

K 17.174
3

Monumenta Georgica.
Publicationes Universitatis Tphilisensis.

I. SCRIPTORES ECCLESIASTICI.

№ 1

პროფ. კორნ. კეკელიძე.

Prof. COR. KEKELIDZE.

თარგმანებაჲ ეკლესიის წიგნაჲ

Commentarii in Ecclesiastem

მიტროფანე,

Metrophanis,

სმირნელ მიტროპოლიტიდაჲ.

Metropolitae Smyrnensis.

ტფილისი.
სტამბა „სახელმწიფო სკოლა“
1920.

899.962.1.50
საქართველოს
განკითხვის

ქართული ქაზლავი.

ტფილისის უნივერსიტეტის გამოცემანი.

I. საქალსიო მწერლობა

№ 1.

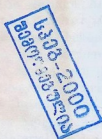
3/15

პროფ. კორნ. კეკელიძე.

თარგმანებაჲ ეკლესიასტისაჲ

მიტროჲანე,

ჯგჳრნელ მიტროკოლითისაჲ.

ტფილისი
სტამბა „სახალხო საქმე“
1920

15-1677
K 19.184
3

229 მ. 2312. 62-400-16

09

Monumenta Georgica.

Publicationes Universitatis Tphilisensis.

I. SCRIPTORES ECCLESIASTICI.

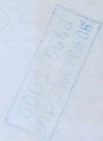
№ 1.

Prof. Corn. Kekelidze.

Commentarii in Ecclesiastem

METROPHANIS,

Metropolitae Smyrnensis.

Tphilis
1920

В о р о в о т.

Die vor kurzem eröffnete georgische Universität legt in dem vorliegenden Buche einen ersten Versuch vor, georgische patristische Texte herauszugeben. Die kirchlich-georgische Literatur, welche dem Forscher manche unerwartete Entdeckung und erfreuliche Überraschung bereitet, ist ein Zweig der ost-christlichen Literatur. Auch die vorliegende Publikation ist eine der Neuentdeckungen: sie bietet eine exegetische Schrift Metrophanes', Metropolit von Smyrna, dar, nämlich sein Kommentar zu Salomos Predigt.

Metrophanes, Metropolit von Smyrna, ist eine markante und ziemlich bedeutende Person in der byzantinischen Kirchengeschichte der zweiten Hälfte des IX. Jahrhunderts. Es war jene bewegte Zeit, wo die Kirche von inneren Zwistigkeiten zweier kirchlich-politischen Parteien, der Ignatianer und Photianer, erschüttert wurde. Metrophanes war eben Leib und Seele der konservativen, rein-mönchischen Partei des Patriarchen Ignatius die ihren Kampf gegen die energischen und hochgebildeten Anhänger des berühmten Photius auszufechten hatte. Die geringe Anzahl Metrophanes' erhaltener Schiften (K. Krumbacher, Geschichte der byzantinischen Literatur, 1897, S. 78-79) bekommt jetzt eine Bereicherung in der vorliegenden exegetischen Schrift, deren griechisches Original verloren ist und von dem bisher nichts bekannt geworden ist. Die vorliegende Schrift—das Werk eines überzeugten Aristotelikers—bringt nicht nur inbezug rein-theologischer und exegetischer Neigungen und Überzeugungen jener Epoche wichtiges Material bei, sondern auch in philosophischer, naturwissenschaftlicher und anthropologischer Hinsicht. Diese Schrift ist nach der Unicum-Handschrift des XIII. Jahrhunderts im kirchlich-archäologischen Museum zu Tiflis (cod. № 61) herausge-

geben; dieselbe Handschrift umfasst ein anderes Kommentar zu Salomos Predigt, nämlich das des Olympiodoros von Alexandria (Migne, Patrol. Graeca, t. 93); beide Kommentare sind von ein und demselben Schriftsteller ins Georgische übersetzt worden. Die Person des Übersetzers lässt sich nicht bestimmt feststellen, aber die Vermutung—es sei Iohannes Dtschimschimeli, ein georgischer Philosoph (Ende des XII. Anfang des XIII. Jahrhunderts), liegt nahe. Sicher kann jedenfalls behauptet werden, dass diese Übersetzung dem georgischen Schriftstellerkreise von Petritzon entstammt und seinen literarischen Geschmack und literarische Traditionen wiedergibt.

Die Einleitung unserer Publikation enthält einen ausführlichen Überblick über die gesamte georgische exegetische Literatur, ferner genaue Angaben über die kirchlich-literarische Tätigkeit Metrophanes' von Smyrna, endlich enthält sie eine Analyse der neuentdeckten Schrift, sowie deren georgischer Übersetzung. Im Anhang ist für Forscher im Gebiete der georgischen Bibelkritik der Text der Predigt Salomos in vier bis jetzt bekannt gewordenen Redaktionen herausgegeben, nämlich: 1) die Redaktion des Manuskriptes vom Jahre 978 im Iveron-Kloster auf dem Berge Athos. 2) die der Mzchetha-Handschrift im kirchlich-archäologischen Museum zu Tiflis (cod. № 51); 3) die der Moskauer Bibelausgabe vom Jahre 1742-1748 und 4) die Petritzonische Redaktion, welche zugleich das Werk des Übersetzers unseres Kommentares ist. Andere Redaktionen die des Buches der Bibel sind in georgischer Sprache unbekannt.

Prof. Corn. Kekelidse.

შ ე ს ა ვ ა ლ ი

I. საეგზეგეტიკო მწერლობა.

წარმოშობა საეგზეგეტიკო მწერლობისა — ბერძნული ეგზეგეტიკის სამი პერიოდი: დასაწყისი (I-III ს., კლასიკური (IV-V ს.) და ბიზანტიური (VI-XV ს.). — კატენები. — ქართული ეგზეგეტიკა მომდინარეობს სომხურიდან და ბერძნულიდან. მიმოხილვა ქართული საეგზეგეტიკო მწერლობისა. — ქართული კატენები: „ფსალმუნთა თარგმანება“ ეფრემ მცირისა და „ბიბლიის თარგმანება“ უცნობი ავტორისა.

საქრისტიანო მწერლობაში იმთავითვე გამოყო განსაკუთრებული დარგი, რომელსაც ეგზეგეტიკა ეწოდება; მისი საგანია ბიბლიური ტექსტის ახსნა-განმარტება. განმარტება სამგვარია: ერთი — ტექსტისა და მისი შინაარსის უბრალოდ და მარტივად გადმოცემა და მოთხრობა, მეორე — მისი შეგნების გაადვილება კომენტარიების საშუალებით, მესამე — ერთი ენიდან მეორეზე გადმოღება. ტექსტის შინაარსის გადმოცემა, მისი კომენტარიები და უცხო ენიდან დედაენაზე გადმოღება ერთსა და იმავე მიზანს აღწევს. ამით აიხსნება, ალბად, ის გარემოება, რომ ძველს ქართულ მწერლობაში თარგმანება აღნიშნავს როგორც კომენტარიებს, ისე ერთი ენიდან მეორეზე გადმოღებას, ხოლო თარგმანი — როგორც გადმოთარგმნას ერთი ენიდან მეორეზე და ახსნა-განმარტებას კომენტარიების საშუალებით, ისე ამა თუ იმ მოთხრობის შინაარსის გადმოცემას უბრალოდ და გასაგებად;¹ თარგმანი ქარდულად ეწოდება ამავე დროს იმ ადამიანსაც, რომელსაც ხელობადაჲ ჰქონია როგორც კომენტარიები ტექსტისა, ისე მისი გადმოღება ერთი ენიდან მეორეზე.

ზოგიერთი აქ აღნიშნულ მნიშვნელობით თარგმანება ჯერ კიდევ ძველმა ებრაელებმა შემოიღეს; როდესაც მათ დაივიწყეს დედაენა და

¹ მაგალითად, აპოკრიფულ ადამიანს წიგნს, რომელიც ძველი აღთქმის ისტორიის უბრალოდ და მარტივ მოთხრობას წარმოადგენს, ქართულად ეწოდება „თარგმანი დაბადებისათვის ცისა და ქუეყანისა და ადამისათვის“ (ე. თ. ა. ი. შვილი, ქართლის ცხოვრება, მარიამ დედოფლის ვარიანტი, გვ. 786.)

ქალდეურ არამეულზე დაიწყეს ლაპარაკი, საჭირო შეიქნა მათთვის ბიბლიის ტექსტის ქალდეურად თარგმანება. ეს თარგმანება, თავდაპირველად ზეპირი, შემდეგ ჩაიწერა, და აქედან წარმოდგა ადამეული თარგმანები, რომელიც უფრო პარაფრაზია, ვიდრე ნამდვილი თარგმანი ტექსტისა: თარგუმისტი ამ შემთხვევაში დიდ თავისებურებას იჩენს, ის ბიბლიის ტექსტს ხან უმატებს, ხან აკლებს და ხან სცვლის კიდევაც¹.

პირველყოფილ საქრისტიანო გკლესიაში, რომელიც პროზოელტაზმით იკვებებოდა, აუცილებელი საჭირო შეიქნა როგორც კომენტარი ტექსტისა, ისე გადმოთარგმნა მისი ერთი ენიდან მეორეზე; ამისათვის იქ განსაკუთრებული არაიერარქიული თანამდებობის პირებაც კი იყვნენ; ეს: სხვათა შორის, ჩანს იაკობ მოციქულის ეპისწირვიდან, სადაც ვკითხულობთ: *Μνησθητι, Κύριε... ἐρμηνεύσαν*,² ან ქართულად — მოაქსენენ, უფალო ... თარგმანს³. საქრისტ-ანო ეგზეგეტიკა აღმოცენდა წარმართულ, ელინისტურ ეგზეგეზისის ნიადაგზე; საქმე ისაა, რომ ძველი ბერძნები თავიანთ პოეტთა, განსაკუთრებით ჰომეროსის, ნაწარმოებთ უყურებდნენ როგორც მუშების, ღვთაების, შთაგონებით დაწერილს ან შეთხზულ რასვს, და ამ ნაწარმოებთა შეგნებისა და გათვალისწინების გასაადვილებლად მათში გაჩნდა მთელი კლასი კომენტატორებისა, რომელთაც მიზნად დაისახეს ასნა განმარტება ამ თხზულებათა ტექსტისა. ამით მსგავსად და ამათა წაბადვით განათლებულად ღაზროვნე ქრისტიანებმაც იწყეს ასნა-განმარტება ბიბლიისა, რომლის ღვთაებრივი, ზეშთაგონებითი წარმოშობა მათთვის უცილობელ ქმშარტებას, დოღმას, შეადგენდა⁴.

ბერძნული ეგზეგეტიკის ისტორია სამ პერიოდად იყოფა: დასაწყისი, პირველი სამი საუკუნის განმავლობაში, კლასიკური, მეოთ-

¹ ქართული თარგმანი, შეიძლება, პირდაპირ ან რომელიმე ენის საშუალებით, მომდინარეობდეს არამეულ Targem-იდან, რაც გადმოთარგმნას ჰინზნავს; აქედან სახელი არსებითი Targum და Turgeman, საიდანაც ქართული „თარგმანი“ და ევროპული drogman, dragoman. („თარგუმების“ შესახებ იხ. Archivio di letteratura biblica, t. V, 1883 წ. გვ. 262—281)

² Проф А. Петровскій, Апостольскія литургіи восточной церкви, прил. стр. 26.

³ К. Кекелидзе, Древне-грузинскій Архіератиконъ, გვ. 65, სტრ. 10-13.

⁴ Hatch, The influence of greek ideas and usages upon the christian church (რუსული თარგმანი იხ. „Общая исторія европейской культуры“ т. VI, — „Раннее христіанство“ — „Миливинизмъ и христіанство“-ს სათაურით, გვ. 25-42).

ხე და მეხუთე საუკუნისა, და ბიზანტიური, რომელიც მეექვსე საუკუნიდან იწყება და თითქმის კონსტანტინოპოლის დამხობამდე გრძელდება.

პირველი სამა საუკუნის განმავლობაში, ეგრეთწოდებულს დასაწყის პერიოდში, ეგზეგეტიკა მინცა და მაინც განვითარებული არ ყოფილა. საქმე ისაა, რომ, როგორც ვიცით, ამ დროს ეკლესია ნებადაურთველსა და ღვეწულ საზოგადოებას წარსოადგენდა, ამიტომ აქ უფრო განვითარებული იყო სააპოლოგეტიკო მწერლობა, რომელსაც მიზნადა ჰქონდა, ერთი მხრით, გაბათილება წარმართობის მიერ წამოყენებულ ბრალდება-დებულებათა, ხოლო მეორე მხრით—დამტკიცება იმისა, რომ ქრისტიანობა ნამდვილი, ჭეშმარიტი სარწმუნოებაა, და ბიბლია შეცავს გარდაუვალს, სულის წმინდის მიერ ნაკარნახევს და შთაგონებულ ჭეშმარიტებას. ამ პერიოდში სულ ოთხი მწერალი ვიცით, რომელთაც საეგზეგეტიკო თხზულება უწერიათ: იპოლიტე ჰრომაელი (+ 236 წ.), ორიგენი (+ 254 წ.), დიონისე ალექსანდრიელი (+ 264 წ.) და მეთოდე ოლიმპიელი (+ 310 წ.).

მეოთხე საუკუნის დამდეგს ქრისტიანობა გამოცხადდა ნებადართულ სარწმუნოებად, ეკლესია აღიარებულ იქმნა ლეგალურ დაწესებულებად. ამ გაჯეჟებამ ფართო ასპარეზი გადაუშალა საღვთისმეტყველო აზროვნების განვითარებას და საეკლესიო მწერლობის აყვავებას. ამდებანს ეკლესია მთელს თავის ენერგიას ანდომებდა წარმართობასთან ბრძოლას და საკუთარ არსებობის დაცვას, ესეა კი იმის საშუალება მიეცა უფრო დადებითი მუშაობა ეწარმოებია: გაედრმავებია მორწმუნეთა შეგნებაში ქრისტიანობის შინაარსი, ჩამოეყალიბებია დოქმატები და ყოველმხრივ განემარტა საქრისტიანო მოძღვრების უმთავრესი წყარო—საღმრთო წერილი. მეოთხე—მეხუთე საუკუნეებში წარმოიშვა მთელი რიგი შესანიშნავ საქრისტიანო მწერლებისა, რომელთა ლიტერატურული ნაწარმოები სამაგალითოდ იქმნა დიაკრებულ შემდეგი დროისათვის; ამის გამო ეს საუკუნეები ცნობილია ისტორიაში საქრისტიანო მწერლობის კლასიკურ, ოქროს ხანად. საეკლესიო მწერლობის ცენტრად და ბუდედ აღნიშნულ ხანაში იყო ორი მნიშვნელოვანი საღვთისმეტყველო შკოლა: ალექსანდრიისა და ანტიოქიისა; ამ შკოლათა დამახასიათებელი თვისება გამოიხატებოდა განსაკუთრებით საეგზეგეტიკო მეთოდებში. ალექსანდრიის შკოლაში გამეფებული იყო ალგორიული, ან ძველი

ქართული ტერმინოლოგიით, სახის-მეტყუელეებითი მეთოდი, რომელიც საღმრთო ტექსტში ეძებდა უაღრესად საიდუმლო აზრს; ის უფრო მისტიციზმისავენ იყო გადახრილი, რაც მონოფიზიტობის წარმოშობამაც დაამტკიცა. ანტიოქიის შკოლაში, პირიქით, მიღებული იყო რეალისტორიული მეთოდი, რომელიც ალევარიას უარჰყოფდა და საღმრთო წერილში იმას ჰხედავდა, რის დანახვა შეუძლია ადამიანის გონებას; ამიტომ ამ შკოლას უფრო ენათესავებოდა და რაციონალიზმი, რაც ნათლად გამოიხატა არიანობის წვალებებში. უფრო ცნობილია ეგზეგეტიკები აღნიშნულ პერიოდისა არიან: ეპიფანე კვიპრელი, ეფრემ ასური, ათანასე ალექსანდრიელი, ბასილ დიდი, დიოდორე ტარსელი, გრიგოლ ნოსელი, იოანე ოქროპირი, ევსუქი იერუსალიმელი, კირილე ალექსანდრიელი, თეოდორიტე კვირელი და სხვ.

მეექვსე საუკუნიდან ბიზანტიაში, გარკვეულ კულტურულ ისტორიულ პირობათა გამო, ძალიან დაიწია საგანმანათლებლო დონემ, ტალანტები გაზოგნა, საღვთისმეტყველო ინტერესები შესუსტდა; მწერლობა საშუალო დონის ადამიანთა ხელში გადავიდა და, ბოლოსა და ბოლოს, თუ სადმე ჰღაფავდა ისლულს, ისევ სამონასტრო კეღლებში, სადაც, რასაკვირველია, იმას არ შეეძლო პირველთაარისხოვან საქმედ გადაქცეულიყო. ამიერიდან ჩვენ ვეღარ ვხედავთ IV-V საუკუნეთა ბუმჰერაზ ეგზეგეტებს; ეგზეგეტკაშიც, როგორც სხვა ყოველ დარგში, თავი ჩინა მამათა შედგომილობის პრინციპმა, რომელიც ადამიანის ცნობისმოყვარეობას წინ უყენებდა მყარსა და გარდაუვალ ღმრთის, წინაეპოქის საეკლესიო მწერალთა ღ წმ. მამათა მიერ აღპართულს; ყველას უნდა ეფიქრა ისე, როგორც ჰფიქრობდნენ ავტორიტეტად მიჩნეული მწერალნი ღ მამანი. ეგზეგეტკაში ეს პრინციპი მკვეთრად წამოაყენა მეექვსე მსოფლიო კრების 19 კანონმა, რომელიც ამბობს: ვითარმედ უკმს წინამძღუართა ეკლესიისათა, — ეპისკოპოსთა, ეპეფრას შინა დღესა, ხოლო უფრომსდა კერიკეთა, ეპეფრასავე სამღუდელომსა მწეობრასა და ეპეფრას ერისა სწავლად სიტყუათა კეთილად-მსახურებისათა, საღმრთომსა წერილისა-გან გამოსუმიათა ტეშმარიტებისა, გუფის-სმის უოფითა და სამართალთაათა, და არა გარდასლფითა ეკერა დასხმულთა სახდვართაათა ანუ ღმერთშეშოსილთა მამათა მიცემისაათა; არამედ უაჟეთუ წერილებბრიფთა აღმარას სიტყუაჲ, ნემცა სხუებრ თარგმნიან მას, თჯიერ ვითარ იგი მნათობთა ეკლესიისათა და მოძღუართა ადწერილთა თჯსთა მიერ გარდამოსცეს, და უფრომსდა ამით შინა სხუენებდინ კეთილად-გამოცდილქებასა თჯსსა, ვადრედა თჯსთა

სიტყუათა შეწებასა ზედა. ასეთმა კატეგორიულმა მოაზროვნელებამ, ნუმიდა სხუებრ თარგმნაან მას [სალმრ. წერილს], თუნაჲ ვითარ იგი მზათობათა ეკლესიასათა და მოძღუართა აღწერაღათა თჳსთა მადრ კარდინოსკესო, — საქმე იჰამდის მიიყვანა, რომ თანამედროვე ეგზეგეტები იმას კი არ ჰფიქრობენ, — რაიმე ახალი თქვან, არამედ, რაც შეიძლება, მეტი ციტატება მოიყვანონ მამათა და მოძღუართა თხზულებებიდან ამა თუ იმ ტექსტის ასახსნელად. აღნიშნულს ეპოქაში უფრო შესანიშნავი შემდეგი ეგზეგეტებია: პროკოპი ლაზელი, ოლიმპიოდორე ალექსანდრიელი, მაქსიმე აღმსარებელი, ანდრია კესარიაკაბადოკიელი, ფოტი პატრიარქი, მიქაელ ფსელოსი, თეოფილაქტე ბულდარიელი, ექვთიმე ზილბენი და სხვ. ჩამოთვლილ ეგზეგეტთა თხზულებანი წარმოადგენენ, უმეტეს შემთხვევაში, კომპილიაციას და კლასიკური ეპოქის ეგზეგეტთა აზრების გამეორებას. ჩვენ ზემოთა ვთქვით, რომ შეეცქეს საუკუნის შემდეგდროის ეგზეგეტები უფრო იმას ჰზრუნავენ, რაც შეიძლება, მეტი ციტატები მოიყვანონ მამათა და მოძღუართა თხზულებებიდან. აქედან წარმოიშვა ეკრეთწოდებული საეგზეგეტიკო კატენები ან კრებულები [Catenaе, Συναξί], რომელთა წყალობით მკითხველს შეძლება აქვს სულ ადვილად გაითვალისწინოს, თუ როგორ ესმოდათ ესა თუ ის ადგილი წინააღობის მწერლებსა და მამებს. კატენები ასე იწერებოდა: ქალაქის ან ეპარქიის შუაგულში სწერდენ ბიბლიურ ტექსტს, რომელსაც ქართულად კიმენს [Κεμένον] უწოდებდენ, ხოლო აშიაზე — მის განმარტებას ან სქოლიოს, რომელიმე მწერლის თხზულებიდან ამოღებულს, ისე კი, რომ ამ მწერლის სახელი ღკვე ჯნდა აღნიშნული ყოფილიყო, თუ კი ის ცნობილი იყო; თუ ამ ტექსტის შესახებ რამდენიმე სხვა და სხვა განმარტება არსებობდა, იმათაც პარალელურად მოიყვანდენ ხოლმე როდესაც სქოლიო დიდი იყო, მაშინ ჯერ ტექსტს მოიყვანდენ სტრიქონის გასწვრივ და მერე თანმიყოლებით, ღ არა აშიაზე, თვით სქოლიოს. ზოგიერთა კატენების ეტორები პირველწყაროებით სარგებლობდენ ხოლმე, ზოგიერთნი კი მზამზარეული კრებულებით. საეგზეგეტიკო კატენების მამათმთავრად პროკოპი ლაზელი (VI ს.) ითვლება; სხვა კატენისტთა შორის ცნობილია: ანდრია ხუცესი (VII ს.), იოანე დრუნდარი (XI ს.) ნიკიტა სერონელი (XI ს.), ნიკოლოზ მუზალონი (XII საუკ.), ნეოფიტე ევკლეისტი (XII ს.), მარკოზ კრიზოკეფალი და სხვ. ბევრი დარჩენილა უსახელო, ანონიმური კატენები, რომლებიც ჯერ შესწავლილი არაა.¹

¹ K. Krumbacher—Geschichte der byzantinischen Literatur, S. 210-216, 2 Aufl.

ქართულს საეკლესიო მწერლობაში ეგზეგეტიკას საპატიო ადგილი უკავია; საღმრთო წერილის ახსნა-განმარტება, როგორცა ჩანს, აუცილებელ და მნიშვნელოვან საქმედ ყოფილა მიჩნეული და ამიტომ შესაფერ თხზულებათა თარგმნისათვის შედარებით ადრე მიუყვიათ ხელი. პირველს ქართულ თარგმანს; ამ სიტყვას პრიმიტიულ მნიშვნელობით, ჩვენ ვპოულობთ ესტატე მცხეთელის მარტილობაში, რომელიც VI საუკუნეშია დაწერილი. არქიდიაკონი სამუილი უთარგმნას ესტატეს საღმრთო წერილის, ესე იგი ძველისა და ახალი აღთქმის, ისტორიას. თარგმანება სამუილისა მდკომარეობს ამ ისტორიის თავისუფლად და თავანებურად გადმოცემაში. სამუილი მონურად არ მისდევს ბიბლიურ ტექსტს, ხანდისხან მას ჰპოვრდება, ხანდისხან აკლებს, უმატებს ანა და სცვლის ამა თუ იმ ადგილს. ამ მხრივ საყურადღებოა სახარების ინტერპრეტაცია; აქ შეცვლილია იესო ქრისტეს მსახურების თანდათანობა: სახარებით, ნათლისღების შემდგომ, იესო ქრისტე სამსახურს იწყებს გალილეაში, ესტატეს მარტილობით კი იერუსალიმში. შეცვლილია წესი სასწაულომოქმედებათა: სახარებით, გალილეას კანაში სასწაული პირველი სასწაული იყო იესო ქრისტესი, მარტილობით კი მეხუთე. შეცვლილია თხრობა თვით სასწაულოთა შესახებ; მაგალითად, ეშმაკთა ლეგიონი, რომელიც ქრისტესს სთხოვდა, რათა არა უბრძანოს მათ უფესკრუდთა შთასღვად (ლკ. VIII, 31), გაგზავნილ იქმნა ღორების ჯოგში, რომელიც მერე ზღვაში შეიჭრა და დაიხრჩო (მარკ. V, 1—14, ლუკ. VIII, 27—34), ხოლო მარტილობით ქრისტემ უბრძანა ქუეყნასა და განედო და დათქა ეშმაკი იგი და შთანხა ჯოჯოხეთად ქუესენედად (საქართ. სამთ. ხე, გვ. 319). ჯვარზე გაკრული ქრისტე, სახარებით, ამბობს: შამო, მიუტევე ამათ, რამეთუ არა იცან რასა იქმან (ლუკ. XXIII, 34), მარტილობით კი — შამო ჩემო, ყოველივე ადვანსუდე და ისრაელმან არა ის. შინა ჩემი და ესევითარი ტანჟკა შოაწიეს ჩემზედა (საქ. სამთ., გვ. 320). ამ თარგმანებაში ჩვენ ვაქვს ერთგვარი ქალდეურ-არამეულ თარგმუებისებური ნაწარმოები, რომელსაც ამიტომ შეგვ ძლია ვუწოდოთ ქართული თარგმეი.

თავდაპირველად, ჩვენი მწერლობის უძველეს ხანაში, მეათე საუკუნის გასლვამდე, საეგზეგეტიკო თხზულებანი უთარგმნიათ უფრო სომხურიდან ვიდრე ბერძნულიდან. პირველი სამი საუკუნის ეგზეგეტი-

თავან ქართულ ენაზე შენახულა თხზულებანი მხოლოდ იპოლიტე მარკაველისა; უძველესი ხელნაწერი, რომელშიაც მისი თხზულებები გვხვდება, არის ეგრეთწოდებული შატერდის კრებული, მეათე საუკუნის მეორე ნახევარში გადაწერილი. აქ შენახულა იპოლიტეს შემდეგი ნაწარმოებნი:

1) განმარტებაჲ კურთხევათა მათ-თჳს შოსწისთა ათორშეტთა მიმართ ნათესავთა (გვ. 251 - 284); აქ იგულისხმება მეორე შჯულის XXXIII თავის თარგმანება, რომლის ბერძნული დედანი დაცარგულია; შენახულა მხოლოდ სომხური თარგმანი, საიდანაც მომდინარეობს ქართული ვერსია¹.

2) აღნიშნული თხზულების დასაწყისიდან ჩვენ ეტკობილობთ, რომ იპოლიტეს დაუწერია აგრეთვე ნეტარისა ისაჲსა კურთხევაჲს ქუთა მიმართ თჳსთა, რომელშიაც უნდა იგულისხმებოდეს შესაქმეთა წიგნის XXVII 27—29, 39—40 განმარტება, რომლიც არც დედანი შენახულა, არც თარგმანი.

3) თქმული კურთხევათა მათ-თჳს იაკობასთა, ვითარ იგი ათორშეტნი სახეტნი აკურთხნა (გვ. 284—314); აქ იგულისხმება შესაქმეთა წიგნის XLIX თავის განმარტება, რომლის სომხური თარგმანი, ქართული ვერსიის დედანი,² გამოკეპულია.

4) დავითისა-თჳს ღა გოფიადის-თჳს განმარტებაჲ (გვ. 315 — 327); ეს თხზულება, რომელშიაც განმარტებული უნდა ყოფილიყო მეფეთა პირველი წიგნის XVII თავი, გარდა ქართულისა, სხვა ენაზე არ შენახულა.

5) თარგმანებაჲ ქებაჲ ქებათაჲსაჲ (გვ. 327 - 357); ეს თხზულება ცნობილია როგორც ბერძნულს, ისე სხვა ქრისტიან ერთა ენებზე, კერძოდ სომხურზედაც, საიდანაც ის ქართულად უთარგმნიათ;³ მაგრამ ქართულ თარგმანს განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს, ვინაიდან მას, სხვა ვერსაებთან შედარებით, უფრო ვრცლად შეუნახავს ეს თხზულება.⁴

¹ Н Марр, Ипполита—Толкование Писем писней (Тексты и разыскания по армяно—груз филологии, кн. III, стр. XXII).

² Ibid стр. XXIII.

³ Ibid стр. XV.

⁴ იპოლიტეს ჩამოთვლილი თხზულებები, ნ. მარკის გამოკვლევით, გადმოთარგმნილი უნდა იყოს სომხურ-ქართულთა ერთობ სას, არა უგვიანეს მეჩვიდმედიანის (ibid стр. XVII); ამიტომ „ქება ქებათაჲს“ განმარტება გამოკეპული აქვს თვით

მეორე, კლასიკური პერიოდის ვგზგეტთაგან ქართულად უთარგმნათ:

1 ეპიფანე კვიპრელი († 402 – 403 წ.); ეპიფანეს თხზულებათაგან ქართულად შენახულა:

1) თარგმანებაჲ დავითის ფსალმუნებისაჲ, რომელიც მოთავსებულია შატბერდის კრებულში (გვ. 515—576). ის უთარგმნია სომხური ენადან ვინჟე დაჩის და მიუძღვნია განსაკუთრებულ ცნობილ სტეფანე მტბევარისათვის, რომელიც მეათე საუკუნის პირველი მეოთხედის მოღვაწეა. იმ წერილიდან, რომელიც ამასთან ერთად გაუგზავნია დაჩის სტეფანესათვის¹, ჩვენ ვტყობილობთ, რომ დაჩის 150 ფსალმუნიდან მხოლოდ შვიდი ფსალმუნის განმარტება გამოუყენეს, დანარჩენი, თუ სპიროდ დაინახო, შენ განასრულო, სწერს ის მას. აღნიშნულ ხელნაწერში ჩვენ გვაქვს განმარტება 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 17, 44, 45, 46, 48, 49 და 50 ფსალმუნებისა; აქედან შვიდი დაჩის ეკუთვნის, ვინ თარგმნა დანარჩენი შვიდი, თვით დაჩიმ თუ სტეფანემ, არ ვიცით.

2) ათორმეტთა თუალთა-თეს; ამ თხზულებაში, რომელიც შენახულია იმავე შატბერდის კრებულში (გვ. 122—214), ახსნილია თვისებანი იმ თორმეტ თუალთა ან ძვირფას ქვებისა, რომელნიც ამკობდნენ კბრაელთა მღვდელმთავრის სამოსლის გულმკერდს. ეს თხზულება ორი რედაქციით შენახულა: მოკლეთი და ვრცელით; ვრცელი რედაქცია მხოლოდ ლათინურ ენაზე შენახულა (Migne, PG. t. 43, col. 322-366). ქართულ თარგმანში შენახულა სწორედ ვრცელი რედაქცია, მაგრამ არა სიტყვა-სიტყვით: პირველ ნაწილში ის ახლო დგას ლათინურ თარგმანთან, მეორეში კი წარმოადგენს ცოტა განსხვავებულ რედაქციას, რომელსაც უფრო უნდა დაეცვას დაკარგული ბერძნული დედანი. ქართული თარგმანის არმენიზმები ექვს არ სტოვებენ, რომ ეს თხზულება სომხურიდანაა გადმოღებული.²

მარტოს ხოლო 1, 3 და 4 თხზულებები გამოცა გერმანულ ენაზე, ცუდად შესრულებულ რუსული თარგმანდან (იხ. ივ. ჯავახიშვილის რეცენზია, Византийскіи Временникъ, т. XI, стр. 323-324) პროფ. N. Bonwetsch-მა: Drei georgisch erhalten Schriften von Hypopolitus: der Segen Jakobs, der Segen Moses, die Erzählung von David und Goliath (Texte und Untersuchungen zur Geschichte altchristlichen Literatur, XXVI, Leipzig 1904).

1 თ. ეორდანიძე, ქრონიკები I, 99—102.

2 მ. ჯანაშვილი, Драгоценные камни, ихъ названія и свойства [Сборникъ матеріаловъ для описанія камней и племенъ Кавказа, XXIV, 1-72]; რეცენზია ნ. მარტოსა, Визант. Временникъ, т. IX, № 3-4.

3) საზომთა-თჳს და საწყაულთა (შატბერდის კრებ. გვ. 239 - 255); ეს თხზულება, რომელსაც ბერძნულად ეწოდება Περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν (Migne, PG. t. 43, col. 237-294), შენახულია ნაკლულევენად. მისი დეფექტები რამოდენიმედ შეავსო დელაგარდმა ასურული წყაროებით. ქართული თარგმანი წარმოადგენს განსაკუთრებულს ვერსიას ამ თხზულებისას; რა ენიდანაა გადმოღებული ის, სომხურიდან თუ ბრძნულიდან, კატეგორიულად ამის თქმა ძნელია. თუ პირდაპირ ბერძნულიდანაა თხზულება გადმოთარგმნილი, მთარგმნელს უნდა სცოდნოდა ასურული ან ებრაული, როგორც ესა ჩანს ზოგიერთ ებრაულ ასოთა ქართული გამოთქმიდან¹.

4) საეკლესიო მწერლობის ისტორიკოსები საეგზეგეტიკო თხზულებათა ჯგუფში ათავსებენ ერთს, ძველ მწერლობაში მეტად პოპულარულ ნაწარმოებს, რომელიც შეიცავს ბიბლიურ მხეცთა და ცხოველთა თვისებების შესახებ დაკვირვებას მისტიურ და ზნეობრივ ხასიათის შენიშვნათა თანდართვით; ეს არის Πυσσιλόγιος ან, ჭართულად, სახის-მეტყუელი. ეს თხზულება, რომელიც შატბერდის კრებულშია მოთავსებული, ნ. მარჩის, მისი მეცნიერულად გამომცემლის, გამოკვლევით, გადმოთარგმნილია სომხურიდან ტაოკლარჯეთში მერვე საუკუნის გასულს². აღნიშნული თხზულება თავდაპირველად ანონიმური, უსახელო ყოფილა; მერე ჩნდება ისეთი ნუსხები, რომელნიც მას მიაკუთვნებენ პეტრე ალექსანდრიელს, ბასილ დიდს და უფრო ხშირად ეპიტანე კვიპრელს; ეპიტანეს მიაწერენ ზნეობრივ-მისტიურ და საეგზეგეტიკო ხასიათის შენიშვნებს და განმარტებებს, მხეცთა თვისებებს აღნუსხვა კი გვხვდება ორიგენის თხზულებაში, საიდანაც ის გადასულა უცნობ ავტორის ასურულ რეცენზიაში. ქართული ვერსია სათაურით, მართალია, ბასილ კესარიელს მიეკუთვნება, მაგრამ ხელნაწერთა ტრადიციას თუ ვიქონიებთ მხედველობაში, ის ეპიტანეს თხზულებად იგულისხმება. ეს შემდეგიდანაცა ჩანს: შატბერდის კრებულში, რომელშიაც ბასილის არც ერთი თხზულება არაა, სახის-მეტყუელი მოთავსებულია ეპიტანეს

1 მ. ჯანაშვილი, მწერლობა IX—X ს. „სასწავლო წიგნი“, გვ. 118-136; რეცენ. ნ. მარჩის, Визан. Врем. т. IX, № 3-4.

2 Физиологъ. Тексты и разысканія по армяно-грузин. филологин, кн. VI, Петерб. 1904 г პირველი გამოცემა ამ თხზულებისა ეკუთვნის ე. თაყაიშვილის.

თხზულებათა შორის. ასევეა წერ.-კით. მუზ. ხელნაწ. № 384 და საეკლესიო მუზ. №№ 6, 165.

II. ათანასე ალექსანდრიელი († 373 წ.). ათანასეს საეგზეგეტიკო თხზულებათაგან ქართულად შენახულია:

1) თქმული ნეტარისა ათანასე მთავარეპისკოპოსისა ალექსანდრიელისაჲ. გათარ იგი დიდითა წადარებითა გუფსმოდგინე ყოფილ არს გამოკლეკად ძალსა ფსალმუნთაჲსა და უზონია ვინმე მოხუცებული ერთი მარტად მეოფა. სასწა მადლითა სელისა წმიდისაჲთა და მისკან ზედმოწეწულ არს ძალსა ფსალმუნთაჲსა დავითისთა გუფის-ხმის ყოფად. ეს თხზულება მოქცეულია საეკლესიო მუზეუმის 974 წლის დავითნში (№ 38) და ექსცერპტების სახით გამოცემულია მ. ჯანაშვილის მიერ (ქართული მწერლობა, I, 144-163). ამ თხზულებაში ჩვენა გვაქვს ათანასეს ცნობილი ეპისტოლე მარკელანესადმი ფსალმუნთათვის, რომელშიაც ლაპარაკია ფსალმუნთა ღირსების და მათი დაყოფის შესახებ, აგრეთვე გარკვეულია რომელი ფსალმუნი აღამიანის რომელ სულისკვეთებას შეეფერება და ბოლოს დარიგებაა, თუ როგორ უნდა ვჰალობდეთ ფსალმუნებს.

2) ათანასეს მიეწერება აგრეთვე ფსალმუნთა განმარტებაჲ [Interpretatio in psalmos], რომელიც ნაშედილად ეკლესიის ევსუქი იერუსალიმელს¹. ეს თხზულება პოლინად შენახული უნდა იყოს ჯვარის მონასტრის ხელნაწერში № 146, ხოლო ნაწილობრივ იმ ხელნაწერში, რომელიც 1820 წ. იერუსალიმიდან გაჰოტანია გ. ავალი-შვილს და 1830 წელს აღწერია ტარასი არქიმანდრიტს; ეს უკანასკნელი, ტარასის აღწერილობით, შეიცავდა თარგმანს სამოცდა ათხუთმეტა ფსალმუნთასა და გადაწერილი ყოფილა კვბრეს ქართველთა მონასტრისაჲს².

¹ P. Battifol, La littérature grecque, 3 ed. p. 275, შენიშვ. 1.

² თ. ქორდანი, ქრონიკები, I, 128. როგორც ათანასეს, ისე ეპისტოლე კვბრელის თხზულებებიდან ციტატები მოჰყავს მეცხრე საუკუნის მწერალს, არსენი კათოლიკოსს, თავის საისტორიო-საპოლემიკო თხზულებაში, რომელსაც ეწოდება „განყოფილათჲს ქართლისა და სომხითისა“. იმის დასამტკიცებლად, რომ ეპარქიის-ტიულ ღვინოში წყალი უნდა იქნეს შერეული, ი. ანბოზს: „დიდი ათანასი იტყვს, ფსალმუნსა განმარტებს: სასუმელი კელთა შინა უფლისათა ურწყელი საცხე არს სხმულითა. ურწყოდ ღთებასა მოასწავებს და სხმული იგი კაცებაჲ, ესე არს წყალი, რამეთუ პირველი სიმდაბლე ღთებასა თანა შერეგნა იყო უძლურისა ბუნებისა ჩუენისაჲ. და ესე მოასწავებს ორსა ბუნებასა ღთებისა და კაცებისა ქრისტე-

III) ბასილი დიდ კესარიელი:

1) ექვთოს დღეთა-თჳს [Eiς τήν ἐξάρχουσιν, Migne PG. t. 29-32], ეს თხზულება უთარგმნია ქართულად გიორგი მთაწმიდელს,¹ მაგრამ, როგორც გიორგის მინაწერიდან ჩანს,—დმერთან იგი ზარგელნიცა თარგმნნი აკურთხენ, დადად კელი აღმიპერეს²,—ის ძველადაც ყოფილა ქართულად თარგმნილი, თუმცა ვისგან ან როდის—აზ ვიცით.

2) თარგმნებაჲ ფსალმუნთაჲ [Homillae in Psalmos, Migne PG. t. 29-30], სახელობრ 1, 7, 14, 28, 29, 32, 33, 37, 44, 45, 48, 59, 61, 114 და 115 ფსალმუნებისა. ჯერ კიდევ გიორგი მთაწმიდელი აღნიშნავს, რომ ექვთიმე მთაწმიდელმა, სხვათა შორის, გადმოიღო ბერძნულიდან თარგმნებაჲ ფსალმუნთაჲ-თ³; ამასვე იმეორებს ეფრემ მცირეც დაჳითნის თარგმანების წინასიტყვაობაში⁴.

IV. გრიგოლ ნოსელი:

1) კაცისა შესაქმისა-თჳს. რომელი მიუწერა ძმისა თჳსის ჰეტრეს. ეპისკოპოსის სებასტიელსა [Περὶ κατὰσκευῆς ἀνθρώπου, Migne, PG. t. XLIV, 125-136]. ეს თხზულება მოთავსებულია შატბერდის კრებულში (წერ.-კით. № 1141, გვ. 1-121, აგრეთვე საეკლ. მუზ. № 6, 53-82, № 165, 349—459), რომელშიაც ის გადმოუწერიათ დედიბა იშხნისათჳს; მაშასადამე, ის გადმოთარგმნილი ყოფილა მეათე საუკუნემდე. თუ მხედველობაში მავიღებთ იმ გარემოებას, რომ ამ კრებულში მოთავსებული პატრისტული ტექსტები, აკად. ნ. მარკის გამოკვლევიტ, უმეტეს ნაწილად გადმოთარგმნილია სომხურიდან VIII-IX ს., შეგვიძლია ვიფიქროთ, ეს თხზულებაც ამავე დროს და ამავე ენიდან უნდა იყოს ნათარგმნი. მეათე საუკუნეში, არტანუჯის კრებაზე, რომელზედაც ქართველებს სომხებთან სარწმუნო-

სისა და ამით ჯერ არს განზაევებაჲ ღვნისაჲ, და ეპიფანე კჳპრელი მ[ო]-ასწავებს ამასვე სახესა, რომელ იტყვს: შენ ზარ მღდელ უკუნიამდე წესსა მას ზედა მელქიზედკისსა; რამეთუ მელქიზედეჲ პურსა და ღვნოსა შესწირვიდა არა უცომოსა და ურწყოსა და ამისათჳს ვცანთ მისი მღდლობისა სახე“ (თ ეორდანიკა, კრონიკები I, 323). ესეც იმისი მაჩვენებელია, რომ აღნიშნულ ავტორთა თხზულებანი მეცხრე საუკუნემდის გადმოუთარგმნიათ ქართულად.

1 ათონის კრებულში, გვ. 311; თ. ეორდანიკა—კრონიკები I, 291-292, Описание рукоп. церк. музея I, 44, 73; დატულია საეკლ. მუზ. ხელნაწ. № № 6, 55, 73, წერ.-კითხ. № № 120, 272, 1358, ათონ. მონახ. № 84.

² თ. ეორდანიკა, კრონიკები I, 292, Описание I, 44.

³ ათონის კრებ. გვ. 27.

⁴ ძველი საქართველო, ტ. III, განკ. 1, გვ. 245.

ნოებრივი პექრობა ჰქონიათ, სომეხთა წარმომადგენელს სოსთენს ერთერთი თავისი აზრი დაუმტკიცებია აღნიშნული თხზულების მეცხრამეტე თავით (სულ 30 თავისაგან შესდგება). ეს საკმაო გაშხარა, რომ ქართველებს ექვის თვალთ შეეხედათ ამ თხზულებისათვის, როგორც სომხურიდან ნათარგმნ ნაწარმოებისათვის, და მათ წარმომადგენელს, ექვთიმე გრძელს, განუკუთნია, ესე იგი ყალბად მიუჩნევია და უარუყუა ის. ცნობას ამის შესახებ ჩვენ გვაწვდის არსენ ვახის ძე იყალთოელი, რომელსაც თავის დოქმატიკონში შეუტანია იოანე დამასკელის ცნობილი თხზულება გამოკრებიანი წამებათანი [Ἱερά παρακλήσις, Migne PG. t. XCV-XCVI]; ამ თხზულებაში, სხვათა შორის, შემდეგი თავია: საღმრთოთა სებასთეს და ვითარმედ აქუნდა ბუნებითი ნებაჲ სულის უფლისას და ვითარმედ თანაშეარსული არს ჩუენი წინააღმრეკველობითი ძალი და უფლისა ჰიარისაგან თავისუფალი მიმართებაჲ ნებათა მიმართ აქუს უფელსა სიტყვერსა ბუნებასა. იმ ციტატებთა შორის, რომლებითაც ამ თავს აშუქებს და ასაბუთებს ავტორი, პირველ ადგილზე წარმოდგენილია ნოსელი სიტყვსებასა შინა ექუსთა დღეათა, თავი 10, რომლის შესახებ (აშიაზე) არსენ იყალთოელი ამბობს: შეისწავე, ვითარმედ მას საკითხავსა იტვეს ნოსელისასა, მამისა გიორგის თარგმნილსა, რომელ არტანუჯის კრებაჲს განკუთნა და ბერძან ეფთუჲ გრძელმან, 1-მე, დარღვევის მისისა კელეფთჲ არა უწყით თუ რომელითა სულისა იკადრა, რომელსა აქა წმიდაჲ იოანე დამასკელი განცხადებულად გრიგოლ ნოსელისად აღიარებს მას უფად და უფლისა საყრის უმაღლეს შესემენს უკუერებას განკუთნის მისისა მკადრებულთას.¹ როდესაც გიორგი მთაწმიდელს ხელი უყვია სამწერლო მოღვაწეობისათვის, იმას, სხვათა შორის, მისი ბიოგრაფის სიტყვით, უთარგმნია წიგნი გრიგოლ ნოსელისა, რომლისა შესწიერებაჲ და ქებაჲ ზეშთა არს უფლისა მითხრობას,² და, რასაკვირველია, უნდა ვიგულისხმოთ აღნიშნული თხზულებაც,³ მთ უმეტეს, რომ წინანდელ რედაქციას, რომელიც სომ-

1 წერ.-კით. № 1463, თ. 161b, № 401, გვ. 270 და სხვა ყველა ნუსხებში დოქმატიკონისა, რომელთაგან ზოგიერთში ეს შენიშვნა თავდება სიტყვით ბერძან.

2 ათონ. კრებ. გვ. 311.

3 გვხვდება საეკლ. მუხ. №№ 55, 73, 108, წერ.-კით. №№ 1358, 2666, 120, 1799, 272. გიორგის თარგმანს შემდეგი სათაური აქვს: რომელი იგი ავლდა აღწერას ექუსთა დღეათა, რომელი იგი წინააღმართეჲ ნეტარმან დიდმან პასილი და ვინაჲგან დახადებისათჲს კაცისა დაუშთა მას, ესე სრულ უო წმიდამან გრიგოლი მარ-

ბურიდან იყო ნათარგმნი, სხეებთან ერთად, აღბად, ისიც აღმაცრად უჭეროდა.

2) თარგმანებამ ქება-ქებათაჲსა, რომელიც თავდება მეექვსე თავის მერვე მ. ხელზე [Migne, PG. t. XLIV, 756-1120]; ეს თხზულებაც გიორგი მთაწმიდელს უთარგმნია, როგორც, სხვათა შორის, ხელნაწერთა მინაწერებიდანაც ჩანს¹.

3) გიორგი მთაწმიდელა მოგვითხრობს, რომ ექვთიმე ათონელმა თარგმნა, სხვათა შორის, წმიდის გრიგოლ ნოსელის თქმულები. ... წმიდის მამათა ჩუენოდას თარგმანი.... და წმიდის მასე წინამსწარმეტყველის ცხობების თარგმანი.... რომელი ძმის ვისმე ეთხოა²; ეს თხზულებანი ჩვენამდე არ შენახულა, ყოველ შემთხვევაში აქამდე ცნობილ ხელნაწერებში მათ ვერ ვპოულობთ.

4) განმარტებამ მომავსენისა [მთ. V-VII, Etsi tunc παλαρισταις; Migne, PG. t. LIV, 1193-1301], რომელიც დაცულია საეკლ. მუხ. № 55, 108, თარგმნილი უნდა იყოს გიორგი მთაწმიდელის მიერ.

V. იოანე ოქროპირი; ამის საგზნეგეტყო თხზულებათაგან ქართულად უთარგმნიათ:

ა) ექვთიმე მთაწმიდელს: 1) თარგმანებამ იოანეს თავის სახარებასა; ეს თხზულება ექვთიმეს უთარგმნია თავისი სამწერლო მოღვაწეობის დასაწყისში, მისი მამის, იოანეს, ინიციატივით³.

2) თარგმანებამ წმიდის მათეს თავის სახარებისა, — თითქმის უკანასკნელი თხზულება იყო, რომელიც ზან მამის სიცოცხლეში თარგმნა, 998 წლის დაახლოებით⁴.

ოლად და ღმრთიუშეენიერად. პროფ. ივ. ჯავახიშვილს (Материалы для истории грузин. патристической литературы, Христиан. Востокъ, т. I, стр. 16) ამ თხზულებაში ჰვანია გრიგოლის 'Апостолы' თავისი პირი მწერლობის (Migne, PG. t. XLIV, 61-124), ნამდვილად კი ჩვენ აქ გვაქვს იერ. პატრიარქის პირდაპირი გიორგი რედაქციით, 'Апостолы' თავისი ქართულად არ უთარგმნიათ.

¹ Θ. Жорданія, Описание I, 43-44; ეს თხზულება გვხვდება საეკლ. მუხ. №№ 55, 108.

² ათონის კრებ. გვ. 28.

³ ათონის კრებულო, გვ. 27; გვხვდება გელათის 1048 წ. ხელნაწერში, აგრეთვე საეკლ. მუხ. №№ 56, 101, 106, 408 და სხვებში.

⁴ ათონის კრებ. გვ. 29; თ. ეორდანი — ქრონიკები I, 139; გვხვდება გელათის 1048 წ. ხელნაწერში და საეკლ. მუხუდებში: №№ 54, 88, 89, 136, 252, 253, 280 და სხ.; ამავე მუხუდში: ხელნაწერში № 91 შეტანილია მართა მათეს V, VI, VII თავების განმარტება.

3) ექვთიმეს ცხოვრებაში ნათქვამია, რომ მან გადმოიღო ქართულად თარგმანებაჲ ცალატელთა და თესალონიკელთა და ჭრომაელთა ენის-ტაფისაჲ¹; ეს შრომა ექვთიმესი არცერთ ხელნაწერში ჩვენ არ გვხვდება, შეუძლებელია წარმოვიდგინოთ, რომ ის ასე უგზო-უკვლოდ დაკარგულიყოს. ამიტომ ჩვენ ვუპოვებთ, რომ ეს თხზულება უნდა შენახულიყოს იმ ნაშრომში, რომელსაც ეწოდება: თარგმანი მანად გულის-სმის საყოფელთა მოციქულის ჰაელსის სიტყუთაჲ, გამოკრებული წმიდის იოანე ოქროპირისა თქუელთაგან. საკმე ისაა, რომ ამნაირ გამოკრებულ რეცენზიებს ამა თუ იმ თხზულებისას იძლეოდა სწორედ ექვთიმე მთაწმიდელი, რადენადაც ჩვენ ვიცნობთ მის სამწერლო მოღვაწეობას: თან იმ ერთადერთ ხელნაწერში, რომელშიაც შენახულა ეს თხზულება (საეკლ. რუხ. № 445, X საუკ.)², ის დაკავშირებულია იოანე სინელის კლემაქსთან, რომელიც ექვთიმეს გადმოუთარგმნია, როგორც ცნობილია, 983 წლამდე. ენა თარგმანისა არის ნამდვილი ექვთიმეს ენა, ხოლო ორთოგრაფია კლასიკური ეპოქისა, არაუგვიანესი მეათე საუკუნისა. აქ მოკლედ, იოანე ოქროპირის სიტყვებით და აზრებით, განმარტებულია: რომაელთა მცხართ ებისტოლე: I, 4, 9, 16, 17, 20, 23, 24, 25; II, 12; III, 20; V, 13, 14, 20, 21; VI, 6, 7, 10, 14, 19, 20, 21; VII, 1, 2, 5, 6, 8, 9, 10, 13, 15, 18, 20, 21, 22, 24; VIII, 1, 3, 4, 6, 7, 8, 14, 17, 20, 21, 22, 24, 27, 28; IX, 3, 6, 15, 16, 17-19, 20, 22, 31; X, 6, 20; XI, 1, 2, 8, 9, 12, 13, 17, 18, 23, 25, 26, 27, 28, 31, 33; XII, 3, 19; XIII, 11, 13; XIV, 2, 4, 6, 7, 15, 17, 20, 21, 22; XV, 3. 1 კორინთელთა: I, 11, 16, 20, 25; II, 14; III, 12; V, 12; VI, 1, 2; IX, 21; X, 13; XI, 5, 7; XV, 23, 24, 29, 54, 56; XVI, 22. 2 კორინთელთა: I, 17, 18, 20, 23; II, 5, 7, 10, 11, 17; III, 2, 7; V, 1, 3, 18, 21, 22, 23; VI, 11, 13; VII, 6; VIII, 18, 22; XIII, 7; XIII, 4. ცალატელთა: I, 1; II, 9, 11-12, 13, 14, 19; III, 1, 3, 19, 22; IV, 3, 10, 13, 17, 20, 24, 25; V, 11. ეფესელთა: I, 9, 11, 17, 23; II, 2, 10, 13, 14, 17; III, 10-18; V, 16, 26; VI, 12, 13, 14. ფადელელთა: I, 13, 15-16; II, 6, 10, 24; III, 2, 12, 23. კოლასელთა I, 16, 18, 19, 20; II, 18, 20. 1 თესალონიკელთა: IV, 15, 16, 17. 2 თესალონიკელთა: II, 2, 3, 7, 11. ებრაელთა: I, 3, 6, 9; II, 7, 15, 16, 18; III, 1, 3, 14;

1) ათონის კრებული, გვ. 29.

2) ყურადღებაში არ ვიღებთ მეორე ნუსხას ამ თხზულებისას, რომელიც მოთავსებულია წერ-კითხ. ხელნაწერში № 4579 და გადაწერილია 1814 წელს ქ. ყიზლიარში „პროთოიერის“ ოსე გაბაონის მიერ.

IV, 15; VI, 4-6; VII, 1, 3; IX, 11; X, 1, 19, 20, 20. 2 ტომოთე: I, 15, 18. 1 იოანესი V, 6, 7, 8; 2 იოანესი I, 1, 13. აუდასი I, 8, 9, 12. 1 ზეტრესი V, 3. თარგმანება ეკუთვნის იოანე ოქროპირის, მხოლოდ ორ შემთხვევაში (რომ. IX, 17-19; ებრ. I, 9) მოყვანილია ბასილის თარგმანებას.

ბ) გიორგი ხუცესმონაზონის სიტყვით, გიორგი მთაწმიდელს უთარგმნია დაბადებისაჲ თარგმანი იოანე ოქროპირისაჲ, რომელ არს ცხოვრებაჲ აბრაჰამისი¹. ნაწყვეტებს დაბადების თარგმანიდან ჩვენ ვპოულობთ ოქროპირის კრებულში, რომელიც მარგალიტის სახელითაა ცნობილი, ასეთ თხზულებას კი ვერსად ვერ ვხვდებით დღევანდელმდე ცნობილს ხელნაწერში; შეიძლება ის შენახული იყოს ათონის მონასტრის XIV-XVI ს. ხელნაწერში № 81², რომელშიაც ჩვენ უნდა გვეპოვდეს ილარიონის მიერ აღნიშნული ექვსთა ღვთათაჲს, ადამის დაბადებისათჲს, აბელისათჲს, სეთისათჲს, ნოესათჲს და შეიღთა მისთა, წყლით რდუნისათჲს და შერშე გამრავლებისათჲს კაცთა და ცთომილების მის გოდდის შეჩებისა უბადრუკთა მათგან და ენის შერყენისათჲს, ესე იგი დაბადების თარგმანი (Migne, PG. LIII-LIV)³.

გ) ეფრემ მცირეს. ქართულს საეგზეგეტიკო მწერლობას საგრძნობლად ემზნეოდა ეპისტოლეთა კომენტარიების უქონლობა, ვინაიდან ზემოდასახელებული კომენტარიები ოქროპირისა, ექვთიმე მთაწმიდელის რედაქციით, მეტად შემოკლებული და შეკვეცილია. ამ ნაკლის შევსება უკისრია ეფრემ მცირეს იმავე ოქროპირის კომენტარიების გადმოღებით. ეფრემის ეს შრომა შენახული ყოფილა იერუსალიმის ხელნაწერში № 25, რომლის წინასიტყვაობაში, აკად. ნ. მარარის რუსული გადმოცემით, ჩვენ ვპოულობთ: „უწყოდეთ ვისაც ეს წიგნი ჩავიკრდეს ხელში, რომ, როგორც ფსალმუნთა განმარტებისას, ისე სამოციქულოს თარგმანების დროს, მარადხსენებულის, დიდის მოძღვრის და ყოველთა მნათობის გიორგი მთაწმიდელისადმი მე, მისს მოწაფეს და უხმარ ჭტევრს მისი ფხებებისას, ეფრემ მცირეს, არ დამირღვევია შეგირდის მოვალეობა. ჩემ წინ იდგა მის მიერ თარგმნილი საქვე მოციქულთა, კათოლიკენი და [პავლეს] ეპისტოლენი, საიდანაც ვიწერდი ტექსტს, რათა არ ეფიქრა ვინმეს, რომ სამოციქულო მეორედაა თარგმნილი.

¹ ათონის კრებულო, გვ. 298, 311.

² Проф. А. Цагарели, Свѣдѣнія... I, 93.

³ Ibid., прилож. стр. 9, № 24.

ბერძნული ენა ღრმავ, ვით უფსკრული, ერთი და იგივე სიტყვა მისი სხვა და სხვა აზრებს გამოჰხატავს, ამიტომ იოანე ოქროპირი პირველად ყოვლისა ასეთ ადგილებს აქცევს ყურადღებას და მათ მნიშვნელობას ექვიზუტანელად განჰპარტავს. ასეთ შემთხვევაში ხანდისხან საკირო ხდება ქართული ტექსტის შეცვლა და გადასხვაფერება⁴, ვინაიდან ამგვარი ადგილების გაგება მაშინაც კი ძნელი იყო, როდესაც მე შემოკრებილი მქონდა პავლეს სამი თუ ოთხი თარგმანება და ამდენივე ლექსიკონი, ესე იგი კრებული ძნელი სიტყვებისა, რომელნიც ანბანის რიგზე არიან დალაგებულნი; მაშინაც, ვიმეორებ, გაკირვებით ვჰპოულობდი მე ქართულ შესატყვისს. იქ, სადაც სიტყვებს ვსცვიდი, აშიაზე, სტრიქონის გასწვრივ, ვსვამდი იოტას, ხოლო შიგნით, ტექსტში, შესწორებულ სიტყვის წინ,—საგანგებო ნიშანს⁵. სამწუხაროდ, აქად ნ. მარკი მეტს არაფერს ამბობს თავის ანგარიშში აღნიშნულ შრომის შინაარსისა და ხასიათის შესახებ, მაგრამ დანაკლისი რამდენადმე შეგვიძლია ავიზნაუროთ საეკლ. მუზეუმის უთავბოლო, მეცამეტე საუკუნის ხელნაწერთა № 390, რომელიც შეიცავს სწორედ საშობაძეულობის თარგმანებას, სახელდობრ: 2 კორინ. მეცამეტე თავის მეორე მუხლიდან, გალატელთა, ეფესელთა, ფილიპელთა, კოლასელთა, თესალონიკელთა (პირველი და მეორე) და ებრაელთა მიმართ (მეორე თავის მეჩვიდმეტე მუხლამდე) ეპისტოლეების განმარტებას. ხელნაწერს თავში აკლია 250 ფურცელი,—განმარტება მოციქულთა საქმისა, კათოლიკე ეპისტოლეთა და პავლეს ეპისტოლეთათგან რომაელთა, 1 კორინთელთა და 2 კორინთელთა (თორმეტი თავი) მიმართისა, ხოლო ბოლოში: ებრაელთა (მეორე თავის მეთვრამეტე მუხლიდან) ტიმოთეს (პირველი და მეორე), ტიტეს და ფილიმონის მიმართ ეპისტოლეთა. ამ ხელნაწერში რომ ეფერებ მცირის აღნიშნული შრომა გვაქვს, ეს შემდეგიდანა ჩანს:

1) წინაიტყვაობაში ნათქვამია, როგორც დავინახეთ, რომ ბიბლიური ტექსტი სამოციქულოჲსა ეფერებს გიორგი მთაწმიდელის რეცენზიით აუღია. გიორგის რეცენზია ჩვენ გვაქვს მისი მოწაფის, გიორგი ხუ-

⁴ ივულისხმება—არა თვით ბიბლიურს ტექსტში, არამედ ოქროპირის კომენტარებში.

⁵ Акад. Н. Марр-ъ, Предварительный отчетъ о работахъ на Синаѣ, веденныхъ въ сотрудничествѣ съ И. А. Джаваховымъ, и въ Іерусалимѣ, въ изданіи 1902 года, стр. 28-29.

ცესმონაზონის მიერ 1083 წელს უცვლელად გადმოწერილს მანუსკრიპტში (საეკლ. მუზ. № 584); ამ ხელნაწერიდან ჩანს, რომ გიორგი მთაწმიდელს სამოციქულოს თარგმნისას შემდეგი წესი მიუღია: თვითველი ეპისტოლეს წინ უძღვის უწყებაჲ მიზეზსა ეპისტოლისასა, სადაც მოკლედ გათვალისწინებულია როდის ან სად დაიწერა ეს ეპისტოლე, ვისა და ვისი ხელით ეგზავნება ის და რამ გამოიწვია მისი დაწერა; წინასიტყვაობას მოჰყვება ტექსტის, შინაარსის მიხედვით, თავებად დაყოფვა (არა ეხლანდელი თავები) მათი სათაურის მოყვანით, ამის შემდეგ იწყება უკვე თვით ტექსტი ეპისტოლისა, რომლის ბოლოს კვლავ აღნიშნულია რამოდენიმე სტრიქონით—თუ საიდან და ვისი ხელით გაიგზავნა ეს ეპისტოლე და რამდენ მუხლს ან სტჰქონს შეიცავს ის. ხელნაწერში № 390 ყოველივე ეს, ასე ვთქვათ—მეცნიერული აპარატი, წმიდად და უცვლელადაა დაცული და სამოციქულოს ტექსტი გიორგი მთაწმიდელის რედაქციითა წარმოდგენილი.

2) ეფრემი თავის შრომის წინასიტყვაობაში ამბობს, რომ იოანე ოქროპირის გარდა მას ხელთა ჰქონდა კიდევ სამი თუ ოთხი თარგმანება პავლეს ეპისტოლეებისა; მართლაც, ამ ხელნაწერში 66 გვერდის აშიაზე ვკითხულობთ: შეისწავე რამეთუ ღი ო რ წ ე ბ ა ჲ ვერ ვაოვე ჩემთა ქანებულთა სამთა ჰაელესა თარგმანთა და ერთსა ჰაელესა ბერძნულთა შინა; იმ ნაწილში, რომელიც შენახულა აღნიშნულ ხელნაწერში, ალაგალაგ ჩვენ ეხვდებით შემდეგ ეგზეგეტიკა სახეობებს: გერმანოსი (გვ. 106, ეფესელ. III, 14-15), ჯკუშენი, ხუთჯერ (გვ. 121, 129, 228, 262, 271,—ეფესელ. IV, 26-27, 1 თესალონ. III, 12-13, 2 თესალ. III, 5, ებრ. II, 14), ბასილი დიდი, ორჯერ (გვ. 184, 248,—კოლას. I, 15, 1 თესალ. V, 16-18), კესადი (გვ. 256,—2 თესალ. II, 8), იოანე დამასკელი (გვ. 257,—2 თესალ. II, 8), კარილე (გვ. 271,—ებრ. II, 14).

3) ხელნაწერის აშეიბზე ჩვენ ეხვდებით იმგვარ შენიშვნებსა და სკოლიებს, როგორსაც ეფრემ მცირე სწერდა ხოლმე; მაგალითად: შეისწავე, რამეთუ მ ჰ ჯ დ რ ი ბერძულად საკუთარი სახელი არს შეიღისა მის კინა თუ შეიღებულისა, რომელსა ზრდიდენ, მან დამეკდროს უფლებაჲ სახლისაჲ (გვ. 45); შეისწავე, რამეთუ ეს ე ტ თ უ მ ა ჲ ბერძულადღა არს და მგონია რომელ მწერლისაგან. ამისთვის შემოინი სიტყუანი ბერძულადღე ვაოვენ საბრძოლულად დაწერიდნი ვისგანმე ფადოსოფოსისა (გვ. 76) [იხილ. აგრეთვე ზეიმოყვანილი შენიშვნა ლინწყბის შესახებ (გვ. 66) და სხვ].

ამნიარად, დანამდვილებით შეიძლება ითქვას, რომ № 390-ში ჩვენსაა გვაქვს თარგმანება სამოციქულოსა ეფრემ მცირისა. როგორც ჩანს, ეფრემ განუზრახავს მიეცა ქართულს ენაზე თავის თანამემამულეთათვის სამოციქულოს ისეთი ახსნა-განმარტება, რომელიც უზრუნველ ჰყოფდა მათთვის ამ წიგნის აზრის სავსებით და უცდომელად შეგნებას. საუკეთესო ავტორად ამ შემთხვევაში იმას, სემართლიანად, იოანე ოქროპირი აუტრეცია. ოქროპირის გარდა მას ხელთა ჰქონია აგრეთვე სხვა თუ ოთხი თარგმანი ჰაელეს ეპისტოლეთა, რომელთაც აღზად ის მიჰმართავდა, როდესაც რომელიმე ადგილი განსაკუთრებულ საძნელეს წარმოადგენდა. იოანე ოქროპირი ეფრემს არ უთარგმნია არც იმ სახათ და არც იმ სისრულით, როგორც ბერძნულ დადანშია ის წარმოუდგენილი; ის მას გაუზნა მხოლოდ ხელმძღვანელად და მოკლედ, ეგზეგეტიკურ მეთოდით, გადმოუცა მისი აზრები, ასე რომ ეს თარგმანება წარმოადგენს ეფრემ მცირის შრომას, იოანე ოქროპირის მიხედვით დწერილს ყოველ შემთხვევაში, საეგზეგეტიკო მწერლობის ისტორიაში ჩვენ ვიცით ისეთი ავტორები, რომელთაც თავანთ შრომაში იოანე ოქროპირთ თუ მეტად არა, ნაკლებ არ უსარგებლნიათ, ვიდრე ეფრემ მცირეს, და, მიუხედავად ამისა, შრომა თავისი საკუთარი სახელით გამოუშვიათ; ამ მხრივ ეფრემს უფრო მეტა თავმდაბლობა და ავტორული თავდაპეროლობა გამოუჩენია, ვიდრე სხვებს.

VI. კირილე ალექსანდრიელი. მის საეგზეგეტიკო თხზულებათაგან ქართულ ენაზე ცნობილია:

1) მათეს თავისი სახარების ძნელთათა სიტყუათა განმარტებაჲ, — ლექსიკონი (საეკლ. მუხ. № 65, 340—349, წ.-კთხ. № 312), სადაც ახსნილია ანბანურ რაგზე საკუთარ სახლთა მნიშვნელობა, მაგალითად: ბართოლომეოს, — ძე დამოკიდებული წყალობაჲ. ბედსაიდა — სასლი საიფქვე და სხვა; თარგმანი, ენის მიხედვით, შესრულებული ჟნდა რყოს არა უადრეს მეთერთმეტე საუკუნისა. 2) განმარტებაჲ LX ფსალმუნისაჲ, რომელსაც პროფ. ა. ცაგარელი უჩვენებს ჯუ რას მონასტრის XII—XIII ს. ხელნაწერში № 146. 3) საეგზეგეტიკო კატენებში გვხვდება ნაწყვეტები შესაქმნათ თარგმნებიდ ნ, როჟელსაც, ბერძნულის მიხედვით, ღლაფჯრა ეწოდება. 4) ათონის ერთერთ ხელნაწერში (№ 79, X—XI ს.) პროფ. ა. ცაგარელი უჩვენებს ზავედ მოციქულის ეპისტოლეათა შემოკლებულ თარგმანებას, თუქა სხვა ხელნაწერში ამის მსგავს ვერასს ვხვდებით¹.

¹ Снелхисимъ I, 93. ბერძნულად ცნობილია თარგმანება რომელთა, კორინთელთა და ებრაელთა მიმართ ეპისტოლეებისა (Migne, PG. t. LXXIV, 773-1006).

მესამე, ბიზანტიურ პერიოდის ეგზეგეტთაგან ქა⁴თულად ნათარგმნად გვჩვენებს:

1) **ოლიმპიოდორე ალექსანდრიელის** კელესიასტის განმარტებაჲ, — როდის ან ვისგან, ამას გავიგებთ მაშინ, როდესაც მიტროფანე სმირნელის შრომას განვიხილავთ.

2) **ანდრია კესარიელი ან კრიტელი**. გიორგი მთაწმიდელი მოგვითხრობს, რომ ექვთიმე ათონელმა თარგმნა ბერძნულიდან ქართულად, სხვათა შორის, იოვანე ჩხარებულისა ხილვაჲ და ხილვისა თარგმანი ანდრია კრიტელისაჲ.¹ მართლაც, შიომღვიმის ერთერთ ხელნაწერში, რომელიც გადაწერილი ყოფილა 978 წელს საბერძნეთს, მთასა წმიდასა ოლიმპს, საუფელსა წმიდისა ღთისმშობლისას, ჯავრასა შინა სახელით კრანას, მოთავსებულია გამოცხადებაჲ წმიდისა მხარებულისა და ღთისმეტყველისა იოვან(ს)ის, რომელი გამოუცხადა მას ღმერთმან, და წმიდისა მამას ჩუენისა ანდრიაჲს მოთაგრეპისკოპოზისა კესარია კაბადოკიელისაჲ თარგმანებაჲ გამოცხადებისაჲ წმიდისა იოვანე მხარებულისაჲ; აქ უკანასკნელის ბოლოს ტექსტის ხელით წერია: ქრისტე აღიდე სულათა ყფთამე, ამისი თარგმანი.² ჩანს, ეს თხზულება ექვთიმეს უთარგმნია 978 წლამდე, დაახლოებით 975 — 978 წლებში³. (საეკლ. მუხ. № 397).

¹ ათონ. კრებ. გვ. 28.

² ეორდანია, ტრონიკები I, 122-123.

³ ამ აზრს არ იზიარებს თ. ეორდანია შემდეგი საფუძველით: ექვთიმე გარდაიცვალა 1028 წ. 13 მაისს, როდესაც ის, თანახმად დ. ბაქრაძის გამოანგარიშებით, იყო 65 წლისა, მაშასადამე — დაიბადა ის 963 წ.; გამოდის, ექვთიმეს ეს თხზულება უთარგმნია, როდესაც ის 12—13 წლის უმწველი იყო. ამიტომ ის ზემოთხედილი მინაწერის ექვთიმედ ჰგულისხმობს ექვთიმე გრძელს, იერუსალიმელს, რომელმაც ბაგრატ მესამის დროს არტანუჯის კრებაზე სოსთენ სომეხი განაქიჟა (ქრონიკები I, გვ. 124-125). მაგრამ საქმე სხვანაირად წარმოგვიდგება, თუ შევხედლობთ მივიღებთ შემდეგს: იოანემ რომ მიიტოვა მეუღლე და შვილი და ჯავრასა დიდებულსა ოსთთა ეკლესიათაჲს შევიდა (ათონ. კრებ. გვ. 6), ექვთიმე მაშინ, რასაკვირველია, დაბადებული იყო და, მეტი თუ არა, ერთის ან ორი წლის მაინც იქნებოდა; ოთხთა ეკლესიათა ლავრაში მან დაყო „ჟამ რაოდენმე ღუაწლითა ძლიერითა მორჩილებასა შინა“ (ათ. კრებ. გვ. 6), აქედან ის წავიდა და „მთასა ულუმბოვასაჲს მიიწია და მონასტერსა ერთსა შინა ჟამთა არამკირედთა ჯოვრთა მსაზრერისა ღუაწლი ახოვნად თავსიდა“ (იქვე) აქ მან გაიგო, რომ მის სიმაზრსა და ცოლის ძმებს ექვთიმე მძევლად გაუგზავნიათ ბიზანტიაში კეისარის კარზე; ის წავიდა კონსტანტინეპოლს, შეალი უკანვე დაიბრუნა და ოლიმპზე მოიყვანა. „ხოლო შემდგომად რაოდენისამე ჟამისა, ვინაჲთგან განითქუა სახელი მისი და პატერსა უფ-

3) მიქაელ ფსელოსი; ამის სიეგზეგეტიკო თხზულებათაგან ქართულად გადმოთარგმნილია მხოლოდ რომაელთა VIII, 29: ჟოთარტა იქნება ზიარში მრავალთა ძმთა შორის, ეგრეთვე ზიარში შეუღართაგან ღირს იმისა უთადა¹, თუ იოანე პეტრიწის მიერ არა, მის სალიტერატურო სკოლიდან გამოსულ მწერლის მიერ მაინც.

4) თეოფილაქტე ბულღარელი; თეოფილაქტე² სიეგზეგეტიკო თხზულებათაგან ფილოსოფოსს იოანე კიმქიშელს უთარგმნია ქართულად: ა) განმარტება მარკოზის სახარებისა და ბ) განმარტება ლუკას სახარებისა³; შეიძლება მისთვისვე მიგვეწერა თარგმანი გ) იოანეს სახარების განმარტებისა, რომელიც დარჩენილა ერთ დერაზ ხალაწერში (საეკლ. მუზ. № 52), რომ არა ერთი გარემოება: გადმოთარგმნული ამ უკანასკნელ თხზულებისა ზმნათა მრავლობითი რიცხვის მეორე და მესამე პირში ხშირად ჰხპარობს ნაწილაც ყუ, რაც კიმქიშელის უტილობელ შრომებში არ გვხვდება, მაგალითად: არამედ თესკან უკმა ყუ სიტყვსებაჲ (92b), რომელი ენება ყუ (12b) უკუეთუ გიკურს ყუ (38b), სოლო მე არა მარადის გაქუ ყუ (92b), ვადოდუთ ვადრემდის სათელი გაქუს ყუ (96b), რამეთუ ვინამთკან ესმა ყუ (65a), ვითარ ძალ გიც ყუ სმენამ (65b), არა გრწამს ყუ ჩემი (65b), და სხ.: გარდა აქ ჩამოთვლილ თხზულებათა, ქართულად შენახულა კიდევ უცნობ ეგზეგეტიკა თარგმანი:

5) შატბერდის მონასტერში 1035 წელს გადაწერილს ბასილ დიდის ფსალმუნთა განმარტებას, რომელიც, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ექვთიმე მთაწმიდელმა თარგმნა, თან მისდევს სხვა განმარტებაჲ ფსალმუნთაჲ⁴, რომელსაც შემდეგი შენიშვნა აქვს დართული: სოლო აქედან წადმართ ღაგიითა შინა ვხოვე თუთო შეკლას ზედა თარგმანი, სოლო სახელი არა ეწერა, თუ ვისი თარგმნილი არს, შეცნაერთა უწყინ. მე ღაგიით ჭიბისქემან.... ამის წიგნისა ბოლოს ჩავსწერე⁵; აქ ჩვენ შევნიშნეთ თითო-ოროლა მუხ-

დეს ბერძენნი და ქართველნი, შეუძნდა საკმე ესე და ამის პირისათვის.... მთაწმიდის მოვიდა ლავრასა დიდისა ათანასესისა" (იქვე გვ. 7). ათონზე ისინი მოვიდნენ 965 წელს (Πορφύριј Успенскій, Исторія Афона, ч. III, стр. 105, Киевъ 1877 წ.), შესაძლებელია, როგორც მოუყვანილ ცნობიდანა ჩანს, ამ დროს ექვთიმე, თუ მეტი არა, ათი წლის მაინც იქნებოდა, ასე რომ 975—978 წელს იმ 20—23 წლის ეკაცი იყო და თარგმნაც შეეძლებოდა.

¹ გელათ. ხელთნ. № 23, ფ. 358b—361b.

² იხ. ჩვენი „იოანე პეტრიწის სამწერლო მოღვაწეობიდან“ პრამეთე 1918 წ. № 1.

³ საეკლ. მუზ. № 135, გვ. 428-498.

ლის განმარტება შემდეგ ფსალმუნებიდან: 16, 17, 18, 21, 29, 34, 42, 43, 43, 44, 46, 51, 54, 55, 56, 57, 59, 60, 64, 67, 71, 83, 88, 97, 103, 104, 110, 131, 147, 150.

6) განმარტება ქება-ქებათაჲს საეკლესიო მუზეუმის 1188 წელს მხედრულად გადაწერილის ხელნაწერში № 6ნ (ფურ. 373-411); განმარტება მოკლე სქოლიებს წარმოადგენს და ასე იწყება: აქუს რაჲმე უმეტესობაჲ სხუთა ქებათაჲ წარწერილსა ამის წიგნისსა, რამეთუ ვითარ იგი წმიდათ წმიდანთა და შაბთნი შაბათთანი, ეგრეთვე ქებანიცა ქებათანი ზეტოსნებასა და უსაღმრთოესობასა ცხად ჰყოფენ წიგნისსა, რამეთუ განცხადებულად გამოასხეის მას შინა კორცადი შობაჲ მსოფლოშობილისა, ჟუარი, საცხარებელი ვნებაჲ, მეუღართაგან აღმშობაჲ, სარწმუნოებაჲ, ქადაგებაჲ, წარმართთაჲ მას მიმართ შემოკრებაჲ და ერთბაშად ყოფლისავე საიდუმლოჲ განკებისაჲ, რომელ არს სოფლომონისაჲ. ეს იმდენად ნამდვილ თარგმანს არ წარმოადგენს, რამდენადაც ეგრეთწოდებულ ზარფარას, ესე იგი სიტყვათა და წინადადებათა ახსნასა და მდაბიურად გადმოცემას. იტყობა, შედგენილია სხვა და სხვა ეგზეგეტიკა თხზულების ხელმძღვანელობით, ვინაიდან მეექვსე თავის მერვე მუხლის განმარტების შემდეგ („ერთ არს ტრედი ჩემი...“) ტექსტში ასეთი შენიშვნაა: ვიდრე აქამდე თარგმანი ნოსქელისაჲ წითლად დაიწეროს. სტილისა და ლექსიკის მიხედვით, ეს თხზულება გადმოთარგმნილი უნდა იყოს არა უადრეს მეთორმეტე საუკუნისა იოანე პეტრიწის ლიტერატურულ სკოლიდან გამოსულ მწერლის მიერ.

ჩვენ ჩამოვთვალეთ ყველა საეგზეგეტიკო შრომები, რომელთაც ჩვენამდე მოუწვდია ქართულ ენაზე და რომელნიც ჩვენ დღეს ვიცით. მთლიან საეგზეგეტიკო შრომათა გარდა, როგორც უკვე ვთქვით, არსებობდნენ ეგრეთწოდებული კატენები ან კრებულები, რომლებშიც თავმოყრილი იყო ცნობილ მამათა და მოძღვართა განმარტებანი ამა თუ იმ წიგნისა და ცალკე მუხლისა. კატენები, მართალია, მეექვსე საუკუნეში ჩნდება ბიზანტიაში, მაგრამ განსაკუთრებით განვითარდა მწერლობის ეს დარგი მეთერთმეტე საუკუნეში ნიკიტა სერონელის დროიდან. სწორედ ამ დროს, მეთერთმეტე საუკუნეში, კატენები გაჩენილა ქართულ ენაზედაც.

პირველი ქართული მწერალი, რომელსაც გვაგაუგადებს ამ დარგისთვის ჩვენში, არის ცნობილი ფეოფანე მცირე. ეფრემს დაუწერია კატენები ს სახით თარგმანებაჲ დავითნისაჲ, რომლის ლიტურგიკული წინასიტყვაობა

ბა ეხლა უკვე გამოცემულია¹. ამ წინასიტყვაობაში ეფრემი ამბობს, რომ მას აუღია გიორგი მთაწმიდელის მიერ ნათარგმნი ტექსტი დავითნისა, რომლის-თესაც მას დაურთავს განმარტება ან ახ:ნა, მაგრამ ეს განმარტება მისი საკუთარი, ორიგინალური კი არაა: რადენიცა იუენეს წიგნის-საცავსა სემონ წმადის-სა, გვამცნებს ავტორი, თარგმანი დავითისანი, უოველნივე დედად შქონდეს ჭფრადითა შრომითა მათ უოველთაგან ერთად შევეერთე, რომელი თუნც იბრუებოდა მათ შინა მართლმადიდებელთა მიერ თარგმანებულთა². ვინ არიან ეს მართლმადიდებელნი თარგმანი, რომელთაც დავითნის განმარტება აღუწერიათ? ესენი არიან, ეფრემის ცნობით, ათანასე და კირილე ალექსანდრიელნი, რომელთა ცორორი რედაქციით აღუწერიათ დავითნის განმარტება: ვრცელით და შემოკლებულით, ბასილი დიდი, ექსუქი იერუსალიმელი, ატრი ამასიელი და იოანე ოქროპირი³. როგორ უსარგებლნია ამ პირთა შრომებით ეფრემს? ათანასეს და კირილეს თხზულებებიდან, რომელნიც, მისი სიტყვით, მას ხელთა ჰქონია, პირდაპირ, უმაშუალოდ, ამოუყრებია საჭირო მასალა და აზრები; ამნაირადვე უნდა ესარგებლნა მას ბასილი დიდის თხზულებითაც, რომელიც უკვე ექვთიმე მთაწმიდელის მიერ იყო ნათარგმნი⁴, ხოლო ამით გარდა მას ჰქონია კეჟლად სხუანა წიგნი ორნი, რომელთა უოველთავე დავითისა თარგმანთაგან ერთად შემოკრებულ იუენეს⁵, ესე იგი მას ხელთა ჰქონია დავითნის კატენების ორი წიგნი, რომლებშიაც, სხვათა შორის, შეტანილი ყოფილა ციტატები ათანასეს, კირილეს, ექსუქის, ასტერის და სხვა ეგზეგეტიკთა თხზულებებიდან⁶. ამნაირად, შინაარსით, აზრებითა და, საზოგადოდ, მასალით, ეს თხზულება ორიგინალური არაა, ხოლო გარეგანი კონსტრუქციით და გეგმით, რომელიც გამოიხატება მასალისა და წყაროების შერჩევაში და მათ დალაგებაში, იგი ეფრემის ორიგინალურ ნაწარმოებად უნდა ჩითვალოს. ერთი სიტყვით, ეფრემის შრომა არის დამოუკიდებელი რეკონსტრუქცია დავითნის კატენებისა, მნიშვნელოვანი არა მარტო ქართული მწერლობის, არამედ საზოგადო საეგზეგეტიკო ლიტერატურის იტორიაში⁷.

¹ ძველი საქართველო, ტომ. III, გან. I, გვ. 243-269.

² Ibid. გვ. 247.

³ Ibid. გვ. 244-246.

⁴ Ibid. გვ. 245.

⁵ Ibid. გვ. 247.

⁶ Ibid. გვ. 247.

⁷ ეფრემის აღნიშნული შრომა შენახულა ოთხ ხელნაწერში: 1) მარტვილი-

მეორე შესანიშნავ ნიმუშს ქართული კატენებისას წარმოადგენს ის ხელნაწერი, რომელიც განსვენებულმა თ. გორდანიამ იპოვა ქუთაისში, ბაგრატის ტაძრის ნანგრევებში¹, და რომელიც მისმა შეიღმა, გ. გორდანიამ, ტფლისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს შემოსწორა. ეს ყოფილა ღიდი წიგნი, გადაწერილი ქალალზე, in folio, მეცამეტე საუკუნის ნუსხა ხუცუკით, რომელშიაც საკმაოდ გამოსკვივის ელემენტები მხედრული ანბანისა. ეს ხელნაწერი, რომელსაც ეხლა თავშიც აკლია, შუაშიც და ბოლოშიც, მცირე დაზიანებულია; არის იმისი ნიშნები, რომ თავდაპირველად ის შეიცავდა კომენტარიებს ძველი აღთქმის თითქმის ყველა წიგნებისას, რომელთაგან დღეს დარჩენილა მხოლოდ ლევიტიდან რუთამდე და წინასწარმეტყველები, სხვა დაკარგულია. მაშასადამე, ეს ყოფილა ისეთი მდიდარი და სრული კატენები, რომლის წსგავსი ბიზანტიის მწერლობაშიაც არ მოიპოვებოდა. სქენა კატენებისა ამგვარია: 1) გვერდი დაკავებულია ბიბლიური ტექსტით ანა და სქოლიებით, 2) ბიბლიური ტექსტი რომელსაც იქ კომენი ეწოდება², უკვეა გვერდზე რამდენიმე სტრიქონი (ან მთელი სივრცა, ან შუაში), დანარჩენი ადგილი კი სქოლიოს; 3) სქოლაება მ წერილია აშიაზე ერთ, ან ორ პარალელურ სვეტად, ზემოდამ ქვევით. ყოველ შემთხვევაში, როგორც არ უნდა იყოს სქოლიო დაწერილი, ამას თავში წითელი მელნით უზის ავტორის სახელი; თუ ამ ავტორის სახელით კიდევ იქვე მეორე სქოლიოა მოყვანილი, წერია: მისივე; არის უსახელო სქოლიებიც, რომელთაც უზის: სხვა.ა. წარწერილი კომენტარიებ-დან ეკუთვნის: კირაჟე ალექსანდრეაქს, რომლის დღაფკრაცაა ერთხელ მოხსენებული, 92 სქოლიო, თეოდოსაში, რომელიც მეფერთმეტე საუკუნეშია გადაწერილი, 2) გრუკისაში და 3) საეკლ. მუხეუნის № 14, რომელნიც მეცხრამეტე საუკუნისანი არიან, და 4) გელათისაში, № 29, XII-XIII ს.

1 თ. გორდანი, ქრონიკები II, 36-39. ჩვენ არ ვიცით, როგორ გაჩნდა ეს ხელნაწერი ქუთაისში „ბაგრატის ტაძრის ნანგრევებში“, ეს კი შეგვიძლია ვთქვათ დაბეჯითებით, რომ ის დაწერილია გელათის მონასტერში, სადაც ინახებოდა, ყოველ შემთხვევაში, მეთვრამეტე საუკუნემდე; ეს სხვათა შორის იქიდანაც ჩანს, რომ 1919 წლის ზაფხულს, გელათში ყოყნისას, იქაურს სიძველეთაწაცაში ჩვენ ვიპოვეთ რამოდენიმე ფურცელი, მეთვრამეტე საუკუნის უღაზათო მხედრული ხელით ნაწერი, რომელნიც გადავღებულა აღნიშნულ ხელნაწერიდან და შეიცავს ლევიტის რამოდენიმე თავის კატენებს. ეს ფურცლები ჩვენ წამოვიღეთ და ამ ხელნაწერს შეუერთეთ.

2 კომენიის შესახებ იხილ. ჩენი Monumenta hagiographica Georgica, tom.

რიტე კრელს—91, ვესევი [კესარიელს]—20, სევირ [ანტიოქიელს, VI ს.]—16, ოქროშარს—10, ისიდორე [პელუზიელს]—2, დიდემოს [ალექსანდრიელს]—2, ორიგენს—3, ბასილ [კესარიელს]—2, ირინეოსს—2, ფილონ ეპრაელს—2, გრიგოლ ნოსელს—1, ანთიმ [ნარის]—1, დიოდორე ტარსელს—1, სევერანე გაზაონელს—1, ლენნადის—1, თეიმეზიადორე [ალექსანდრიელს]—1. როგორც დაკვირვება გვარწმუნებს, ქართველ მწერალს ხელთა ჰქონია მზამზარეული კატენები, რომელნიც მას პირდაპირ უთარგმნია, ასე რომ იმას უშრომია ევტოკრებისა და მასალების შერჩევისათვის, როგორც ეს ეფრემ მცირეს ჟენია თავისი კატენების შედენისას. ეს მით უფრო საფიქრებელია რომ ბევრი მწერალთაგანს, რომლებითაც ის სარგებლობს, ამ დროს ის ბერძნულ ენაზედაც ვერ იშოვნოდა. უნდა ვიფიქროთ აგრეთვე, რომ მას ამასთანვე ბიბლიური ტექსტიც ახლად უთარგმნია. პროფ. რ. ბლემკი, რომელიც ამ ხელნაწერს კარგა ხანია სწავლობს, ფალოლოგიურმა ანალიზმა, როგორც საჯაროდ წაკითხულ მოხსენებაში გვამცნო მან, მიიყვანა იმ დასკვნამდე, რომ პირველი ნაწილის (ლევანტელთა—რუთა) ბიბლიური ტექსტი ნათარგმნია ან იოანე პეტრიწის, ან მისი სკოლიდან გამოსული მწერლის მიერ, ბოლო წინასწარმეტყველთა ტექსტი იგივეა, რაც მოსკოვის 1743 წლის გამოცემაში. ჩვენთვის უფრო საინტერესოა ამ შემთხვევაში სქოლიები, რომელთა თარგმანს ბლემკი აკუთვნებს ეფრემ მცირეს. არგუმენტაცია მისი მეორე ნაწილში იმდენად დამაჯერებელი არაა, ამდენადაც პირველში, ჩვენ გადაჭრით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ყოველად წარმოუდგენელია ეს სქოლიები ეფრემ მცირეს ეთარგმნოს. მართალია, როგორც დავინახეთ, უმეტესი ნაწილი სქოლიებისა ამ შრომაში მოტანილია თეოდორიტე კვრელის თხზულებათაგან; ჩვენ ვიცით თუ როგორ ეპყრობოდა ეფრემი თეოდორიტეს; მართალია, მან თარგმნა მისი ფილოთეონ ან თეოფილონ ისტორია, მაგრამ როგორც ისტორიული შრომა, რომელიც სჯულმოდღერებისათვის არაფერ საშიშსა და სახიფათოს არ წარმოდგენდა. რაც შეეხება თეოდორიტეს, როგორც სჯულმოდღერასა და დოღმატიკოს, ეფრემი დავითნას თარგმნების წინასტყვაობაში პირდაპირ ამბობს: მართალია, თეოდორიტე ყოველსავე ბერძენთა ნათესავისა მიერ მამად მართლმადიდებლობისა შენახილ არს, ვითარცა ყოველით კერძო თანამეშვე მართლმადიდებელთაჲ, გარნა შეგჭრადე მას და მის მიერ აღწერილ დავთნის თარგმანს კელი არ შეე-

ყვე მცირედისა მის-თვის სიტყვს-გებისა რომელი იქმნა რეცა წინააღდგომით შობის მისისა და წმიდისა კურდუქსისა¹. უმეტელოა, ამ სიტყვების მთქმელი არ იკისრებდა ისეთი წიგნის თარგმნას, რომელშიაც მოყვანილია ციტატება თეოდორიტესაგან, და არა მარტო მისგან, არამედ პართლადიდებლობის მხრივ ისეთ საექპო პირთაგან, როგორიცაა ორიგენი², სკეეროს ანტოქედი და ახოფინარი ჯაოდაიკელი. თინ ეფრემი, რომელიც ასე უპირდაპირებდა ერთიჟეორეს თეოდორიტესა და კირილე³, ხელს არ ახლებდა ისეთ თხზულებას, რომელშიაც ისინი თანაბარი ავტორიტეტით არიან აღქურვილნი. თუ სქილიებს ენისა და გრამატიკის მხრივ განვხილავთ, დავინახავთ შემდეგს: აქ იხმარება სიტყვი⁴ — ეგერა (10a, 11a, 12a, etc.) ვიდრეჟე (10a, 11a, 12a, 15b, 16b, 17a, 21a, etc.) ზუდაჯატათაჟე (10a), მთაქჟეს სსჟე (10a), განიუთნებს (10b), ძლითქძლითი (განწყმედისა-ძლითჟან უტალოებაჟან 13a), წარმოაჩენს (14a), უდირდა (24a), ანდრანტი (30b), ადევანებათნი თარგმანებანი (21b), შემდგომობისაჟებრ წესისა (55a) და სხვა, რომელნიც ეფრემის თხზულებაში მიღებული არ არიან. ავტორს უყვარს რთული სიტყვების ხმარება, რომელთაც ქვემოდან შემოხაზული რკალით აერთებს, მაგ. თანაღმოსარებელი (11b), სიტყვებსა და წინადადებებს ამოკლებს მიმღობის საშუალებით: ვინაჲ მიიღოს, იტყვს, უბიწოჟოთეჟლჟან (9b), დღისა ერთისა აოწედიწადებაჲ სსჟელის-მდებელი (12a), ეოთადისა სსჟეჟნოჟსა ძალთა შემომეჟანებელჟან (14b). ესეთი სიტყვები და ფორმები ჩვენს მწერლობაში დააკანონა იოანე პეტრიწის სამწერლო სკოლამ, როგორც ამას უფრო დაწვრილებით ქვემოთ გავარკვევთ; ამიტომ ჩვენ გადაჭრით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ აღნიშნული კატენები ნათარგმნია თუ არა იოანე პეტრიწის, მისი სკოლიდან გამოსული მწერლის მიერ მაინც. მაშასადამე არა უაღრეს მეოერთეეტე საუკუნის გასულისა. ამ შემთხვევაში აღვილი აღარ ექნება რე გაუგებრობა ს, რომელსაც იწვევს ჩვენში ბლეჟკის მტკიცება, ვითომც სქოლიები ეთარგმნოს ეფრემ მცირეს, ხოლო ტექსტი, რომელსაც ეს სქოლიები ეკუთვნის, მის შემდეგ — იოანე პეტრიწის სკოლიდან გამოსულ მწერალს; როგორცა ჩანს და რაც უფრო ბუნებრივია, — ტექსტიცა და სქოლიოც ერთსა და იმავე პირს ერთსა და იმავე დროს უნდა ეთარგმნოს. აღნიშნული სკოლიდან გამოსულ მწე-

1) *ibid.*

2) *შეად. ძველი საქართველო*, ტომ. III, განკ. I, გვ. 146, სტრიქ. 218j.

რადთ ერთი ჩეკლება ჰქონდ-თ: საეგზეგეტიკო თხზულებათა თარგმნის დროს ისინი სქოლიოსთან ერთად ბიბლიურ ტექსტსაც სთარგმნიდნ და მხამზარეული ტექსტით არ სარგებლობდნ, როგორც ამას ეფრემ მცირე სჩადიოდა; ასე მოიქცა, მაგალი-თად, იოანე ჭიჭიშკელის თეოფილაქტი ბუფლარელის თხზულებათა თარგმნისას¹.

II. თარგმანებაჲ ეკლესიასტისაჲ

მიტროფანე სმირნელისა.

ახალად აღმოჩენილი საეგზეტიკო თხზულება მიტროფანე სმირნელისა. ვაჟა, რომელშიაც ცხოვრობდა მიტროფანე. ცნობები მისი ცხოვრებისა და სალიტერატურო მოღვაწეობის შესახებ. ანალიზი თხზულებისა შინაარსის შრიც.

ჩვენ აღვსახებთ ყველა საეგზეტიკო თხზულებანი, რომელნიც საქრისტიანო მწერლობის ისტორიამ იცის და რომელნიც ქართულად უთარგმნიათ ძველი საქრისტიანო მწერლობა ჯერ სავსებით შესწავლილი არაა და ამ დარგში ყოველთვის მოსალოდნელია სხვა და სხვა გვარი ლურპრიზები ამა თუ იმ უცნობ თხზულების აღმოჩენით. ასეთი ლურპრიზები უფრო გახშირდა მას შემდეგ, რაც მკვლევართ ზელი მიჰყვეს აღმოსავლეთის ეროვნულ ეკლესიათა სამწერლო ნაშთების შესწავლს. საქართველოს ეკლესიას, რომელსაც შკუნახავს უმდიდრესი ნაშთი საქრისტიანო მწერლობისა, ჯერ არ მიუპყრია მეცნიერთა ის ყურადღება, რაც მას სამართლიანად უნდა ჰქონდეს დამსახურებული. მაგრამ მისი ლიტერატურული მემკვიდრეობის ზერელად გაცნობაზეც თვალსაჩინო განძი შეიტანა სიეკლესიო მწერლობის ისტორიაში რამდენიმე ისეთ თხზულებათა აღმოჩენით, რომელთა დღდანი დაკარგულად ითვლებოდა. მით უფრო თამამად აღვნიშნავთ ამ ფაქტს, რომ დღესდღეობით ჩვენ შეძლება გვეძლევა სიამოვნებით მოვიტანოთ ზოგად სამეცნ ერო სამსხვერპლოზე ქართული სიძველეთსაცავიდან ერთი ახალი საეგზეტიკო თხზულება, ბერძნული ენიდან ნათარგმნი, რომლის შესახებ საეკლესიო მწერლობის ისტორიამ არა იცის რა; ჩვენ სახეში გვაქვს თარგმანებაჲ ეკლესი-

1) იხ ჩვენი ნაშრომი „იოანე პეტრიწის სამწერლო მოღვაწეობიდან“, პრთმეთე, 1918 წ № 1, გვ. 67—68. ამ შრომაში ჩვენ იოანე კიმიშელსა და იოანე პეტრიწს, როგორც ყველა ჩვენი მკვლევარი, ერთ და იმავე პიროვნებად ვთვლიდით.

სიასტისაჲ, აღწერილი მიტროფანეს მიერ, სმირნელ მიტრონოპოლიტის საეკლესიო მწერლობის ისტორიიდან ვპოულობთ, რომ ეკლესიასტის განმარტებაში უფარჯიშნია არა ერთ მწერალს: მისი თავგანება უწერიათ იერონიმეს, იპოლიტეს, ორიგენეს, გრიგოლ ნოსელს, დონისე, ათანასე და ოლიმპიოდორე აღექსანდრიელთ, პროკოპი ლაზელს და გრიგოლ აკრაქანტელს¹. ამ მწერალთა ჯგუფს, მაშასადამე, ებღა უნდა მიემატოს მიტროფანე სმირნელიც.

ვინ იყო ეს მიტროფანე, რომელსაც ეკლესიასტის განმარტებაჲ დაუწერია?

მიტროფანე მეცხრე საუკუნის მოღვაწეა, რომელიც იმდროინდელ საეკლესიო მოძრაობაში საკმაოდ მნიშვნელოვან როლს თამაშობდა. მისი მოღვაწეობისა და პიროვნების გასაშუქებლად საჭიროა რეტროსპექტიულად მაინც გავითვალისწინოთ ის მოძრაობა, რომელმაც მისი სახელი ასე თუ ისე ისტორიის ზედაპირზე ამოატივტვა.

მეცხრე საუკუნის მეორე ნახევრიდან ბიზანტიაში იწყება მკაცრი და შეუზღუდებელი ბრძოლა ორ საეკლესიო პარტიათა, რომელმაც მკათე საუკუნემდე გაატანა; ჩვენ ვპოულობთ ეგრეთწოდებულ ეგნატელთა და ფოტიელთა პარტიებს, რომელთაც ასეთი სახელწოდება მიიღეს ამ საუკუნის ორ შესანიშნავ პატრიარქების—ეგნატესა და ფოტისაგან. შეცდომა იქნებოდა, თუ ვფიქრებდით, რომ ეს პარტიები მართლა აღნიშნულ პატრიარქთა ღრის გაჩნდენ; არა, მათი ფესვები უფრო ღრმად უნდა ვეძიოთ ბიზანტიის საეკლესიო წინადაგში; ყოველ

1 ეს წიგნი საქრისტიანო მწერლობაში განსაკუთრებულ ყურადღებას იპყრობდა; ალბათ ამითი აიხსნება, რომ ნეოქესარიის ეპისკოპოსმა გრიგოლ საკვირველმოქმედმა († 270 წ.), დაწერა ეგრეთწოდებული *Μεταφρασις τῆς τοῦ Ἐκκλησιαστικῆς Συναγωγῆς*; რომელიც წარმოადგენს მოკლესა და კონკრეტულ მოთხრობას ეკლესიისტის შინაარსისა, ბერძნულ სექტანტაზე დამყარებულს (Migne, Patr. Gr.-Lat. tom. X, col. 987—1018). წინად ამ თხზულებას აკუთვნებდნენ გრიგოლ დვთისმეტყველს, ვინაიდან ხელნაწერებში ის მოთავსებულია ხოლმე ამ ეკანასკნელის თხზულებათა შორს. ეს თხზულება ქართულ ენაზედაც შენახულა; ის გადმოუთარგმნია ეფრემ მცირეს და მოთავსებულია საეკლესიო მუზეუმის ხელნაწერებში № 292, რომელიც გადმოწერილია ბეული დედნიდან 1800 წ. სიონის დეკანოზის იოანე ოსესძის მიერ. აქაც, როგორც ბერძნულ ხელნაწერებში, ის გრიგოლ დვთისმეტყველის თხზულებათა შორის არის მოთავსებული. მის შესახებ იხილ. Rissel, Gregorius Thaumaturgus, sein Leben und seine Schriften, Leipzig 1880. A. Harnack, Geschichte der altchristlichen Litteratur, II.

შემთხვევაში უკვე ტარასი (784—806), ნიკიფორე აღმსარებელის (806—815) და მეოთხე (842—846) პატრიარქების დროს შეპნიშნავს ისტორიკოსი ორს, უმრავლესთა და უმცირესთა, მიმართულებას, რომელთაც ასულ დგმულებს საკუთარი იდეალები და ახასიათებს გარკვეული თვისებები. ამ მიმართულებათა ჩამოყალიბება და განსახიერება მოხდა ეგნატესა და ფოტიის დროს და ამიტომ მათ ეგნატიელთა და ფოტიელთა პარტიის სახელი მიიღეს.

ეგნატეს ახალგაზდობამ საბრალოდ ჩაიარა; ის იყო შვილი ბედშავ იშვერატორის მიქაელ რანგავესი (811—813), რომელიც ტახტიდან ჩამოაგდო ლეონ სომეხმა; დამხოზილი იშვერატორი ოჯახითურთ მონასტერში დააწყვედიკს და შვილი მისი ნიკიტა (ბერობაში ეგნატე) გამოასაქურისეს კიდევ. ნიკიტა თოთხეჯეი წლის იყო, როდესაც ბერად აღიკვეთა, ოცდაცამეტი წელიწადი განმარტოებულად ცხოვრობდა მონასტერში. სამონასტრო მღვაწეობამ და სეთონიანმა ცხოვრებამ ღიდი სახელი მოუზღვიკა მას დაბალ მასაში, მისი მონასტერი, სადაც ეს წინამძღვრად იყო, თევზსაფარად გადაქცა ყველა იმართვის, ვინც ხატმბრძოლთა დენას განიცდიდა, და ამან ხომ უფრო გააღიდა მისი სახელი: ის იყო ნამდვილი ბერი და ბერ-მონაზონთა პატრიისმცემელი. 846 წელს, მეთოდე პატრიარქის გარდაცვალების შემდეგ, იშვერატრიცა თეოდორამ, სრულიად მოულოდნელად, ის საპატრიარქო საყდარზე აიყვანა¹. მწელი და მძიმე საქმე იტვირთა ეგნატემ, რომელიც არ იცნობდა არც აღამიანებს, არც ცხოვრებას და არც ქვეყანას. რავდენადაც მალე იღვა მაშინ ბიზანტიაში საპატრიარქო საყდარი, მით უფრო ნაკლებად გეუბოდა ის ეგნატეს ღზრდასა და ზნე-ჩვეულებას. ამითი აიხსნება, რომ ეგნატეს ახასიათებენ როგორც შესანიშნავ ბერს, მაგრამ არასესანიშნავ პატრიარქს (optimus monachus, non optimus patriarchus)². თავის მწყემსმთავრულ მოქმედებაში ის ვერ იჩენდა ზომიერებას და იმ ტაქტს, რაც ასე საჭირო იყო მის მდგომარეობაში მყოფ აღამიანისათვის; ის ქედს არ უხრიდა და ანგარიშს არ უწევდა უზენაეს სახელმწიფოებრივობის წარმომადგენელ ძალასაც კი. მაგალითად, იშვერატორმა მიქაელ მესამემ (842—867) ეგნატეს მოსთხოვა დედა მისი, იშვერატრიცა თეოდორა, და დები მოლოზნად აღეკვეცა, რაზედაც მან კატეგორიული უარი მიი-

¹ Niceta Paphlagon, Vita sancti Ignatii, archiepisc. Constantinop., Migne, PG. t. 105, col. 489-496.

² Hergenröther, Photius, I, 365, Anmerk.

ლო. თუ ამ ურჩობამ უშედეგოდ ჩაუარა ეგნატეს, მეორე შემთხვევამ მას პირდაპირ ფეხი მოატეხია. მიქაელის დროს იმპერიას ფაქტურად განაგებდა მისი ბიძა, ბარდა, მეტად განსწავლული და განათლების მოტრფილად აღმადანი, მაგრამ მიქაელისავე ზნეცემული. ხალხში ყრუ მითქმა-მოთქმა დადიოდა—ბარდა თავის შვილის ქერივთან (ჩალოთან) ცხოვრობს; ეგნატემ ჯერ კერძოდ ამხილა ის, მაგრამ, როდესაც დაინახა, რომ ამ ზომამ არ გასკა, ნათლილება—დღეს წმ. სოფიაში ის ზიარებისაგან დააყენა¹. ეს იყო უდიდესი შეურაცხყოფა, რომელიც პატრიარქმა საჯაროდ მაყენა საიმპერატორო ოჯახის წევრს და თან უზენაეს უფლებამოსალობის წარმომადგენელს, და ამიტომ 857 წელს ის ტახტიდან ჩამოაგდეს. მის ალაგას არჩეულ იქნა ფრიად განათლებული და ნასწავლი კაცი, სახელწოდებას უდიდესი ხელისუფალი, ფოტი; რომელიც ერისკაცობიდან პირდაპირ პატრიარქად აკურთხეს. ფოტის კანდიდატურას, მთავრობის მერ წამოყენებულს, ენკიულად დაუჭირა მხარი ეკლესიისა და სახელწოდებას პროგრესიულმა ელემენტმა, რომელსაც ეგნატეს გადაქარბებულმა რიგორისტულ—კონსერვატიულმა მიმართულებამ თავი მოაბეზრა. ეგნატეს, როგორც თვით ზიტროფანე სმირნელიც ამოწმებს², ფორმალური თანხმობა განუცხადებია მისი მოადგილის არჩევანზე, მაგრამ, მომხრეთა შთაგონებით, ეს თანხმობა მალე უარზე შეუცვლია და, როგორც ანასტასი წიგნისმცველი ამბობს³, ეკლესია შეუკრავს; მას აღუკრძალავს მის ნებადაურთველად რაიმე ღვთისმსახურების შესრულება. ამიტომ, თუმცა ფოტი მხოლოდ მაშინ დასთანხმდა კურთხევაზე, როდესაც ის ბრწყინვალედ არჩეულ იქნა კონსტანტინოპოლის კრებაზე, თუმცა კურთხევის შემდეგ ის ყოველ ღონეს ხმარობდა მოწინააღმდეგე პარტიის შესარჩევად და ეგნატეს ჯეროვან პატრესა სცემდა,—მაგრამ ყველაფერმა ამაოდ ჩაიარა: ორმოცი დღის შემდეგ, ფოტის კურთხვიდან, ეგნატეს მომხრეები შეიკრიბნენ წმ. ირინეს ეკლესიაში და ანათემა შეუთვალეს ახალ პატრიარქს და მის მიმდევართ; თავისი მხრივ ეს უკანასკნელიც შეიკრიბნენ წმ. მოციქულთა ტაძარში, სადაც ეგნატეს ანათემა შეუთვალეს, ხოლო მისი მომხრე ეპისკოპოსები

¹ Niceta Paphlagon, col. 513.

² Metrophanis metropolitae epist. ad Manuelem, Mansi, Concilia, t. XVI, col. 416.

³ Anastasii Bibliothec., Praefatio in Concil. VIII general. Mansi, Concilia, t. XVI, col. 3.

არისხისაგან განკვეთილად გამოაცხადეს¹. ამიერიდან ბიზანტიის ეკლესია, პარტობას მიჩვეული, ორ ბანაკად გაიყო: ერთ მხარეზე იღგენ ეგნატიელნი, ან ეგნატე პატრიარქის თანამგრძნობნი, მეორეზე—ფოტიელნი, ან ფოტის მიმდევარნი.

განსაკუთრებით ოთხი რამ ახსიათებდა თვითეულ ამ პარტიას. პირველად ყოვლისა განსხვავება მათ შორის ტაქტიკური ხასიათის (ყო. ბიზანტიის პრაქტიკაში მიღებული იყო პრინციპი ეგრეთწოდებულ იკონომიისა (οικονομία), რაც იმაში მდგომარეობდა, რომ საქოროებათა მხედვეთ და იმპერატორის ნებართვით, ზოგიერთა კანონების ძალას შეასუსტებდნენ ხოლმე ან და ღრეობით სრულიადაც შეაჩერებდნენ. ამ პრინციპმა ეკლესიის სფეროშიაც გაიკაჟა გზა და ეს იყო მიზეზი, რომ სხვა და სხვა მწვალებლებს ფოტი, თუ კი მათ სინანულს შეამჩნევდა, ღმობიერად იტკობდა და იღებდა, აგრეთვე, თუ ეკლესიის ინტერესებში მოიხზოდა, ის მზად იყო, ზოგიერთა შემთხვევაში, თვალები დაეხუჭა და არ დაენახა ამაჟვეენას ძღაერთა ნაკლულევანება; იმას საქოროდ მიაჩნდა ცხოვრების მოთხოვნილებათათვის ანგარიში გაეწია და მათ გზაზე არ გადაღობებოდა. შეიძლება, განყენებული, ასეკტიკური თვალსაზრისით, ასეთი იკონომია დასაძრახისი იყოს, მაგრამ უღმობელი ცხოვრება, თუგინდ ის საეკლესიო იყოს, ხშირად დათმობას თხოულობს და მისი ხელმძღვანელნი ხშირად ძეულებულნი ხდებიან უკან მიჰყვენ მას. ეგნატეს რიგორისტული სულისკვეთება არავითარ იკონომიას არ ურიგდებოდა, ის მზად იყო ფორმისათვის მსხვერპლად შეეწირა სინამდვილე და მორალურ პრინციპთა გზადან გარდახვევას, ვისგანაც არ უნდა ყოფილიყო ეს, ოდნავადაც ვერ იწყნარებდა ის. რასაკვირველია. ასეთი რიგორისტობა ცოდვილ ქვეყანაზე ბევრს არ მოეწონება და მართლაც ის ბიზანტიის სამონასტრო-საეკლესიო იდეალებით გაელენთილ ატმოსფეროშიაც კი არ მოსწონდათ.

მეორე, რითაც ეს პარტიები ერთიმეორისიგან განირჩეოდნენ, იყო მათი დამოკიდებულობა და ურთიერთობა მონასტრებსა და ბერმონაზვნობასთან. ხატთამბრძოლობის შემდეგ, მეცხრე საუკუნეში, ბიზანტიის ეკლესიაში გამეფდა ბერების რეჟიმი; მონასტრების რიცხვი დღითიდღე იზრდებოდა და ბერები ბატონობას იჩემებდნენ ცხოვრების თითქმის ყო-

¹ Hergenröther, Photius, I, 382, Styliani, Epistola ad Stephan. papam, p. 1400.

ველ სფეროში: ისინი თავიანთ ნებისყოფას უკარანხებდნენ არა მარტო ეკლესიას, ხშირად იმპერატორებ-ც იძულებულნი ხდებოდნენ ანგარიში გაეწიათ მათთვის. განსაკუთრებულ როლს თამაშობდა ამ მხრივ ისტორიაში კარგად ცნობილი სტოდიელთა მონასტერი კონსტანტინოპოლში. ეგნატე, ბავშობიდან მონასტერში აღზრდილი და ბერების მსოფლმხედველობით გაზრდილი, ვერ ამჩნევდა იმ ღუჭირობას და ზნეობრივად დაქვეითებას, როგორცაც მოეცა მონასტრები და მათი მკვიდრნი. ფოტი პირიქით არ თანაუგრძნობდა მათ, ის ხელს არ აფარებდა მათ თავგასულობას და აღვირახსნილობას, რომელსაც ასეთი ღეზორგანიზაცია შეჰქონდა ეკლესიისა და სახელმწიფოს ცხოვრებაში. აქედან ცხადია, თუ ვის მხრეზე იქნებოდა სიმპატიები ამ მოუსვენარ ელემენტისა.

მესამე განსხვავება ეგნატიელთა და ფოტიელთა შორას გამომდინარეობდა ამ პარტიათა რომის კათედრასთან განწყობილებისაგან. რომისა და კონსტანტინოპოლის კათედრათა შორის ისტორიული მეტოქეობა და ჯიბრობა არსებობდა; რომის მღვდელმთავარი მუდამ იმაზე ოცნებობდნენ, რომ შეუზღუდველი ბატონობა მოეპოვებათ მთელს საქრისტიანოში და ამიტომ ისინი ცდილობდნენ კონსტანტინოპოლის კათედრაც მათ გაეღვნას დამორჩილებოდა. როდესაც ბიზანტიის ეკლესიაში რაიმე უთანხმოება იჩენდა თავს, ისინი უღუგეზოდ ჩაერეოდნენ ხოლმე საქმეში და ან ერთ პარტიას მიემხრობოდნენ, ან მეორეს. ისეც ხდებოდა, რომ ბიზანტიაში, იმ პარტიობისას, რომელიც იქ მუდამ სუფევდა, სუსტი და დამაბუნებელი მხარე თვითონ მიჰპარტყდა ხოლმე რომის პაპსა და მის მფარველობას. ასე იყო წინადა, ასე მოხდა ეგნატეს დროსაც. მნ1 წლის კრების შემდეგ ეგნატეს მომხრე სასულიერო პირებმა აპელაციით მიჰპარტეს რომის პაპს ნიკოლოზს, რომელსაც ასე სწერდნენ: ეგნატე, ტრანსულად ღვეწი და მრავალთა ბოროტებათა განმცდელი, ტრანსპაში მასთან შეერთებულნი 10 მიტროპოლიტნი, 15 ეპისკოპოსნი, მრავალნი არქიმანდრიტნი, მღვდელნი და მოწესენი, — უფალს ჩვენსა, უწმიდესსა და უნეტარესს ეპისკოპოსს, უფალთა კათედრათა ხატარაქს, მოციქულთა თავის შემკვიდრეს, მსოფლიო ხაზს ნიკოლოზს და უფალთა მის ქვეშეთა ეპისკოპოსთა და მალაბრძენსა რომის ეკლესიას, — უფლისა მიერ ცხოვრება... და შენ, უწმიდესო შეუუფო, აჩვენე ჩემზედა მოწესება და თქვი დიდისა ზეფესა თანა: „ვინ უძღურ არს და შე არა უძღურ ვიფო“ (2 კორ. XI, 30); მთავსენე უწმიდესნი ხატარაქნი, უწინარეს შესა მყოფნი, ფაბიანე და იულიოს, ანაკსენტი და ღიფონ

და სხვანაირი ყოველნი, რომელნი ჭეშმარიტებას თანამბრძოლედ ექმნეს, და განმარტადი შურისმაძიებელ ჩვენდა¹. როგორც ვხედავთ, ეგნატე და მისი თანამოაზრენი თვითონ იწვევენ რომის პაპს კონსტანტინოპოლის საქმეებში ჩასარევად და ეს მით უფრო სავალალო იყო, რომ სწორედ ამ დროს გაახშირეს მათ კონსტანტინოპოლის წინააღმდეგ იერიშები. ფოტი და მისი მოზრენი სულ სხვა გზას ადგენ ამ შემთხვევაში: ფოტი პირველი პატრიარქი იყო, რომელმაც სერიოზულად დააფქრა რომის კათედრა; ის წინააღმდეგი იყო რომის ჩარევისა ბიზანტიის საქმეებში, იმას უნდოდა დამოუკიდებელი არსებობა, მისი სურვილი იყო ბიზანტიელები თვითონვე ყოფილიყვნენ თავიანთი თავის ბატონი და პატრონი, საკუთარ ძალასა და შეგნებას დაყრდნობოდნენ. ერთი სიტყვით, საეკლესიოთაშორისო ურთიერთობაში და შინაურ ცხოვრებას მოწყობაში ფოტიელნი აქტიურობას იჩენდნენ და ჩემულობდნენ, ხოლო ეგნატეელნი პასიურად გარეშე ძალას შეჰყურებდნენ და მისგან ელოდნენ შევლას.

დასასრულ, უნდა აღინიშნოს ის ხაზიც, რომელიც ყველაზე მეტად ჰყოფდა ერთი მეორისაგან ამ ორ პარტიას, სახელდობრ მათი შეხედულება სწავლა-განათლების მნიშვნელობასა და სარგებლობაზე. ფოტი, ეყურება თუ არა პატრიარქად, იწმინდვე შეუდგა ეპისკოპატის განახლების და შერჩევის: სადაც კი განთავისუფლდებოდა საეპისკოპოზო კათედრა, ის პირველ ყოვლისა განათლებულ და სწავლულ კანდიდატს ეძებდა მისთვის. ეს იმიტომ, რომ თვითონ ის უაღრესად განათლებული კაცი იყო და თან მეგობარი მეცნიერთა და სწავლულთა. ერთი მკვლევარის აზრით, მეცხრე—მეათე საუკუნეთა საღვთისმეტყველო ეპოქას უნდა ფოტის ეპოქა დაერქვას, თუ მხედველობაში გვქენება ის გავლენა, რომელსაც ახდენდა მისი პიროვნება, სახელი, განათლება და სამწერლო მოღვაწეობა მეთერთმეტე საუკუნის ნახევრამდე. ამ აღმართის პიროვნებითა და სახელით გატაცების შემდეგაც ჰქონდა ადგილი, მაგრამ აღნიშნულ დროს ის განსაკუთრებით ცხოველი და მნიშვნელოვანი იყო². ამ სიტყვებში გადაჭარბებული არაა რა. ფოტი თავის ეპოქაზე მალა იდგა, ის იმ დროის სასწაულს წარმოადგენდა, საზოგადოების უდიდესი ნაწილი მის სწავლა-

¹ Theognosti, Libellus ad Nicolaum papam, Migne, PG. t. CV, col. 856, 861. Labbei, Concilia, t. VIII, p. 1264-1270.

² Kurtz, Lehrbuch der Kirchengeschichte, Band. I, Abteil. 3, S. 129, 2858.

განათლებას არაბუნებრივ, დემონიურ საქმედ სთვლიდა; ამის შესახებ მაშინდელ საზოგადოებაში დადიოდა რაღაც ლეგენდები, რომელშიაც გამოსკვივოდა გაოცება ღმრთაობისადმი მისი ტალანტის წინაშე. ამ პატრიარქის კლასიკურ განათლებას თანამედროვენი ისეთ გაკვარვებაში მოჰყავდა, რომ მის შესახებ ირონიულად ამბობდნენ ვითომც წირვის შესრულებისას ლოცვის მაგიერ ის მკოსანთა თქმულებას ბუტბუტებდა ხოლმე¹. ფოტი, მისი მტრებისა და მოწინააღმდეგეთა მოწმობითაც კი, უპირისპირად საფუძვლიანობას იჩენდა ყოველგვარ მეცნიერებაში, როგორც, მაგალითად: გრამატიკა, პოეზია, რიტორიკა, ფილოსოფია, მედიცინა და აურისპრუდენცია, ღვთისმეტყველებაზე ხომ მეტია ლაპარაკი; არც ერთ ამ დარგში მას მეტოქე არ ჰყავდა². სულ განსხვავებულ რამეს წარმოადგენდა ამ მხრივ ეგნატე: ბავშობიდანვე ღონასტერში გაზდილი, ის გატაცებული იყო სამონასტრო სოფ ღმრთიველობით ღმრთისმადლობით სარწმუნოებასა და ღვთისსიყვარულს; რაც შეეხება სწავლა-განათლებას, ის გულგრილად ეკიდებოდა მას და, თუ მის მომხრე ანასტასი წიგნისმცველს დაუჯერებთ, სდევნიდა კიდევ³, როგორც სულის ცხონებისათვის მანვე რასმეს. ეგნატელები. სწავლა-განათლებას მიწუსდაც კი უთვლიდნენ ფოტის; მაგალითად, ცნობილი ნიკიტა პაფლაღონელი სწერდა: იმან არ იცოდა და არც უნდოდა ცოდნა [შემდეგი სიტყვები]: უკუეთუ ვისმე ბრძენ ჭეონიეს თავი თჳსი ამა სოფელსა, სუფელ იქმენინ, რათა იუოს იგი ბრძენ (1 კორ. III, 18); ის დაუურდნო ისეთ არასიმულ სოფელს, როგორიცაა ამაქვეყნიური სიბრძნე და ღმრთი გონება, განათლება მას უჩვენებდა ყოველგვარ უკეთუბების და მცდურობის გზას⁴. ეგნატელთა შეხედულება სწავლა-განათლებაზე მიტროფანე სმირნელის მიერ აღწერილ ეკლესიასტის განმარტებაშიცაა აღბეჭდილი; გამოდის რა ეკლესიასტეს ფილოსოფიისებრი შეტყუებებიდან: სიმრავლეს სიბრძნისასა შეუთქმ სიმრავლე შეტყუებისასა და შემატებას შეტყუებისასა შემატება სდებოდათა, — მიტროფანე ამბობს: არადა სჳწირთა, არცა სჳთანდთა და სჳკუწანთა ცნობისა მომატუებულა ზოგნად უც სიმაღლისა-გან გარეშეთა მათ მრავლთა და ნამეტნავთა სწავლუებათა და მოძღუებათა მიერ და შრთათა მოტეხულის მის

¹ Symeon Magister, *Annales*, p. 672, edit. Bonn.

² Hergenröther, *Photius*, I, 324-327; III, 4-6.

³ Anastasii Bibl., *Praefatio in Concil. VIII*, Mansi, XVI, col. 6.

⁴ Niceta Paphlagon, *Vita Ignatii*, col. 509.

კაცობრივის სიბრძნის და ღმრთიულების შეცნობის-განო. ამიტომ, განაგრძობს ის, გეგმს, რათა ამთა უთვლელაგანი ღმრთეთ და მღვდრებაჲ მთავრით გაღობათა შინა და ღმრთეთა და შემოქმედის თვისის და ღმრთის და შეუფის მამართ ვედრებათა და ესენი შევიკრძაღნეთ, ამათა შექცეულ ვიყვნეთ და ესევითარათა ამათ შიერ ღვთაღმდნეთ გონებანი და გულნი (24, 20—30). აქედან ცხადია, კულტურულ-პროგრესიული ელემენტი ბიზანტიის საზოგადოებისა აუცილებლივ უნდა ჩამდგარიყო ფოტის ბანაკში. მით უფრო საოცარი და გაუგებარია ჩვენთვის, რომ აღნიშნულ პარტიათა ბრძოლაში ისეთი განათლებული და ფილოსოფიურად მოაზროვნე კაცი, როგორიც იყო, „ეკლესიასტის განმარტებ თ“, მიტროფანე სმირნელი, ფოტის მოწინააღმდეგედ და ეგნატიელთა სულისჩამდგმელად გამოდის ამ გაუგებრობის გასარკვევად ჩვენ ღონე არ შეგვწყვეს, ვინაიდან მიტროფანეს ბოგრაფია არ შენახულა და აუ რაიმე ვიცით მის შესახებ, იმდენად, რამდენად ამ მოძრაობაში მონაწილეობა მიუღია მას.

წამოაყენეს თუ არა ფოტის კანდიდატურა, მის წინააღმდეგ იმთავთვე სასტიკი პროტესტი განაცხადა ხუთმა ეპისკოპოზმა, რომელთა რიცხვს მიტროფანე სმირნელიც ეკუთვნოდა¹. ვინაიდან მათი პროტესტი უშედეგოდ დარჩა, პროტესტანტებს ფოტი პატრიარქად არ უცნიათ არასოდეს და არავითარი იერარქიული ურთიერთობა მასთან არ დაუჭერიათ². თავის მდგომარეობის განსამტკიცებლად და ურჩ ეგნატიელთა კალაპოტში ჩასაყენებლად ფოტიმ 861 წელს კონსტანტინოპოლში მოიწვია მრავალრიცხოვანი კრება, რომელმაც კანონიერ პატრიარქად იგი აღიარა, ხოლო ეგნატე, როგორც მეაბოხე და ეკლესიაშა ღალატის შემტანი, მღვდელმთავრობიდანაც კი განკვეთა. ამ კრების შემდეგ კონსტანტინოპოლსა და რომს შუა იწყება სამკედრო სასიციქლო ბრძოლა, რომელშიაც ფალანგობა ისტორიამ არგუნა ორს ერთიმეორის ღარსს შერთქე და მოწინააღმდეგე პიროვნებას,—პატრიარქ ფოტის და ნიკოლოზ პაპს. ეს ბრძოლა დამთავრდა 867 წელს ფოტის დამარცხებით და ეგნატიელთა გამაჯგებოთ, რასაც ხელი შეუწყო შემდეგმა გარემოებამ. 867 წელს ბასილ კესარიონმა მოკლა მისი კათოლიკოპოლი იმპერატორი მიქაელ მესამე და მის ალკას თვითონ გამეფდა. ამ უზურპატორს, უკანონოდ მიტაცებულ ტახტის განსამტკიცებლად, საჭი-

¹ Hergenröther, Photius I, 382.

² Mansi, Concilia, XVI, lat. text. 27-28, gr. 309.

როდ მიიჩნდა მოეპოვებია სიმპატიები ბიზანტიის დაბალი მასისა, მიქაელის მიერ დასჯილ იმპერატორსა თეოდორას საკმაოდ ძლიერ პარტიის და დასავლეთ ევროპის ხელმწიფე-მმართველებისა. ამ მიზნის მისაღწევად მან შესაფერი საშვალება გამოიხატა: დაბალი მასა ბიზანტიაში ითვლებოდა ეგნატეს მომხრედ და თანამგრძნობელად, ვინაიდან მას პატივსა სცემდა ის მისი წმიდა და ღვთისმეტყველური ცხოვრებისათვის; თეოდორას პარტიაც მის მხარეზე იყო, რადგანაც ეგნატე პატრიარქობაში თავდამოღებით იცავდა ამ ბედშავ დედ-ფლის საქმეს. რაც შეეხება დასავლეთ ევროპის ხელმწიფეებს, მათთან ურთიერთობას ბასილი დაიკავებდა მხოლოდ და მხოლოდ ნიკოლოზ პაპის საშვალეებით, რომელსაც ფაქტურად ხელში ეკავა დასავლეთ ევროპის ბედობალი¹; ნიკოლოზი კი ასეთ სამსახურს არ გაუწევდა მას, თუ ის მის მოსისხლე მტერს და რომის კათედრის მეტოქე პატრიარქ ფოტის თავიდან არ მოიშორებდა. ეს გარემოება საკმაო საბუთს აძლევდა ბასილი მაკედონელს ფოტი პატრიარქობიდან გადაეყენებია და მის ალაც საყდარზე ისევ ექსპატრიარქი ეგნატე დაესვა; და ის მართლაც ასე მოიქცა.

მომხდარი ცვლილების დასაქონებლად იმპერატორმა და ეგნატემ განიზრახეს კონსტანტინოპოლში, რომის დელეგატთა მონაწილეობით, საეკლესიო კრების მოწვევა, რაც შესაძლებელი გახდა მხოლოდ 869 წელს. ამ კრებას, რომელზედაც კონსტანტინოპოლის უზენაეს მსაჯულეზად პაპის ლეგატები გამოდიან, ათი სხდომა ჰქონდა; კრების სულის ჩამდგმელად და იდეურ ხელმძღვანელად ითვლება ეგნატეს მესაიდუმლე და თავდადებული მეგობარი, მიტროფანე სმირნელი, რომელსაც ფოტის სახელს ვერ გააგონებდა კაცი. განსაკუთრებულ აქტივობას მიტროფანე იჩენს კრების მეოთხე და მეექვსე სხდომაზე. მეოთხე სხდომაზე იმპერატორის წარმომადგენელმა, პატრიკ ბაანისმა, მოითხოვა, ობიექტურობის დასაცველად, კრებაზე მოწვეულ ყოფილიყვნენ ფოტი და მისი თანამოაზრენი. ბაანისის წინადადებას შემდეგ, რომელიც ლეგატებს არ მოეწონათ, სიტყვას თხოულობს მიტროფანე; ის აცხადებს, რომ კრების წევრთა აზრად არ აქვთ უყურადღებოება გამოიჩინონ რომის ლეგატებისადმი, პირიქით, ისინი პატივსა სცემენ მათ, ვითარცა წინასწარმეტყველთ, მაგრამ ბაანისის წინადადება სიმართლიანი და კანონიერია: უნდა ეკითხოს ფოტისა და მის თანამოაზრეთ—სცნობენ თუ არა ისინი ლეგატებს

თავიანთ მსახულად და აღიარებენ თუ არა ამ კრებას ნამდვილ, კანონიერ კრებად? მიეცეთ მათ საშუალება თავითონ დაუკონ თავიანთი თავი, ყოველ შემთხვევაში ჩვენ ისინი უნდა გაეკისმართლოთ არა ზურგს უკან, არამედ პირში, აქ ყოფნისას¹. ამის შემდეგ ბაიანისის წინადადება, თუმცა ის კრების უმრავლესობას მაინცა და მაინც არ ეპრიანებოდა, მიღებულ იქნა, და მესუთე—მეექვსე სხდომაზე მართლაც გამოაწვიეს ფოტი და ზოგიერთი მისი მომხრენი. მეექვსე კრებას დაესწრო იმპერატორიც; სხდომა გაიხსნა მიტროფანე სპირნელის სიტყვათ. სიტყვა მდიდარი არაა შინაარსით და წარმოადგენს ნამდვილ ნიმუშს ბიზანტიურ რიტორიკისას, რომელიც აქრელებულია საღმრთო წერილიდან ამოღებულ ციტატებით და აფორიზმებით. ორატორი უსაზღვრო ქება-დიდებას ასხამს იმპერატორსა და კრებას, განსაკუთრებით პირველს; ერთსაც და მეორესაც ის აღარებს ნოეს და მის კადამას, აბრაამს და მის მიერ ამოთხრილ ჯუჯღმულს. როგორც ნოე მართალმა ააშენა კილობანი, ისე მეორე ნოემ მოაწყო ეს განმაცხ-ველებელი კრება; როგორც ღვთისსათნო აბრაამმა ამოთხარა ჯუჯღმული, ისე იმპერატორმა შექმნა ეს კრება, რომელიც არის მადლ-მოსილი ჯუჯღმულია. რომის, კონსტანტინოპოლის, ნტოიქიის და იერუსალიმის პატრიარქთა წარმომადგენელთ (ალექსანდრიას არ ჰყოლია წარმომადგენელი ამ კრებაზე) ის სახელსდებს ოთხ უდიდეს მნათობად ცის სამყაროზე და სამოთხის ოთხ მდინარედ. შესაქმნა წიგნის პარველი თავის 14-15 მუხლის მიხედვით მიტროფანე ლაპარაკობს, რომ ხუთი პატრიარქი ხუთი თავია, ისინი არიან უდადესი მნათობნი, რომელნიც ღმერთმა დაამტკიცა ცის სამყაროზე, რათა მათ ნათელი მოჰქონონ ყოველსა ქვეყანასა, განყონ დღე ღამისაგან, გაიჯნონ ნათელი ბნელისაგან². ამნაირად, ბიზანტიის პენტარქიულ თეოარიის შექმნაში მიტროფანესაც შეუტანია თავისი წვლილი³, ის ემუდარება კრებას, რათა მან მშვიდობა დაამყაროს ეკლესიაში, და დასასრულ, იმპერატორს მიჰმართავს შემდეგი სიტყვებით: კურთხევით გაკურთხო შენ და განმრავლებით განვაშრავდით თესლი შენი, ვითარცა ვარსკვლავნი ცისანი და ვითარცა ქაშა ზღვსკადასა, და დაიმკდრნეს თესლმან შენმან ქალაქნი მტერისანიო (შესაქმე, XXII,

¹ Проф. А. Лебедевъ, Исторія раздѣленія церквей въ IX, X и XI вѣкахъ, изд. 2, стр. 152-153. Петерб. 1905 г.

² Labbei, Concilia; t. VIII, p. 1313-1314.

³ Проф. А. Лебедевъ, Очерки внутренней исторіи византийскаго восточной церкви въ IX, X и XI в., изд. 2, стр. 121-131.

17)¹. ფოტისა და მისი საქმის დამცველად გამოვიდა განათლებული მღვდელმთავარი ზაქარია ქალკიდონელი; მას უპასუხა მიტროფანე სმირნელმა, რომელმაც ამ შემთხვევაში საკმაოდ დაბრუნებული და შინაარსიანი სიტყვა წარმოაქვა. პირველად ყოვლისა მიტროფანემ აღნიშნა ფოტიელთა ულოლიკობა: იმათ თავდაპირველად მიჰმართეს პაპის მართლმსაჯულებას, მაგრამ, ლოდესაც ეს მართლმსაჯულება მათ სისარგებლოდ არ დამთავრდა, დაიწყეს ბრკილება, რომ პაპი არ ხელმძღვანელობს საეკლესიო კანონებით, ღ ურყვეს მისი მსჯავრიო. ამ შემთხვევაში მიტროფანე ჰხედავს იმ იურიდიული პრინციპის დერღვევს, რომლითაც ბრალდებული უნდა დამოკიდებული იყოს ადამიანის განაჩენს, ვინც მან თავის მსაჯულად აღიარა. ეს, რასაკვირველია, უცილობელი ქეშმარიტებაა, მაგრამ საქმე ისაა, რომ ფოტის არასაღეს პაპი თავის მსაჯულად არ უცნია ეგნატიელები მუდამ უთითებდნენ იმ გარემოებას, რომ ფოტი პირდაპირ ერისკაცობიდან პატრიარქის ხარისხზე იქნა აყვანილი; ამის გასამართლებლად ფოტიელეს მრავალი მაგალითი მოჰყავდათ ისტორიიდან. მიტროფანე თავისი სიტყვაში იმათ საბუთებსაც ეხება და ამბობს, რომ ფოტისა და სხვა პარტების მაგალითთა შორის დიდი განსხვავებაა: ჯერ ერთი, აღნიშნული პირები არ ყოფილან აყვანილი კათედრაზე მთავრობის ძალდატანებით და საეკლესიო საქმეებში ჩარევით, და მეორე—ისინი აღყვანილ იქმნენ იმ კათედრებზე, რომელნიც, წინამოადგაღეთა სიკვდილის თუ უარისთქმის გამო, დაქვრივებულია ითვლებოდნენ; ფოტი კი აყვანილ იქნა კათედრაზე საერო მთავრობის მიერ, საეკლესიო კანონთა წინააღმდეგ, თავის წინამოადგაღლის სიცოცხლეშივე. მერე ორატორი ამართლებს რომის პაპთა ვითომცდა, ფოტიელთა შეხედულობით, არაკანონიერ მოქმედებას და დასასრულ ამტკიცებს, რომ გრიგოლ ასევესტი და სხვა ეპისკოპოზები, რომელთაც ფოტი აკურთხეს პატრიარქად, როგორც კანონის დამარღვევნი, განკვეთილ იყვნენ ეკლესიისაგან და ამიტომ მათი ქაროტონია შესაწყნარებელი არაა². ამნაირად, მწუწკლის კრებამ ეგნატიელთა ბატონობა განამტკიცა, მაგრამ მაშინდელ ბაზანტიაში ხანგრძლივი არაფერი ყოფილა.

ბასილი იმპერატორი თან და თან რწმუნდებოდა, რომ ეგნატეს პარტია, რომელსაც მან გამარჯვება მოუპოვა, მის მოლოდინს ვერ ამარ-

¹ Лебедевъ, Исторія раздѣленія церквей... стр. 166.

² Лебедевъ, ibid, стр. 171-172.

თლებდა, რომ მისთვის უფრო ხელსაყრელი იქნებოდა დაახლოვება განათლებულ, მედგარ და შეურყეველ ფორტიელებთან; მას მხოლოდ ვერ გამოეძეუნა ის გზა ღ საშვალება, რომლითაც შესაძლებელი იქნებოდა ფორტის უკანვე დაბრუნება ღ საეკლესიო საქმეებში ჩაბმა. მაგრამ თვით განგებამ გაუხსნა მას ხელი: 877 წლის 23 ოქტომბერს გარდაიცვალა მსკოვანი ეგნატე; იმპერატორმა ამით ისარგებლა და საპატრიარქო საყდარზე დ. უყონებლოვ აიყვანა ფორტი. უკანასკნელის ავტორიტეტის განსამტკიცებლად და ეკლესიაში არეულ-დარეულ საქმეთა მოსაწესრიგებლად კონსტანტინოპოლში მოწვეულ იქმნა მრავალრიცხოვანი კრება, რომლის მსგავსი ბაზილიკაში ქალკიდონის კრების შემდეგ არ ყოფილა. კრება გაიხსნა 879 წლის ნოემბერში და დასრულდა 880 წელს, 13 მარტს, მას შვიდი სხდომა ჰქონდა; მეხუთე სხდომაზე, რომელიც 880 წლის 26 იანვარს მოხდა, დასმული იყო საკითხი ეგნატეელთა ფორტისთან შერიგების შესახებ. საქმე ისაა, რომ 877 წლიდან 879 წლამდე, როდესაც კრება გაიხსნა, ეგნატეს პარტიდან ბევრი შეურიგდა ფორტს და თავის ბედს დაემორჩილა, მაგრამ იყვნენ ისეთებიც, რომელნიც არასგზით არ ურიგდებოდნენ მას და არ სცნობდნენ კანონიერ პატრიარქად; ამათი მეთაური იყო მიტროფანე სმირნელი, თავგამოდებული და ენერგიული მომხრე ეგნატესა და იმდროინდელი რომის პაპთა საეკლესიო პოლიტიკისა. თუმცა ამ დროს ის უკვე გადაყენებული იყო კათედრიდან, მაგრამ ეკლესიის დასამშვიდებლად საჭირო იყო მისი მონაღირებაც. რომის პაპს ლევატებმა წინადადება შეიტანეს გაეგზავნათ მიტროფანესთან, რომელიც ამ დროს ალბად კონსტანტინოპოლში იმყოფებოდა, დეპუტაცია და ეკითხათ მისთვის: თანახმაა თუ არა ის შეუერთდეს ეკლესიას, ესე იგი — ონოს ფორტი პატრიარქად? დეპუტაცია, სამი მიტროპოლიტ-საგან შემდგარი, წავიდა მიტროფანესთან და სთხოვა მას — მოსულიყო კრებაზე და ეთქვა — თუ რატომ არ უნდა მას ერთობა იქონიოს ეკლესიასთან? მიტროფანემ უპასუხა მათ: „ე ავად ვარ და ბევრი ლაპარაკი არ შემიძლია; დიდი სიამოვნებით მოვიღოდი კრებაზე, რომელსაც საჭირო განმარტებას მივსცემდი, მაგრამ, ვფიცავ სინიდისს, ისე ვარ ავად, რომ სიარულიც კი არ შემიძლია. მე თქვენ გთხოვო, დამეხსენით სანამ მოვრჩებოდე, მაშინ დავიცავ ჩემ თავს“. ეს პასუხი მოახსენეს კრებას; პაპის ლევატებს ის არ ეკაჟნიკათ და შემდეგ გაანაცხადეს: თანახმაა პაპის იოანეს ბრძანებისა, ჩვენ არა ერთხელ და ორჯერ მოვკმარებთ მიტროფანესთვის

თავი დაენებებია მას ურჩობისათვის და შემოერთებოდა წმიდა ეკლესიას, მაგრამ ამაოდ. ეხლაჲ, დეპუტაციის წინადადებაზე, ის რაღაცას მიჰმობოჰყობავს და მიპროშავს, თითქოს შეძლება არ ჰქონდეს სიტყვას: „თანახმად უწმიდისის პაპის იოანეს ბრძანებისა მე ვუერთდები ეკლესიას“; ამავე დროს მას ავრწყლება ავადმყოფობა და გძელსა და ამაო სიტყვებს წმახნის. ცხადია, ავადმყოფობა მასთვის მხოლოდ მიზეზია, ამიტომ, თანახმად პაპის იოანეს ბრძანებისა და საეკლესიო კანონებისა, ჩვენ განუკვეთთ მას ეკლესიისაგან, ვიდრე ის არ დაუბრუნდება თავის კანონიერ მწყემსმთავარს¹. ლეგატებმა მოითხოვეს ეს განაჩენი გამოცხადებოდა მიტროფანეს; კრებამ ამ მიზნით ამოირჩია სამი მიტროპოლიტი, რომლებმაც მიტროფანეს შეატყობინეს კრების დადგენილება მის შესახებ. მიტროფანემ სიტყვა: უწყა ესე, რამეთუ მართალსა შეუღლი არა უძის (1 ტიმ. I, 9), ვიცი ავრეთვე ისიც, რომ შეუღლი ავადმყოფსა და უძლურს არ ეხება, — მე ავად ვარ და კრებაზე ვერ მოვალ“. ამ დეპუტაციის პირით მან შეუთვალა პაპის ლეგატებს — მოსულიყვენ მასთან, ავადმყოფიან, და მოესმინათ მისი. ამაზე ლეგატებმა შენიშნეს: „სიტყვების ტყვილად ხარჯვის მაგიერ უკეთესი იქნება, თუ მოკლედ და მარტივად განაცხადებს ის: „მე მსურს შევეუერთდე ეკლესიას“; ცბიერობა იმას სარგებელს ვერ მოუტანს, ამ გზით ის ვერ აიკლდნს იმ სასჯელს, რომელიც დადებულია მისთვის“. კესარიის მიტროპოლიტმა პროკოპიმ თქვა: „მიტროფანე ხშირად ლაპარაკობს თავის ავადმყოფობასა და უძლურებაზე, ალბად მას უნდა თავი დაახწიოს პაპის ლეგატების მსჯავრს“. ამაზე ერთმა ლეგატთაგანმა, პეტრემ, უპასუხა: „იოანე პაპმა მოციქულ პეტრესაგან მიიღო კელწიფებაჲ შეკრვისა და განკნისისაჲ, რაც მან პატრიარქ ფოტისაც გადასცა. იქნება მიტროფანეს მართლა მსურდეს თავი დაახწიოს მსჯავრს, — ამას ის ვერ მოახერხებს: ფოტის, რომელმაც ასეთი კელწიფება მიიღო, უჩვენოდაც შეუძლია მისი გასამართლება“²; და, მართლაც, ის განკვეთეს მღვდელმთავრობის ხარისხისაგან³. ამით გათავდა მიტროფანესი და, შეიძლება ითქვას, ეკნატელეპის საქმე; ჩვენ არ ვიცით, რა მოუვიდა შემდეგ მიტროფანეს, როდის, სად ან როგორ გარდაიცვალა ის. რაც შეეხება ეგნატიელებს, მართალია, 886 წელს ფოტი

¹ Лебедевъ, *ibid.*, стр. 285-286.

² *Ibid.* стр. 290-291.

³ Baronii, *Annal. ad. an. 80. 869 n. Fabricii, Bibl. XI, 471, 700,*

ტახტიდან ჩამოაგდო ლეონ იმპერატორმა, რომელსაც პატრიარქობა თავისი ძმის, სტეფანესათვის, უნდოდა, მაგრამ მათი საქმე ამით არ გამოსწორებულა: ფოტიანობამ, თუ შეიძლება ასე ითქვას, საბოლოოდ გაიმარჯვა ბიზანტიაში.

აი სწორედ ეს მიტროფანეა ავტორი იმ საეგზეგეტიკო თხზულებებისა, რომელიც ამჟამად ჩვენს ყურადღებას იპყრობს. ის სხვა თხზულებებითაცაა ცნობილი, მს. დაუწერია: 1) ოთხი წიგნი ჰაგლიკანოს წინააღმდეგ, რომელიც მოთავსებულია ვატიკანის წიგნთსაცავის მეათე საუკუნის ხელნაწერში № 216; 2) ენკომია ჰოლიკარზე სმირნელისა¹ და მთავარანგელოზ შიქელგაბრიელისა²; 3) მისი სახელი აწერია აგრეთვე კათოლიკე ეპისკოპოსთა თარგმანებას, რომელიც დაცულია ათონის მეთუთხმეტე საუკუნის ხელნაწერში № 3761³; 4) პარაკლიტიკონსა და ონთოლოლიონში ჩვენ ვკითხულობთ კანონს უოვლადწმიდის საშეხისს, მიტროფანეს მიერ რვა ხმად აღწერილს⁴; კანონთა აკროსტიხში აღნიშნულია სათვალავი მაჰი, ანდა სახელი ავტორისა. ნიკონ შავთელი, XI საუკუნეში, თავის ტიპიკონში აკანონებს, რათა სერობაზე იკითხებოდეს კანონი საშეხისა და ღვთისმშობლისა⁵. მეთორმეტე საუკუნის ერთ-ერთ ბერძნულ ხელნაწერში ღვთისმშობლის ერთ კანონს ასეთი აკროსტიხი აქვს: *Κανὼν τέτατος πατριάρχου Μετροφάνου*⁶, საიდანაც ჩანს, რომ მიტროფანეს დაუწერია, ყოველ შემთხვევაში, არა ნაკლებ 5) ორი კანონისა ღვთისმშობლის სახელზე; რამდენიმე ხნის წინად გამოიცა მისი 6) მოკლე აღსარება სარწმუნოებისა, რომლითაც მტკაცდება, რომ მიტროფანეს მართლმადიდებლობისათვის არ უღალატია⁷. აქ აღნიშნულ თხზულებათა რიცხვს

¹ B. Georgiades, 'Εκκλησιαστ. 'Αλφβ. 3 (1882-3), σ. 299-302.

² 'Εκκλησιαστ. 'Αλφβ. 2 ser. 4 (1887), σ. 386-393.

³ 'Εκκλησιαστ. 'Αλφβ. 3 (1882-3), σ. 513-17, 541-544, 557-561, 573-577; აქ მოყვანილია ნიმუშები ამ თარგმანების, ეს ცნობები ამოღებულია K. Krumacher-ის *Geschichte der byzantinischen Litteratur*, S. 78-79, Aufl. 2.

⁴ Morelius, *Bibl. MS. t. 1*, p. 28.

⁵ ტიპიკონი, სიტყვა 1.

⁶ მოსკოვის სინოდის წიგნთსაცავის ბერძნულ ხელნაწერში № 438, გვ. 73.

⁷ მიტროფანეს მიაწერენ აგრეთვე ორს თხზულებას: „სული სათვს წმიდისა“ და „მანიკეელთა წინააღმდეგ“, სამ წიგნად (Fabricii, *Biblioth. Graec.* t. 11, p. 18, 700, ed. Harl.), მაგრამ ის ნი ნამდვილად პატრიარქ ფოტის ვაჟი-ფანე (Архиеп. Филаретъ, *Историческое обозрѣе писаній Фавіана и писаній греческой церкви*, стр. 292-3, изд. 3, Петерб. 1902 г.)

უნდა მიემატოს, მაშასადამე, ახლად აღმოჩენილი 8) თარგმანებზე კვლევასაც.
 საისტისაჲ.

რას წარმოადგენს თარგმანებზე კვლევასაისტისაჲ მიტროფანე სმარნელისა?

აღნიშნული თხზულების ბერძნული დედანი, სამწუხაროდ, არ შენახულა; ჩანს, გავრცელებული მანცა და მანც ის არ ყოფილა, თორემ ბიზანტიის მწერლობის ისტორიაში უთუოდ დარჩებოდა რაიმე კვალი მისი არსებობასა. შეიძლება ა ვაფიქროთ, როდესაც ფოტიელთა პარტიამ საბოლოოდ დაამარცხა ეგნატიელეზა, მათ ხელი შეუწევს უკანასკნელთა ბელადის თხზულებასაც და მისი ნუსხების წვა-გავერანებას, — ბიზანტიის მწერლობის ისტორიაში ასეთი მოვლენა იშვიათი არაა. ეს თხზულება, აქ აღძრულ საკითხებისა და მათი ახსნა-განმარტების მხრივ, თანამედროვე ბიზანტიის აზროვნებისა და სკლისკვეთების უტყუარ ბეჭედს ატარებს, რასაც ნათლად დაგვანახებს ქვემოწარმოდგენილი მიმოხილვა და ანალიზი მისი შინაარსისა.

მიტროფანე ტ კლასიკური ფილოსოფია. დვთაებას ძიებას კაცობრიობის კულტურულ ისტორიაში თვალსაჩინო ადგილი უკავია. სამწუხაროდ, აღამიანი, საკუთარ, ბუნებრივ ძალღონეს დაყრდნობილი, უმწეო გამოდგამ შემთხვევაში: მიტროფანეს სიტყვით, ის ხშირად აკლებულ ნივთს შემოქმედისაგან ვერ არჩევდა და ქვს, მაგალითად, — შენ შემქმენ მეო — ეუბნებოდა, ხოლო აქროდო-ქანდაკებულ და ძეღიო-წახსატებულ კერპებს — ღმერთთა ჩუენი ხარ შენო (125, 25—28). უმწეო გამოდგენ ამ შემთხვევაში არა მარტო ისინი, რომელნიც ესევეათრთა ცთომილთა და სუღელთასა უკუთა მიმართ მიდრეკეს (125, 29—30), არამედ ეღღენთა შორის ბრძნად სკანებულნიც, რომელთაც, თუმცა დიდ მოსწრაფებას დაღვეს ძიებად მხოლოდსა ჭეშმარიტისა ღმერთისა, გარნა ვერ ზოეს ის (125, 30—32). მიუხედავად ამისა, ეკლესია თავიდანვე ჯეროვანი პატრიისცემით და კრძალულებით ეპყრობოდა ანტიურ ფილოსოფიას; მს წამდა, რომ ზოგიერთი ფილოსოფოსები დაუახლოვდნ გარდაუვალ ქეშმარიტებას, რომელიც მაცხოვარმა აძნო ქვეყანას, ის არ უარყოფდა, რომ ასეთმა ფილოსოფოსებმა კაცობრიობა მოამზადეს ქრისტეს მისაღებად, ამიტომ ტაძრის კარისბქეშა ძველად ხშირად მხატვადნ ხოლმე ამა თუ იმ ფილოსოფოსს. მეთერთმეტე საუკუნის ნახევარამდე, როდესაც ცნობილმა ფილოსოფოსმა მიქაელ ფსელოსმა პლატონი გაიტაცლა ეკლესიაში, განსაკუთრებული ყურადღე-

ბა არისტოტელეს ჰქონდა დამსახურებული; მაინც მას შემდეგ, როცა იოანე დამასკელმა არისტოტელეს ხელმძღვანელობით შკოლებში სახმარებელი დიალექტიკა შეადგინა, მას მეტოქე აღარა ჰყავდა ეკლესიაში. მეცხრე საუკუნის ნახევარში, მიტროფანეს დროს, არისტოტელეს მიმდევართა წრე, რომელსაც პატრიარქი ფოტი მეთაურობდა, მეტად ძლიერა და წინაშეწევლოვანი იყო; ეს წრე ფილოსოფიას სამ დარგად ჰყოფდა: ბუნებრივად, ზნეობრივად და მეტაფიზიკურად, და თვითეულ მათგანს სოლომონ მეფის თხზულებებში ჰპოულობდა: ბუნებრივ ფილოსოფიას — ეკლესიასტეს წიგნში, ზნეობრივს — იგავთაძსაში, ხოლო მეტაფიზიკურს — ქებაქებათაძსაში¹. თუ ეს ასეა, საკვირველი არაა, რომ ეკლესიასტის განმარტება უკისრია მიტროფანეს, რომელიც, ჩანს, ჩამუშოვი ყოფილა ამ ფილოსოფიურ ფერხულში. ამით უნდა ახსნებოდეს ის გარემოება, რომ ეკლესიასტის თარგმანებაში მიტროფანე ხშირად ლაპარაკობს ბუნებათა შეჯულზე, წესზე, საზღვარზე და მაგალითზე (7, 22, 14, 6, 16, 17, 22, 21 და სხვ.). მისი სიმპატია არისტოტელისადმი იქიდანაც გამოსკვივის, რომ ეს ბრძენი მას გარეშეთა ფილოსოფოსთა უმწუქრესად მიაჩნია და მისი თხზულებიდან, რომელიც კართულად ადგილობითი-ს სახელითაა აღნიშნული (Τὰ τοπικά), ციტატიც კი მოჰყავს (92, 28—33).

მიტროფანეს კოსმოლოგიურ-ასტრონომიული შეხედულებანი. მეცხრე საუკუნის ნახევრიდან, სხვა სამეცნიერო დარგებთან ერთად, ბიზანტიაში აღორძინდა ვარსკვლავთმრიცხველობა ანუ მნათობთა შესახებ სწავლა-მოდღვრება. ბარდა კეისარმა კონსტანტინოპოლში გახსნა უნივერსიტეტისებური უმაღლესი შკოლა, რომელშიაც, სხვათა შორის, ვინმე თეოდეგიოსი ვარსკვლავთმრიცხველობას ჰკითხულობდა. კონსტანტინე პორფიროგენიტის შკოლაში მისი მდივანი გიორგი ჰკითხულობდა ვარსკვლავთმრიცხველობას, რომელიც მაშინ მეჰამეობა, მუსიკა და გეომეტრიასთან ერთად შედიოდა საუნივერსიტეტო მეცნიერებათა, ევრეთწოდებულ quadrivium-ის, ციკლში. ამავე იმპერატორის დროს ცხოვრობდა სახელგანთქმული ვარსკვლავთმრიცხველი ნიკოლოზი, რომელმაც კონსტანტინე დუკას რევოლიუცია იწინასწარმეტყველა².

¹ Проф. А. П. Лебедевъ, Очерки внутренней истории византийско-восточной церкви въ IX, X, XI вѣкахъ, стр. 179-183. Москва 1902 г.

² Theophanes Continuatus, Chronographia, p. 184-185, 446, edit. Bonn. Lebeau. Histoire du Bas empire, t. XIII, p. 204-205. Rambaud. L'empire Grec, au x siècle, p. 65-67.

უმჯერადაა, მიტროფანეს, როგორც განათლებულ კაცს, შეთვისებული ექნებოდა თანამედროვე კოსმოლოგიურ-ასტრონომიული შეხედულებანი, რომელიც მას აქაიქ. გაცერით, გამოუთქუამს წინაშეაჩერე თხზულებაში. ცენტრად მას მაინცაა ქვეყანა და მმართველი დოგმა-მადეველი მისდა საფარ-თა და საკრეველის მიმდებელი დაშვებებსა. მდგომარე საშუალო ცისას მას და მრგულო-მომგვლესა მოძრაობას, ვითარცა არასადაბო მქონებული მისურდნობე-ლისა და არამედ ეოველთა-კერძო სწორებით განშორებული გარეშმცველობას ცი-სისა და განზნებულის წესისა სრულყოფილი (11, 7—11). რაც შეეება მზეს, ის, ვითარ იგი ვითმე ჰქონეს და მიუთხრეს, ქვეყანასა ქვეშე განწყვლის და ესრეთ აღმოსავლეს აღმოგვლს და ეოველსავე ამს სოფელსა ჩუენს ნათელთა მიმი-ფენელ ექმნების ანუ ვითარ იგი სხუათა იოცნეს, კუალად გუერდითსა ჭეოფს მოგზაურობას (12, 30—13, 1). მიტროფანე პარადალ ორივე ამ მიზოტეზას იზარებს: მზის გარემოვლა, ამბობს ის, განიოფევის და განისაზღვრების ამისდადგა და მისდად, ვითარცა ვის ენებოს (13, 3—4). დიდთა მნათობთა (18, 13—14) გარდა ის იხსენიებს: გრე-ვე სხუათა მნათობთა ანუ ვარსკვლავთა, უტოთმელ-თა და ცთომილთა (13, 6—7, 18, 14—15), რომელთა სიტყუაჲ ჭეშმარიტები-საჲ ქვეშე კერძო ქვეყანისა კერძო სიფერსა შინა მსრბოლად და კუალად აღმოსა-ვლისა მიმართ კუალად-გებულად გამოაჩენს (13, 4—6). ეს პაზრები მიტრო-ფანეს ნახესხები უნდა ჰქონდეს იოანე დამასკელისაგან, რომელიც თავის თხზულების „გარდამოცემსა უცოდლობელი მართლმადიდებელთა სარწმუნოები-საჲ“, ოცდამეერთე თავში (ნათელითა-თჳს და ცეცხლისა და მნათობთა: მზისა-თჳს და მთვარისა და ვარსკვლავთა) ამბო-ს: ხოლო ამით მნათობთა-გან შუდთა ცთო-მილთა იტყუან, რომელთა-თჳს თქმულ არს, ვითარმედ წინააღმდეგობად ცისა ძრვისა ჭეოფენი მოძრაობას მათსა; ამისთჳსა მაცთურ, გინა თუ ცთომილ, სახელედების, რამეთუ ცისას იტყუან აღმოსავალით დასავლად ძრვას, ხოლო მაცთურთა მათ ვარსკვლავთასა—დასავალით აღმოსავლად, გარნა უმაღესობითა ძრვისა თჳსისაჲთა თანაგაქცევს ცაჲ შუდთა მაცთურთა ვარსკვლავთა¹. . . . და-წყება დღისა არს, რამის აღიოცნეს მზე ზედაკერძო ქვეყნისა; და საზღვარ დღისა განგრძელებისა არს, ვიდრემდის სრბაჲ მზისა და აღმოსავალით დასავლად მი-წოდის. . . . ხოლო ღამე არს მზისაჲ ქვეშე ქვეყნისა დასვლა; და საზღვარ

1 ასეთივე აზრები ანტონ I კათოლიკოსსაც გაუშვორებია, იხ. მზა მეთ. 3-ე
ფ. 166, ტფ. 1892 წ.

ღამის განგრძობების არს დასავალით ვიდრე აღმოსავლადმდე ქმნილი იგი სრბაჲ მზისაჲ ქუეშე კრძო ქუეყანისა.¹

საშუალო საუკუნოებში საზოგადოდ, კერძოდ მიტროფანეს დროსაც, ასტრონომიას არ არჩევენ ეგრეთწოდებული ასტროლოგიისაგან, ეს ორი სახელი ერთი და იმავე ცნების გამოხატველი იყო; ამით აიხსნება, რომ მიტროფანეც ამ ტერმინებს განურჩევლად ხმარობს; იმან იცის როგორც ვარსკვლავთ-მრიცხველობა, ესე იგი ასტრონომია (112, 11) ისე ვარსკვლავთ-მეტეუელება, ასტროლოგია (118, 23), როგორც ვარსკვლავთ-მრიცხველთა, ისე ვარსკვლავთ-მეტეუელთა კელოვნება (118, 12—13, 119, 7). მისი სიტყვით, ვარსკვლავთ-მრიცხველნი ზეღამიწეებით გამოადიებენ თუ რაოდენი სტადიონი არს გარეშოზომით ქუეყანაჲ. ანუ რაოდენნი ნაწილნი ცისანი (112, 9—11); ისინი მიუთხრობენ ვარსკვლავთ ძრვისა და ქცევისა მიერ უოფადთა საქმეთა წინა-უწეებასა და შობადთა კაცთა ვითარებათა და ქცევათა ზედაგანაწინებენ და კაცობრავსა სათნაობასა და სიბოროტესა მათდა მიმართ მაწევენ და გარეშესწერენ (118, 13—16). ეკლესიის წარმომადგენელნი ასეთ მეცნიერებას, როგორც ცრუმორწმუნეობას, მუდამ ებრძოდნენ, ამიტომ საკვირველი არაა, რომ მიტროფანეც უარყოფით ეკიდება მას. ვარსკვლავთ-მეტეუელების კელოვნება, რომელიც წარმოაჩენს სიცილის დირსთა საქმეთა (118, 24), ცუდია და ამაჲ (112, 11), ამბობს მიტროფანე. ცუდია ზღეიურის მხრით, ვინაიდან მის მიერ დაიკნების სიტყვერისაცა და სცნაურისა სულის თვთმფლობელობაჲ და კაცობრავისა ღრჩევისა სათნაობისა და სიბოროტისა მიმართ ნეფსით მიუოღაჲ, სოფო ფრად უძრეს ამთსა—სახეირი იგი შემოქმედი უოველთა მიზეზად ბოროტთა წარმოაჩინების მის მიერ დახადებულთა ვარსკვლავთა ბოროტის-მოქმედად და მიზეზად ბოროტთა უწეებათა (118, 18—22). ამაჲ, რაღვანაც არაჲა სარკებულ არს კაცისა (112, 9) მისგან, პირიქით, ის სამარადსოფისა შოფოთების შემქნელ არს შედგომილთა თჳსთა წინაჲსწარმეტეუელებათა და თხრობითა იმის რაჲსაჲ და ამის რაჲსაჲ სხჳსა აღსასრულისა მიმართ მიწევნულისაჲთა, ვითარ იგი სამარადისოდ ვიდრემე მოელოდან აღთქმითა უწეებისა მასწავებულთა გინა შემაწუხებულთა აღსრულებისა, და ამისთჳს ეგროდეს ჭბობედან გულსა თჳსსა თავისუფლად მწუხარებათა-გან ესევეითართა მათ მოლოდებათა ძლით, ანუ ნამეტაცისა მხიარულებისა არტა ერთასა სიხარულისა მომეტეუელებისა-გან მათდა, არამედ ვითარცა მის ძლით უდებ ქმნილი, უნდობელობითა თჳსითა უმძნარესთა შთაგარდების განსაცდელთა და ურჯათა (118, 31—119, 5).

¹ საეკლ. მეზ. ზელნაწ. № 24, 56b, Migne, Patr. Gr, t. 94, col.888-889.

ხელთ ესევეითარით მრავალთა და სამარადისოთა და მიმეფერებულთა ძარათა და მწესურებათა მოღვადებისა ქუეშეშეგრდომად და კეთილთა და სასარგულევანთა მიუმი-
თხუევეულობად ვითარ არს სიკუდილისა უმწარესად აწუენებს ეკვითარსა მას კე-
ლოვნებასო (119, 10—13), —ჰკითხულობს მიტროფანე და მით ცხადად
ჰგმობს ამ კელოვნებას.

მიტროფანეს ანთროპოლოგია. ეკლესიასტის თარგმანებაში მიტრო-
ფანე ეხება ანთროპოლოგიურ საკითხებსაც, რომელთა ახსნა-განმარტე-
ბაში ის უახლოვდება ნემესიოს ემესელის მიერ ბუნების-თეს კაცი-
სა-ში გამოთქმულ აზრებს ან უშუალოდ, ანა და იოანე დამასკელის
საშუალებით, რადენადაც ეს უკანასკნელი დაკავშირებულია ნემესიოს-
თან. მიტროფანეს სიტყვით ოთხთა ურთიერთას წინააღმდეგაშა და მბრ-
ძოლას მარტოვთა ნივთთა იქმნა შეკრებაჲ და შეერთებაჲ შესამტკიცებულად კა-
ცობრივისა ბუნებისა და სხუთა ეოველთა ზირუტეუთა ცხოველთა მოყოფობისა
(148, 5—8). ამასვე ჰქადაგებს ნემესიოსიც, ის ამბობს: სხუელთა-გან არს
კაცი, ხელთ ეოველი სხუელი ოთხთა ასოთა-გან შემტკიცებულა¹; იუწყებოდად,
ვითარმედ ეოველი სულიერი და უსულოჲ სხუელი ოთხთა-გან შესავებულად ასოთა
(33, 14—15 შეად. 58, 7—8, 65, 12—13). ეს ოთხნი მარტიენი ნივთნი ანუ უმდი-
რესნი ასონი მართლაც რომ ურთიერთას წინააღმდეგაშ და მბრძოლ აზრან,
ვინაიდან ესენი არიან: ქქსქანაჲ კმელი და გრილი, წყალი გრილი და ნო-
ტიო, ჰარი ნოტიო და მკურვალე და ცეცხლი მკურვალე და კმელი (61, 17—18).
ნემესიოსის განმარტებით ორგანიზმში ოთხი ძირითადი ბაღდაშა: სის-
ხლი, წათხი, მწითურა ნავლედი და შავი ნავლედი (58, 5—8); აშევე
აზრასა უნდა იყოს მიტროფანეც, რომელიც უზმატებს, რომ კაცობრივი
გუჲში გარდაურეულობის რაჲსჲ ანუ მოკლებისა შემწივთებულთა მისთა ბაღდაშ-
თაჲსა შთავარდებისა სხუელეჲსა მწარეს (81, 30—32). თანად ორივე არს კაცი,
ამბობს მიტროფანე, ცხად არს, ვითარმედ სული და კორცნი (133, 27); ნე-
მესიოსის სიტყვით, კაცის სულისა-გან და სხუელისა შემზადებაჲ გინა თუ
შემტკიცებაჲ მრავალთა და კეთილთა კაცთა ეთნო (3, 7—10, 23, 17 და სხ.).
სული კაცისაჲ, მიტროფანეს აზრით, სადმითაჲსა შთაბერვისა მადლითა არსე-
ბად მოყვანებულ არს (49, 25), ამით ის განირჩევა ცხოვართაგან, ვინაიდან
სულ მათად არს სისხლი მათი (47, 23) და ეოფაჲ სულიერებათი მიწისა-გან

1 ნემესიოს ემესელი, ბუნებისა-თეს კაცისა, გვ. 13, 14—15, გამოც. ს. გორგაძისა.

მიუღიეს (49, 21—23)¹. როგორი ურთიერთობა არსებობს სულსა და ხორკთა შორის? მიტროფანეს მოსაზრებით, სულსა სიმტკიცე აქვს უაგელისავე მთავრობისა და საკეთ-მშვერლობისა თვისადაც და კორცთადაც, ხოლო კორცნი მონა აწინ სულისა, ვითარცა უაგელისავე განმკებლობისა მისისა მრწამსებელნი და მორწმინი (63, 5—7). ნემესიოსის მოწმობით ეს უცილობელი კეზმარიტებაა: კუადად უკუქ უფლებებრავად სხეულთას სული უაგელთა კაცთაგან აღსარებულა (6, 3—4), ამბო²ს ის. აღამიანის სული, ნემესიოსის შეხედულებით, არის გონიერი (3, 7) ანუ, სხვანაირად, სიტუჯერებითი (94, 6); მიტროფანეს სიტყვით, ღმერთმა რომ კაცი დაბადა, მისცა მას სული სიტუჯერი და გონიერი (21, 21). სულით, ამბობს მიტროფანე, სამთა ნაწილთა მქონებელ არს: სიტუჯერობითა, გულის-თქუმითა და გულის-წერობითა (63, 27—28); ამდენივე ნაწილისაგან შესდგება სული ნემესიოსის მოძღვრებითაც, ვინაიდან სული, მორწმინი სიტუჯესა ანუ სიტუჯერობითი, მისი კლასიფიკაციით, განუფიქრებელი არა: გულის-მთქუმელობითად და გულის-წერობითად (95, 20—22, 98, 7—8). მიტროფანემ იცის ხუთნი სულისა ძაღნი: გონება, მოგონება, ოცნება, თნება, და გრძნობა, და ხუთნი კორციელნი: სედაცა, სმენა, უნოსა, გემოა-ს-ხედაცა და შეხება (114, 32—34, 136, 31); ნემესიოსმა იცის სულითნი ძაღნი (71, 21—22), თუმცა არა ხუთნი, არამედ სამნი: ოცნებითი, მიმოგონებითი (მიტროფანეს გონება) და მომესენებელთა (მიტროფანეს მოგონება); რაც შეეხება თნებას, ის, ნემესიოსის ტერმინოლოგიით, იგივე გონება უნდა იყოს, გრძნობა კი - ოცნება. ამით აიხსნება, რომ სედაცა, სმენა, უნოსა, გემოა-ს-ხედაცა და შეხება ნემესიოსს მაინც არა კორცთა ძაღად, არამედ ოცნებითისა ძაღისა წარმომაჩინებელად და განმასახიერებელად (75—88). სული, მიტროფანეს აზრით, წარმომშობელია სიტუჯისა, რომელიც ორგავარია: სიტუჯა კმონი და მოგონებითი (23, 26); ასეთივე კლასიფიკაციის ეხედებოთ ჩვენ ჩოანე დამასკელის კარდამოცემთა უცდობელი მართლმადიდებელთა სარწმუნოებისა-საში; აქ ჩვენ ვპკითხულობთ: არს უკუე მოგონება სიტუჯესა დაძრავა სულისა, გულის-სიტუჯესა მაერ ქმნული, თნაერ კმოვანისა სიტუჯესა... ხოლო აღმოთქმული სიტუჯა კმოვანითა და უნობითა გამოაჩინებს მოქმედებას თვისა და ამის თვს კმოვან ეწოდების სიტუჯესა². აღამიანი, ნემესიოსის მოძღვრებით, შე-

1 ეს აზრი მიტროფანეს ამოღებული უნდა ჰქონდეს ბასილი დიდის თხოვრებიდან, რომელსაც ექვსთა დღობა-თვს ეწოდება.

2 საეკლ. მუხ. ხელნაწ. № 24, 70a, Migne, Patrol. Gr. t. 94, col. 940.

ქმნილია თვითკლმწიფედ, ესე იგი, იმას აქვს თავისუფალი ნება და ნიჭი წინააღრწევისა (151-162); ასეთივე შეხედულებისაა მიტროფანეს, რომელიც ამტკიცებს, რომ ღმერთმა მისცა კაცთა თვითშეფლობითი ნება და აღრწევად ქმნად მათდა რაჟღა იგი ენებოს (21, 17-18); მან თვითშეფლობად დაჰბაღა კაცი, რათა თვისთა გამორწევითა და ბჭობითა უღარესისა და უმჯობესისათა მოქმედებდეს თუ კეთილთა, კეთაღნიცა მიიხსენეს მისკებულნი (21, 21-23).

მიტროფანეს ესქატოლოგია. მიტროფანეს სიტყვით, სული, განუთფილი და განშორებული კორცთა-გან, ჰქვავს თვსკან ვიდრე ზოგადისმდე და საუფელთაოაჲს ადგომისა რაჟმს საღმრთოთა განზრახვითა ეუფლად მიიხსენეს და შეუერთნეს იგინი დიდებულსა მას მეორედ-მოსდგას ქრისტესსა (148, 9-12), ოღეს შეიგუდნენ ცანი და ქვეყანაჲ და მათ შინანი და უღარესისა მიმართ კარდავნიონენ მეოფობისა (148, 32-33). ეკლესიასტის სიტყვებს: ეც ნაწილ შუდთა და მერმე რვათაჲ (XI, 2), ის ალევგორიულად განჰმარტავს; მისი სიტყვით, შუდთა ჰგულისხმობს შუდეულობითისა ამისა საწეოროაჲს დევებითაჲ და საუკუნეებითა შუდ მოქცევას, რამეთუ შუდთა მიერ დაბადებულისა-გან შექმნულთა დღეთა მომრეკულტული სამარადისოდ ეოველი საუკუნე, უფროაჲსა საუკუნენი, სოფლაოაჲს ამისა ჟამის-განუვნისა მეოფობისა შორის თვისისა მქონებელ არიან (158, 12-16), ხოლო რვათა—უთიადსა საუკუნესა, შემდგომად შუდეულობისა აქათა-ამათ-თჳს საუკუნეთაჲსა გამოინიებადსა, რომლისა-თჳს იტყვს დავით, ვითარმედ „ფსალმუნი მერვისა-თჳს“, ეოფადისა ცხორებისა სახელის-მდეუელი მერვედ, რომელსა შინა შემდგომად შუდეულობითისა ამისა ცხორებისა ადგენს მეუდრეთთ ეოველნი კენი (158, 20-24). ამნაირად, ამაჲკვიყროურ ცხოვრებას შუდეულობითისა ცხორება (169, 5-6) ანუ შუდ საუკუნე ეწოდება, ხოლო მომავალ, დაუსრულებელ ცხოვრებას—მერვე საუკუნე. საიქაო ცხოვრებას საღმრთო წერილში მომაჲლი საუკუნე (მთ. X, 30, ლკ. XVIII, 30) ეწოდება, ს-მხოლო საარწმუნოებაში—მერმისა საუკუნე, რაც შეეხება ტერმინებს—შუდსაუკუნე, მერვე საუკუნე,—ისინი სხვა თარგმანთაჲც აქვს ნახმარი. მაგალითად, გრიგოლ ღვთისმეტყველი ამბობს: ესრეთ უკვე ჰატეგეშულმან მან შუდეულისა რიგხსამან ჰატევი შეერკასისა ამისა დღისაჲ შემოიდო, რომელ არს მარტუდიაჲ; რამეთუ შუდეული შუდეულად შეწყობილი შობს ერკასისა ერთითა ნაკლულად დღათა, რომელი იგი მერმისა მის საუკუნისა-გან მივიდეთ, რომელი იგი მერვე არს, რამეთუ ჯერ-არს მუნ დადგომად განსვენებასა აქამოფთა სული-სა, რათა მიეცეს ნაწილი შუდთა მათ და უფროაჲსა მერგესა, ვითარცა ვეთმე

ზირგელ წყენსაცა სიტყუაჲ იგი სოფომონასი განჰმარტეს¹. როგორცა ჩანს, ეკლესიასტის ზემომოყვანილი სიტყვები მიტროფანესებურად გრიგოლ ღვთისმეტყველზე აღრევე უთარგმნიათ. მერე ის გაუმეორებია იოანე დამასკელს, რომელიც ამბობს: აწ უკვე შჯდათსკუფლათა ამათ ამის საწყ-თრამასთა შჯდ საუკუნე სსხედვლების, რომელნი იგი არიან ქაშნი, დაწეებულნი მიერითგან, ვინაჲთგან ცაჲ და ქუეყანაჲ დაიბანდეს, ვიდრე ზოგადისდმდე კაცთა აღსასრულისა და გუჰითა აღდგომისა. რამეთუ კერძოჲ აღსასრული არს სიკუ-დილი კატად-კატადისაჲ, სოფო ზოგებითა აღსასრული არს სრულიადი იგი მო-სრულებოჲ, რომელსა შინა ეგუფლების უოფად ზოგადსა კაცთა გუჰებისა აღ-დგომისა. სოფო მერვე საუკუნოჲ არს უოფადი იგი მერვე საუკუნოჲ ცხორები-საჲ². ამავე აზრს იმეორებს თეოფილაქტე ბულდარელიც († 1107) მათეს სახარების განმარტებაში, სადაც ნათქვამია: და შჯდუფისა რიცხუსა შინა ღასრულების ცხოფებაჲ ჩუენი და საუკუნოჲ ესე³, და—აწ უკვე სასუ-ფევექსა შინა ცათსა, ესე იგი არს მერვესა საუკუნესა, ესეჲმს მოწაფეთა თეს-თა თანა საიდუმლოთა⁴.

მიტროფანეს თეოლოგია. მერვე საუკუნის დამლევს, მეშვიდე მსო-ფლიო კრებით, დასრულდა ბიზანტიის თეოლოგიის განვითარება. მსო-ფლიო კრებებზე ჩამოყალიბდა მართლმადიდებლობითი ეკლესიის დოღმა-ტიკა, რომელიც სავლდებულო სახელმძღვანელო შეიქმნა შემდეგი დროის ღვთისმეტყველთათვის. ამ უკანასკნელთ ახალი აზრის გამოთქმა აღარც უხდებოდათ და არც ნება ჰქონდათ ამისი; რასაკერაველია, გასაკეთებე-ლი ბეჭი იყო, სხვა რომ არა ვთქვათ, —კრებების მიერ დამუშავებულ დოღმატებს განმარტება და გაღრმავება სჭიროდა, რომ იმათი შეთვისება შესძლებოდა თუ მოარწმუნეთა. მისას არა, იერარქიას მანც ამ სიტყვის ფართო მნიშვნელობით, სამწუხაროდ, ამდროის ღვთისმეტყველებს ამისი

¹ თქმული წმიდისა და ნეტარიის მამისა ჩუენისა გრიგოლი ღთის-მეტყველისა, კონსტანტინეპოლელ მთავარეპისკოპოსისაჲ, დღისა მის-თჳს მეურგასისა, რომელ არს მარჯულიაჲ (თარგმნილი ექვთიმე მთაწმიდელის მიერ), საეკლ. მუზ. ხელ. № 1. ფურც. 18ა, სტრიქ. 11—21.

² გარდამოცემად უცვლილებელი მართლმადიდებელთა სარწმუნოებისაჲ, (თარგმნილი ეფრემ მცირისა), თაჲ **VI**—საუკუნეთა-თჳს, საეკლ. მუზ. № 24, ფ. 51b, Mi-igne, Patr. Gr. t. 94, col. 861-864.

³ საეკლ. მუზ. № 102, გვ. 60ა. ეს თხზულება იოანე კიპქიელის მიერაა ნა-თარგმნი.

⁴ საეკლ. მუზ. № 102, გვ. 137ა, სტრიქ. 11—16.

უნარიც აღარ შესწევდათ. საქმე ისაა, რომ მეექვსე საუკუნიდან მოყოლებული ბიზანტიის თეოლოგია თანდათან წყრილმანდებდა და ეცემა, აქ ჩვენ ველარ ვხედავთ მძლავრ აზროვნებას და შემოაქმედებას, რომელიც ასე ახასიათებს მეოთხე და მეხუთე საუკუნეებს: მართალია, მსგავსად შავი ღრუბელით მოცული ციხეა, ბიზანტიის საღვთისმეტყველო ჰორიზონტზედაც გაიფანტა წ. მაქსიმე აღმსარებლის (VII ს.), იოანე დამასკელის (VIII ს.) და პატრიარქ ფოტის (IX ს.) ბრწყინვალე აზრმა, მაგრამ ეს ისეთივე გამონაკლისი იყო, როგორ გამონაკლისაც შეადგენდნენ თავის ტალიანტით აღნიშნულნი პირნი თანამედროვე ცხოვრებაში, საერთოდ. არსაით ხმა, არსაით გამოძახალი: ვერც ერთს ორიგინალურ და ცხოველ აზრს ამ ხანაში ჩვენ ვერ ვხედგებით, მთელი ყურადღება იქითკენ იყო მიქცეული, რომ საცხებით შეკრებილიყო ის აზრები, რაც წინანდელ დროის ღვთისმეტყველებს გამოეთქვათ; აქედან წარმოიშვა სხვა და სხვა გვარის, ხასიათის და შინაარსის კრებულები, რომელნიც შეადგენენ დამახასიათებელ თვისებას აღნიშნულ ეპოქისას¹. ამ მხრივ მიტროფანე სმირნელიც ნამდვილი შეილია თავისი ეპოქისა. ეკლესიასტე თავისთავად ისეთი წიგნია, რომ მის განმარტების დროს შესაძლებელი იყო ფართო საღვთისმეტყველო ასპარეზზე გამოსლვა და საღვთისმეტყველო ნიჭის გადაშლა. ამ შრომაში, სამწუხაროდ, ამას ვერ ვხედავთ; აქ მიტროფანეს ვერ გამოუჩენია ვერც სიმდიდრე და ვერც ორიგინალობა აზრისა, მისი ჰორიზონტი ვიწრო და შეზღუდულია; ის თავს არ იწუხებს ტექსტში ღმად ჩახედვით და ფილოსოფიურ—ღვთისმეტყველური ანალიზით, აზროვნება მისი ტრიალებს პრიმიტიულ, შაბლონურ და სანაბნო დებულებათა ფარგლებში, როგორც მაგალითად: ღმერთი სამართავსა და სამგვამოვსა (64, 27—28), მან შექმნა ქვეყნა (11, 9) კაცისთვის (42, 16—17), რომელიც დაბადებულია ხატად და მსგავსად ღმრთისა (23, 6—7); იესო ქრისტე განკანს (42, 33), იესო და ადამი, ამათ მან იხსნა ადამი და საზოგადოდ კაცობრიობა ეშმაკისა და ცოდვისაგან (46, 18—19, 66, 25—26, 67, 17—20), ის კვლავ მოგვას განსჯად უთქვამს (165, 27, 169, 6—7)

1 Проф. С. Л. Епифановичъ, Препод. Максимъ Исповѣдникъ и византийское богословіе, стр. 3-7, 34-35, Киевъ 1915 г. Проф. А. П. Лебедевъ, Очерки внутренней исторіи византийска-восточной церкви въ IX, X, XI вв. стр. 147-213, Москва 1902 г. К. Krumbacher, Geschichte der byzantinischen Litteratur, Aufl. 2, 8, 37-44.

უფრო კი მწვალებელთა (46, 22—24). აქაიკ მიტროფანე ლაპარაკობს ღვთის წინაგანგებზე და სიღმრთო წერილის ღვთისუფლიერება ან ღვთივმოგზაურობაზე (2, 7—16, 69, 29, 102, 14—15, 109, 31). სხვა მნიშვნელოვან თემას არ ეხება და, მაგონი, საკითხის სერიოზულად დასმასაც კი ვერ ახერხებს; ერთი სიტყვით, მისი თეოლოგია ამ თხზულების მიხედვით შინაგანდამაინც თვალსაჩინო რასმეს არ წარმოადგენს, მაგრამ, ვიმეორებთ, ეს არის საერთო სენი ეპოქისა, რომელიც მიტროფანეს, შედარებით, უფრო სუბტელად მოჰკიდებია.

მიტროფანეს ეგზეგეტიკა. რაც საზოგადოდ ღვთისმეტყველების შესახებ ვთქვით, ის უნდა ითქვას ეგზეგეტიკის შესახებაც. ზემოდ, თავის ადგილას, ჩვენ უკვე აღვნიშნეთ, რომ ბიბლიის შესწავლის საქმე ამ ეპოქაში (მეექვსე საუკუნიდან) დაცემული იყო; ჩვენ თითქმის სულ ვერ ვხედავთ ეხლა ორიგინალურ ბიბლიოლოგიურ საკითხების გაკვეთას, ვერც დამოუკიდებელ განმარტებას სიღმრთო წერილის ტექსტისას, რაც წინა დროის „მაგებს“ გაუკეთებიათ ამ მხრივ, ის იმდენად საკმაოდ იყო მიჩნეული, რომ ცდითაც კი არავინ ცდილა რაიმე ახალი და საკუთარი შეგებანა ამ დარგში. მართალია, ბიბლიური ტექსტის განმარტება ეხლაც აინტერესებდა ბევრს, მაგრამ ბოლოს და ბოლოს საქმე თავდება წმიდა მამათა თხზულებებიდან საუკეთესო საეგზეგეტიკო ადგილების ამოკრებით. ამ დროის განმარტებათა ღირსება განისაზღვრებოდა იმით, რამდენად მოხერხებულად და მიზანშეწონილად გამოიყენა ამა თუ იმ კომენტატორმა უკვე არსებული საეგზეგეტიკო შრომები; ამათგან ამ განმარტებათ უაღრესად კომპილიატური ხასიათი აქვთ¹. ამ მხრივ მიტროფანე სწორედ რომ გამოწაყლის შეადგენს; მისი ექვსე საუკუნის განმარტებამ ორიგინალურია: თუ მხედველობაში არ მივიღებთ სჰაზასს, რომელსაც მიტროფანე სამჯერ იმეორებს (54, 33, 70, 25, 94, 30), ის არამც თუ სხვის აზრებს არ იმეორებს, პირიქით ხშირად კიდევაც ეკამათება უწინარეს მისს მასწავლებელთან (4, 18—19), და უმარტესთან თარგმანთან (8, 10, 16, 21), თუმცა იმას კი არ გვირკვევს, ვინ არიან ეს უმარტესნი თარგმანნი. მაგრამ სწორედ რომ მისი ტრადიზიში ამაში მდგომარეობს: წარსული აზროვნების ნაყოფით არ სარგებლობს, თანამედროვე საღვთისმეტყველო ატმოსფერო კი არა-

¹ Проф. А. Лебедевъ, Очерки внутренней истории византийско-восточной церкви... стр. 183. К. Grumbacher, Geschichte der byzantinischen Litter. S. 122-5.

ფერს იძლევა, ამიტომ მისი ეგზეგეტიკა ღარიბი და ერთფეროვანია მსგავსად იმ საეგზეგეტიკო თხზულებათა, რომელნიც აღნიშნულ პერიოდში დაუწერიათ ბიზანტიაში. ტყეილად მოგვიხდება აქ ძებნა საფუძვლიანი ფილოლოგიური ან გრამატიკული დაკვირვებისა, მეცხერი ბიბლიოლოგიური დასკვნისა, ღრმა საეგზეგეტიკო ანალიზისა, — უმეტეს შემთხვევაში ავტორი კმაყოფილდება ეკლესიასტის ტექსტის პერადრებით, სხვა და სხვა აფორიზმებსა და აზრთა შორის ლოდიკური კავშირის გამოძებნით, იქ რაიმე ზნეობრივი სენტენციის, ალეგორიის ანა და წინამოსწავების ჩვენებით. ეს, ასე ვთქვათ, დამოუკიდებელი, ხოლო თუ მიტროფანეს ეგზეგეზის ჩვენ შევადარებთ ოლიმპიოდორე აღექსანდრიელის ეგზეგეზის და იმ ეგზეგეტთა აზრებს, რომელნიც ოლიმპიოდორეს შეუკრებია „ეკლესიასტის განმარტებაში“, უპირატესობა უეჭველად მიტროფანეს უნდა მივსცეთ, როგორც უფრო ნიჭიერსა და გონებაშიხვილ მწერალს.

მიტროფანეს საეგზეგეტიკო მითოდი არ არის არც წმიდა აღექსანდრიელი ალეგორიზმი, არც ანტიოქიური რეალიზმი, იმას, თანახმად მის დროს გამეფებულ მიმართულებისა, მიზნად დაუსახავს ამ ორი მეთოდის შეერთება. მართლაც, ხშირად ერთსა და იმავე ტექსტს ის ჯერ რეალისტორიულად და მერე ალეგორიულად განმარტებს, თუმცა უნდა ითქვას, მისი სიმპატიები უფრო ალეგორიზმისაკენაა გადახრილი.

III. ქართული თარგმანი მიტროფანეს თხზულებისა.

ვინ ან როდის თარგმნა ქართულად ეს თხზულება? იოანე პეტრიწი თუ იოანე კიმიქიმელი? მიტროფანეს თხზულებასთან ერთად გადმოღებულია ქართულად „თარგმანებაჲ ეკლესიასტისაჲ“ ოლიმპიოდორე აღექსანდრიელისა; შედარება ამ უკანასკნელისა ბერძნულ დედანთან. მიტროფანეს საეგზეგეტიკო მითოდი და ტერმინები და მათი ქართული შესატყვისები. ენა თარგმანისა. ზოგიერთ სიტყვათა განმარტება.

აღნიშნული თხზულება მიტროფანე სმირნელისა ქართულად უთარგმნიათ არა უადრეს ექვთიმე მთაწმიდელისა; ეს იქიდანაცა ჩანს, რომ აქ შემთხვევით მოყვანილია ერთი ადგილის თარგმანება, რომელიც ექვთიმეს ეკუთვნის, სახელდობრ: მეოთხე თავის მეოთხე მუხლის თარგმანებას, რომელიც ოლიმპიოდორეს ეკუთვნის, თან მისდევს ტექსტისავე ხელით: მამა ეუფაჲ მთაწმიდელა იტყჱს: ხოლო აღწეჲვად სულისა ვნე-

ბელა ჩხატაიას სულისათა გვგონებ მე უფად (გვ. 56, შენიშვნა). უფრო დაახლოებით, ეს თხზულება მაშინაა ნათარგმნი, როდესაც ჩვენში ფილოსოფიურმა აზროვნებამ გაიღვიძა და ფილოსოფიურ თხზულებათა გადმოქართულებას შეუდგენ; ამას გვიმტკიცებს ხასიათი როგორც განსამარტი წიგნისა, — ეკლესიასტისა, რომელიც უადრესად ფილოსოფიურა, აგრეთვე თვით განმარტებისა, — ეს კი დაიწყო მეთერთმეტე საუკუნის მეორე ნახევრიდან. ამასვე ადასტურებს ენა და სტილი თარგმანისა, რომლის შესახებ ქვევით გვექნება ლაპარაკი. მნიშვნელობას მოკლებული არაა ამ საკითხის გარკვევისას ის შენიშვნები, რომელთაც ჩვენ ვპოულობთ ხელნაწერის ამაზე ამ თუ იმ სკოლის პირდაპირ, მაგალითად: შეისწავე და განცხადე (გვ. 200), შეისწავე და ძრწოდე თანამოაზრისაგან ვნებათა (გვ. 216). შეისწავე გულისხმის უფით (გვ. 258), შეისწავე შეუენაო (გვ. 288, 294); ამნაირი შენიშვნები ჩნდება ჩვენს ხელნაწერებში სწორედ მეთერთმეტე საუკუნის მეორე ნახევრიდან.

თარგმანი გამოსულია იმ სალიტერატურო შკოლიდან, რომელსაც საფუძველი დაუდო მეთერთმეტე საუკუნის მესამოცე წლებში ცნობილმა არსენი იყალთოელმა¹, ხოლო საბოლოოდ ჩამოაყალიბა და გარკვეული ფიზიონომია მისცა ფილოსოფოსმა იოანე პეტრიწმა. ამ შკოლიდან გამოსულა, სხვათა შორის, არა ერთი და ორი საეგზეგეტიკო თხზულებათა თარგმანი, როგორც, მაგალითად, ბიბლიის კატენები უცნობი ავტორისა, რომლის შესახებ ზევით გვექნება ლაპარაკი, და განმარტება მარკოზისა და ლუკას სხარებათა, თეოფილაქტე ბულდარელის მიერ აღწერილი². ჩვენთვის ამ შემთხვევაში საყურადღებო და საინტერესოა თეოფილაქტე ბულდარელის თხზულებათა თარგმანი, ვინაიდან ის ძლიერ ახლო დგას მატროფანე სმირნელის თხზულების ქართულ თარგმანთან. მართლაც, ამ თხზულებებში ჩვენ ვხედავთ ერთსა და იმავე სალიტერატურო ნორმებს; აქაც და იქაც საქმე გვაქვს გრძელსა და ჩამოსხმულ-ჩამოყალიბებულ პერიოდებთან და მიმდევობის საშუალებითა შემოკლებულ წინადადებასთან, ორსავე შემთხვევაში ეტყობა,

1 ამის დამამტკიცებელია სწორედ მესამოცე წლებში მის მიერ ნათარგმნი დიდი სჯულისკანონი და აგრეთვე ანასტასი სინელის წინამძღური, რომელიც მან თარგმნა მეოთხმოცე წლებში.

2 ამის შესახებ იხ. ჩვენი „იოანე პეტრიწის სამწიგნო მოღვაწეობიდან“, მართლმადიდებელი 1918 წ. № 4.

რომ მთარგმნელს უმცნადინია შემოკლებად ქართულისა ენისა მსგავსად ჟღერისა ენისა¹. მიმღეობითი ფორმის შემდეგ მთარგმნელი დამატებას უფრო ხშირად მიცემითი ბრუნვაში ხმარობს, მაგალითად: მტკთოველი ღაგენსა წელისას (მარკ. განმ. საეკლ. მუხ. № 102, 133a) და წერტილად აღსდგესა და კუდად-ქცევისა მომლოდენი (14, 5) მსგავსება უფრო საგრძნობელია ლექსიკის მხრივ; მთარგმნელი ხმარობს ხელოვნურად წარმოებულს და რთულს სიტყვებს, როგორც, მაგალითად, კეთილმოსურნება, იერუსალიმს-შინაობა, ზედაობა, ქვეშობა, ჩუენ-ქვეშენი, კელთაშინაჲ, განსახილველობა, სოფლიო-ნისობა, კმაგანსენილი, კუდადმოქცეობა (ესენი ეკლესიასტიდან), ისაკრ-ველთმოქცედა, გარდანიოვა, ორკმაობა (მარკ. განმარ. № 102, გვ. 59a, 136b, 147a) და სხვ. როგორც სახარებათა, ისე ეკლესიასტის განმარტებაში ხმარებულია ერთი და რგივე სიტყვები და ტერმინები, როგორც, მაგალითად, აღევანებათა და თხრობისკებრი თარგმანება; მარკოზის თარგმანებაში (საეკლ. მუხ. № 102) ეკვიფხულობთ: გარსა ამათი აღევანებიოთა შესაძლებელ არს გუდისხმისეოთაჲ (გვ. 134a), რომელი ესე გუდასხმა ეჲ აღევანებიოთად (19a), და ესენა უჲჲჲ ესთქვენიოთ თხრობისკებრი, სოფო აღევანებიოთად ზუთნი ზუთნი არიან მოსენა სიტყუანი (48b-49a). ეკლესიასტის განმარტებაში ეს ტერმინები, როგორც დავინახავთ, ჩვეულებრივია. აგრეთვე ეკლესიასტის თარგმანებაში ძაან ხშირია ტერმინი ზედვაჲ (თეორია, აღეგორია, განსჭურება) და საქმე (პრაქტიკა, მოქმედება), ჩვეულებრივია ის მარკოზის განმარტებაშიაც (№ 102), მაგალითად: ზირველად იმინების საქმე და კერელა ზედვაჲ (გვ. 7a), შიდეგის ესე ყოველი ზედვითად (45a), გარსა ზედსაგა მიმართ აღევანებულ იქმენის სიტყუაჲ (71b). ორთავე თარგმანებაში მეტად ხშირია სიტყვები: ვიდრეჲ, ეგერა, სე უჲჲჲ და, ძლითა, თუთეღმწიფე, თუთეღმეღობედი, სადამე, სადმე, სათანადოჲ, განუნახედი, სიღიზღე, იუღანნი, ანდრინტი, რაჲთურთათ, იჭუნი, გიობა, სახე, ერთკმაობა, ზედადართვა და სხვანი, რომელთა სპეციფიური მნიშვნელობა ლექსიკონში იქნება გარკვეული. ერთი სიტყვით, ვინც გულდადებით ჩაუკვირდება თეოფილაქტე ბულდარელისა და მიტროფანე სპირნელის თხზულებათა ქართულ თარგმანს, ის უშეკვლიდ მიეცა იმ დასკვნამდე, რომ ამ ავტორთა განმარტებანი უთარგმნია ერთსა და იმავე პირს.

ვინაა ეს პირი? ამაზე პასუხს იძლევა თეოფილაქტე ბულდარელის

თხზულებათა თარგმანი, რომელიც ასე იწყება: იოანემან ფილოსოფოსმან ჭიმჭიმელმან ელადელთა კმისაგან სწანთ მისასხელედ კმად გარდამოიღო თარგმანებაჲ წმიდისა ევანგელიისა. სახარება მარკოზისა (საეკლ. მუხ. № 102 და წერ. კითხ. სახ. № 404), და იოანემან ფილოსოფოსმან ჭიმჭიმელმან ელადელთა კმისაგან სწანთ მისასხელედ კმად გარდამოიღო თარგმანებაჲ წმიდისა ევანგელიისა. სახარება ლუკასი (საეკლ. მუხ. № 113, 284 და წერ.-კითხ. სახ. № 3625). მაშასადამე, ამ თხზულებათა მთარგმნელი ყოფილა ფილოსოფოსი იოანე ჭიმჭიმელი.

ვინ იყო იოანე ჭიმჭიმელი? ჩვენი მწერლობის მეკლდეარნი, რომელნიც ამ საკითხს შგზმბიან ძველად თუ ახლად, სპეციალურად ან შემთხვევით, იოანე ჭიმჭიმელს, resp. პირჭიმელს, ფილოსოფოს იოანე პეტრიწადა სთვლიან, მხოლოდ სახელწოდება ჭიმჭიმელი და პეტრიწი ყველას ერთნაირად არ ესმის. პეტრიწი ზოგიერთა აზრით წარმოდგა პეტრიწონის მონასტრიდან (ბულღარიში), სადაც მოღვაწეობდა იოანე, ზოგიერთა აზრით კი აღნიშნავს ბაზანტიურ საკარისკაცო ტიტულს — პეტრიკს. ჭიმჭიმელი, resp. ჭირჭიმელი, ზოგიერთების სიტყვით გეოგრაფიული ტერმინია და აღნიშნავს იოანეს სამშობლოს სამცხეში, ზოგიერთების აზრით კი ნიშნავს ზეცაერს¹. ამ ყველასაგან მიღებულ აზრს უკანასკნელ დრომდე ჩვენც ვიზიარებდით², მაგრამ საკითხში უფრო ღრმად ჩახედვამ დაგვარწმუნა, რომ იოანე პეტრიწი და იოანე ჭიმჭიმელი ორი სხვა და სხვა პირი და სხვა და სხვა დროის მოღვაწეა.

გარკვეული ბიოგრაფიული ცნობები იოანე პეტრიწის შესახებ ჩვენ

1 ლიტერატურა საკითხისა: 1) წუგობისიტყუაობა ანტონ კათალიკოზისა, გამ. ბ. იოსელიანისა, გვ. 253-6; 2) ბუცესმონაზონი გერმანე უდაბნოურთაგანი (ძველი საქართ. ტ. II, განყ. 3, გვ. 40); 3) მცირე უწყება ქართველთა მწერლობის (ძველი საქართ. ტ. I, განყ. 3, გვ. 14); 4) проф. А. Цагарели, Свидѣнія о памятникѣх груз. письменности, т. I, вып. 2, стр. XII; 5) თ. გორდანიძე, ქრონიკები II, 76, 155; 6) акад. Н. Марр, Иоанн Петрицкий, грузин. неоплатиникъ XI-XII в., стр. 1-5. მისივე, Определе́ние языка второй категории ахеменидскихъ клинообразныхъ надписей по даннымъ яфетическаго языковѣданія, § 63; 7) მ. ჯანაშვილი, ქართული მწერლობა, გვ. V-XXXIV. 8) ს. გორგაძე: ნემესიოს მცხეთელი-ბუნებისათვის კაცისა, გვ. VII-XV.

² იხ. — „იოანე პეტრიწის სამწერლო მოღვაწეობიდან“, პრომეთე 1918 წ. № 1, გვ. 62-70, და აგრეთვე Monumenta hagiographica, t. I, pag. XXVI-XXX.

არ მოგვეპოვება, მაგრამ საშუალება გვაქვს გავითვალისწინოთ როგორც დრო მისი მოღვაწეობისა, აგრეთვე ზოგიერთი ეტაპები მისი ცხოვრებისა. ჩვენ უკვე გვქონდა შემთხვევა აგვენიშნა, რომ იოანე პეტრიწმა სწავლა-განათლება მიიღო საბერძნეთში, მაგრამ არა ათინაში, როგორც ამას ამბობს ანთორი მცირე უწყებებსა ქართველ მწერალთაჲს¹, — ათინა ამ დროს განათლებას ცენტრად არ ითვლებოდა საბერძნეთში, — არამედ ინპერ. კონსტანტინე ჲონონახის მიერ 1044-1047 წლებში დაარსებულს აკადემიაში, რომელიც ელენთა რენესანსის კერად გადაიქცა². კონსტანტინოპოლში ის ჩება იმ ფილოსოფიურ წრეში, რომლის მეთაურად და რეგულიატორად ითვლებოდენ მიქაელ ფსელოსი და იოანე იტალი; ამ უკანასკნელბთან ერთად ის შეიქნა აქტიურ ძალად აღნიშნულ ფილოსოფიურ მოძრაობისა, ამიტომ იმათთან ერთად მან დაიმსახურა დევნა-შევიწროება ოფიციალ-კონსერვატიულ წრეებრსა, და, უმკველია, 1075 წ წლებში, როდესაც მიქაელ ფსელოსი საზოგადოებრივ სცენიდან ჩ.მოვიდა, ხოლო სხვებს, ამ მოძრაობის მეთაურთ, ნამდვილი დევნა დაუწყეს, ის სამშობლოში დაბრუნდა³. სამშობლოშიც ვერ პოვა მან ის, რასაც დაეძებდა. საქმე ისაა, რომ 1080 წლის დიდშა თურქობამ და მისმა მომდევნე მიწის ძვრამ დიდი უზედურება დაატება თავს საქართველოს; როდესაც აქ ეკლესია-მონასტრები, ქალაქ-დაბა-სოფლები დაინგრა და მოოხრდა, როდესაც აქ დამყარდა აუტანელი პირობები სამწერლო-სამონასტრო ცხოვრებისა, პეტრიწი, აღბად, საბერძნეთში გადასახლდა და, ვინაიდან აღარ ეცხოვრებოდა კონსტანტინოპოლში, საიდანაც 1082-84 წლებში გააძევეს იოანე იტალი და მისი თანამოაზრენი⁴, ის დამკვიდრდა ბულღარიაში ქარაულ პეტრიწონის მონასტერში, რომელიც 1083 წელს ააშენა ცნობილმა გრიგოლ ბაკურიანმა⁵. ამ უკანასკნელს იოანე ან საბერძნეთში გაიცნობდა, ან თვით საქართველოში, ვინაიდან 1080 წლის ახლო ხანს გრიგოლი ბანას მოვარდა და გიორგი მეფე ინა-

¹ ძველი საქართველ, ტ. I, გან. ფ. გვ. 14.

² იოანე პეტრიწის სამწერლო მოღვაწეობიდან, პ რ ო მ ე თ ე 1918 წ. № 1, გვ. 62-64.

³ შდრ. Н. М а р р ъ, Иоаннъ Петрицскій, грузин. неоплатникъ XI-XII в., стр. 47-56.

⁴ Ibid. стр 52.

⁵ Ibid.

ხელა¹. პეტრიწონის მონასტერში, სადაც ის ქართულ სასულიერო სემინარიის ჩაუდგა სათავეში, იოანემ დაყო ოციოდე წელიწადი, ასე რომ უმნიშვნელოვანესი და უკეთესი ხანა ნისი სამწერლო-სამეცნიერო მოღვაწეობისა პეტრიწონის მონასტერთანაა დაკავშირებული, ამიტომ საკირველი არაა, რომ მან ამ მონასტრისაგან მიიღო პეტრიწის სახელწოდება. ჩანს, მისი წარსული, მისი თავისუფალი ფილოსოფიური აზროვნება და აღგზნებული სამეცნიერო სულისკვთება, რომელსაც პეტრიწონის მონასტრის წესდება არ თხოულობდა, გახდა მიზეზი იმისა, რომ, როგორც თვითონ იოანე ჩივის, აქაც დევნა აუტეხიათ მისთვის და იძულებული გაუხდიათ სხვა ადგილის მოძებნაზე ეფიქრა. ამ დროს, დაახლოებით რუს-ურბნისის კრების შემდეგ, დავით აღმაშენებელმა განიზრახა, ან მოეგონა აღშენება გელათის მონასტრისა (= დიდი ეკლესიისა) და გადასწყვიტა შემოეკრიბნა კაცნი ჰატიოსანნი ცხორებითა და შემუქნა უოფლითა სათნოებითა, არა თვსთა სამეფოთა ოდენ შინა პოვნადნი, არამედ ქუეყნისა კიდეთა, სადაცა ესა ვაეთმე საკეთე და სისრულე, სულაქნითა და კორდიკლითა სათნოებითა აღსავსეობა, იძინა [და] კეთილად გამოძინა, მოაყენნა და დაშკუდრნა², რათა მონასტერი ესე გამზადარიყო მეორე ათიწინად და საქართველოს სწავლა-განათლების აკვნად და ქვაკუთხედად. თუ დავითი ამ მონასტრისათვის ღირსეულ მოღვაწეებს საკუთარ სამეფოის გარეშეც კი დაძებდა, თავისთავად ცხადია, ის არ დაივიწყებდა პეტრიწონის მონასტერში მოღვაწე იოანეს, რომლის სწავლა-განათლება და სამეცნიერო სტაჟი იმ დროს საბერძნეთშიაც კი იყო ცნობილი, და იმას ის უმკველად მოიწვევდა გელათის მონასტერში, მით უმეტეს, რომ, როგორცა ვთქვით, პეტრიწონის მონასტერში ამ დროს იმას უკვე აღარც კი ედგომილებოდა მართლაც და, ჩვენ ვიცით, რომ მეთორმეტე საუკუნის პირველ წლებში პეტრიწი სამშობლოში დაბრუნებულია, დამკვიდრებულია კელდისსა შინა გაქანათისსა და აქ უთარგმნია რამდენიმე საღვთისმეტყველო და ფილოსოფიური თხზულება³. ამნაირად, ფილოსოფოსი იოანე პეტრიწის სამწერლო-სამეცნიერო და საეკლესიო-საზოგადოებრივი მოღვაწეობა დაწყებულია მეთერთმეტე საუკუნის სამოცდაათიან

¹ იქვე, თავი მეორე, ქართ.-ცხოვრება, მარიამ დედოფლის ვარიანტი, გვ. 286.

² ქართ.-ცხოვრება; მარიამ დედოფლის ვარიანტი, გვ. 293-294.

³ ს. გორგაძე, წიგნისი ექსელი: ბუნებისათვის კაცისი, გვ. VIII-XV.

წლებში, თუ ტრადიციას დაუჯერებთ—1069 წლიდან¹, მაშასადამე, უნდა ვიფიქროთ, რომ ყოველ შემთხვევაში დავით აღმაშენებელის მეფობას ის ვერ გადასცილდება.

რაც შეეხება ფილოსოფოსს იოანე კიმქიმელს, reys, კირკიმელს, იმის სახელს ჩვენ ვხვდებით თამარ მეფის ისტორიკოსის თხზულებაში. ამ თხზულების შესავალში ნათქვამია, რომ იოანე ფილოსოფოსის კიმქიმელის შესხმა-მოთხრობა აღმოაჩნეს დიმიტრის მკნესა კლამათა შინა და მძღუსა ბრძოლასა შინა². ამ სიტყვებიდან ჩანს, რომ იოანე კიმქიმელს შესხმის სახით აუწერია დიმიტრი მეფის ქველობა და მხნეობა. თავის თავად ცხადია, რომ იოანე პეტრიწი დიმიტრი მეფის (1125-1154) თავგადასავალსა და საგმირო საქმეებს ვერ ასწერდა, თუ, რასაკვირველია, იმას პატრიარქალურ დღეგრძელობას და მათუსალობას არ მიეწერათ. შეიძლება ვინმემ თქვას, რომ იოანე პეტრიწს შეეძლო დიმიტრის ქველობა და მხნეობა აეწერა, ვინაიდან, დავით აღმაშენებელის ისტორიკოსის თხზულებით და ლაშა გიორგის დროინდელ უსახელო მემატიანის ცნობით, დიმიტრის ჯერ კიდევ მამის სიცოცხლეში, უფლისწულობის დროს, მოხივებ, გულადი მეომრისა და ხელოვანი მხედართმთავრის სახელი³. დაუშვათ ერთი წუთით, რომ ეს ასეა, თუმცა ზემომოყვანილი ადგილი თამარის ისტორიკოსისა ჰგულისხმობს დიმიტრის მეფეს და არა უფლისწულს, ყოველ შემთხვევაში როგორ უნდა გავიგოთ ისტორიკოსის სიტყვები—იოანე იტყვას კიმქიმელი, როდესაც ის, თამარის სიკვდილისა და დასაფლავების აღწერისას, ასახელებს რამდენიმე პირთ, მათ შორის იოანე კიმქიმელსაც, რომელთაც მის ცხედარზე სიტყვა წარმოუთქვამთ⁴ განა წარმოსადგენია, რომ იოანე პეტრიწს თამარის გარდაცვალებაზე (1213-1214 წ.) ეთქვა სიტყვა? მაშასადამე, უცულობელი და ეკვ-მიუტანელია, რომ იოანე კიმქიმელი არაა იოანე პეტრიწი. პეტრიწი, როგორც მოღვაწე, თანამედროვეა გიორგი II და დავით აღმაშენებელისა, ხოლო კიმქიმელი—გიორგი III და თამარ მეფისა, ისინი მთელი საუკუნით არიან ერთ-მანეთს დაშორებულნი.

მიტროფანეს თხზულებასთან ე'თად იოანე კიმქიმელს გადმოუღია

¹ Н. Марр, Иоаннъ Петриискій... стр. 52.

² ქართ.-ცხოვრება, მარიამ დედოფლის ვარიანტი, გვ. 364.

³ შტრ. პროფ. ივ. ჯავახიშვილი, ქართველ ერის ისტორია, II, 543.

⁴ ქართ.-ცხოვრება, მარიამ დედოფლის ვარიანტი, გვ. 535.

მეორე თარგმანებაჲ ეკლესიასტისაჲ, რომელიც ოლიმპიოდორე ალექსანდრიელს¹ ეკუთვნის და იმავე ხელნაწერშია მოთავსებული; ამას ნათელჰყოფს როგორც ენა თარგმანისა, ისე ხასიათი ხელნაწერისა, რომელშიაც ეს ორი თხზულებაა მოქცეული. ოლიმპიოდორე, resp. ულკმპიოდორე, დაკონი არის უკვე ზემოთ მოხსენებული ოლიმპიოდორე (Ὀλυμπιόδωρος), ალექსანდრიის დიაკონი, რომელიც ცხოვრობდა პატრიარქ იოანეს დროს (505-516); მას მრავალი საეგზეგეტიკო თხზულება დაუწერია, რომელთაგან ზოგი გამოცემულია, ზოგი არა. დამახასიათებელი თვისება მისი ეგზეგეზისა არის ალევგორიულ და ისტორიულ მეთოდების შეერთება. ზოგიერთი თხზულება, როგორც, მაგალითად, იერემიას თარგმანება², მას დაუყვია თავებად, როპლემბისათვის, შინაარსის გასათვალისწინებლად, მას დაურთავს მოკლე შესავალი, ეგრეთწოდებული *προοίμιον*³. ეკლესიასტის თარგმანებაჲ ოლიმპიოდორესი მეცნიერებაში ცნობილია: ის გამოცა პარველად Fr. Ducaeus-მა⁴, ხოლო მეორედ — Migne-მ⁵. მაშასადამე, როგორც ეხლა ეპტყობილობთ, ეს თხზულება ქართულადაც უთარგმნიათ, იოანე კიმქიმელს; რომ ეს ხელნაწერი (საეკლ. მუხ. № 61) არა, ამის შესახებ არაფერი არ გვეცოდინებოდა, ვინაიდან სხვა რაიმე ისტორიულ-ლიტერატურული ცნობა არ შენახულა. ქართული თარგმანი ოლიმპიოდორეს თხზულებისა ჩვენ შევადარეთ ბერძნულ დედანს Migne-ს გამოცემაში და აღმოჩნდა, რომ ქართულში ალაგალაგ თვით ოლიმპიოდორეს თარგმანებაც უფრო ვრცელადაა მოყვანილი და რიცხეიც იმ თარგმანებისა, რომელთაც აწერია სხვსაჲ — „Αλλως, შედარებით მეტია, როგორც ამას დაგვანახებს შემდეგი ცხრილი:

III, 11 თარგმანებაში (Migne, 516D—517A) ჩამატებულია ერთი სხვ-

1 ციტატა ამ თხზულებიდან ჩვენა გვაქვს ზემოთაღწერილ, უნივერსიტეტის წიგნთსაცავის, კატენებში; იქ ფურც. 226a, აშაზე, მოყვანილია კ ი მ ე ნ ი: „ნუ მოკლდეს კდლისა-გან ქეჲუნი ანუ თოვლი ღობანისა-გან, ანუ მაქციის წყალი მაძჲ-ლებელისა ქარისა მოპერგამან“ (იერემ. XVIII, 14), რომელსაც მისდევს სქოლიო ოლკმპიოდორესი: „კლდჲ არს ქრისტე, ქეჲენა მზრდელობითი მადლი, ხოლო თოვლი განწყებაჲ ცოდვისაჲ; ხოლო გულის-ხმა იყოფებან ქუჲელ ახალიცა და ქეჲ-ლი აღიქებაჲ. ნუ მოვაკლჲ, იტყვს, კეთილის-ყოფაჲ მათი და ზრდაჲ სეულით მათთაჲ“.

2 K. Krumbacher, Geschichte der byzantinischen Litteratur, S. 127-128, Auf. 2.

3 Bibliotheca veterum patrum graecolatinorum II, Paris, 1624.

4 Patrologia Graecolatina, t. 93, p. 477-628.

სს. (№ 61, 76b-77a). III, 21 თარგმანებას (Migne, 521CD) მიმატებული აქვს სხვა შემთხრებლობითი (95a-b). IV, 17 თარგმანებაში (Migne, 537B და C შუა) ჩამეტებულია 15 სტრიქონი (133b-134a). V, 7 თარგმანებას (Migne, 544A) ბოლოს მიმატებული აქვს 22 სტრიქონი (147a-b). V, 9 თარგმანებას (Migne, 545A) მიმატებული აქვს თავში 15 სტრიქონი (150b-151a), ხოლო ამ მუხლის თარგმანების ბერძნული სიტყვები: Σήμερον... τὸν τελευτήον... γὰρ ὁ νόμος (545A), ქართულად ასეა გადმოცემული: სოფო შემდგომი იგი მუკლი სუმსხოს მოცემულისაგან ამის ცხად ჰქოფს (151a). VII, 2 (Migne, 560D) მიმატებული აქვს ერთი სხვა, სამი სტრიქონისაგან შემდგარი (გვ. 186). VIII, 9 (Migne, 564B) მიმატებული აქვს ერთი სხვა, ექვსი სტრიქონისაგან შემდგარი (გვ. 191). VII, 15-16 თარგმანება ბერძნულში სულ არ არის (№ 61, 197b, 199). VII, 18 (Migne, 568D) აქვს ორი ზედმეტი სხვა თარგმანება (გვ. 200). VII, 21 (Migne 569BC) აქვს ორი ზედმეტი სხვა, თავში და ბოლოში (გვ. 203b-204). VII, 23 (Migne, 569D) ბოლოში დართული აქვს ერთი სხვა (გვ. 205). VII, 25 (Migne, 572B) ბოლოში აქვს ზედმეტი განების მიმართი თარგმანება (გვ. 205). VII, 27 (Migne, 572D და 573A შუა) არ-ს ზედმეტი სხვა (208b-209a). IX, 6 (Migne, 585D) არის ერთი მტი სხვა, პირველი და მეორეს შუა (228b-229a). X, 8 თარგმანებაში არ-ს ორი სხვა, რომელიც ბერძნულში არაა (252a-b). X, 12 აქვს ზედმეტი თარგმანება Migne-ს 600D შემდეგ (გვ. 254). X, 18 ბოლოში არის ზედმეტი სხვა თარგმანება (გვ. 263). X, 21 არის (Migne, 605AB შემდეგ) ერთი სხვა (გვ. 269a-b). XI, 1 თარგმანების (Migne, 605BC) მისდევს ორი სხვა (გვ. 270b-271a). XI, 6 (Migne, 608D-609A) ბოლოში არის ერთი სხვა (276b), XII, 1 თარგმანებას (Migne, 613B) მიმატებული აქვს გაგრძელება ერთი გვერდი in folio (284a-5a). XII, 5 აქვს ორი სხვა (Migne, 616C) და ორი სხვა (Migne, 616D) შუა მიმატებულია სხვა თარგმანება, რომელსაც მთელი გვერდი in folio უკავია (288b-289b). XII, 7 (Migne, 617D-620C) აქვს ზედმეტი სხვა თარგმანება (293b-294b). XII, 9 თარგმანებას (Migne, 621CD) მიმატებული აქვს 12 სტრიქონი (287a).

ქართულ თარგმანსაც აქვია ბერძნულ დედანთან შედარებით, მაგალითად: III, 14 თარგმანებაში აქვია სიტყვები: πᾶσα τοιοῦτα..., ποιήματα (Migne, 517D, სტრიქ. 8-9). III, 15 აქვია სიტყვები—τὸ δὲ... αὐτὸν (Migne 520A, სტრიქ. 7-9). V, 10 არ აქვს ბოლო, მოყოლებული სიტყვიდან

**Αλλος* (Migne, 545B). VII, 4 თარგმანება (Migne, 560D-561A) ქართულში სულ არაა, არ არის აგრეთვე VII, 13¹ თარგმანების ბოლო სიტყვიდან **Αλλος* (Migne, 565BC), არაა ქართულში X, 7 (Migne, 597C) ჭ X, 8 (597D) თარგმანება, პირველის მაგიერ არის სამი სხვა (249b-250a). ამნაირად, როგორც ვხედავთ, ის რედაქცია ოლიმპიოდორეს თხზულებისა, რომელიც კიმქიმელს ხელთა ჰქონია თარგმნის დროს, დაბეჭდულთან შედარებით განსხვავებას წარმოადგენდა.

რაც შეეხება ეკლესიასტის ბიბლიურ ტექსტს, იოანე კიმქიმელს ის ხელახლა უთარგმნია, ისე, როგორც მოქცეულა ის თეოფილაქტე ბულდარელის თხზულებათა თარგმნის დროს¹; იმას არ უსარგებლნია მზამზარეული ტექსტით, როგორც ისარგებლა, მაგალითად, ეფრემ მცირემ გიორგი მთაწმიდელის მიერ ნათარგნი დავითნისა და სამოციქულოს ტექსტით, როდესაც ის აშხადებდა აღნიშნულ წიგნთა განმარტებას², — ასე რომ კიმქიმელმა მიტროფანე სმირნელისა და ოლიმპიოდორე ალექსანდრიელის თხზულებათა თარგმნისას მიგვცა თავისი საკუთარი, ახალი და დამოუკიდებელი რეცენზია ეკლესიასტის ტექსტისა, რომელსაც აზის ცხადი და წარუშლელი დადი პეტრიწის შკოლის მთარგმნელობითი ხელოვნებისა. ეს არის ახალი, აქნობამდე უცნობი, რიცხვით მეოთხე, რეცენზია ეკლესიასტის ტექსტისა.

იოანე კიმქიმელის თარგმანს დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა თანამედროვე სალიტერატურო წრეებში, ვინაიდან ის აჩვენდა მკითხველებს განყენებულს ფილოსოფიურ-თეოლოგიურ მსჯელობას, თავისი აზრების სხარტად და ლოლიკურად ჩამოყალიბებას და ამდიდრებდა მათ ახლად შექმნილ სიტყვებითა და ტერმინებით. იმაში ჩვენ დაცული გვაქვს მრავალი საღვთისმეტყველო, საფილოსოფიო და, თუ გნებავთ, საგრაამატიკო სიტყვები, რომელნიც განვითარებას წარმოადგენენ იმ ახალ სატერმინოლოგია მუშაობისას, რომელ აც საფუძველი ჩაეყარა პეტრიწონის სალიტერატურო შკოლაში როგორც საეგზეგეტიკო თხზულებაში, აქ

1 კ. კეკელიძე, იოანე პეტრიწის სამწერლო მოღვაწეობიდან, *პრობლემა*, 1918 წ. № 1, გვ. 66-68.

2 Акад. П. Марр-ъ, Предварительный отчетъ о работахъ на Свящ., веденныхъ въ сотрудничествѣ съ И. А. Джаваховымъ, въ Иерусалимѣ, въ нояблѣ 1902-г. (Сообщенія правосл. обществ. т. XIV, ч. II (1903 г.) стр. 29. ძველი საქართველო, ტ. III, განკ. 1, გვ. 243-244.

უფრო მდიდრულად წარმოდგენილია საეკლესიო ტერმინები, რომელთაგანაც მიზნად აქვთ ეკლესიის მეთოდების გათვალისწინება.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, მიტროფანე სმირნელმა ორი საეკლესიო მეთოდი იცის: ალევგორიული და რეალ-ისტორიული; საყურადღებოა ის ტერმინები, რომლებიც ნახმარია ამ თხზულებაში დასახელებულ მეთოდთა აღსანიშნავად, და განსაკუთრებით იოანე კიპქიმელის მიერ შემოღებული მათი ქართული შესატყვისები.

ალევგორიული თარგმანება

ალევგორიული თარგმანება ქართულს მწერლობაში იოანე კიპქიმელამდეც იყო ცნობილი და მის აღსანიშნავად ჰხმარობდნენ ტერმინს სახის-შეტყულებით; ესეთი ტერმინი ჩვენ გვხვდება ჯერ კიდევ ექვთიმე მთაწმიდელის მიერ ნათარგმნს მაქსიმე აღმსარებლის ცხოვრებაში, სადაც ნათქვამია: და გამოთარგმნა... სახის-შეტყულებით... წმიდის ქაშის-წირვისა... აღწრა.¹ უფრო გარკვევით ის ნახმარი აქვს ეფრემ მცირეს „დავითის თარგმანების“ წინასიტყვაობაში, სადაც ეპქითხოლობთ: რამე-ღამე განმარტებით თარგმნის მუკლსა და რამეღამე სახის-შეტყულებით; და არა ხოლო ორნი და ორგან, არამედ თუთ იგივე ერთი და ერთს შინა ადგილსა განმარტებსცა და სახის-შეტყულებსცა მასვე და ერთსა მუკლსა.... უოველსავე მუკლსა სახის-შეტყულებამა შესაძლებელ არს არა ერთი სახე ოდენ, არამედ მრავალსავედცა. ეფრემს მოჰყავს ნიმუშები სახის-შეტყულებითი თარგმანებისა, მაგალითად: გესმოდინ რამე კელი და ფერკნი ღმრთისანი, თუაქნი და გუდი, ჟწოდე, რამეთუ ამისსაცა გუდის-ხმის ეოფას სახის-შეტყულებამა გუქს და არა განმარტებამა, ვინაჲთგან არარამ კორციელთა და ზრქელთაგანი იშოების უკორცოსა მას თანა და უხილავსა. მოყვანილი მაგალითიდანა ჩანს, რომ „სახის-შეტყულებამ“ ეფრემ მცირეს ალევგორიად აქვს ნაგულისხმევი. მიტროფანე სმირნელის თხზულებაში ალევგორია რამდენიმე სხვადასხვა ტერმინითა აღნიშნული; ყველაზე ხშირად აქ გვხვდება იგივე

1. სახის-შეტყულებითი:

ეს ტერმინი ძაან ხშირად იხმარება როგორც მიტროფანეს, ისე ოლიმპიოდორეს თარგმანებაში; ოლიმპიოდორეს თხზულების თარგმნისას კ. მ. კიპქიმელს სახის-შეტყულებისა მიმართ (საეკლ. მუშ. № 61, ფ. 2b, 129a) უხმარია საბადლოდ ბერძნულის *πρὸς ἀλλήλοισιν* (Migne, PG. t. 93,

¹ C. Kekelidze—Monumenta hagiographica Georgica, t. I, p. 75, 11—19, 27—28.

840A, 586A); ან კიდევ ბერძნული შიგნით *ῥιγὸν παρὰ ἀλλήλους* *ῥιγὸν* (Migne, t. 93, 573A) მას უთარგმნია ასე: უფელა ესე სიტყუა სხის-შეტუელების მიმართ ჰსებას (№ 61, ფ. 209a). სხვა ადგილას სხის-შეტუელება-¹ კიმპიელი ხმარობს ბერძნულის *ερεπικὸς* (№ 61, ფ. 24a, 263, Migne, 485A, 604B) და *σαμῆλαιος* საბადლოდ; მაგალითად: *κατὰ τὴν φωνήαν σαμῆλαιος* (Migne, 484B) მას უთარგმნია ასე: ხედვის-ებრ სხის-შეტუელებით (№ 61, გვ. 20a).

2. სახის-შემოღებითი.

ეს ტერმინი კ-მპიმელს მიტროფანეს თარგმანში მხოლოდ ერთხელ აქვს ნახმარი: და სხის-შემოღებითა მოიხსენებს ქაქას რასმე მდინეს, მკინებელს მდინეთა კაცთასა (136, 18—19); ოლიმპიოდორეს თხზულებაში ან ტერმინის საბადლოდ ნახმარია ბერძნული *ερεπικὸς* № 61, გვ. 263, Migne, — PG. t. 93, 604B). რომელიც, როგორც ზევით ვნახეთ, ნიშნავს სხის-შეტუელებას; მაშასადამე სხის-შეტუელებითი და სხის-შემოღებითი ერთი და იგივე ტერმინია.

3. მოპოვნებითი.

ეს სიტყვა ეფრემ მცირესაც აქვს ნახმარი დავითნის თარგმანებში, სადაც ნათქვამია: ადგილ ღმრთიას ოდესმე ცაჲ ითქუის... სიმაღლისათჳს ღმრთეების მისისა, რამეთუ არაჲ იშთების სხუაჲ გაწებისა კაცთასა უმაღლესი ადგილი უფროჲს ცათა; ამისთჳსა ცასა საყდარ მისა უწოდან და ქუეყანასა კუარცხბეკ, და ესე ყოველი მოპოვნებით და სხის-შეტუელებით.¹ როგორც ვხედავთ, მოპოვნებითი და სხის-შეტუელებითი ეფრემის ტერმინოლოგიით ერთი და იგივეა. ასეთსავე მნიშვნელობას აძლევს ამ ტერმინს იოანე კიმპიელიც; ეს იქიდანა ჩანს, რომ ეკლესიისტის მეცხრე თავის მეთოთხმეტე მუხლის ალეგორიულ განმარტებას ის ასე სთარგმნის: ქაქად მდინედ სხელსდებს სიტუერსა სულსა კაცისას... რომლისა გარემოდაგომად არაოდეს დაეცალების დიდად-მოქადული სატანა, მოპოვნებით შეუედ სხელდებული, ვითარცა მქანებელი სიმტკიცისა (136, 29—33).

4. აღყვანებითი.

ამ ტერმინს, რომელიც მიტროფანეს თხზულებაში ღმრთიად გვხვდება, კიმპიელი იმავე მნიშვნელობით ხმარობს, როგორითაც სხის-შეტუელებითს; მაგალითად: ხალხი აღყვანებით და სხის-შეტუელებით შეუედ ითქუის

¹ ძველი საქართველო, ტ. III, განყოფ. 1, გვ. 252.

გონება (151,24—25), სოფო აღუვანებით და სხის-მეტყუელებით თარგმანებასა მსებებელი ვიტყუთ (157,24—25), სოფო ბრძენის ეკლესიასტეს უფროსდა აღუვანებით და სხის-მეტყუელებით მსებავს გუჯის-სხის უფოა მათა (153,2—3). სოფო უკუყოფ ვისმე აღუვანებისადა ენების და სხის-მეტყუელებისადა სიტყუათა მიერ თარგმანებას მათა (54, 9—10). აღუვანებითი თარგმანებას, როგორც მიტროფანე ამოვს, უმადლესისა და უსადუმლესისა: მაშროთ გონებისა სიტყუათადა აღმუვანებს ჩუენ (131, 19—20). მისი ბერძნული შესატყვისის მოძებნა ჩვენ შეგვიძლია ოლიმპიოდორეს თარგმანების საშუალებით; აქ ჩვენ ვპკითხულობთ: სოფო აღუვანებითად (№ 61, გვ. 142a), რასაც ბერძნულში უდრის პრბ: ზე ἀναγνώστη (Migne, 593B); ანა და — სოფო აღუვანებითისა თარგმანებისა მაშროთ (№ 61, გ. 240a) — პრბ: ზე ἀναγνώστη (Migne, 592D); ლათინურად ე' ტერმინი უთარგმნით mystice და mystico sensu (Migne, 593B, 591D).

5. საცნაური

ამ ტერმინს კიმკიმელი უპირდაპირებს გრძნობადს და თავდაპირველად აღნიშნავს გონებითა და აზროვნებით წარმოსადგენელს რასმეს; ტხნიკურად კი იმას ის იმავე მნიშვნელობით ხმარობს, როგორც სხის-მეტყუელებს; მაგალითად ის სთარგმნის: ვეცხდიც ორსახედ თარგმანებულ იმოს უფოელმან მსებებელმან, ცხად არს ვითარმუდ გრძნობადად და სხის-მეტყუელებით (154,28—29); ამის შემდეგ ის ჯერ უჩვენებს ვეცხლის გრძნობადს მნიშვნელობას და მერე განაგრძობს: სოფო სცნაურად ვეცხლად სცდმითონი წყრილნი ისილუებას (154,32—33). ეკლესიასტის მეათე თავის მეოცე მუხლის შესახებ ამბობს: ამისცა მრწობლევ განმარტებას აქეს, ესე იგი არს გრძნობადი და სცნაური; მართლაც, ჯერ მთავრეს გრძნობადი განმარტება და მერე ამბობს: აწ უკუე ვსაქუათ სხის-მეტყუელებითადა და სცნაური (155,14—15, 156, 1). აგრეთვე მეთერთმეტე თავის პირველ მუხლს, რომლის შესახებ ნათქვამია, რომ ამისცა მრწობლი აქეს ძალი, სცნაური და გრძნობადი, ის ჯერ გრძნობადად განმარტებს და მერე განაგრძობს: სოფო აღუვანებით და სხის-მეტყუელებით თარგმანებისა მსებებელნი ვიტყუთ (157,12—13,24—25).

6-7. ხედვის ამიერი და გონების ამიერი, resp. მიმართი

ამ ტერმინებს, რომელთაც ჩვენ ოლიმპიოდორეს თხზულებაშიაც ვხვდებით, კიმკიმელი იმავე მნიშვნელობას აძლევს, რასაც სხის-მეტყუე-

დებს; ბერძნული *κατα δε παλαια τον τερπον της μεσοπιας* (Migne, t. 83, 484A) მას უთარგმნია ასე: *ხოლო ყოველთავე ამათ სახეთა-ებრ ხედვისა* (№ 61, გ. 19a), ხოლო *παρε δε μεσσιαν* (Migne, 480D)—*გონებისა შამართ* (№ 61, გ. 7b). როგორც ვხედავთ, ყველა აქ ჩამოთვლილი თარგმანები სხვა და სხვა სიტყვით გამოთქვამენ ერთსა და იმავე აზრს, ისინი ჰგულისხმობენ ალეგორიულ, ხატოვნებითი, მისტიურ-სიმბოლიურ და განწყობულ ახსნა-განმარტებას საღმრთო წერილის ტექსტისას.

რეალ-ისტორიული თარგმანება.

ეს თარგმანება იცის ევრემ მცირემაკ, რომელიც მის აღსანიშნავად, როგორც სახის-მეტყუელებით თარგმანებას განხილვისას დაეინახეთ, ხმარობს მხოლოდ ერთ ტერმინს—განმარტებითი თარგმანება; განმარტებითი თარგმანება, ცფრემის აზრით, უხეშთაეს არს სახის-მეტყუელებათ თარგმანებისა, რამეთუ უფელსავე შეკლას სახის-მეტყუელებამ შესაძლებელ არს არა ერთსაჲდ ოდენ, არამედ მრავალსაჲდ; ხოლო იგივე განმარტებამ არა ხოლო შესაძლებელ არს, არამედ საცთურებაჲცა¹. რაც შეეხება იოანე კიპკიმელს, მას რეალ-ისტორიული თარგმანებაც რამოდენიმე სხვადასხვა ტერმინით აღუწერა.

1. კ ე ლ თ ა - შ ი ნ ა ლ

ყველაზე უფრო ხშირად კიპკიმელი ამ ტერმინს ხმარობს; მეშვიდე თავის მეოცე მუხლის განმარტებაში ეს თარგმანება ამნაირადაა დახასიათებული: ესრეთ უკვე არს მარტივად მოდებული და თარგმანებული, ვითარცა შეეტყუების კელთა-შინასა გონებასა წერილისასა (114, 28—29). ამ თარგმანებას კიპკიმელი უფრო ხშირად სახის-მეტყუელებითი და აღუყანებითი განმარტებას უპირდაპირებს.

2. წ ე რ ი ლ ი ს ა ე ბ რ ი

წერილისებრი თარგმანებამ ამა ოჲ იმ ადგილში გარდა იმისა, რაც დაწერილია, სხვა აზრს არ ეძებს; ეს იგივე უნდა იყოს, რაც კელთა-შინას თარგმანებამ; ამაში ჩვენ შემდეგი აღგარებოდანაც ვრწმუნდებით: წერილისებრისა ვადრეჲ და კელთა-შინასა სიტყუათა ამათ ძალისა განმარტებელნი ვიტყუთ (151, 7—8); და კუალადცა აწესა წერილისებრსა შინა და კელთა-შინასა გულის-ხმის ყოფას სახის-მეტყუელებითსა წარმოაჩენს მოძღუერებას (160, 17—18).

3. სიტყვსაებრივ resp. სიტყვსა მიმართ

ტერმინით სიტყვსა-ებრ (№ 61, გვ. 249a, 273a) კიმჭიმელს უთარგმნია ბერძნული *πρὸς μὲν γρῶν* = *litterali sensu* (Migne, t. 93, 597A, 609B), ხოლო ფრაზით — სიტყვსა მიმართ ვიდრევე ესრეთ (№ 61, 240a) — *καὶ πρὸς μὲν γρῶν τῶνδε* = *haec quidem ad litteralem pertinent intellectum* (Migne, 591D). სიტყვსა მიმართს უპირდაპირებს გონებასა მიმართს და ამით, უეჭველია, იმასვე აღნიშნავს, რასაც ტერმინით წერილისაებრი.

4. თხრობისა მიერ resp. თხრობისაებრი

ტერმინით თხრობისა-ებრ (№ 61, 22b) ნათარგმნია ბერძნული *κατὰ μὲν ἱστορίαν* = *litterali* (Migne, t. 93, 484C); ხოლო სიტყვებით თხრობითისა უწყებისა (№ 61, გვ. 87b) — *κατὰ ἱστορίαν* (Migne, 520C). ეს ტერმინიც, რომელსაც უპირდაპირებს გონების მიერს (№ 61, 251b, Migne, 597C), იმავე მნიშვნელობისა უნდა იყოს, რაც სიტყვსაებრი და წერილისაებრი.

5. გრძნობადი

გრძნობადი, სხვანაირად საჩინოა (131, 4), გინა თუ სხილველი (4, 18), თარგმანება არის ისეთი თარგმანება, რომელიც წარმოადგენს საგანს იმ სახით, რა სახითაც ის რეალურად, გრძნობათა ორგანოთათვის მისაწვდომად, არსებობს. ამ ტერმინს, რომელსაც ხშირად ვხვდებით მიტროფანეს თხზულებაში, კიმჭიმელი ხმარობს აღუყვანებითის, სახის-მეტყუელებითის და საცნაურის საპირდაპიროდ.

6. გარეშისა ძალისაებრი

ეს ტერმინი ორჯერ უხმარია კიმჭიმელს, იმავე აზრით, როგორც გრძნობადი; მის ის უპირდაპირებს სახის-მეტყუელებას, როგორც ეს შემდეგინა ჩანს: ეგვეთათრსავე ძალსა ცხად ჰყოფს შემდგომთაც სიტყუათა მიერ, რომელთაა სახის-მეტყუელებით უმეტეს სათანადო არს თარგმანებაჲ, უფროდ ვიდრეა გარეშისა ძალისაებრ სიტყუათაჲს (152, 12—15); ანდა — ვინაჲთაჲს ესე ვითარი თარგმანებაჲ განუჩინეთ გარეშესა ძალსა წერილისაჲს, ვთქუათ რაჲმე სახის-მეტყუელებითისაებრდა სახისა (66, 3—4).

ოლიმპიოდორე აღექანდრიელის თხზულების ქართული თარგმანის ბერძნულ დედანთან შედარება სავსებით ამართლებს იმ დახასიათებას, რომელიც აქაჲ. ნ. მარკია უძღვნა იოანე პეტრიწის ბერძნულიდან

მთარგმნელობას¹. ამ დახასიათების საილუსტრაციოდ ჩვენ მოვიყვანეთ ოლიმპიოდორედან რამდენიმე ნაწყვეტს როგორც ბერძნულად, ისე ქართულად.

Ἰστέον δὲ ὅς ὁ ἀνθρώπος λέγεται ἐκ τριῶν συνεστάναι, ψυχῆς, καὶ σώματος, καὶ πνεύματος, οὐχ ἑτέρου τινὸς ὄντος τοῦ πνεύματος παρὰ τὴν ψυχὴν κατ' οὐσίαν. οὐδὲ γὰρ ὁὗς λογικὰ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ἀλλὰ κατ' ἐπίνοιαν ἄλλο λέγομεν εἶναι τὸ πνεῦμα παρὰ τὴν ψυχὴν, τὸ ἐκινητότερον καὶ ἀνώτερον τῆς ψυχῆς πνεῦμα καλοῦντες. Τοῦτο, εἰμαι, ἐστὶ καὶ ὁ νοῦς, ὡς ἐν τῷ Ἑσδრᾷ σημειωσάμεθα. Ἡ καὶ οὕτως, πνεῦμά ἐστι τὸ πνευματικὸν χάρισμά τοι κατασφάζον καὶ διολαμπρόνον ἡμῶν τὴν ψυχὴν. ὅπερ ἐκ τῆς θείας ἐμφανήσεως ἐλάβομεν. Καὶ σφάζοντες μὲν τὸ κατ' εἰκόνα ἐλόκληρον ἔχομεν καὶ τὸ πνευματικὸν χάρισμα. ἀμαρτανόντες δὲ ζήμιουσάμεθα τὸ θῶρον. Τοῦτο οὖν, εἰμαι, ἐπείγεται ὁ Ἀπόστολος, μένειν ἡμᾶς ἐλοκληρούς, ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐγενάμεθα, ἁγίον ἔχοντας σῶμα καὶ ψυχὴν, καὶ καθαρόν τὸ πνευματικὸν διασφάζοντας χάρισμα. Ἀ λ λ ο ς. Εἰς λογιστικὸν, καὶ θυμικὸν, καὶ ἐπιθυμητικὸν διαμείχται τῆς ψυχῆς τὰ κινήματα. Ἐάν οὖν ἐπαίνεσθῃς ἔμνοσῶσι ταῦτα, καὶ ὁ θυμὸς κατὰ φύσιν κινεῖται κατὰ παθῶν καὶ θαυμάσιον, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν κρείττονων ὁραγομένη. Ἐφ' ἧ καὶ Δανιὴλ ἀνὴρ ἐπιθυμῶν ἐθαλείτο. Καὶ τὸ λογιστικὸν ἔκαστα μετὰ τοῦ δικαίου πράττει, θυ-

ხოლო საკმარ არს ცნობად. ვ'დ სამთა-გან შემოკრებულად ითქუის კადის: მშენებლის-გან. და კორცთა და სულის. არა თუ ვ'რმცა სხუა რამე იყო არსებითი სული და სხუა სამშენებელი ვინაჲთგან არა არიან ორნი სიტყუერნი კადის თანა. ა'დ მოგონებით ოდენ სხუაჲთად ვიტყუთ სულს თვნიერ სამშენებლის. რ' უადვილმოდრავეს და უზადმაგაღესს სამშენებლისს სულად სხუელესდებთ რ'დისას ვჭგონებ გონება ყოფას. ვ'რ იგი ეზრას შინა შევისწავუთ: ანუ თუ ესრეთ: სულ არს სულიერი მადლი. განმადწენივებელი სამშენებლის ჩუენის რ'ლი იგი საღთოჲთა შთაბერვითა მოვიღეთ. და დაგიცვთ თუ ხატება სხაელულად გუაქეს მადლიცა სულიერი. ხოლო ვცოდვიდეთ თუ კუებულ ვიქმნებით მადლის-გან. ამას უკუე სხაელულად გებას მღლტავს ჩუენ მოცაქუელი ვ'რ ვცბონებ. ვ'რ იგი შევიქმნენით დასაბამით. გან. რ'ა უბიწონა გუაქენდენ კორცნი და განწმედიდი სამშენებელი. და დამა მრსველ ვიუენეთ სულიერთა მადლთა:.

სხუაჲ: სიტყუერებითად და გუ-

1 Ioannъ Петрицкiй, грузинскiй неоплатоникъ XI-XII в. стр. 33-35. მართალია, იოანე პეტრიწი არაა იოანე გიმკიმელი, როგორც ეს ნ. მარჩასა ჰგონია, მაგრამ გიმკიმელი, როგორც პეტრიწის შკოლიდან გამოსული, ნამდვილი მიმდევარი და შეგირდი პეტრიწისა, ამიტომ ერთის სამწერლო ნორმების დახასიათება შეიძლება შეორესაც მიეკუთვნოს.

μὴν καὶ ἐπιθυμίαν εὐτέχνως ἡνιοχοῦμε-
νος. Εἰ δὲ συμῆν διὰ τὸ τέρπον τῆς
φύσεως τὸν ἰσχυρὸν ἢ τὴν ἐπιθυμίαν
ἀτάκτως κινῆσθαι, τὰ ὅσα καὶ ἀρεῶν-
τα καὶ συμφωνοῦντα, τὸ λογιστικὸν,
φέρει εἰπεῖν, καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν περι-
γίγνεται τοῦ θυμικοῦ. ἢ καὶ τὸ ξυμπα-
λιν. Οὕτως οὖν οἱ ὅσοι καλῶς ἔμμενον-
τες τὸν κακῶς ἀντιπράττοντα καταδου-
λοῦνται. (Migne, t. 93, 532CD-533A).

ღის-მთქმელობითად და გულის-წერო-
მიჯობითად განყოფილებას აღძრვანი სე-
ლისანი. და ეკუთვნო სპეცელად ერთობდენ
ესენი გულის-წერობიდან ბუნებითად იძრ-
ვის გნებია ზე და ეშმაკთა. და გულის-
თქმად უადრესთა კეთილთა-თეს სურ-
ვიელ არს. რ'ღისთ-თეს დანიელსა კარად
გულის-სათქმელად ეწოდებოდა. და
სიტყვერობითი სიმართლით მოქმედებს
თითოეულის თანა. ე' კელონებით
შინათებელი გულის-თქმისა და გუ-
ლის-წერობისა. ხოლო უკუეთუ შეეშ-
ხვოს ქცეუადობისა-თეს ბუნებისა გუ-
ლის-თქმისა ანუ გულის-წერობისა უწე-
სოდ აღძრვად. და ორნი იგი წმიდა
იუვენ და ერთება. სიტყვერობითი. ჭ
ერთი რ'ღიმე მათ ორთაგანი. | მშინ
ორნი იგი კეთილშეთქმულნი. ბორო-
ტად წინაგანწყობისა მას დაიმნებენ.
(საეკლ. მუხ. ხელ. № 61, გვ. 120b—
121a-b).

ურთიერთის მსგავს არიან სიტყუნი ესე აღთქმისა ვიტყვ და ღოგვისასა.

Προσευχή ἐστὶν αἴτησις ἀγαθῶν
παρὰ Θεοῦ. εὐχή δὲ ἢ ἐπαγγελία. ἐπαγ-
γέλλεται τῆς Θεοῦ οὐ μόνον χρήματα,
ἀλλὰ καὶ νηστείαν, καὶ ἀργείαν, καὶ ὅσα
τοιαῦτα. Ἐπεὶ οὖν οἱ ἄφρονες μετὰ τὸ
ἐπαγγέλλασθαι μεταμέλονται, οὐ φέλον-
τες πληρῶσαι τὴν εὐχὴν, παραινέει μετὰ
πολλοῦ τοῦ τάχους ἐκπληροῦν τὰς ἐπαγ-
γελίας. (Migne, 540C).

რ' ევქი ჭქან აღთქმისა. ხოლო
ბროსეევქი ღოგვისა. და ღოგვად
არს თხთად კეთილთა და ღთისა-გან. ხო-
ლო აღთქმად ქადგება აღსრულებასა
რამსასამე. ა' უკუე უქადებს ვინმე ღთის
არა სკამართა ხოლო. ა' მარხვასაცა და
კრძალულებასა და ეგვეთართა და ვინა-
თგან უკუნურნი შ'დ ქადებისა შეინა-
ბენ. ე' არამნებებდნი აღსრულებად
აღნათქმისა. სწავებს ფ'ღითა სწრა-
ფითა სრულყოფასა აღთქმითასა!
(№ 61, გვ. 138b).

იოანე კიმიკელის ლექსიკის გასათვალისწინებლად და თხზულებების კითხვისა და შეგნების გასაადვილებლად აქვე ევრთავთ განმარტებას ზოგიერთა სიტყვებისას, რომელნიც მის თარგმანში გვხვდება.

აგებული — ქმნილი, გაჩენილი, творение.

ანდრიანტი — ქანდაკება, ძეგლი, ძეგლი.

ანდერზობა — წილი, ხედარი, ძეგლი.

ანეული — გაზაფხულის ნახნავ-ნათესი, яровое.

არე — დრო, ჟამი, გაზაფხული, სივრცე.

აღობერილი — ამოწეპილი, выпуклый.

აღწევა — განდიდება, ამპარტავენება.

აღრჩევა — თავისუფალი შერჩევა, произволение.

აღფუგნება — ცომის გაფუგება, выквасить тесто.

აღყვანებითი — იხილ. ზემოდ.

ახალსახეობა — უცხო რამესი შემოღება, нововведение.

ბაღამი — სითხე, წვენი სხეულისა, влага.

ბრკელი — შემორძიებული, ფეხდაცურებული, спотыкающийся.

გაღობა — აწერალი — ფსალმუნთ შემთხვეული, псалмопевец.

განკანონებული — რიგდამდებული, განსჯილი, გასამართლებული.

გამოწვლილვით — დაწვრილებით, суживанием.

განკრთომილება — შიში, მორიდება.

განკუთნვლი — მსახურებად დადგენილი.

განუკრეხელი — მიუტაცებელი.

განუნახველი, განუნახველობა — განურჩეველი, неразборчивый.

განფენილობა — გავრცელება, გადიდება.

განყოფილება — განსხვავება, отличие.

გარეშემცველი — დამტევნილი, обильный.

გარეშეწერა — შემოფარგლა, ограничение.

გარეშისა ძალიანებრ — იხ. ზემოდ.

გარეწარი — ზარმაცი, დაუდევარი.

გემოთმოყუარება — сластолюбие.

გონება — აზრი, мысль.

გონებისამიერი respr. მიმართი — იხ. ზემოდ.

გუამიანი — vпостасный.

გულისზრახვა — აზრი, мысль.

გულარძნილობა — ცბიერობა, ერაგობა — ეშმაკობა.

გურიობა — გატაცება, увлечение.

დაბეჭადი — დაგლეჯილი, დახეული, извопеченный.

დადევალება — დაქვეითება, დასუსტება, გაწერა.

დაიწუტოს — დაიჭუტოს, დაიხუროს, закрывать глаза.

დაკაგება — დასახლება, поселиться.

დაკორდებული — დაუმუშავებელი, გავებული, ეკლითა და ბალახით მოცული მიწა.

დაწნი — ს. ს. ორბელიანით — განკრძალული; აქედან: ადაშნებს (100, 24, სადაც, შეცდომით, ადაბნებს გავეპარა) და დადაშნებს (146, 10). ესე იგი კრძალვით, რიღით და პატივისცემით ეპყრობა.

ეგერა — უკვე, уже.

ერთობა — თანხა, согласный.

ზედაობა — (სიტყვისაგან „ზედა“).

თაწად — შემჯავა.

თანადლობა — შებრალება, сожаление.

თაწაშეცუება — შედარება, суживание.

ბეტატონი—სახილველი, თვალისასაცი-
რო, შიფონი.

თვთმფლობელი—თვთველმწიფე, თავი-
სუფალი, свободный.

თხრობისა მიერი resp. თხრობისებრი
—იხ. ზემოდ.

იგივეობა—უცვლელობა, тожество.

იძულება—ძალდატანება, принужде-
ние.

იკვ—ზრი, შეხედულება, ცნება, мнѣ-
ние, понятие.

კინჲადა—თითქმის, კინალამ, чутьли,
почти, немного.

კულადგება—კულადდუფნა, აღდგენა,
დებრუნება, возстановление.

კუთნვა—მსახურება, служение.

მგოხელი—მაძაგებელი, поносящий,
порочить.

მღვზე—ვაკე, სწორი, ровный, плотный
მეშკორცადე — იხილ. „შთამართვითა
მეშკორცადე“.

მეუცნეობა—საოცრება, საკვირველება
მეჩქურობა—ოცნებობა, мечтание, фан-
тазирование

მეწდიენი — ლენის მომწოდებელნი.

მეშამრეობა — ანგარიში, თვლა, счис-
ление, арифметика.

მიოთაღვა—მიღება, შეწყნარება.

მიმოიფეშეზობადინ(მიმოიფესუებოდინ),
—ფესვს, ძირს გაიდგამდეს, გამაგრ-
დებოდეს, მომრავლდებოდეს.

მიმოკუთება—აქეთიქით მივარდნა, пе-
реверз.

მიმოსტანვა—(მსტურობა), — დარა-
ჯობა, სიფრთხილე, ყურისგდება, над-
зоръ, караулить, сторожить.

მიმოტაცება—ზოუნვა, перемѣна.

მკვდროვანი—მსოფლიო, вселенная.

მოარული—ვინც დადის, холящий.

მოზრკულდებიან—მოზრკულება, კბილის
მოკვეთა, оскомины.

მომედგრებული—გაზარმაცებული, დაუ-
ღევარი, лѣниный.

მომმუხვეობა — („მუხისაგან“), საბას
ლექსიკონით ნიშნავს ყოველივე ქერტ-
მოშამულ ხეს (ისაია, 44,14); „მომმუ-
ხველობა სიმწარისა“, —ხის სიმწარე,
მოშამულობა.

მოისათრომელა—მოინადირა, ბადეში
გაახვია.

მომზირალი—დამზერავი, ჯაშუში.

მომატყუებელი—მომნიჭებელი.

მოპოვნებითი —იხ. ზემოდ

მოსწრაფება—ბეჯითობა, аккуратность,
прилежание.

მსახრვალი—შემლოცველი, ან როგორც
ტექსტშია ახსნილი: „რომელ არს მო-
ძღუარი მეცადინი გესლსა მას სიბო-
რო ღისა მისისასა კულად გამოწმე-
ლისა“.

მრგულივმომვლელი—რაც ტრიალობს,
вращающийся.

ნავდელი—желчь.

ნათესავთ-მთავარი—წინაპარი, родола-
чальникъ.

ნამეტაობა—ზედმეტობა, გადაჭარბება,
სარგებელი, переизбытокъ.

ნიკრისი—ავთმყოფობა, подагра.

ნუკვევა—ნატვრა, სურვილი, სიამოვ-
ნება.

ნუ უკუე—შეიძლება, можетъ быть.

ორნატა—სახნისის კვალი, борода.

ორკაობა—უთანხმოება, разногласіе.

რეცა—თითქმის, ვითომც, какъ будто,
какъ бы, быть можетъ.

საგოხელი—დასავმოი.

საგრძნობელი სულისა—გრძნობათა

ორგანო, органы чувствъ души.

სადმე, resp. სადამე—მაშასადამე, ნუ
თუ? следовательно, то, неужели?
საზღვარი—დებულება, განჩინება, оп-
редѣленіе положеніе.

ხალხუნი—მალამო, пластырь.
 სამმდგომობა—სამი რიგი სიმაგრისა,
 ჯარისა, მცველისა, тристаты.
 სახე—მაგალითი, примѣръ, образъ.
 სახის-მეტყუელებითი resp. შემოღე-
 ბითი, იხ. ზემოდ.
 საცნაური—იხ. ზემოდ.
 სიავი—ქვაბი, котель.
 სილიზღე—ხორციელი სიყვარული და
 ვნება, страсть плотской любви
 სიღირწე—ავებოცობა, сладострастїе.
 სიმქისე—მქისი, უხეში, ხორკლიანი,
 грубый, шереховатый.
 სიმჟვრტე—სიმეგვე, кислота
 სიტყუა კმოანი და მოგონებითი—თეო-
 ფილაკტე ბულარელის „ლუკას გან-
 მარტების“ თარგმანში, რომელიც კიმ-
 ჭიმელს ეკუთვნის, ნახმარია: „კმოანი
 სიტყუა“ (საეკ. მუზ. № 118, ფ. 205ს)
 და სიტყუა „შინაგანმდებარე და კმოა-
 ნი (იქვე, 204ბ). „მოგონებითი“ ანუ
 „შინაგანმდებარე სიტყუა“=შინაგან-
 მდებარე სიტყუა, ხოლო „კმოანი“ ან „კმოა-
 ნი სიტყუა“=განმდებარე სიტყუა. ამ
 ტერმინებს იოანე დამასკელიც ხმა-
 რობს.
 სიტყუსაებრი resp. სიტყუსამიერი—იხ.
 ზემოდ.
 სიცბილი—ცთომილება, მოტყვილება,
 соблазнъ, заблужденіе
 სოფლიო—ქვეყანა, ქვეყნიერი, მკვიდ-
 როანი, вселенная.
 სწავლანი—тѣ жѣмъ.
 ტრფილი—სიყვარული, სურვილი, ვნება
 უაზნობა—თავისუფლების უქონლობა,
 неимѣніе свободы.
 უგუარო—უმნიშვნელო, უხეირო.
 უსაშუალოდ—დამოუკიდებლივ, непо-
 средственно.
 ქცევა—მოქმედება, მოძრაობა, ყოფა-
 ქცევა, поведение, жизнь.

ლ'თივსულიერნი resp. ლ'თივმობერილ-
 ნი—სულისწმიდით შთაგონებული,
 богодухновенный.
 ღირღულაანი—ოღროწილო, მრუდი,
 უსწორმასწორო.
 შარვიალობა—(„შარავი“), დამპალი მა-
 ტერია, ბალამი, гной.
 შარავანდედი—მზისხივი, лучъ, сіяніе.
 შემდგომისაებრ—მაშასადამე, слѣдова-
 тельно, вслѣдствіе
 შემოიყვანებს—მოიყვანს მაგალითს,
 приводитъ примѣръ.
 შემტკიცებულება—შემაღენლობა, со-
 ставъ.
 შემწერელი—წრის შემომვლელი, опи-
 сывающій кругъ.
 შეუთქს—აქვს, თანყვება.
 შესატყვისი—შესაბამი, ბადალი, შესაფე-
 რი, соотвѣтствующій.
 შეწმასნა—შეთხზვა, сочинительство.
 შთამართვითა მეგორავალე—რაც ძირს,
 დამართისაკენ მიგორავს, მიისწრა-
 ფის, катящійся внизъ.
 შუანი—წისქვილის ქვები, жернова.
 ჩურჩხა—ჩურჩული, шопотъ.
 ცუდამშუაბრობა—ამაყობა, ამაპრ-
 ტავენობა, тщеславіе.
 ცუდრეკობა—პირს უკან თქმა, მითქმა-
 მოთქმა, сплетничество
 ძლიო—საშვალეობით, თვის, черезъ, изъ
 за.
 ძლიოთი—შესახებ, („პირველად თელისსა
 ძლიოთსა ამას იგავსა დადებს“, საეკ.
 მუზ № 102, 27ა),—о, по, отно-
 сительно.
 ძმაცულებითი—ძვირის განზრახვა, коз-
 ни, коварство.
 წახნაგებულო—გამოქანდაკებული, из-
 ваяніе.
 წინამღრჩეველობა—თავისუფლად აღრ-
 ჩევა („რ' თვთელმწიფე ვართ და

წინააღრჩევასა ჩუენსა“ საეკ. მუხ. № 102, 29b), произволение.

წინაუქმო—პირიქით, наоборот.

წერილისებრი—იხ. ზემოდ.

წერტილი—пунктъ, точка.

წელან—უკვე, ამასწინედ, уже, только что.

წინამდებარე—აწინდელი, настоящий, подлежащий.

წუფულობა („წუფა“)—сжигаться, сгорѣть.

წუთად—უკვე, ჯერკიდევ, уже, пока еще.

ხედვა—თეორია, განსკვრეტა, სხვა აზრით თქმა

ხედვისამიერი—იხ. ზემოდ.

ქელთაშინაჲ—იხ. ზემოდ.

ქელათმოქმედი—художникъ, мастеръ.

ქლომა—ლეღვა, მოუსვენრობა, волнение.

ქმანელობა—გალობა.

კუედნა—დაჩაგვრვა, დაძაბუნება, დაპირილება, покорить, насиловать.

IV. ხელნაწერი № 61.

ერთადერთი ნუსხა მიტროფანეს ძეხულებისა, მისი აღწერა და რამოდენიმე დამახასიათებელი თვისება, ოლიმპიოდორეს და მიტროფანეს თხზულებათა კომპოზიცია და ურთიერთშორის დამოკიდებულება ამ ხელნაწერით.

„განმარტებაჲ კელესიასტისაჲ“, მიტროფანე სმირნელის მიერ აღწერილი, მოთავსებულია საეკლესიო მუზეუმის unicum ხელნაწერში № 61, რომელიც, პალეოგრაფიული ნიშნებით, გელათის კალიგრაფიულ სკოლის ხელნაწერთა ციკლს უნდა ეკუთვნოდეს. გადაწერილია ის სქელსა და ულახათო ქაღალდზე მეცამეტე საუკუნის ხელით, რომელიც პირველ ნაწილში შედარებით უფრო სხვილია, ვიდრე მეორეში. გარდა რამდენიმე, შემდეგ ჩამატებულ, ფურცლებისა, ხელნაწერი ორ სვეტადაა გადაწერილი, თითოში 38—40 სტრიქონი; ზომა მისი არის 15×11 სანტ., ხოლო ტექსტისა—11×8: თავდაპირველად ხელნაწერი მეტად დაზიანებული ყოფილა: უყდო, დარღვეული და არშიაშემოქმედი; ფურცლებზე ატყვია, რომ ის სველს ადგილზე ან წვიმაში გდებულა, ამიტომ ილაგალაგ ანბანი გადასულია კიდევ. ასეთ მდგომარეობაში ის ხელში ჩავარდნია მეჩვიდმეტე საუკუნის გასულს მეფე იოანე მეორეს, რომელსაც ის განუახლებია. ხელნაწერის უკანასკნელ თეთრ, დაუწერელ, ფურცელზე, რომელიც განმასხვებელს დაურთავს მისთვის შეკინძვისას და ესლა უკანა ყდაზეა დაწებებული, მრგვალი, ლამაზი მხედრული ხელით წერია: მეფემ იოანემ განს[ა]ხლა წიგნი ესე, საუკუნოვანად ჟოს დიდებულს. ეს

განსჯება შემდეგში მდგომარეობს: 1) იმ ფურცლებისათვის, რომელნიც შემოხეულ-შემოკმული ყოფილან, თეთრი ქაღალდის არშიები შემოვლრა; 2) მერე ხელნაწერი აუკინძავთ, თუმცა აკინძვის დროს აღაგალაგ ფურცლები აურევიათ; მაგალითად, ოცდამეცხრე ფურცლის (ქველი, მსხეთური 3 გინაკით) გავრძელებას შეადგენს 41—47 ფურცლები, ორმოცდამეშვიდე ფურცლისას—30—40 ფურცლები; მეორმოცე ფურცლის გავრძელებას ვპოულობთ ორმოცდამერვე ფურცელზე. 3) გადასული და გადაღებული ადგილები გაუცხოველებია ვილაც იოსებ წინამძღვარს,¹ როგორც ამას გვაშენებს სამოცდამეორე გვერდის ქვემო არშიაზე ხუცურად მიწერილი სიტყვები: ეს გუშრდი სრუდიად კაცთა მიერ მიუწდომელი [და] დაფარული განცხადება ნებისა ღთისათა ჩემ ცოვიდის წინამძღვრის იოსების ძეურ. ეს იოსები მოხსენებულია კიდევ შემდეგს მხედრულ ღმწო მინაწერებში: „ქ. ღუმერთო, შეიწუყალე ცოდვილი ბერი იოსებუ, ვნუც წაიკითუხოს, შენულობა უბრძანოს, ღმერთუნ შეგინულოს (გვ. 26); „ქ. ღუმერთო, შეიწუყალე ცოდვილი ბერი, ვნუცა წაიკითუხოს, შენულობა“ (გვ. 138). 4) სამეტი ფურცელი (95—99, 101—102, 104, 111, 129—130, 133—134), რომელიც დაკარგული ყოფილა, გამოაუწერიათ სხვა ხელნაწერიდან მეჩვიდმეტე საუკუნის ულზათო ხუცური ხელით; ამ ხელს შედარება შემოკცვანილ წარწერასთან გვარწმუნებს, რომ გამოწერალი უნდა იყოს განმაცხოველებელი იოსებ წინამძღვარი. 5) ხელნაწერის ქვედა არშიაზე ბერძნული ანბანით ჩვეულთა რიცხვი აღუნუსხავთ, სულ 65 (ϞϚ) ჩვეულია, თითოში ორორი ფურცელი, მაგრამ არაყველაში: 44 ჩვეული შეიცავს ექვს ფურცელს, 46 და 47—ოთხ-ოთხს, 51 რვას, 54 ოთხს და 56 რვას. 6) ამნაირად შეკაზმული ხელნაწერი ჩაუსვამთ მტკიცე ფიცრულ ყდაში, რომელსაც ტყავი აქვს გადაკრული. ეს ხელნაწერი არჩილ მეფეს რუსეთში თან წაუღია, სადაც ბიბლიური ტექსტა ეკლესიასტისა რუსულისათვის შეუდარებია; ეს, სხვათა შორის, იქიდანაცა ჩანს, რომ ეკლესიასტს ტექსტი, რომელიც ხელნაწერში თავებად დაყოფილი არ ყოფილა, აქ უკვე დაყოფილია თავებად, რუსულ ბიბლიასთან შეფარდებით, და მათი სათვალავი არშიაზე

¹ ყველა ადგილები მას ვერ გაუცხოველებია, ასე რომ ზოგიერთი სიტყვები ჩვენ აღუდგინეთ დიდის მეცადინეობით; ასეთი სიტყვები ჩასმულია [ქ-ში, ზოგიერთი ჩვენს ვეღარ ამოვიკითხეთ და ასეთ ადგილას დაესვით მრავალწერტილი (.....)]

აღნიშნულია უშნო მხედრული ანბანით. ალაგალაგ ტექსტს არშიაზე ასეთი შენიშვნები აქვს დართული: III, 12: აქედან მესამეს თავმდი აღარ შეემოწმა რუსულსა (გვ. 77); VIII, 14: ესე გაუგებრად სწერია მერვის თავს რუსულშიდ და ამასთან ნიშანი ჰქონს. იქ იხოება (გვ. 218); VIII, 15: ეს თავი რუსულშიდ კრთმანეთზე მოაბმულია (გვ. 218). რუსეთიდან ხელნაწერი საქართველოში დაბრუნებულია და მცხეთის წიგნთსაცავში მოხვედრილა, სადაც წარსულ საუკუნეში, კატალოგში მეცხრამეტე ნომრის ქვეშ შეტანილას, ის არაბული ციფრებით ფურცლებად აღუნუსხავთ, სულ 152 ფურცლად, — ალაგალაგ ქვემო არშიაზე შემდეგი შენიშვნით: ეკუთვნის დიდს მცხეთის სწაბორს IYBII-ს წელს (გვ. 1, 23, 45, 66, 80, 110, 132, 154, 176, 178, 220, 242, 266, 288, 301) ხელნაწერი. როდესაც ჩვენ მის შესწავლას შეუდგეთ, გვერდებად გადავწამოვით, ასე რომ გაშოცემაში ნაწევრებია გვერდები და სვეტები, მაგალითად 45a, 45b ნიშნავს ორმოცდა მესმეთე გვერდის პირველსა და მეორე სვეტს.

საზოგადოებრივი და შინაარსი ხელნაწერისა ასეთია: ღირსისა მამისა მიტროფანე ზმზრნელ მიტროპოლიტისა და უფლებამოსიანისა და უფლებამოსიანისა მიერ აღწერილი თარგმანებაჲ ეკლესიასტისაჲ. ხელნაწერი თავიდან ბოლომდე შეიცავს, როგორც ვხედავთ, ორი ავტორის თხზულებას, სახელდობრ „ეკლესიასტის თარგმანებას“ უღვწამოდორე დიაკონისა და მიტროფანე ზმზრნელ მიტროპოლიტისას.

ამ ორ თარგმანებათა კომპოზიცია და ურთიერთშორის დამოკიდებულება აღნიშნულ ხელნაწერში ასეთია: ერთიცა და მეორეცა გაყოფილია შვიდ თავად, რომელთაგან პირველი შეიცავს ეკლესიასტის I 1 II 2 განმარტებას, მეორე — II 3 — II 26, მესამე — III 1 — IV 8, მეოთხე — IV 9 — VII 4, მეხუთე — VII 5 — IX 1, მეექვსე — IX 2 — X 16, მეშვიდე — X 17 — XII 14. თვითველ თავს წინ მიუძღვის მოკლე წინასიტყვაობა, რომელშიაც გათვალისწინებულია მისი შინაარსი; ამ წინასიტყვაობას ქართულად ეწოდება მიზეზი (მეშვიდე თავს მიზეზის მაგიერ ნიშანი აწერია), რაც უღრის ბერძნულ *αἰτία* და ლათინურ *causa*-ს. პირველ თავს დართული აქვს როგორც მიტროფანეს, ისე ოლიმპოდორეს მიზეზი, მესამე და მეოთხე თავთა მიზეზს აწერია ოლიმპოდორეს სახელი, მაგრამ ეს უბრალო სახელთაღრევაა, ან ბერძნულს, ან ქართულ ნიდაგზე აღმოცენებული,¹ ენაი-

¹ ასეთი აღრევა სხვაგანაც გვხვდება, მაგალითად III, 7 თარგმანებას აწერია მიტროფანეს სახელი, ნამდვილად კი, როგორც ბერძნულიდან ჩანს, ის ოლიმპოდორეს ეკუთვნის.

დან ოლიმპიოდორეს თარგმანების ბერძნულს გამოცემაში აღნიშნულ თავებს *πρὸς ἑαρινὰ* არ აქვთ; მეორე, მეხუთე, მეექვსე და მეშვიდე თავების წინასიტყვაობას ან შიგნის არ აწერია არც მიტროფანეს და არც ოლიმპიოდორეს სახელი, მაგრამ ისინი უეჭველად მიტროფანეს ეკუთვნიან, ვინაიდან ოლიმპიოდორეს ბერძნულ ტექსტში არც ამ თავებს აქვთ *πρὸς ἑαρινὰ*. შიგნისის შემდგომ იწყება ბიბლიურ ტექსტიდან ამონაწერი: მოყვანილია ერთი ან რამდენიმე მუხლი ეკლესიასტისა, რომელსაც წითელი მელნით აწერია—ეკლესიასტე; ტექსტს მისდევს ჯერ მიტროფანეს თარგმანება, მერე ოლიმპიოდორესი, პირველს წითელი მელნით აწერია მიტროფანე, მეორეს — უღვმწიფდორე.² ამნაირად, აღნიშნულ ხელნაწერში შენახულა ორივე ეგზეგეტიკა თხზულება, თიანჭმის სისრულით, დაკარგულა მხოლოდ რამდენიმე ფურცელი, რომელიც შეიცავდა: I2—3, VII 15 (მუხლის მეორე ნახევარს) და XII 13—14 თარგმანებას. შეიძლება ითქვას, რომ ამ ხელნაწერში ჩვენ გვაქვს ეკლესიასტის კატენები. ჯერ მართო ოლიმპიოდორეს თარგმანებაც რომ ავიღოთ, ისიც თავისთავად ერთგვარ კატენებს წარმოადგენს, ვინაიდან, გარდა საკუთარისა, იმას ხშირად მოჰყავს სხვების კომენტარიებიც, რომელთაც აწერია: სხუამ (*ἄλλως*), სხუსამ, გინა თუ ესრეთ, მსგეფულობითი, მომთხრობელობითი, ხედასებრი, განუბასა შიშართი; ამგვარად წარწერილი კომენტარიები ოლიმპიოდორეს თხზულებაში ჩვენ ასამდე გვაქვს, ამას თუ მიტროფანეს კომენტარიებსაც მიუმატებთ, მართლაც რომ „კატენების“ ნიმუშს მივიღებთ, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ აქ მოყვანილია დასახელებულ მწერალთა არა ცალკე აზრები და ციტატები, არამედ მთლიანი თხზულება. შესაძლოა ვიფიქროთ, რომ ასეთი კომპოზიცია აღნიშნული ხელნაწერისა წარმოიშვა ბერძნულ ნიადაგზე, ქართველ მწერალს თვითონ არ შეუერთებია ეს ორი თხზულება, მან ბერძნულ ენაზე იპოვნა ისინი შეერთებული და გადმოიღო ქართულად. ეს ხელნაწერი არაა თავდაპირველი ნუსხა თარგმანისა, ის სხვა ხელნაწერიდანაა გადმოღებული; ეს შემდეგიდანა ჩანს: 197 გვერდზე მოყვანილია დასაწყისი ოლიმპიოდორეს განმარტებისა მეშვიდე თავის მეთუთხმეტე მუხლზე, გაგრძელება განმარტებისა არ არის და ამიტომ იქვე ორი შენიშვნაა: ესე არა ეწერა დედასა და მით ესე უსრულად დაშთომილ არს, ესე არა ეწერა დედასა, სხუასა შინა მოყნასა და და-

² მეორე თავის 4—21 მუხლებს მართო ოლიმპიოდორეს თარგმანება აქვთ, მიტროფანესი არა, აგრეთვე VII, 28—VIII, 9, ხოლო მესამე თავის 19—20 მუხლებს — მართო მიტროფანესი.

წერ. მაშასადამე, ცხადია, მეცამეტე საუკუნეში, როდესაც № 61 გადაუწერიათ, სხვა ნუსხაც ყოფილა ამ შრომისა, ყოფილა ის მეჩვიდმეტე საუკუნეშიაც, როდესაც, ხელნაწერის ნაკლის შესავსებლად, ცამეტი ფურცელი საიდანაც გადმოუწერიათ. დღესდღეობით კი არსებობს მხოლოდ ერთად ერთი ცალი მისი, რომელიც შენახულა საეკლესიო მუზეუმის ხელნაწერში № 61.

ამ ხელნაწერის თავისებურებათაგან, რომელიც ჩვენს გამოცემაში შესწორებულია, საჭიროდ ვთვლით აღვნიშნოთ შემდეგნი:

- 1) უე მუდამ, თითქმის გამოუკლებლივ, იწერება როგორც უმ.
- 2) მაწარმოებელი ნაწილაკი მო ხშირად მუ-დ ქცეულა, მაგალითად გამუშაინებელი.
- 3) გუდაისხა და მისგან წარმოებული სიტყვები იწერება გუჯისკმა-დ.
- 4) სიტყვა სჟუფა და მისგან წარმოებული უმეტეს შემთხვევაში იწერება როგორც შჟუფი.
- 5) თჳთო-ს მაგიერ იწერება—თთაო, თუმცა იშვიათად პირველი ფორმაც გვხვდება.
- 6) ყოველგან დაწერილია „ურთაერთას“ და არა „ურთაერთას“.
- 7) გვხვდება ფორმა რაოდენი, მაგრამ უფრო ხშირად—რაოდენი. რაც ჩვენს გამოცემაშიც დატულია.

V. დამატება.

ეკლესიასტე სოლომონისა. ეკლესიასტის ოთხი რედაქცია ქართულ ენაზე: ოშქისა, მცხეთისა, მოსკოვისა და პეტრიწონისა. მიმოხილვა ხელნაწერებისა. ზოგადი დახასიათება რედაქციებისა. რამოდენიმე ტექსტუალური შენიშვნა.

ქართული ბიბლიური ტექსტის შესწავლა პრიმიტიულ მდგომარეობაშია, შეიძლება ითქვას—ის ჯერ არც კი დაწყებულია ხერხიანად, ამიტომ უდროულად უნდა ჩაითვალოს ყოველგვარი ცდა ქართულ თარგმანის დედნებისა და თანდათან განვითარების გარკვევისა; ასეთს ცდას წინ უნდა უძღოდეს კრიტიკული შესწავლა ყველა არსებული რედაქციებისა და მათი მეცნიერულად გამოცემა. აღნიშნული საჭიროების ნაწილობრივ დასაკმაყოფილებლად, მიტროფანეს თარგმანების დამატებად, ჩვენ ვპბეცდავთ თვით ეკლესიასტის ოთხ რედაქციას; სხვა რედაქცია ეკლესიასტისა ქართულ ენაზე არ არსებობს, ყოველ შემთხვევაში ჯერ

ცნობილი არაა, და არამც თუ რედაქცია, ქვემოჩამოთვლილთ გარდა, ხელნაწერებიც კი ან მოიპოვეს ამ წიგნისა.

I. პირველი რედაქცია არის ეგრეთწოდებული ოშქის რედაქცია, რომელიც მოთავსებულია ოშქში 478 წელს გადაწერილს და დღეს ათონზე, ივერიის მონასტერში, დაცულს ხელნაწერ ბიბლიაში. გამოცემის დროს, სამწუხაროდ, ჩვენგან დამოუკიდებელ მიზეზების გამო, ჩვენ ვერ ვისარგებლეთ ვერც ათონის ნუსხით, ვერც მისი ფოტოგრაფიით, რომელიც მეცნიერებათა აკადემიის სააზიო მუზეუმში ინახება პეტროგრადს. ჩვენ ხელთა გვქონდა ორი პირი ამ ნუსხისა, რომელნიც გადმოუღიათ 1851 წელს, როდესაც ათონის ხელნაწერი საქართველოში მოიტანა პ. იოსელიანმა. ერთი მათგანი (საეკლ. მუზ. № 471) დამზადებული ყოფილა სიონის ტაძრისათვის, ხოლო მეორე (წერ.-კითხ. საზ. მუზ. № 422) —სამეგრელოს მთავრის დავით დადიანისათვის; ერთიც და მეორეც გადმოუღიათ პ. ტაბლიაშვილს, მღვდელმონაზონს გრიგოლს და დიპლომატს ნიკოლოზ კაპარავას. მათ შორის მხოლოდ ორ შემთხვევაშია განსხვავება: № 422 მეშვიდე თავის ოცდამეექვსე მუხლში მაგიერად რიცხვს სწერს რისხვისა, ხოლო მეათე თავის მეთოთხმეტე მუხლში შიმარუეკას მაგიერ შამოყურებას. ეს ნუსხები საიმედოდ ვერ ჩაითვლებიან, მათ სპირი ნაკლი ახასიათებს: ა) გადამწერთ ძველი მართლწერის ნაცვლად შემოუტანიათ მეცხრამეტე საუკუნის ვულგარული ორთოგრაფია, ამიტომ წინამდებარე გამოცემაში ჩვენ შევეცადეთ აღგვედგინა არქაული ორთოგრაფია და ძველი წარმოგვედგინა იმ სახით, რომელიც მას აქვს ან უნდა ჰქონოდა 978 წლის ხელნაწერში; ბ) ზოგიერთ შემთხვევაში მათ დედანი ვერ წაუკითხავთ სისწორით, ამიტომ I, 16 სწერია ალაჟე რაჟე უნდა იყოს კი—აჟა ესერა მე, II 22 ერჯ—ჟერ, V 2 ჩუეუღებაჟ—ჩუენებაჟ, V 9 სამართლითა—სამრავლითა, VI 3 თაფლტა—დაფლტაჟტა, VII 22 სასლი—სახელი, VII 4 უკეთუ—უკეთეს, VII 11 რაჟე ეჟო—რაჟე იჟო, VIII 10 იქმნეს—იქნეს, VIII 12 ცოდაჟ—ცოდა, რომელი ჰქვას—რომელ იყოს, VIII 14 არა—არს, ქმნულ არიან—ქმნულ არს, IX 7 სიყუარულით—სიხარულით, IX 17 სისმენელით—სისუნელით, XI 6 რვალი—ძვალი, XI 9 მას—ამო არს, XII 3 უკუმ შოიყვანეს—უქმ იყვნეს, XII 4 სიმისას—სირისას, XII, 5 განსცენეს—განსხენეს. ეს აღგილები ჩვენ, რასაკვირველია, შევასწორეთ, თუმცა დარწმუნებული არა ვართ, რომ სხვა ყველაფერი სისწორითაა გადმოწერილი და შესწორებას არ საჭიროებს; გ) მათ გადაწერისას გამორჩენილ

არამც თუ ცალკე სიტყვები, არამედ მთელი წინადადება და მუხლები რომელნიც ჩვენს გამოცემაში []-ში მოვითავსეთ. შეიძლება, ზოგიერთა აქ ჩამოთვლილ დეფექტებს თვით 978 წლის ხელნაწერში ჰქონდეს ადგილი, ყოველ შემთხვევაში უნდა გვახსოვდეს, რომ აღნიშნული ნუსხები მის მაგიერობას ყოველთვის და ყველგან ვერ გასწევნ.

II. მეორე რედაქცია მოთავსებულია საეკლესიო მუზეუმის ხელნაწერში № 51, რომელიც წინაჲ მცხეთის ტაძარს ეკუთვნოდა, ამიტომ მას მცხეთის რედაქციას ვეძახით. ამ ხელნაწერში ჩვენ გვაქვს ეკლესიასტის ორი ტექსტი, სამწუხაროდ ორივე ნაკლულევანი: წიგნი შეწყვეტილია ორივეში მეხუთე თავის მეორე მუხლზე, რის შემდეგ ცალიერი ადვილია დატოვებული. ორივე ტექსტი ერთი და იმავე რედაქციისაა შემდეგი განსხვავებით: IV 14 ერთში სწერია რამეთუ მუფთაბისა, მეორეში—დაეს მუფთაბას; IV 15 ერთში—უფელნივე, მეორეში პასკავე; IV 17 ერთში მიახლებულ, მეორეში მიეასლე. ტექსტს ჩვენ ვჰბეჭდავთ უცვლელად, მხოლოდ II 11 უადგილო და უაზრო ქექანას შევასწორეთ ნაქმარსად, აგრეთვე უცვლელად უაღ.

III. მესამე რედაქციას წარმოადგენს მოსკოვში 1742-3 წელს გამოცემული ბიბლიის ტექსტი, საიდანაც 1884 წელს გადმოიბეჭდა ტფილისის გამოცემა.¹ ტფილისის გამოცემა ნამდვილი პირია მოსკოვ-ის გამოცემისა, შემდეგი განსხვავებით: II, 21 მოსკოვისაში ეჭკითხულობთ: რომელთა შრომა სიბრძნესა შინა და შეცნეურებასა შინა და სიმკესესა შინა, ტფილისისაში—და შრომა მისი სიბრძნით და შეცნეურებით და სიმკნით. III 16 მოსკ.—მუნ უმსახურებულნი, ტფილ.—მუნ ით უდმართო; III 17 მოსკ.—უმსახურთადა, ტფილ.—უდმართთა; VI 6 მოსკ.—ყოფლისაებრ, ტფილ.—მრავალგზის; VII 15 მოსკ.—ამთ თანა შეთქმითა ესე ქმნა დმართმან, ტფილ.—ამთ თანა ქმნა დმართმან; VIII 9 მოსკ.—კაცსა შინა რომელ, ტფილ.—კაცსა ზედა; VIII 11 მოსკ მათ და შინა რომელი ტფილისისაში არაა; XII 1 მოსკ.—მოგვსენედ, ტფილ.—მოიხსენე. მოსკოვის გამოცემას ჩვენ ვჰბეჭდავთ უცვლელად, ვიცავთ მს ბარბაროსულ პუნქტუაციას და უკიდურ-

¹ 1890 წელს ქ. ოზურგეთში თ.-დს გრიგოლ გურიელს გამოუცია „წიგნი ეკლესიასტე მეფე სოლომონ ბრძენისა“, რომელიც გადმოიბეჭდილია სიტყვა-სიტყვით ტფილისის გამოცემიდან იმ განსხვავებით, რომ „ძველი ასოები“, გარდა ჰსა, განდევნილია და უცვლელად წარმოდგენილია ვაღ. ამ გამოცემას ყურადღება მიგვაქცევია პროფ. აკ. შანიძემ.

რესად გავუღვარებულ ორთოგრაფიას, რომელიც ტფილისის გამოცემაში კიდევ უფროა შერყენილი.

IV. მეოთხე რედაქციას წა. მოადგენს ტექსტი, რომელიც მოუყრა მიტროვანე სმარნელის განმარტებას მთარგმნელს ამ უკანასკნელთან ერთად; ვინაიდან მთარგმნელი, ვინც არ უნდა იყოს ის, პეტრაწონის სალიტერატურო შკოლის მამლევარია, ამ რედაქციას ჩვენ პეტრაწონის რედაქციას ვუწოდებთ; დამატებაში ჩვენ ვებეჭდეთ არა მარტო მიტროვანეს მიერ განმარტებულს მუხლოებს, როგორც თვით ტექსტში, არამედ მთლიან წიგნს, იმ მცირე და უმნიშვნელო შესწორებებით, რომელნიც საჭირო აღმოჩნდა და რომელნიც [] შ ა ჩასმული. არ შეგვისწორებია მხოლოდ I 10-ში ვითარმცა ვინმცად (ამ შემთხვევაში არეულია, ჯერ კიდევ ბერძნულ ნიადაგზე, ერთმანეთში შა და რა), ვინაიდან განმარტება დამყარებულია პირველ წაკითხვაზე.

ეკლესიასტის ტექსტა თვით ორიგინალურ ებრაულ ენაზედაც ძნელი საკითხავია, უფრო ბუნდოვანია და ძნელი გასგებად ის ბერძნულ თარგმანში, რომელიც, მიბღერტთა თანხმობით მოწმობით, სრტყავა-სრტყე თაა გაუმოღებული ებრაულიდან, ებრაელი ფორმებისა და კონსტრუქციის დაცვით, რაც ბერძნულ ენის ბუნებას არ ეგუება. უფრო უნუგეშო მდგომარეობაში უნდა იყოს ამ მხრის ის თარგმანი, რომელიც ბერძნული დედნიდან წარმომდგარა ანა და მის ზეგავ ენით განვითარებულია. გამონაკლისს ამ მხრივ არ შეადგენს არც ერთი შემოდასახელებული ქართული რედაქცია. პირველი სამი რედაქცია ქართული მიბღიურ ტექსტისა ზოგადად დახასიათებულია აკ. ნ. მარჩის მიერ მის მრავალრიცხოვან შენიშვნა—გამოკვლევაში¹. ისინი მატარებელნი არიან ერთის მხრით, *via armeniaca*, დომსაველურ-ქრისტიანულ ტრადიციებისა, რომელნიც უფრო ოშქის რედაქციაში შენახულან, თუმცა ალაგალაგ, *mutatis mutandis*, მოსკოვის რედაქცია უფრო არქაულ ვარიანტებს გვაძლევს, ვიდრე ოშქისა და მცხეთისა; მეორე მხრივ ამ რედაქციებს განუცლიათ, სხვადასხვა საზომით, ბერძნულ სეპტანტის გავლენაც. მაგრამ ამ მხრივაც არ წარმოადგენენ ისინი მთლიან რასმეს: სამივეში ჩვენ საქმე გვაქვს კომპრომისულ მიბღიურ ტექსტთან, რომელსაც, როგორც აღ-

¹ განსჯებებით იხ. „Замѣтки по текстамъ св. Писанія въ древнихъ переводахъ армянъ и грузинъ, Христіан. Востока, т. IV, вып. 3, стр. 229—245.

მოსავლურს ისე სეპტანტურს ნაწილში, სხვა და სხვა ეპოქისა და დიპლომატიური წრის ელემენტები ახასიათებს. კერძოდ ეკლესიასტის წიგნში ოშქის რედაქცია უფრო მსხვილისა უახლოვდება და ენათესავება, ვიდრე მოსკოვისას. რაც შეეხება მეოთხე, პეტრიწონის, რედაქციას, ის დამოუკიდებელი ნათარგმნია ბერძნულიდან და ნათარგმნია სიტყვა სიტყვით, როგორც ეს სწევით პეტრიწონული საღვთისმეტყველო შკოლის მიმდევართ. ამ რედაქციაში შენახული ბერძნული ტექსტი, რომელიც საფუძვლად დასდებია მიტროფანეს თარგმანებას, და ის ტექსტი, რომლის გავლენა ოშქის რედაქციას განუცდია, ზოგიერთ შემთხვევაში ერთისა და იმავე ბიბლიურა ტრადიციის მატარებელნი ყოფილან; მაგალითად, პირველ თავის მეჩვიდმეტე მუხლში პეტრიწონისა და ოშქის რედაქციებმა არ იციან სიტყვები: *και ηαρις ηαυ-ηαυ παλλξ σελιν και γωσας* (Migne, PG. t. 93, 492C); არ იციან მათ აგრეთვე მეორე თავის მეხუთე მუხლის მეორე ნახევარიც.

დასასრულ ორიოდ ტექსტუალური ჩასიათის შენიშვნა.

მოსკოვის რედაქცია პირველი თავის მეცამეტე მუხლში ბერძნული *περιπατησιν*-ის ბაღდად, რაც ოშქის მსხვილ-პეტრიწონისაში მიმოტაცებად არის გადმოცემული, სლავიანური *попечение*-ს ზეგავლენით ზრუნვა-ს ჰქაირობს.

VII21 პეტრიწონის რედაქციაში მოყვანილია მხოლოდ ნაწილობრივ, და იქაც ნაცლად სიკუდილის სწერა ნაფდისა; თუმცა განმარტების სიტყვები—*ვითარ არა სიკუდილისა უმწარესად აწევენ* (119, 12—13) ცხად ჰყოფენ, რომ ავტორს ხელთა ჰქონებია ჩვეულებრივი ტექსტიც.

VIII12 მოსკოვის რედაქციაში სწერია: *სიშათისაგან შეფევა*, რაც არც ერთმა რეცენზიამ არ იცის; ელბად გამომცემელთ ხელთა ჰქონდათ ნუსხა, რომელშიაც შემოკლებულად ეწერა შთა, რაც უდრის ოშქის რედაქციის მათათა-ს.

X19 ოშქის რედაქციაში ნახარია სართულნი, მოსკოვისაში—*კრძალვა*, ხოლო პეტრიწონისაში—*მოფლადებადი*; თუ ოშქის სართულნი კიდევ უდგება ბერძნულ *η εναντιον*, ლათინ. *contiguatio*, სლავ. *стрѣна* და რუსულ *потоки*-ს, კრძალვა და მოფლადებადი სრულიად გაუგებარია. ოლიმპიოდორეს თარგმანებაში მოფლადებადი ასეა განმარტებული: *მოფლადებისა*. ესე იგი არს დასასრულთა მისთათეს გულისმოდებინება (საეკლ. მუხ. № 61, გვ. 264, სტრიქ. 12—13)

ღირსისა მამისა მიტროფანე ზმკრნელ
მიტროპოლიტისა მიერ აღწერილი თარ-
გმანებაჲ ეკლესიასტისაჲ.

Commentarii in Ecclesiastem
METROPHANIS,
Metropolitae Smyrnensis.

თავი პირველი.

1a

[მიზეზი პირველისა თავისაჲ]

წუელი სძესა და იყოს შენდა ერბოჲ. იტყვს სადმე იგათაჲ იგი ³⁰
და ზეშთაბძენი სიტყუაჲ: რასა უკუე ცხად ჭოფეს ამით. ანუ თუ ვითარმედ
5 მარტივად თხრობილსა ჩუენდა ძაღსა საღმრთოთა წერილთსა: ტკივილთ-
მოყუარებით და კეთილთ-მოსურნეობით გჯემს გამოძიებაჲ: რათა ამიერ
გამომცხადოს ჩუენ სიღრმეთა შინა დაფარულისა მისცა უადრესისა მიუწდომე-
ლესისა ძაღისა მათისა შეუნიერებაჲ: რამეთუ ღიტირად წარკითხუდნი სიტყუა-
ნი ღიტინსაცა სარგებელსა მოატყუებენ წარკითხველთა რომელი სძესა მია-
10 მსგავსა სიმარტივისა-თჳს გულის-ხმის საყოფელისა და უსრულთა მიერ საცნო-
ბელთა აღვიდად მისაწდომელ და განსახილველობისა. სოლო უკუეთუ ვინმე ^{1b}
მსგავსა ძუძუთაჲსა იძულებაჲ მათი იხეობს. უმოსწრაფესითა გამოკუდრებითა გო-
ნებისა და ზედვისა მათისაჲთა ურწყულესად ემოოს იგი და უგანმტკიცებულესად:
რომელსა ერბოჲს მსგავსებაჲ განუჩინა. ვითარცა უსრულესსა და გონიერთა
15 საგრძნობელთა სულისათა უსრულესისა ძაღისა მიმნიჭებელსა. და რომლისა-თჳს
იტყვს სახარებათა შინა თუთ ჭეშმარიტებაჲ იგი ვითარმედ გამოეძიებდით და-
^{5, 39}
თარულთა რამეთუ მათიგა საგონებელ არს დაფარულისა ცხარებისა საუკუ-
ნოჲსა და რამეთუ გამოძიებაჲს ღირნოთა და დაფარულთაჲს ცხადად გამო-
^{50, 8}
ჩინებაჲ უწყის დაფარულისა ძაღისა[ჲ]: ამისთჳს უკუე და ჩუენცა ესევეითარისა
20 ამის სიტყვსა კეთილად-გამოდებითა, რომელი საღმრთოჲსა წერილისა ვითარცა
სძისა რა[ს]მე[რ] წიქელ[ისა] გამოძიებად გზრძანებს. საერბოჲსა-თჳს შემტკიცებო-
^{2a}
სა და გარდაწიფთვისა. ეკლესიასიტესა ზედა კუშევსა მისი კეთილად სრულ ყოფად
გვგონეთ ბრძანებულისა, არა სიმრავლესა თჳსისა სიბრძნისასა მიხედვითა რამეთუ
არარა[ს] ესევეითარისა ზოგნილ არს ჩუენ თანა. არამედ უტყუველობასა საღმრ-
25 თოჲსა აღთქმისასა რწმუნებითა. რომელი იტყვს ვითარმედ: აღადე პირი შე-
^{80, 11}
ნი და აღვიდესო გვე: და გუჯად ვითარმედ: კაცსა მოგონება[ჲ] გულისაჲ.
⁸³
და უფლისა მიერ მიგებთა ენისაჲ:
^{16, 1}

ძისა დავითისნი. და სიბრძნე სოლომონისი ძისა დავითისი: ხოლო აქაჲ
 სიტყუანი ეკლესიასტისნი ძისა დავითისნი: და რამეთუ დავით არა ეკლესიას-
 ტეს შიშაჲ იყო არამედ სოლომონისა. რომლისა-თჳს უკუე მხოლოდ აქა ოდენ
 დაიდუმა საკუთარი სისკელი. და უმეტეს ზეტოესცა ნართუელსა. და მარტოვად
 5 ესრეთ ეკლესიასტად სხელსდგა თავსა თჳსსა: არამედ ვითარ იგი ვთქვთ რათა
 ანუენის განცხადებულად ვითარმედ წარმართთაგანს ეკლესიას შეეტყუების ძალი
 ამით სიტყუათაჲ: ამას თანა თჳსის მის თანამოსახლეობისა მიერ. ერთნება
 თჳსსა და თანაერთგანზრახვა. და ერთება თავის თჳსის თანა ჭეოფეს ეკლესიასა 5b
 მაცხოვრისა ჩუენისა ქრისტესსა: ხოლო უკუეთუ ვინმე უღონოებდეს და იტუ-
 10 ჟეს. ვითარმედ რაჲსთჳს ქებანი ქებაანი. მხოლოდსა კათალიკე ეკლესიასა
 მიერ ოდენ უხრწნედისა სიძის თჳსისა ქრისტეს მიმართ თქუიულნი და მის
 მიერ მისა მიმართ. ცხად არს ვითარმედ ვითარცა თჳსის სძლისა მიმართ ესრეთ
 წარწერსა. ქებანი ქებათანი. რომელ არს სოლომონს: რამეთუ მისეჲ და ერთისა
 15 მიზეზისა-თჳს მისცა წიგნსა შინა უკმიდა დადუმებაჲ ამის სახელისაჲ. რომლითა
 სიტყუთა უმეტესი თჳსებჲ აქეს ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩუენისა ეკლესიას მიმართ:
 ესმეს მის ჴეშმარტობისა — მიერ. ვითარმედ არა თავისა თჳსისა-თჳს იტუეს ამას
 თქუა რაჲ თუ სოლომონს. არამედ ჴეშმარტისა სოლომონ ქრისტეს ღმრთისა ჩუე-
 20 ნისა-თჳს რომლისა ზირველ მოამსწვებელ იყო იგი და ამის მიზეზისა-თჳს დადგა
 ეგევითარი იგი წოდებაჲ რაჲმს თქუა ვითარმედ სოლომონს. და არა ვითარმედ
 25 სოლომონისი ნათესაობითისა-ებრ დადებისა. ვითარ იგი სხუთა წიგნთა შინა:
 რამეთუ ნათესაურითა იგი სიტყუაჲ. რომელი იტუეს ვითარმედ სოლომონსი.
 ანუენებს სოლომონისობასა ორკერძისავე. ხოლო მიცემითი იგი ცხად ჭეოფეს. 6a
 ვითარმედ დადათუ ითქუეს სოლომონის მიერ არამედ ზარისა-გან კათალიკე
 ეკლესიას. ჴეშმარტისა და საკუთრისა სოლომონის წარმოსახინებულად ითქუა
 25 რამეთუ სოლომონ მამულებულად ითარგმანების. რომელ არს ჴეშმარტი მშ-
 დობაჲ ქე დ'ი ჩუენი. და რომლისა-თჳს იგი კმობს დიდი მოციქული
 ზუღე: ვითარმედ იგი არს მშვიდობაჲ ჩუენი რომელმან შექმნა ორივე ერ- 2,14
 თად და შუაყდელი ზღუდისაჲ დაესნა. მტერობაჲ კორკითა თჳსითა:
 ამისთჳს არა დაჰრთო თუ ძისა დავითისი. დადათუ იგიცა ქალწულებრივთა
 30 სისხლთა-გან უთესლოდ კაცობრივისა ბუნებისა შემოსითა ძედ დავითისა იქმნა:
 გარსა რა არა ვინ ჴეოროს. ვითარმედ მისინდელისა მისდა ბერსაჲს ძისა
 სოლომონის მიმართ აღიფხანების ძალი სიტყუსა ამის: ორთავე მიერ გან-
 უთფისა-თჳს იტეს ფრთად სიბრძნით დაიდუმა თუ ძისა დავითისი: და გვე-
 ვითარისა მის დადუმებისა და მიცემითისა სხისა მიერ სრულად განაშორა თაჲი

- თუნი იჭეს-გან: და მხოლოდ ქრისტეს მიმართ ოდენ ღმრთისა ჩუენისა და მადლსა უოგელივე ძალი ქებათა[ა] თქუა რაჲ ქებაჲ ქებათაჲ რომელსი არს სოლომონისი: ხოლო ვის-თვის მისთუადველ არს აქა სახელი შეფობი. სჲ იტყოდის რაჲ სიტყუანი ეკლესიასტესნი ძისა დავითისნი მეფისა
- 5 ისრაელისანი: ეკლესიასტეს-თვის ანუ დავითის-თვის: და საგანებელ არს ვითარმედ საზოგადოდ თქმულ არს ორთა-თვისვე: ვითარცა ორთავე ისრაელსა ზედა შეფე ქმნილთა-თვის: რამეთუ უკუეთუ ვისმე დავითისა ოდენ ენებოს მიჩუებაჲ ამისი. ვინა[ა]თგან სოლომონ იცნობების და არა ეკლესიასტე შეფედ ისრაელისა ემხილოს ეკლესიასტეს მიერ შემდგომად მდირადისა კმობდეს რაჲ განცხადებულად. მე ეკლესიასტე მეფე ვიყავ ისრაელსა ზედა იერუსალიმს შინა. სჲმართლად სადმე დაწესებულ იქმნა საზოგადოდ თქმულთაჲ შეფობასა ისრაელისასა: ხოლო იერუსალიმს-შინაბაჲ ცხად ჰყოფს უცხადესისა-ებრ უკუე ძალისა ქალაქსა შინა რომელსა შეფე იქმნა თითოეული მათი. დავითცა და ეკლესიასტე. რათა სახელკანთქმულობითა ადგილისაჲთა ემაგანსმენილ იქმნეს დიდებულთაჲცა
- 15 და წარჩინებულთაჲ მტრუეულისაჲ: ხოლო უფროჲსაჲ სათანადო არს ესეგვითარისა ამის ცხადისა თარგმანებისა-გან სახის-მტრუეულებისა მიმართ მიწერა ძალსა ამის შინა სიტყუსასა და უმაღლესადრე გულის-სიმის უოფაჲ და თქუმაჲ: ვინა[ა]თგან სახელი იერუსალიმისაჲ სახილველად მშედობისად გამოითარგმანების. ვითარ უწინარეს ჩუენსა ამა-თვის მოსწრაფე ქმნილთა გარდმოგუცეს. ნუ უკუე თქუას რაჲ
- 20 ვითარმედ იერუსალიმსა ზედა. გულისა ზედა იტყუას რომელსა აქუნდეს სახილველი მშედობისაჲ ღმრთისა მიმართ დაწესარებითა შინაგანისა კაცისა მამფოთებულთა და რომლისა მიმართ აღიუენების ძალი სიტყუათა ამათ. ვითარცა მტონებელისა სმენად უერთა. ცხად არს ვითარმედ საცნაურთა. ვითარ იგი იტყუას სახარებათა შინა უფელი. რომელსა ასხენო ყურნი სმენად ისმინენ: რა-
შე 11,15
- 25 მღითა ცხად ჰყოფს. ვითარმედ სიფიციზით განზოგადებული გული გვრსდა ურად ისუჲსი თქმულთა მათ: და კუალად სხუებრცა შესაძლებელ არს იერუსალიმს-ზედაობისა თარგმანებაჲ: რამეთუ ვინა[ა]თგან სახილველად მშედობისად გამოითარგმანების იერუსალიმი ვითარცა ეგერა ვიტყოდე. უკეთეს არს ზეხაჲსა და საცნაურისა იერუსალიმისა-თვის საგანებელ უოფაჲ მტრუეულებისაჲ რომელი
- 30 იგი არს ზირეული და ჰემმარტი და საკუთარი სახილველი მშედობისაჲ. და განუწადებელისა ერთობისა-თვის მოქალაქეთა მისთა წმიდათა: და საცნაურთა არსებათაჲს. რომელთა შორის რაჲთურთით არცა ერთი რაჲ ამაჲების ბრძოლისა ჰ შეფოთებისა და ღუდვისა კუალი: ვინაჲცა იტყოდის რაჲ ვითარმედ სიტყუანი ეკლესიასტესნი ძისა დავითისნი მეფისა ისრაელისანი იერუსალიმს

ზედა: ცხად არს ვითარმედ ზენაჲსა და სანხურისა იერუსალიმისა მი-
მართ წარაგულენს უოველთაჲ კეთილად-გონიერებით მსმენელთა. რომელთა იგი
ქუე სადმე დაერქვენ ქუეყანაჲ და ქუეყანის-მინანი. და კაცობრენი მიმოკუთუ-
ბანი და ზრუნენი. და შფოთებანი და ღელენი. და ზეშთა ცათა მათ საუთუელ-
თა მიმართ სახილველსა ზედა მშდლობისასა ამადღებულ და წმიდათა ანგელოზ-
თა თანა ზირველ ქაშისა მოქალაქე ქმნილ იუვნენ:.

I, 2. **წმყაყყდჳ იძმყათჳ[ც]. თაყაყდ ყჳთოყ-**
სოყდსჳ. იძმყაყყდ[ც] იძმყათჳც. ყაყოყოყ-
სოყოყ იძმყათჳ.

8a

10 უკუეთუ ამო არს უოველი. რომელსა არცა ერთი რაჲ აქუნდეს მარჯუენე-
ობაჲ და სკამრუობაჲ ცხორებისა მიმართ კაცთაჲსა სუფიერისა გინა კორცი-
ელისა განთავსებითა ანუ საზოგადოდ კუმეულისა მათ-თჳს: არამედ ორკერძოვე
ურგებად. და არცა ერთისა ამაოებისა მქონებულად იზოგობდეს. რაჲსათჳს იტ-
ყჳს კეკელიძისტიქსი თუ უოველნივე ამო. არს უკუეთუ არსთა ბუნებისა-თჳს არს სი-
15 ტუჳაჲ მისი. სოფო არაჲჲ მათგანი ცუდად შექმნა ღმერთმან: არამედ ყო-
ველნივე კეთილ ფრიად იგინცა და იწამებთან სიტყჳსა მიერ ჭეშმარიტისა. შესქ
1, 31
ვითარცა თუთ მის გამოცდილებისა მათისა-გან უწეით: რომელთა უოველთასა
იტყჳს ამაოებასა. რამეთუ ცათა სიდიდე და სიკეთე სარგებელისა-თჳს განუენილ
არს და უმჯობებისა-თჳს კაცთაჲსა. და ფრიად უფროჲსდა ქადაგებენ და მიუთ-
20 სრობენ ღამადაჲელისა მათისა დიდებასა და ძლიერებასა. სოფო ქუეყანაჲ და
ზღუჳაჲ. მოზარდულთა მათთა აღფრიცხულთა ცხორებულთა თავისა მიერ თჳსი-
სა მცხორებულ არაან. და სსუთა თუთოსსსუთა ნერგთა ნაყოფიერთა და
უნაყოფიერთა და თათოფიერთა თესლთა. რომელთა მიერ გამოზრდილი ცხორებაჲ
კაცთაჲ სუფიერებით და ჭკეროვნებით და უნაკლულად შეუბუღებით შეინე-
25 ღების და სრულ იქმნების და დიდების. და თაჳჳანის ცემს და ადიდებს სა-
ხიერსა და უოველად-ბრძენსა შემოქმედსა უოველთასა.....

I, 3. **[ძაყდ თაყდყჳსაყდ ლეღისჳ ყაყოყოისჳ**
ყჳსჳ ყჳსაძჳსჳ ჰჳსიჳ. ძაყდყჳსჳ ყაყოყოისჳ
ჰსიჳსჳ ყაყოყოისჳ].

30

—ადმომაჳდისა ჰ დასაჳდისა თანა დასაჳდისა. ჰ უდიდებლობასა ჰ
უნირობასა შემოსეღისა: ჰ თჳსისა ადმოსეღისა ჰ დასეღისა მიერ შენდა განცხადე-
ბულად მასწავლეღისა მტუღებულ უოფასა სიკუდიღისასა ჰ კერუთვე მსკაჳსა და-
კლეღასა შენდა ქონებულისა დიდებისა ჰ საჩინოებისასა. რაჳმს იგი მრავალჳსი სი-

9a

- ცოცხლეს: შენსა დაუტევინი შემთხვევითა ესევეითაა შეცვალბათა ჭ ქმარად
 ბათაჲთა: არაჲდ უფროჲსადა განიფრთხე და ზეშთადახილენ მზისა ამოშო-
 ფისა ცხოვრების მიმართ და თანადმადლდი ზეშთა ცათა და მოქალაქობისა და
 დაწესებისა: და განაგრძე გონებაჲ შენი მარავანდელთა მიმართ მზისა სიზარ-
 5 თლისათა, რათა ზიარებისათა და შეერთებისათა მისითა განჩინდეს და ეღვარე
 იქმნე: და კედარს შინა მსხეობისა მაცის უადრესად და ურჩეუესად გამოჩინე-
 ბულ იქმნე: რამეთუ ესრეთვე მიქცაჲ წყლით ფრთად დაქმნულადი ტრ-
 ფიადლთა ამოცებისათა, და სამშრომელთა შრომათა მშრომელთაჲ მზესა ამას ქვე- 91
 შე კომბს. მომგონებელ იქმნეს უფალო შრომათა და მოქმედ ბოროტისა
 10 სარცელთა ზედა მათთა და მეფესეულად დღისა სრულ ჰყოფდეს მათ. ექ
 მით რამეთუ არა აღბუნეს კელნი მათნი ღმრთისა მიმართ: და გულის- 2,1--2
 მთქუმელ იყვნეს აგარაკთა და მიტაცებდეს ოროლთა, და მსძღვარობ-
 დეს სახლთა არცა ერთისა რაჲს კეთილისა აღსასრულისა მიმართ მიმავლისა
 იქცას. ესე იგი არს შრომისა სიტყუათა ამთ მიერ გამოჩინებულად: და მთ-
 15 თაჲს მის ძრთ-მოქმედებისა და ცუდმამურობისა: ნუ უკუე და სხუებრცა
 სათარგმანებელ არს მზის-ქვეშეობაჲ: რამეთუ ვინაჲთგან მიიხილა ეკლესიასტე
 უოველთა მიმართ კაცთა მკადრთა ქვეყანისათა, რომელთა მიმართ აღმატებუ-
 ლთა სიმაღლათი მიქცეულ არს მზე, და თჳსისა აღმოსდგომისა და დასდგომისა მი-
 20 ერ ქველის-მოქმედ ექმნების მრავალსხედ-ბრძანებითა დამადაგებლისაჲთა კმა
 ჰყოფს არაწდებით და ბოროტის-მოქმედებით აღმჩნეველთა მათ ცხოვრებისათა
 უოველსაჲ შენა სიფელსა მზესა ამას ქვეშე და იტყოს რაჲ უმეტესობა კა- 10a
 ცისა ყოველსა შინა შრომისა მისსა რომელსა შერებბის მზესა ამას ქვე-
 25 შვე: ესე იგი არს: ვითარჲდ უოველმან კაცმან მზესა ამას ქვეშე მოქალაქმან
 თქუნ, თუ რაჲ სარგებელი და შესანიშნელი ზოგა ამოცებისა საქმეთა და მოსწრა-
 ფებისა-გან, ვინაჲთგან დღეს არს და ხვალე არა არს: და აწ სადმე დიდებისა
 შინა და სიმაღდრესა და ძლიერებასა განზრქამილა და სხეთა უოველთა მწუ-
 30 ნობარი აქუს გონებაჲ: ხოლო შემდგომად მცირედისა უდიდებლობად და სიმა-
 ლაბულად და უკუანასწორად ნაკლუდევანებად მიიწევის: და კუდად არა უკეროდ
 ვინმე ჰქონოს მზის-ქვეშეობაჲ მ. მწუდართა და არდასადა მზესა ამას. არაჲდ
 ქვეყანასა ქვეშე შეოფთა მკუდართა მაცერ თქმულად, ვითარმცა სიტყუათა კა-
 30 ლესიასტესთა იქმნედეს ჯერეთ საწუთოსაჲ შენა შეოფთა და ცოცხლთა
 მიმართ: და უდარესისა ცხოვრებისა-გან უადრესად მოქალაქობაჲ მოქცევისა და
 შეცვალბებისა ადვილად შემადებელთა მიმართ ვითარცა ამიერ განზრ-
 ნებულთა ვითარჲდ უმცხულად იგინიცა მოსიკუდილ, და მსგავსისა მათისა 10b

- არს სრულესა მიმდებელ არიან. რათა გულად-მოფებითა მოკუდაბასა ბუნებისა
 მათისასა განჭმართან უსსურით და ხენქში ცხორებაჲ მათი: . კარსა ნუ უკუე და შემ-
 დგომობისა-გან სიტყუათაჲსა იშვეს ვისდაჲ საძიებელი და იტყუადის. ვითარმედ
 რა[ფ]სათუხ სიტყუებოროტებისა და საქმესენქობასა დაკსნალოთ და უსასურთა
 5 სოფელსა ამს შინა მცხოვრებელთა კაცთასა გამოსცადებისა მნებებელმან კელე-
 სიასტე ამოებდა. თქუა. ამოთაჲ ყოველნივე ამო; რამეთუ ამო არს ვითარ-
 ცა ზირველ ვოქუთ. არცა ერთისა სარგებელისა მქონებელი საქმე. და სიტყუაჲ
 და მოგონებაჲ: ხოლო არაწმიდებისა და დაკსნილობისა და სიბოროტისა საქმე-
 ნი. არცა ერთისა სარგებელისა მოსყიდ[ეს]სა თანა. სუჟუნთა სკანჯველთა
 10 მიმართ წარაგენენ ტრფილთა თესთა. ვითარ უკუე ამოებდა იწოდეს კელე-
 სიასტეს მიერ: რამეთუ საქმეებმა იფენს მოსწრაფენი მტაცებლობად. და ან-
 გაჭრებად და ცილის-წამებად. და ურიდად მჭამელობად და მთერალობად. და 11a
 სხუად ყოფილად ბოროტისა მოქმედებად: უკუეთუმცა გარეშეწერებოდეჲს და
 თესთა მოქმედებათა აღსასრულსა თანა გარეშეზღვრებოდეჲს ესენი და არა
 15 თანაწარუგებოდეჲს მათ მენადსა მის ცხორებისა მიმართ. რომელსა შინა მარ-
 თაღსა მსაჯულსა განუჩინებეს საქმეთა მისცებელი. ვითარ უკუე ტყუმათა ს-
 უჟუნთა და ტანჯვითა დაუსრულებულთა მომატუეებელნი ამოებდა ამოებთად
 სასუელისხნეს. ვანაჲთგან სიტყუეს-თესცა უქმისა სასჯელის-მიცდას კაცთასა. და
 სიტყუეს-მაცემისა დღესა სასჯელისასა სსსარებათა შინა ქადაგებს ქრისტე ღმერ-
 20 თა ჩუენი: . არამედ ცხადი თარგმანებაჲ აქეს საძიებელსა ამს; რამეთუ ბძქმან
 კელესიასტე ვითარცა ახლად მომავალთა მიმართ დაშწკებელმან სიტყუესამან. და
 დაშქენქელმან და მბრალბოელმან წესთა და საზღვართა ბუნებისათა გარდამაქ-
 ნეველთა. და შტუელთა-დამდებელისათა შეურაცხის-მოფელთამან; და წინააღმოსევ-
 25 ბით აღმჩნეველთამან. კმასყოფელად შეჭრაცხა მხოლოდ მარტოღას ამოებისა
 მაერ ოდენ მხილებაჲ და განქიქებაჲ მათი, რათა გულის-ხმის ყოფით ისწაონ
 არღმიდგენებაჲ ბოროტთა ჩუეულებათაჲ; არამედ უნბობელობად საჯონ კაცო-
 ბრივისა და კორცოელთა გემოთაძლითი მოსწრაფებაჲ; რამეთუ ყოველი კორ. 3b
 ცი თივა არს. და ყოველი დიდებაჲ კაცისაჲ ვითარცა ყოფილი თივაჲ: 1, 24
 30 წინაჲსწარ ცხად არს ვითარმედ კორცოელთა ვნებათა შუისჭყადუფლნი და მსკაგ-
 სად უუვაელთა ველისათა ადვილად დაჭნობადისა დიდებისა და ძლიერებისა კა-
 ცობრივისა შედგომილნი. არარაჲს საკმარისა. ანუ რამეთუ სარგებლანისა მი-
 მართ წარაგებენ ცხორებასა მათსა; რამეთუ ესრეთითაჲ კმობს. ვითარმედ აწდა
 თუ შეიკონე კაცო ჩემ მიერ შენდა მომართ თქუმიელთა-გან ვითარმედ შენ მიერ

- თქმულნი და ქმნილნი ბოროტნი და ძრნი ამაჲს ამაჲსათა არიან. ვითარცა უსარკველნი. დარეი და უკმარნი. ხოლო შემდგომად ამისა დასასრულს თანა წიგნისა უსრულესითა მოძღვრებითა იხილო ეკლესიასტე შემასრულებელად გოგლისა შეტყუებად: დასასრული ყოვლისა ს-ტყუისა ისმინე ღმრთისა გე
- 5 შინოდენ და მცნებანი მისნი დაიცვენ. რამეთუ ესე ყოველსა კაცსა. რამეთუ ყოვლისა თანა დაბადებულისა მოიყვანოს უფალმან სასჯელად. ყოვლისა თანა უგულვებელს-ქმნილისა. გინა თუ კეთილისა გინა თუ ბოროტისა. ამას უკუე ესრეთ განიხიებულობასა სიტყუსა მიერ ჭეშმარიტისა სათანადოდ შეგვრაცხეთ შესწავლად და თქუმაჲ ვითარმედ ცუდად და ამაოდ მოდებულ იქმნა ზნისა უზარატესთა თარგმანთა მიერ ამაჲსაჲს ამათაჲს მყოფთა-შორისისა ზედსაინათხას-თჳს თქმულად. ხოლო შიხსა-ქვეშეობაჲს სამუშაოსა მისწრაფებისა და საქმისა მოყვარებისა-თჳს. რ-ლთასა გვტყუებ ვ-დ ვერ კეთილად მიიწინეს განებასა სიტყუათა ამათ ძალისა: რ-დამადებულისა მიერ შექმნულთა ყოველთა, და კეთილ ფ-დ ყოფასა წამებს წერილი: და არცა სიტყუასა
- 10 საღმრთოჲსა წერილისაჲს ძალ-უც ვისმე დაქსნაჲ. არცა საჭიროსა და სათანადოსა საკმარებასა მათსა. და შეუნიერებასა და წესსა ბუნებითსა მყოფთა-შორისისა ზედსაინათხასა სამართად არს შესმენაჲ. ა-დ მოჰკობითისაჲს მისწრაფებისა და ქვეყნის-მოქმედებისა და საქმის-მოყვარებისა აღმრჩეველთა კაცთა ძუელთაცა და ახლთა. ქებით მოკსნებულად გვპოვებთ წერილის-გან: ვ-რ იგი კუ-დად წინაუქმო უდებთა და დაქსნილთა ბრალდებითა მრავლითა აღესრულად: ვინაჲთგან დასაბამსაცა რაჲმს იგი ნათესავთ-მთავარი დაჭაბდა ღმერთმან.
- 20 სამოთხესა შინა დაადგინა იგი საქმედ მისა და ცვად: ამას თანა წერილ არს ისაჲს-თჳსცა. ვ-დ სთესა ქუეყანასა მას შინა და ჰოვა წელიწადისა მას ასეულ ქმნილად ქრთილი: გარსა გრძელ და. საჭირო არს ესევეთარ-თა-თჳს წამებათა შემოსუმაჲს და თქუმაჲ. რ-ყოველთა შორის ცნად არს წინა-აღდგომად ამასა თქმულნი ბრალდობაჲს უქმთა და მტონართაჲ. რ-ლთა მიერ იტყუეს: გზანი უქმთანი მოსხუმელ ეკლითა: და კუ-დად. მივედ ჯინ-ქველისა მ-მცონარო. და ეშურვე გზათა მისთა და იქმენ უბრძნეს მისა რ-მას სამუშაოჲსა არა აქუს არცა მიძღვლებელი ჴრწს. არცა მ-ფისა ქუეშე არს.
- 30 განიხილდეს კალოთა საზრდელისა და შემდგომი: ანუ წარვედ ფუტკრისა და ისწიფე. ვ-რ მოქმედ არს და მოქმედებისა რაბამ საწადელისა მუშაკ არს. რ-ლთა ნაშრომსა მეფენი და გლეხნი სიმრთელედ მიიღებენ. ს-დიდი და ქრისტეს ზირი ზაფხუ ბრძანებს. რ-ა უქმნი და დაქსნილნი რაჲთურთ თით არცაღა ქამდენ: ვითარ უკუე ძალ-გუც გულის-სმის ყოფად. ანუ თუ

მ-12

13-14

12)

შ-ქ 2, 15

შ-ქ 26, 12

13a

ი-გვ 15, 19

ი-გვ 6, 8

ი-გვ 6, 8

თ-ლ 3, 19

არსთა შორის ზედსაწინათა-თჳს ამაოებისა ამაოებთაჲსა: ანუ თუ შედგომისა
 სიტყჳს მეტყუელისა. თუ რაჲ უმეტეს-ბა კაცსა ყოველსა შინა შრო-
 მისა მისსა. რომელსა შურების მხრსა ამას ქუეშე ქენის-მოქმედებისა-
 თჳს. რ'ღისა მანერ უფროჲს იბოების კეთილის-მოყვარე და ღმრთის-მოყუ- 13b
 რე და მოსწრაფე კაცი ეგევითარიით მით მოსწრაფეებითა და ტკივილთ-მო-
 ეყარებითა. გლასკათა გამომზრდელად და უტნოთა შემწენარებულად და სხუათა
 სთნოთა ღმრთისათა მოქმედად: . რ' არა თუ ვინმე თჳსთა შრომათა და თფლ-
 თა-გან მოურეწოს თავსა თჳსსა ემასყოფელი საზრდელი რ'ღითა იგი ძალ-ედგას
 მოქნეთაჲ მიმართ წინებაჲ სიტკბობისაჲ. სადა სრულ იქმნეს. ანუ ვის-თჳს 111, 9
 ითქუმოდის მეტყუელი სიტყუაჲ: განაბნია და მიცა გლ-ბაკთა და სი-არ-
 თლი მისი ჰგიეს უკუნითი უკუნისამდე: . ვინაჲ არცა ერთისა მათგანისა-
 თჳს არიან ეკლესიასტეს სიტყუანი. ა'დ არაჲს ნამეტაობისა ქონებაჲ კაცისა-
 თჳს განცხადებულად მოიდებოდედ ყოველთაჲ ზედა გამოცხებითთა შეუბათა.
 და ცუდთა დიდებთა და გულის-თქმითა და ზრუნვითა. და შეფთებთა და
 ძვნიდულობათა. რ'ღთა არა სოფო ყოვლად არაჲს მარტებულად. ა'დ მრავალ-
 გის სწულებითაჲ შემქნელად. და ბუნებითისა ძალისა დამკნელად ვჭმობებ. 14a
 და სასოებთა თჳსთა წინადმდგომისა მიმართ სიკლასაკედ და უღონობად მი-
 წევნულად სიმიდარისა-გან. რ' ესევითარებ არიან. რ'ნი მცესა ამას ქუეშეთ-
 მეოფი შეუბისა და ფუფუნებისა, დიდებისა და ძლიერებისა-თჳს შურებიან. სოფო
 ზეშთა მზისათა მათ მოსალოდებელთა კეთილთა ზეცისათა და საღმრთოთა-თჳს
 მშრომელნი და მოღუწენი ფრიადისა მქონებულ არიან. ნამეტაობისა შრომათა
 შ' თჳსთა. რომელ არიან ყოვლად-ქებულნი მოციქულნი. წმიდანნი წ'წმეტ'ღნი.
 სარწმუნოებისა და ჭეშმარიტებისა მოწამენი და მსგავსად მათსა ყოველნი მო-
 ღუწენი სთნოებისანი რ'ღთაგანი თათოვეული იტყოდის საქმეთა შინა თჳსთა
 ვ'დ: კელინი ესე მე და სხუთა გუჴსაზურბდეს. და კუადა ვ'დ მოკმედნი 14b
 თჳსითა კელითა: . ვინაჲდა თჳსისა შრომისა საწუთოსა ამას შინა ზეშთა მზი-
 სათა მათ კეთილთა მოცუებისა-თჳს წარმეტებელსა და ცათა შინა ყოფისა მის უფ-
 ვალებელსა მკუდრობისა-თჳს ფრიადი ნამეტაობაჲ ხილვად-უც შრომასა შინა
 თჳსსა. | ცხად არს ვ'დ ნეტარი იგი და გამოუთქმელი წმიდანთა ანგელოზთა 14b
 სახარული და საღმრთოჲსა დიდებისა მხიარულებაჲ: ამისთჳს ამხილებს წინაუგმო
 ამისსა სომრმელისა შრომისა მშრომელთა. და მოსწრაფებისა მამეტებულთა ვ'ე
 საწუთროჲსა ამის სოფო ცნობებისადმე წარმაჯადისა და განხრწნადისა და მცესა
 ამას თდენ ქუეშე სრულყოფადისა: .

I,4 ჩუთყისიყისი კიდიყისი ზჷ ჩუთყისიყისი
შაყისი. ზჷ ქაყყყისი უღყისი იყისი-
სიშჷყ.

- ქსრეთ იტყს. ვ'დ ეგერა გულის-ხმა ჰეჷ და შეიგონე კაცო. ცუდთა 15a
- 5 მისწრაფებათა და ძრთა საქმეთა და ბოროტთა ჩუეულებათა თჷსთა ამაჷთაჲ.
რ'დთა შინა წარსულად ჰმოენ მშობელნი და მშობლის-მშობელნი შენნი. და ნა-
ცვალად მათსა სტადიონსა შინა საწუთროსასა მათ-მიერითა შობითა შემოშევა-
ნებელნი შენნი: ვ'რ არა გულის-ხმა ჰეოთ და აღიარებ უტყუველს ჰეშმარიტ-
ყოფას ჩემ მიერ თქუშელთა და ქადაგებულთასა. ვ'დ ამოებთა ამოთაჲ ყო-
10 ველოვე ამო: რ' უკუეთუ არსებითთა და ბუნებითთა მყოფობითა უოთად
მოსრულნი და შუოფნი დაშტეკებულ იქმნეს საწუთროსა ამის ცხორებისა. და მიწის
მიმართ და ქუეყანისა რ'ის-გან მოღებულ იქმნეს კუალად დაიქსნეს და იქმნეს
ვ'ა არასდა უოთელნი: რაჲოდენ უფროჲს ამო იუოს კორციელთა და საძაგელ-
თა გემოთა დაუთენებო და შემსჭუადგო მათი: და მსგავსად კუმილისა განჭრ-
15 ვებადთა კაცობრივთა დიდებათა და მძღაგრებათა. რ'ნი შემთხუეებითა-ებრ შუოთ
იქმნებოან, უფროჲსდა გარეწარ შუოთ იქმნებოან თუთმელობითთა განწრახვართა და 15b
აღმტრეთა კეთილის-მოძულასა ნებისაჲთა: და კუალად მუის უჩინო იქმნებოან ვ'ა
გრიგაჲთა მიერ აღფუქრუელი მტრერი. და კუალი აღფრინებულისა მფრინე-
დისაჲ. და გზაჲ უფსკრულთა ზედა მავლისა ნავისაჲ, სოლო ქუეყანაჲ უკ'ე ჰტიეს:
20 და ესე ვ'ეშე ჰტიეს და იხილყების. ვ'ა ზირველთა მშობელთა ეგრეთვე და შენი-
თაცა თუაღითა ნებისა-ებრ და განსაზღვრებისა დამბადებელისა მისისა რ'ნ გა-
ნაჩინა იგი, წლითი-წლადთა ნყოფითა გამომსუქელად. და ნერგთა აღმომცნე-
ბელად. განსიტკიცებულად კაცობრივისა ცხორებისა: ამისა შ'დ სახითა რაჲთვე
მკუდარქმნილად და მომკუდარად და თანამოკლეულად ნაშობთაცა ყინვლითა და
25 ნეფხვითა ზამთრისაჲთა: და კუალად განსაზღვრებულად და უუაფლოანმყოფელად.
და ნყოფიერად და მორჩითა გამომსუქელად. რ'დთაჲ იგი ზირველვე დასაბასა
ნებითა დამბადებელისაჲთა განეჩინა მას აღმოცნებაჲ: რ'ისაჲ უკუეთუმცა ინე-
ბე შენცა მიმსგავსებაჲ ჟეოგნითა მსგავსებითა: სულაერმან უსულოჲს: სატად 16a
და მსგავსად თჷსა დაიდებულმან შენ-თჷს შექმნილისა: და მცველ იქმენ სა-
30 ზღვართა ბუნებისათა და ნებასა და შჯულთა შემოქმედისათა და დამმარხველ: და
არცა ურთისა სსივდილისა მომარტუეული შენცა რაჲთურთით არარაჲ ქმნენ:
ა'დ მსოფლოდ უმჯობესნი ოდენ და სადიდებულად ღმრთისა საქმარნი, და ზეშთა

მზისა მისაჲლოდებელისა მის მკუდრობისა მიზეზნი. ესრეთვემეტა მსგავსად ქუჩისა უკუჩისაჲდ გებულად იბოჲ შენტა. და უფროსდა უმეტეს ქვეყნისა. ვინაჲთგან იგი ეწეჲ წარდების ოდესმე. სოლო შენ ნეტარს მას და სამარადისასა ცხოვრებასა შენათა ძაღთა თანა დაეწესები:.

5

I,5. ღმრთიურობისაჲს შიუ ზე ზეორობისაჲს შიუ.

16b

ზე ზეორობისაჲს შიუ ზე ზეორობისაჲს შიუ.

არა ქვეყნაჲ სოლო არს დამარხებულ ღმრთი-მიცემულთა მისდა სოცართა და საკრებელისა მიმდებელ დამარხებისა. მდგომარე სიშუაჲ ცისასა მას და მრეტული-მიმდებელსა მოძრაობასა. მხოლოდ ნებითა ოდენ დამაღებელისაჲთა. 17a

10 ეწა არსდაჲთ მქონებელი მისაჲრდნობელისაჲ. ად უოვლითა-კერძო სწარებით განსორბული გარეშემცველობასა ცისასა. და განხიზმებულისა წესისა სრულყოფილი: ად და მზეცა იბილე კაცო ზედაჲს-ზედა ადმომაჲლი და კუალად ღამაჲლი. და ადგილისა თვისისა ესე იგი არს თავისა თვისისა მიმართ. მიმზიდველი სხედველესა უოვლითა ქვეყნისა მკუდრობასა: რ სადატა მეოთხად იბოის 15

მზე გინა თუ აღმოსავალით გინა თუ დასავალით კერძო. მუნტა მარაგანდელთა თვისთა და მცხინვარებათა განსივრეულად იბოების. რწლთა მიმართ მიმზიდვან სხედველნი უოვლითა ცხოველთა. ტრფივლებასა ნათლისა მისისასა მქონებელთანი რ არტა მზე სანინობასა და დიდებასა ზეშთაქვეყნისა ნათობისა თვისისა მარადისა ქონებად მოღუაწე არს. არტა ქვეყნისა ქვეშე რაჲდ ატედეს იგი. 20

და მარაგანდელთა თვისთა-გან იქმნას. და შეითოსისა ამას მიერ შეითხუეული მისდა უჩინობაჲ და უდიდებულობაჲ. განანათლებსდა ჩნსა ამას კერძოთფერსა: ად შემოქმედისა ზუჲლთა მრწმუნებელი. ჰმორჩილობს ესევათართა მორჩილებითა ეწა ერთგული მონაჲ: სოლო შენ რწლსა ბუნებითანიტა ზუჲლნი მიცემუშან. რწნი ზენათა ზაახვად და ძაქებად განუგებენ. და საცნაურისა სოლოფისა ოც- 25

ნებად და ტრფივლებად. საცნაურთა მიერ ძაღთა საცნაურისა სულისა შენისათა უდარეს ქმნიდ სარ ქვეყნისადა და მზისა. უსულოთა მათისა და არტა ერთსა ძაღსა სიტყუარობისასა მქონებელთასა ეწა არა ამოებად ამოებთად უსსურთათა და ზენშთა მოგონებათა და სიტყუათა. და სცქმეთა შენთა შეირაცხო თვისთა-განტა: რ ჰეშმარიტებით ვიდრემე იგინი ამოება. სოლო შენ მიმსგავსებუ- 30

ლი მათისა არმეთობისა. ამისთჲს იტყჲს წწტჲლი ღავით: კაცო ამოებთა მიემსგავსა ღდენი მისნი ეწა აჩრდილნი წარვლენ: ნამდვდეჲ საკრებელითა კრძალულებითა მრეტუელებისაჲთა უო სწინასწარმეტყუელობა სიტყუაჲ ბუნებისა-თჲს კაცობრივისა რ ვინაჲთგან ღმრთისა მიერ შექმნულთა და არსებობისა 18a

ელს 3,2

ელს 143, 4

და ბუნებითისა უოფისა მიმღებულთაგანი არააჲ იბოების ვრმცა ამაოდ შე-
ქმნულ იყო. და ამისთვის არცა ამაოდ სახელედების შემიღებობისა-ებრ წესისა:
ამის უკუე მიზნებისა-თჳს კაცსა. არა ამაოდ უწოდა. ანდ ამაოდისა მაგალით-
სა შიამსკავსა გარეგნით შემთხვევითად თანაშეთსზინდითა-თჳს მისდა და განუ-
ნახველობისა მიერ მდირედ ესე თანაშექმნულთა ბოროტთა მოქმედებათა:
5 რ რა დაიცვნეს უცვალებელად ბუნებითა სასდგარნი და შველნი. ანდ შე-
ცვალებითა და ქცულებითა მათთა უოფლითურთ გარეგანთა ბუნებისათა მო-
ქმედებათა და ძრთა მიმართ მიდრკეს. ამაოდ უკუე არა სახელიდების. დამ-
ბადებლობით[ისა-ებრ] იჭეს შემოქმედისა მისისა არსებითთა და ბუნებითთა
10 მეოფობითა წამებულა და დამტკიცებულა: ხოლო არააჲ მქანებულობისა-თჳს
საქმესა შესაბამისა ბუნებითთა წესთასა და შესატყვისსა და თანაერთნებასა დამ- 18)
ბადებელი[სა] განზრახვასა საშართლად მიმსგავსებულად ითქუემის ამაოდისა
და არა ვა ამაოდ შექმნილი. ანდ ვა ამაოდ ცხორებულა. და არცა ერთსა სასე-
ნებულსა კეთილსა სოფელსა შა დამტკიცებულად გამოჩინებულა: რ საკენებე- 10, 7
15 ლი მართლისაჲ ქებითა იტყეს: და კუადად საკენებელად საუკუნოდ
იყოს მართალი. რ ღთა არა მქანებულა. ანდ არაწმიდებით და სიხენებით 111, 6
აქა ცხორებულა ამაოდისა მიემსგავსებისა.

I, 5—6. ლათინურიდან * შიორდოთის სიძ-
მით ლეონისა ში უცხოელთაგანთა სიხროთათ
ლეონისა.

19)

უსუფობა ნივთთა ერთგულებითსა მორჩილებასა და მასვე მათდავე მიმართ
კუადად-მტკიცობასა და გარემოელსა ნებითა დამბადებულისა და განმასხვდრება[ვლ]-
სათა წარმოთქმითა მოკვთნობის კელესასტე: რა ამის მიერ მოქცინეს და
დაცხრენეს კაცობრივისა გულის-სიტყუსა უწყისაჲ ერთმანთა ბუნებისა გარეშე-
25 საქმეთა-გან: და ბუნებითთა სამართლთა საქმეთა მიმართ მიიზიდნეს: ხოლო
არააჲ უმეტესი გამოთქვა ხილულთასა: ვინაჲთაჲ ვრ იგი ზირველ ვიტყო-
დეთ ახლად მისრულთა და უსრულთა მიმართ ჭეოფდა სიტყუათა: ანდ მხოლოდ
საჩინო ოდენ და უოფლად უდასარულთა წარმოაჩინა სარბელი შიხისა[ა] თქუა
რაჲ: და გარემოჲლისა ჩრდილოთა კერძო. რ არა თქუა განცხადებუ- 20ა
30 დად. თჳ ვრ გარემოჲლისა ჩრდილოთა კერძო: ვინაჲ კერძო. ვრ იგი ვითმე
ტონეს და მითხრესცა. ქუეყანასა ქუეშე განჭვლისა და ეგრეთ აღმოსავლსა
აღმთავლს: და უოფელსაჲ ამას სოფელსა ჩუენსა სათელთა მიმეწიელ ექმნებისა.

ანუ ვერ იგი სხუათა იოცნეს. კუაჲად გუერდითს ჰეოფს მოგზაურობას: არა
 რა ესევეთარი წარმოაჩინა განცხადებულად. რ გარემოვდა თითოეულს იქეთა
 ამთავანს დაუშტკიცებეს მნებებულთა: რ განიოთფის და განისაზღვრების ამას-
 დადცა და მისდად. ვა ვას ენებოს: დალათუ სიტყუაჲ ჰქმარიტებისაჲ ქუეშე-
 5 კერძო ქუეყანის კერძო სიყვარს შინა მისროლად და კუაჲად აღმოსავლისა მი-
 მართ კუაჲად-გებულად გამოაჩენს სხუათა მნათობთა. უტათმელთაცა და ცთო-
 მილთა. უგანცხადებულესარე მოძრაობისა და დამყარებისა დასმტკიცებულად
 მხუშვეელი:.

I,6. *ჴადიოქმასი ჴადიოქმასიოთი ჴადიოქმასიოთი ჴადიოქმასიოთი*
შე ჴადიოქმასი შისიჲ ჴადიოქმასიოქმასიოთი ჴადიოქმასიოთი.

20b

10

მომრგულებით გარემოვლითს განგებას და უოფას უოველთავე სოფლი-
 ს ამის საქმეთას მომითხრობს წინ ბრძენი ეკლესიასტე. რ უკუეთუ ნათესავი
 წარგაღს და ნათესავი მოვალს. ცხად არს ვითარმედ ნათესავითი ნათესავად წარ-
 სრულთა კაცთა. და მისვე მიწის მიმართ დაკსნილთაჲ. რისა-გან მოდებულ
 15 იუენეს. ვა იგი წერტილისა რაჲსა-განმე დაწყებული მოვლებზე მრგულისაჲ.
 ზირვულდაწყებულისავე მიმართ მიიწევის დასაბამისა. კერეთვე უოველი კაცი შდ
 მიმოკუეთებთა და შოთთებთა კუაჲად მათდავე მიმართ დაიკსნეს რდთა-
 გან იგი შეკრებულ იყო და უოფაჲ მიუღო ნიოთათაჲ ად და ქუეყანაჲცა. და-
 ლათუ უკუნისამდე ჰტიეს ქტეულებისა მიერ და ზამთრის მოწვეწულისა ნეფსეი-
 20 სს. სახითა რაჲსმე მისდა შემთხუეულისა მედრობისა. და კუაჲად წდითი-
 წლადისა განცხადებისაჲთა მომრგულებითისა მქონებელ არს. და გარემოვლი-
 თისა შოფოებისა კერეთვე სახედ შესეს. ადგილით თჳსით აღმოსავალსა. და-
 სავადისა კერძოთა დამავალსა და კუაჲად მისვე აღმოსავალისა ადგილსა შინა
 ზოგნილსა და დასავლეთ-კერძო მოძრაესა მომრგულებით გარემოვლით აქუს
 25 ძრვად: ამის უკუე ესევეთარისავე გუარისა თითოეულისა ქარისცა შემთხუევისა
 განმცხადებს იტეოდის რაჲ: გარემოჲს გარემოვლით ვალს სული. და 21b
 გარემოჲს მისსა მოიქცევის სული: რ ცხად არს ვად ვერ იგი რაჲსმე
 ნრდილთაჲ ქროდის ანუ სამსრისა კუაჲად თჳსსავე ადგილსადა მიიწეგვის
 მომრგულებით გარემოვლითა რისა-გან იგი გამოსრულ აუფს: რასა უკუე სარ-
 30 ტებელსა მომიუდის წინ ამიერ. გარსა თუ მრავლით-კერძო და მრავლით-სახით
 რწმუნებზე ჩუენი ჰნებავს. არარს კაცთა მიერ ქმნილთა და განგებულთაგანს აქუს
 უტვალეუმი სიმტკიცე. ად თჳთ მათცა შემთხუევისა სიმტკიცისა და მედრო-

ბისა ვ'ე უკანადასწევლისა მის ეოვლითურთისა დასრულებისმდე მჭონებელთა-
 ადგილობითისა ქცევისა და გარემოვლითისა შეცვალებისა და მოძრაობისა მიერ
 აქუს შემოაბილება და შეოფობაჲ. და მორჩილ და მრწმუნებელ არიან სასდვარ-
 5 თა და შეუღთა შემოქმედისა და განმაწესებელისათა. რა მიერ წინა ზირველი-
 ს მის დასაბამისა წინის წერტილად აღსდვას და კუადა-ქცევისა მომადგენი
 მასწავლე ვიფენთ დადგრომად ბუნებითა ზედა სასდვართა და შეუღთა დამ- 22a
 ბადებელისათა მსგავსად უსუფათისა. და ნუ უდარეს გამოეწნდებით მათსა შეუ
 რცხის-შეოველობითა და გარდაშავადობითა ნებასა შემოქმედისასა. რაი გა-
 მოიფანებს ქართა სუენჭეთა-გან მისითა. და კუადად მომრგულებითათა გარემოვ-
 10 ლითა თითოეულსა ადგილადვე თასად მიაქცევს: და კაცთა საწუთოელსა ამის
 ცხორებისა სტადიონსა შემოიფანებს. და კუადად განიუფანებს შემდგომად გან-
 სრულებისა კაცად-კაცადისა-თჳს განჩინებულთა ჟამთაჲსა. და ზირველისავე წესისა
 მიმართ მიაქცევს. ად და სხუანიცა რაჲმე უსაიდუმლოესნი ხედვანი ამათ მიერ
 განმცხადებიან წინ. ეოვლითურთ თანაშემწენი ცხორებისა ჩუენისა განმართლე-
 15 ბისა. და უმჯობესისა და სუფიერისა ცხორებისა მიმართ შეცვალებისანი. რა
 ესრეთ ვითამე კითხს. ვად უკუეთუ გულის-ხმა ეონო მომრგულებითი გან-
 ხილვა[ა] და შეოფობაჲ ცისა და ქუეენისათაჲ. და დასაბამისავე მიმართ მიქცე-
 ვითა. რადსა [მეს]მედ უწოდენ სწავლულებისანი. მოგზაურობითობაჲ მოძრაო- 22b
 ბისაჲ უმჯობესად შეცვალებული: შეიცვალე და შენცა უდარესთა მაგათ ქცეულე-
 20 ბათა და ძრვთა-გან და კუადად უმჯობესთა მიმართ მიქცევითა განსაღებულ ეავ
 ცხორებაჲ თჳსი: და სხითა რაჲმე მომრგულებით მოიქცე შემოქმედისა და
 მეუფისა თჳსისა მიმართ: ვერ იგი მზე აღმოსავალად. და ქუეენაჲ კუადად ნა-
 ეოფიერებად. და თათოეული ქართაკანი ღმრთისა მიერ მათდა განჩინებულთა
 ადგილითა მიმართ: რა უკუეთუმტა ესრეთ კეთილითა შეცვალებითა შეცვალებუ-
 2 ლად იწყო. შეოფობისადაცა და წარუვალად მკუდრობისა უცვალეებლად დამცველ
 იქმენ კეთილისა სასწებელისა მიერ:

1,7. ყაიფიონი თოდისნი ერისკენი ზითიდის: ვაჲ ზითიდი იდის იდის იყოფილყოფით.

23a

განიხილენ ეოველმან მნებუელისნ. თუ ვითარ დაბადებულთა კეთილად-
 30 მრწმუნებულსა მორჩილებასა და დაუცვადებელსა დამაბდებელსა და მეუფისა თჳსი-
 ს ნებისა მოეღივას წარმოიტყეს ბრძენი ეკლესიასტე: რა ეოველთა ღირთა
 ზღოვად შემასხმელბას. და მისსა არასადა ადგებულობასა ჰგომბს: რომლითა რასა

ცხად ჰყოფს. ნამდუღვე სკანკელის რასმე და უოელთა განცხადებითა სავსეს
 რ უყუთუ ღუარისა და ესოდენტა და ესეითართა მდინარეთა [არა აღავსიან.
 ზღუდა. და] ეჲ უოელთა უწეოთ. არცა ერთსა ეჲსა შინა აღორძინებულად და
 შემატების მიმთუაღველად იზოების იგი. ანდ უფროდს და მსგე სწორსა
 5 იგივეობასა და მსგეობასა ზნ ჰკიცს იგი მარდის. არცა შემატების მიმართ
 განგრცთმილი. და არცა უნაღუღესისა შემცირებულად: საძებელ არს უაგე.
 თუ რწლის მიხედასა-თჲს იზოების მიუღებულად შემატებისა და მოვლებისა: 23b
 ანუ თუ ცხად არს ვნდ რწმენებითა მოწმეობასა საზღვართა და სიტყუათა შე-
 მოქმედისა და მისა მიმართ შეტყუებასათა: ეჲ აქამდე მისდევ. და არდა
 10 ზეშთა გარდაჰქდე. ანდ შენ შორის შეიმესნენ დღეებანი. ეს რ ბრძანებაჲ ესე
 სდთთა აღრი რამეჲ კქნ. ესუღოს მის. და იქმნების იგი დამტყუებელ
 აღვრცხელთა მათ წუღთა. დასაბამით-გან მის შნ დამყარებულთა მათა, და
 სამარადისოდ გარეშე შემდინარეთა და არცა და ერთისა აღორძინებისა და შე-
 მატებისა მიმთუაღველად იზოების. არცა მცირესა რასმე მომხუჭველ შეზო-
 15 ბელთა მათ მისთა ქმათა და ეკელისა-გან: რ ამისდავე მსგავსად. უფროდსა
 განმცხადებულად ამთდა. რ იტყეს დავითა წინაჲწარმეტყუელი. უოელთა
 იტუადის რაჲ: საზღვ-რი დასდევ რწლსა არა გარდაჰყდენ. არცა მიიქ ეყენ
 დაფარვად ქრესანისა:

I, 7. სტუდიოსი მთაჲრთიჲ უოელისაჲ შოქიოქი.

24a

შოქი შოქილყოფილის შიხიოქი.

20

და აჲ კელად სხეას სკანკელებისა მოიქსენებს. რამელი ესე დაფარვის
 მრავალთა კაცთა რ არა უოელნი შეცნიერ არიან. ანდ მსოფლიად შენავეთა ოდენ
 უწეიან რწნი ვრცელთა მათ შინა უფესრულთა ზღვსათა მოგზაურობენ და მათ
 თანა საღმრთოლსა წყარადის წურთილთადა. და წწყედისა ამისას-გან თქმულად
 25 მსმენელთა: რწლი მოუწოდს წყალსა ზღვსასა და მოჰყენს მას პირსა ზე- 5, 5b
 და უოელისა ქრესანისა. რწლითა ეკერა ცხად ჰყოფს უოელად-მღერითა
 განზახებითა ღმრთისაჲთა წუღთა-გან ზღვსათა ქმნაჲსა მას მრავალგზას დრუ-
 ბელთა მიმართა აღვლასა ესეითართსა ამის წუღთა ზღვსათა დრუბელთა-მოერისა
 აღუქანებისა წარმოსახიებულად იტყეს ბრძენი ეკლესიასტეკა ენდ: აღვიღსა
 30 რწლსა ღუარნი მივლენ მუნ იგინი მიიქევიან მისღვად. სოფლი თუ ვნ
 იქმნათ იგივეობაჲ სიტყუსაჲ. რ ესრეთ უღარდა თქმად. ენდ აღვიღსა სა- 25a
 და ღუარნი შეწყნარებულ იქმნებიან. მუნ იგი[ნი] მიიქევიან სღვად.

რ' ესრეთითაჲ თქუმიტა უადვილეს და უცხადეს იქმნების და გონებაჲ სიტყუასა შემდგომობისა-ებრ წესისა: ვინაჲთჲც ზღვსა-გან მიიღებენ ღრუბელნი წყალსა. და შთადენენ მას მდინარეთა შინა და ღუარათა. და იგინი კუალად მიწვევენ მას ზღუად: კარნა არა ესრეთ ცხადად თქუა ესე ბრძენმაჲ კელესიასტე. ად

5 წესისა-ებრ გამოთქუმელთაჲს მიფარულადრე. სხუთა მნებებელ იქმნა გამოცხადებად სხუსა. რა ესეგითარ იფოს თქუმული იგი ვა წადან ვთქუთ ვად: აღგილსა სადაჲთ ლუარნი შეიწყნარებენ და მიიღებენ ღრუბელთა მიერ წყალსა და აღივსებიან. მუნვე იგინი კუალად მიიქცევიან მისლვად. რ' ესრეთ უჩუენებს წარმითხველსა ძალსა ამის სიტყუასა. ვად ღუარნი ვემე და მდი

10 ნარენი ღრუბელთა მიერ მიმთუღველნი წყალსა ზღვსასა აღორძნდებიან და აღივსებიან. ხოლო ვად ნაცვად მისცემენ მავასებელსა სესსა. არა ვა უოვლითურთ 25ა უდონთ იფო ვად-ღიერი მეფეჲ სხუთა წყალთა საკუმარად ქუეყანას ზედა. ად რა ამითცა უჩუენოს კაცთა მიუწდომელი ძალი თჳსი ვად არა ხოლო მძიმისა მის და ქუედაშვიდეელის ბუნებისა წყალთაჲსა სისუბუქისა მიერ ღრუბელთაჲსა

15 გარეშესაზღვრებაჲ. და ზეშთა კერძო მათსა დამყარებაჲ და მათ მიერ კაცთა ნათესავისა ქველის-მოქმედებაჲ ძალ-ურ ად ქუენაჲთცა აღწოდებაჲ და ღრუბელთა სიმაღლისა მიმართ აღუენებაჲ. წინაუემო წესისა ბუნებითისა: ვინაჲცა უოვლითურთისა მორჩილებისა და დაუცადებელისა კრიიებაობისა დაბადებულთა ღთისათასა შემოქმედისა მიმართ და მეფუისა უოველთაჲსა წარმოთქუმის სახედ უწ

20 ეების მნებებელმაჲ უოვლად-ბრძენმაჲ კელესიასტე უოველთა ამით ესეგითართათჳს მოიქსენა: და არა ვითარ იგი ვიეთმე უბირატისთა თარგმანთა ჰგონეს. ანკაჲრთა და უძღებისა ნებისა მქონებელთა სამხილგებულად წარმოთქუა ზღვსა-თჳს თქუმულნი ესე: რ' მიზეზად წინაურე კელესიასტეს მსოფლოდ მითხრობაჲ ოდენ 26a გამოუთქუმელისა ღთისა სიბრძნისა და გამოუუღვეველისა ძალისა რომელითა იგი

25 და რომლისა მიერ არარსისა-გან არსად მოიყვანა თითოეული არსთა და საჩინოთაგანი და წესი ბუნებითი: ხოლო უფროჲსად და ოდ უფროჲსად ზეშთაბუნებითი ზედაღასდუა უოველთა. რაჲსა იგი ჰმარსენცა. და უოვლითურთ შეურეგულად და უცვალებულად სცვენ ვე განკრეებადცა და განკრებად უოველთა გულის-სმის მეოფელთა ამისთა. და დიდების-მეტეუელისა მიმართ სად

30 მრთოჲსა აღძრვად გულისა და ენისა მათისა:.

- ქმნილთა ამათ და საინთოთაგანი თითოეულ მონებრივს სახელის-დებისა და თქმ-
ბასა და ერთგულებას აჩუქებებს შემოქმედისა მიმართ თვისისა. ად არდა სადა 29a
- ქმნილნიცა. ხოლო ქმნილნი ვ'ემე და ეოფადნი ზირველმოფეთა თანა შეერთდებიან.
და თანაზოდგამ ექმნებიან სიტყვთადა არსებისა და მეოფებისაჲთა. და სიტყვთა
5 წესიერებისა და მეუფისა თვისის მიმართისა მორჩილებისაჲთა. ვ'ა არა თუ
ქმნილთა და ეოფადთაგანნი. ად გ'ა თვსობისა და მოუესობისა ზირველმოფეთ-
თა მიმართა მქონებულნი. შემდგომობისა-უბრ წესისა ზირველთა მათთა შორის
დადებულისა ეოფელთა დამადებულობითისა და წინაგანმკებულობითისა კედმწი-
ფებისა და მეუფებისა მიერ: ვ'დ ეგრეთვე ეოფადცა აქუს და ძრვად და ცვაჲ
10 ვ'ე განსაზღვრებულად ჟამამდე საყოველთაოჲსა აღსასრულისად: და რაჲთურ-
თით არა იწიების სხვსა ეოფად მოსვლისა და წესისა და ძრვისა მქონებელი.
გრმცა ვინმე იწი[ვს] მიზეზი სიტყვსა და თქმისა-თვს ვ'დ აჲს ესე ახალი
არს: რ' რაჲცა რაჲ ვინ [ცა]თა შინა იწილთს დიდებულნი და საკრეკელი: დიდთა
მსათბობთ აღმოსვლასა ღ მთაგუბასა შინა. ანუ სხუთა ვარსკვლავთა უფთომელთა ღ
15 ცთამილთასა: ამას თანა ქვეყანისაჲცა შორის და ზღუასა თუთოსსკუთა ცხოველთა 30a
და ნერკთა და მცენარეთა თანა: ესე ეოფელი ფ'დ წ'წრვე იქმნა და იყო ესრე-
თვე და ესრე სხვად: და ეოფისაჲცა მქონებელ იყო და არსებისა და წესისა და
ძრვისა: და საღმრთოჲსა ნებისა და განჩინებისა დასაბამსავე ეოფელთა ზედა
დადებულისა ჭეშმარიტებით მრწმუნებულ. აწვე ეკერა ეოფელთაგანნიცა და ეო-
ფადთანი: ამისთვის იტყვს ოსე წ'წელი თუთ მის ზირისა-გან შემოქმედისა საუ-
20 კუნეთაჲსა და ეოფელთა-განმაწესებულისა ვ'დ: მე უფალი ღმერთი შენი დამამყა-
რებელი ცისაჲ. და ამგებელი ქუეყანისაჲ. შემომკრებულობითისა და წინა-
გამკებულობითისა და თითოეულისა მათგანისა დაუკნელად მცველობითისა საღ-
მრთოჲსა ძალისა ამიერ მომასწავებელი. და მხუენებელი. ვ'დ რ' იგი დასაბამ-
25 ს დაამყარა ცაჲ და დააფუძნა ქვეყანა[ჲ] და აწცა მი'ცემს ორთავე მსოფოდ
საღმრთოჲთა ოდენ და ეოფად-მდიერთა განზრახვითა სიმტკიცესა და დგო-
მასა: ვინაჲ[თგან] არცა ერთი რაჲ ახალი რაჲთურთ ანუ აწდა ქმნულ იწიების
მხესა ქვეშე: ეოფადნივე ქმნილნი და ქმნილნი მისვე მქონებელ არიან მეოფო- 30b
ბისაჲცა წესისა და ძრვისა და ცანი ვ'ემე დ-დებასა ღმრთისასა უთხრობენ
30 დაუცხრომელად. და ღლე ღლესა და ღამე ღამესა აუწყებენ შემოქმედობი-
თისა და წინაგანმკებულობითისა სიბრძნისა მისისა მიუწდომელსა ძალსა: და
მსკავსადვე მათსა ქვეყანაჲცა და ზღუად თვსთა საზღვრის-დადებითა. და წესი-
ერებისა. და მკუდარქმნისა და კუად-განცოცხლებისა. და უფრთადესისა მოძრაო-
ბისა და ეოფადთურთ განმკდებულობისა მიერ ზირველსა უმკებულობასა არა
35 უდარეს ჯგალობის უსიტყუელითა კმათა შემოქმედისა და მეუფის თვისსა:

თა საზღვართა უცვალებელად დაიცავს დადგათუ წინააღმდეგომ იუენენ ბუ- 35a
 ნებისა. სოლო უტუელის-ხმინი და უცნობინი კაცნი მათდა მიცემულთა მათი ბუ-
 ნებითადა გარდაჰედეს საზღვართა: და მრავლითა ჰატეიეს-მოუყარებითა და
 კაცთ-მოუყარებითა ზეკარდა მომინიჭებულისა-კანცა მათდა მისდრეკს შენგიერ-
 5 ბისა და ცხათა მიმართ ამაოებისათა შესცთეს: რომელთა-თჳს იგი თქუა
 ვ'დ ამოებამა ამოათამ ყოველივე ამოა: სოლო აწ სიბრძნით განმხილველმან
 უოველთავე ცასა ქვეშე ქმნილთამან. ცხად არს ვ'დ მათმან, რომელთა იგი ჰეო-
 ფენ უოველსავე მ'ხესა ქვეშე მოქალაქენი კაცნი. გულის-სხმა უო და ცნა. ვ'დ
 მიმოტაცებამა ბოროტი მოსცა ღმერთმან ძეთა კაცთასა მიმოტაცებად
 10 მას შინა რ' კაცობრივთა მთაფრობათა და დიდებთა და მძაფრობათა და
 უსამართლოთა მოხატებთა და საკმართა შეკრებისა-თჳს ტეიელთ-მოუყარებისა
 შრომასა. და თითოისხეთა და მრავალფეროთა მდვარებთა და მოსწრაფებთა
 და. შემდგომობისა-ებრ წესისა. გორციელთა და საძაგელთა გემოთა უმჭუ-
 ლობითთა და ბილწთა აღრევთა ბოროტად მიმოტაცებად სახელსდგა. ვ'ა ნამ- 35b
 15 დვლევ ბოროტთა და უოველისავე კეთილისა იტეს-საგან დაკლებულთა: სოლო
 იტუოდის რაჲ ვ'დ მისცა ღმერთმან ძეთა კაცთასა: არა მარტოვად ესევი.
 თარისა მიმოტაცებისა ღმერთისა მიერ იტეს მიცემასა. ა'დ სიტყვთა თვთმფლო-
 ბელობითისა ნებისა და აღრწევისაჲთა შემნდობელობასა ქმნად მათდა რაჲცა
 იგი ენებოს. რა არცა წ'ნ შორის შეოფისა ამას თვთმფლობელობისა და-
 20 მარლუ[ეველ] იქმნეს და სხიერების შეუნიერიცა იგი განზრახვამა ცხად უოს:
 რ'ლითა თვთმფლობელად დაჰბადა კაცი და მისცა მას სული სიტყვერი და გო-
 ნიერი. რა თჳსითა გამორწევითა და ბრჭობითა უდარესისა და უმჭობესისაჲ-
 თა მოქმედებდეს თუ კეთილთა. კეთილნიცა მოიხენეს მისაგებულნი. ვ'რ
 იგი წინაუკმო მოქმედ ქმნილმან ბოროტთამან. ზოგნეს შემდგომობისა-ებრ
 25 წესისა ბოროტნი ბოროტთა ნაცვ: ღნი: ვინაჲცა თუ მისცა ღმერთმან ნაცვ-
 ლად ამისსა ვ'დ შეუნდო და მიუშუა. და დადგა ბრქმანს ეკლესიასტე. ვ'დ აგი
 დიდი მოციქული ზეუღეცა იტეს ე'ისავე უწესობისა და სიბოროტისა მო- 36a
 ქმედთა-თჳს: რ'ისა-თჳსცა მისცნაო იგინი ღ'ნ გულის-თქუმათა შინა რ'მლ
 გულთა მათთასა არაწმიდებად. გინებად კორცთა მათთა მათ თანა: და 1, 24
 30 ეულებად: და ვ'ა არა გამოიკადის ღმერთი ქონებად მეცნიერებისა. მისცნა რ'მლ
 იგინი ღმერთმან გამოუცდელსა გონებასა საქმედ არაჯეროანთა: ცხად
 არს ვ'დ თჳსითა წინააღმრწევლობითა საქმედ არაჯეროანთა თვთმფლობელობისა
 თჳს მიუშვნა: 1, 28

I. 14. 'ყოფილი თქნადა ყაყოყილი ქმრონი ჩუ-
ქიძისა შიხის ქოყილი ზე ღოი ყაყოყი-
ნი ეძდაყოფს ზე ღოისიყოფს ხოლონი:.

არა თუ დაბადებულთა აგებულებისა-თჳს იტყვს. ნუმა ვინ ჰგონებს ამას. 37a
5 რ'ი ესე უწესო არს. რ' ყოველნი იგი ფ'დ კეთილად დაბადებულად და წამებულ
არიან: ა'დ ბოროტთა და უსახურთა კაცთა მიერ ქმნილთა და წარმოჩინებულთა-
თჳს. ვ'რ იგი ვიტყოდით. რ' კრძალულებით გარეშეწერა ესე და სიძულთა
სიტყუთაჲთა თქუა რაჲ ფ'დ: და აღრჩევა სულისა: ვ'რმა იტვოდა. ფ'დ ესე
ყოველნი ნებანი არიან თვთმფლობელისა სულისა თითოეულისა წამის მიმართ
10 გინა თუ კეთილისა ანუ ბოროტისა ნეფსით-მიდრეკადისანი. რ' ამას სახელსდგა
სულად აქა. ვინაჲცა არა თუ კაცობრივისა სულისა აღრჩევას შეუქმნა ბუნებაჲ
არსთაჲ. რ' მათ-თჳს ჰგონეს ვინმე თქუშულნი ესე: ა'დ ვინაჲთგან მის მიერ
მრავალად კაცი ბუნებისა გარეშეს რასმე აღიძრვის ქმნად. და ე'დ არა ბუნები-
თი არს ბოროტი მიმოტაცებაჲ და სისენეშისა საქმეთა ამოცებაჲ. კაცთა მიერ
15 საცნაურ იქმნა ესე. ძუელადცა სადმე სათნოეფილთა ღმრთისათა მრავალთა
და ყოველთა სათნოებთა ვითარებითა განბრწინებულთა. და აწცა მსაკაცად მთ-
სა მოქალაქობად' და ცხოვრებად მოსწრაფე ქმნილთა:.

37b

I 15 'ადისა'ყოფილიყო ღიხე ყოყიდიყოფილი ღიხი
ყოქსადცა. ზე ჩიქოლიყო ღიხე ყოყიდიყო-
ფილი ღიხი ღიხილყოფილცა:.

20

ბუნებითა მკაღითა შემომართუამს ჩუენ გულის-ხმის ვოფასა. რომელთა
მიერ გამოჩინებაჲ ჰუნავს კაცობრივისა აღრჩევისა[ა]. ერთგვის სიმართლისა
და ჰუმბრიტებისა-გან განვრდომილისა. განმართლებისა და უმჭრებესქმნისა
უღმრთობასა: რ' ვითარ სახედ ყოველი იტყვს გარდაქცეული და ერთკერძმი-
25 დრკელი ნერგი ანუ სხუაჲ რაჲმე ეგევითარი ვერ შემქმნებელ არს თავით 38a
თჳსით ჰოვნად განმართებისა და ქუთა შორის სახილველისა მართლმდგომა-
რეობისა. არცა ნაკლები შესაძლებელ არს აღრიცხუვად: რ' რიცხუსა ათისსა
აქლდეს რაჲ ერთი მათი. არა შესაძლებელ არს მეცხრისა მის რიცხუსა მათედ
სახელის-დებაჲ. ნაკლებუნებითა ერთისა მათგანისაჲთა: არა თუ ვინმე ექლონ-
30 მან შენერგეჲმან ნერგი იგი წამოჰმართოს და მართლიადისა შემდგომობისა მი-
მართა გამოცდილებით განჰმართოს: და ცხრათა დრჳკანთა თანა სხუაჲცა ვინმე
უოს შემატებაჲ დრჳკანისა[ა]: ეგრეთვე არცა კაცობრივისა აღრჩევისა ერთგვის

განდრეკილისა და ბოროტთა მიმართ მიტევულის შესაძლებელ არს თავით
 თჳსით კუალად მოგებაჲ განმარტებისაჲ და უმჯობესქმნისაჲ: არა თუ ვინმე
 სხუამან თანადლობილ და მოწყალექმნილმან მის-თჳს მადლის მიერ და ძალისა
 თჳსისა განკურნოს და სათნოებისა მიმართ მიიზადოს. და ეოვლითურთი დაწ-
 თქმული განმარტებაჲ და უმჯობესქმნილებაჲ მიანიჭოს. | ხოლო ესე ქმნას უე- 38b
 ჭეულად შემოქმედმან და ხატად თჳს დაშაღებულმან მისმან. და უმჯობესისა
 მიმართ შემცვალებულმან და განმაშუენებულმან ეოვლისმან. ძალგანულომელმან
 საიტყუამან ღმრთისმან თჳსისა მის სახიერების შეენიერებოთისა და თჳსისა გან-
 კორცილებისა მიერ: და ნუმიცა ვრ კარეწარის რაღსმე და ნამეტავის მეტრეუ-
 ლად მგონებს წნ. ვა კელესიასტეს მიერ არათქმულთასა წესთა-ებრ საიტყუს
 დაძმრთეულთასა შემომდებელთა. რ მრავალნი საიტყუნაკლულთასანი იშოებთან
 საღმრთოთა წერაღთა შინა ჩუელებისა-ებრ გამოშტეტულთასა. რნი გონებაგე-
 თილთა მთარგმანებულთა-გან მიიღებენ სრულყოფასა: ხოლო უფროსლად საქმე-
 თა მიერ განსრულებულად ჭეშმარიტებაჲ მტკიცე ჭეოფს წნ მიერ თქმულთა:.

15 I,16-18. 'ხოთჳსაჲ ჯაჳთოსიჲ ყრინჲ სიქშიჲ თჳსაჲ
 ჰდო: დოჲ ბუ ჯადნიჲ'ბჳჲნი. ბჳ ყოყოსიჲ
 სოცხიხიჲ ყაჳყოთოჲ სიქბჳ. ძაბჳთოჲ ყოყოსი
 თჳსიჲ სიქშიჲ სიქთოსიჲთჳსი ყრინჲ. * ბჳ
 20 ჯაჳთოჲნი სიქბჳნი დოჲ ბიჲდოჲთა სოცხი-
 ხიჲ ბჳ ბიქნიჲსიჲდო: სოცხიჲ ბჳ დოჲთაჲ-
 სიჲდო: დოჲნი ბუ. ბჳ დოჲთაჲსიჲ ბჳ დოჲნი
 დოჲთაჲსიჲ საჳთოჲ * ძაბჳთოჲ სიქთოსიჲთჳსი
 ყრინჲ სოცხიხიხიხიხი სიქთოსიჲთჳსი ბიქნიჲსიჲ-
 სიქ[]: ბჳ ძაბჳთოჲნი ყოყოსიჲ ბიქნიჲსიჲ-
 25 დო: ყოყოსიჲ თჳსადო:.

თვნიერ კმანისა საიტყუსა მოგონებოთითა თდენ საიტყურობოთა ჭეკუს
 თავისა თჳსისა შორის საიტყუს-შეოფელად ვრმტა განზრახვითა შინა თჳსთა მე- 40a
 ტრეულადჲ ესრეთ. ვწდ აჭა დიდებულებაჲ მეფობისაჲ მაქეს უფროსიჲ უწირა-
 ტესთა ჩემთა. ცხად არს ვწდ ბირველ ჩემსა იერუსალიმს მეფექმნილთასა: და სი-
 30 ბრძნისა და მეცნიერებისა სიფრტე. და რ მას ზედა. ამასთჳსა მასწარვე
 ვეგე გუფი ჩემი. რა თავად სიბრძნისა და მეცნიერებისა აღიწოოს: და საზღვარ-
 თა შინა ჩემისა გონებისათა იგავნი და ეოველნი კელეონებანი შეწერეს: ვინაჲთ-
 წან უეუე ამათ ეოველთა მიერ აღსავსე ვიქმენ. და უმწუერვალესად თხემად

- კაცობრივისა და ეკლესიასტოქიის მიგაწიე. უფრომსდა მამინ განგებუე კნტობრივი ცხორებამ ვა არცა ერთის რაჲს სარგებელის მომსიდელო რაჲთურთ ამთ უოველთა მიერ რელს ცხად ჰყოფს. იტუოდის რაჲ ვდ და ესეცა აღ-
 რჩევა სულისა: ნაცვლად ამისა ვდ ცხოველობითისა ვეშე განზრახვისა სჰმე
 5 არიან ესე უოველნი რ სულად აქა ცხოველობითისა ძალსა სანელსდვა. სიღო
 არარაჲთ შე...ვის ცხორებასა და სარგებელსა სულისასა. არა დამდებულთა შორის
 მოსწრაფებისთა მოგებისა-ოჯს სათნოებათაჲსა. ად | მხოლოდ კაცო-მოთხებისა 40b
 ოდენ და ცუდას დიდებისა-გან შერთობისა და ზუაობისა და კაცობრივისა ქე-
 ბისა მიმართ მსდევლთა შორის. და კჟაჲდ ვდ არარაჲ სარგებელი აქეს
 10 ესევეთართა ამთ-გან. რელთა არა სცნაურთა კეთილთა სურვილისა მიმართ აღ-
 ჰურობილად აქუნდენ გონებანი. ად ტყვილთა და შრომისა და საღმობათა მო-
 მატყუებელ არიან მოუყარეთა თჳსთა და ნამეტნავთა მღჳძრებათა და ამოთა
 ზრუნვათა: რ ამის ცხად ჰყოფს სიტყუთა ამთ მიერ ვდ: სიმრავლეა ში-
 15 შესძინა საღმობაჲ. და აწიუნებს განცხადებულად. ვდ რაჲთენცა ვინ ზემთა-
 აღმაღლდეს საზომთა შინა სიბრძნისთა. და სიმრავლითა მეცნიერებისაჲთა აღ-
 სებულად აქუნდეს გული თჳსი. ეგოდენ უფრომს შეუქმს მის საღმობასა ურგ-
 ვლობისა და ზრუნვისასა უფრომსისა და უმაღლესისა სიბრძნისა და მეცნი-
 20 რებისა-თჳს: რ იხილეთ ფადოსოფოსებრი მეტყუელებაჲ ეკლესიასტოქი. ვრ
 იტყეს ვდ სიმრავლესა სიბრძნისასა შეუქმს სიმრავლე მეცნიერებისა | და შე- 41a
 მატებას მეცნიერებისასა შემატებაჲ საღმობათაჲ ვდ არარაჲ საჭიროჲ. არცა
 სათანადოჲ და სჳუქსიოჲს ცხორებისა მომატუელებელი ზოგნად უც სიმაღლისა-გან
 გარეჲთა მთ მრავლთა და ნამეტნავთა სწაჲლულებათა და მოძღურებათა მიერ
 და შრომათა მოგებელისა მის კაცობრივისა სიბრძნისა და აღმატებულისა მე-
 25 ცნიერებისა-გან: ად უფრომსდა ესევეთარისა-თჳს ფდ მოსწრაფეთა მთ წინა-
 უქმო შემატებაჲ შექმთხუვის საღმობათაჲ. რ გჳქმს. რა ამთ უოველთაგანი
 დაურტოთ და მღჳძრებაჲ მოგიგოთ გაჴობათ შინა და ღოცვათა და შემოქმე-
 დისა თჳსისა და ღთისა და შოფის მიმართ ვედრებათა: და ესენი შევიკრჩაღ-
 30 ნეთ: ამოდა შექცეულ ვიყვნეთ: და ესევეთართა ამთ მიერ აღჴმაღლნეთ გო-
 ნებანი და გულნი შაუწდომელისა მიმართ სიმაღლისა საღთოთა დიდებულება-
 თაჲსა. და შეუნიერებასა მზისა სიმაღლისასა განვიცდოდეთ. და მისითა მია-
 ხდებითა და ზიარებითა განვაბრწყინოთ შინაგანიცა და გარეშე კაცი ჩნი და
 გამოუთქმელითა დიდებითა მის მიმართთა სედვათ | და ოცნებათაჲთა ვა ნამ- 41b

მოცინარათაჲსა: . ამის შ'დ წესისა-ებო საჭმისა. შეჭრისხნა სიხარულის და ქრჭა. 43
 რას ჰყოფ ამის. ვ'რმტა ეტყოდა. ე'დ არაჲს სარგებელის მომეტყუე-
 ბელსა ჩ'ნდა. არტა მიმეგანებელსა ნეტარის მიმართ აღსასრულისა. ა'დ წინ-
 უკმო მიმოღამბნეველსა და მუენებელსა ჩემსა კეშმარტის მიმართ და სცხო-
 რებელისა მოცალებისა. საკუთართა და სთნთათა ღმრთისათა შესატყვისისა: . რასა
 5 ჰყოფ ამის. წარვედ შორს ჩემისა-გან დაწენარებისა და ცხორებისა: ნუღარა მო-
 შვასლები მე: რ' განსაგდებულად და ყოფლითურთ მოსაწეინელად მაჭუს მოსლგაჲ
 და მოახლებად შენი. ვ'ა ბორთისა აღსასრულისა მიმართ მიმეგანებელისაჲ: .

თავი მეორე:

მიზეზი მეორისა თავისაჲ

სოფელსა ამის შინა კეთილად-საგონებელთა-თჳს განვიზრახვედ გონებითა.
 უფეთუ ძალ-უც მათ შინა მეფეთა დამორჩილებაჲ კორტთა გემოასაჲ ჩ'ნ შო-
 რისთა! ვნებათას უძლიერეს ქმნითა სიტყუერობითისა ძალისაჲთა: . ა'დ და ვა- 44
 15 წუროთიდაც კიბოს. კამოცდილებით მნებებელი ცნობად თუ რაჲ არს სიხარული
 კაცთა: ვიდრემდის დიდად განვქმსადენ თათოყული რ'დიტა გულმან მითჭუ:
 სიხარნი ზეთის-ხილა-ნინი. ვენახნი და სხუანი რაჲოდენთაჲცა ამათ თანა ადჭრაცხს:
 ხოლო დასასრულად რაჲ მივაწყო გულის-თქუმაჲ. ვგან ამისცა მიმოტაცების
 ამოცება: . ხოლო თანაშერეუების-ყოფელმან სიბრძნისა და ამოებისამან. ესო-
 20 დენი ვნაჲ განუადილებაჲ. რაჲოდენი ნათლისაჲ ბნელისა მიმართ: ამისა შ'დ
 მომესუნებელი საზოგადოაჲს მის ყოველთა კაცთა სიკუდილისაჲ. უღონოებითმან
 ურუგმან მომიცტა. ე'ე მოძულებაჲმდებუ კაცობრივისა ცხორებისა. და ბრძოლად
 მრავალთა მათ შორათა რ'ნი წარვაგენ განმზადებასა ზედა ყოველთას. რო-
 25 მელთაჲცა გულმან მითჭუ: რ' ვინ უწყის. თუ ვითარი ბრძენი ანუ უგუნური
 იყოს მოხატვალე სიმიდარისა მის: . ხოლო მოფაცენებელ უძილთაჲცა დამეთა ესე-
 ვითარსა მას მიმოტაცებასა შინა გარდასრულთა. და ვსცნობდ ვ'დ ყოველივე 44
 30 ამა: . ა'დ ჰსმადოცა საშუებელისა-თჳს განვიხილე რაჲ. რ'ი კეთილად-საგონე-
 ბელ არს კაცთა შორის. ვზოჲ. ა'დ შევე ვ'დ არტა ამათისა საშუებელისა და
 კედმწიფებისა ჭინებაჲ არს თჳნიერ ღმრთისა: ხოლო დადათუ კეთილად-მო-
 ნიერტა ვინმე იყოს. და იკუმევედცტა შეებასა. არაჲთა უდარეს შთავარების
 ამოცებას:

და სურვიელნი საღმრთოაჲს მიმართ და სარსურისა დაწინარებისა. და ღოცვითა
 განუკუთვლობაჲ. და სიმძვლე და სიმდაბლე. და სსკანი წარმატებანი სათნო-
 ბისა თუთებათანი დიდად ძალ ექმნებან უცოდველობისა მიმართ და უკნებულ-
 ბისა ადამათ ეოველთა წინაჲსდევს ძალისაუბრისა მის კრძალულებითისა 46a
 5 მარხვისა სსხე ვა წინადმსახველი რაჲმე გუელს შანს სეღიერისა და ღმრთი-
 სს სკუარელისა მოქალაქობისა ხატისა და წესისა შემდგომობისა-ებრ უჭეროვ-
 ნეს მყოფელი მისი ვა ფერშეხიერთა რათმე წამალთა ზემოკსენებულთა სათ-
 ნოებისა თუთებათა მიერ კეთილის-მოფუარისა და მოსწრაფებობისა ცხარებისა
 განსრულებულად ხატად. რლისა წარმართებაჲ მიზგზმან კეთილთაჲს ეოველთა
 10 ღმრთიან და ჩუენცა მომანიჲენი.

II, 22-23. ძეძყოთაჲს იქმნიყუსი ღელისე ყა- 54a
 ყოყოხიე ყინიე ყიხაბიხიე შიხიე ზეჲ ფიხილი-
 ყოფიე ჯაყოხიე შიხიხიე. ძაძყოხიე ყოყო-
 ყუსი ზეჲ შიხიე ყიყოყო. * ძეძყოთაჲს ყაყოყო-
 15 სი ზიჲსი შიხი სეღოძაყე ზეჲ ჯაყოხი-ყოყი-
 ზეჲ შიხაღელყუსი შიხი ზეჲ ფიხი ფიხილი სი-
 ხიყის ჯაყოხიე შიხიე. ზეჲ ფიხილე ფიხიყუსი.

ჭეღამი და ჭეჟენის და განჭეღის გემოჲს-მოფუარეთა კაცთა უცნობელო-
 ბისა შერშეცა წარწყრითა და დასასვითა ზრუნვითა და მდუძარებათა და თითო-
 20 სსხეთა შიფოთებათაჲთა. რამელთა იგი ნებისა-თჳს გუელთა მათთაჲს შეიმთსუ-
 ეენ. რა შეკრებონ სიმდიდრე უსამართლობით და უუეროებით. და ღუჟნფონ
 იგი უბორბტესთა მათთა. რელიცა ნეფობითა ნებითა შეკრებეს მათ. არცა ერ-
 თისა სეღიერისა სასეღიელისა მზოყნელთა მის მიერ. თხნიერ ხოლო საწყითასა
 შინა მათსა ქმნიდისა მის მათად ცუდისა საშეუბელისა. რა იგი ამოყებისა და 54b
 25 უოფლისა უბადრეკებისა არს გზა:

II, 24-25 ზეჲ ფიხიე ფიხი ღყოთო ღელთე თი-
 სიყის ცუძეჲ ზეჲ სოჲჲ ზეჲ სოჲჲჲჲჲ ღყო-
 თოთო სოჲჲჲჲჲ თიხილე ყიხაბიხიე-ჯეღი შიხიხიე.
 30 ზეჲ ფიხი ყიყოთოჲ ზეჲ ყიყოთიხიჲჲჲ
 ზეჲ იქმნიყუსი ფიხი: * ძეძყოთაჲს ყიხი ცუძახი
 ზეჲ ყიხი სოჲჲჲ თიხიყის შიხიხიე.

საუეუნეთა მათ და ეოფედთა კეთილთა და ზეშთაცათა და საღმრთოთა
 მოსაგებელთა-გან ეოფედითურთ უსასქმნიდნი და განსუენებობისა მის ხოლო 55a
 საწყითთაჲს ცხარებისა შეუბასა განმცემელნი თავთა თჳსთანი ამის ხოლო იო-

- ცნებენ და ჰგონებენ კეთილად რუდუნებათა შინა თჳსთა და შრომითა. რომელ
 დიად იგი მამასწავლებელი და გამომისწვეელი კმობს ბრძენი ეკლესიასტე ხოლო
 თქუა რაჲ ვ'დ და ესე ვიხილე მე რ' კელის-გან ღმრთისა არს. განცხადებუ-
 ლად წარმოაჩინა ვ'დ კორცელისა ცხოვრებისა საქართაჲ საკმარი და ზომიერი
 5 და წესიერი არა მუენებელ ექმნების მოსწრაფესა სრულმყოფელობითისა მი-
 მართ მოქმედობისა სხუათა უადრესთა საქმეთაჲსა რომელთა-თჳს იქების და
 იდიდების დმერთი გონიერებით და სიბრძნით შეუმეველთა-გან ჭამისა და სუ-
 მისათა. გინა თუ სქამდეთო გინა თუ სუმიდეთ. ყოველსავე საღიდებე-
 1 ლად ღმრთისა იქმოდეთ. იტუეს სადმე დიდი მოციქული ზაჲლე და ფ'დ 10, 31
 10 უწინარეს მისსა წ'წუელი დავით. ყოველთა ღმრთისა მიმართ ვ'დ: ალილებ^{103, 28}
 კელსა შენსა და განაძლებ ყოველსა ცხოველსა სათნოყოფათა და კუ-
 ლად: მიმცემელმან საზრდელისამან ყოველისა კორცისა და მართალთა სოფ-
 5 ლისათა შედგველთა მისთა: რ' ვინაჲთაგან წარმდინარესა ამას ბუნებასა ჩ'ნსა
 საზრდელთა მიღებითა მაქჲს სიმტკიცე დგომისაჲ ესრეთ განმასხადვრებელ-
 15 ბათა მის-თჳს შემოქმედისა მისისა მიერ. სამართლად ღმრთისა კელით-გამო
 თქუა უოფაჲ მისი ეკლესიასტეცა და მის მიერ ჭამაჲ და სუმაჲ: რ'ი ესე არს
 საქმე ზეკარდაშაჲს მის საღმრთოჲსა ნებისა და კაცთ-მოუყარებითისა განწე-
 სებისაჲ: ხოლო უმეტეს ზომისა კუმევაჲ საკმრისა მეტთა ჭამათაჲ. და ბუნე-
 20 ბისა კმასყოფელსა საზრდელსა კარდაშტებაჲ და მიღვენებაჲ ნოვაგთ-მოუყარე-
 ბისა და თათოსახეთა საჭმელთა და სასუმელთა მიმართ უძღვებითა მით და აღუ-
 გსებელთა კორცთა ნებისა გემოჲთა ანუ თუ ანგაჭროფთაჲ. და მარსვაჲ თა-
 თოსახისა და ყოველით-კერძოჲსა სიმდიდრისაჲ და არაზიარად მიუყენებაჲ
 25 უქონოთაჲ საზომისა-კბრ მოგებულისა მის სიმდიდრისა არა არს ღმრთისა
 მიერ. რ' მხოლოდ კაცობრივისა ნებისა და ბოროტის-განმზრახობისაჲ არს
 თათოეული ამათა რ'ლისა | მიერ დამონებული უბადრუკი კაცი მრუჲე ჭეოფს^{56a}
 სიტყუერისა სულისა სამთაფროსა. და საღმრთოთა წამის-ყოფათა და ხედვათა და
 მსახურებათა მიმართ დაადგრების უქმად: ხოლო ძჳრი და ბოროტთა კაცთა დაუნჯე-
 ბული სიმდიდრე დაუსრულელებლსა ტანჯასა მოუტებს მტონებუდათ თჳსთა.
 რ' ვ'ა არა შეიწუდნეს უეჭუელად არცა იგი შეწუდებულ იქმნენ და ვ'ა
 30 არა ავასეს. არა ნაცალად მიეცეს კელეებისა მიერ დაზრდომილთაჲსა მი-
 ლებულისა ღმრთისა-გან მისცებული: აწ უკუე ზომიერად და წესიერად ჭამაჲ

- და სუმა და ბუნებისა მიერ თანაწარუებადისა ვა საჭიროდ საძებნელისა ქმნა. რწლისა თვნიერ ცხოვრება და ღამაღებელისა მიმართ თანამდებთა მათ მსახურებათა და ღოცებათა დღისა და ღამისათაა შეუძლებელ არს შეწირვად. საღმრთოებს კელისა. ესე იგი არს სახიერებისა და ნებისა საქმე არს: სოფო ნამეტავი და
- 5 საჭიროებს საკმარისა-გან კადეგანი უძღებისა და ბორცნეულისა შეუძლისა და წინა-აღრწევისა და არა საღმრთოებსა კელისა და განგებისა არს: რა ესე სიმიდი- 56b
- დრისა-თვსცა ვინმე თქუას ესრეთვე ვდ რუდუნებით ვემე და შრომით და თვსთა ოფელთა მიერ შეკრებულთ სიმიდიდრე კაცისა. ჟეროვნისა მის ჭეშმარიტებისა და სიმართლისა უფლისა მიმართ მჭონებელთა სსსოებისათა და მოჭენ- 56b
- 10 თათა და გლასთა მიმართ შემსგავსებულად ძაღვისა თვსისა განყოფილთა. კეთილ არს და მომარტყუებელ კეთილთა უხრწნელთა და საუკუნეთა: სოფო განმიდიდრება ვითარ სასედა ვან უძღოს განმიდიდრება. და თავისა თვსისა-თვს და საკმართა თვსთა მიმართ წარგება. სიმიდიდრისა. და არა ზიარებად მიუვა-ნება ამახდა თუ ზედაღვრდომილთა და უღონოთა. რომელთა-თვს იგი თქუა
- 15 უფალმან რაზოდენი ჰყავთ ერთსა ამას უღარცსა ძმთა ჩეთაგანსა. მე 25, 40 მიყავთ. ბოროტ არს და ბოროტთა მომარტყუებელ მოსაგებელთა: სოფო უკუეთუ ვინმე იწებოს უსიადუმლოესადცა გულის-ხმის ეოფად ჭმისა და სუმისა. რა საკუთრად კეთილად ამისი სსხელის-მიდებულობა განუჩინოს კელესიასტეს. არა უკეროდ თქუას იგი საიდუმლოებს ტრანეზისა ზურსა გამოსასეგელად. ზე-
- 20 ცით კარდამოსრულისა მის და სოფლისა ცხოვრების-მომიტყუელისა. რწლისა-თვს 57a
- იტუვს უფალი: მიიღეთ ჰამეთ ესე არს კორცი ჩემი. თქუენ-თვს განტე- 26, 26
- ხილი მისატყვებლად ცოდვითა. და კუადად ეგრეთვე საიდუმლოებსა სს-სუშელისა რწლისა მისა განიზავების სისხლი ახლისა აღთქმისა: რწლისა-თვს თქუა უფალმან: სუთ ამის-გან ყოველთა. ესე არს სისხლი ჩემი თქუენ-თვს და 26, 27-28
- 25 მრავალთა-თვს დათხეული მისატყვებლად ცოდვითა: რა უკმა ბრძენისა კელესიასტეს. ვა ზეგარდამოსა მხდლისა მიერ ზობერეილისა წარმოთქმისა შინა გრძნობათა და ჩეოთერთა ზირთა და საქმეთასა. სულერისა ამა და გონიერისა საშუებელისა-თვს მოკსენება რწლი ნამდვლვე ჭეშმარიტებით ღმრთისა კელთა-გან უწყით ქმნილად: და ნუ უკუე და თქუეულიცა იგი წიგნისა შინა იგავთასა გუამოვნისა მიერ და ღმერთმთაყობითა სიბრძნისა: მოვედით ჰამეთ ჰური ჩემი. და სუთ ღვნო რა განგიზავეთ თქუენ ესეითარსა ამას 10, 5
- წარმოადგენდა ჩუენ ტრანეზსა.

და გარდასვალად გამოჩნდებოდა: ამით უგუე ესევითაროთ შესასწავლებლად იტყვს
 აწ ბრძენი ეკლესიასტე ვ'დ: კაცისა კეთილი წ'ე პირსა მისსა. მისცა სი-
 ბრძენ და მეცნიერება და სიხარული: და მცოდველსა მისცა მიმოტა-
 ცებაჲ | შეძინებად. და შეკრებად. მიცემად კეთილი წინაშე პირსა ღმრ- 59a
 5 თისასა. რ' ესეცა ამაო და აღრჩევა სულისა: . არა თუ ღმრთისა-გან. მი-
 ცემულთა განყოფილებაჲ შემოიღო სიტყუათა ამით მიერ. რ' საღმრთოას მის
 სასიერებისა და მართლმსაჯულებისა უღირს და ერთისა მის დამარხვისა ბუნე-
 ბისა მისისა-გან განშორებულ და უცხო არს ესე. ა'დ გ'დ უოგელთაჲ კაცთა
 წინდაუდების შემოქმედისა ჩუენისა და მეუფისა-გან სიბრძენ და შეცნობებაჲ
 10 და მათ მიერ მოსრულნი იგი სიტყუერისა სულისა სიხარულნი. ა'დ კეთილი
 ვიდრეჲ და კეთილის-მოუყარე კაცი აღიარეეს უმჯობესთა და განიშორებს
 საღტოი[ლაჲ]თა: . ბოლო ცოდვის-მოუყარისა და კეთილთ-მოძულისა აღრჩე-
 ვისა მქონებელი თვისიჲ განუხსენებლობითა წინაუგმომ უმჯობესთა და ურჩეულენ-
 15 თა-გან ივლტის. სოლო საღტოილუგელთა და უდარესთა ფრიალითა უგულის-
 ხმოებითა აღიარეეს გულის-სიტყუათა სიფისთა და ძალთა გუამისთა. ნამე-
 ტავთა მიმოტაცებათა. და სოფლითას დიდებისა | და მძლავრებისა და შუებათა 59b
 და განცხრომათა და კორცილთა გემთა შექცევისა-თჲს უგუნურებით წარგებითა
 ზირგელქმნილთა ცოდვითა ზედდაღმრთველი სხუათა ცოდვითა და შეკრებითა
 უმჯულოებისა სახუჯეთაჲთა და შემადგომობისა-გურ წესისა უოგელათურთ გან-
 20 შორებითა ღმრთისა-გან წერაილისა მის-გურ ვ'დ: უღმრთოჲ სიღრმედ ბო- 21, 24
 როტთა შთაგრდომისა უკულებელს ჰყოფს: . განცდებითა უღელსა დაწერი-
 ლთარე შეუღლთა ღმრთისათას და თანანერგუთასცა და ღმრთისა მიმართ თქუმი-
 თა გაქმნიდნი კეთილი წინაშე პირსა შენსა. შენ მიერ მოცემული ჩემდა. რამეთუ
 გზათა შენთა სწავლ აჲ არა მნებავს. გ'ა იტყვს წ'წმრთველი. რ' გ'რ გზო-
 25 ნებ აჲს ცხად ჰყოფს მიცემაჲ კეთილისაჲ წ'ე პირსა ღმრთისასა. ესე იგი არს.
 ვითარმეა იტყვლად ცოდვის-მოუყარე და ამაჲ ცნობაჲ. ვ'დ უოგელისაჲ უგუნუ-
 რებისა და ძრთ-მოქმედობისა მიმართ განგრდომილსა სიბრძენისა და შეცნობე-
 ბისა და მათ მიერ მოწვეწულთა სიტყუერობითთა სიხარულთა გულისათა და სა-
 ღმრთოთა შუებათა და მხარულებათა. რომელნი მისცნა ღმერთმან უოგელთაჲც 60a
 30 მხებებულთა. უცხო ვარ სურვილისა-გან. და იუვნედ წინაშე პირსა შენსა ცხად არს
 ვ'დ მომცემელისა ღმრთისასა. რ'ლისა-თჲსცა შესძინა: ღ' ესეცა ამაოება ღ' აღრ-
 ჩევა სულისა. ჩუეულებისა-გური თჲსი სიტყუაჲ და შესასწავლებელი დაკრძალ-
 ისა გულთა ტუეილთა და უდარესთა საქმეთა აღმრჩეველისაჲ. რ'ლისა მსკავსებისა-

გან განშორებაჲ ვისწრაფთოთ უოველთა. და საღტოფელთა და გარემისაქცევად-
თა აღრჩევას-გან ჟმნასა უოველითა ძალითა გულისმოდგინე ვიქმნეთ. სოლო
ნამდელევე ურჩეულესთა და მცნოფენებელთა აღვირჩევეთ სჱქმეთა და მოგონება-
თა. რა სასუფეველისაღა ცათაჲსა მკადრად გამოგონდეთ.

თავი მესამე.

მიზეზი მესამისა თავისაჲ.

- ასწავა რაჲ ჰირველთა სიტყუათა შინა უოველისავე შრომისა. რომელთაჲ არა-
სარგებელად სულისა იქმნებოდეს. უოველითურთ ამოებაჲ და წინაგანსწო კორცი-
ელსა სასუებელსა სულიერი. უმჯობესისა სწავლისა იწყო პინემაღ ვითარცა 61a
10 ჟურ-არს ჟურთასა ეჱსა და წუთსა ქმნაჲ. და ვითარმედ მოკლებანი და გარდა-
რეჟულებანი ზდეგოან და მატოთმელ არიან: და ვითარცა მრავლითკერძო განასაზ-
დგრა ესე. კუადა კაცობრივისავე მიმოტარებისა მიმართ მიიქცა და უოფადისა საუ-
კუნოჲსა მიმართ წარმაგდენს ჩეენ: ჯ კუადად მსგავსავე წარმოიტუეს ჰირველთქუ-
მულთასა და ჭამისა-თჱს და სუმიასა და დასაპამისა ღმრთისა მიერ აგებულთა-თჱს
15 და მართლმსაჯულობისა მისისა. და ვითარმედ მოკუდავითა მით და კორციელთა
კერძოთა არაარაჲთ განუოფილ ვართ ჰირუტყუთა-გან და უჰირუტყუესთა მით.
და უტუფისხმიერესობისა კაცთაჲსა მკონებულთა-თჱს და სოფელისა უსმართლოე-
ბათა მიერ აღვსებულთა-თჱს: სოლო კეთილად უწოდს თანაშეტყუებითა უს-
მართლოთაჲთა არცადა უოფად მოსრულსა და ასწავებს ვითარმედ უმჯობესს არს
20 მცარედისა ეჱსამოფეულობაჲ განსუენებითა უფროჲს სიმდიდრისა შრომით შე- 61b
კრებულისა.

III, 1. ყაყყოთაფყო უღებუ ზეჲ კოყოთა ყაყყოთა- სიჲ სიფიქსილი ყდისი ღვსიჲ ყაყყოთა.

- ბუნებისა-თჱს არსთაჲსა ვაჲ კერძოთა-გან წარმომეტყუელმან. გრ იგი კა-
25 ცთა შობისა და წარკლამისა-თჱს ქუეყანისა საუკუნოდ მდგომარეობისა. მისისა
მოქცევისა და ძვრისა-თჱს. ღუართა მდინარეთა და ზღვასა-თჱს: წარმოჩინა
მორჩილებაჲ და მონებრეობაჲ დაბადებულთაჲ თჱსისა შემოქმედისა მიმართ.
კეთილად-წესიერებით და ბუნებითად აღსრულებული მარადისა და მის თანა ბუნე-

ბითისაცა წინააღმდეგობისა-თჳს: მერმე წარმოთქუა გემოთ-მოყუარეთა კაცთა და
 შემთხუევათა საქმეთა-თჳს და მიმოტაცებათა ძურთა და უცნობელობისა-მიერთა
 და სენეშობათა-თჳს და ბოროტის-მოქმედებათა. რომელთა-თჳს იგი თქუა: ამა-
 5 ოცბაჲ ამოცობათაჲ ყოველირცე ამოა: და დაშქენჯელმან და მანაღლობელმან
 სისარულსა შინა და სიცილსა ცხორებად გულისა თჳსისა მიმშუებელთაჲ მათ
 მიერ შეკრებულისაცა სიმდიდრისა სახენი და სახელნი წარმოთქუნა და განქა- 62a
 ქებულ და განშიდებულ ყუნა და ამაოება და აღრქევა სულისა სახელსდგა მათ
 უთველთა: და ამისთჳს უფრო[ა]ს ზეშთააღმადლებულ ვო სიბრძნე ეგუწურები-
 სსა. ვა თანაშუესწორებელად უმჯობესი და უმძლავრისა მქონებელი გამოარჩე-
 10 ლობისაჲ. ცხად არს ვად უთველთავე შინა უადრესობათა და უმტკიცებობათა რაჲ-
 თაღენი აქუს ბნელსა ნათლისა მიმართ: ამიერ გულისა თჳსისა უმჯობესისა მი-
 მართ მიმაქცეველი. დამარწმუნებელი უთველისავე საშრომელისა შრომისა და სო-
 ფელისა სიუუარულისა-გან განშორებისა მოიკსენებს აწ ჟამისა-თჳსცა. მათ უთვე-
 ღთა გარეშემცველისა და შემომკრებელისა. და იტუეს: ყოველთავე ეპი და
 15 წუთი არს ყოვლისა საქმისაჲ ცასა ქუეშე: კარნა ჟამი ვაქმი. ვა ნათე-
 სათანი და გარეშეცვით გარეშემსაზღვრებელი ბუნებითათა და შემთხუევით-
 მოწვეწულთა საქმეთაჲ. ამით თანა და წუთთაჲ, რ'ღთაჲ იგი ვა სახეთა ჟამისათა 62b
 მეორე წესი განუჩინა სახელის-დებათა შინა. რ'რაჲ იგი არს წუთი. იგი არს ჯამიცა.
 ვ'რ სახედ რაჲ იგი არს კაცი. იგი არს ჯცხველიცა. სოფო არაჲ იგი არს ჟამი. იგი
 20 არს და წუთიცა. ვ'რ იგი არაჲცა ცხველი. იგივე არს და კაციცა: რ' ჟამი
 არს თანაგანთეიანი სიერცე დგომისაჲ და ძრვისა არსთაჲსაჲ. არამქონებელი
 თჳსა-გან განსაზღვრებულისა და გარეშემოწერილისა მეოფლობისაჲ ბუნებისა-
 თჳს და მოძრაობისა თჳსისა. არა თუ ვინმე ინებოს განეუთაჲ და განუთფაჲ
 გარდასრულისა ჟამისაჲ აწ მეოფისა-გან და მომავლისა. კუმეულისა მის-ებრ
 25 სამ წაწილად განუთფადისა და ეგრეთ-სახეთა კაცთა მიტემისა მისისა კელანთა
 მისთა მიერ: რ' უფროაჲცა ჟამისა ბუნებასაცა და ძრვასა შეკრებულისა-გან რა-
 თაღენობად ადოყენებენ და დაწესებენ ესევეითართა-თჳს მქონებელნი მოცაღებისანი.
 სოფო წუთსა შინა განსაზღვრებელი და გარეშემოსაზღვრებელი აქუს დაწეებაჲ 63a
 ცა თჳსი და აღსასრული: რ' ჟამსა ზაფხულისასა განთესებელი აქუს დასაბამი
 30 და დასასრული. ეგრეთვე სთულისა და ზამთრისა და კაზაფხულისასა, რომელ ესე
 არიან სახენი წელიწადისანი და ჟამიერთა განგრძობითა გარეშეიცვან და შეი-
 წურებიან, და ამისთჳს იტუეს ბრძენი ეკლესიასრტე. თუ უთველთავე ჟამი ნაცვა-
 ლად ამისსა ვად უთველთავე ბუნებითთა და შემთხუევითთა საქმეთა შეიკრებს და
 შემოსწერს შინაგან თჳსსა და უთველთავე არს გარეშემცველი და შემკრებელი:.

ხოლო თითოეულისა საქმისა ბუნებითათა და შემთხვევითად ქმნილთაჲ. ჩუენაჲ ქვეშეთა და არა ჩუენ-ქვეშეთაჲ. განთესუელი აქუს წუთი. რ' მზესა განთესე-
ბულად წუთად ზეშაჲქვეანისა ნათობისად აქუს დღე. ეგრეთვე ღამე ქვეანისა-
ქვეშეთ და თავად: და სხუათაჲ მნათობთა სხილველ არს ქონებაჲ განთესუ-
5 ღისა წუთისაჲ: ა'დ და ქვეანაჲცა განთესუელთა თესთა ჟამთა მიმართ გან-
ყოფილი იხილვების ნაყოფის-გამომღებელად და ადამიანებზელად. და მომცე- 63h
მელად შობისა და აღზრდისა თითოისაჲთა და ბევრეულთა მცენარეთად: და კუ-
ლად სანთთა რაჲთმე აღესრულების და მოკულების და იქმნების უოვლითურთ
უქმ ნაყოფთა ზრდისა და შობისა მიმართ: და კულად ცხოვრებადვე მოვალს და
10 ცხოვლობათთა მოქმედებათა თესთა მიიხუამს ჟამისა გაზაფხულისაჲს. ა'წ უაჟი
თქუა რაჲ ვ'დ უოველთა ზედა განთენილ არს ჟამი და უოველთავე შეჭარბეს და
არს უოველთა გარემოცველი: წუთიცა თითოეულისა საქმისა ბუნებობისა და შე-
თხევეობისა განუინს განთენილადით წარმოთქმითა უმრავლესთა საქმეთაჲთა:.

III, 8. ყიფუ სიყუარულითაჲ ზ'დ ყიფუ სიძალათაჲ თოსიდა:.

15

9h

უდღველობით წინააღმდეგთმად თქმულნი ესე ეკლესიასტისნი მისგე ერ-
თისა ზირისა ანუ საქმისა მიმართ გულის-ხმის საყოფელად სათანადო არიან
უაჟილად ა'დ არა სსუსა და სსუსა მიმართ. ვ'რ იგი ჰგონეს ვითმე უში-
რატესთა თარგმანთა. რ' ამის არტა ერთი სიტყუსა ღირსი სარგებელი აქუს.
20 ვინაჲთგან არა არს განთესუელი რაჲმე ჟამი სარწმუნოებისა თესისა ზიართა
ვ'ემე სიყუარულისა ხოლო სსუსა სარწმუნოებისა ბოროტისაჲ: რ' უოველივე
ჟამი მარჯუე არს ამათისა ვ'ა ღ'თის-მოყუარეთა სიყუარულისა-თეს. და ამათისა
ვ'ა ბტერთა მისთა სიძულდილისა-თეს: ა'დ მისგე და ერთისა წინამდებარისა
სსისა სიყუარულსაცა და სიძულდილსა იტყვს ბრძენი ეკლესიასტე: ა'წ უაჟი-
25 ვ'რ მისგე და ერთისა წინამდებარისა მიმართ ვიგუშოთ და განგმარტოთ თქ-
მელი ესე. უვის ვინმე კადი კეთილის-მოყუარედ შესწავლული და ჰეშმარი-
ტებისა და სიძალათისა-თეს მოსწრაფებისა დამდებელი. და მართლმადიდებლ-
ბითთა შეუღლთა ერთგული თანამოსაუგული: და მოურნე და მზრუნველი ექს-
30 რიაობათა შინა და საძურთობილეთა მოღუაწეჲქმნილთა. ვ'ა თანამბრძოლთა ჰეშმა-
რიტებისათა. ჟერ-არს უაჟი ესევეთარისა მის სიყუარულად და უზენესთა ქების-
სიტყუათა მიერ მიღებაჲ ნეტარებისაჲ. მერმე შ'დ მცირედისა განირუენეს
ბოროტად-მადიდებელთა მიერ. და ცუდისა დიდებისა და საძმართ-ტრფილგები.

70a

თა უდარეს ქმნილი და შეცვალებული. და ქცევულებასა შემთხვეული იარაღის
 მგომბრად და მდევრად. და მოსურნეთა მათ და თანამოსაყვლთა. და ზეშთა-
 მბრძოლთა ჭეშმარიტებისათა განსჯიადის. და საწულობელად სტანჯვიადის. აწ
 კუალად მოიძულე ეგვეთარი იგი და იჟმენ მისა-მიმართისა სიუარულისა და
 თანამჭევებისა-გან. რა სრულე ჰყო ეკლესიასტესი უოვლად-ბრძენი მოძღუერებაჲ. 70b
 ცხად არს ედ მეტყუელი: ეამი არს სიყუარულითა და ეამი სიძულადითა.
 რა მისვე და ერთისა მიმართ კეთილთა შინა დადგომილისა და სიმაღლისა
 და ჭეშმარიტებისა მჭუელთა მრწმუნებულისა. და კუალად შეცვალებულისა და
 წინააღმდეგობითა ამათთა იჭუთა და მადიდებლობათა მიმართ გარდაქცეულისა
 გაქეს საძულადისა და სიუარულისა განუოფილი და შემსგავსებული ეამი:.

III, 8. ყიფუ ყიფიარისიჲ ბაჲ უღუჲ მუქაყარისიჲ.

71a

და ესეცა ეგვეთარისავე მქნებელი არს ძალისაჲ. რა წინააღმდეგობად
 დუწად და ბრძოლად საკმარ არს წინაგანმწუბობთა და მბრძოლთა ჭეშმარიტე-
 ბისათა. სოფთა უკუეთუ თანაშემოერთენ და შეიწინაბონ სიტყუად ღმრთის-
 მსახურებისაჲ. და უზაუველისა სარწმუნოებისა ჩუენისა დაისახნენ ხატებითა.
 15 და ერთჲმა იქმნენ ჩინ თანა უოველთა ღმრთისა-მიმართთა შინა ჭეშმარიტთა
 იჭუთა. მიერითგან მშუდობისა და მოვიგებთ და სიუარულსა მათდა მიმართ: . აჰა
 აქაჲ ეამი და ეამი: ცხად არს ედ ბრძოლისა და მშუდობისაჲ მისვე და ერ-
 თისა წინამდებარისა შირისა მიმართ: . რა თანაერგი გულის-ხმის უოფაჲ და
 20 საღმრთოთა მჭუელთა სწავლანა. და ფად უფროსდა ღთიგ-შუენიერებისა
 სახიერებისა მიერ მოცემულნი მადლნი გუფით გამოვიძებენ ნებასა ღმრთისასა.
 კეთილსა და სათანოსა და სრულსა. და გუასწავებენ ჩინ თუ რომელთაჲ გუ-
 დირს გუმევაჲ თათოუფლსა ეამსა. ნებებითაჲცა შეტკბობათა. განმარჩეველთა 71b
 უდარესისათა უდარესისა-გან. და დამცველთა და მომატუელებლთა ღმრთისა-მი-
 25 მართისა საყუთრებისათა ღმრთისა-გან განმართებულთა და წარსაწყმედელად
 მიმუჯანბელთა-გან: .

III, 9-11. ძიფი თქმულისაჲ მამიჭორისიჲ. ძი-
 ჰყოთოჲ ყარსი ყარსიყარსი უფუ: * ყიფიაროჲ მუ
 მამაღმდელისიჲ თდინ. ძიამჭოთა მამსიჲ თბილის-
 თბინი ძიყოჲ სედითისიჲ მამაღმდელისიჲ ბდინ

ყოჩი: * (იძლივ' ყაყუყოსი ძაბუყოსი ქძმივ
 ღყოთო. იძძმივ თქისი:.

აწ სადმე უღონობედეს ეინმე. და იგივესიტყუაობისა მკუმეველად ჰგონებდეს აქა ბრძენს ეკლესიასტეს. რ' უკუეთუ ზირველეს სადმე იკუმინა აწინ-
 5 დელნი ესე სიტყუანი. რაჟამს იტყოდა. რაჲ უმეტესობა | კაცისა ყოველისა 72a
 შინა შრომისა მისისა რომელსა შურების მზესა ქუეშე. და გუჟად ვ'დ მიმოტაცებდა ბოროტი მოსცა ღმერთმან ძეთა კაცობსა მიმოტაცებდ მას შინა. რასათჳს აწ იკუმინა იგინივე: . ა'დ ჩ'ნ იქსა მის ძლითი თან-
 10 მბრძოლვებით სიტყუ-სმკებელნი სათანადოდ ვიტყუთ ვ'დ არა იგივესიტყუაობა
 არს მათვე სახელთა და მარცუაღთა გმარებაჲ რაჟამს განუფილად იზოებოდის
 ძლი სიტყუათაჲ: სოლო უკუეთუ მათვე სიტყუათა და მისვე ძალისა მქონე-
 ბელთაჲ სინდეს მინებებაჲ სახელსა იგივესიტყუაობისსა ჟურთან იყოს. გარსა
 არცა ერთი უჯერობაჲ არს. უკუეთუ საკმარეძმეს წინამდებარეთა მიმართ სა-
 15 ქმეთა და ზირთა გმარებაჲ მათვე სიტყუათაჲ. ვ'ა შეეშთაჲ აქა: რ' დაღათუ
 ზირველადრა იგივე იკუმინა სიტყუანი მისვე და ერთისა ძალისა-თჳს. ა'დ უფ-
 რობსდა მოქნე იქმნა და სათანადოდ უემდეს იგივე სიტყუანიცა და ძლი: რ'
 20 ჟამისა-თჳს წარმომეტყუელმან. და უღაუულობით ჟამთა წინამდებარეობისა
 განმზინებულმან და მხილველმან უძღუერებასა კანტობრივისა ბუნებისსა. ვ'ა ესო- 72b
 დენისა შრომისა ვერ თავსმდებელისა. რ'ამცა ამსტრობდა თითოეულისა სა-
 ქმისა-თჳს კეთილ და ჟურთაწყოფასა და გძიებდა ჟამსა. ა'დ რ' უდებს არს
 ეკლესიასტეს მიერ ქმნილ ამათ მიმართ წინაუკმითა ჟამის-განყოფათა. ამის-
 25 თჳს ფრად კეთილად მოიბთა აწ აქაცა გმარებაჲ მათი დასარღუევად
 სილადესა და ზუოასა რამელი აქუს მომკებელთა ამოღისა და სეღთ-
 განმზრწნელისა სიმიდდრისათა: და უზარებითისა მიმართ. და უოვლი-
 30 თურთ მიმოტაცებელისა ცხორებისა და მეუდრობისა დაწინარებისა მიზიდვად
 სიმიდდრის-მოუყრისა ცნობისა რ'ჯისა-თჳსცა იტყუს: რაჲ უმეტესობა მო-
 ქმედისა. რ'ლთა შინა შურების იგი: . რ' გინდა და გმობს: დაღათუ უო-
 ველთა-თჳსვე ცხორებისა. ამის კეთილთა და უმუბებსთა-თჳს. თჳსისა ჟამისა
 35 უოვად ვთქუ მე. სოლო მრავალი კაცი განაგდებს ამათსა წურთასა. და არა
 ჰნებაჲს დადებდა ესეთიართა ზ'ა მოსწრაფებისაჲ. ა'დ მხოლოდ მისა მიმართ
 ოდენ ჰნებაჲს მოგებაჲ მიმოტაცებისა და | შრომისაჲ. რ'ჯითა შეანითუებდეს და 73a
 შეკარებდეს მრავალწილსა და უოვლით-კერძოსა განზრწნადისა სიმიდდრისა
 ნივთისა. არცა ერთისა სასუიდეისა მომატეუბელსა მომკებელთა თჳსთასა. თჳ-

ნიერ ჭამის ხოლო და სუმიის. თქუნ უგუე თუ რ'ლისა უმეტესობის სასოებითა
 და რომლისა სასუიდელოანისა სარგებელისა მიმართ სედეითა შურებისა მთ.
 რ'ლითა იგი იშოების მშრომელად. ურჩეულესად შემარცხველი ამის შრომისაჲ.
 და მიმოტაცებისა და ღუწოლისაჲ. უფროჲს ვ'ე საზოგადოდ ჟამისა ჯეროვნისა
 5 ქმნილისა მის მოსწრაფებისა და ძიებისა და სიმკვრცხლისა და სიფრთხილისა.
 რ'ამცა არაოდეს უნაწილო ქმნილ იყო კეთილისა და მარგებელისა მოქმედებისა-
 გან: კარსა კეთილად ცხად არს. ვ'დ არცა ერთისა უმეტესობასა ესავს მარ-
 გებელსა და საცხოვრებელსა არცა სასუიდელოანისა შესაძინელსა: რ' ანუ აღიშურ-
 10 ვას ვინმე სიმიდრე მქონებელისა-თჳს მისისა. ზედააღუდგის მას და შესმენა-
 ნი მწარენი და ცილის-წამებანი ზედადასხნის. და სიმიდრისა თანა თჳსისა
 ცხოვრებისა-განცა ზღვეულ ევის: ანუ თუ ფ'დ რუდუნეულსა და ძვრნილულსა
 შეკრებისა-თჳს სიმიდრისა შუის მოულოდებელად დაემთხვის სიკუდილი და
 15 მტერთა და მოძულეთა დაუტკვის სიმიდრე თჳსი: ხოლო უკუეთუ არაჲს უმე-
 ტესსა და საცხოვრებელსა ქმნობ კაცო ესეეთიარისა-გან მიმოტაცებისა და
 შრომისა, რამსა თჳს არა დაუტეობ და განსეთქ სიუარულსა სოფლისა და
 სურვილსა სიმიდრისასა თანაშემკრველთა მაგათ სკრველთა შენთა. და მი-
 სცაღებ მოსწრაფებასა და რუდუნებასა შენსა ზოვნისა მიმართ კეთილთა და
 20 უმჯობესთა და საცხოვრებელთაჲს. სუდეორადაცა და კორციელად: რ' ეოველ-
 ნივე კეთილ არიან ჟამსა თჳსსა. და გიგმს შენ ძიებაჲ ჟამსა თითოეულისა სა-
 ქმისასა. და რამთურთით არაჲს ქმნილ თვნიერ ჟამისა არცა ჭამისა და
 25 არცა სუმისა: არცა ტირილისა არცა სიცილისა: არცა ძილისა არცა
 მღუძარებისა: არცა რათ მსკავსთა ამათა. სწუთოსა ამას შინა საქმარად
 კაცთა-გან სათანადოთა: ანუ არა გესმისა წ'წელისა დავითის-გან. რ'ლითა დასა-
 ხავს იგი ნეტარსა კაცსა. აღსწერდეს რამ და იტეოდეს: ე'დ შჯულისა უფლი-
 30 სისა ნებაჲ მისი. და შჯულისა მისსა იწურთის დღე და ღამე. და იყოს
 ვ'ა ხე დანერგული თანაწარსდინელსა წყალთასა. რ'ნ ნაყოფი თჳსი მო-
 სცეს ჟამსა თჳსსა და ფურცელნი მისნი არა დასცვენ: რ' ვ'რ იგი ჟამსა
 თჳსსა დანერგულმან ნერგმან მოსდის ნაყოფი. ეგრეთ ფ'დ უფროჲს შენ კაცო.
 თითოეულისა საქმისა თჳსისა ჟამსა ეძიებდი, და რამთურთით არა კუებულ იქმ-
 30 ნე ჯეროვნისა-გან:

III, 11. შვე სიდეკაქიასიოჲ თელჩე შიხელე ჯაქიოჲ
 ყიჩიჲ შიხიოჲ იოღოჲ იაჲჲჲსი სელბეჲნი ქიშჩიოჲ.

დასაბუთო ქმნილად აღიარებული წესდებისათვის
 წესდებისათვის წესდებისათვის.

- მცნარ ქმნილთა მიმართ და მომდგრებულთა გულისმოდგინების-გან და მოსწრაფების ძიებისა ზედა და ზოგანს წინააღმდეგობითა ესთა. თითოეულისა საქმი-
 5 სა-თეს წინაუგომ კმარებულთაჲსა. ესე იგი არს ბრძოლისა და გულად დამშვდებისა. სიუყარულისა და სიძულელისა. განსვენისა და შეკერვისა. დამარხვისა და გამოხევისა. ძიებისა და წარწყმდისა. ტირილისა და სიცილისა. დარღვევისა და აღშენებისა და სხუთა მსგავსთა ამათა განაგრცობს სიტყუთა ამათ ძაღსა. და რ ვინაჲ-
 10 თგან საზოგნელად ჟეროვნისა მოსწრაფებისა-გან იჟმნეს. რა მტა თესსა ესთა 75b
 იქმოდეს თითოეულისა: და უფროსდა აღიარნეს სასრამელნი შრომანი. და უგა-
 მონი მიმოტაცებანი. და შერეული და შემწინკუული ცხოვრებაჲ. შეუბათა და კორციელთა გემთთა ბიდეებასა შინა წარგებული. შექნუნელმან და მსრამელმან
 15 კეთილთ-გამოუდგელობისა და უოფლითურთისა განწირულებისა მათისმან. განმართებისა მიმართ და წარმატებისა და შეგვალებისა და უშვობის ქმნისა. ზედადაჟრთა და საუკუნოჲსა თანა მისცა გულსა მათსა. რა არს ზოგს კაცმან
 20 ქმნილი. რი ქმნა ღმერთმან დასაბამითან და ვე აღსასრულამდე. ნაცვლად შენდობითისა მიშუებისა თქუა მიცემად ჩუელებისა-ებრ საღმრთოჲსა წერაღისაჲ რ შეენდო ქონებად გულთა შინა მათთა. სიტყუთა თვთმფლობელობისაჲსა. თითოეულისა აღრევისა მიმართ ნეფსითისა მიდრეკასა. ხოლო სიტყუაჲ ესე
 25 მიცემისაჲ. ვრ იგი მდებარე არს. ეგრეთ რაჲ მოიდებუოდის. ესრეთ გულის-
 ხმა იყოფვის: ვდ თვთმფლობათა აღრევისაჲსა უქამითა მიმოტაცებათა და 76a
 ხენეშთა და უდარესთა საქმეთა მიმართ ადვილად განმცემელსა თავისა უქმად ზოგნა
 30 განყოფილებისაჲ ესთაჲსა ქმნილთა შორის ღმრთისათა. ცხად არს ვდ არისა და ზაფხულისა. სთულისა და ზამთრისა: რომელთაგანი თითოეული კე-
 35 თილად წარმოადგენს და გამოაჩენს უოგელთავე ქმნილთა ღმრთისათა თუალით ხილულთადა და კუმეულთა ჟეროვნად და ბუნებითად. რა მათიცა გონებაჲ მიმ-
 სკავსეულად საღმრთოჲსა უოგელთა დამბადებლობითისა მის ნებისა განქყოფ-
 40 დეს თითოეულისა საქმისა ქმნად შესატყუებელსა ესთა. გარნა ვრ ჰგავსო. იტყვს. ვა სახედ დასაბამსა. ეგრეთვე და ვე აღსასრულამდე. ყრბადითა უც-
 45 ნობელობითა სიკბუნეითან ბორტოთა მათ მიდრეკილნი კაცნი უგულისხმოე-
 ბისა ბნელითა დაბნელებულ არიან და ვა ღმრთი მბრძოლნი სამტეროდ თესისა ცხოვრებისა სტჟორცებენ სტჟორცთა ცოდვისათა.

III, 12-13 ჟღერს ძიღბჟოთჳ ჟიღ ჟისი ჟიჟთოთი ჰღთ
 ყინჳ. თჳსიჟის ჳღღღღღღღღღ ჳღ ჟიღღღღ ჟიჟთო-
 თოღღღ ჟღღღღღღღღღ ჟინჳ თჳსიღღ. * ჳღ ჟი-
 ჟიჟთოღღღ ჟღღღღღ. ძიღბჟოთღღღ ჳღღღღ ჳღ ჟიღღღ
 ჳღ ჟღღღღღ ჟიჟთოთი ჟიჟიჟიღღღ ჟინჳ ჟინჳ-
 ჰღღღ ჰინჳღ. ჟიჟი ჟიღღ ჟიღღღღღ ჟინჳღ.

5

10

15

20

25

მრავალთა. კმობს. სკანებელთა კეთილთა და სკუთრებით არ ეგვეთარ-
 თა მოქმედნი კაცნი ამაღლ იხილგებინ მოქმედად მათდა. ვითაღთგან ბორო- 77b
 ტისა აღსასრულისა მიმართ წარავლენენ იგინი მოქმედთა მათთა. ზოლო მათ
 უთველთა-გან. რომელთა იგინი ურჩეულესად და მოსწრაფებისა ღირსად საქმედ
 შეჰრაცენ. არცა ერთი რაჲ კეთილად აღმინდა მე. იტყუს. თვნიერ საჭიროდჲა
 და სთანადოდჲს საზრდელას მიცემაჲ ბუნებისაჲ. ცხად არს ვღ ჳიმისა და სჳ-
 მისა და ამიერ ქმნილისა სინაზულისაჲ. და ეგრეთ ცხორებაჲ ცხორებას შინა
 მათსა. რ მხოლოდ ესეოდენ ვა ნიჭი ღმრთისაჲ. დაუსჯელად მისადებელ არს
 კაცთა-გან განსრწანდობისა-თჳს ბუნებისა. რ ყოველნივეო. იტყუს წწელი და-
 ვით. განიბნევიან მოცემად საზრდელი მათი ემსა. მოსცი მათ და აღი- 78b
 ზარდნიან. ზოლო აღალი რაჲ კელი შენი. თანად ყოველნი აღივსებიან 103,
 სიტკბოებითაჲ. და კუდად: თუალნი ყოველთანი შენდამი ესევენ და 144,
 შენ მოსცი საზრდელი მათი ემსა. აღაღებ კელსა შენსა და აღავსებ 15-16
 ყოველსა ცხოველსა სათნოყოფითა. ამისთჳს აქცა ბრძენმან ეკლესიასტე
 მხოლოდ ესეოდენ ნიჭად ღმრთისად ქადაგა: ცხად არს ვღ კრძალულებით და 78a
 წესიერად ჳიმაჲ და სჳმაჲ. ზოლო სჳუნი იგი იჭჳთა კეთილისაჲთა სასწრაფოდ
 შერაცხილნი კაცთა-გან. შორად განჳარნა. ვა შეცვალებადნი და განსრწანდნი
 და რაღთურთათ არცა ერთისა სარგებელისა მომტყუებელნი: ზოლო დაამტკი-
 ცებს ესეეთთარსა ამს იჭჳს და შემდგომთა სიტყუათა მიერ:

III, 14. ჟღერს ჟიჟთიღბჟჳ ჟიჟიჟიღღღ. ძიღღღღღ-
 ლი ჟიღღღ ჟიღიღღღღღღღ. ჟიჟიღ ჟიჟიღღღ ჟიღღ-
 ჟიღღღ. ჰღღღღღღ ჟიღღ ჟიღღ ჟიღღღღღ ჳღ
 ჰღღღღღღ ჟიღღ ჟიღღ ჳღღღღღღღღ ჳღ
 ჟიღიღღღღღ ჟიჟიღღღ ჟიღღღღ. ძიღღღ ჟიღღღღღ
 ჟიღღღღღღღღ ჟიღღღღ.

30

78b

წინაჟემოდ შემომხუმელი უსახურთა და ძვრთა კაცთა მიერ ქმნილთა და
 მოგონებელთას. რომელნი იგი მჳის წარკლებიან. და უთვლითურთ უნინო იქმ-

ნებიან. უოველთა | დამადებელისა და შემოქმედისა ღმრთისა-მიერთაჲ მათ. წით-
ნადუღებს კაცთა და უჩუენებს თუ ვერ უოველნი საუკუნოდ ჰტან და უტყუ-
ბელად. და არცა ერთისა მიმთუღველად ჩრახრთობისა-მიმართისა მიდრეკისა. ვე
მსოფლიოჲსა მის შეცვალბისა და სრულიადისა დასრულებისა. უკანასკნელად
5 მოსლგამდე: რომელთა თანა არცა შეძინებაჲ რათავე არცა მათ-გან განუგებისა
ქმნაჲ შესაძლებელ არსთ: რაჲ აჲ ფელ კეთილად შექმნილ არს უოველი და უღო-
ნო არს შეწყობილობისა და წესისა თუთოეულისა-თჳს ჟეროვნად განწესებული-
სა დაქსნაჲ. და მოკლებისა რასმე ანუ კუალად წინაუგმო. შემატებისა შემთხუ-
გამ. რა ვერ რომელნი იგი აჲ ეგერა განჰმადნა და განსაზღვრნა ღმერთმან და კეთილ
10 ფელ უწოდა. ნაკულბობისა ანუ ნამეტაობისა მქონებელნი. გამოკეებისა მიერ მოკლე-
ბისა ანუ შემატებისა აღორძნებულ იქმნენ. რა ესე უტხო არს ღმრთივ-შუენიერისა-
გან გულის-ხმის უოფისა და ძალისა და სიბრძნისა. ვინაჲთგან არცაღა გონიერი 79h
და გულის-ხმიერი კაცი სადმე იბოების ამისდა მოქმედად. რაჲმცა ცვაღა გან-
ზრახვამ მასი და უმჯობესისა მიმართ მიტყაღა უკანასკნელ კეთილად რაჲმე
15 ქმიილი თჳსი. ესრეთ უუუე შექმნა ესე უოველნი ღმერთმან. კხად არს ველ ცი-
სა-ქუეშენი და ქუეყანაჲ და ზღუასა. რა უოველად-შეწყობილისა მის-გან წესისა
მათისა და ძრვისა სეღვიდენ რაჲ კაცნი ღიღთა მათ გუამთა საშინელსა ხილ-
ვასა. და ერთობითა ძრვასა და ღგომასა. გულის-ხმა უონ დამადებელი მათი.
და შიში მისი სიმარადისოდ დაჰმკდრონ გუელთა შინა მათთა. და ჰმორჩილობ-
20 ღენ შიშით სიმტკიცესა და სიდიდესა ძლიერებისა მისისასა. სოფო მისა-მიმართისა
მორჩილებისა და ერთგულებისა-გან განშორებულნი გუელითა. უფროჲსდა წარმა-
ვალთა და განხრწნაღთა დაჰმორჩილებიან და მუცელსა და კორტივლთა გემოთა
ჰმონებენ და არა უოველად-ძღაერსა ღმერთსა. გარდამრთხმელსა ცათასა. ვა ტუ-
ვისასა. და დამოუძნებელსა ქუეყანისასა სიმტკიცესა ზედა მისსა და უფსკრულთა
25 და აღურტიწუველისა მის სიმრავლისა წყალთა ზღვსათაჲსა აღჯრმსხმელსა 80a
მეუფებისა ძალითა თჳსითა საუკუნოჲსთა:.

III, 15. **ჰაჲმინაჲ უღუჲსოჲ ღიღი. ჰაჲ ირდიაჲჲლი იქი-
მნიღესი უღუჲსოჲ იქმნიო ღიღი. ჰაჲ ილქუოჲმძღნი
ისრაჲსი ჰაჲჲმნიოლიო.**

80b

30 კინიდა და კიობს. ველ სიმარადისოდ ვემე მხოლოჲ ღმერთი არს. არცა
დასაზმისა მქონებელი არცა დასასრულისა. ად შემიდგომობისა-გერ წესისა უტ-
ვალბელად მეოფიღა სიმარადისოსა ზა იგივეობასა და მსვეობასა ვა მხოლოჲ.

ყოფლისა ქცევულებისა და ცვალებისა მიუთვალევლი: ხოლო შენ მოკუდავი და
 ქცევადი ხარ კაცო. ბევრეულთა შეცვალებათა და მიმცვალებათა თანამდები და 81a
 განცხადებულად მრწემი სამარადისოდ სულეიერადცა და კორტივად. ესენი გჳქ-
 მნენი[6] შენ მოძღუარ. გონებითისა-თჳს ცთომილებისა და აღსრუებისა ბუნებისა
 5 უდარესთა საქმეთა მიმართ აღვიდად აღსარჩეველობისა, რ' არცაღა სწორად უსე-
 ლოთა დაბადებულთა ღმრთისა ძალ-გიც ქონებაჲ უცვალებულად შეკდრისა ძრე-
 სსა და შეცვევლისა დამყარებისაჲ ნეფსითისობისა-თჳს ბუნებითთა დაწესარებათა
 ძრვისა და მიდრეკისა და შეცვალებისა: რ' ღმრთისა მიერ ქმნილთაგანი თი-
 თოუეული აწვე ეგერა არს და რაოდენთაცა ქმნადობაჲ წინაგანგო დამადებულმან
 10 სოფელისა ამის განმტკიცებისა. და გებისა და ცვისა-თჳს აჳა ეგერა იქმნა: ხო-
 ლო შენ ამათ ყოველთასა ნეფსით უდარეს ქმნილ ხარ ხატად სდმრთოჲსა სა-
 მარადისობისა შექმნილი. არცა ბუნებითთა მოძრაობათა სედა დადგროვითა.
 არცა ღმრთისა მცნებათა რწმუნებითა: და კეთილთა და ჟეროანთა და სასწორე- 81b
 ბელთა და სამართალთა შეცრევლად ღმარსებითა: რ' ღმრთისა-თჳსცა წარადენე ცხორე-
 15 ბისა-განგა და სიკუდილისა და ხრწნილებისა მიეცი. დადათე ღმრთიან შემოქმედ-
 მან შენმან და შენ-თჳს ყოფლისაგე ამის ხილულისა სოფელისა სახიერებით არს-
 მუთოელმან. კუალად სადმე გიძიოს შენ. მოშურნისა და კაცთ-მოქულისა ეშმა-
 კისა მიერ შურებათა და დევნული შირეულ. და საკუდილისა და ხრწნილებისა
 მოცნებარისა მოღაერითა უფლებურელი: ხოლო ესე საწწუელოჲსა მადლისა იყო.
 20 ღმრთისა მიერ ზეგარდათო ეკლესიასტეს-თჳს მიცემულისა: თქემაჲ. ყოველთა
 შემოქმედისაჲ. და ღმერთ-მთავრობათისა სიტყჳსა მიერ ქმნაჲ სახიერებისაჲ
 შეენიერათ მათ და კაცთ-მოუყარითა თანაშთამომავლობითა მისითა: რ' თჳთ
 იგი იტყჳს: მოვიდა ძე კაცისაჲ ძიებად და ცხოვნებად წარწყმედულისა: 19, 10

III, 16-17. **ზეუ შჳისძჳლჳ ყოილოჲ შ'სილჳ ქოილჳ**
 25 **ივ'ჯოიო სილჳჯოიოილი.** | **შოქი აქშილჳსაქოილჳ**
იოი. ზეუ ივ'ჯოიო შჳილოიოილი. | **შოქი სილოიო-**
შილჳსაქოი: * **წოქოილ შჳ ჯოიოილ ეილჳ სიქშილ.**
შჳილოიოილ თილჳ აქშილჳსაქოილჳიოილჳ ეილჳ
იშჳილოი. ილჳშოიოლ ილჳშო ყოიოიოილ სილჳსილი
 30 **ზეუ ყოიოიოილ ეილჳსილ ქიშოიოილ.**

ორთა საიდუმლოთა ხედვათა შემოახუანს და წინამიყოფს წუენ ბრძენი
 ეკლესიასტე. რ' წწუეტუელები წინამიასწავებს მზესსა ამას ქეჳე ქმნილსა მას
 განცხადებაჲ ეგმანოელ ღმრთისა და მცნებარისა წუენისასა ე'რ იგი დაყოფა

- წყუდელი მოსწყვეტდა მეტყუელი: მზესა აღდგა კარავი თჳსი. რ' ღითა იგი ^{18,5}
- მზისა სიმაღლისა. ზეშთაცათა მათ და ღ'თაჲ-შეენიერთა სიმაღლეთა და
- საყდართა სიმაღლისად შედომარისა. გრძნობადისა ამის მზისა ქუეშე მის მიერ
- მიღებულეთა მათ ბუნებითა დამკდრებისა აღრჩევასა წარმოაჩენდა. ვ'რ იგი
- 5 იტყუეს მახრებელი იოანეცა: და ღაიკარავო ჩ'ნ შორის: ამის უკუე განგე- ^{1, 14}
- ბულებსა მიერ | სთანადოდ მოაწია საშუალო ზირედეკე სადმე და დასაბამსა ^{83a}
- უმსახურებელ. და უღმრთოქმნილისა მის ცხად არს ვ'დ ეშმაკისაჲ. რ' ღისა-თჳს
- თჳთ უფალი იტყეს სახრებათა შინა: ხოლო საშუალოსა-თჳს რ' მთავარი ^{16, 11}
- ამის სოფლისაჲ დაშვილ არს. და ფ'დ უწინარეს ამისა დავით წინაჲსწარ-
- 10 მეტყუელი: შეპირისხენ წარმართთა. კომბს. და წარწყმდა უმსახურებელი. ^{9, 6}
- სახელი მისი აჰოკე უკ' და უკ' საუკუნოჲსა. ვინაჲცა საშუაელს წ'წრ
- აუწყებს რ' იგი იქმნა ზირედეკე სადმე და საკუთრად უმსახურებელ ქმნილი-
- სა სატანაჲს-თჳს. წინაჲდგომად ყოვლისა-მზერობელისა ღმრთისა განჯადე- ¹⁴
- ბულისა მის და მეტყუელისა: დავდგა საყდარი ჩემი ღრუბელთა ზედა და ¹³⁻¹⁴
- 15 ვიყო მე მსგავს მალლისა: და შ'დ მისს სხუათა ყოველთა მიმდგომთა მისთა
- კეთილის-მოძულეთა ეშმაკთა და მათ თანა უღმრთოთაჲცა და ბოროტად-მსახურ-
- თა და უმსახურთა კაცთა-თჳს. ვ'რ იგი კუდად იტყეს წ'წმეტყუელი: განჰზნადა ^{83b}
- სიმაღლითა საყდარი | მისი. და თავადმან განსაჯოს სოფელი სიმაღლითი ულ
- და განიკითხნეს ერნი სიწრფილოებით. ხოლო ადგილად საშუაელისა ამის ეშ
- 20 მავისა. და სხუათა-თჳს ქმნილისა. რ' ღისა-თჳს მზესა ამას ქუეშე სრულქმნი-
- ლად ხილულთაჲ წაშა სიტყუამან. იერუსალიმისა. ვითარ მე ვჰგონებ. რ' მუერ და-
- შოკეიდა რაჲ ძელსა. და ნუფსით თავს იხსნა საცხორებელნი ვნებანა წინამძღ-
- უარსან ცხორებისა ჩ'ნისამან. ჟუარისა მიერ და ვნებისა. სირცხულეულ ყო და
- დასაჯა განდგომალი იგი და კაცმოძულე სატანა[ჲ]. და მის თანა განდგომილ-
- 25 ნა და მიმდგომნი მისნი: და ეგრეთვე უოგელსა ქუეყანისა მზესა ამას ქუეშე
- შეოფსა ადგილად საშუაელისა სახელსდებს. რ' უოგლად-ძლიერითა ბრძნებათა და
- სიტყუთა ღ'თაჲ-შეენიერისა ძლიერებისა მისისაჲთა. რ' იგი თქუა: წარკვედით ^{მთ 28, 19}
- მოიძოწათენი ყოველნი წარმართნი. ნათელსკემდით მათ სახელითა მა-
- მისაჲთა ძისაჲთა და სულისა წმიდისაჲთა. რ' მუნებულ იქმნეს რაჲ საღმრ-
- 30 თონა და უოგლად-ქებულნი მოწაფენი და მოციქულნი და განუფინნეს უოგელ-
- სა ქუეყანასა. შუელთა მიერ უფლისათა და სიტყუათა. შვიდეს და დაშვიდეს ყო-
- ველთა უმსახურებელთა და უღმრთოთა და ადამადლებულთა. კერპთ-მსახურებასა ^{84a}
- ქუეყანად დაჰკუთვადეს და განჭარბებულად გამოაჩენდეს. აწ უკუე ადგილსა სა-
- შუაელისასა იხილა ბრძენმან კელესიასტე უღმრთოჲ განკითხულად და დაშვი-

ღად. ვა პირველ ვიტყოდეთ, სიტანა. და ეოველინე მისის მის საბოროტისა
 და უღმრთოებისა სხესა მისიგავსებულნი. სოფო ისილა ადგილი მართლისა.
 ცა. ესე იგი არს. განმართლების მგულებელისა. ქრისტეს მიერ მაცხოვრისა ჩინას.
 მისა-მამართათა საკუთრებითა და ღმრთისა და მამისა უზავეუდითა სარწმუ-
 5 ნობითა. ამისთჳს იტყჳს: და მუნ კეთილმსახურნი. რ უკუთუ კეთილმსახურ
 არს. კეთილთა იტყჳთ მქონებელი ეოველთა ღმრთისა მამართ. და მართლმადი-
 დებლობითა შუგულთა უცთომელობისა დამცველი. ცხად არს უამე იდ ეოველ-
 ნი მრწმუნებულნი ქსნი სოფელისა მესნელისა და მაცხოვრისანი. და ამისთჳს
 განმართლებულნი მის მიერ. სარწმუნობითა. ეკლესიასტეს მიერ უწევებულისა ამის
 10 მართლისა სხელსა ჟეროვნად განათჳსებენ. და ერთი ვამე ესე არს ჩნ მიერ
 თქმულთა ხედათა ძალი. სოფო მეორედ ესე მოესწავების ცხად არს ვად 84b
 მეორედ-მოსდგასა ქს ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩინასა. ქმნილი იგი სმჟელი.
 და სწუთოსა ამის შინა ქმნილთა მისცებელი რდისა ადგილსა ხილვად აღიარებს
 ბრძენი ეკლესიასტე. სოფო არს იგი ქუეყანასა ზედა ვა ვესაუთ და გურწამს.
 15 რდისა მომართ რი იგი შჳის ეოველსა ქუეყანასა მსაჯული სამართლისა. დი-
 დებითა მამულთა გარდამოსრული. შჳადეს ეოველთე კატთა. მრწმუნებულთა
 სხარებასა მაცხოვრებისა ჩინასა. და სანცხრებელისა ქადაგებისა მისისა წინააღმ-
 დგომითა უკუნურებით. რდთა-თჳს იტყჳს დავით წწელი: მიიქცენ ცოდვილ-
 20 ნი ჯოჯოხეთს. ეოველნი წარმართნი დამვიწყებულნი ღმრთისანი: ვი-
 ნადცა გინს თუ ორთავე ამათ სხელსდებს სმჟელთა. ვა ჩნ მოვიკსნეთ. გი-
 ნს თუ ერთსა მათგანს. ეგრეცა შენ შეიგონე კატო სმჟელისა წინამოსწავება
 და ცხადად სხელის-დება ბრძენისა ეკლესიასტეს-გან. და განრჩევა და გან-
 ეოფა ადგილისა და ადგილისა დაუმსახურებულთა და კეთილმსახურთა და 85a
 განეოფადებისა-ებრ თითოეულისა საქმისა და ცხორებისა და მოქალაქობისა
 25 ადგილისა განჩენა თითოეულისა-თჳს ღმრთის-განსწორებულთა სასწორთა:
 და რა ამიერ უგანცხადებულეს ექმნეს მის და უსანიოეს არა გარეწარად რამე
 და ღიტირად მეტუეულებამა სმშრომელთათჳს. ამისთჳს თქვა რამ განცხადე-
 ბით ადგილისა-თჳს სმჟელისა. გინს თუ. ზირველისა მის-თჳს და კატო-მოუუ-
 30 რებით ქმიდისა თანამთამოსდგასა ღმერთ-მთავრობითისა სიტყჳს ქს ღმრთისა
 და მაცხოვრისა ჩინასა. გინს თუ მეორედ დიდებით მოსდგისა მისისა-თჳს ანე
 თუ ზოგად ორთა-თჳსვე ვა ვიტყოდეთ ჩნ და სმჟელისა ვამე. ესე იგი
 არს დასჳისა ადგილი განწინა უმსახურებელსა და უღმრთოსა. სოფო ადგი-
 ლი მართლისა. ესე იგი არს. სამართლისა განწინა წინაუკით კეთილმსახურ-
 სს. და თქჳთ თითოეულისა ადგილისა-თჳს. ვად მუნ უმსახურებელი. და კუად 85b

მუნ კეთილმისურები: უგანგრწობილესსარე ჰყოფს ესევითართა-თჳს მოთხრობას
 და წარმოაჩენს მართლის თანა უსამართლოასაც განკითხვას უოკელთა ღმრთი-
 ს მიერ განთჳსებულსა შინა და განჩინებულსა ეჴმს. ცხად არს ედ საღმრ-
 თოას განკორტიკალებისა და დიდებით შეორდ-მოსლვისას რ ესრეთვე იქმნა
 5 ზეცისა ანკელთათა კმაჲ წმიდათა მიმართ და ეოკლად-ქებულთა მოციქულ-
 თა ეჴმს ზეცად ამადლებისა ეჴმანოელ მაცხოვრისა წნასისა იტუოდეს რაჲ:
 კაცო გალილეელნო რაჲსა სდგათ მხედველნი ცად: ესე იჴ ამილღე-
 ზული თქუენ-გან ზეცად ესრეთვე მოვიდეს ვითარ სახედ იხილეთ აღ-
 მავალი მუნ: განსზღვრებულ სადმე იყო ეჴმი საღმრთოასაც განკორტიკელ-
 10 ბისაჲ. რდსა შინა უმისხურებელი და დიდად მოქადული დასაჴა ეჴმეკი. განდ-
 გომილებისა მიერ ზირველად უმისხურებელად გამოჩინებული და ბნელად ნათლი
 სა წად ამისთჳს შეცვალბული. მჴჴვრით და სიამართლით მოქმედმან დაჴისა
 მისისამან ჴუარისა მიერ და სიკუდილისა და დაფლვისა. და ცხოველთ-მთავ-
 რობითისა | ადღომისა: და კუდად განსზღვრებულდვე არს ეჴმი. რომელსა ში-
 15 ნა საჴელად წარმოადგინოს ეოკელი ქმნილი. ცხად არს. ედ გონიერისა და
 სიტყუერისა მიმდებელა სულისაჲ ეჴ თჳთმფლობითა დამადებელისა მიერ
 ზატეცემულისაჲ. სოლო არა ზირტყუთაც ცხოველთაგანიცა თითოეული ანუ
 თუ ედ უმეტეს მათსა ნერგნა და ქჴანი. რ არცა ერთი რაჲ სხუაჲ ეოკელ-
 თაგანი თჳნიერ კაცისა თჳთმფლობითა სულისა გონიერისა და სიტყუერისაჲთა
 20 ზატეცემულ არს. არცა რაჲ კუდად საჴელად მოიყვანების. არცა მისაგებელსა
 მიაღებს კეთილთა ანუ ძჳრთა საქმეთასა. ვინაჲცა იტუოდის რაჲ ეკლესიასტე ედ
 ეჴმი ყოვლისა საქმისაჲ და ყოველსა ზედა ქმნილსა. განცხადებულად ცხად
 ჰყოფს განსზღვრებულბასა წინდელსა შინა ამას სოფელსა ცხოვრებისა და ქმე-
 ვისა და მეკდრობისასა კაცოცა და ეოკელთაჲ სხუათა ცხოველთასა მეტრეცა
 25 ზეცათაჲსა მას მრგულომთოველისა ძრვისა. და ჴუეენისა და ზღვასა: სო-
 ლო რაჲეჴმი დასასრული მიიღოს და დაცადებოჲ შეოფობამან წინდელისა ამის
 ცხოვრებისამან. მაშინ იქმნეს სამართალი საჴელი და შესაბამი მისაგებელი.
 ცხად არს ედ მხოლოდ სიტყუერითა და გონიერითა სულითა ზატეცემულთაჲ
 ოდენ შემოქმედისა მიერ. ეჴ რდისაჲე წინააღრწევისა მომეკებლთაჲ. რამეთუ
 30 ამას ცხად ჰყოფს თქუითა ედ მართლისა თანა უმისხურებელსაცა შჴის
 ღმრთი. უმისხურებელად და მართლად არაგინ სხუაჲ იშოვების რაჲთურთით.
 ანუ თუ ეოკლად სახელიდების თჳნიერ სოლო კაცისა. და ამას ცხად ჰყოფს
 შემდგომთა სიტყუათა შინა:

სჴპ
1,11

86a

86b

III, 18-19. **ზ**ე ყოთასო ბო ჯაყოსიჲ ყოიჲ სოქსიჲ
 სოხელყოფილად-თაჲსი ძოქთჲ ჰედოდასიჲ. ყოთადის-
 ბოჲ ჯეჲნყუჯის ბედთ ზმარნითა **ზ**ე ოქსოქოიყის
 ყოჲ სოქსადისიჲ დოხოჲსი ოჯოი. * ძიჲბდოთოქ
 ყოქმთოქყოფილად ძოქთჲ ჰედოდასიჲ **ზ**ე ყოქ-
 მთოქყოფილად სოქსადისიჲთჲ ყოქმთოქყოფილად ყოთთ
 ყაყოყოთოდა: ყოჲ სოქსოქოიჲ ბოი. ოჯოიყოფილად
 სოქსოქოიჲ დბოი. **ზ**ე სოქსოქოიჲ ყოთთ ყაყოყოთოდა:.

- ყოველთა-გან კაცთა შემოიყვანებს სსშეღმეიკდილად და განკითხულად
 მათ-თჳს. რამეღნი იგი ქმნეს მათ თჳთმეღმეიკდილად-გბრ ნებისა: სოღო რ⁸⁸ ღის
 ესე იტყეს ზრახვა[თა]-თჳს. უფლისა სიტყუასა წინადასხავს უქმისა სიტ-
 ყესა-თჳს სიტყეს-მიცემისა განმზინებულს დღესა შინა კაცთა განკითხვისას:
 და ბ⁸⁹ დ⁹⁰ წ⁹¹ წეველი დავით სეღითა წმიდითა უმეტესსაჲ იტყეს ამათ თქუ-
 მულთასა. რ⁹² კოპს უოველთა ღმრთისა მიმართ ე⁹³ ღ. გულის-ზრახვიან კა-
 15 ცისამან აღგიაროს შენ. და ნეშტი გულის-ზრახვისაჲ დღესასწაულობდეს
 შენდა: წარმოაჩენს უკუე ზრახვა[თა]-თჳს ძეთა კაცთაჲსა სსშეღლსა და შჳსა
 სსარებათაჲ შინა მეტეველი უფალი ე⁹⁴ ღ. სიტყუათა შენთა-გან გან-
 20 ჰმართლდეს. და სიტყუათა შენთა-გან დაისაჯო. სოღო თუ [ვითარ] გან-
 შჳს მათ ღმერთთა ჟამსა ე⁹⁵ ღმე განკორციელებისა ქს მაცხოვრისა ჩნისას.
 აქუენებს ნათლის-მცემელიჲ იოანე მეტეველი მის-თჳს: რ⁹⁶ ღისა ნიჩაბი კელთა
 მისთა და განწმიდოს კალოჲ მისი და შეკრიბოს იუქლი თჳსი საუნჯესა.
 ხოლო ბზე დაწუას ცეცხლითა უშრეტითა: სოღო ჟამსა დიდებულისა და
 სსინელასა და შეორეღ-მოსღვისა მისისასა აქუენებს თჳთ იგი თავდა ღმერთ-
 25 მთავრბითა სიტყუაჲ ქ⁹⁷ე მაცხოვარი ჩ⁹⁸ნი. იტყოდის რაჲ ესრეთ: ხოლო
 რ⁹⁹ ღს მოვიდეს ძე კაცისაჲ დიდებითა თჳსითა. და ყოველნი წმიდანი ან²⁰ 25,
 გელოზნი მის თანა. მაშინ დაჯდეს საყდართა დიდებისა მისისათა. და შე-
 30 კრბენ წინაშე მისსა ყოველნი ნათესაენი და განარჩინეს იგინი ურთიერ-
 თას. ვ¹⁰⁰ რ იგი მწყემს¹⁰¹ მან ცხოვრნი თიკანთა-გან. და დაადგენნის ცხოვრნი
 უკუე მარჯუნით, ხოლო თიკანნი მარცხნით. სოღო უფროჲსდა ფ¹⁰² ღ სს-
 მართლად არს ზრახვათა-თჳს ძეთა კაცთასა შესატყჳსად შემოღებაჲ ყოველთა
 სეჲა ურწმენთა და ბოროტად-მსახურთაჲ და სსწვალებდოდაჲს ბოროტად-
 მადადებლობისა წვალებისა მთავრთაჲ. რ¹⁰³ ნი იგი სსუთაჲ საცთურისა თჳსისა
 მთხრებლად შთამთხვეულ ექმნეს. მეტეველნი კოპბისანი ღ¹⁰⁴ თისა სსმაღლედ

- მიმართ. ანუ სრულადიანა უარის-ყოფითა უოველთა ღმრთისათა ანუ ღმრთისა
 ვ'ეშე აღსარებითა მსგავსად ეშმაკთაჲსა. ვ'რ იგი იტყუს სადმე ძმაჲ ღმრთისაჲ
 დიდი იაკობ ვ'დ: ეშმაკთაჲსა პრწმის და ძრწინ. ხოლო ცთომილთა მადიდე 2, 19
 ბლობათა. და მტყუარისა იტყოს მქონებელთა. ღმრთე-შენიერისა-თჳს სახიერებისა
 5 და სიდიდისა და შეუფებისა მისისა. რ' უფროჲსა ნამდვალეჲს ესევითართაჲ
 თუაღუხუფი იგი და მართალი მსაჟული ურთიერთისა განარჩევს. შემსგავსებულად
 თითოეულისა უღმრთოებითა ზრახვითა განმჩინებელი მათდა ტანჯვისა და დამ-
 10 ჯისაჲ. | რ' ლთაჲ განცხადებულად ამხილოს და თუ მათ საქმეთა მიერ აჩუენოს
 ღმრთე-შენიერითა სახიერებითა და სიდიდითა და მართლმსაჯულობითა გამო-
 10 ნინებასა და გამოცხადებასა დიდებისა თჳსისაჲ ეღვარედ ცხადქმნილი ჰქმნარი-
 ტებოჲ. ვ'დ საცხარნი არიან იგინი. მსგავსად ზირტუეთა ცხოველთა მომტე-
 ბელნი უცნობელისა უგუნურებისანი. და ბოროტად და უსამართლოდ მომტონე-
 ბელნი ამოთა და მტყუნთა იტყუანი. რ' ლთა მიერათგან არღარა სადა ჰხედვი-
 15 დენ ანუ თუ უოვლად რაჲთურთიუ ჰყოფდენ დიდებასა შინა საღმრთოჲსა სი-
 დიდისა: ვინაჲცა ესევითართა მათ შემთხუევაჲ. ამის თანა კორცოელთაჲ და
 სპაგელთა გემოთა შინა უწესოებით განფრდილთა და მწკრეს შინა ცოდვისაჲ
 მსგავსად ღმრთისა სამარადისოდ მწუბებელთა შემთხუევაჲ და შემთხუევაჲ სა-
 20 ცხარისაჲ ერთად განაჩინა ბრძენიან კვლესათჳს. და სიუდილისაჲ ამოთისა
 უოფაჲ ვ'ა მათისა: რ' ვ'რ იგი არტა ერთი სასოებოჲ ცხოვრებისა საუკუნოჲსაჲ
 20 მოუგვის საცხარათა რაჲთურთიუ. ა'დ რაჲდენ ვამცა | იქმნენ საწუთხას ამის
 ცხოვრებასა ცხოვრებად და მომტებელთა მათთა უფაჲთა მორჩილებად. ეკოდენ
 ესე ოდენ ცოდვად არიან. და შერმე მოსწვდებიან და არაარსობისა მიმართ მი-
 იწევან. ვინაჲთგან სულ მათდა არს სისხლი მათი. ესრეთვე მსგავსად ზირტ-
 25 უთაჲსა უარის-ყოფიელნი საღმრთოჲსა დიდებისანი და სიდიდისა მიმართ
 უოველთაჲ მათი ფ'დ კეთილად-შემზადებელისა ღმრთისა მტყუელნი გმობისანი
 და ვ'დ შეურაცხარ-ყოფიელნი სიტყუსა უოვლისა-მწურობელობითისა წინაგანგე-
 30 ბისაჲ. და უოვლისა ძრთ-მოქმედებისა მიმართ განმცემელნი თავთა მათთანი
 და ფ'დ შეკუთებულნი არაწმიდითა გემოთანი. ვ'ა ზირტუელად და უგუნურ-
 ბით მცხოვრებულნი და არტა ერთსა რას ღმრთისა სიტყუარისა სულისაჲ განმგო-
 30 ნებულნი. ა'დ არაარსისა არსად და ტუიელისა ჰქმნარიტებად განმტყმელნი და
 ნათლისანი ბეჲლად და კეთილისანი ბოროტად სახელის-მდებელნი მსგავსისა
 მათისა სიუდილისა მიმართ მიიწინენ დასასრულსა. არაარაჲს კეთილისა სასოე-
 ბისა მქონებულნი: ა'დ ვ'დ მსგავსად და სწორად საცხარათა ცხოვრებდეს ეგრეთ
 მოწუედილნი. ვინაჲთგან სულიტა ეგრეთვე არს ეკვეითართაჲ მათ. ხოლო გო-

ნა თუ ჰყარსა უწოდს სუფად. ვინაჲთგან მხოლოდ ჰყარისა ამის ოდენ მიმართ
 მთქმუნველად იზოგნეს უღმრთონიცა და ბოროტად-მისასურნი და უსასურნი და
 ბიძენი: რდეს შინა სიმრავლესაცა ზირუტეუთასა არცა ერთი ზრუნვაჲ მოუგვის
 ჰქმნაობისა-თჳს საქმეთაჲსა. გინა თუ წინაღრევესა სახელსდებს აწ სუ-
 ლად. გ'ა იტევს ოსე წ'წუეელი გ'დ: სულითა სიძვისაჲთა შესცოტეს. და კ'დ
 გ'დ: სული სიძვისაჲ არს მათ შორის. კაცობრივისა წინაღრევისა და ნებისა
 ესრეთ სახელს-მდებელმან აჩვენა: გ'დ მისვე ზირუტეუთა უცნობლობისა ქო-
 ნებისა საქმეთაცა მათთა შთაცვეს მბძველნი ზირუტეუთა და მიმცავსებულნი
 მათნი:

10 III, 19. **ზე იძეთოვ იძეღესი ღელე იოქიოღყოღეს.** 91a
იძიღ იძეთოვ.

რომელი სახელით ოდენ იწოდებოდის კაცად და საქმით აზარას აჩვენე-
 ბდეს ესეგვითარისა მის სახელისა ღირსსა. არცა ერთი რაჲ მეტობაჲ აქვს ზი-
 რუტეუთა-გან სარგებელისა მიმართ და ცხოვრებისა საუკუნოჲსა. მათვე მათ თანა
 15 გინა მათდავე მსგავსად მოქალაქესა: გარსა თუ თქუას ვინმე წინაუგმა ზირუტეუ-
 თა ქონებაჲ უმეტესობისაჲ ესრეთ უგუნურებით ცხოვრებულთასა ვინაჲთგან მე
 რმესა კუდად-გებასა არა მიეღის მათ მასაგებელად საქმეთა სტანჯველი
 დაუსრულებელი ამისთჳს დაქმნულმან ესეგვითარისა მის კაცისა ცხოვრებისა და
 მოქალაქობისაჲს ესაშუქლოდ ზედა დაჭრთო:

20 III, 19-20. **იძიღეშეწყოყაყოღონი იძეღა: * ყაყოღონი-
 ყოღ ზოყოღონი იძეღოღონი იძიოღ. ყაყოღონიყოღ
 ყოქიქშიღსი ზოყოღ-ღეღსი. ზე ყაყოღონი ზოქიღ-
 ყოღსი ზოყოღყოღ.**

ეოველნივე. რომელნი. ცხად არს გ'დ ბოროტისა მნებებლობით და ბორო-
 25 ტისა მგონებლობით თქმულნი და ქმნილნი და განგებულნი კეთილის. მოძულე- 92a
 თა კაცთა-გან. ხატებად სადმე და მსგავსებად ღმრთისა დაბადებულთა: სოლო
 ზირუტეუთა უგულისხმოებისა და ცხოვრებისა და ქცევისა თავთა თჳსთა მიმცავ-
 სებულთა და მსგავსად მათსა ცხოვრებულთა და ამისთჳს მათ თანავე მხოლოდ მი-
 წად ოდენ მიქცეულთა-გან რდეს-განცა შეიქმნეს. და არა ზეცათა ცხოვრებისა
 30 მიმართ აღმაგაღთა და დაუსრულებელისა ცხოვრებისა და უკუდაგებისა მიმდებელ-
 თა-გან საუკუნეთგანთა თანა წმიდათა. რდეს-თჳს იტევს ესევე წიგნისა შინა

5 გრ უკუთ განუწერტელად განანხე ეთველთა ერთს ადგილს მიმავლობდა და
 მიწად მიქცევადობა. რ უკუთუმიტ განწერტით გეტქუა კაცობრივთა კორცთა
 ბუნებისა ზარტუეთათსავე თანს მიწად მიქცევად. არადასმტა სჯარველისა და ბუ-
 10 ნებისა-გან უცხოელსა ზოგნილ იუჟ წარმომაჩინებულად. სოლო აწ თანად სთა
 უწესებისა მიმართ მისდრეკ სარბიელსა სიტყვასა. ამითან წწრმედეგელმან
 ბრძენმან კვლეისაიტე სწორობით წინამაგება ჯერთანა ზასუხი და თქუა: ვინ
 უწყის სული ძეთა კაცისათა უკუეთუ აღცალს იგი ზე. და სული საცხოარ-
 15 თა უკუეთუ შთავალს იგი ქუე ქუეყანად: რამეთუ ესრეთ იტყვს ვდ: უწყი
 და მეტა განსხადებულად განყოფილებად თათოუელისა. ცხად არს ვდ კაცისა და
 საცხოართა სულებისა: ად ვრ იგი ზარტუეთა მიამსგავსეს კაცთა თანა მათნი
 ეოფლითურთათა საქმეთა განუნასველობითა და უწყსებათა მოქმედებითა და
 20 ფდ უფროდსა უცნობელობითათა მათ და უდმრთობითათა და უსამრთლოთა მა-
 დადებლობათა მაერ და ცთომილთა და მტყუართა ღმრთისა თვსთა იტყუთ. ვა
 უღონოელსა რაჲსმე სკლარებისა ჭენებით მიძლეუბელისა ჩემისა-გან. ესევითა-
 25 რთა მომართ მოგაუგანებ განჩინებათა სიტყვასთა. რ თავსა შორის თვსთა განვი-
 ზრანე და ვთქუ ვდ. ნუსდა სული ძეთა კაცისათა. ესე იგი არს წინააღ-
 ჩევად თვთმელობითათა სიტყუერისა სულისა სულებისა ზარტუეთათსა თა-
 ნსა ერთნება ქმნილი ეოფლითურთა და ეოფელსა შინს მსგავსებისა მათისა მქონე-
 30 ბელი დიარს იქმნეს ზატყვას ბუნებითსა ზეცად მიმართ აღსდგითა. ცხად არს
 ვდ ღმრთისა მიმართ. რდისა-გან იგი მადლითა სულისა შთაბერვისადა ეოფად
 მივად და არს იქმნა: და მხოლოდ სული ღდენ ზარტუეთათა შთავადეს ქუეყნად
 ვა მიწით-შობილი. სოლო ესევითარისა ამის ძიებისა მიზენი სიმრავლემან
 ბორბრტა და ბრთა. უსსურთა და ხენუთა კაცთა მაერ ქმნილთა საქმეთან
 35 მომიგნა მე. ვინაჲცა უღონობითისა კითხვისა სიტყუესა წინავეთოდ. და არს
 თუ სჯულთ-მოქმედებისა და აღსარებისა ჭეშმარიტისა და ბუნებით ეგრეთ მე-
 თისასა. სოლო უფროდსა ვარტყენდ და კდემულ ვეყოფდ სულისა და ცხორე-
 ბისა ზარტუეთათსა თრკერბოვე მიამსგავსებულთა თავთას: ესენი რაჲ წარმო-
 40 თქუნს. იჭუნუელისა სიტყვას მაერ და სცდილობელისა შემადგებისა. თანამდები
 ზასუხი მისდა. რდთა იგი მბრადობელ ეოფად მისი და სიტყუეთა მისთა გამო-
 კვლევა ეგულეობდა. სხვსა გამოსაჩინებულისა სულიერისა სისარულისა და შეს-
 ტყვისა მიმართ მიიგვალა.

III, 22. ვე ურულოთ მდებოთოთ დიდდოდი დისი სუ-
 მოთ. ჯდმისე მამოთოთ უდმისი სედმენ

იქმნოთაც თქმით სიჭაღ. იმდებოდათ უკუ ზღის
ჩიუროთი შიში. იმდებოდათ ყოველი შაღიქროსი უკუ
ქროიქროდ. იმათიქროსი იქმნოდათ ყოველი
ბეჭ შიში.

- ესე იგი არს: სოფო მე ყოველთა კაცთა მამრადობელი და დამქენელი
5 ზირტეუთა უკუქნურთა მიბაძვისა და მიმცავსებისა შათისა და ამისთჳს უდიდ- 961
სად ზეცად-მამართისა მოცზურობისა წარმომანინებელი მათი. რ' განმტეი-
ცნეს საქმენი მათნი. ვ' თჳსისა მკედრობისა და ნაწილისა ზირტეუთა თანა
დამდებელთანი მსკავსად მათსა ზირტეულად ცხორებითა არაბადს სხჳსსა ვეზო-
10 ბ და მიუთხრობ ძეთა კაცთა-თჳს კეთილყოფისა. ვ' მცხონებელისა და სასუი-
დლოანისა თჳნიერ ქმნას სიმართლისასა ქვეყანასა ზედა და წარმართებასა
მშჳგერთასა და ცუცაობასა მოქენთა და დაგრდომილთასა. ვითარ სასუელცა შე-
კრებულისა სიმდიდრისა განყოფითა მათ ზედა. რ' ნეტარ არს. იტყჳს. კაცი.
რ' სწყალობს და ავასებებს: და ღოცვათა და ვედრებათა და ღმრთისა ყოვე-
15 ლთასა მიმართთა შინა დიდების-მეტეულებათა განკრძალებუბისა მოცაღე-
ბასა და შეწყენებასა და განსუენებასა უცხოთასა. რ' ამითა ქმნასა მცნებს
წყეუელი ესაია: იტყუადს რაჲ: ა'დ განჰსენ ყოველი საკრველი უსა-
მართლოქმისა. დაჰსენ ქვეულება საწყუთოთა მიმოცვალებათა. გა- 961
ნავლინენ წყლულნი მიტეუებით და ყოველი კალთ-წერილი უსამარ 10
20 თლომ განხეტქე. დაუნეცუე მშიერთა ჰური შენი და გლახკანი უსარ-
თულონი შეიყვანენ სახად შენდა. უკუეთუ იხილო შიშუელი შემოსე.
მაშინ განეფინოს მსთუად ნათელი შენი და სამოსელნი შენნი აღრე
აღმოჰადენ და წინავიდოდეს წინაშე შენსა სიმართლე შენი და დიდებამან
ღმრთისაჲან გარეშემგოსოს შენ. სოფო ამითმან მოქმედმან შემდგომობი-
25 ს-ებრ წესისა თქჳს რამელსა იგი იტყჳს დიდი ესაია: იხარებდინ სული 61,
ჩემი უფლისა მიერ. რ' შემშოსა მე სამოსელი ცხორებისა და საბოლარ- 10
ნელი მზარულებისა გარეშემარტჳ მე. ამით უკუე ესეგითართა ნაქმართა
და კაცთა მიერ ქმნილთა კეთილთა მსხრობელად კაცისა ქადაგებს ბრძენა ვე-
დესიასტე. ვ' აქასაცა მას შინა ცხორებასა ქებისა და განთქმულებისა და დი-
30 დებისა მომეტეუებულთა მოქმედთასა და ყოფილსა საუკუნოლსა მიმართ | გ:ნმა- 97a
ვადთა კეთილად საგზად წარსატანებულთა. რ' მას ცხად ჰყოფდა. იტყუდა
რაჲ ვ'დ. იგი არს ნაწილი მისი: რ' მაისუჳს კაცი. დასასრულსა რაჲ ცხო-
რებისა მიიწიოს. ვ' ნაწილთა რათე და სამკედრებელსა თჳსსა საქმეთა თჳსთა

- თავისა თვისა თანა: და ესრეთ სიხარულით დაუტოებს მრავალს ცოდვასა
 აშის და მრავალს ჭირვეულისა ცხორებასა და სნატრელსა ჰმაგებს განსუენებას
 საუკუნითგანთა წმიდათასა: რ' უფელი აწინდელი მოსწრაფებაჲ ეკლესიასტესი
 ამისთვის არს. რ' განაუენოს განებაჲ კაცისაჲ ნიუთიერისა გურიობისა და სოფელისა
 5 სიუერულისა-გან და მშორებელად დაადგინოს ვნებულთა და სამკელთა კარც-
 ელთა გემოთა-გან. რ' კინდა და ღაღაღებს ვ'დ: გულის-სმა ვუ კაცო თუ რაჲ
 არს კეთილი და ქმენ იგი და მიიღე შენცა ნაწილი გონიერებით მათ-გან. რ'ნი
 იგი შეუერიბენ თავსა თვსსა თუთასსხეთა ნიუთთა სიმიდირენი. თუსთა შრო-
 მათა და ოქელთა მიერ. რ' ცათა შინა მუხუჩუმან ესევეითართა მათ მონაგებთა 97b
 10 და საქმეთამან კეთილად ნაწილად მაიხუნე იგინი დღესა შინა საშველისა და
 საქმეთა მისაგებელისასა: ესრეთვე უკვე უფალმანცა ამცნო სხარებათა შინა. თქუა
 რაჲ: ისხენით თქუენ მეგობარნი მამონაჲს-გან სიცურისა. რ'ა შეგიწყნა- 16,9
 რნენ თქუენ საყოფილოთა საუკუნოჲსა ცხორებისათა: ხოლო კუალად იტ-
 უეს ეკლესიასტე ვ'დ: ვინ მოაქციოს იგი ხილვად. რ'ლნიცა იქმნებიან
 15 შემდგომად მისსა. ესე იგი არს ვ'დ ვინ მოაქციოსო მდიდარი შემდგომად
 სიკუდილისა და აღსასრულისა. არა თუ ცოცხალმანვე შეიგონოს და გულის-სმა
 უოს განუფიდა მისი მოქმეთა ზ' და უნინოთა ხილვად იგი კაცისა. შემდგო-
 მად მისა შრომითა და რუდუნებათა და ოფელთა მისთა მონაცვალისა. თუ რასა
 ჭეოფეს და ვ'რა წესი უშერიეს განმგებულობისა მათისაჲ. რ' სესდა მონაცვალე-
 20 ობით დამერბებელი იგი სიმიდირისაჲ მოწყალებათა და გლახკათა-მიმართთა
 ქველის-მოქმედებათა და საკმარად უდონოთა იმაგების წარმგებულად ანუ თუ
 ამით სადმე არასადა ხოლო შემთვრალეთა და მელუნეთა და მეძვთა ზედა იხი- 98a
 ლეების განმდეველად. უმეტესისა დაშვისა-თვს ჰირველმქონებულისა მისისა და
 არა კაცთა-მოუყურებთ და ღმრთის-მსახურებით განმანგველვისა წერაღისა-ებრ:
 25 განაზნია. მისცა გლახაკთა. სიმართლიე მისი ჰვიეს უ'კე საუკუნოჲსა: ა'დ
 წინაუგომ მიზეზსა მიმცემელისა შემდგომითი-შემდგომად დამერობულთა მი-
 სთა არაწმადებისა და ბოროტის-მოქმედებისასა: ხოლო მოსწრაფეჲქმნილთა
 მერმეცა მტაცებლობად და ანკარჭებად და უმეტესად ცილის-მწამებლობად. ვ'რმცა
 არა კამეოფიოდ და უსმართლოდ და ძნელბედობით შემავალი მათდა სიმიდირე
 30 სამსახურებულად გემოთ-მოუყურისა ცხორებისა მათისა. წარმოაჩენს შემდგომითა
 სიტუეთა მიერ:

IV, 1-3. ზოუოქილ შო ზე ჟოუოოქ ყაოოოოქ ყო-
 ნო ლოოოო-ოოქოქოოო. ქიშოოოოოქ შ'ოოოოქ ქოოო-
 ყო: ზე ჟოოოქ ლოოოოოოქ ლოოოო-ზექოოოქო

- ლთაჲ და მწეუნებელი მათი ვ'დ ტუჲალ და ამაო არიან მოყუისისა-ძლითნი
 მოზოგნებანი მათნი და ამაერ შემდგომობისა-ებრ წესისა კელისა-გან შთა-
 სს სიმტკიცითა და ძალითა სიმართლისაჲთა გამომსწვლი: ამისთვის უჲუე
 აქას ამს ცხორებასა თანაშერუელბაშან უოფლით-აქერძითა და თითოსსეთა სი-
 ბოროტეთა და ძურის-ზრახვითა და ტუჲელთამან მარწმუნა. კიბოს. წარსრულთა და
 5 მიცვალებულთა ჭებად უფროჲს. ვ'ა განთავისუფლებულთა სოფელითა შუოთთა 100b
 ძურის-საქმეთა-გან. ვ'ელა ცოცხალთა და აქამომდე მყოფთა და ესკოდენტა ამთ
 კაცობრივისა სიბოროტისა სასეთა საჭიროდ თანაზიართასა: აწ უჲუე კელთა-შა-
 ნაჲ ძალი ამთ სიტუჲათაჲ ამს ცხად ჰყოფს. სოფო უჲუეთუ ვისჲ ადუენ-
 10 ბისადგა ენებოს [და] სახის-მეტუჲელებისად სიტუჲათა მიერ თარგმანებაჲ მათი.
 ესრეთ გულის-სჲ ეან: წარსრულად და მეუდრად წოდებას ჩუჲულ არს კელე-
 სისიტე მეუდარ ქმნილთა სოფლისა-გან და სოფლისა შუენიერებათაცა და უშუ-
 ერებათა-გან ვ'ა იტუეს დიდი მოციქული ზაფლე: მეუდარ იქმნენითო ცოდვისა-
 გან. და კჲალად: რ'ნი მოვკუედით: ცოდვისა-გან: და კჲალად: ხოლო ჩემდა
 15 ნუ იყოფინ სიძალდო გარნა ჯუჲართა ქრისტესითა. რ'ლითა სოფელი
 ჩემდამო ჯუჲარცუმელ არს და მე სოფლისა. რ' უოფლისჲე სიბოროტისა-გან
 რაჲოდეჲ შესაძლებელ არს უცხოყოფელთა თვითა თვსთასა და კაცობრივისა
 მრავალდონობისა და შოფათეობისა [და] კორტიელთა ენებათა-გან ზეშთაადმეტ-
 101a ბულთა სუფისა სამთავროჲსითა და მეუდართა და გარდასრულთასა. არარაჲთ
 20 სხუთა თანიერ კაცობრივისა ცხორებისა უტუჲელებს-ყოფითი მამსკავსებულთა.
 სოფო მოქალაქობისა უფროჲსდა ცათა შინა მქონებულთა და ზენათა-თვს მზრა-
 ხვალთა და ზენათა შეძიებულთა და არარაჲთ ქუჲეანისადა შემსჭუაღულთა აქებს
 ბრძენი კელესისიტე უფროჲს ცოცხალთასა ცოდვის-მოყუარესა ამს შინა და
 ზრუნვამრავლსა და შოფათმრავლსა ცხორებასა: სოფო იტუეს უფროჲს ორთაჲე
 25 ამთ კეთილის-ყოფასა მისსა. რ'ი არცაჲა უოფად მოვიდა. რ'ნ არა იხილჲ ქმნი-
 ლისა თანა ბოროტისა ქმნილი მზესა ქუჲე: არა თუ რაჲთურთით უოფად არა-
 მბორუელისა მწოდებელი კეთილად. ა'დ სინწოსჲე სადმე სოფელისა ამს ამო-
 ებათა-გან განდტოფელიდისა და კაცობრივთა სიმედგრეთა და ძურის-მოქმედება-
 თა-გან განრომიდისა და ამაერ შემდგომობისა-ებრ საქმისა | უდაბნოთა შინა და 101b
 30 შთათა და კურელთა ქუჲეანისათა შერთომილებასა და ქცევისა ადმრჩეველისა და
 არცა თუ უოფლად-მხიდეველისა მზესა ამს ქუჲეჲ კაცთა მიერ ქმნილთა საქმე-
 ხენეშობათასა. რ'ლთაცა ნაქმრად ბოროტად სახელსდგა: სოფო ამსჲე ძალსა
 ცხად ჰყოფს სუმიზოს. იტუელის რაჲ ესრეთ: რ'ნ არა იხილჲს საქმენი ბორო-
 ტნი ქმნილნი მზესა ქუჲე. აწ უჲუე აქ[ა]ნა მხიდეველნი თითოსსეთა სოფ-

ღმისა უსასურებათა და ძურის-მოქმედებათანი და მერმე დამტკეპელნი სოფელ-
 სათა გემოთა ამაოებისანი და უოფლისაჲ სოფლის მტკეპელნი გიხაროდენისანი და
 ჭურის-მსუშველნი თავთანი და მომესუდარნი ცოდვისა-გან: სოფლ უფროჲს ამაო-
 სი და ფ'დ უმეტეს სოფლიოჲსა შოფოთებისა და ამაოებისა-გან უტყუბნიდ-
 5 თა სსხელსდუჲ კეთილად. არცაღა უოფლად-შემნდობელთა თავთასა ხილვად კაცო-
 ბრეოთა ცოდვის-წამებათა და ბოროტის-მოქმედებათა. ა'დ მიერ სიურმითგანვე და
 ზირველით ქსაკით სიჭსუკისაჲთ უუდლოჲს ცხოვრებისა აღმარველთა და
 ტყბილსა უდელსა უოფლისასა ამდებელთა და განშორებულთა და მარტოებით მიო- 102a
 ნებელთა უოფლისათა. ამომან უფუჲ კეთილად სსხელს-მიდებელმან და სხუათა უოველ-
 10 თასა უადრესად დამსხმელმან სთნობითა. რ'ნი იყვნეს. ცხად არს ვ'დ იოანე
 ნათლის-მცემელი და ფ'დ უწინარეს მისა ელია და შემიტამად მათსა ურიცხვ
 მწყობრი მოდუჲწეთა ზეშთაცა მათ ანგულოზებრთა წესთა უმდურებასა შინა
 კაცობრივისა ბუნებისასსა მამსკავსებულებაჲ. ვიტყუ თებელისა ზაველს-თჳს და
 დიდისა ანტონის-თჳს და ამაღლეჲ მსკავსად დამაკუთებულთა-თჳს წინააღმდეგო-
 15 მისა მის და საზოგადოჲსა მტერისა. კუღად მიაქცია დაქენჯნად სოფლის-
 მოუყარეთა. ე'ა წადიერმან მერმეცა განცდას ცუდმაჲურადობისა მათისასა.

IV, 4. ჴე ყოილიოჲ ჴი ყაყოიოჲ თელსე ყიხაძიოჲ

104a

ჴე ყაყოიოჲ თელსე სიძჲსიოჲ ნადიძჲსიოჲთ-
 სე. ი'ბ თითი ყიფიო ჴელსიო ჴაყოიოჲთ-ი'ელს
 20 თისიოჲ: ჴე ყილიე იძჲყა ჴე ილილიოჲთ
 სიყოიოჲ:

უოველიე. იტყუს. დამადებელისა მისისა მიერ ბუნებისა და მამული. სიმ- 104b
 კნე და ძადი. დასცეკლად მის მიერ დასმულთა შუჲლთა. სოფლის-მოუყარე-
 თა და გემოთ-მოუყარეთა და ვნებათ-მოუყარეთა ამაოებათა ზედა და სიბოროტე-
 25 თა. და ძურის-მოქმედებათა იკუმიეს და ბოროტად წარაგეს. რ'ეს სხუაჲ სხუასა
 გარდამატებად შრომათა შინა და შეკრებასა სიმდიდრისასა ისწრაფდა და ემურე-
 ბოდა და იღუწიდა. და სიმრავლითა უტუფლისსმეობისაჲთა ფ'დსა კდომისა ანუე-
 30 ნებდა მის-თჳს: და გერცა ვინელი დამისაჲ და გერცა სიღსე დდისაჲ დაბრკო-
 ლებდა მათ. ა'დ უფესურელთაჲ ზდჳსათა შეჭადრებდეს. და მშორმელთა გზათა
 ჴირმრავლობისა ვაჭრობისა მაოეზთა-თჳს [არადა] შეჭრანდეს და უბუდე-
 ბელს-ჴყოფდეს. და ერთობ[ით] უოველსაჲ სიძსელესა და უბადრუკებასა და ფ'დსა
 ძურნიდულობასა დაითმენდეს. და ზაკუვასა და სიტყუამტყუარობასა. | და ცოდვის- 105a

გარემოსსმუღებისა თჳსთა კელთაჲს შაწუღია და შეწრა შეკრებული სიმღიდ-
რე არცა სჳჭირთა სჳჰართა ბუნებისათა უხუებით და თავისუფლებით მჴუმე-
ველობითა ანდ შრომათაცა და ტკივილთა ამათა და ნამეტავთა შეკრებისა-თჳს
5 სიმღიდრისა წარმგებელი და საწუღობეჲდ ძრხილული. უახნობითა და მონე-
ბრიობითა ნებისაჲთა. ვერცა სჳჭირად საძებელთა სჳჰართა შიანტებდა მ[თ]ა-
გან ბუნებისა. რ არა შეიკონა მრავლითა უცნობელობითა ვდ უფროჲსდა უდ-
სარჩვეულს და უსთანოუფილეს არს მცირედისა და უუნდოებისა მიღებაჲ უშ-
რომელად მოკეპულისა საზრდელისა სჳჭირად სჳჰარად მონებისა უფროჲს უხუ-
ებისა და მრავალსაყიდლანებისა ნოკთ-მოუყარებოთა საჴმელთა და სასუმე-
10 ლთა. ფდითა შრომითა და ოფლითა სხნონელთაჲსა | მეძიებულთა მათთა-გან. 107a
გრ ესე ცხად ჰყოფს შემდგომთა სიტყუათა ზედა.

IV,6 ზყოთი ღისი სძჳსიოცჳდ მჴყოთოჲ უცნისოჲ-
ჟსიოცჳთ. ოჲჲთაჲსი სძჳსიოცჳდსჳდ ათოთჳოჲ
მჴყოთოჲ ყისამოთჳ ზჳდ ღისიოჲოჲოთჳდ სოჲო-
სიოთჳდ.

107b

15

ესრეთვე იგავთაცა შინა განცხადებულად სარწმუნო ჰყოფს ესევე. რ იტ-
უჳს: უმჯობეს არს მცირე ნაწილი შიშითა უფლისაჲთა. ვე საუნჯენი დი-
დნი უშიშოებით. და კუდად: უმჯობეს არს სტუმრებდა მხლითა სიყუარუ-
ლით. ვე წინადადებაჲ ზუარაკთაჲ სიძულილით. რ ჯსა დავით წწუყეჲ
20 დაამტკიცებს. იტუოდის რაჲ: უმჯობეს არს მცირედი მართლისაჲ უფროჲს
სიმღიდრესა ცოდვილისაჲ მრავალსა: ანდ წინაჲშო აღიარევენ სიმღიდრეს
მოუყარენი უჭირველისა ცხორებისა და არცაერთსა მიმოტაცებასა მტონებელისა
და არცა ზღვევთა და დეღვათსა ჭეშე შეყენებულისა. მრავალსაშრომელსა
და მრავალსაზრუნველსა ცხორებასა და ბევრთა მავლთა ნავთა მოიშადადებენ
25 და აღმოსავლისა კერძოთაჲთ დასავლისათა მიმართ დასდებენ მეზავრობითსა
ვაჭრობასა მრავალეზის დეღვთაცა უფსკრულისათა და სიშნავევთა მოქ-
ცევთა მიერ ძრხილუდნი და ავაზაკთა ზედადასსითა ტუჴობად მიცემულნი
ტართისა თანა და საწუთოჲსა ამის ცხორებისა-განცა დამაჴლებუდნი თავთა თჳს-
თანა. ამისთჳს იტუჳს სდჴე ზეჴე დიდი მოციქული: რ არარაჲ შემოგვღე-
30 ბიეს სოფლაჲ. ცხად არს ვდ არცარაჲ განდებად ძალ-გვტ. ხოლო
მქონებელნი საზრდელთა და სამოსელთანი. ამით კმავიყოფდეთ. ხოლო
მნებებელნი განმღიდრებად შთაცვნიან საზრკეთა და განსადელთა მრავ-

15, 16

15, 17

16, 17

108a

1 ტმო
6,7-10

- ვინაჲთჳან მარადის სწუერის აღორძინებაჲ და უმეტესობის მიმართ განიფიცება
 სიმდიდრისაჲ. რაჲ ესე ნამდუღლე ფადისა განკრთომილებისა სასწაული არს.
 ამისთვის იტყვს კელესიასტი: და ესეცა ამოებდა და მიმოტაცებდა არს ბორო-
 ტი. და ვრ არა უკუანახუნელისა სიბოროტისა საქმედ იწოდოს მოგებაჲ სადმე
 5 ეოვლით-კერძოჲს სიმდიდრისა[დ]. თჳსთა შრომათა და თფლთა მიერ შვერე-
 ბულისაჲ სოლო არაკანოფიჲს მისი გლახკათა ზედა და დაგრდომილთა. და
 ამიერ აღესებაჲ სულის თჳსისაჲ კეთილყოფითა | ნაცვალად მიცემულთა მიერ 110b
 მისდა სახიერისა-გან და მართლისა ღმრთისა მერმესა მას ცხორებასა. მრავალ-
 წლითა მით და ეოვლად-მდიდრითა ნაცვლის მიზღვითა. არცა ბუნებისა და ჳე-
 10 რობონსა და გამსაყოფელსა სოზრდელსა სამარებათა-ებრ თჳსთა მიცემაჲ. ედ
 ჩუენ ესევათარის ამის უძღებულისა-გან განმორებად ვისწრაფთ. და ეოვლითა ძალი-
 თა ჩუენითა ეევლტოდით მიმსტავსებას საღტოლეკელისა მის და საკუედნელისა უტუ-
 ლისსმოებისას და ნუ სოლო ნამეტავისა-გან სწავლისა-ებრ ზავლე მოციქულისა
 მტრუელას: თქუნენ ნამეტავი იყვენ მათსა ნაყოფილენებისა გუჴს. 2 კრ 8, 14
 15 მოდგინე ვართ კელის-აშერობად მოქიქეთ. ად ნაჴულეკენებისა-განცა წადი-
 ერთა გუჴითა ნუკეშინ[ი]-სცემდეთ და ზიარად მივიყვანებდეთ უცხოთა და
 დაგრდომილთა და გლახკათა. რა მხიარულებით მისაცემელი უჴუარს უფლოსა.
 იტყვს იგივე ზავლე. რადისა კეთილქადისსრული ვიზოთ. სიტყვსა-ებრ უფლისა. 2 კრ 9, 7
 ნეტარ იყუნენ მოწყალენი რა იგინი შეიწყალნენ: და სასუევეელი ცბიარა 111a
 20 დაჴამკდროთ თჳთ მას ქრისტეს მიერ უფლისა ჩუენისა. 2ო 5, 7

თავი მეოთხე.

111b

მიზეზი ამის თავისაჲ.

- სიუჴარულისა და ურთიერთის მეკობრობისა წარმომარჩინებელი აქა აქებს
 თრთა უფროჲს ერთისა და თანაცამოცხადებს გუჴის-სიტყუას. დამამტკიცებე-
 25 ლსა ამას სიტყუასსა. რამეთუ მსგავსებითა სამოხზულისა საბლისაჲთა | აქებს 112a
 ერთობასა სიუჴარულისასა და სიბრძნითა სიგლახკესა მითიუღავს და ჴასაკსა
 უმპრობესა უფროჲს ჴასაკის მოხუტებულობრისა და მეფობასა გუჴისსმიერებით-
 სას. სოლო იტყვს 'ვითარმედ ზერობილთა-განცა განმეფების ბრძენი. რომელი
 მრავალგზის იქმნების თხრობისა-ებრცა. არამედ ზედვისა მიმართ უფროჲს სე-
 30 ღავს. მერმე წინაჲსწარმეტრუელებს ქრისტეს-თჳს. მეორისა ადამისა. და ადრიტ-

ხუგას-თეს ქრისტეანეთა ერისა და განხდისა-თეს ჭურათა ნათესავისა. ვითარცა
 ბოროტისა და ამოცნობისა გულის-სიტყუათა და მისისა შემოუვანებისა-თეს.
 ხოლო მიიხილავს მასწავლებლობითათა მცნებათა მიმართ და მოაკისრებს ღ-
 ცხსა-თეს. მსხუერპლთა სიწმიდისა-თეს. ენისა კრძალულებისა-თეს და ვითარმედ
 5 სთანადო არს მიზღვამ ღთისამ რაოდენთაცა რათ ვინ მიმხუმელ იქმნეს ღმრთი-
 ს-გან. შიშისა-თეს ღმრთისა. არაშეშფოთებისა-თეს უნამართლოებასა ზედა კაცთასა
 არამედ მოკისრებისა ვითარმედ არიან ძალნი მადლნი ზედა მხედველნი მათნი და
 10 ღმერთი მოსაფულ არს მათდა. ამას თანა იტყვს გეცხლის-მოუყარეთა-თესცა და
 მონებრობითა ძალისაჲთა ცხად ჭუოფს ურგებობასა განმდიდრებადთა მღვდარები-
 სისა. და ასწავებს ვითარმედ ცუდად შემოიხუმენ შეილთა მიზეზად სიმიდარის-
 10 მოუყარები. მერმე კუადად მირველთავე სიტყუათა-ებრ საჭმელთა-თეს და სასუ-
 მელთა წარმოიტყვს და სიმიდარისა სახეთა მიმართ წარმეზავნელთა-თეს და
 თანაშეტევებითა გერკეთილად-ცხორებულთაჲთა უმჯობესობასა იტყვს მორეუნი-
 15 ლობისა ვადრელა ცხორებად მოსღვისასა. ხოლო სოფელისა და ბრძენთა ანუ
 უგუნდრისისა არცა ერთსა იტყვს განუთფილებასა და აქებს საღმრთოდ გლახაკსა
 და ამოჭუოფს სოფელისა სკჳეთა. რათა მარწმუნოს ჩუენ უგულებელყოფაჲ.
 მერმე ასწავებს ვითარმედ ჭერ-არს სახელისა კეთილისა ქონებაჲ და წარმოიტყვს
 20 მოძღუერებასა კეთილსა. ვითარმედ უმჯობესისა-თეს არს სიკუდილი კაცთაჲ და
 ვითარმედ უსთნაყოფილეს არს მგლოარეთა თანა ქცევამ ვიდრე თანადალდა- 113ა
 20 ცობამ ბუნების-მოუყარეთაჲ და რამეთუ მგლოარეთა თანა ქცევამ კსენებად სი-
 კუდილისა მომაკვანებს და უგანწურთილეს მუთფს ჩუენ:.

IV, 9-12 **О, блжыныи члвчъи аишнъи оуцхисаи аи-
 тхисъи. оуаѳуотхъи члвчъи сѣхуаѳуотхъи кхуотхъи
 цхисаѳхисъи цхисъи бѣхисъи. * чѣѳхуотхъи оуцхуцхуотхъи
 25 бѣхуцхисъи аишнъи. аѳхѣѳхуаишнъи бѣхуцхисѣѳхъи бѣх-
 ѣѳхъи. бѣх аѳхѣѳхъи аишнъи бѣх оуѳхъи бѣхуцхисъи. бѣх
 аѳхѣѳхъи аишнъи. аѳхѣѳхуаишнъи бѣхуцхисѣѳхъи. * бѣх
 30 оуцхуцхуотхъи бѣхуцхисѣѳхъи аишнъи. аишнъи
 цхисѣѳхуотхъи бѣх. бѣх сѣхуаишнъи сѣхуцхисъи
 аишнъи бѣх сѣхуаишнъи.**

მისწრაფებით რამ კდემულ ეო და განაქიქა მარტოებით მხურთბელი
 ვინმე კელმწიფებასა და მეუფებასა სიმიდარისასა. და არცა ძმისა და არცა რამ-

სა მქონებელი რაზმა მათ-თჳს მოეგო საკმართ-მოუყარე და ოქრობორგნეული
 და ანჯაჳრი და ვეცხლის-მოუყარე ცნობაჲ. ად თჳნიერ მიზეზისა რადსავე სი- 113b
 მართლისა შეშერებელი და აღმორძინებელი სიმდიდრისაჲ. და მარადის ქნინდ-
 თა შეძინებათა აღმორძინებისა და შეძინებისა უმეტესად სიმრავლედ გავრცომა-ს
 5 წადიერებათა თჳსთა შინა შთამერებელი. რომელსაცა ამაოებად და ბოროტად
 მიმოტარებდა სსხელსდგა. აწ კუჲლად შემოიფანებას ორთა ვიეთმე სხიერთა.
 რომელთა კეთილისა-ძლითსა სიტყუას ზედა შეთქმულებაჲ აქნდეს და ერთ-
 ნებობაჲ. და არა ღიკრნად მოკსენებულთა ორთა ძურთა შინა და ზენეშთა
 მოქმედებათა ვრ იგი ვიეთმე ჰგონეს. ად ცხად არს ვდ კეთილთა შინა და
 10 სსწრაფოთა. და რ იტუჳს: რლთაჲ არსო სასყიდელი კეთილი შრომასა
 შინა მათსა: რ ორნი წარმოაჩინა კეთილის-მოუყარენი და კაცთ მოუყარენი
 და თანადმობილნი. და ამას ძლით მოწყალები და განყოფილნი საკმარებას-
 ებრ მოქნეთა და დაურღმოდითანი. ამას თანა ყოფადისაცა მართლმსაჯულობისა
 მიმართ მსედგენი. და ღმრთისა მიერ სსსიდედლთ-მიმტკებლობისა მიმართ 114a
 15 მოსაგნი. რ ამას ცხად ჰყოფდა თქუებითა: რომელთაჲ არსო სასყიდელი კე-
 თილი შრომასა შინა მათსა: რ არა ვა ოქროფს-მოუყარეს მას და დასა-
 სრულისა არაოდეს მქონებულსა შრომათა და ტვივილთა თჳსთასა. ად მოლოდ
 აღმორძინებისა-თჳს ოდენ და შემატებისა სიმდიდრისა მოსწრაფეს და არა სადა
 განყოფილსა მოქნეთასა გამსყოფელად. არცა განუძღებლისა და ყოფლისა მა-
 20 მართ აღუვსებელისა ნებისა სიმდიდრისა-თჳს მქონებელისა. ესრეთვე წარწერს
 ორთაცა: ამათ აწინდელთა ვრ სიმდიდრის-მოუყარეთა და კეთილის-მოძულეთა
 და ოქროფს-მოუყარეთა ად წინაუქმო. ცხად არს ვდ მოწყალებთა ვიეთმე და
 თანადმობილთა. რ განცხადებულად ესე წარმოაჩინა თქჳს რაჲ: რლთაჲ არს
 სასყიდელი კეთილი შრომასა შინა მათსა. ვრ იგი ზირველცა ვიტყოდეთ.
 25 დაღათუ ერთიცა ვინმე სხიერად და კაცთ-მოუყარედ მოკსენებულთა უმჯობესად
 იშთების ერთისა. ცხად არს ვდ მისსა. რლსა უწყალოჲ და ოქროფს-მოუყარე 114b
 და უძლები ტონებაჲ აქნდეს. გარსა რ ყოფილად-ბრძენი ეკლესიასტე ორთა შე-
 მოაფანებას კეთილის-მოუყარეთა და მოწყალებთა თანა განმხილველობითთა სი-
 ტყუთა თჳსთა წინადუდგომილობისა შემზადებელი ამიერ. რ იტუჳს ვდ: უყუ-
 30 ეთუ დაუცნენ. ერთი იგი ჯადგინოს მოუყარე თჳსმან. ვინაჲთგან ადგილად
 შესაბრკალებელ არს კაცობრივი ნებაჲ. და უკანმზადებულესი მიდრეკაჲ აქუს
 უდარესთა შამართ უფროფს ეწელა აღრნევას ზედა კეთილთა და სსწრაფოთასა.
 ამასთჳს მიდრეკას შინა და უდარესთა მიმართ განვრდომასა მეორისა-გან მიი-
 ღეს ერთი განმართებას და უმჯობესქმნას. რ ერთსა გბრეუმეს თჳ უწყსთა

- საქმეთა შინა. და არღარა აქუნდეს სსუჲ აღმადგენებელი და მოქადაგებად აღმ.
 უფნებელი მისი. უკურნებელად დაშთების შემრყოფებაჲ იგი და დაცემაჲ ცოდ-
 ვისა | მიმართ უცვალებლობითა და ეოფლითურთ განუშართებლობათა. ამისთვის 115a
 იტყუს უფალი სასარებათა შინა: სადაცა არიან ორნი ანუ სამნი შეკრებულნი 80
 5 სახელითა ჩემითა მუნ ვარ მე შორის მათსა. რ' ერთნებობისა და შეთქმუ- 18, 20
 ლებისა კეთილსა ზედა ორთა და სამთაჲსა უადრესთაჲ და უწარჩინებულესო-
 ბაჲ უფროჲს ერთისა და მარტოჲსა განცხადებულად წარმოჩინან. რ' უკუ-
 თუ უმცირესსა კეთილსა ჰატიეცემულ ჰყოფს ჰქმნარიტებისა სიტუჲჲ. რაჲ-
 დენ უფროჲს უდიდესსა. ვითარ იგი წინაუქმო უკუთუ მცირე ძრე და ბო-
 10 როტი საღვთოველად და განცხადებულად შეარცხების. | ფ'დ უმეტეს უდიდესი.
 რ'ლისა დამსიტკიცებელი ბრძენი ეკლესიასტე კომას ვ'დ: უკუთუ დამყენ
 ორნი: განტვენ რგინი. და ერთი ვითარ განტვენს. ურთიერთას კდომისა და
 ბაძვისა სასწრაფოთა საქმეთა ზედა ამიერ გამოჩინებელი. ვ'რ იგი წიგნსა
 შინა აგუთას ცხად ჰყოფს. ესევე იტყოდის რაჲ ვ'დ: რკინაჲ | რკინასა აღ. 115b
 15 ჰმხუთავს. ხოლო კაცი აღმზავს პირმან სხუამან: იტყუს სადმე დიდი მო- 115c
 ტიქული ზეფელა ვ'დ: უწყი გულის-მოღვინებაჲ თქუენი რომელსა ვიქა- 27, 17
 დით თქუენ-აჲს მაკედონელთა თანა. ვ'დ მაკედონიჲ განმზადებულ 2 კრ
 არს შრანდიდგან და თქუენ-მიერმან შურმან აღიბაძენა უმრავლესნი: 9, 2
 და კუადა: ხოლო მოშურნე ექმნენით მადლთა უადრესთა: რ' 1 კრ
 20 მოუტავს ვაჲთამე კაცობრავსა გუფსა. ვ'რ იგი ძრთა საქმეთა ზ'ა მოყური- 12, 31
 სათა შური. ეგრეთვე მიმსკავსებაჲ კეთილთაჲ ზედა და სასწრაფოთა. და გ|ინა|
 თუ ცნობილყოფაჲ უადრესთა საქმეთაჲ მოქმედებისა შინა და წარმართებისა. რ'
 არაგინ სადა ერთი განკურდების გუფითა და აღტყენების საღმრთოჲსა სიუჲ-
 რუფისა და მოსწრაფებობისა და მტკიცისა დაწყარებისა ცეცხლითა. ხოლო
 25 უკუთუ აბთოსცა ვან ესევეთარი. რ' ძნაჲ და იშუთ საზოგნელ არს. და მის-
 დრეკს ესე უადრესთა-გან. არღარ არს განმმართებელი და უადრესისა თესებისა
 მიმართ აღმუგნებელი თესი: რ' | იტყუს ბრძენი ეკლესიასტე ვ'დ: უკუთუ 116a
 გამძღვირდეს ერთი. ორნი დადგენ წინაშე მისსა. ერთი უკუე ცხად ჰყოფს
 კეთილსა კუარისა-გან მიდრეკილსა მას. ხოლო ორნი დადგრომიდნი
 30 წინააღმდეგთაჲ მისა განმმართებისა-თეს და უმყობესქმნისა თანამოკარვესა
 ვასმე და თანამედრის მასსა და საღმრთოთსა და ზეგარდაშოსა მადლსა.
 რომელთა მიერ არიან ეოკლენი წარმართებანი კატანნი. რომელისა-თეს
 იტყუს სამთხზულისაჲ საბდისა არა მსწრაფელ განწყუედსა. ვ'ა უგა-
 ნცხადებულესადრე დამსხველი ხატსა და სახესა ვ'დ ერთისა ორთაჲ და სამთაჲ.

- უმტაცეს არს შეთქმულებამ კეთილსა ზედა, საზარების მოძღვრებათა-ებრ. ვითარაჲს
 თარგა ჰირველ ვაჰსენეთ: აჲ უჲვე ამისნი ესრეთ წერაღას-ებრ გულის-ხმის
 მუთფელნი არა თანასთანოვეოფეთ სულისა ზედა და კორცთა მომღებულთა
 თქმუელთა ამით ძალისას. ვაზარაჲს ჯეროებისა მეტუჲელთა. რ სულისა | გემუ 116h
- 5 სიმტაცეს აქუს ეოველისავე მთავრობისა და საჰეთ-მწერობელობისა. თანასაჲცა
 და კორცთაჲს. სოლო კორცნი მონა არიან სულისა ვაზოველისავე განმტე-
 ლობისა მისისა მრწმუნებელნი და მორწილნი. ვინაჲცა უჲვეთუ სული მიდრეკეს
 სიბოროტისა მიმართ და გარდაჰქცეს უადრესთა გულის-სატყუათა და მოგონე-
 ბათა-გან. ვერ ძალ-უც კორცთა ადგენებამ და უმჯობესისავე მიმართ კუალად-
- 10 გებაჲ მისი. რ უღონო არს: და კუალად უჲვეთუ კორცნი დაეცნენ და შთავა-
 რდენ საქმესა ცოდვისასა. არა თავით თჳსით და თჳთ-აღძრეთ დაეცემან. ად
 ფ დ ზირველვე უდრესთა გულის-თქმითა შინა დაეცემუელისა სულისა მიერ შე-
 კმთხუევის მით გვევითარი იგი დაეცამა ანუ სიძვისა ანუ კაცის-კლევისა. ანუ
 სხუთა რთმე სიბოროტისა საქმეთა შინა შებრკოლებითა. ვაზ შედგომილთა ნე-
 პასა და განზრახვას სულისას. ამის უჲვე წწრდაცემას და კორცთა თანა და-
- 15 მტემულობასა არა აქუს ადგილი ერთისა-თჳს | თდენ თქმად დაეცემულობისა. ად 117a
 ორთა-თჳსვე. სოლო ორნივე რაჲ დაეცნენ. ვერ არა დაუცემელი სათანადო იყოს
 აღმადგინებელად დაეცემუელისა. სიტყუას-ებრ კელესიასტისა. ვინაჲცა ორთავე
 დაეცემულობასა შინა ვერ რდი ადადგინებს მერესა კეთილთა-მიმართისა შინა
- 20 მდგომარეობასა. რ კორცთა არა აქუს ესევეთარი ძალი. სოლო სული დაღთუ
 აქუს ად ზდ თჳს თჳსა ადადგინებს მტოდველობითისა დაცემისა-გან სინა-
 სულისა მიერ. და მერმელა კორცნიცა თანაადგენ უმჯობელად. მორ-
 წილებსა და მწერობელობისა მისისა შედგომილნი უადრესისა ანუ უდა-
- 25 რესისა მიდრეკას მიმართ: სოლო უჲვეთუ ვისმე ჰნებაჲს აღუვანებითთა სი-
 ტყუათა მიერ სახის-მეტყუელებით თარგმანებამ თქმუელისა ამის. უფროჲსდა
 ესე მოსაგონებელ გულის-ხმის სოფოველ და სათქმუელ არს. ვინაჲთგან განცხა-
 დებულად სამთა ნაწილთა მქონებულ არს სული: სიტყუერობითსა. გულის-თქუ- 1b71
 მითსა და გულის-წერობითსა. ამისთჳს ფდ უმჯობეს არიან ერთისა ამთგანისასა
 ორნი ერთნებამილნი კეთილსა ზედა. რჳს სიტყუერობითსა ნაწილსა მისსა შე-
- 30 უდრეს გულის-მთქმულობითი უადრესთა შინა საქმეთა და გამორწევათა. ად
 ერთი აჲ ამთგანი. ესე იგი არს გულის-მთქმულობითი. უწესაუბად მიდრეკეს
 კუალად ადგელად უმჯობესისავე მიმართ მიიქცეს იგი მშავრითა სიტყუერობითისა
 ნაწილისაჲთა. და კუალად წინაუჲთ. უჲვეთუ სიტყუერობითი უწესთა მოგონებათა
 შთავარდეს და უტასა საქმეთა მიწდომისა-გან დაეშუას. გულის-მთქმულობითი

- ნაწილი. ეოველთა ღმრთისა-მიმართითა სურვილითა და ჭეშმარიტითა განმხილველობითა საქმეთაჲთა შეწევნული. განახლებულ ჰყოფს სიტყუერისა კერძოჲს განვრდომას და მიდრეკას. და სრულ იქმნების სიტყუაჲ ეკლესიასტესი. ერთას მის მეორისა მიერ აღდგინებითა. სოლო ვამ ერთს ამთგანსა. ესე იგი არს 110a
- 5 გულის-მთქუმელობითსა. რჳს არა აქენდეს სიტყუერობითისა კერძოჲს შეწევნაჲ და უმჯობესისა მიმართ მმართველობაჲ. რჳ შეპბროვადების ბევრეულთა მიმართ სულთა გამხსნელთა და ვნებულთა გულის-თქუმათა. სოლო ესე შემოხუევის მთ. რჳნი განჭრუენიან და განჭხრწნაან თვთმეფლობელობით მშჯავრსა სიტყუერობითისა ნაწილისსა და მუდრად და ეოველთურთ უქმად გამოაჩენენ
- 10 მას. ად წინაუქმად. ვამ სიტყუერობითსა ნაწილსა სულისსა. რჳს არა აქენდეს გულის-მთქუმელობითი აღმურობილად სდმრთოჲსა სიუერულისა მიმართ და მოტეინარედ დაუპერობულითა სურვილითა. საცნაურითა და სდმრთოჲთა. და უმჯობესისა მიმართ წარმატებისა. რჳ დაეცეს რაჲ უმჯობესთა მოგონებათა შინა სიტყუერობითი კერძოჲ. ვერცა ერთსა სარგებელსა მოუკებს გულის-მთქუმე-
- 15 ლობითა ვჳ წარმქემედელი მოქმედებისა თვისსაჲ. ვინაჲცა ესევე ხედავთ მოიღებოვად დაწოლასნაჲ ორთა და ერთისასა. სოლო იტეოდის რაჲ ვად უკუე- 110b
თუ განმძღვრდეს ერთი. ორნი დადგენ წინააღმდეგობად მისა, გულის-წერომითსა-ცა ნაწილსა სულისსა შემოიყვანებს. მრავალგზის თანაშემწედ სიტყუერობითისა ზოგნილსა ანუ გულის-მთქუმელობითისა. ეშპავისა და საქმეთა მისთა მიმართ
- 20 აღმძვრელობითა რისხეისაჲთა. და ზირველისა მას მომგონებლობასა შინა უდრესისასა სოლო მეორისა გულის-მთქუმელობასა უმჯობესისასა. აწ უკუე სამთავე ამით შეოქუმელებასა აღქლესავს სხედიცა სამთხუელი ვჳ არაადგილად განსაწევედელი. რჳ ეროჲმა რაჲ იეენენ სამნივე ნაწილნი სულისანი უჯანუდუეეეეეს იზოების სიწმიდით შეენიერისა და სულიერისა მოქალაქობისა უმოთაველი დაწ-
- 25 უნარებაჲ. სოლო ნუ უკუე და უსაიდუმლესსაცა რასმე და უსდმრთოესსა სიტყუასა წარმოაჩენს აწ ბრძენი ეკლესიასტე. ხატისა მიერ სამთხუელისა მის სბულისა. რჳ ნუ სდაჲ ერთობითისა მის დმერთმთავრობისა სამთა-გან დმერთ- 119a
მთავრობითთა გუამოგნებათა შეკრებულობასა დასასავს მასწავლელი ჩვენად სიტყუასა უზაგუეეეელისა სარწმუნოებისა. ჩუენისა შემზადებისა და შეოხზვისსა სამ-
- 30 თა-გან სწორადლთა და სწორბუნებათა და თანასამრადისოთა ზირთა შემოკრებითა ერთად არსებად და ძალად და განზრახვად და მეუფებად და უფლებად. რჳ ესრეთ რწმუნებისა დირსქმნილთასა ვერ ადვილად შეუძლებს მწვალებული რაჲმე და ბოროტად-მისხური სიტყუაჲ სოუენოჲსა ცხოვრებისა და ნეტართა სსსოებათა-გან განკენებასა.

IV, 13-14. ყოთოთ ჟისი ქისზეო უთოდელქო ზე ყისიო-
ნი აყოხასი შოქოხე მალაღოყყოოხი ზე
აღჯაჟინიოხი. მამოქოძენი ყოქი ღნი ჰელე-
ზილეზ ბიქიშელე. * ყოთოქიშე ზელოხი-ზელი
ხიოყოთოხი ჯეშაოქოთი ბოქო. ზე იქ ბო-
ქაჯელხი ბიხი ყინე აქმნი უთოდელქო.

ქელესიტეს წინაჲც იქვ კეთილი და ძმათ-მოყუარე. რა სწუთოთა ს- 122b
ქმეთა და მართა გამოძიებითა და გამოკულეებითა უმჯობეს უვნეს ჩუენულებანი
კაცთანი და უდარსთა მოგონებათ-გან და საქმეთა უცხო უვნეს აღრეგანი
10 მათნი. და ამისთვის აქცა წინაგანაწევნა ერმაჲ გლახკი და ბრძენი. და მო-
ხუცებულა ვინმე მეფე და უგუნური ვა შორად განყოფილნი ურთიერთას და
წინაღმდეგითა გუელთა შინა წინაუგმობისა მომტკებლნი. და აღიდებს ერმას
გლახკს და ბრძენს. ვა უმჯობესად ზოვნილსა. უფროჲს მეფისა ვისმე მო-
ხუცებულისა და უგუნურისა. და უცხო ჰყოფს უსწავლელობისა და უგუნურე-
15 ბის-გან ჭბოუთაცა და ბერთა. გლახკთა და მშვიერთა. სოლო ღუაწლთა ში-
მართ სიბრძნითა და გულის-სმოერებისა მოგებითა ცხებულ ჰყოფს მათ და
ერუეს: რაჲ სარკველ არს მეფისა დადათუ სიბერე ზეშთა თავისა გამოჩინე-
ბულად მთაქნელს. სოლო უნაწილო იუთს ბუნებითას ცნობერებისა. მერმეცა
და სიბრძნისა. სწავლის-მოყუარითა და ტკივლით-მოყუარითა და კეთილთ-მოყუ- 123a
20 რითა ცნობითა მოგებულისა-გან და რა დაკლებული სიბრძნისა და გონიერები-
ს-გან სმეუფოთაცა თჳსთა შერეულად და აშლილად და განუგებლად გამოა-
ჩინებს და უცხოთესლთა და მბრძოლთა-გან განრეუნილად საზღვართა მათთა.
სოლო თჳსს ცნობებას და მეფობას ბევრეულთა განსცდელთა შინა შთაგ-
დებს: კუაღად წინაუგმო. რაჲ სხენებელ არს ჭბოუისა. დადათუ გლახკ და
25 დავრდომილ გარნა ბრძენვე და ცნობისა ნათელთა მიერ გონებითა ბრწენივალე
იუთს. რა უოფად არს თდესმე რაჲმს მიწოდებითა ჟამასჲთა. სიტყუათა მიერ
სიბრძნისა და გონიერებისთა განაკვრენეს და განაცხებნეს მთავრნი და მდი-
დარნი და ძლიერნი და მეფენი. ვა უსათნადოესად და უპატიოსნესად მათ ეო-
ველთაჲსა შერაცხილმან და სრუთა მიზეზად ცხობებისა და ჭეშმარიტებისა.
30 სიპართლასა და მოჭაჭბობითისა დაწნარებისა ზოვნილმან. ვა იგი შეკმთხა 123b
იოსებს რა იგი ერმაჲცა იუთ და გლახკ: სოლო განერა სიღიზელსა შეგუ-
ბულისა და ეგუბტე განარინა სიუმიდსა თანაშეუდლოდისა სიკუდილისა-გან
გულის-სმა ეო რაჲ მოწევნადობაჲ მისი: ესევეთარავე იუთ დანიელცა. ტუჟუ
5

- წამუი და გლასკი. რწ ამხილა რამ მოხუცებულთა და მსახურთა უგულისმობითა უღმრთოებად მათი. მოხუცებულობისა და წმეტუეულებისა მადლი და პატრიკი დაიმყდრა ამაერ. ვინაჲთგან ესევეითარი თარგმანებაჲ განუჩინეთ გარეშესა ძალსა წერილისასა ვთქუთ რამე სახის-მეტუეულებითისა-გებრცა სახისა: იყო ეშმაკი გწა მეფე ვინმე მოქალაქე ზეცათა სასუფეველისაჲ. ამის თანა ერის-მთავრადცა გან-
 5 წესებულა შემოქმედისა მიერ ანგელოზებრისა რომლისაჲ დასისა, ად და მო-
 ხუცებულცა იყო. რწ დასაბამი არს დაბადებულთა ღმრთისათაჲ გწა იტყუს წიგნი
 გუთიდად-მსახურებისა მოღუწვისა იობისა. გარნა მიდრკა რამ თანანერგისა გო-
 ნაერებისა-გან უწურთეულობისა მიერ და განუზრახველობისა. ზენათა-გან ქუენა-
 10 თა მიმართ გარდამოყვარდა და ბნელ ნათლისა წილ იქმნა. თანაწარმწემედელი
 და თანაგანმმწმენელი მის ქვეშე დაწესებულთა მათ ანგელოზთაჲცა და მისვე
 მისისა დაშვილებისა თანაზიარად გამომჩინებულა მათა: და კუალად იყო ნათე-
 სკოთ-მთავარი აღმ გწა მეფე ვინმე ზირველ სამთხესსა შინა. სხუთა უოველთა
 მისგანთა უზირატეს დაბადებულობისა და შექმნისა-თჳს შერაცხილ იყო მოხუცე-
 15 ზულადცა. ად განუზრახველობისა და ფადისა უცნობელობისა-გან შეურაცხს უო
 მტნებაჲ შემოქმედისაჲ და მოშურნისა მის თჳსისა კაცთ-მოძქდისა მტერისაჲ
 აღასრულა ნებაჲ ურწუელესად შერაცხვითა მისითა. და ამისთჳს საწადელისა მის-
 გან სამთხესსა-შინაჲსა მოქალაქობისა განგრდომილ იქმნა და სიკუდილითა და
 სწწილეობითა დასაჯა. და თანაშთაიტანს უოველივე მისგანი ნათესავი მიმთუდა-
 20 ველ უოფად მისვე მისისა და სწორისა დაშვილებისა: და წინაუქმო: იყო ურმა
 გლასკი. რწ დის-თჳს იტყუს დიდი ესაჲ გწა. ყრმა იშვა ჩნუელი. ძე და მოგუ-
 ეცა ჩუენ გამოუთქმელათა მოწულებითა განკატებული და განკორციელებული
 იგი მხოლოდ-მოხალა ღმრთისა და მამისა სიტყუაჲ, რწ წიარგმატა რამ სი-
 ბრძნითა და მადლითა. გწა იტყუს სახრებაჲ ცხორებისა ჩუენისაჲ. ცხად არს
 25 გწა კაცობრივ. დაჰყა შესიბრწე იგი სიბოროტისაჲ ეშმაკი და ჯუარისა მიერ და
 ვნებისა და დაფუკისა დაჰყუთა ქედმაღალი და ქუეუანად დაჰსოქა სიტყუადიდი
 იგი და დასაჯა და შეადგა საკრეველითა სამარადისოჲთა თანაერთზრახვითა მის-
 თა და თანაგანდგომილთა თანა. სოლო ნათესკოთ-მთავრთა და უოველთაჲ მათ-
 განთა მიანაჲსა გამოკისაჲ თჳსისა მის ცხოველთ-მთავრობითისა აღგომისა მიერ
 30 და ზირველისაჲ პატრიკისა მიმართ აღუეანნა. უფროჲ და უზენაესთა და ღწე-
 შეუნიერთა სიდიდისა თჳსისა დიდებითა მიმართ ადამადღსა და უადრესისა ღირს
 ეუნა განდმრთობისა. რომელსა ესე შემდგომცასა სიტყუათა მიერ ცხად ჰყოფს
 ბრძენი კელესისტე:

124b

124b

124b

124b

124b

124b

124b

124b

124b

124b

124b

124b

124b

124b

124b

124b

124b

124b

124b

124b

- ძლიერებისა თვისისა წმიდათა თვსთა მოწაფეთა და მოციქულთა მიცემითა სი-
 ტყუასკობრ დავით წწუელისა ვ'დ: ესერა მოსცა კმა თესი. კმა ძლიერებ-
 სიაჲ. მიეცით ღიდებაჲ ღმერთსა. უოველივე ცას ქუეშე ჰადაგებითა სხარე-
 ბისაჲთა მოასთამოქლა მათ მიერ. ვ'ელა არარაჲ | აღრიცხუაჲ მის მიმართ 127b
 5 მორწმუნეთაჲ არცა ზოგნაჲ დასასრულასაჲ უოველსავე ამას მზესა ქუეშე მის
 მიერ მორწმუნეჲქმნილთაჲ: ხოლო რ'დ იტუჲს ბრძენა ეკლესიასტე უოველთა
 ცოცხლთა მავალად მზესა ქუეშე. არა იმხილების უცხო ქმნილად ჭეშმარიტე-
 ბისა-კან ურწმუნოებასა შ'ა დაშთომისა-თჲს ვუეთისმე. რ'ნი იგი რეცა ცოც-
 ხლად საგონებელ არიან და მზესა ქუეშე მავალად. ხოლო ბნელითა ურწმუნო-
 10 ებისაჲთა მოცუფი და არა სადა სარწმუნოებისა მისისა მიმართ აღმხილველ
 არიან. რამეთუ აჲა ცოცხლად ჭეშმარიტისა ცხორებისა ჭრისტეს ღმრთი-
 სა ჭენისა საკუთარ ქმნილთა სხელსდჲა. რ'ნი იგი კომბს ესრეთ: მე ვარო^{ან} 14,6
 ცხორებაჲ და ჭეშმარიტებაჲ: და მავლთა გზასა ცხორებისასა და დაუსრუ-
 ლებელისა ცხორებისა მიმართ მიმევანებელისა ადაგისა მთარულთა რ'ლისა წინ-
 15 მდჲურ იქმნს მეტუეული იგი: მე ვარ გზაჲ. ჩემ მიერ თუ ვინმე შევიდეს^{ინ} 10,9
 ცხონდეს. შევიდეს და გამოვიდეს და სამოარი პოოს: ესევეითათა უკუე
 სხელსდჲა ცოცხლადცა და მავალად. რ' რ'ნი არა ესრეთ მავალ ანუ ცხოველ | 128a
 არიან დაღთუ ცხოველად და მავალად საგონებელ იუენენ. ვ'ა ჩრდილსა და სიკუ-
 დილსა შინა ურწმუნოებისა და ცოდვისა მძინარენი. მეუდრად შეუროდებულად
 20 იზოებან და შეირაცხებიან უფროჲს ვ'ელა მავალად და ცხოველად: ხოლო ვი-
 ნაჲთკან ჭაბუკისა და მეორისა ადამის შედგომილთა ურიცხუად სიმრავლედ თქუ
 აღსლჲაჲ. გარნა ზოგნავე მრავალნა ჭურთხიასკანნი და წარმართთანიცა. უწინარეს
 მორწმუნეჲქმნილთასა. სიკუდილთა ურწმუნოებისაჲთა დაძინებულნი და მრავალ-
 25 ნი შემდგომად ურიცხუთა ჭურთხათა და წარმართთა მისსა-მიმართითა სასოებითა
 განზიდარებისა უკუანასკნელნი მისკაცესებულად ზირველთად და ეკვეითარისავე
 გუდფიცხელობისა მოიკებულად და ჰადაგებასა სხარებისასა არაშეწყნარებულად.
 განჭუთოს მათცა მორწმუნეჲქმნილთა-კან და ჭაბუკისა მის მეორე ადამქმნილ-
 30 სთა თანამქცეობისა-კან წარმოაჩინებს არარაჲს სარგებელისა მოღებასა მათსა მის-
 კან ურწმუნოებითა თავთა მათთაჲთა. და რ' იტუჲს ვ'დ. რაჲოდენი იქმნეს წინა 128b
 მათსა. ცხად [არს] ვ'დ ჭრისტეს-მორწმუნეთასა. და უკუანასკნელნი არა იხარბე-
 დენ მისდაჲმე ესე იგი არს ვ'დ სრულად და ვიდრე აღსასრულამდე საუკუნოჲსა
 ბნელსა შინა ურწმუნოებისა დაშთომილნი. მათდა მიმართ სარგებელისა და მოს-
 ღოდებელისა მთარულებისა და საღმრთოჲსა სიხარულისა მიმთხუეჲსა არა ღირს
 იქმნეს უკუნურებისა-თჲს მათისა და ნუფსითისა ურწმუნოებისა. ხოლო ჭაბუკი-

სა და შეორისა ადამისა შედგომილთა მის თანა იხარებდენ საუკუნოჲთა სიხარულითა. ფსლ 9,3
 გ'ე თქუამდე მისა მიმართ: ვიხარებდე და ვიშუებდე შენდამი და უგალობ-
 დე სახელსა შენსა მაღალო: და კუაღად რ' შემოსა მე სამოსელი ცხორე-
 ბისაჲ და საბლარდნელი მხიარულებისაჲ გარემომარტყა მე: სოლო ესე-
 5 ვითარისა მის შედგომილებისა ნუფსით განმამორებელნი თავთა თვსთანი უღირს
 და უოვლითურთ უზიარებელ იზოვნენ ზემოთქმუელისა ამის სიხარულისა და
 საღმრთოჲსა მხიარულებისა რ' დიცა უკუანამცნეელისა უგულისხმებისა მათისა | 129ა
 არს საცნაურება. და ამისთჳს იტუჳს ბრძენი ეკლესიასტე გ'დ. და ესეცა ამაო-
 ება და აღრჩევა სულისა. რა აწუენოს განცხადებულად გ'დ ფრადისა ამაო-
 10 ცნობობასა და თუთკამომრჩეველობითისა წინააღრჩევისა-გან ესევეითარსა შუებასა
 დააკლეს თავნა თჳსნი. ამისთჳს შემდგომთა სიტყუათა ზედა ძაღსა თქმულ-
 თასა უსაგნაურეს ქმნისა-თჳს კუაღად ზედა დაჭრთო:

IV, 17 შვიდყოფი ყოფილა ყოწრა ძაბჭოთისელე ყოწრე
 ესეშაშა სედუთისე იძიხორისელე. შვი ბოვდლოჲ
 15 სბოქისელე შვი ალქისასი სედუბოქოთისე ალქა-
 ნოქოთისელე მსლყოფიხოჲ ყოწრა. ძიდბოთოჲ დოჲ
 ბოქოქოჲ დოჲ იძიხორისელე ლოქოთისელე:

130a

130b

შემდგომობისა-ებრ ზემოთქმულთაჲს ამცნებს აწ უოველსავე მრწმუნე-
 ბელსა ჭეშმარიტებისა უმჯობესისა მიმართ ახილვასა. რ' ვინაჲთგან უოველნი-
 20 ვე მოძღურებანი დ'თივე-სულიერთა წიგნთანი. უოველსავე ცის-ქვეშესა შორის
 აღმკნებულთა საღმრთოთა სახლთა შინა აღმოკითხულნი. განანათლებენ გულის-
 სიტყუათა კაცთასა. გ'ა იტუჳს წ'წუეელი ესაია. მით რამეთუ: ნათელ ბრძანებანი
 შენნი ქუტუანასა ზედა. და კუაღად იგაფითი სიტყუაჲ: ნათელ-და სანთელ
 25 შუჯულისა მცნებაჲ: ვინაჲტა განკრძალვას განაზრახებს ფერკისა. ცხად არს ე'დ
 გრძნობადისცა და სცნაურისასა. სახლად ღმრთისა შემავალთა და მოარულთა
 მას შინა. არა მსწრაფელ მიერ გამომაგებობისა მიმართ. და უგულებელყოფი-
 30 სსა და უდებქმნისა მსმენელთასა საღმრთოთა წერილთა წარკითხვისასა. ანუ
 თუ შინაგან საღმრთოჲსა სახლისა დადგომასცა შინა. შორს სადმე მდგომა-
 რებისა და დ'ივე-სულიერთა წიგნთა შესაიდუმლოებისა-გან უნაწილოდ დაშთომი-
 სი მიმართ. ა'დ უფროსელსა მისცემასა აწუეეს და გუერდით დგომასა აღმოი-
 კითხვოდინ რაჲ წინამოსწავებანი წ'წუეელთანი ზირვედთქმუელისა მის ჭაბუკისა
 და ახლისა ადამის-თჳს. წ'წრამწუეებელნი ქაღწეულბრებისა მის და ღმერთმა-

იგ. 6,23

131a

- მაკაგებრის შობისა და აღზრდისა და მოქალაქობისა მისისანი. და ღმრთიუ-
ნიერისა მოძღვრებისა. და უსზღვრობისა და დიდებულისა საკრველთ-მოქმე-
დებისა და ნესითისა ჟურტუმისა და დიდებისა. და შესამისა ღმრთისა დიდგო-
ბისა. და ზეცად ამაღლებისა. და კუდად დიდებით შეტრედ-მოსწავისანი. ოდეს
5 იგი გუგულების განკითხვამ უოველთა კაცთაჲ. მრწმუნებულთაჲ და არამრწმუნე-
ბელთაჲ მის მიმართ. და შემსგავსებულად თათქუელისა მიკებაჲ მშჳურისაჲ. 131b
- ამათ სიტყუათა მოსწრაფე იქმნო. ეტყუ. შეტკობობად ამათ ეტრფილჳ. ამათ შავ-
ხლე. და ამათი გონდინ სმენაჲ და უფროჲს საცემელისა უგუნურთაჲს მსხუერ-
შენი. ესე იგი არს ჭურთაებრ და შჳულისა-ებრ [////////] მსხუერ-
10 უგუნურებით და თხიერ ჟამისა და გარეშე წესისა და სსზღვარისა და გან-
ზრახვისა და იტჳს. მაშინ სადმე ჟამიერად განწყესებულთაჲ შეწირვად და მსხუერ-
ხლეად. რ არა მგნნიერ არიან ამისა კეთილად-ქმნისა. ესე იგი არს გ'დ არა-
რამს სასიდილოანისა და ქველის-მოქმედებისა და ცხორების მომატურებელ ექმ-
ნებიან შემწირველთა მათთა ესეკითარნი მსხუერ-
15 უწევებულისა მის ჭბუუკისა და მეორისა ადამისა არცა ერთსაღა ვის უკმს შე-
ქცევამ ესეკითართა მსხუერ-
ხლთაჲს და სიტყუერისა მსახურებისა ზირველ წ'წუველთა-გან მოსწავებულისა.
ხოლო საქმით სრულებას | მიმთხუეულისა და უოველსა ცათა ქვეშე უზაგე- 132a
ველთაჲს საწმუნობითა შეწირულისა. გ'რ იგი წ'წუველმან მალაქია წინაჲწუ- 132b
- 20 თუთ მის ზირისა-გან უოველთა ღმრთისა ჭურთათა მიმართ მეტრუელმან: არა 10-11
არს ნებაჲ ჩემი თქუენ შორის. და მსხუერპლსა არა შევიწირავ ევლთა-
გან თქუენთა. მით რ აღმოსავალით-გან მზისაჲთ და ვიდრე დასასრუ-
ლამდე მისა სკუმეველი შეიწირვის სახელისა ჩემისა და მსხუერპლი გან-
წმედილი: რ წინაჲსწართქუმითა ამითთა ჭურთაებრთა და შჳუელიერთა გან-
25 ჭურთაჲ მსხუერ-
ხლთა და უსისხლთა და სიტყუერთა შემოახუმიდა სახელთა
განწმედილთა მათ-გან განმწმეველი ამათი. და გ'რ იგი კუდად ამისსაღა ფ'დ
უწინარეს წინაჲსწარმეტრუელი დავით. იტუოდა ღმრთისა მიმართ უოველთაჲს:
მსხუერპლი და შესაწირავი არა ინებე. ხოლო კორცნი დამიმტიცენ მე. 39f
ცხად არს გ'დ კორცნი სუფილთნი. რ'ღმისა-თჳს უფალი იტუეს სახარებათა შინა:
30 მიიღეთ ჭამეთ ესე არს კორცი ჩემი. თქუენ-თჳს განტეხილი მისატევებე-
ლად | ცოდვითა: აწ უგუე დაცვას უბრძანებს ფერკისა სუფიერისაღა და კო- 26, 26
რციალისა. რა რაჟმს სახლად ღმრთისა შევიდეს. შესატყუითა კრძალულებითა 132b
მოამტიცნეს გუდიცა და გონაჲთ თჳსი. ამათ თანა ფერკიდა არა აღტაცებით
მიმოდგომისა-თჳს არცა დაკნინითა გონებითა სრულყოფისა-თჳს. ჟამსა მუნ

მდგომარეობისა და მას შინა ქცევისასა. ა'დ რა სიძრუეთ ვითამე მიახლოება
 და გონიერებით ისმენდეს ღმერთ-მთავრობათისა სიტყვას ქრისტეს ღმრთისა
 ჩუენისა განკაცებისა საიდუმლოსა და მაიღოს საღმრთოთა წერილთა მიერ და-
 ტკიცებაჲ და სარწმუნო ყოფიან ჟურცუქმას დაფუძვას და აღდგომისა მისისაჲ
 5 ვაჲ ჰირველ ვიტყოდეთ რომელთა მიერ სიკუდილისა და სრწაფებისა-გან იე-
 სნა ჰირველი აღამ. რომელსა იგი დაშტკიცებით მოხუცებულად და უგუნურად
 სახელსდეს. მოხუცებულად უკუე სიძულელისა-თჳს შესაქმისა და დაბადებისა მი-
 სისა. ზოლო უგუნურად უგულებელყოფისა-თჳს საცხორებელს მცნებას სახე-
 რისა შემოქმედისა თჳსისა მუუფისა და ღმრთისასა. და დამოწმებისა განზრ- 133a
 10 სკას კეთილის-მოძღვლის მტერისა და მოშურნისა თჳსისა. ამითი უკუე მსმე-
 ნელნიო. იტყჳს. და ესევითარასამე საიდუმლობათა უძვეელსა ზედა სარწმუნო-
 ებასა ყოველთა ღმრთისასა მორწმუნე ქმნილნი და დაშტკიცებულნი იხარებდენ
 მისდაში საუკუნოდათა სიხარულითა. ვ'რ იგი წინაუგმო არა მრწმუნებულნი უწი-
 ნარესცა და უკუანას. დაღებულ იქმნენ ყოვლისა-განგე-მიმართისა სიხარულისა
 15 და აწცა მის მიერ მოტეხულისა ამის საიდუმლოდსა ზიარებისა და შერმისა საუ-
 კუნოდას სასუფეველისა-გან ცათასა, რომლისა-თჳსცა კუად და შესუფელად ზედა
 დაჭრთო:

V, 1-2. ჩუი უსიხრდო უსიხრდო ყოქმთო შ'ე უკოთო
 ყოქმ ჩუი ჰიუდზიოყას უდმაოყდუდ სიყყოდო
 20 ქონიყო უსიხრდო უძმთიხრდო. მოდჰოთო უძრის-
 თო ცდოთ ყონი უძის შ'ე ყონ ყაოყდნიხრდო სო-
 შ'ე. უძრისთი უყონიო სიყყოდნი ყოქმ სდისო.
 * მოდჰოთო ჰაოოოოოო სიხრდო სიძმდოოო-
 თო უდნიხრდოოოთო შ'ე ყძდო უყდნიო-
 25 სიხრდო სიძმდოოოთო სიყყოდოთო.

განაკრძალნი რაჲ კაცნი ბრძენიან ეკლესიასტე არა მსწრაფელ გამოსვლისა-
 თჳს სახლისა-გან ღმრთისა. არცა დაკსნილობით და გარეწარად მსმენელობისა
 საღმრთოთა წერილთა. ა'დ ყოვლისა გუდსმოღვინებისა და მოსწრაფებისა ჩუე-
 ნებაჲ ამცნო და გუერდით მისდგამ და შეახლებაჲ სმენისა-თჳს აღმოკითხვასა
 30 წერილთა ძუელისა და ახლისა აღთქუმისათასა რომელნიცა მომატუეებელ ცხოვრ- 135a
 ბისა | საუკუნოდას და მატეოვარებისა იქმნებან. ვ'რ იგიწუფალი იტყჳს: გიმოცდიებ- 5, 39
 დითო წერილთა რ' მათ შინა საგონებელ არს ქონებაჲ ცხოვრებისა სა-

- უკუროსა. აწ კუალად სხუას უღმრთობისა მიზეზსა წარჭეუთის და ამცნის მარადის დადებად საცლას ზირსა ზედა და კარისა შემცველისა ბაგეთა ზედა რქის გამოუკუდეულისა და კაცთ-მოუყარისა და საღმრთოაჲსა განკორცეულების-
 5 თვის მხოლოდ-შობილისა. გინა თუ უწინარეს ქმნისა მათისა წინა აუწევბდენ სა-
 ღმრთიანი წერილნი გინა თუ შემდგომად ქმნისა მიუთხრობდენ და ცხად ჭო-
 ფდენ დიდებულებათა ძაღლისა და ღმრთეებისა მისისათა. რა არა სიმსწრაფუთა
 რამთმე და თავგედობითა ურწმუნოებისა სიტყუანი შენეს ბაგეთა-გან. ვრმცა
 ესრეთ რაცხდა და იტყოდა ვ'დ. შეუკვანებულ არს კაცთ-მოუყარებისა მიუწდო-
 მელისა-თჳს, განკაცბება და მსკავს თითოეულისა კაცთაგანისა ქმნაჲ. დადათუ
 10 უხეშთავს კაცთასა იქმნებოდეს მის შორის კაცობრივნი და ხატსა მონისასა მი-
 ლებაჲ არსებათა უხეშთავისა მის-|კან და ყოვლისა მიწდომისა მიერ კერძო-
 სსა და მხოლოდსა გარეშეუცავისა. ა'დ ვ'დ გულისა მკნისა და გონიერისა უკმს
 მოკვებაჲ მსმენელობასა შინა საღმრთოთა წერილთასა და ყოვლისავე მათ მიერ
 თქმუელისა მითხრობაჲ და დარწმუნებაჲ. ხოლო ვ'დ უფროაჲდა არა აღმო-
 15 ტკეპულ ზირით სიტყუასა ურწმუნოებისასა და გამობისასა დაშაღებულისა-თჳს
 და ხატმეთყუელისა და კუალად განმანახლებულისა და გარდასწიეთებულისა და უა-
 დრესისა შიშით გარდასწიეულისა ჩუენისა. რა ამას ცხად ჭოფს იტყოდეს რაჲ
 ვ'დ წინაშე ზირსა ღმრთისასა. ესე იგი არს განზრახვითა და მშჯავრითა წინა-
 აღმდგომითა სხიერებისა შეუნიერთა-გან განზრახვითა და მშჯავრითა მისთაჲს.
 20 რამეთუ ღმერთი ცათა შინაო. იტყვს. და შენ ქუეყანასა ზედა. განუოფილე-
 ბაჲ თითოეულისაჲ წარმოაჩინს სიტყუათა მათ მიერ. ცხად არს ვ'დ კაცისაჲ და
 ღმრთისაჲ. რა ვითარ იგიცაჲ. თანაშეუტრეუებულად ზეშთა ქუეყანისა დაშე-
 რებულ არს და ყოვლითურთ აღმატებულებაჲ კქუს ქუეყანისათა. |ვიდრელა არცა
 25 თუ შენ-გან მისაწდომელ არს. ფ'დ უმეტეს მიუწდომელისა და ყოვლითურთ
 გამოუკუდეულისა ღმრთისა ნუ ოდეს ჭმეცადინობ ბრალობასა. ვა ვერ ჯერო-
 ვნად მოქმედისა და ძისა თჳსისა მომავლინებულისა ამისა მომართ. ცხად არს ვ'დ
 სოფელისა. შობად ღელაჲცისა-გან და ქმნად ღელაღსა ქუეშე. რა შჯულსა
 30 ქუეშე მყოფნი მოიყიდნეს. რა შვილობაჲ მოვიღოთ ჩუენ. რამეთუ რავ-
 დენთა შეიწყნარეს იგი. მისცა მათ კელმწიფებაჲ შვილ ღმრთისა ყოფად.
 რ'ნი არა სისხლოთა-გან არცა ნებითა კორცთაჲთა. არცა ნებითა მამაკ-
 ცისაჲთა. ა'დ ღმრთისა-გან იშვენეს. იტყვს იოანე მასარებელი. ხოლო კუა-
 აღად ისწავებს ვ'დ მცირე არს და მოკლე სიტყუაჲ. რ'ლისა უკმს კაცთა თქუმა
 საღმრთოაჲსა განკორცეულებისა-თჳს და გარეშეწერისა-მქონებულ საზღვარი სა-
 წმუნოებისაჲ. გარნა ნუმცა ბუნებითა გულის-სიტყუათა და გამოძიებათა და კა-

135b

136a

4.4.5

12-13

ცობრივთა საქმეთა თანაშეტევებას ერწმუნების მიუწდომელისა განზრახვისა და მსჯერის საღმრთოაჲს გამოკუთხუა. | რ' ერ იგი რაჟამს თათოსხეთა განსაღებლთა შემთხვევას შინა მრავალსხედ შთაგრდეს ვინმე კაცო ამითა ოცნებათა. და არცა ერთისა ჭეშმარიტებისა შეტნებულთა ხედავს მძინარე. რ' შეისხილვასვე თანა სიზმრისასა და შემდგომად ძაღლისა-გან განდევნებისა განჭარბების ოცნებული. ერ არცა ერთისა გუამისა საქმეთაჲსა შეტნებელი. ეგრეთვე უტუნერთაჲცა მრავალშეტუელებებისა-ძლითი მოსწრაფებამ ღმრთისა-შეტუელებისა შეუღლთაჲ. ანუ განგებულებისა საიდუმლოთა შინა სიმრავლესა და სიკშისა სიზმართასა მიეშისკავსებისა მოცნებელობისა და ვერსადა წარმომჩინებელობისა-თჳს ძაღსა ჭეშმარიტებისასა ა'დ შემცთუნებელობისა და მსგავსად სიზმართაჲსა. სასცთუნებელობისა-თჳს. ამისთჳს იტყვს ესევე იგავთა შინა: მრავალშეტუელებითა არა განერესო ცოდვისა-გან. ხოლო ესე თქვა სხუასადა მრავალსა სწყუთოაჲს ამის საქმესა ზედა. ხოლო უფროაჲს ღმრთისა და საღმრთოთა შეუღლთა-თჳს. ვ'დ არსადა უქმს წუთდა უსრულთა და რ'ნი არა განწმედოდ არცა საღმრთოაჲს სიუფარუდისა თაგად აღწევნულ იუვენს. არცა ღირს ქმნილ ზეკარდამოაჲს მადღისა მოღებასა, რ'ამცა სიტყუამრავალ იუვენს მოთხრობასა შინა შეუღლთა საღმრთოთასა. ა'დ მხოლოდ მოძღვართა მიერ ეკლესიისათა მიტეულებისა აღსარებისა უქმს გამოღებამ ზირით.

V, 3 მოთხოვნილ ღმრთოჲსაჲს ღმრთოჲსაჲს რომელა რომელიცა ღმრთოჲსაჲს. ჩიუ რაჟამსი შიუღებდ' მდეს. იხედეთოჲს ღმრთო ღმრთი ჩიუცად იუცაჲსაჲს-თოე თოე. ყოი სიყმაჲს იხედოჲსაჲს ღმრთო-ყოილ რომელა შიუღ.

20

138a

ვ'ა სხუას კეთილისა სწავლისა დასაბამისა დამწეველი ეკლესიასტე ამცნებს ჩუენ მიერ ქმნილთა აღთქმათა. რ'ლთა იგი ვხვდეთ სხუელებათა შინა ანუ დედაგაგუემუდებათა ანუ სხუას რაჲსმე განსაღებლისა შემთხვევათა სრულყოფისა და შიგნისა ღმრთისასა და ფრადითა | სწრაფითა აღსრულებასა მის აღთქმისასა და არა ღრუბითა რაჲსმე მიმყოგრებისა შიგნისა მისისასა. ა'დ თქუმათა წყუელებისა დაფითისათა ვ'დ: მოგცნე შენ ლოცვანი ჩემნი. რ'ნი აღმოთქუნეს ბაგეთა ჩემთა და თქუა პირმან ჩემმან პირსა შინა ჩემსა. რ' ღრუბასა ესევე-13-14 თართასა განაღებეს. რ' არა სხუას რაჲსმე მიზნისა შემთხვევითა დაფიუენბოდეთ აღთქმათა სრულყოფისა-გან და რეცა შემცთუნებელად და შტუერად

25

138b

139a

139b

ეოველთა ღთის მიმართ გამოქნადებოდი და რ შეუთქმ დროებას და მამ
 ეოვერებას აღთქმითა მიცემისასა მოულოდებელი მოსდგა სიკუდბდისა. ანუ
 სხვას რამსე სოფლიოდას განსცდელისა რა არა უტევებდეს აღსრულებას
 სხვას რამსე სოფლიოდას განსცდელისა რა არა უტევებდეს აღსრულებას
 5 აღნათქმითასა და მამან ქმნიების უმძაბესისა დაშვას მიზეზ კაცთა-თვს
 წყრადებული იგი აღთქმისა. ეზ არდა სადა მათ მაერ ქმნადისა ცოდვისა
 შემნივთებული მათ-თვს და თანამდებყოფელი მათი: სოფლ შენ კაცო ეტვს.
 | ნუ იხებუ მსკავს ეოფასა უტყურთასა რა არცა აღთქმითა პირველ გუ- 139a
 ღის-ხმის ეოფით აღუთქმენ ღმერთსა. არცა შემდგომად აღთქმისა დიარქე-
 10 ვენ მიცემასა აღთქმითასა ად მსწრაფელ იხებუ ქმნა. აღთქმითა აღსრულებისა.
 რ ესე ცხად ეო თქუა რაჲ გად: არა არს ნებაჲ უგუნურთა თანა. და რ აღ-
 თქმისა მიმართ განუზრახველობაჲ მათი და აღმასრულებლობაჲ აღთქმულისა
 ეოველითურთ უტვლსმოდგინებაჲ განაქიქა წყვედელსა დავით. ამისთვსცა იტ-
 ეოდა: აღუთქვთ და აღუსრულეთ უფალსა ღმერთსა თქუნესა. და კუადა:
 15 ლოცვანი ჩემნი უფალსა მივსცენ წინაშე ყოვლისა ერისა მისისა. ეზო-
 თა სხალისა უფლისათა შორის შენსა იერუსალიმ. რადა მაერ განცხადე
 ბულად წარმოჩინებს უმჯობეს ეოფასა არასადა აღთქმისა და ქადებისა რამს-
 მე რღსევე ჟამსა და სახესა შანა მიცემაჲ ღმერთისა. ევე აღთქმისა და არა
 სრულყოფასა აღთქმულისასა. რღისა დამამტკიცებელი ბრძენი ეკლესიასტე
 20 ზედადაჭრთავს და იტვს:

V.4. ზყოფილი ღმრის ეოქმზე ღმრე ღმრთაყოფადი. ეო-
 ზმოქ ღმრთაყოფადი ზე ღმრე ბოლოზედა.

140a

რამეთუ თვთმოდებელითა ნებითა და ნუფსითითა განზრახვითა ყო-
 ველთავე ჩვენ მაერ ქმნილთა შემსცავსებულისა შეწენარებისა ღირს ჰყოფს
 25 ღმერთი. გინა თუ მარხვაჲ სთქუა. გინა ღოცვაჲ. გინა მღვდარებაჲ. გინა
 მოწყალება. ანუ თუ შეწენარებაჲ და დასადგურებაჲ უცნოთა. და არა უნე-
 ბლადეთ და თანაერ სათხოყოფისა ჩუენისა. ესრეთვე სხვსცა ზედა აღთქმისასა
 და გუფსმოდგინებით აღთქმისა აღმასრულებელთა ღირს ჰყოფს. ცხად არს
 გად შეწენარებისა. სოფლ არასადა სრულყოფელთა აღთქმისათა. ეზ ღმერთისა
 30 და არა კაცთა მიერ მტყუარ ქმნილთა დადთა სმჯელთა თანამდებად გამოჩინე-
 ბითა საუკუნოდას მიმართ სიკუდილისა წარტეზავნის. ვერ იგო ჰყელ სიმე
 ანინას და საბფირას ზეტრეს მაერ თხემისა მოციქულთასა: სოფლ არა ღი- 140b

ტანად იტყვს უმჯობესს უთვას არა აღთქმისასა - განადგურს ესე დაშენებულა
ბრადეუელ უთვასა ღირს არს მათ-თვის რ'ღთა ძალ-ეფუას ღმრთისა-მამართლისა
აღთქმისა უთვაჲ და ნიშთა მისისა სიუკარუდასათა და მსახურებათა შეწირვად.
ა'დ. თანაშეტყუებით და ურთიერთს თანაგუნდილეთ აღთქმასა და არა სადა
მიტყმისა უმჯობესს არს რამთურთ არა აღთქმად ეფუადდე ამისთვის იტყვს:
კეთილ არს შენდა არა აღთქუმად ეწილა აღთქუმად და არა მიცემად თრ-
თავე დარეთა და საღტოდუელთა-გან უდისრეველეს არსთ. კობის, უმამესისა
და ძურისასა ესუბრესი:

[illegible]

მზავად და თითოსსაჲ აზრან ზირისა და ენასა შიერ აღსრულებულნი ცოლ-
 20 ვანი, რ' ღმერთისა სიმაღლედ მიმართ შეტუეულნი გმობისანი და პირდაპირ-
 დადებლობითა შეუღლთა მიმოდამთქმეულნი მისნი და მრისსენენი და მოყუნი-
 სა მკინებულნი. ცილის-მწიპებულნი უბრალოთაჲ და მგობრულნი და შემსი-
 ნულნი კეთილის-მოქმედთანი ზირისა შიერ აღსრულებენ ცოლვასა, რ' ღმირსა შე-
 სტუესად ესრეთ საღმე კმობს ღმერთისა ძამა ღიდი იაკობ: ესრეთვე ენა-
 25 ცა მცირე ასოა არს გარნა დიად სტოების. აჲ მცირემან ცეცხლმან
 მრავალი ნივთი აღაგზნის, და ენაცა ცეცხლი არს სამკაული უსამართ-
 ლოებისაჲ ვინაჲცა ესევითართა დაუმორბელთა და დუშმინრველთა ენათა და-
 უღუნებად მნებუელი იტეოდა: იყვენ ყოველი კაცი მოსწრადე სმენად, გვან
 30 სიტყუად. მძიმე რისხვად, ესრეთ მზავლთა ცოდვითა მიზეზ არს ენაჲ. ხოლო
 აჲ იტეოდის რაჲ ეკლესიასტე თუ საცოლდებელად კორცთა შენთა. ვჭკო-
 ნებ ვ'დ უნცხოთა დედათა მიმართ მოყუარობითა უბნობათა და ზრახვითა
 სდვენის, ვინაჲთცან ადგილად სცდუნებულ არს მდედრა ბუნებაჲ სამთაოჲსა-გან
 მზრახვადობისა წულთაჲსა, ხოლო შენ დაჲყენ ენაჲ შენი ესევითარისა უწყ-

საქონელი
მეფისა

20, 13

- სოამს მიმცნებთ მაჟეგებლობისა ანუ თუ უსაშუალოდს ზიარის-ზიარ უბნობისა-
გან, რამეთუ არა გაქუს ადგილა ღმერთისა. მაშართ თქუმად ვ'დ: უმცრებისა ჩემისა-
გან იქმნა საქმე ესე. რ' გასძაეს თუთ მის მოსეს-მოერისა შუგლისა-გან: არა იმ-
რუშო. არა ისიძვო. რ' ესოდენ დაშუის თათოგუელსა ამათ მცოდველთაგანსა
5 ვ'და ერთისა მის ქვისა დაკრებასა. ხოლო მეგრუშისა სიკუდილსა ბრძანებს
თანამრუშებას ზიარით მისით-ერთს: აჲ უაჲე უაჲეთუ ვერ ძალ-უც თქუმად
თუ უმცრებით ვქმენ ესე ცოდვას სიძვისა გინა მრუშებისაჲ რ' უწეო ვ'დ
ოწნივე ეგე განუგრიან ღმერთისა მოსეს მიერ. რამასთესდა სანაურ ქმნიდისა
ცოდვისა მიმართ სტაუბა. რა უგოლითურთ უსიტუეჲ და უდიარს იუო შენდო-
10 ბისა. რ' უაჲეთუ მეცნიერებით იქმ ცოდვასა. უაჲეჲლად თანამედგომილად
გაქუს დაშუას. ხოლო უაჲეთუ იკადრო თქუმად ღმერთისა მიმართ ვ'დ
უმცრებისა-გან იქმნა ესე ჩემ შორის ღმერთთან უფალმან მეცნიერებათაჲ
მრჩობლი რისხვას და დაშუას მოკლენისა შენ ზედა. რ' ცოდვას ჰქმენ და
15 ტუეჲდისა კიმა აღუტევე ღმერთისა მიმართ დაფარულთა გულისა შენისათა მეც-
ნიერისა. რ' ამას ცხადჰყოფს განცხადებულად იტუოდან რამ: არა განრიხნენსო
ღმერთი კიპასა ზედა შენსა და განხრწნენს საქმენი კელთა შენთანნი. ცხად
არს ვ'დ საუოფელნი. სამოთხენი. აგარაგნი. ვენაგნი უწამრებისა ანუ ნამეტავისა
წამისი მიერ ზედა მოსდვისა და მარბეველობისა უცხოთესლთაჲსა. რ' ესრეთვე
კომბს კმითა ესაიამსითა ღმერთი უოველთაჲ: უაჲეთუ გინდეს და ისმინოთ
20 ჩემი კეოილნი ქუეყანისანი სკამნოთ. ხოლო უკუეთუ არა ინებოთ არცა
ისმინოთ ჩემი მახლმან შეგკამნეს თქუენ: ვინაჲცა არაწმიდებისა საქმე-
ნი და უწესობა ადრჩევანი და დამსუღებელნი უბნობანი და სიტყეს-უოფანი სი-
ზმართა ოცნებასა და ამოებასა მიამსგავსნა ბრძენმან ეკლესიასტე და სიტუენიცა.
მრავალნი გ'რმბა იტუოდა ვ'დ მსგავსად არაარსთა ოცნებათა ღმისათა და სხუ-
25 ათა ამოებათაჲსა შესნიცა ეგე მრავალნი არაწმიდათა და უმჯულოებითთა ადრ
ჩევათა-თეს წარგებულნი სიტუენი და საკიბოელი გემოვნებაჲ მოსწრაფებით წა-
რხლები. და უ'დისავე სახარუღევანისა შუებისა და გემოვნებისა-გან მოკლუეჲლსა
და ოკერ ქმნულსა დატიტუეებს შერ, რ'დისა-გან მხოლოდ ცოდვას ოდენ დატი-
თებას შერტეჲლად და განმღეველად სულისა და გულისა შენისა მსგავსად მ-
30 ხედისა რამსიჲ ადღესულისა .

V, 7-8 ოსიყაყთაჲ ღოთის-ქოუბოყდო ზეჲყისშაშოო-
ლიჲ ზე ჰედელეყდო ჰეჲდელისილიჲ ზე ლიშე-
ძოთოილიჲ იღოთა ლაფოთილიჲ ურჩე. ჩიჲ ზე-

- ტისას ზარის-შირ სედას და არა უდებჳოფს არცა შტეფებს განუთისეჳს¹⁴⁷⁹
 ლად. ად ანუ აქავე ჰეოფს შერას-ძებასა ეა უფადი შერას-ძებათაჲ. ანუ მე
 რმეს ცხორებასა მიაგებს/მოთმინებითა უკუე საქმისა კეთილისაჲთა. დი-^{რლ 2,7-9}
 დებისა და პატრივისა და უზრწნელებისა მეძიებელთა ცხორებასა საუკუ-
 5 ნისა: ხოლო ედომისაგანთა მათ და ურჩთა ვემე ქეშმარიტებისათა. 146b
 ხოლო მორჩილთა სიცრუისათა. გულის-წყრომაჲ და რისხვაჲ. ჳირი და
 იწროებაჲ ყოველსა ზედა სულსა კაცისა ბოროტის-მოქმედისაჲსა. ხოლო
 მეტობითა ქუეყანისაჲთა ამას ცხად ჰეოფს ეკლესიასტე ვდ უმადესნი იგი ეე-
 ლმწიფეობითა და ძლიერებათა მიჰედიდენ რაჲ მატეისა მქმარეებელთა მათ გლა-
 10 ხკისათა. უმრისხნეს ვათამე და უგულმწერადეს და რეცა გუდითა განსიყუებულ
 და მირითა განებრელ იქმნებიან. ეა ქუეყანაჲ აღმობერდიო, რდეს აქუნდეს
 მეტობაჲ ვაკეთა და მდებუთა ადგილთა მიმართ:

V, 8 ყაყყოთისჲ სიუზჲ დისი შიყყო დეჯდისელისჲ
 შაქსროთისჲ:.

147b

- 15 მოქნილად ატარაკად სოფელსა ამას უწოდს. რა ღმრთიჲ-შენიერისა სხვა-
 რებისა და განზრახვისა მიერ შექმნულად ანუენოს იგი და ცხად ეოს ვდ რნ
 იგი დაჰბადა სოფელი სამარადისოჲს და ეოფლად-ძლიერმან მეუფემან. არა თუ
 უგულუბელს ჰეოფს მას შინა ქმნილთა ბოროტის ანუ სამართლის მოქმედობათა
 ად თათოფუდსა საქმეთა-ებრ თესსა მისცემს მისაგებელსა მათსა:.

- 20 V, 9-10. ზაყაყადისიჲ ყოყლოთისჲი ყოყის ჴეღმისოჲსი
 ყოყლოთიჲ. ჴე ყოყს ყოყაყადისჲ ხეყისიჲცდჲ
 თიქსე ყოყოთი ჴე ყოყიჲცე დეჯდოჲცე. * ხეყი-
 სიყათჲე ჴეოთოთყაყადისჲთჲე ჴეღმისოჲყოთიჲ
 25 ჴეღმყოთისი ჴიქსი. ჴე მდჲ ჴეთი ჴეჴი ჴიქ-
 სოთოთი სიქმისი. მთაჴოთი დიქდჲ სიქადჲ თიქ-
 სიყისი ქოთიჲცდჲ ადჴის თიქდოთიჲ ჴიქოთი:.

148b

149a

- სიტყვას ამის-თეს/ორვეებისა სავანებულ არს ქონებაჲ ძაღასაჲ. ანუ ვდ
 მოუჴარე მისი რაჲთოჴრთით არა ჰბოებს ვეცხლს ანუ ვდ-მთავნელი ვერ ეტო-
 ღენსა ჰბოებს. რაჲთენი ჰნებაჲს წადიერებასა და სურვილსა მისსა ად განუ-
 30 ძდებელსა წეჴრდელსა მქმნიელი ვეცხლის-მოუჴარებისა მიმართ. რაჲთენიჲ ადო-
 რძინებდეს და განიმრავლებდეს ვეცხლსა, ეგოდენ უფროჲს აღორძინებს ვეცხლს-

- მოყვარებისა ენებასა და ამისივე მსკაცხე თარგმანებში აქუს შემდგომსაც მასს, სიტყუისა. რა იტყვს ვ'დ ვინ შეიყუარა საესებად თვსა იფქლი და განძღეს იფქლითა: რ' ანუ ვერ ქმთებს მას; ვ'რ იგი შექმთსეუვის გლახაკთა. ანუ თუ 149b
- 3 ზოთსცა. ვერ გგოდენსა ქმთებს რადოდენისად ენებოს. რ' განუძღებელი ტრფი-
 5 ალებად აქუნდა შეკრების-თვს სამრავლესა იფქლისასა არა რ' მეტედნი მშიე-
 რთანი განძღენს ანუ სხუად რადმე კაცთ-მოყვარებად აჩვენოს. ა'დ რ' გულის-
 თქუშისა თვსისა აღსრულებათა მდიდრისა მის-ებრ დარღვევასა საუნჯეთას უდი-
 დესთა აღშენებისა-თვს განიზრახვიდა და შემდგომსა რომელსა იგი ჰქუთა უფ-
 ლისავე მეტნიერსა ღმერთისა: უგუნური ამის ღამესა მიგიღებენ სულსა 12:20
- 10 შენსა შენ-გან. რ'ნი მოიმზადენ ვისსა იყვნენ: ესეუთარავე არს ა' წ' ბრძა-
 სცა ეკლესიასტეს სიტყუად რ'ლი იტყვს: და ვინ შეიყუარა საესებად თვსა
 იფქლი. ესე იგი არს განუძღებელითა ცნობითა და აღუვსებელათა გულის-თქუ-
 შითა მოქმედსა იფქლისა ძიებისაჲს და ამის მიზეზისა-თვს არასადა შეოფელ-
 მან განუფიქრისა მისისაჲს. რ' უყუთუშა ქველის-მოქმედებისა-თვს მოქმეთაჲსა 150a
- 15 ჰყოფდა ძაბებას ორთავე ანუ თითოეულისა მათგანისა. მრავალნიცა აქუნდეს
 ორკერძოვე თანაზიარნი მადებისანი. რ'ლისა გამოხიანებულად თქუა ეკლესიასტე:
 ვ'დ: საესებიტა მოწყალეობისაჲთა განმრავლდენ მკამელნი მისნი. რ' სიყუა-
 რულისა და მოწყალეობისა შჯული მრავალთა მიმკანკელი თანაზიარად და მონ-
 წილად სიმდიდრისა ღმერთისა-მიერისა კურთხევისა: აქმებანს მომტრეველ გე-
 20 ცხლისადა და იფქლისა. სოლო ა' წ' ვეცხლის-მოყვარებისა და სიმდიდრის-მოყუა-
 რებისა სენი მხოლოდ ამის ზედა ოდენ უწამებენ მომტრეველთა თვსთა ქონებად
 საქადულსა სიშენისასა. რ' განაცხრობდენ თუადთა მათთა სიმრავლითა ვეცხლა-
 სს და იფქლისაჲთა. რ' ესე განაცხდა თქუა რად: და რად მის-ძლიოთი იგი
 სიმდიდრე. რომელი არაჲდ სსუად თანერ ხაფად ოდენ არს თუადთა მისთა
 25 რომელიცა სემშისთა უგანცხადებულესად თარგმან რ' თქუა ვ'დ. რად სიქველი
 არს მქონებელიცა მისისა. გარნა თუ მხოლოდ ხედვად ოდენ თუადთა 150b
 მათთაჲ. ვინაჲცა ესეუთარათა მათ მსუდველობისა შემრაცხველსა ნუგეშინის-ცემად
 და შეუბად მხოლოდ მუნ ოდენ შემსკალულად აქუს განება თვსა. სადაცა სა-
 მართა და იფქლისა საუნჯე დაჯრუბულ იქოს. ვიდრემდის არცა ძაღლისა გუშევად
 30 ძალ-უტ თანერ შოთოებისა გულის-სიტყუათაჲსა და ზრუნვისა თათოსისასა
 ვ'ა უფული იტყვს სასარებათა შინა ვ'დ: სადაცა საუნჯე თქუენი მუნ იყვნენ
 გულისა თქუენი. ამისთვს თქუა ეკლესიასტე: დაჰესეცა ამოვება. რ' ურგე-
 ბობად და კეთილის-გან უნაწილობად ამის მოსწრაფებისად გამოჩინა სახელი-
 თა ამით ამოვებისაჲთა:.

V, 11. ჩსკათი ღმის ძირით შანისად შადილთა მღ-
მოვ ღმისა დირაღ უცდშახ. შად ღმირისყყა-
თი უცდშაშმოყცდ ღმირ ღმის ძამაჟოშდნი
აღღოას ძირიღშა.

- 5 ამხილებს კუაღად აწცა სხეღის-ღებთა და თანაგანხიღეთა მისთა გ-
ნუძღებელს წუერღის ვეცღის-მოყუარებისა მჭონებულთა. და მის-ძღით ვერ
სადა სწორად მონის განმსუენებულთა. რომელსა იგი გინა თუ მტერად ექაშის
| გინა თუ სავსებითა დათხუევით სადმე. ტბიღვე არს ძიღა მისა. ვა ეო- 152a
ვღისა ურვისა და ნამტავისა ზრუნვისა-გან თავის-უფაღი. რა არა თათოსხეთა
10 საფასეთა საუნჯესა იგონებს. რა კსენებთა მათთა შეკერგებულა ეოვღითურთ
მიუთუაღველ იუთს ძიღისა. მსკავსად დაგითის მიერ მოკსენებულისა მის მღიდ-
რისა ვად: ეზრუნვედ და სულმოკლე იქმნა სული ჩემი. წინადაიპურნეს 76,4-5
საკუმლიაღნი თუალთა ჩემთა. და კუაღად: ღამე გულითა ჩემითა ეზრუ- 76,7
ნვედ და შეზრუნვებულ იყო სული ჩემი. ცხად არს ვად მრავალყურთა-თეს
15 და თათოსხეთა დაუნჯებულთა საკმართა შეურგებულა. რამეთუ ესე წარმოამინა
აწ ბრძენმან ეკლესიასტე თქუა რაჲ: და აღცნებული განმდიდრებად არა არს.
რა უტეოს იგი ძიღად. რა სურავი გუღისა და გუღის-სიტყუთა ზრუნვანი
არა უტევენ მას ძიღად შემსკავსებულთა თავის-უფაღებთა. ვადა უმეტეს
მრწემ და უდარეს მათსა იბოებიან | ეგვეთარნა იგი. სოღო უყუეთუ ვისმე ალ- 152b
20 უვანებთითადა სახითა ენებოს თარგმანებაჲ ამისი. მონად გუღის-სმა ეავნ
ტბიღლს ქვეშე უღელს ქრისტესსა შემუღღებელა გუღისა თესისაჲ. და სუბუქსა
ტვრთსა მცნებათა მისთას ამღებელი. და ეოვღისავე სთნოებათა სასწებისა
ადმარუღებელი. და ღოცვთა და მღვდარებათა შეტყუელი. და ძაღისაგბრისა
მარხვისა და კრძალუღებისა მიერ მოშაკუდინებელი ეოვღელთავე ასოთა ქვეყანას-
25 ზედათაჲ და ცხოველი ვემე თავისა თესისად არარაჲთ. ად უფროჲსად ქრისტეს
მჭონებელი თავსა შორის თესსა ცხოველად. და სადმერთოჲსა სიუერუღისა მ-
მართ სრულ მეოფელად ვემე თქუმაღმდებლსა საზარებისაგბრისა ბრძანებისა თან-
შეშქეთა და ერთებათა ვად: უკმარნი მონანი ვართ. რა თანაგუღღვა 17,10
ყოფად. ვყავთ. რა ესევითარმან დაღათუ მტერად მიიღოს დაღათუ ფად. ტბიღ-
30 სს მიემთხუევის ძიღსა. თავის-უფაღად მჭონებელი | გუღისა თესისა ეოვღისავე 153a
სოფლიოჲსა შეოთაებისა და მდიდართადა შემთხუეღისა ურგველობისა-გან.
ვა უქაღაქოჲ. უსახლოჲ. უმანარტავისოჲ არა მერუქვარი. მონაკებთ-უყუარული.
ვეცღის-უყუარული. და ცათა შინა მჭონებელი მოქაღაქობისაჲ. ად დასასრულ-

საქმე
111, 6

საცა სწუთოჲსა ამის ცხოვრებისასა ძილსა დაძინებეს. ნამდუჯვე სანატრელსა წერილისა მის-ებრ ეწღ: საკსენებელიად საუკუნოდ იყოს მართალი. ჰამბა-
ვისა-გან ბოროტისა არა გმინოდის: ესრეთ უკვე დაისაგვის მონაჲ აღუვანბა-
თისა-ებრ თარგმანებისა, და ესრეთვე კუალად არს მდაღარიცა ეწა აღვსებული
5 და გარდაცემული სოფლისა შუებათა და კორცთა და სძაგელთა გემოთა შიერ.
და ამისთვის დაწერტილი და დაკურემული ისრებათა ცოდვისაჲთა. და არა ფუღო-
ბილი არცა აწინდელსა ამის ცხოვრებასა მირულებად თავის-უფლებით არცა 153b
აღსასრულად მიწეხსნას მიმთულებელი ტბილისა ძილისა ესე იგი არს სიკუდი-
ლისაჲ. რწი მწუხარებათ და ურფით განკაღს ამიერ. და მწარედ და მძნებრედ
10 შეჭრატხს განუვანებასა მას სიკუდილისასა მით რამეთუ. ვითარცა წერილ არს.
ბოროტ არს სიკუდილი ცოდვილისაჲ.

V, 12-16. წიხი ხსოყაოოყუცო. ძიამჟოო ყოღოოო

154a

ბო შიოილქ ქაოყოო. სოშაშოო ზეშაძილაოო
15 ბი ბოილ ჯეწყაოილაოო ბიხილ: * ბე ქოდი-
ოქბოჟოო სოშაშოო ოჯო ჯეწილბოოოო
ყაოილაოო. ბე ყოილ ოიო. ბე ჯილბილქ ბიხი
ჟოოილქ ბიხილ ჯილბილქ: * ჟოდილქ ჯეშა-
ყობე ბოღოოთ ბოჟოილ ბიხილბოთ ყოყაოოო.
ბოიქოილ ბიხოილქ ჟოდილქ ბოღო. ბე ჯილ-
20 ბილქ ბოიოილ ყიამბოილ ბიხოილ. მოქ ბოიობოილ
ჟოოილქ ბიხილ: * ბე ჟიოილ ხსოყაოოყუცო ყაოილა-
ოო. მო ჟოდილქ ბაოილქ. ოჯიოოოოო ქოდი-
ოილქ ბე ბილქ ბოღაყეილქ ბიხილ ოიოილ
ყიამბეილქ ბილბილქ ბიშაოთ: * ბე ჟაოიოილ
25 ბოიოილ ბიხილ ყიოილქ ყილქ ბე ჯაბოილქ.
ბე ჯაოოილ-ოიოილქ ბილბილქ. ბე
ხსოყაოოყუცო ბე ხეოიოილქ.

კაცობრივსა უცნობელობასა. და ბოროტის-განმსრასეველობასა. რწლითა იგი
უწესოთა საქმეთა და ურტებთა შრომათა მიმართ უბადრუკებით თავთა განმცე-
30 მელ ექმნებიან სნეულებად. ცხად არს ეწღ სულისაჲ. სახელსაჲ. რწ ეწ იგი 154b
კაცობრივი გუმი გარდაბრულებისა რაჲსზე ანუ მოკლებიან-გან შეშინებულებთა
მისთა ბაღდოთაჲსა შთავარდების სნეულებასა მწარესა და ამისთვის მოქქენ

- იქმნების მიერთებან საზრდელთა სენისა მას წინაგანსაწყობელთა რ^ნ იგი ადრე
 კმაიფენს ჩუქულებითნი და ჯეროანნი საზრდელნი შეცვალებითა წესთა ბუნებით-
 თაჲთა. და ესრეთ აღორძინნ და განუმრავლან თავსა თჳსსა მაჲყუნნი სწუელე-
 ბათნი. ესრეთვე სახელ სუელიც განგარდეს რაჲ და დაჯელებულ იქმნეს თანხერ-
 5 გთა მისთა გულის-ხმის ფოფისა და მეცნიერებისა ძალთა-გან. განუმრავლეთ
 მოქმედებს ამას რასმე და მას. არცა ერთისა რაჲს სასივდილთაისა აღსა-
 სრულისა მიმართ მხედველთა. ამის-თჳს იტყჳს. რ^ნ უკუეთუ ბევრეულითა ვ^ემე
 შრომითა და რუდუნებითა დაიურჯების სიმიდირე მეურჯისა მისისა მაერ. ხოლო
 იშოების მრავალგზის განბორტება შემკრებელისა მისი მისისა. რ^ნ განბორტ- 155a
- 10 ტებად სიბორტესა უწოდა. ვ^ნ იგი განსცდელისა რაჲსმე შემთხვევითა სხუთა
 მიმართ მივარდეს იგი და შიშუელი და უოვლისავე ნუკეშინის-ცემისა მის-ში-
 რისა-გან ოკერ ქმნილი დაუტყვის მომგებელი თჳსი. რ^ნ ანუ აღმურჯებელი და
 ცოდლანაშებელი სიმიდირისა-თჳს და უკუნაჲსკრელითა საშეკლითა დაშვითა თჳთ
 სადმე აღსარებულ იქმნის. ხოლო მას მაერ შეკრებელი იგი სიმიდირე საშე-
 15 ფოთა დაიურჯიან ფასის-სცავთა. ანუ ავაზაკთა და მპარაკთა ზედაღასხმითა
 იქმნის ოდესმე იგი. ანუ სრულიადისა საგლახავისა-გან ანუ დასასრულისა მას
 ძურთაჲსა სიკუდილისაგა მონა ანუ შემთხვევით სადმე ქმნილისა შიშუელისა
 მაერ არა უდარეს ზირველთქმუელთა მათ მაჲყუნთაჲს წარწყმადის მან სიმიდირე
 თჳსი დაწუვითა ანუ თუ დატაცებითა. და განცხადებულად იშოის დამარხული
 20 სიმიდირე განბორტებად და მაშორებულად მომგებელისა და მქონებელისა თჳ
 სისა სწულებისა მის-ებრ. რ^ნლისა ზიდაჲა მხესა ქუეშე აღიარა ბრძენი ეკლე-
 სიასტე. ხოლო უკუეთუ არარაჲ შემთხვარს ესევითარი. ა^ნ დაუშავს მას მაერ
 მოკრებული იგი სიმიდირე ნაშობთა მისთა. გინა თითოეული შობილთაგანი
 შიშუელი შემოვიდა სოფლად და შიშუელივე განგულს სოფლით. ეგრეთვე
 25 მსგავსად რამეთურთით არარას მქონებელი კელითა თჳსითა არცა დღესა რომელ-
 სა შობითა საწუთროდ შემოვიდა. და არცა ჟამსა. რომელსა საკუდილითა მაერ
 განვიდა. ვ^ნ ზირველ მრავლისა ჟამისა იტყოდა ამას დიდი იგი კეთილად-მსა-
 ხურებისა მოღუაწე იობ ვ^ნ: შიშუელი გამოვიდ მუცლით დედისა ჩემი-
 30 საჲთ. ცხად არს ვ^ნ შიშუელივე წარვიდ. რ^ნლისა თანა ერთჳსა არს ბრძე-
 ნი ეკლესიასტე. და ვითარ იგი მეცლით დედისაჲთ შიშულისა წარმონაჩენის
 შობასა. ეგრეთვე თანამონათესავისა მისისა მიმართ მასლავსა და კუდალ-ქცევსა. 156a
 ხოლო იტყოდის რაჲ ვ^ნ ვ^ნ ცუდი. ამას ცხად ჰყოფს ვ^ნ არა უოვლისა
 კაცისა-თჳს თოქუმის შიშულისა მიქცევაჲ ქუეყნად მიმართ. ა^ნ უწყადითა-თჳს
 და ანგაჳართა. და არცა ერთისა თანადშობისა მიუყენებულთა გლახაკთა ზედა და

- მოქმენთა. არცა უცხოთა შემქნარებულობისა წარმმართველთა. არცა საკმარისა
წმიდათაჲს ზიარებულთა. არცა რამეთუთათ მომგებელთა რასაჲ სხესა კცთ-
მოუყრებისა და მოწყალებისა საწარმოჲს-გან ნაგუდუდგენთა მიმართ: ან მხო-
ლოდ შეუნჯეთა ზოლო შეკრებულას სიმდიდრისათა. და შემატებისა და აღორ-
5 ძინებისა მისისა მოქმედთა. შესმატებულად და აღმარძინებულად ბოროტისა
აღორძინებისა. რ' ღისა მადლისა-თჲს იტყჲს ვ' დ ესეცა სწეულთა ბოროტი.
და რ' ვ' არა ბოროტსწეულთა არს ეგევითარისა მის ნებისა და აღმწევისა
უოკელთა დღეთა ცხოვრებისა მათისათა უცხადებულად დადგომამა კაცთა-მომუ- 156b
დესა და უწყადოს გუდას-სიტყუას ზედა. რ' ვ' იგი უოველსა ჟამსა ცხო-
10 რებისა თჲსისა კერებითა ვინჲ ანუ ტყველითა ნაწილეთათა ანუ ნაგარისი-
თა შეპყრობილი ბოროტითა სენითა განცდილად ითქუემის. ვ' სამარადისოთა
ტყველითა და საღმობითა წარმტებელი ცხოვრებისა თჲსისა. ეგრეთჲც ფ' დ
უფრომსდა საღმობითა სულისათა სეფისათა დასწეულთა იგი და არა მზრუ-
ნველი ზეცათა შინა საუკუნეთა საუნჯეთა დაუნჯებულთა მისაღებულად საუკუ-
15 ნეთა კეთილთა დაუსრულებელისა შუებისა ბოროტისა სწეულებისა მქანებულად
ითქუემის. რ' გორცთილთა სწეულთა ძარსადუდმან უკუეთუ ჟეროენითა
ღმრთისა მიმართ მადლობითა თავს-ანსნეს სწეულებანი დადნა და მრავალწილნი
მიანუნეს მისაგებულნი ჰიოთანი. რ' ვერ ღირს არიან ენებანი ამის ეამი- 157a
სანი მერმისა მის თანა დიდებისა გამოცხადებულისა მათმანეთა-თჲს აქა
20 სიცხესა დღისა და ეიხელსა დამასსა. ზოლო აღმწეველობითათა სწეულ-
ბითა სწეული ვ' იგი ბოროტისა სწეულებისა მქანებულად იწოდების. ეგრეთჲც
ფ' დ უმეტეს უბოროტესთა ქმაჲს ტანჯვითა და დამჯათა. ზოლო უკუეთუ ეს-
რეთ არს ესე და რამ მერობი. იტყჲს. შრომათა მისთა. რომელთა შორა ქარისა
მიმართ. ესე იგი არს. ამოდ და ცუდად. რ' ვ' სახედ რ' ი ქარისა სცემდეს ანუ ქართა
25 თითითა შეიპყრობდეს არარამს უმეტესისა იშოების მოქმედად. თანერ ჰართა
ნამეტვთა და ცუდთა. ეგრეთჲც შრომამც ესევითარითა თანერ უხუბითათა
მოწყალებისა და გუასათა და მოქმენთა-მიმართისა ქველის-მოქმედებისა გან-
ცხადებულად ქარისა მიმართ იშოების ქმნილად. და აქასაცა ამს შინა უოველსა
ცხოვრებისა თჲსსა ბნელითა მომცველისა თჲსისა და ამის-ძლით ვერ შემძლე-
30 ბელ მიხედვად ნათელთა მიმართ მაცხოვრებისა და ცხოვრებისათა. და ნავლდითა 157b
და სიმწირითა და ურგითა სამარადისოთა შეპყრობილ სთულებისა შინა გუ-
ლის-თქუმათა თჲსისა. და მერმესაცა საუკუნესა ბნელისა მიმართ გარესკნელისა
და ცეცხლისა საუკუნოჲს საწყალობელად წარუქვნილ. რ' ი ეშმაკისა და ანგე-
ლოსთა მისთა-თჲს განმზადებულ არს. და ესე სადმე არს უცხადად. რ' ღსა იგი

იტყჳს: ვიხილეო სიმდიდრე მზესა ქუეშე დამარბული განსაბოროტებლად
 აღმორძინებელისა: სოლო საცნაურად გუდასსმა იუთეებოდედ ხიდეჲა. ცხად
 არს ვ'დ საცნაურითა თუაღითა და გულისსმის საუთეელთა მიმღწომელთა ძა-
 ლითა სულისაჲთა. ვინაჲთგან გრძნობადითა თუაღითა არა ვ'რ შესაღებულ არს
 5 ხიდეჲა ეთეელს მზის-ქეჲესა შინა მოქაღაქე ქმნილისა სიბოროტისა:.

V, 17-19. ზოად ურცოხოჲ შუ კყოთოო. იაბჲოო ღისი

158b

კყოთოო. ცუბჲო ზჲ საუბჲო ზჲ ღოოოოო კი-
 თოოოოოოო | ყაყოოოოოო ყინჲ ყინაბჲოო შის-
 სო. იაბჲოოოოოო ყოოოოო შისოო ყაყოოოო
 10 იოოოოოო ზოოოოო ღოოოოოოო შისოოოოოო.
 იაბჲოოოოო შისოოო შჲსი იბჲოოოოო. იობჲოოო
 ოოო იოოოო ღისი შისოო: * ზჲ ყაყოოოოო კი-
 ღოოო. იაბჲოოო შისოო შჲსი იბჲოოოო. სოშჲ-
 15 შოო ზჲ სოყინოოოო ზჲ ყოოოოოოოო
 შჲსი ყინჲ. ცუბჲო შისოო. ზჲ ჰოოოოოო
 ოოოოო ოოოო. ზჲ ჰოოოოოო ყაფჲოო სო-
 ყინაბჲოო ოოოოო: ოოო სოოოოოოო იბჲოოოო
 20 ᦶო: * ᦶობჲოოო ᦶოო შისოოოოოო ᦶოოო-
 ᦶო ᦶოშჲსი ზოოოოო ღოოოოოოო შისოოოო.
 ᦶო იბჲოოო ᦶოოოოოოო შჲსი ჰოოოოოო-
 ყოოო ᦶოოოოო შისოოოოო.

159a

სეუღებად ბოროტად შინაგანისა კაცისა ჩუენისა მრავლითა შრომითა და
 ოფლითა შეერებულისა სიმდიდრისა დაუნებასა სახელსდჳა და ვ'დ ბოროტსა ნა-
 ცუდსა მიაგებს დამარხველთა თჳსთა. რ' განბოროტებოდ იპოებისო. იტყჳს.
 25 დამმარხველისა თჳსისა. და თანაწარმავლობით რაჲ განაქიქა ამის-ქლითა იგი
 მრავლთა კაცთა ცუდმაჲურადლობა: წინაგანაწყო მერმეცა სამხიდეებულად მათდა.
 ვ'ა კეთილად სიმდიდრედ ამისმან მტონებელმან. რ' იგი კეთილცა არს ჭეშმა- 159b
 რიტებით დასმარხველად და მისაღებულად. ცხად არს ვ'დ საჭაროდ საკმარად
 კმისეოფელი დამმარხველისა მისისაჲ. რ' ღაცა ჭამისა და სუამისა მოკსენებო-
 30 თა ცხად ეო და მოქენეთა ზედა განუოფილა კელთა მიერ მქონებულთა მისისა-
 თა. რ' ღას თუაღითა თჳსითა ხიდეჲად კეთილობად უწოდა იტოოოო რაჲ ესე
 არსო ხიდეჲა კეთილისაჲ. რ' ღა არს კეთილ. განუოფაჲ რადიქსა შინა დღე-

- თა ცხოვრების მისისათჳს. ესე იგი არს უოველსა შინა ცხოვრებასა მისსა. რ' ღმრთი
 იგი მიანსა მას ღმერთმან აწინდელსა ამას საწუთროსა საჭიროდ საკმარად ზე-
 ნებისა თჳსისა და მერმისა საუკუნოჲსა მამართ წინაწარსაგზავნებლად. რ' ესე
 არსო. იტყვს. ნაწილ მისსა. რ' უოველი რ' ღმრთი მისაღებულისა ცხოვრებისა მი-
 5 მართ წინაწარმუხუების კაცსა. დაცვაჲ შეუღლისა ღმრთისაჲ. რამეთუ საღმრთოსა გ'ემე
 შეუღლსა მოწყაღე და უმურველთობით განმყოფელთობაჲ ჩუენი ჰქნებაჲს. ხოლო ანტა- 160a
 ჰქნას და სიმდიდრის-მოყოფისა ნებისა შინაგან შეწუღებულად და უმანაგანესთა საუ-
 ნკეთთა შინა დაკრებაჲ თითოსახისა სიმდიდრისაჲ. რ' ღმრთი ესემადის თქმუ-
 ღი იგი ვ'დ იფრუებს და არა უწყის ვის შეუკრებს მას და კუადა: უბუნურო 12, 20
 10 ამას ღამესა სულსა შენსა მიგიღებენ შენ-გან და შემიღებნა. რ' განმამდი-
 დრებულმან და დამავლახებულმან ღმერთმან არა ამისთჳს მისცა კაცსა სიმდიდ-
 რე. რადენიცა მისცა. რ' დაიფრუებდეს და დაჰკრძალებდეს და უღმრთოთა და ნე-
 ლუქუენთა დაკლებდეს ბუნებისა საჭიროთა საკმართა-გან. ა'დ წინაუქმთ რ'
 ჰქელმწიფებდეს მას და განმყოფელ ბრძენ და განმთჳსებელ გონიერ იქმნეს აქას-
 15 ცა ამას შინა საწმიდითსა ცხოვრებასა საჭიროთა საკმართა მიხუშითა მის-გან.
 ხოლო ნამეტავთა მერმისა მას ცხოვრებისა მიმართ წარგზავნიათა. ნაწილად თჳსად-
 ცხად არს ვ'დ კაცისად. სახელსდვა ვ'ა მხოლოსა მიხეზსა ჰუმბარტისა სინარუ- 1c0b
 ლისისა უფროჲს სიმდიდრისა-მდითთა მათ შრომითა და ოფელთასა. და ვ'ა მას
 ოდენ წარმავლსა მას თანა და თანაგანმავლსა ამიერ. რომელსა იგი საცემუქად-
 20 ცა ღმრთისა უწოდა ბრძენმან ეკლესიასტე თქუა რაჲ ვ'დ: ყოელისა კაცისა რ' ი
 მისცა მას ღმერთმან სიმდიდრე ღმრთისა და საჭიროელი და კელმწიფე ყო მისსა კამად
 ღმრთი ღმრთი ნაწილად თჳსსა ღმრთი ყოფად ნაშრომითა თჳსითა.
 შეესუქად ესაშულოდ ზედდაჰმრთო: ესე საცემელი ღმრთისაჲ არს. ვ'რმცა
 იტყოდა ვ'დ ამისთჳს მოცცა შენ კაცო სიმდიდრე ნიჰდიდმან უფაღმან და ღმერ-
 25 თმან. რ' განუყოფდე მათ მოქმეთა და სულთა მშოერთა ალაგსებდე. და სის-
 კებითა საუკუნეთა მოსაგებელთათა გუელსა მენსა მხარულ ჰყოფდე. ხოლო ამას
 ცხად ჰყოფს შემიღებითა სიტყუთა. რ' იტყვს: არა მრავალთა მოკსნენ იქმ- 161a
 ნეს ღმრთი ცხოვრებისა მისისათა ნაცვალად ამისა ვ'დ მტირე არს კაცობრივი
 ცხოვრებაჲ და სტადიონი საწუთროჲსა ცხოვრებისაჲ სულმცირე. და რაჲდენობასა
 30 თჳსისა ცხოვრებისა დღეთასა უკეთუ ინებოს თითოეულმან ადრისეჲ. მტირედ
 ჰმობეს მათ და არა მრავალად სიტყუას-ებრ. წ'წუქედისა: სიმცირე ღმრთი ჩემთაჲ
 მითხარ მე. რ'ა ვცნა რაჲ მაკლს მე. და ფ'დ უწინარეს მისსა მამათ-მთაჲ.
 რა და შეკობარი ღმრთისაჲ იაკობ კითხდა: ღმრთი წელიწადთა ჩემთანი მცო-
 რე და ბოროტ. რ' ცოტათა უწოდა მხოლოდ. ხოლო რომელ იტყვს: ღმრთი

კათ შაიროზე ზე ცსიქოსიჲ ყინიჲ ირდოს. ზე
ცსიქოსიჲ ყინიჲ ზეაჲფადისი სიღყოი ბისი. * ზე
ძსიქ იდოჲ იდოიჲ ზე იდოჲ დნიჲ ზეცსიქიჲ
კადი ბისი სიღყოიჲს იშისიჲ. * ზე თქიქიქითჲ
იქიქიქიჲს იდოჲს იქიქიქიჲსიჲ სიღყოი
ზე სიქიქიქიჲს იდოჲს დნიჲს.

5

- შეიტესისა კაცობრეთა ნებათა აღვრისმისა და სკამართ-მოუყარებისა სად-
მთოჲს სიუყარედისა მიმართ მოზიდეს-ათჲს შეუქუთელესა ზედაჲცხმის
სიტყუერი მხარელებათა მსჯელი უოვლით-კერსო მოსწავლესა და უოვლითურთ 165a
10 აღმოფხურისა მისისა შეცადნი. სელები-ს-გან მას მიერ უოვლებულთა კაცთაჲს.
ამისთჲს აწცა აბრლებს თათოსსეობითა მიზეზთაჲს მნებებულთა განმდრე-
ბისთა და შეუნჯეთა ქუეყანასა ზედა. სადა იგი მდიდნი და მწარენი და-
სთხრანი და განჭმარენ. და არა ზეცად მიმართ წარმგზავნელთა და სანჯურთა
ფასის-საცავთა შინა დამტრძალველთა თათოსსეობთა სიმდიდრეთასა. სადა იგი
15 არა არიან მწარენი და მდიდნი. რ თქუა რაჲ ვდ არს სიმბოროტე რი ვი-
ხილე მგესა ქუეშე და მრავალი არს კაცსა ზედა. უოველსა ამს მგესა
ქუეშე მოქალაქე ოქრობორენებული და სკამართ-მოუყარე ცნობაჲ მრავალთა
კაცთაჲ წარმოაჩინა: რ ესე ცნად უო თქუითა: და მრავალი არსო კაცსა ზედა.
ცნად არს ვდ არა უოველნი კაცი სიუელ არიან | ბოროტითა ამთ სენითა. რ 165b
20 არიან ვიეთნიმე. ჰე არიან. ხილულთა-მიმართისა ქუექ[ც]ევის-გან ზეაღმამდე-
ბელნი თავთანი. და სულის გულის-სიტყუასა მოკებისა ნიუთიერთაჲს ზეშთა-
მოფეფენი: და არა ხოლო ნამეტავის-გან. ად ნაღუღევენებისა-განცა მოქმედ-
ნი მოწულებასნი. ამისთჲსცა ესრეთ თქუა: და მრავალი არსო კაცსა ზედა:
ხოლო თქუა რაჲ ვდ. კაცსა რომელსა მისცეს მას ღმერთმან სიმდიდრე
25 და საქონელნი და დიდებაჲ. აჲუენა ვდ უოველნი საღმრთოსა ჰმორჩილებენ
განგებულბას და ღმრთისა მიერ მოეტყუებიან კაცთა გინა თუ სიმდიდრე
სთქუა. გინა თუ მოგონებაჲ ორნატაჲ. დაღათუ ძღაერებისა და დიდებისა.
უოველნივე ძაღგანუზომელისა და საღმრთოჲს მიჭაერისა და განზრახვისა მიერ
მოეტყუებინ. რ ღითატა იგი მან უწყის სიტყუთა საშუელთა მისთა ჩუენ-გან დაფა-
30 რულთა და მოწადომელთაჲთა რ ღთამე უკუე მიცემად. | ხოლო რომელთაჲმე 166a
არა სადა. ამისსა შემდგომად მიიღოთ. იტყეს. კაცმან ღმრთისა-გან უხუებაჲ
წარმოთქმულთა ამთ სკამრთაჲ და თჲსი ვემე სული ადივსა უოველთაჲვე
გულის-სათქმულთა თჲსთა-გან. ხოლო რ არა განუყო მოქენეთა და გლასკათა.

- იხლო განცხადებულად ეგვეითარი იგი ვა არა სიდა მქონებული კელმწიფებისა
 ჭამად ღმრთისა მიერ მოტეხულთა მათ-გან. რაღასა მისეხას-თეს. რა იტყვს
 ვად გულის-თქემასი ვაჟე წარადენ. და კორცაელთა გემოთა სამაგლენი უნინო
 იქმნენ. ხოლო იგი სწყალობულთა სიუმილითა დადნებოდეს მერმესა მას ცხო-
 5 რებასა არაღას წინაწარმცხაზუნელი მუნ ქვედის-მოქმედებითა უღონთათა
 საუკუნოდ და დაუსრულებლად საზრდელად თესსა. რა უცნობან კაცმან სხვამან
 ვინმე მონაცვალმან მისისა სიმიდირისა-თეს. მან შეკამნეს და წარატეს უთ-
 ველნი მათვე კორცაელთა გემოთა და სიღირწისა საქმეთა მანს. რა ესე უმ- 166b
 წერეულებისა ამაოებისა სსწყაული არს ფსკერად ჯოჯოხეთისა შთაზიდვისა და
 10 შთაყვანებისა გულის-სიტუჟათა მისთაჲს. ხოლო ესე. იტყვს. სსხე ამაოებისა
 და ბოროტისა სსეულებისა არა ხოლო მცირედამ ცსორებულთაჲ და მცირეთა
 წელიწადთა შინა მოქალაქობისა ხუედრებულთაჲ არს. ად დადათუ მრავალწელი-
 წელეულად განივრცეს რიცხვ ცსორებისა მათისა დღეთაჲ. დადათუ ზომისა
 15 უმეტეს განმრავლდენ აქასა ამის მწირობისა მათისა წელიწადთა დღენი. ხოლო
 დაკალოს სული თესი მოწყალებისა და გლახკეთ-ქვედის. მოქმედებისა მიერ მო-
 გებულისა მისდა კეთილყოფისა-გან. მისვე და ეგვეითარისა მქონებულად იხლის
 ამაოებისა და ბოროტისა სსეულებისა. რა არა გულის-სსხე უთ ვად მოკუდავი
 არს და უმეტესად განმავლი ამის ცსორებისა-კან და მონაკებთა და საჰმართა
 მისთა საშუებელსა სსუანი ენაცვალეობან უკეთურნი ვინმე მრავალგზის. და 167a
 20 არცადა სათანადოჲს მის დაფულისა მისისა-თეს მოღუაწქმნიდნა ად უთ-
 ლითურთ უკულებელს-ქმნილად და უდუწად დამტკვებელნი მისნი. რა ესე
 მრავალგზის შეემთხვა მრავალთა. არა ხოლო ზირველთასა ოდენ. ად ჩუენისა
 ამის ნათესავისაგანთა. ვრ იგი უთველთა უწეით. აწ უკუე ესრეთ მცხორებელი
 ესე და მოქალაქე ქმნილი. ვრ ესე წარწერა ბრძენმან კელესიასტე. რაღთა ს-
 25 ზომთა შინა დაიწესოს. გარნა თუთ იგივე თაფით თუსით გამოიდებს ტქმეზიიტსა
 მშჰავრსა და კიბოს: ვთქუ კეთილყოფაჲ უფროჲს მისსა მორუჟნილისაჲ.
 რა ამაოებით მოვიდა და ბნელსა შინა ვალს. და ბნელსა შინა დაიდარვის
 სახელი მისი. და მზე არა იხილა და არა ცნა. ხატოვნებითა საცხურებათა მორ-
 უნიდისთა ლიუვენებს კაცისა მის ამაოებასა შინა სიმიდირისასა და ბნელსა ვე- 167b
 30 ცხდის-მოუყარებისასა მაგლისა მიმართ. დასასრულსა თანა ცსორებისასა ბნელსა
 შინა ჯოჯოხეთისასა და საუკუნოჲსა სიკუდილისა და დამჰიასასა დაფარულისა.
 რა იგი არცა მზის მხილველ იქმნა. არცა იცნა თაფი თესი ვად კაცი არს.
 სათნოყოფითა ღმრთისაჲთა საწუთოდ შემოსლვისა მქონებული და კუალად ამიერ
 სოფლით განსდგისა მგულებელი: ხოლო თქემასა ამისა ვად განსუტნებაჲ მი-

სიღმეოწყოთა თაყვანთაჲ იყდისაჲსი შადრუთი-
სიღ სიღმეოწყოთათჲ ზად ყსოცჲდ დბადყოცჲ ზად
დისიყოცჲ სიყოთსიღ.

- ურგებად გამოჰმინებელი ეოფლისავე ცხორებისა დაღათუ ათასწფეულები
5 იოს. თჳნიერ მოწყალებისა და გლახაკთა ქველის-მოქმედებისა. შემდგომთა
სიტყუათა მიერ უცხადესადრე წარმოჰმინებს იქვსა თჳსსა უშეტქვისსა დაშტე-
ცებისა მკუმეველი. რ' ნუ არა ერთისა აღგილისა მიმართ მივეღწეო ყოველ-
ნი. ცხად არს ვ'დ მიწისა მიმართ. რ'ლისა-განტა მოღებულ იქმნეს დასაბჳსა.
ხოლო უკუეთუ მშემოკლე და დღეგრძელა მასვე აღსასრულსა მიადებენ. და
10 იგივე ადგილი მათჳდაეს. რაჲ უშეტქობაჲ აქვს ზარეკელისაჲ შეო-
რესა. მისვე აღსასრულისა მათჳდაეს და მათვე საფუჯებითა მიწასაჲთა და-
ფარულსა. გარნა| თუ მხოლოდ შრავაღწილნი შრომანი და ტკივილნი და თფ- 172a
ლნი თანაშეტყუებისა-ებრ ეამიერისა სიფრცისა. ვინაჲცა უშეტქვს დასაშეჟელ და
უბრალობულეს არს დღეგრძელი მშემოკლისა. რ'ლისა არცაერთი საქმე კეთილი-
საჲ ენუენოს. ვინაჲთგან უფროჲსდა სამხილვებუდად აქუს განგრძობაჲ იგი ე-
15 მისაჲ ქათასდა უუგბილესისა გუფიფიქსელობისა თჳსისა. რ'ლისა მიერ გარდარე-
ულებითსა შინა სიფრცესა ცხორებისა თჳსისა დღეთასა ვერ გუჯის-ხმა უო
ქმნაჲ კეთილისაჲ ცხად არს ვ'დ ლიტონად და კაცობრივ და არა სუღათა სი-
წმიდისაჲთა მკაფისაჲ ზირსა მისსა. გარნა უმადვე ნამჯჯვე ფ'დ უშეტქვს.
20 ანუ ჭედა თუ სწორებით ანუ დაღათუ მეორედად დირს-ყოფაჲ მოღუწებასა და
ზრუნვასა შინაგანისა კაცისაჲ. ცხად არს ვ'დ სუღისაჲ. და აღესებაჲ ეოფლითა
კეთილობითა ქველის-მოქმედებისა მიერ | უღონოთაჲსა. რ' ესრეთმა ზოვნიად 172b
იყო უშეტქვსობისა რაჲსმე მჭონებულად ვ'ა ბრძენი უფროჲს უგუნურისა ნა-
შრომთა თჳსთა ზედა და ტკივილთა. ხოლო აწ. ეოფლისავე ნყოფისა შრომათა
25 თჳსთაჲსა ზირად თჳსა წარგმზავნელი და არა ერთისა მცხოვრებულობითისა კეთი-
ლისა. შინაგანისა კაცისა მიმცეშელი. უღარესად იზოების გლახაკთაჲცა და დაურდო-
მილთასა. ვინაჲთგან მათ ვ'ემე არარაჲ აქუს განსყოფელი ქველის-საქმარი
და ამისთჳს არცა დაშეჟილებაჲ აქუს ამიერი. რ'ლისა გამოჰმინებელი ბრძენი
30 ეკლესიასტე იტყოდა: მით რ' გლობაკმან იცის სლვაჲ წინაშე ცხო-
რებისა. ხოლო რაჲ არს ესე. ანუ თუ კეთილად ცხად არს ვ'დ მათ-გან. რ'ნი
იგი შეემთხუევიან მას განცდელი გუღის-ხმა ჭეოფის შემთხუევეთა და შემუს-
რკილებითა და ჭირთა გლახაკთა და დაურდომილთასა და ზიარად მიახუჲმს მათ
შრავაღწიას უღონოთა ზედა და საგლახაკოთა | ტახლათა თჳსთა. ანუ ვ'დ ეო- 173a

- ეელთა ღმრთისა მადლობითა მიამყაღველი საგლახაჲსა ჭირთაჲ საგუგუნადსა. 16. 15
- მიმართ მხედველ არს ცხოვრებასა. შენ მწყმუნებელი მოხუშისა სახეარისა და
კაცთ-მოუყარისა მეუფისა-გან მდიდრისა მას მამართ სახარებათა შინა თქმუელი-
სა მის-ებრ: მიიხუტუნ კეთილნი შენნი ცხოვრებასა შენსა. ხოლო აწ 16. 15
- 5 იგუგუმები. აგრეთვე მსგავსად ლაზარე ძვრნი. ხოლო აწ აქა ნუგე-
შინის-იციუმების: რ' ეკვეთარსა ძალსა უცნაფესადრე გამოჩინებს უს-
შელოდ ზედაღართუღათა მიერ: კეთილ არსო სახედველი თუალისაჲ უფ-
რობს მთავლისა სამშვენელითა. და ესეცა ამოებდა არს და აღრჩევა სუ-
ლისა. შერმისა ცხოვრებასა სასოებათა მიერ საცნაურთა თუალთა მისედვასა
- 10 წარმოჩინებს ამიერ. რ' ღათა იგი და რ' ღისა მიერ უოველთავე საუყურთა-გან
მოთმინეთა უფლისათა მრავალსაჲთა ჭირთა და ძვრის-ხილვათა შინა განვდეს 173b
სტადიონი ცხოვრებისაჲ. რ' ნა მადვლეე უწარჩინებუდესად იმერეს მათსა. რ' ღათა
მშენიერობითთა აღძრვათა თუ'თა განზრახვასა შინა. მოაგეს სლვაჲ მხოლოდ
საწუთოთა ოდენ და განსწნადთა მიმართ შემსკუდელითა. და არცა ერთისა
- 15 მხედველობისა მიმართ ძალისა საცნაურთა-თეს სარწმუნოებისა მიერ მოგებითა.
მოსალოდეულთა კეთილთა უტუჟველისა მიმართ სასოებისა. ა' დ ენამშენეჯნი
არამეწენარებელნი სიტყვასთანა საწუთოთა და სოფლოთა ზრუნვათა და შოფთე-
ბათა შინა უოფლისავე ცხოვრებისა მათისა საწყალობელად წარმგებელ იქმნეს და
ამოებასა შინა წარკადეს განგრობილი სივრცე უამისაჲ. რ' ამას ცხად ჭეოფს
- 20 ბრძენი ეკლესიასტე იტუოდის რაჲ კუალად გ'დ: და ესეცა ამოებდა და აღრ-
ჩევა სულისა:.

VI,10-11. **თევთლე იქმნი. უღუფილე ითაშყყოლი**
ფიხი ხელყოლი შიო. შ'ე ენაყლი იქმნიე იყო-
თეფიო ფიხი ხელე შ'ე იყოფი ეყოშითიყოლი ფიხი
| უფენყჯუ'ე იყოფიასი შიხილე მოთიფიხილე თე-
ნიე: * თევშეთილე ფიხოფი ხელყოფილი შიოფილე-
თიხი ხელყოფილი ფიხოფიყოლიე.

175b

176a

- განაქიქა რაჲ და განგმო უწყალოჲ და ანტაჭრა მდიდარი ამას თანა მარხვად
აღძრვითაჲ სამშენეღისათა და განზრახვათა მათთა შემდგომად მავალი კაცი
- 30 და არასაჲ შემნავეთებელი და შემანაწევრებელი ცხოვრებისაჲ სულაერთა დაწყენ-
ბათა მიერ. აწ სხვასა შირასა მიმართ მაიცვალების და იტყვს გ'დ: არარაჲ ქმნი-
ლ იარგანი უსახელოდ დატეგებულ არს რაღათურთათ. ა' დ უოველთავე რაღადენიცა იქმნა

- და უფად მოვიდა შესატყვისი თჳსი მიადო წოდებამ და სახელის-ღებამ და
ნახსწარმეცნიერებითა და მბადებელისა-გან ეოველთაჲკე. და კიტცა ვ'რ განყოფი-
ლების და განანაწილების ბევრეულთა და თათოფერთა ენათა თათოსახედ დას-
ხელებად და ამისთჳს დაღთუ განათჳსვოდის თათოეულთა საქმეთა სახელის-
5 ღებამ სხუა სახედ და სხუა სახელობად. განყოფილებისა-გან ენათა და საუნარათაჲსა. 176b
გარნა ეგევითარდევ დადგურების და ჰიეს და იცნობის საქმე იგი ვითარადცა შექ-
მნილ იუოს შემოქმედისა მადრ. და იგივე და ერთი არს ბუნებამ მისი. დაღთუ
მრავალთა და თათოსახეთა მიხეუმი მრავალთა და თათოფერთა ენათა-გან წო-
დებთა და სახელის-ღებთა მასვე და ერთისა ძაღისა შესასწავლებლად ვ'რ იგი
10 ოქროსა ზედა და გვეცხისა და მსგავსთა მათთა ადგელ არს მისა ცნობამ. და
დაღთუ ვინმე მეტადინობდეს კაცთაგანი სახელის-ღებულად ქმნელთაგანის
რამსმე ვერსდა ძალ-უც შეცვალებამ დასამართან ღმრთისა მადრ მაცემუელისა
მისდა სახელის-ღებისაჲ ვ' რეცა უმჯობესისა რამსმე მომცენებელსა. რ' უწი-
ულა და მბადებელმან ვ'დ დიდებისა-მოუფარე და ძლევისა-მოუფარე ცხოველი უო-
15 ფად არს კაცი და ფ'დ ქონებაჲ-უც ურთიერთას უახესისა ზედა მომცენებისა 177a
სახელთასა. გარნა ვერ ძალ-უცო. იტყჳს. განხედ უძლიერესისა თანი
უფროჲს მისსა. ესე იგი არს ვერსდა შემდებელ ოქმესო ეოვლად-ბრძნისა და
ეოვლად-ქაღირისა და მბადებელისა ეოველთაჲსა კდომისა მეტადანი უმჯობესისა
რამსმე. და უშემსგავსებულებისა მოგონებისა თჳნიერ ზოლო მრავალთა და თა-
20 თოსახეთა სატყუთა შინა თათოფერთა და ეოვლით-კერძოთა გულის-სმისა ეო-
ფისა წარმოწენისა ზოლო ამისნი მოქმედნი ვ'ა ამოებითა ადვსებულნი მტეუ-
ვარმოფელად ჭეშმარიტებისა და ბუნებისა საქმეთაჲსა იზოებიან ვ'ა ბრძენნი
ეკელისასტე გამოიწინა. თქუა რამ ვ'დ: არიან სიტყუანი მრავალნი სავსენი ამოე-
ბითა. რ' მრავალთა ურთიერთას მედომობასა და მედომობითთა ენათ-ადმელს-
25 ველობასა მოზოგონებისა-თჳს უახესთა სახელის-ღებთაჲსა საქმეთა მიმართ სა-
ჭიროდ შეზულების მთ ჟეოგონისა ჭეშმარიტებისა-გან განერდომილთა ტყუი-
ლითთა იჭუთა და ამოთა მოგონებითა შინა შთაერდომამ და მიდრეკამ ცოდვი-
სა მიმართ. რ' ღისა შესასწავლებლად ესრეთ იტყჳს გარემეთა ფაღოსოფოსთა
უმიწერვადესი იგი წილისადჲსი ადგილობრითა შინა: ზოლო განსაზ-
30 ლერებამ საკმარ არსო ცოდვითაჲცა მოზოგონებლობასა შინა ქმნილთაჲ.
რ'ნი არიან მარბობლ. რ' ანუ ტყუიან ანუ მდებარესა ლექსა განხრწიან.
და მტყუარქმნილნი და არამყოფისა რამსმე მყოფობასა მეტყუელნი
ცოდენ. ზოლო უცხოთა სახელთა მწოდებულნი საქმეთანი. ვ'რ იგი ზარეველ
[ს]ატანისანი კაცად. გარდაჰქედებიან მდებარესა სახელის-ღებასა. ვინაჲცა ესევე-
36 თარსა მსა ძაღსა შემდგომთაჲს სიტყუთა მადრ ცხად ჰყოფს ბრძენი ეკელისასტე:

გმო გარდარეულებითა სიჯდასათა უმჯობესსა რასმე სხელის-ღებასა ქმნიდა
თაღსა მომეტონებლობისა მეტონებოდა. სწავლად იწყო მიერითგან. რა კეთილთა
საქმეთა და სასწრაფოთა მიერ მოღუაწე იქმნეს მოგებად სხელის-ღებისა და ჯდ-
ჩეგანი ვეშე და სიჭკურნი არსთა-თჳს უსლესთა სხელთა მოზონებისანი დაუტე-
ნეს. ხოლო ერთი სათანადოა ზრუნება ადიდოს. რა ჯდ არს მოსწრაფებისა დირს
თა საქმეთა მიერ წოდებოდა თვისა თჳსისა საქმეჲსა და სხატრელსა სხელსა:.

VII, 2 ზეთით ღისი სეღუთო იქონიასი ზეთით.
იქონი ღისი ზეთით სილქროთილდ იქონიასი
ზეთით ყაყით ზეთით.

181a

- 10 ზეთი მხარულმეფთელი ვეშე არს და მომამზდებელი და დაწინარბე-
ლობისა რაღს-განმე მოწევნულთა სიძვისეთა-გან განმთავსეფთელი კაცთა
ბუნებისა. ხოლო ცხად არს ვა ზეთი ყოელისავე გარემისა სიბოროტისა-გან
მიუდებელ არს და არცა სიძველისა და მრავალმეფლობისა-გან მიერ გამოევე-
ბის რომელობისა-ებრ მისისა ბუნებითისა მის სიბოხისა-გან და სიწმიდისა, არცა
15 შერევისა სიტყვსა უღარესისა რაღსმე ნივთისათა. განირეუებისა და ქლე-
ულ იქმნებისა. ად სულელეჲსადა და გემოღს სხილველობითისა გემოგ-
ნებასა შეუმრდუეჲლად დიდგეს. ამის უკუე უსაქმეჲსად კეთილად-მოკ-
სეგნებულისა ზეთისა ფა რაღმე უმჯობეს არს [და] უღრეს კეთილი სხე-
ლი [კეთილ]თა საქმეთა და სათნოებათა წყალობათა მიერ გამოგდიდა და
20 ქმნიდა. რა იგი ვეშე უკემონეს ქეთეს მისაღებელსა გემოთ-მოუარეთასა.
რა განაზო[სე]ს ვეთამე და მხარულ ქეთეს ბუნებასა მერმეცა [//////]ამთა
საზამათა უმარგებელსად ს.....ღებს: ხოლო კეთილი სხელი. რაღის შობა
უწის სხემან მოწაღებისა და სიწმიდისა. სულერქეღებისა და სიშაღისა და უბი-
წოებისა და ქაღწულობისამან, არამქონებელსა ოდენ მისისა აწუნებს მხარულ ქმნი-
25 ლად და ყოელითურთ სათნოდ. ად სსუთაცა ყოველთა მიმართ მიჭფენს სიკეთესა
სულელეებისა და გემოვნებისა თჳსისასა და მხარულ და დაწინარბულ ქეთეს
მათა | და წარმადლობითთა და მწარეთა ჩეუელებათა და უწაღოთა და ანკა-
რქეცათა და სსუთა თეთებათა ველურობითისა და მიეცებრავისა ცხორებისათა
მომამზდებულ ქეთეს კეთილისა ჰმავისა მიერ ძიებისა და მოგებისა თჳსისა მი-
30 მართ მიმხიდეელი. ხოლო უკანცხადებულესადრე სკამახოს წარმოაჩენს ამს. ატ-
უადის რაღ ვაღ უმჯობეს არს სახელი კეთილი სულენელისა მიპრონისა.
რაღითა ამას წარმოაჩენს ვაღ ვაღ შემხადებული მიპრონი მრავალთა-გან და თა-

182a

- თოსსეოა ნივთთა და სეღნელთაჲსა არა მსჯღამელთა ზოლო თჳსთა განსეულ-
 ნელებს და აცხენებს სეღკეთილობითა ად მშორებულთაჲს მიმართ მაჲწევს სეღ-
 ნელებასა უნოსსა. ეგრეთჳე შენაწევრებულთაჲს სათნოებისა თჳთებითა-გან სახელი
 და შემზადებული. ვა სამეადროდ რადმე მეუმეველი ჭაერისაჲ. კეთილისა ჭიმა-
 5 ვისა მიერ უმორველესთაჲს მიჰყენს სეღნელებასა. ვრ იგი იტყვს დიდი მოტაქუ- 182b
 ლი ზაფლე: ქრისტეს სულნელებანი ვართ ღმრთისა მიერ და შემდგომსა. ამასაჲ^{2, 15}
 შემდგომად იტყვს: და დღე სიკუდილისაჲ უფროჲს დღესა შობისა მისისასა.
 ვისისა სიკუდილისაჲ. ცხად არს ვად სათნოებით მოქალაქისაჲ და თათოფერთა-
 გან და ჟოგვლით-კერძითა სახარებისა-ებრისა მოქალაქისაჲს საქმეთა და დაწინა-
 10 რებათა კეთილსა სახელსა თავისა თჳსისა-თჳს შემზადებულისა და შემანაწევრე-
 ბულისაჲ. რ სიკუდილი ესეკეთილისაჲ სათნოებისა-ძლიათა შრომითა და ღვაწ-
 ლთა დასასრული არს. და ამისთჳს ვა სასატრელასა აღსასრულისა მიმართ
 წარმგზავნელი მისი. უზატრისნესად და უსასურველესად შეირაცხების შობისასა
 დღე უკანასკნელისა აღსასრულისაჲ და საწუთოდ ცხორებად შემოსაღებისაჲ დღე
 15 მიერ განსლვისა მისისაჲ. რ იგი ვჳმე მრავლთა ჭირთა და შრომითა და
 განსაცდელთა და ურყოთა დასაბამ იქმნა არა ზოლო გარეჴნით შემთხუეულთა 183a
 ოდენ ად შინაგანთაჲს ბუნებისა შორის აღძრულთა თითოსსეთა და ფერად-
 ფერადთა ვნებათა და სნეულებათა. გარემომცველთა კაცობრივისა ცხორებისათა.
 ვა იტყვს სიტყუაჲ მრავალმოთმინისა იობის წიგნისაჲ ვად: რაჲსათჳს მიცე-^{ბ 3,} 20—21
 20 მულ არს სიმწარისათადა ნათელი. ხოლო ცხორებაჲ საღმოზიერთა
 სულთადა. რომელნი ინატრიან სიკუდილსა და ვერ მიემთხუევიან. ზოლო
 მოსწრაფებთ მოქალაქისა დღე აღსასრულისაჲ გამოჰსენელ არს უეჳე ამა ეთ-
 ველთა-გან. ვა დასასრული სასაწუთოთა შრომითაჲ. და მიმცემელი დასაბამსა
 კეთილად-მოღუაწისა და სათნოებით სრულქმნილისა და საწმენოებისა და მშრ-
 25 სეგელისა სულისა და ნეტართა მისაცემელთა და გვრგვნთა სიძარტლათასა:
 უმეტესი უეჳე ზატეგი აქეს აღსასრულისაჲ დღესა მოსწრაფესა და სათნოებითა
 განბრწყინებულისაჲ | უფროჲს ვიდრე დღესა შობისასა. რ უწუთა სადმე ეთ- 183b
 ველთა ჭეშმარიტებით ვად შობისა დღემან არაოდეს ზატავსცა დღესა სიკუდი-
 ლისასა. ად წინაჲსო სიკუდილისა და აღსასრულისა დღემან ზატავსცა დღესა
 30 შობისასა აღურბესუელთა-კაცთასა. ვრ იგი ეთველთა საუგუნათგან გამოინი-
 ბულთა წმიდათა შორის სახილველ არს ზიხანად. რომელთა-თჳს კიობს წწუელი:
 აღურატხნი იგინი და უფროჲს ქვჳრისა განმრავლდენ. რ ესევეთართა ვამ-^{ფსლ} 138,18
 თა სასატრელი აღსასრული სასატრელად გამოაჩანეს დღეთა შობისათაჲს.

VII, 3. ყოთოი ღისი შისოიციდ სელთოღჳ ჯოთაიხ
ყოშმოქ შისოიციდ სელთოღჳ სოქშიძე.

დასასრულის მიმართ თითოეულთა საქმეთაჲსა მსედეელი ბრძენი კლე-
 სიასტე რომეღისსადა ქხეღავს დასასრულსა საქმეღსა და სხატრეღსა. ამის
 5 უმჯობესადგა სხეღსდებს. და უადრესად და თანაშეტუეუბუღად დასდებს წინ-
 უმითად. და ვინაჲთგან სხელსა გ'ემე გლოასას იხილა მქონებელთაჲ ღმთ-
 ბიერებისა და ტირიღისაჲ. და საწუთოჲსა და განხრწნადისა ცხორებისაჲ კაც-
 თაჲსა გიობაჲ. ე' მრავალთა შესაწუხებელთა გოდებათა და ცრემელთა მიერ აღ-
 სავისაჲ. რომელთა მიერ კსენებად მოვალს დაუსრულებელისა მის უოფადისა
 10 ცხორებისა გულსადა ქვისსა მქონებელა ვინმე კაცი და ღმობიერ იქმნების ამიერ
 და შეკდემულ და დამცობის განხერილობისა-გან და სიჯადისა ცუდად-მზყო-
 ბელობითთა მოგონებათაჲსა და კორციელთა გულის-თქმითა და არაწმადებისა 185a
 საქმეთა-გან დაეცადების. ხოლო სხელი სუმიასა წინააღმდეგომად ამისსა უ-
 დრესთადა მივიწეებულ და უდარესთა მიმართ წარმართებულ ჭეოფს საწუთოთა
 15 და განხრწნადთა. ამის მაღლისა-თჳს იტყჳს: და კეთილ არს მისლევად სახ-
 ლად გლოისა ე' მისლევად სახლად სუმისა. რაჲსა მაჴეზისა-თჳს. რ' მენ
 გ'ემე ნეტარებისა მომატუეუბელსა მიზეზსა ქმრებს. რ' ნეტარ იყუნენო. 185b
 იტყჳს. მგლოაჲენი. რ' იგინი ნუგეშინის-ცემულ იყვნენ. ხოლო აქა
 უბადრუეებისსა. ვინაჲთგან ვაებაჲ მიეცემის მოტინართა სხატრებისა-მაერთა
 20 განიხებითა და სხელად გლოისა სხეღსდგა ანუ მიცვალებისა-თჳს მკუდრისა
 მგლოიარეთა. რ' მკუდარსა ზედა დამოადინენო ცრემლნი. იტყჳს საღმე
 ზიტყუაჲ წერილისა საღმრთოჲსა[ა] ანუ თჳსთა ცოდვათა ჴედა მტრადთა და
 აღსატრებისა | და სინანულისა მიერ შენდობისა მათისა მესიებელთა. და არა ძნელ- 185c
 ბელობათა-თჳს გაჭრებითთა ზღუეულებათაჲსა. ანუ ვერ მიამთხუევისა კაცობრივთა
 25 მთავრობათა და ძლიერებათა და დიდებათაჲსა. რ' არა კეთილ არს ესევიანართა
 სხელი. დადათუ გოდებითა და გლოითა აღსავსე იუოს. არცა გლოაჲ და გოდ-
 ბაჲ. რ' ი არა ძიებისა-თჳს და სურვილისა უადრესთა და მოსალოდეუელთა მათ
 კეთალთა-თჳს. ა' წინაუგომ ძიებისა-თჳს კაცობრივთა და საწუთოთა და გან-
 ხრწნადთა და საცოდეუელთა საქმეთაჲსა იქმნებოდის. რ' ღსადა ცხად ჭეოფს შემ-
 30 დგომისა სიტყჳსა მიერ: .

VII,3 ჴინდითუფნი ყსოჲ ღმრის ჴედხესიყოთი უსოჲ-
თოსიჲ ჴელსიჲ.

ესე რთმელი. ანუ თუ ცხად არს ვ'დ აღსასრული და სიკუდილი რთმელისაჲ
სამარადისოდ საწურთველად გუფსა ჴინებაჲ გუდარს უოველთა და საწურთვე-
5 ლად სიკუდილისა გამოწინებაჲ უოველსა ცხორებისა ჩუენისაჲ. ანუ შიშდუმი სინა-
ნული და ტირილი ცოდვასა ჩუენთაჲ. რ' ჴედამს-ჴედათა და ჴუხუბათთა ცრუმ-
ელთა მიერ. ვ'რ იგი აბანთათ შინა კორცელთა-გან განვიბანებით მწინკულთა.
ეგრეთვე განვიბანებით და სუფიერთა განკიერთ ბიწთა: ხოლო სახლსა გლო-
სასა მისლეთათ ზირველგარდასრულთა ცოდვათა შენაებისა მიჴესსა მოფილებთ
10 და ამიერ უდარესთა საქმეთა დამტკეპებლნი უმჯობესთა და უადრესთა მოქმედ-
ებად წარვემართებით. რთმელისა-თჴსცა სედადაჴართო:

VII,3 მ'ც ლაქლქოთმნი ჴისლქს ჴყოთოთი უსოჲთიჲ
თოსიჲ.

ესრეთ იტუვს ვ'დ რაჴამს სახლსა გლოისა და გოდებისასა მაგიდეჲს ცოც-
15 ხლი კაცი და ესმას ვაჟადებაჲ ნათესათა და მეგობართაჲ. უეჭუელად თანა-
ლობილ იქმნას ნაწლეფთა თჴსითა და. ტირილად და ცრუმელთა დამოღინებაჲ აღ-
ძრულმან. კეთილთა მოგონებათა მიერ წარწართებულ უკნეს კუხლნი თჴსისა გო-
ნებისანი. დაღათუ იზოისცა საღმე მოქმედად ცოდვისა რამსჴ შეინანოს უქუელად
და აღსარებითისა და ჴუხუბათისა მოწყალებისა მიერ შენდობაჲ მისი იძითს
20 მეტრუელმან წწუეელისა დაფითის თანა ვ'დ. უმჯულოებმა ჩემი მიუთხრა და ^{37,19}
ვზრუნვიდე მე ცოდვისა ჩემისა-თჴს. და დაღათუ განსივებულ იუოს ცუდად-
მზუბობრებისა და აშხარტავანებისა გუფის-სიტყუათა მიერ. შემუსრვილებად და და-
მდაბლებად მოვიდეჲს და კაცობრივისა ცხორებისა ამოებაჲ გუფას-სმა ყოს და
კეთილთა შეცვალებითა შეცვალებული უმჯობესთა მოგონებათა მიმართ მიიღვა-
25 ლოს და მაჴალ იქმნეს ალაგთა ცხორებისათა. რ' ამის კეთილისა იტუვს თუ
მისცესო ცოცხალმან გულსა თჴსსა. რთმელ არს უდარესისა ცხორებისა და-
ტევებაჲ და უმჯობესთა აღჩიეჴად მოგონებათა და გუფის-სიტყუათა. რ'ნი იგი
კეთილისა მას და ნეტარისა აღსასრულისა მიმართ მიუძღვან გონებასა კაცისასა:
ამისა შემდგომად იტუვს:

VII, 4 ლეონი დის ჯაფარი-ქაფიამდე იქცემის
 ხელთმად. ძეგლითაჲ ყოცხმისიერად ყოცხ
 ძიხადს ლეონი თქმის ჯაფარი.

- ჟერონი და სამართალი გულის-წერომაჲ შეჰყუდად უმჯობეს სიცილისა
 5 გამოსწდების. რ სიცილი არასდა იბოების ვრმცა კეთილყოფად წამებულ იყო
 საღმრთოესა წერილისა მიერ ანუ შეწენარებისა რამესუ დარს ქმნილ იყო. ვინაჲ-
 ცა მრისხანებაჲ უკუე ქამიერი და გუდას-წერომაჲ შესატყვისი ზირისა და საქა-
 საჲ განსამართებელად მტოფეგლობისა და უმჯობესისა მამართ შესატყვებელად
 შეცოდებულთა საქებელ არს და დარს ფედის განთქმულებისა. ამისთჳს ღმრთისა
 10 ზედა მოიდებვის გულის-წერომაჲ მრავალგზის და რისხვამ. ვრ იგი იერუსა-
 ლიშა ზედა განბოროტებულთა მათ წამართთა-თჳს იტყჳს | უოგელთა ღმრთი 187
 ვდ. მრისხანებითა დიდითა განრისხებულ ვარ მე წარმართთა ზედა გარ-
 მომცველთა მისთა. ამისთჳს რ მე ვწმე განვრისხენ მკირედ. ხოლო მათ
 გარემოიცვის ფდ. და კუადად უწინარეს ამისს გულის-წერომაჲ განრისხებუ-
 15 ლმან უფალმან მოსეს ზედა ჰრქეა მას: არა ესერა აპრონ ძმაჲ შენი ლევი-
 ტელი. და მრავალი სხუაჲ ესევეითარი ზოთს ვინმე წერილი ღმრთისა-თჳს და
 მსახურთა ღმრთისათა-თჳს. ვა მოსე განრისხებულმან შეშესრნა მთასა ზედა ორ-
 ნი იგი ფიცარნი: აჲ უკუე ფდ უმჯობეს და უდასწრეველეს იბოების ჟერო-
 20 ნი რამესუ და ბოროტთა და ბოროტისა მოქმედთა კაცთა მამართ აღმრული გუ-
 ლის-წერომაჲ. ვა კეთილი უფროსი სიცილისა მოცინართაჲს. ესე იგი არს უფ-
 როსი ღმრთისა და თაფსალებისა და უფამოსა სუფერძელებისა: ხოლო რამესუ
 არს რელი იტყჳს ვდ განბოროტებასა შინა პირისასა კეთილ იქმნეს გუ-
 25 ლი. რ მესინგარისა და გულმოწყისა სისისა მწეშებლობასა განბოროტებად სა-
 ხელსდგა და რ მოწაფენი ხედავდენ რამ მარადის სამშუდესა მოსდურისასა უდა-
 კსნიდეს იქმნებთან სწავლათა მიმართ და უდრესთა წარმატებათა. ხოლო რამეს
 30 სიმწარე და მესინგარებაჲ ზირისაჲ იხილონ. მიმოდახეუელისა და მტანრისა ცნო-
 ბისა დაშტეგებულნი უფროსი მოსწრაფე და გულსმოფიხე იქმნებთან წინამდე-
 ბარეთა მიმართ სწავლულებათა და ბოროტთა ჩუეულებათა-გან განმორებულნი
 სთნობითსა აღმრეგენ მოქალაქობასა და მოსწრაფებითსა წარმართებენ დაწენ-
 35 რებასა. და ესე უკუე არს რელს იტყჳს ვდ განბოროტებასა შინა პირისასა
 კეთილ იქმნების გული. რ სიმწარე გარეშისა სისისაჲ და მესინგარებაჲ ზი-
 რისაჲ უფროსიდა უმცროსიდაჲს ჰუოფს ჭ უფრთხილეს გულსა და გულის-სა-
 ტყუასა მთავრობათსა და აღსავსე სთნობისა კეთილთა მიერ. და უმეტესისა

1, 15

4, 14

სარკებელისა მიზეზ არს განბოროტებულებაჲ ზირისაჲ ვიდრეჲ სიმშვედრისა
მიხარულებაჲ სახისაჲ:.

თავი მეხუთე.

მიზეზი მეხუთისა თავისაჲ

- 5 აქებს კეთილად წერომაჲს უფროჲს სიცილისა და ბრძინად უფრად იტუეს
გარემოჲს-მსტურობასა გლოათასა. სოლო გემოთასა უგუნურისად. და კეთილყო-
ფად შერისხვასა ბრძინასა ვე სმენასა სიმღერათასა. და მსეკაცებს სიცილისა
უგუნურისასა კმას ეკალთა. სიავსა ქუეშე მტებუბარეთასა. სოლო იტუეს ვ დ და
ბრძენიკა მრავალგზის დაბრკოლდების საწუთოჲსა დაუწყნარებლობათა-თჳს. ა დ. ვ ა
10 ბრძენსა. არავე ს დ შეემთხვევის ესე. და აქებს სულტრქელსა და ჭკობის ამზარ-
ტავისა და მრისხანესა და აზრალებს შმიზეზობულთა და მეტრეულთა ვ დ კეთილ
იუვნეს ზირველნი ესენი უფროჲს აწინდელთასა. მერმე აქებს ღმრთივ-მოცემულსა
სიბრძენსა და იტუეს ვ დ განდგომილი ღმრთისა-გან კაცი განმართებად არა
შესაძლებელ არს. ქადაგებს დღისა-თჳს საშუაელისა და ვ დ რ ლი არა ღმრთისა
15 სიმახრელესა ეძიებდეს დამტკიცებად. ა დ თჳსსა წარწემდების. და აზრალებს უფროჲს
ღმრთისა მიერ განსახდერებულისა საზომისა შესიბრძენსა კაცობრივთა-თჳს. ამას
თან ასწავებს არა უღმრთო უფრად ა დ უფროჲსდა შეშინებად ღმრთისა-გან:
ამისა შემდგომად აქებს სიბრძენსა ღმრთისასა და იტუეს ვ დ არა არს კაცი უნო-
დგელი. და ასწავებს არა რწმუნებად ჭავსიტყურობისა. არცა ბრძნობად უფროჲს
20 საზომისა მერმე შეასმენს საეშმაკოსა სიბრძენსა დედაკაცისა შეძვისა შამსკავ-
სებითა შისითა და იტუეს ვ დ იშუთ იბოების სათნოებისა წარმართებელი კაცი.
და ვ რ წრთელად დაბადებული კაცი. მრავალთა შიმათ ქცეულ იქმნა გულის-სა-
ტუეთა. და კუალად აქებს საღმრთოსა სიბრძენსა და ასწავებს არა წინადადგო- 183
მად შეფისა და დაცვად საღმრთოთა მცნებთა და მცნებურებად ვ დ არს ესეი სა-
25 შუაელისა და ვ დ უშეშობაჲ მრავალი არს კაცთა შორის და ვ დ არავის აქუს
კელმწიფებაჲ თჳსისა ცხორებისა [დ]:. სოლო ჭქენჯნის უღმრთოთაცა და შაწყე-
ნებულთა და ასწავებს ვ დ არა განურისა და მხილბუქულოფისა-თჳს ესეკეთილთა-
სა განმრავლდა სიბოროტე და ვ დ ბუელთა ბოროტთა-გან არიან ახალნი ბორო-
ტნი. და კუალად აქებს მოშიშსა ღმრთისასა და ჭქუდნის უღმრთოსა. მერმე იტ-
30 უს ვ დ საწუთოსა ამას ცხორებასა შინა მრავალგზის იგივე შემთხვევანი შემ-
თხვევანი მართალოთა და უსამართლოთა. და კუალად მოაკისვნებს საშუაელთა და

სასუფელთა-მიერის სისარულისა-თჳს და კაცთა შორის შეოფისა მიმოტაცებისა
 თჳს და ასწავებს ვ'დ შეუძლებელ არს კაცთა-გან მიწდომამ ქმნილთა ღმრთისათა
 და თუ ვ'რ უოველნი საქმენი ბრძნითანი კელთა შინა ღმრთისათა არიან. და ვ'დ
 არს უწეის კაცმან. თუ რაჲ შეიუყაროს ანუ რაჲ მოიძულოს კაცობრივი, და ამა-
 5 შეოფელად გამოჩნდების სოფლისათა:.

VII, 5 ჟაყოთა კისრუნიადი ხელისიჲ ჯაოთა-
 ჳჲ ჯაყოთა თვალსიკისითადი ხელისიჲ ხელისი-
 თა-ხიჲ:.

მარტოვად განმჩინებელმან უმჯობეს-ყოფისა სსხლსა გლოისა. ვიდრედა
 10 სსხლსა სუმიასა მისდვისამან. განუთფილებისა-თჳს თუთოუფლთა სსხლთაჲსა აწ
 კუადად მოიკესნა. და თჳსაგან ბრძნად სსხელსდებს სსხლსა გლოისასა მჭონე-
 ბელთა გულისათა. და მათ ვ'ემე სსხელის-დებითა ბრძნად ჰატოისნ და უსე-
 ნაესისა ქებისა ღირს ჰყოფს. რ' ბრძენი კაცი უოველით-კერძო საქმეჲლად მა-
 მოდაიქმენის. ხოლო ამათ შუასმენს უკუნურად სსხელის-დებითა მათათა რ'
 15 უგუნური უოველსავე საქმელსა და საცობელსა მოიგონებს და იტყუეს და იქმს.
 არაჲს სარგებლიანისა აღსასრულისა მიმართ მხედველია. ვინაჲცა აწ სსხარე-
 ბისაებრ[სა] მოქალაქობასა წინადასახავს. და განცხადებულად წარმოაჩენს სიტყუთა
 ამათ მიერ. რ' ვ'რ იგი სსხარებაჲ მაცხოვარებისა წყენისაჲ სხანტრელად და სს-
 ქმეჲლად შეჭრაცს უოველსავე ცხორებისა თჳსისა გლოით და გადაებით წარ-
 20 მკებელთა და იწროჲსა და სსქირველისა გზისა მოგზაურთა. ხოლო შეუბუღლთა
 და ვრცელისა და ფართოჲსა გზისა მოუყარულთა და მხოლოდ სსწუთოჲსა ამის
 ოდენ ცხორებისა შემსწავლულთა უბადრუკად: ეგრეთვე უმეჲ ფ'დ წ'წარ სადმე
 ბრძენიჲ კელისაიტე მჭონებელთა გულისათა გლოისა-მიხეზთა აღატა მა-
 მართ აღანებს და ბრძნად სსხელსდებს კაცობრივთა დღეკეთილობათა უკუღებელს-
 25 შეოფელობისა-თჳს და კორციელთა გემოთა და განმსუენებლობითისა ცხორებისა
 უადრესქმნისა და მიერ კერძობისა-თჳს. ხოლო სსხლსა სისარულისასა მჭონებელ-
 თა გულისათა კუედნითა და კდემითა ახილვებისა აღმავსებულად. ვ'ა უგულისხმო-
 ებით ცხორებულთა და მსგავსად ზირუტუეთაჲს კორციელთა და სსაგელთა გე-
 მოთა სიამაღრითა დამომებულთა და უოველითურთ კაცობრივისა დღისა შედგო-
 30 მილთა და არცა ერთისა ზრუნვისა მჭონებელთა უოფადისა ცხორებისა და წმი-
 დთ-შეუენიერისა-თჳს და წენარებისა. ხოლო ესენი თუთ მის სსხარებისაებრისა მო-
 ცლაქობისა-გან არაჲთ დაჟებულ არიან ა'დ სწორსავე და მსგავსსა გამოხს-
 ვენ ცხორებისა .

VII, 6-7 ზოგადი ფიქსირებული ყოველწლიური კლასი-
 ხდის ადამიანის ცოდნის მიზნებისადმი სიზრ-
 ძისადმი ადამიანისადმი: * ძალადობრივად კიბის
 ყოველწლიური ყოველწლიური ყოველწლიური სი-
 ლითი ადამიანისადმი.

5

- წინააღმდეგობით სთქმელთაგანის შემდეგ შემდეგად რასმე შეს-
 მსკესის განხორციელებას უადრესთა-გან უადრესთა და წარმართის შემართის საინო-
 ვითისა და ქადაგების შემართისა კეთილსა. შემდგომობისა-ებრ წესისა შორად გან-
 მართის ბოროტისა. რ' დადათუ თანაშემართისა-ებრ სიტყვისა საგნებზედ ვი-
 10 თამე არს სახელისა კეთილსა. მწოდებელად მისდაც. იტყვის რაჟა ვ'დ უფ-
 რაჟა კაცისა მსმენელისა სიმღერისა უფუნურთაჟა. ა'დ არა ვ'ა კეთილად-
 მწოდებელმან ამისმანცა თქუა აქა თუ უფროჟა. ა'დ ვ'ა მისმან ვ'ემე თანაგან
 კეთილად-წარმართისებელმან. ესე იგი არს შერისხვისა ბრძანათაჟსაჟან. სოლო
 ბოროტად. სიმღერისა უფუნურთაჟსაჟან. რ'ლი ესე შეგუგუგისა ყოველსაჟან და
 15 მსუგებლობისა კორცთა გემოთისა და წარმართობისა მსმენელთა სასმენელე-
 ბისაჟან და შთამართველობისა სულისა დმრთისა მიმართ მიმეგნებელისა გზისა
 განმრეწელთა და განმრწმელთა ვნებთა მიმართ: რ' იგი ვ'ემე მათ-გან შო-
 რად განაშორებს გულის-სიტყუათა და საბგებად შერაცხისა მათ ყოველთაჟან
 არწმუნებს. ვინაჟთგან სიმღერაჟა უფუნურთაჟან განმრეწელთა მსმენელთა თანთა
 20 გონებასა. და დადებელსა და დამცხისა გულის-სიტყუათა და ვნებებზედ და
 გემოთ-მოყუარებელ ადამიანს სულისა და უწესოდ სიცილად და კმაძილობად და-
 დგენს. სოლო შერისხვაჟა ბრძანათა წინაშეჟან დაწინაურებს ადამიანთა სულისათა
 და ღმრთიერ ქუთის გულისა. და ნაგადულისა ცრემლთაჟან და მოდინებისა წყუგს
 თუაღათ-გან. ვინაჟცა ამას უაჭუგელად თუთ თანთა თანთა აქეს კეთილყოფილად.
 25 ვ'ა სასიამოვნოსა და საცხრობელსა. სოლო მას ბოროტყოფილად. ვ'ა მანებელსა
 და განმრწმელსა ცხრობისაჟან: ამისთვის იტყვის ვ'დ. ვ'ა კმაჟა ეკალთაჟა ქუთშე
 სიამისა. ვერგთვე სიცილი უფუნურთაჟან: რ' სიცილი უფუნურთაჟან სასწაულად
 არს დაუწინაურებელსა ცნობისა და გონებთა მათთა მიმდინებელობისაჟან. ვ'რ
 იგი კმაჟა ეკალთაჟან სასწაული არს არამედველთაჟან მათთა-თვის. მხოლოდ სმე-
 30 ნისა მიერ ოდენ დაწუგულობისა მათისა. რ' ტკილად იგი მათი ცხად ქუთის
 წინააღმართისა ნივთისა ბუნებასა: ვ'რ იგი სიცილიჟან უფუნურთაჟან ცხად ქუთის
 თანთერ სხვისა რ'ლისაჟან მეტრეობისა მოცინართა უგულისხმობისა. რ' ვ'ა
 სარკე რაჟმე არს შინაგანისა დაწინაურებისაჟან გარეგანა სხე. და მსკესად ცხო-
 ვნებითა მწერლობათაჟან და მსხველდითა შინაგანისა კაცისა წყუგულებთა და ადამიანთაჟან.

და წულებრივისა გულის-სიტყვსა კეთილთა და სასწრაფოთა საქმეთა-თჳს ქონე-
 ბულისა დაკნაჲ. ე-ა მწესარებითა და ურეთა აღსებულსა უყუდრებისა მის-თჳს
 უგუნურთაჲსა: რ-ჲ უკმს აჲა თქმუმა წ-წყეულისა დაფითის თანა გ-დ: ესერა ცოდ-
 ვილნი ესე წარმართებულცა არიან. უკ-ე უპყრია სიმდიდრე: და კუაჲდ: 72, 12
 ხოლო ჩემნი მცირედლა შეირყევენს ფერკნი. კნილა შეესტეს სლგანი 72, 2-3
 ჩემნი. რ-ე ვეშურე უშჯულოთა მშვდობისა ცოდვილთაჲსა მხედველი:
 და იერშიჲს თანა: რად. რ-ე გზაჲ უღმრთოთაჲ წარემართების: და კუაჲდ: 12, 1
 მრავალმოღუწისა იობის თანა: სულთქუმით მიუტევენ მას ზედა სიტყუანი
 ჩემნი. და ვიტყოდი სიმწართა სულისაჲთა შეპყრობილი. და ვთქუა 10, 1-4
 უფლისა მიმართ: ნუ მსწავლი მე უღმრთობად. და რაჲსათჳს ესრეთ მს-
 ჯე მე. ანუ კეთილ არსა შენდა უკუეთუ ვიუსამართლოო. რ-ე უარ ჰყავ
 საქმე კელთა ჩემთაჲ. ხოლო განზრახვისა უღმრთოთაჲსა მოჰხედე. ანუ 191
 ე-ა კაცი ე-ემე ჰხედავა: მსგავსად უკუე ესევიართა ამათ სიტყუთაჲს თქუა
 შეურებულთაჲ ბრძანისაჲცა მისა მიმართ ქმნილისა-თჳს ცილის-წამებისა უგუ-
 ნურთაჲსა: ამის შემდგომად კუაჲდ თავადვე თჳსად მოქცევაჲ. და არა თანა-
 მიყოლაჲ მცირედ ჟამ მის ზედა მოწყენილთა მოგონებათაჲ კაცობრივისა-
 გან სულმოკლებისა ე-დ დიდების-მეტყუელებითისა მადლობისა მიერ აღძრავაჲ
 გულისცა და ენისაჲ სახიერისა მიმართ ღმრთისა და შეუფისა ჩუენისა: უო-
 ლისაჲ ე-თიუ-შუენიერად განმცეპელისა და ე-დ სიბრძნით და უმჯობესად განმწესე-
 ბელისა უოველთაჲ კაცობრივთაჲსა. რ-ელისა-თჳსცა უსაშუგლოდ ზედადაჲრთო:

VII, 9 ზყოთი ღისი იქსიდელისქილეთი სიღყილდო
 იუქიასი ზადიდეცხისე მისილდ:

დასაბამად იტუეს აჲა კაცობრივისა სულმოკლებისა მიმართ მას განცეპუ-
 ლებისა-ძლითაჲ მოგონებათა და სიტყუათა უოველთა ღმრთისა მიმართ. გარნა
 წმიდათ-შუენიერებითეჲ და მსგავსად ერთგულასა მონისა. არმეცნიერისა მიზეზ-
 სა შეუფისა მიერ განცეპულთასა. ცხად არს ე-დ ბრძნად სახელდებულისა მიერ.
 ხოლო უკუნაჲსკნელად სიტყუათად მადლობითისა ქებასა უოველთაჲ სოფლითა-
 თჳს: რ-ე სამდჯეჲ ბრძენსა უოვლისაჲ. რომელიცა იხილოს და ცნას განცეპუ-
 ლად კაცობრივსა ცსორებასა მინა. მადლობით უღარს მითუაღვაჲ და უსთნო-
 უოფილესისა იტჳსა მიმართ წარმოტყუენვაჲ და კუმიევაჲ. და ამას წარმოაჩენს
 შემდგომთა სიტყუათა მიერ:

VII, 9. ზეითონი ღვინის ხაყოფისძოფითი თქმისათჳს შიდა-
თისჳდ ხაყოფათჳს.

დიდ არს სულგრძელებისა წარმართებაჲ და ეთველივე წმიდათა წყუელ-
თა და ედქებულთა მოციქულთა კრებული უზენაესთა მიერ განსათქმულ
5 ქუთუფან ქებათა. რწლთაჲ თუთოჲჟლად უღონო არს აწ მოკსენებაჲ და რწ თუთ 192
მას თაჟადსა ღმერთსაცა სულგრძელად სახელსდებენ ღმრთის-მეტეუელნი. ვწრ
იგი ამის. დაჲთ და მოსე. სოლო უკუეთუ საღმრთოდ განკუთხვილის მის
სათნებისა წარმართებული იბოთს ვინმე კაცი ვწრ არა საქმელ იუთს. და
აწცა თქჳს რაჲ ბრძენსა ეკლესიასტე. თუ კეთილ არს სულგრძელი უფროჲ
10 მადლისა სულითა. მობასავად საღმრთოჲსა სახიერებისა და სულგრძელებისა ად-
არა ეგეგვითარი იგი. სოლო არა თანაგანსილგით თქჳს ესე უმჯობესობაჲ. ვწრმცა
თანაშეტეუებისა ქუთუფან სულთა მადლისა და სულგრძელისასა. რწ აწ მადლად
სულთა. ცუდად-მზუგობრისა გულისა გულის-სიტყუთა აღზუგებულსა და ამაღ-
ლებულსა უწოდს და რომელსა ზეითა სხუთა კაცთა საზომისა ეკონოს თაჟი
15 თჳსი. და ვწრ იგი სახიერი საკუთრებით კეთილ არს. ეგრეთვე ესე საკუთრებით
ბოროტ არს. და ბოროტი და კეთილი წინაღმდეგმი ურთი-ერთთა და ერთი-მე-
ორისა დამკსნელ არიან: სოლო ურთი-ერთთა დამკსნელნი საქმენი ურთი-ერთთა
არა თანაგანსილგისა. არა ვწრმე თანაგანსილგით მიახუშის ამათ აქ. არცა თა-
ნაშეტეუებით კეთილად უწოდს სულგრძელსა. აწ ვწრ იგი სხუთა ეთველთაჲ
20 წინაუგმითა სიტყუთა შინა უთ. ეგრეთვე აწცა კეთილ ჭეშმარიტ უთჟაჲ სულ-
გრძელისაჲ ქადაგა და წინაღმდეგმი კეთილისაჲ სახელის-ჯგბაჲ შეიძგომობი-
სა-ებრ წესისა მადლისა სულთა განუკუთნა. ამისთჳს იტუჳს დიდიცა მოციქული
ზაჲჲ: ნუ მადლოთა ზრახავით. აწ მდაბალოთა თანაშეიყვენით. სოლო
კეთილად სულგრძელად მას უწოდს რწლი არა გარდარეულთა სულმოკლბითა
25 მდირეთაცა ზედა ცუდად განრისხებოდის. და შეეცებრივისა ქტევისა და ეთჳ-
ლთა უელურობითა ადსავისა მქონებელ იუთს. აწ მას მიმართ ქმნილთა შე-
ტოდებათა ეთასაჲ უადრესთასაცა და უმდაბესთა თჳსთასა ადვილად შემნდობელ
იუთს. და არასაჲ განმწარებოდის ეგეგვითართა მათ-თჳს: სოლო რაჟმს კაცმან
მოსწრაფემან ღმრთის-მოუფარემან და ჭეშმარიტების-მოუფარემან იხილნეს ვაჲ-
30 თნიმე უსამართლოებისა და გმობისა მეტუჲჟლად დთიჲ-შეუენიერისა სახიერებისა სი-
მადლედ მიმართ. ანუ მიმძღვრებულად თბოლთა. გლახკათა და ქურციკთა. და
მიმტაცებულად მოუუსისთა მძღვრებრივითა კელმწიფეებითა. მამინ ჟეროვნისა
მრისხანებისა და სამართლისა გულის-წერომისა საჭიროდ ემარებაჲ უკმს დასა-

ნებად მოუყენებსა: . სოლო რაჟამს მძნვარე იეოს ვნებაჲ და აღმატოს უნჩა
 ლესთა და უმშდესთა კელთვნებათა კურნებისთა. მამინ იკმარებენ უმყვრტეს-
 თაკა წამადთა. ცუცხლსა და მახვლსა. განსაღუენელად ზედააღდგომისა მის ვნე-
 ბისასა: .

5 VII, 11. რაჟ იღყი: იდეო იქმნი. იდეშოთაჲ ზოფნი
 ზარსიყოფინა ჰყოთონი იყინის იყინისაჲ იდეშო-
 ხე. მ იდეო ჰყინისთა იყოთილე ზრის-თისა: .

ჟამთა და წელთა და დღეთა შემოქმედსა გეგეითარადვე და ერთსხედ
 შეექმნიან უოველნი დღენი და უოველნი წელიწადნი და ჟამნი მოქცევითა და
 10 მოძრაობითა მზისაჲთა და არტა ერთი სხუაობაჲ და განუოფილებოა იზოების
 დღისაჲ უწინარესისა მისისა დღისა-გან. ანუ კეჲლად შემდგომისა მისისაჲ მის-
 გან: არა თუ ვინმე იძულებას ქართასა შორის შემოხუმი ინეოს და ჟამისა
 ქცეულებათა. რლთა მიერ მოქცევაჲ და გვრგვინი წელიწადისაჲ დასაბამსავე
 გვრგვინოსნა ეო დამადებელმან სხუაობისა და განუოფილებიანსა მიერ. სოლო სი-
 15 ძრისა და უკეთურებისა არტა ერთისა რაჲს მოქმედ არს რაჲთურთით დღე.
 ად აღრწევანი კაცთანი მოქმედებენ მათ უგრადველობისა მიერ თვისისა. სოლო
 უკეთუთ ესრეთ არს ესე. ვრ კეთილად სხედსდებ ზირველთა დღეთა უფროჲს
 აწინდელთა. ერთსახისა იგეგეობისა მქონებელთასა უოველთა შინა. ვინაჲცა არა
 სიბრძნით ად უგუნურებით იტყვს მას: უფროჲსდა სათანადო არს ზირველისა
 20 ჟამისა კაცთა სათნოების-მოუყარისა წინადრწევისა ქებით განთქმემა. ანუ თუ
 წინაჟამო კეთილად-მოქმედთა ბოროტისა ნებისა ბრადობაჲ და მათი ვრემე მიმ-
 სკავსებაჲ. სოლო ამათისა უოველითურთ განმორებაჲ ესენებისაჲცა. და დღეთა
 განუოფილებიანსა არა მეუცნობაჲ. არტა მიზეზობაჲ მიზეზთა ცოდვისათა. და 194
 ჩუენისა ნებისა და აღრწევისა საქმეთა მიხეშებაჲ უსულოთაჲ:

25 VII, 12-13. ჰყოთონი იდის ჰყინისთაჲ კოთილყოფათა
 ზეჲ ჰელაყდო ბელაჲყოფითაჲ ყაბოსი შრისდოჲ.
 " ბელაჲყოფი იდისაჲთაჲ იდინე ზრისაჲ ჰყინისთაჲ
 იქილ იდისაჲთაჲ იყოლყოფისაჲ. ზეჲ ჰელაჲ ჰელ-
 30 ლიყოფილად ჰყინისთაჲთა ლელაჲყოფი იყოლადი
 ზრისაჲთა: .

სადმრთოჲსა და ზეკარდაშოჲსა სიბრძნისა ზედრებულთა ცხად ჰქოფს
 წილხუდომისა მიერ. რნი იგი სხუათაცა უოველთა ასწავებდენ ამათა ზრახვა-
 თა და მოგონებათა და მადიდებლობათა-გან ქმნასა. და სიწრფეობითა გუდასაჲ-

5 თა ბუნების მიმართ საქმეთაჲს მიშედეგენი და მრწმუნებელნი ეოკლისვე
 სწორებით კეთილად დაბადებულებისა არცა ზირველთა არცა უგუნაჲსკენელთა-თს
 იტყოდინ თჳსკან კეთილყოფასა. ან კეთილისა დამბადებელისა მიერ ერთ-
 ბით კეთილქმუნულებას ეოგველთას აღიარებდენ. მსკებრითა მით მოქცევითა და
 10 ძრევითა. ხოლო სათნოებისა და სიბოროტესა კაცობრავს წინააღმდეგსა და
 ნებასა მიანემებდენ. ეგრეთვე მშედობითისა და შეუდროჲსა დაწესარებისა და
 შეფთაინისა და მებრძოლობითისა მოქალაქობისა მიზეზთა. და რა იღუწიდენ
 სათნოებისა-თჳს და ევლტოდინ სიბოროტესა. რნცა უკვე მიიღოს ღმრთისა-
 15 გან ნიჭი სიბრძნისაჲ. არა უკეს მისი თავისა ხოლო თჳსისა შორის გარეშაწე-
 რაჲ. ან ვა შეიღო-მოყუარესა ვისმე მამასა განყოფილად უღირს მისი სხუათაცა
 20 ეოგველთა კაცთა ზედა. რა კეთილ იწოდებოდნისცა და შეიარცხებოდნისცა. რ-
 ქონებაჲ სიბრძნისაჲ და არა წიღის-მიმცემელობაჲ მის-გან სხუათაცა ვითამე.
 არა კეთილთაგანი არს. ან განცხადებულად მას მიეძესკავსების ეგვეთათარი იგი.
 რნ ტალსტი მიიღო და ქუეყანასა შინა დაჰყუდა: ხოლო განმყოფელი მისი
 25 სხუათაცა მრავალთა მიმართ. ზეთთა და ორთა მიმხუმელსა მას ჭეშმარიტებით
 სსკე ქმნიბუნს. რწლისა გამოსანებულად იტყუს ბრძენა კვლევისათ: და მეტო-
 ბაჲ მხედველთა შორის მზისათა: რ წიღის-მიმცემელი ღმრთისა მიერ მისდა
 30 მიცემულისა სიბრძნისა-გან კეთილისა ჰყოფს მეტობას. ვა განმამრავლებელი
 ტაღანტისაჲ. მერმეცა თავისა თჳსისა თანა მაცხოვნებელი მრავალთაჲ. და ჭე-
 35 შმარიტისა მაღიდებლობისა და სუდაერისა დაწესარებისა მომართ მომზადგელი
 გრძობადისა ამის მზისა მხედველთაჲ. რ ვა აზრდილი რაჲმე. ესე იგი არს
 საფარველი სიბრძნისა მისისაჲ. უცხოეთსლთა მოგონებთა | განსთხვეს. და სი- 195
 ცხისა-გან ცოდვისა და უღმრთოთა გულის-სიტყუთაჲსა გამოიკნების: და ესე
 სიღმე არს განცხადებულად. რწლსა იგი იტყუს ვან. აზრდილსა მისსა
 40 შინა სიბრძნე ვა აზრდილსა ვეცხლისასა: რ ვა მიმცემელნი ვეცხლისანი
 მათნი რწლთა ძალ-ედავს ენებაჲ მათი. ტუჲვად წარმტკვევლობითა ანუ სხუთა
 რომელითამე სახითა სიცხისა-გან სიბოროტეთა მათთაჲსა გამოიკნებიან და
 45 განს-ცდელთასა განერებიან დევასა. ეგრეთვე საღმრთოჲსა სიბრძნისა განყო-
 ფელობაჲ მსკავსად აზრდილისა აგრძელობს სიცხესა საცნაურთა განსაცდელთასა.
 50 და ცოდვისა-გან გამოიკნისნი სულთა მათთა. და არა ხოლო საცნაურისა ტუჲვო-
 ბისა-გან თავის-უფელ ჰყოფს განსწავლულთა სულთა. ან საუკუნოჲსა ცხოვრებისა
 მიმთხუევესცა ღირს ჰყოფს. რ ესე ცხად ეო ბრძენსა კვლევისათ ეჴლად
 თქუმითა: და მეტი მეცნიერებაჲ სიბრძნისაჲ ცხოველ ჰყოფს მის მიერ.

ვრმა იტოვდა ვდ რაოდენცა ვინ ქმნას სიბრძნითა მეცნიერებისათა წილის მიცემა სსსრ-ში. ეკოდენ ჰბოებს სიმრავლესა მის მიერ ცხოველქმნილთა და განსწავლულთა და გულის-ხმის უოფისა მისისა ნათელთა და შეუჩერებისა შემწეობებელთა:.

VII, 14. *უღოთქი ქმნიონი თბისთიქნი. მიღყოთქი უღი მიღო-აქლ ურქიყაყად. მიღყოთქი თბისთი-ბენი უღიშეღიქლასი უღი.*

მიხედვლად ეგნა რაჲ კმასყოფელად უფროდსა აწინდელთაჲსა კეთილყოფისა მეტყუელნი უწინარესთა დღეთანი. უბრძანებს შემდგომითა-შემდგომად მომავლთა მიხედვად თვითფერობასა | მიმართ ღმრთისა დაბადებულთაჲსა და 196a შემცენებად და განცდად ჭეშმარიტებით. ვდ ვერვის კაცთაგანსა ძალ-უც შემოქმედისა მიერ დაბადებულთაჲსა ანუ უმჯობესად და უკეთესად მისა გამოჩინებაჲ. ვრ იგი თვთ არან. ანუ გულისა წინაუკმით უდარესად. ვრ იგი ცალთუადისაჲ. ანუ სხუასა რასმე ნაკლუელგანებისა ბუნებითთა ასათასა მქონებელისაჲ არავის 15 სხუასა ძალ-უც. თხიერ მხოლთსა დაბადებულსა. ბუნებითისაჲ სრულებისა მიმართ გულისა-გებაჲ. ეგრეთვე არცა მისდაჲ და ერთისა მყოფობისა მიმღებულთაჲსა ძალ-უც განყოფაჲ და რომელთაჲმე კეთილად ხოლო რომელთაჲმე ბოროტად სხელას-დებაჲ. რ უოფელსა დღესა იგივე და სწორი ქმნილებაჲ აქუს. და იჭ. და კეთილი მყოფობაჲ კეთილისა მეუფისა-გან და შემოქმედისა. ამის- 20 თვს თქუნ. ამისთ მსმენელთა კანთ. იტყვს. სათანადო მადლობაჲ და დიდების-მეტყუელებაჲ შეწირეთ უოფელთა ღმრთისა უოფელთა ქმნათა და შემთხუვათა-თვს. და ნუცა განსარეუბელად საგონებელთა მიერ ზუთობად მოხუდლთ. და შეურაცხოფად. ნუცა შესწავლებელად ოცნებულთა მიერ უმკნოდ დამდაბლებად და მწუხარებად. რ ესე თითოეულ უმეერ არს და შეუტუხებელ ბუნებისა ბრძნისა 25 და გულის-ხმიერისა:.

VII, 15. *ზოფიუ ლოთოთაყიქიქი ღლანზი ლოთოთიქი უღი ზე ზოფიუ ღლანლქიქიქი უღოთქი ლოთოთაყად. უღოთქი უღიქი თანდშაოქიქი უღიქიქი.*

196b

30 დღედ კეთილობისად კეთილად-შეზავებულთა ჰაერთა ჟამსა და წამსა მზოდობისა სხელსდებს ზომიერსა და ნყოფიერყოფილსა ქუეყანისა. და სწავლელისა კაცთაჲსა იეფობისა მომეყანებელსა. მერმეცა უცხოთელთა მძლავრებისა

და მარბევლობისა-გან თავისუფალსა. სოლო დღედ ბოროტისად | ზირველმოკესე-197a
 ნებულთა მათ წინაჲსთა ცვალებისსა. ვინაჲცა ამცნებს აწ. რა არცა მასარბე-
 ლთა მათ-თჳს გან-ვინმე-დადნეს. და დაკნინდობისა მიდრეკითა უღებ უოს სიტ-
 ჳერისა სიტუჳსა დაწუნარებაჲ. ანდ არა უდარეს ზირველთა ეგოს იგივეობასა
 ზედა კეთილთა მოგონებათსა. და უოველთა ღმრთისა-მიმართთა სასოებასა და
 სარწმუნოებასა და სრულს სიუჳარულსა ზედა და ცნოველ იუოს კეთილსა შინა
 უოველითურთისა მისდა სათნოოფიისსა ძალისა-ებრ თჳსისა. ეგრეთვე კუჳლად
 შემაწებებულთა შემთხუჳასა შინა ეგვეითარივე და მსკაცისა დაწუნარებაჲ დაი-
 ცვას. და არადეს შეუნდოს გონებას თჳსსა. არა რომელთა შემთხუჳათა გან-
 10 დგომად კეთილისა-გან და შთაგრდომად უწესოდ მოგონებათა სიბოროტისა და
 ტუჳილისთა. ანდ ამათა შინა გალობითა და დიდების-შეტუჳელებითა საღმი-
 რთობითა სტვიდეს სიმტკიცეს სულისსა. რა უჳუეთუ ესრეთ ეგო წინააღმი-
 გომთა ზედა და წინაჲსთა შემთხუჳათა. ცან და უწუადინ განცხადებულად.
 ვნდ ურთი-ერთას წინააღმიდგომნა მისინი ერთი-მეორისა თანამოაწმედ იმთების 197b
 15 მისვე და ერთს სიმტკიცეს ზედა მდგომარეობითა სულისაჲთა. და არცა სი-
 ხარულისა შემქნელად საგონებულთა მიერ. არცა წინააღმიდგომთა მათთა განდრე-
 კასა რაჲთურთათ კეთილისა მოგონებისა-გან. რა ამას წარმოაჩენდა იტყოდა
 რაჲ ვნდ ესეცა თანამოაწმედ ამისსა იგივეობასა კაცობრივისა გულის-სიტუჳ-
 სისა. მისვე და ერთეობითისა დასასრულისა კეთილისა მიმართ მხედველისა
 20 წინაჲსთა-გან შინა შემთხუჳათასა.

VII, 16. *ყაყყოშიყოიყო ყოილიოქი ჳოილიჲ ყოილ ჲმჲდ-
 აიღისიჲ სიქსილითიჲ.*

198

ესე იგი არს ზირველცა და აწ ჩემ მიერ თქმულნი საცნაურითა თუაღი-
 თა ვიხილენ და განიცადენ ყამიერსა შინა განგერდომასა თჳსისა მოქალაქეობისა
 25 სა. რა ამოკებდა საწუთოსა ამას ცნობრებასა სახელსდგა. ვნა შიგთმობრებალსა და
 დელგამრებალსა და ჳირმრებალსა.

VII, 16. *წიხი ჳეღითოჲთო კოღიყოქმჲწოთო სიძეღით-
 თოილჲ ყოილ ჳიხიჲ. ჳნდ ჲიხი ილიქითათა ჳი-
 ცყოთო სიღაძიადილჲ ყოილ ჳიხიჲ.*

წარმართებისა-თჳს ჳეშმარტისა სიმართლასა მქონებულთა მოსწრაფებისა-
 თა განაკრძალებენ ღმრთიჲ-სუფიერთა წერილთა მოძღურებანი არასადა აღზუ-
 ვებად ქედმადლობით სხუათა ზედა. და განმართლებად და ქებად თავისა თჳსისა

- მსგავსად ფარისევლისა მის. ად დაღათუ ეოვედნი სხენიცა სთნობისანი წარ-
 გლენ ვიეთჳ. დაღათუ თავად ღმრთისა მიერ განსზღვრებულისა სიმართლისა
 მიიწივნენ. სიმდაბლით უქმს თქუმა სხარებისა ბრძნებათა-ებრ ვდ. მონანი
 5 ვართ უტმარნი. რლი თანაგუდუვა ყოფად ვყავთ: სოლო უქუეთუ სმარ-
 თლის-მოქმედი ვინმე ამარტაგნებისა ანუ ცუდად-მზოაბრობისა და გულისა-
 სიმადღეთა ვნებათა შეზღორობილ იქმნეს და ჰგონებდეს ვდ დიდ ვინმე არს სა-
 თნობითა და ზეშთსაზომისა შეუწინარებელ იბობის ღმრთისა და სძაგელ მისსა,
 და ამისთჳს წარწემდასაცა მიეცემის საუკუნესა. რდისთჳს იტუეს ღთივ-მზრახვ-
 ლი მოსე ვდ. სიმართლით სდევილი სიმართლეცა. ესე იგი არს. სზღვარ-
 10 თა-ებრ და სიტყუათა სათნობისა და სიმართლისათა, რდთა მიერ მოქმედი ვინმე
 სიმართლისაჲ სამართლად მიუთუალველ იბობის და განცდებულ მის-გან. და
 ამისთჳს უფროჲსდა წარწემდეს ამით შინა მართალი გელა ცხოვნებს თავსა თჳს-
 სა: ანუ სხუებრცა სათნობისა და სიმართლისა სიტყუაჲ საშუალობითა არს.
 თუოჲუელისა კერძოჲსა შიშართ მიუდრეკელი. ვრ იგი შეცადინობდას ვინმე წარ-
 15 მართებასა სიმკნისსა უქუეთუ არა მოკრძაღნეს სსზღვარნი მისნი. და მის-
 ძლითისა საშუალობისა მოჰგებელი მაუდრეკელ იბოჲს ვინაჲვე. ად ორკერძოვე
 მსდობელისა მის საფრესისა შიშართ უბრეკუქს მომაშებსა ანუ სილაღესა შთა-
 ვარდების სათნობისა. რდ არს საშუადი ამით. მისითა დატკეპიათა. და ამის
 მიერ უფროჲსდა წარწემდისა ვე ცხოვნებისა შიშართ შიიევენების. რდისა-თჳს
 20 კუალად იტუეს სდმრთოჲ წერილი: ნუ მისდრეგბი მარჯულ გონა მარცხლ.
 ად გზასა სამეუფოსა ვიდოდუ: რ მარცხენისა და მარჯუენისაჲ მაერ ორკე-
 რძოვე მსდობელი სიბოროტე ცხად ეო რ ი ესე ესრეთ შთის ეოვლისა სათნო-
 ებისა შორის ეოვედნავე მნებებულმინ: ესრეთ უკუე ორსხედ გულის-სმა ოჲ-
 ეების სიმართლესა შინა თჳსსა წარწემდაჲ მართლისაჲ. ვრ ესე ჩუენ მოვიკე-
 25 ნეთ. სოლო თქუა რაჲ ვდ არს უღმრთოჲ გებული სიბოროტეს. შინა თჳსა.
 სდ უღმრთოჲ ვინმე და ურწმუნოჲ წარმოაწინა რ ი ფდისა თავსდებისა და
 სუღერძელეებისა ღთივ-შეუენიერისა სხარებისა-გან მიიღებულბოთა უმეტესად
 შეურაცხებად მოვადეს. და დადგარის მათვე უღმრთოებოთა იტუთა და სიბო-
 199 როტეთა საქმეთა ზედა. არა საშუელმიედილი აქა უღმრთოებოთა მისთა და ბო-
 30 როტის-მოქმედებოთა-თჳს. ად მერმისა მის საშუელისა-თჳს დაუნჯებული. და რა
 აქაჲთა ამით სუღერძელბოთა შეიცვალოს სინანულისა მაერ კეთილთა იტუთა
 და სასწრაფოთა საქმეთა შიშართ. ანუ თუ არა შეცვალბოთა უმჯობესად ეოვლი-
 თურთ უსიტყუელ იქმნეს დღესა შინა საქმეთა მისაგებელისა. და ეოფადისა
 მის ჭანკითხვისა მიერ საშართლად მიერეს გეჰენისასა მას დაუშრეტელსა

- ტეხსლს. რ არცა უოველთა უღმერთთა ვასვე საწუთოსა მიეკადების სიბოროტ-
 ტეთა თჳსთა მისაკებელი. არცა კუდად სამეოდე დიუნჯებან უოველნი. ად
 რომელთაჲ აჭაბა და მუნ და რლთაჲ მუნ ოდენ მიეკადების ზატეი. რაჲმს
 ესმოდის თითოეულსა მათსა: ვდ დასცხრა უღმერთთა: ყოველმან რნ არა^{ლ 26,}
 5 ისწავოს სიმართლე ქუეყანისა ზედა. მან ჭეშმარიტებაჲ არა ყოს: მოისვენ
 უღმერთთა რა არა იხილოს დიდებაჲ უფლისაჲ. უფალო მკლავი შენი მაღა-
 ლი და არა უწყოდეს. ხოლო იცნან რაჲ. ჰრცხუნოდის: რ დაცხრომას
 ექმე უღმერთთაჲსა არასწავლად სიმართლასა ქუეყანისა ზედა სიბოროტესა ზედა
 თჳსსა დადგრომას მისსა ცხად ჭეოფს ბრძენისა ეკლესიასტისა-ებრ. ხოლო მო-
 10 სზობაჲ უღმერთთაჲსა. რა არა იხილოს დიდებაჲ უფლისაჲ და შემჯგომი. განი-
 ნებასა წარმოანინებს განმყოფელსა მათსა მორწმუნეთა ნაწილისა-გან მერმესა მს
 კუადად-გებასა: აჲ უეჲუ მართალიცა იმსილები აჲ მრავალცხის. რაჲმს. ურ იგი
 ვა ზარველ ვიტყოდეთ. შეზრობიდ იქმნეს ვნებითა ვმარტავენბისა. ანუ თაგ-
 მთნებისა ანუ მიერ კერძოქმნითა სათნოებითისა საშუალობისაჲთა. და შთავარ-
 15 ღების თითოსაზეთა განსაცდელთა და უოფლით-გერძოთა ჭართა. არა თუ მთვი-
 ღეს გულის-სმის უოფად და სიმდაბლასა მიერ დაატკბოს სახიერი იგი უფალი
 და შეუფე. და აწინდელსაცა ვმას ცხორებასა და მერმესაცა დამუასა ჭეოფს და
 წარწყმედას. და ესრეთვე უღმერთთაჲსა-თჳსცა. ესე იგი არს ურწმუნთაჲსა-თჳს.
 განუწინებეს სიტყუასა ჭეშმარიტებისასა. ხოლო დასმტკიცებულად ესევეთარისა
 20 მის ძაღისა ზედადაჭრთაჲს ბრძენი ეკლესიასტე:

VII, 17-18. **ჩაჲ იქმნილჲ ბედითჲთა მოსოდ ზედი
 უოცხისიყა ნებუდელად. მოსოდ ზედი ბოროტად.**

* **ჩაჲ იქმნილჲ მოსოდ ზედი ჩაჲ იქმნილჲ მო-
 დელით. მოსოდ ზედი ბოროტად თქმისი იდებოდა
 ყოცხისი.**

- ზარველ წარმოთქმულთა მათ თანა ერთეჲს არიან ესენი რლთა შინა უარ
 ყო სიტყუამან ჭეშმარიტებისამან საშუალობითისცა სათნოებისა-გან მადრეკაჲ.
 და ფდ უფროჲს სათნოებათა წარმართებისა-თჳს აღმუყვებაჲ. ად რა მადლო-
 ბელ იეთს და ყოვლადვე შემასმენელ თავისა თჳსისა წერიდისა მის-ებრ ვდ.
 30 რაჲოდენ დიდ იყო. ეგოდენ დიდმაღლე თავი შენი წეღმართისა და
 ჰხოო მადლი: და კუადად: მართალი ჰიკველსა სიტყუასა შინა შემასმე-
 ნელ არს თავი ი თჳსისა: ხოლო აჲ იტყუდის რაჲ თუ ნუ იქმნები მართალ

- ფ.დ. ბრძანებს არა ზეშთაგარდაღლას სიმათღლის საზღვართას. არცა სათნო-
 ებითისა საშუალობისა-გან განგრდამისა და სიბოროტედ შთაგრდამისა. რ' ამსვე
 წარმოაჩინებს იკავთაცა შინა თქმული იგი სიტყუაჲ ვ'დ: ჰამა თაფლისაჲ ფ.დ.
 არა კეთილ არს. სიტყობებისა სათნობისასა საზომით და ჰერის-ჩენით შე-
 5 ტებობისა გამოაჩინებელი ხოლო თქუას რაჲ ვ'დ ნუ ჰბრძნობ ნამეტავად.
 უკამომწუფილველესობითთა გამოძიებათა და გამოკულეკათა დაბადებულისა შორის
 საზოგადოებასა. ამით თანა სოფელსა ამას შინა შემთხუევადთაცა საქეთასა. გან-
 ჭერის. ვ'ა ურტებათა და ნამეტავთა და არცა კეთილისა აღსასრულისა მიმართ
 მიწევანდთა. რ' რაჲ სარგებელ არს კაცისა ზედმიწევნითა მისისა გამოძიებისა-გან
 10 თუ რაზოდენი სტადიონი არს გარემოზომით ქვეყანაჲ. ანუ რაზოდენი ნაწი-
 ლნი ცისანი. ვ'ა ცუდისა და ამოღისა ვარსკულებთ-მრიდხუელებობისა შეტყუელთა
 წარმოაჩინეს: . ამით უკუე ესკვითართა გამოძიებაჲ ნამეტავად სიბრძნელ შეკრაც-
 ხების კაცსა. არაჲს სარგებელისა ჰოვინისა-თჳს ამიერ: . ა'დ გამოძიებაჲცა და
 კითხვაჲ. ვ'დ რაჲსა-თჳს კეთილქმისხერებისა მოღუწენი გლახაკებენ და სიმა-
 15 რთლისა საღმრთოჲს წარმართებელნი უცხოთა კელთა შემხედვარ არიან და
 ბერეულთა განსცდელთა და თითოსსკეთა ჰირთა მიტემაან. ხოლო ცოდვიანი
 და ბოროტად-მისხერნი მდიდარ არიან და სწუთოსა ცხორებისა სიმრთელით
 და ყოფლითურთ უკანსცდელოდ გარდაიდაინ: . რ' ამის ყოფლისა-თჳსჲ მად-
 ლობაჲ ჰერ-არს სახიერისა მეუფისა და შემოქმედისა. და ყოვლად-ბრძნისა მმა-
 20 რთებელისა ყოველთასა, და არაჲს გამოკულეკაჲ და გამოძიებაჲ ესკვითარი-
 საჲ. ვ'ა უსარგებლოჲსა და ნამეტავისა. რ' უკუეთუ ესკვითართა გულის-სიტ-
 ყუათა მიერნდე კაცო. ანუ სათნობისათა გარდაჰკედ საზღვართა. ეკრძაღუ ნუ-
 სადა სიბოროტისაცა სიტყუათა მიმართ მისდრკე და გზასა ზედა ბოროტთასა
 დაჰვარდე: . ხოლო რ'დ იტყუას თუ ნუ უღმრთოებ ფრიად და ნუ იქმნები
 25 ფიცხელ. რ'ა არა მოჰკულდე თვნიერ ეამისა შენისა. არა თანაგანგრდამისა
 ცხორებისა თჳსისა დღეთასა უღმრთოებითთა და შეუმსგავსებელთა ღმრთისა-
 მიმართთა იტყუათს. არცა გულისა უღმრთებელისა და კეთილთა მიმართ მოუქტე-
 ველისა ჭონებასა არცა მტაცებლობათა და ანგაჭრებათა და თბოლთა და ჰერა-
 თა მღაგრებისა უსამართლოებათა შინა მიმუოგრებით დადგრომასა უბრძანებს
 30 განცხადებულად რ'ა არა ამიერ იზოთ. ეტყუას. ფ'დ განმარისხებელ უფლისა
 ღმრთისა შენისა: და ვ'ა მესის-ტეხაჲ რაჲშე მოგივლინოს შენ მრისხანე ანგე-
 ლოსი. და გარეშე შესატყუისისა და შემსგავსებულისა ეამისა განციუვანოს შენ.
 აქაჲსა ამის ცხორებისა-გან: რ' ამსვე ცხად ჭეოფს წ'წუეულიცა დაგით. იტყოდის
 რაჲ: კაცთა მოსიხსლეთა და მზავართა ნუ განაზოგნენ ღდენი ზათნი: .

მოყოფელმა სიბრძნისა ზეკარდამოცემელისაჲს მათდა. რ'ღთა წარმართნი უოგელნი სახენი კეთილისანი. რ'ღასა-თჳს იტყჳს ძმაჲ ღმრთისაჲ დიდი აკობ გ'დ: ზეგარდამოჲ სიბრძნე პირველიად უკუე უბიწო არს. მერჲე მიმშდებელ. იაკობ 3 მესულრო. კეთილადმრწმუნებელ. სავსე წყალობითა. და ნაყოფითა კეთილ-17-18

- 5 თაჲთა. განუკითხებელ. უმაჩვენებლო. ხოლო ნაყოფი სიმართლისაჲ მშველობით ღაითესვის მოქმედება-თჳს სიმართლისათა: ესეგითარი უკუე სი-
ბრძნე. იტყჳს. შეეწევისო მომიგებელსა მისსა და ბრძნად სახელდებულსა. თან-
მოსახელედ თჳსსა. განსაგდელთა სოფლისათა თანაწარსაგდომელად და სანჯურ-
თა კუეებათა გარემოსაქცეველად და უღმრთეებითთა იჭეთა და ბოროტად-მა-
10 დიდებულობითთა შეჟუთა დასაკსნელად. უფროჲს ათთა კელმწიფეთაჲსა ქალაქსა
შინა. რ' ათნი კელმწიფენი მოფენი ქალაქსა შინა. წარჩინებულნი პატრონთა აღმა-
ტეხულობითა და სიმდიდრითა და სიმრავლითა საქონელთაჲთა მრავალთა გ'ემე
და თითოსხეთა განზრახვითა და მოგონებათა იგონებდიან და განიზრახვიდიან
შეჭუელად ერთისა იჭჳს მიმართ. რ'ღ არს დაცვაჲ ქალაქისაჲ მის. რ'ღისანიცა
15 იუფიან. და იუფის ოდესმე აცხოვნიანცა იგი და გარემომცველთა მისთა მძნე- 202a
რისა მძღაერებისა-გან გამოიკნინან გონიერებისა თჳსისა მიერ მოზოგნებულთა
სიმარჯუეთა და ეოველით-კერძოთა წყობათა და ქალაქისა მის მკვდრთა და მი-
მდგომთა მათთა თანამძრძოლობისა მიერ. და კუელად იუფის ოდესმე რომელ ეო-
ვლითურთ კუეებულ იქმნიან ცხოვრებისა-გან ქალაქისა მის მომცველთა მიერ
20 ძლეულნი და მიმძღაერებულნი და სიკუდილისა და ტუეეობისა დამონებულნი.
ხოლო სიბრძნე თჳსისა შემწეობისა მიმადლებითა არსსადა შეუნდობს სანჯურ-
სა ქალაქსა სულისსა გარემომცველთა მისთა მბრძოლთა ანუ ბოროტად მადი-
დებულთა კაცთა მიერ მოოგრებად და სიკუდილისა ცოდვისსა მიცემად. ა'დ მუ-
დითა სუეტითა ღმერთითაგონებითისა სულისაჲთა. განმამტკიცებელი მისი უქ-
25 მად გამოჩინებს და დარდუეჳს მანქანათა და გოდოლტაძრებთა გრძნობადობცა
და სანჯურთა მბრძოლთასა. ესრეთ უკუე განაცხადა სიტყუამან აწინდელი ესე სი-
ტყუაჲ და საღმრთოჲსა სიბრძნისა-მიერ შეწევისა უადრესად აჩუენა უფროჲს
შეწევისა ათთა ქალაქისა კელმწიფეთაჲსა. ესრეთ უკუე არს მარტივად მოდებუ- 202b
ლი და თარგმანებული. ვ'ა შეეტყუების კელთა-შინასა გონებასა წერადისასა.
30 სოლო ვინებოთ თუ აღუვინებითისა-უბრცა სიტყუასა განმარტებაჲ სიტყუასაჲ ამის.
ქალაქად გულის-სმა ვჭყოფთ ბუნებასა კაცისასა და არსებასა. რ'ღისა შორის ათნი
არაინ კელმწიფენი. ცხად არს გ'დ ზუთნი სულისა ძალნი: გონებაჲ. მოგონებაჲ.
ოცნებაჲ. თანებაჲ და გრძნობაჲ. და ზუთნი კორცთანი: ხედვაჲ. სმენაჲ. ენოსაჲ.
გემოჲს-ხილვაჲ და შეხებაჲ. რ'ღთა მიერ იზოების სიცოცხლისა და მოქალაქო-

- ბისა და განგებისა მქონებულად შინაგანადა წუენი და გარეშე კაცი. გარსა თ-
ნიერ ზეგარდაშობისა სიბრძნისა ვერას ირგებს მათ-^{203a} გან აწ ესენებელი ეს ქალა-
ჭი. რ უოვლით-კერძოთა სცნაურთა და გრძნობადთა მტერთა მასთა აღძრვითა
სამსავევითა დედათა და ნიავქართადა დაინთქმის და სიღრმედ ცოფვისა დადე-
ბის. ხოლო რწლისა შორის იუოს ზეგარდაშობა სიბრძნე. შეწევნისა მასცემს უძლი-
ერესა. უფროდს ათთა მათ ზირვედმოკსენებულთა კელმწიფეთა. აწინდელისა ამის
ქალაქისა შორის მქოფთა და ვერსდა მცხოვრებულთა მისთასა. ვწრ უაუე არა 203a
უმეტესისა ძალისა და შემწობისა მქონებულად საგონებულ იქმნეს სიბრძნე. რწლისა
მიერ წარუტეუენებულად და უოვლითურთ უბრძოლველად წინააღმდეგობა-გან საც-
ნაურ იქმნა ქალაქი. მკედრად თვისა მომგებელი მისა. ამისთესცა იტუოდა ზაფლე
დიდი მოტიქელი: სიბრძნით ხელოდეთო გარეშეთა მიმართ. ხოლო
სიბრძნედ უწოდდა არა გარეშეთა სწავლულებათა მიერ მოგებულსა მის.
ად კეთილთა და სასწრაფოთა საქმეთა მიერ დასახულსა. რწლისა დამკედ-
რებაჲ ჰქოფეს წარმართებასა უოვლითაჲ მათ ზირვედწარმოთქმულთა ღმრთი-
სა მშისა დიდისა იავობას მიერ უბიწოებისა და სხუთა შემდგომთასა. ამის
უაუე ესეკეთილისა სიბრძნისა უოვლითა ძალითა წუენცა ვისწრაფოთ მო-
გებაჲ. რა განგებინოთ თითოეულმან ქალაქი თვისა გარემომცველთა მის-
თა გრძნობადთა და სცნაურთა მომზირაფთა-გან. ხოლო რამელ იტუეს
ვად. არა არს კაცი მართალი ქუეყანასა ზედი. რწ ქმნეს კეთილი და
არა ცოდოს. უმეტესისა სიმდაბლისა მიმართ მიიზიდავს მსმენელთა. უკუელს- 203b
მოდგინესად რაჲ ეძიებდენ ზეგარდაშობას სიბრძნესა და მიერ მომზავლსა შეწევ-
ნისა. ვა არსდა შემძლებელობითა კაცისაჲთა წარმართებად უცოდველობისა
ქუეყანასა ზედა. თანიერ საღმრთოთაჲ შეწვენისა და მოღუაწებისა. რ იქმს ვწუე
კეთილსა კაცი ბუნებითათა თვისთა დაწინარებათა რა მტკიცედ მდგომარე. ად
აღვილად შეიცვალეებისა და ქრულ იქმნებისა მცოდველობისა მიმართ ბერეულთა
ცვალებათა და ქრულელებათა დამორჩილებული ორკერძოვე. ხოლო უაუეთუ ღირს
იქმნეს სამარადისოდა ღმრთისა მიმართ აღმერთობილებითა გონებისაჲთა ზე-
გარდაშობას სიბრძნისა. რწ არს ქრისტე. თავისა თვისისა შორის მკედრად მო-
გებასა რწლისა-თეს იტუეს დიდი მოტიქელი ზაფლე ვად ქე არს ღმრთისა 1j-6
სიბრძნე და ძალი. და წიგნსა იავობასა შესიბრძნემს: შეეცმზადე ზრახვად 1.24
და გულის-ხმის ყოფასა მოვზადე. მიერთგან უოვლითურთ შეუსებულ იქმნე-
ბის წინააღმდეგობა-გან:

VII, 22-23. შიე ყაყყოთოე პიძღმთ ხიდეყოფთოე.

იმაყოთოე სისეღყოფი ყოძმითიანსა. სიუ პიძღუბ

ჯაყოხიჲ ყოჩიჲ. ძიჲთჲ აძიჲ ჯუჩიჲთი ზანისიჲ
ყოჩისიჲ. ჯაყოყოჭის ძიჲთ ყოჩი: * ძიჲბჟოთჲ
ბიჲყიჲდოჯისი კჲსიჲდჲ აქსიჲსი ყოჩ-თიჲ ზჲ
ბჲსიჲყოთჲ ბიჲყოთჲ ჯჲნიჲკჲსიჲდჲსი
ჯაყოთ ყოჩი. ზჲ ძიჲბჟოთჲ ყოთჲძი ყოჩ სიჲყო-
ყო სიჲყოთჲ.

გამომჩინებული ამისი გ'დ დიდი და მტკიცე ძალი აქვს ზეგარდაშის
სიბრძნის გამოსკისნულად და მცხვარებად მქონებულთა მისთა. განვრცობს სიტ-
ყუას თუთ მის კაცის მიმართ. რ'ღსა დაეღვას მოსწრაფებაჲ მოგებაჲ სიბრ-
ძნისა. აღმაღენებული მისი და განმამტკიცებელი სიამყარებლით და სიფრთხილით
10 მოქადაგებად. და რ'ა არტა უფელღივე შეწევნას და კედისა-პერობას სიბრძნი-
სასა მიანდოს. სოლო თუთ დაქსნილ იუოს და უდებ ცნობითა. და მტონარებით
ცხორებდეს გ'ელა ზრახვათაცა უღმრთოთასა. რ'ელ არიან ეშმაკნი. ანუ ბორო-
ტად მადიდებულთა კაცთასა თანა მიჰყვებოდის ადგილად. ა'დ რ'ა განრისხებო-
15 დის და ფ'დ განმწარებოდის მათ-თჲს. რაჲმს ძმაცუფიღენ და განიზრახვიდენ
იჭუთა უღმრთოებისა და ტუფილისათა. რ' ნუ მისცემო. იტუეს. გულსა
რ'ელთაცა ზრახვიდენ იგინი სიტყუათა. და რ' ესე სახე ურწმუნოებისა და უს-
მობისა. გარემიჰქცევდომისა და ურჩებისაჲ კეთილ არს და სანატრელ. ა'დ
დადათუ იზოგენცა ვიეთნიშე ძვრის-მზრახვალად. უკუანამზრახად შენდა და მ-
20 ცინებულ. ნუ უურს უმერობ მათ. ნუ ვ'ა მათ-თჲს. გგრეთვე ამათ-თჲს განრი
სხებულნი. ა'დ სიმშდით და სუღგრძელებით თავსმდელები უშუერებისა ეუე-
დრებათასა. ანუ თუ მონათცა დრტუნებისაჲ. რ'ა სიბრძნის-მოუყარებასა და
მოთმინებასა სუფისასა ნაცვალად საგუემელთა და წელულებათა გუემეათა უფ-
როდსდა გაჭუნდენ იგინი უმგობისისა მიმართ შეცვალბულად. ნუ უკუთ მისცემ
25 მორჩილებად გულსა შენსა უღმრთოთა თანამზრახვალთა. ცხად არს გ'დ სანა-
ურთაცა და გრძნობათა. ნუტა უურს-უმერობ გ'რ იგი განგივათხვიდენ შენ და
გაგუდნადენ. ა'დ. ვ'ა არადაჲ მსმენელი. ესრეთ იავგ მათაცა მიმართ და
ამათა. რ'ა არტა მათ შეუდგე და თახერტუჲ ექმნე რასმე ზ'ა რაჲთურთით.
არტა ამათისა ნაცდის-მიგებისა შეცადინმან უფროდსდა აღაღოძინნე შენ-ძლითი
30 ძვრის-ზრახვანი და ქუეგანსხედველობანი. და მრავალ ჰეგნე მათ მიერ მოწვე-
ნადნი შენ ზედა განბოროტებანი შენისა ცხორებისანი. სიტყუათა მათთა. ვ'ა სამ-
სტყუალთა მიერ. მოწელუღმან გუდიოთა შენ მიერ წადიერებასა შინა. რ'ამცა სწავლ
გუელი მათი. ა'დ უტყვენ იგინი. ვ'ა მომგსენებელმან გ'დ შენცა მრავალზის

დასწევენ სხუანი. ესე იგი არს ძერი უზრახე და დაჰყუდნენ. ან არა გწადნა და კუალად მათ მიერ მოსთულებაჲ ნაცვადის ძრის-ზრახვისა და სხუას შეუ-
რატებისაჲ. ხოლო ამის მოძღურობისა ეკლესიასტეს-მიერისაჲ უკუეთუ არა-
რამთ ვინ თქუას განუოფილებაჲ სამოციქულოთა და სახარებისა მცნებათა-გან.
5 არა სტყუას ჭეშმარიტებისა-გან. რაჲთა იტყუას ვინ: ძვრზრახულნი ვაჟურთხევთ. 1 კრს
დევნულნი თავს-ვიდებთ. და კუალად: ილოცვედით მკირვებელთა და მღე- 4, 12
ვართა თქუენთა-თჳს: კუალად: გიუზარდელ მტერნი თქუენნი. კეთილსა 8 თ
უყოფდით მოძულეთა თქუენთა: 5, 44

VII, 24-25. ყაყყოღა უსი უცდაროდებოჲნი. სიუხ-
ძირისე ყაყოღა უსი უცდაროდებოჲნი შუ შუ
უცა უცდაროდებოჲნი სიუ-უცა * ყაყოღა უსი
სი სიუ-უცა უსი. შუ სიუ-უცა სიუ-უცა უსი
ყაყოღა უსი.

ყოველნი ესე. რომელნი. ცხად არს ვინ დაბადებულთა ღმრთისთა კეთი-
15 ლად-ქსიერი ძრვაჲ. და ერთგულებაჲ და მორჩილებაჲ შემოქმედისა მიმართ და
შეუფისა თჳსისა. და სხუანი უოველნივე ზირებულთა სიტყუათა შინა წარმოთქუ-
მულნი მის მიერ: ვინაჲთაჲ უკუეთუ ესე უოველნი ვინაჲ ზეკარდა მომცემ-
ლისა ჩემდა სიბრძნისა მიერ. სიბრძნელად აღძრულ ვიქმენ სიუჟარულითისა მოწ-
20 ლეობისა მიერ განუყრებოთ გულისა ჩემისაჲთა და ესევეთარისა სურვილისა
მიმართ აღტყენებოთ. რაჲთა შემეტეს განუბრძნელ მერმეცა და მრავალწილეოფად
სიბრძნისა მადლი და მოქმედებაჲ მოვიდო. ვინაჲ სიკეთესა სიბრძნისა მისისა
და ბრწინებადებისა ბუნებისა მივსწუთუ და განვიცადო. ხოლო იგი ფად უფ-
როჲს განუშორა ჩემ-გან. და მიწოდებისა და ცნობისა ჩემისა ზეშთაქმნა და
30 ზეშთაქმნა. რაჲთა უოველთურთ მიუწოდებულ და უოველთურთ გამოუქულებულ
არს და ბნელი აქუს საფარველად თჳსისა. და რამთურთათა არცაჲ უცნებისა მი-
სისა მიმართ მიწევნაჲ ძალ-უც ვის. დადათუ თავად შეცნებებისა და სიწმიდისა
მიწიოს. რაჲთა ესე ცხად უო. რაჲთა იგი ვა განცხადებოთ რაჲმე კმაყო: და სი-
ღრმითი სიღრმედ ვინ პოოს იგი. მიუწოდებლობისა და უოველთურთ გამო-
უქულებლობისა ბუნებისა მისისა წარმოსახილებად:

VII, 26-27. ყაყყოღა უსი უცდაროდებოჲნი. სიუ-
ძირისე ყაყოღა უსი უცდაროდებოჲნი შუ შუ
უცა უცდაროდებოჲნი სიუ-უცა * ყაყოღა უსი
სი სიუ-უცა უსი. შუ სიუ-უცა სიუ-უცა უსი

სიყვინძვისაჲ ზე ღმრველსაჲსაჲ. ზე ქრისტე
 იესოჲსათაჲ ილესილესაჲ ზე ყრბათაჲსაჲ
 ზე ბრძანებულესაჲ: * ზე ყრბათაჲსაჲ ბო
 სიყვინძვისაჲ ილესილესაჲ.

- 5 გამომდინარეა-გან და განხილვისა და მიწოდებისა დაბადებულისა შინათა
 აკებულთაჲსა. და სხუათა ბუნებითად და აღმჩნეველობითად მოქალაქეობითად
 ძეთა კაცთაჲსა. და თუთ მის სიბრძნისაჲსა. რ'ლისა მიერ აქუნდა წარმოთქმუ-
 ლთა შათ ცნობაჲ. ხედვისა და მიწოდებისა მიმართ აღსვლაჲ გულმან უთქუა და
 ვერაზაჲ უმეტესი ზოა მისისა. ვ'რ იყო. და უდრო იქმნა. ვ'ა ვერსადა შემდეგ-
 10 ბეჭქმინელი მიწოდებდა სიბრძნისა მისისა სიმაღლეად მიმართ. ა'დ კუდად თა-
 ვისავე თვისა და ქუენათა მიმართ მოიქცა და. გარდაუქმნისა უდროებისა-გან
 თავად თვისა მოკებულად. ესენებად მოვიდა კელფენებისა ვარსკვლავთ-მრავალ-
 თაჲსა. რ'ა ცნას თუ რ'ლთა სიტყუათა შედგომილნი მიუთხრობდენ ვარსკვლავთა
 ძრებისა და ქცევისა მიერ ვითადთა საქმეთა წინაუწყებასა და შობა[დ]თა კაცთა 206b
 15 ვითარებათა და ქცევითა ზედაგანახილებენ და კაცობრივისა სთნობისა და სიბო-
 როტისა მათდა მიმართ მიაწვევენ. და გარეშეწერენ. და სხუათა ეოველთავე სო-
 ფელსა ამის შინა განკებულთა საქმეთა არაათა მათ-ებრ ჰგონენს შეუტყუებუ-
 ლნი და ამონი იქენი. რ'ლთა მიერ დავისების სიტყუებისაჲსა და სცნაურისა
 სულისა თუთმეფობელობაჲ და კაცობრივისა აღჩევისა. სათნობისა და სიბო-
 20 როტისა მიმართ. ნეფსით მიუფლაჲ. ხოლო ფ'დ უძრესს ამითსა სახიერი იგი
 შემოქმედი ეოველთაჲ მიზეზად ბოროტთა წარმოიჩინებას მის მიერ დაბადებუ-
 ლთა ვარსკვლავთა. ბოროტის-მოქმედად და მიზეზად ბოროტთა უწყებათა. არა
 უმეგ ვარსკვლავთ-მეტყუელებისა კელფენებისა შემცნებად ეძიებდა ესევითართა
 მისთა უწყსობათა და ნამდვდევი სიცილისა ღირსთა საქმეთა რწმუნებისა-თჲს.
 25 ა'დ უფროსადა წინაუგმო. რ'ა თუთ მის შეურაცხუოფისა მიერ გამოცდილებით
 მეცნიერ იქმნეს უგულისხმობისა უდმრთოთისა და შფოთებასა და მიმოუქუთებასა.
 რ' თქუა რაჲ: სიბრძნე და თუალოჲ და ანდერზობაჲ. ვარსკვლავთ-მე- 207a
 ტყუელთა კელფენებაჲ წარმოაჩინა. რ' იგი კელფენებაჲ ჰგონებს ანდერზობისა
 და რიცხვისა მიერ სიმეტრიისა თვისა ქრებისა. ხოლო მოკსწავების სახელთა-
 30 განბა ესევე კელფენებაჲ. შფოთებისა ვიტყუა და მიმოუქუთებისაჲ. ვ'ა სამარადისოჲ-
 სა შფოთებისა შემქნელი შედგომილთა თვისთა წ'წრმაუწყებელობითა და თხრო-
 ბითა იმის რაჲსმე და ამის რაჲსმე. სხვისა აღსასრულისა მიმართ მიწვენილ-
 საჲთა ვ'რ იგი სამარადისოდ ვ'ემე მოქმედდინ აღთქმითა უწყებისა მასრე-

ბელთა გინა შემაწუხებულთა აღსრულებასა. და ამისთჳს ვეროდეს ჭბობდნან
 გულსა თჳსსა თავისუფლად მწუხარებათა-გან ესევითართა მათ მოღოდებათა ძლით
 ანუ ნამეტავის არცა ერთისა სიხარულისა მომატუებულისა-გან მათდა. ა'დ. ვ'ა
 მის ძლით უდებქმნილი უცნობელობითა თჳსითა უმძნეარესთა შთავარდების
 5 განსადელთა და ურვათა. რ' ესე ცხად უო ბრძენიან კელესიასტე. თქუა რაჲ
 ვ'დ: ვჰკობე მას უმწიარესად უფროჲს ნაელლისა. რომელსა მას. ცხად არს 207b
 ვ'დ სიბრძნესა და მეჭამრობასა გარსკულავთ-მეტეუფელთა კელეფენებისას. ვ'ა ბე-
 რუფლითა სიკუდილითა დამწყულსა რწმუნებისა [მი]სისა მნებებულთასა მოღოდე-
 ბითაცა შესაწუხებულთაჲთა ჯ' ვერმიმთხუვითა მსიარულმყოფელთაჲთა. რ' ერთ-
 10 კზის მოკუდების კაცი. ვ'ა მოკუდავისა ბუნებისაჲ. სოფო ესევითართა მრავალ-
 თა და სიზარდისითა და მიმყოფრებულთა ძრთა და მწუხარებათა მოღოდებისა
 ქუეშე შევრდომაჲ და კეთილთა და სიხარულეფანთა მიუმიხევედობაჲ ვ'რ არა
 სიკუდადისა უმწიარესად აწუენებს ეტევიარსა მას კელეფენებასა. სოფო რომელ
 იტყჳს კელესიასტე თუ გარე მოვიციეე მე და გულმან ჩემმან ნუ ორთა ჰგო-
 15 ნებ წარმომაჩინებულად. ვ'რმტა სხუად გულის-სხა ჰუე იგი და სხუად გული მი-
 სი. რ' განუყოფელ არს კაცი. დადათუ განიუთუების:.

VIII, 9-10. **ზ'ჲ ბოყოლ უაყოო სოქო ყაყოოხოჲ ბო-**
ბედიოთ აქმნაყოოხოჲ. იააბოყოო აქმნოცჳს ბ'ხოხო
ყოყოყო. იოდააბოჲსიხო აქყოთბოყოჲ ღელუ ღელ-
 20 **ლიხო ბობედიო ჯ'დნიბოდიოცჳდ' ბოხო. * ზ'ჲ ბე-**
ყოი ყოლიოყო აყობიოთაიო ღელყოფოცჳდ' ბოყოფ-
ლიყოყოიო ზ'ჲ ბობ'ბოხო-ჯ'დნი ჯ'დნიყობ'ბოხო.

212b

ცხად არს ვ'დ არა ეოველთა მიზე/ზობითისა მის სადმერთოჲსა დამბადებუ 213a
 ღობისა მიერ ქმნულთა. ა'დ ხევეთა და კეთილის-მოძულეთა კაცთა მიერ.
 25 რ'დნი იგი უსიზარტოებათა და ანგაჭრებათა. და ცილის-მწამებლობათასა წა-
 დიერ არიან მისღობელობასა და არასადა განძღებან ძრის-მოქმედებითა. და
 ბოროტთა საქმეთა შექმედლობითა. რ' ესე ცხად უო თქუა რაჲ: რაჲოღენსა
 ეკელმწიფოთა კაცი კაცისა მიმართ განმწიარებად მისა. რ' თჳსიმიფლობელო-
 ბაჲ სიტყუარისა და სიგნაურისა სულისაჲ კელმწიფე არს მიდრეკად წამსა თჳ-
 30 სისა წინააღრჩევისა მძლავრებისა და უდარესთა საქმეთა ზედაქუეშევისა მი-
 მართ. ესე იგი არს ფლობილ იქმნების ტუუილად. ცილის-მწამებულობად. შე-
 მასმენულობად. ანგაჭრებად. და მრავალსხედ და თითოფერად განმაწიარებულ

უოფად მოეუსისა რ'ღისა შემდგომად იტყუეს: მაშინ ვიხილენო უღმრთონ^{213b}
 საფლავად მიყვანებულნი. ცხად არს ვ'დ რაჟამს მძღავრ ექმნეს უუძღურესთა
 მათთა და თავად სიბოროტისა და მტაცებლობითთა და ანგაჭრებითთა ჩუელე-
 ბათაჲს მიიწინეს. მაშინ უკუე მოულოდებელად ზედამოსლვამან სიკუდილისმან
 5 დააკუთნა იგი ქუეყანად და საფლავთა მიერ დაფარნა. სოფო ამისდაგე მოწამედ
 კმობდა საკრწელი დაფითბა ვ'დ: ბოაკლდენ და წარწყმდენ უშჯულოებისა
 მათისა-თჳს. და კუალად. ვიხილე უღმრთოჲ ამალღებულნი და აღმატებული უღ^{36,38}
 ვიდრე ნაძუთამდე ლიბანისათა. და წარკდა. და აჰა არა იყო. და ვი-
 ძიე იგი. და არა იზოა აღდგილი მისი. შეუს შინა ვ'ემე ზედამოსლვითა
 10 მათდა სიკუდილისა მძღავრებისაჲთა საუკუნოჲსა წარწყმედისა მიმართ წარ-
 გდინებულთა და ღმრთისა-გან განშორებულთაჲ. რ' ამას ცხად ჰყოფს აწ სა-
 ხელი წმადისაჲ თქმულისა მის-ებრ: მოისვენ უღმრთოჲ რ' არა ისილეს
 დიდებაჲ უფლისაჲ.

VIII, 10-12. *გუე იქმნიჲს ქადოდექისჲ ყინჲ. ძიდუჲ-*
 15 *თაჲ ყისოჲთ ყიჲჲს. გუე ყიჲლჲჲ ჯებჲყაჲლჲ:* *
ძიდუჲთაჲ ჯიჲჲ ჯიჲს ქმნიოთ ქონიჲჯდნისოჲყადი
ბაჲქმეწოთ-ჯდნის ყაიხადრისოჲჲ მსოიხეჲყო.
ჯებჲთიჲს ჯაჲოთიჲჲჲსიჲ იქმნიჲ ჯაჲოთი ოჲოთიჲ
იქდნისოჲჲჲ ბედოგუ ბებჲთი იქმნიჲჲ ყაიხადრისჲ.
 20 * *ძაჲბჲოთმდნის ცაჲჲ გუე იქმნიჲ ყაიხადრ. ბიჲ-*
ძოთიჯდნის გუე სიყაიხიჲ-ჯდნის ბიჲრისჲ.

სოფო მათთა მათ უღმრთოებათა და ბოროტისა-მოქმედებათა თანამოქმედნი.
 საწყითთაჲ ამას შინა დაშთომილნი. აქებდეს და განსაქუმიელ ჰყოფდეს მათ სა-
 ქმეთა მათ-თჳს. რ'ღთა სიხენეშით და ბოროტად-მისხურებით მოქმედ იქმნეს
 25 იგინი. ვინაჲთგან მრავალთა ესევეითართა შეთნებელ არს ქაღაქი. და უმრავლეს
 არიან ბოროტთა ზედა შეთქმულნი მოსწრაფეთა და კეთილის-შეოფელთსა.
 რ'ღსა შეუთქმ თანაერთნებათა და ერთგანზრახვათა მათთა მომეუდართა მატებელ
 უოფაჲ. ამისთვის იტყუეს ბრძენი კვლესიასტე: და ესეცა აპოვება. რ'ღ არს
 ჩუეუღებთა მისი სიტყუაჲ. და კუედნისა და განწირვისაჲ. ცთომილთაჲ და
 30 ბოროტთა იტყუთა და საქმეთა-თჳს მოზოგნებულნი. ამისა შემდგომად გამოჰმანე-
 ბელმან მიჰყესა. რ'ღისა მიერ იძულებულ იქმნეს მიცვალებულთა უღმრთოთა
 მატებელ უოფად. უსაშუალოდ ზედადაჭრთო: რ' არა არს ქმნილი წინაგან-
 სიტყუაჲ მოქმედთა-გან ბოროტისათა მსწრაფელ და შემდგომი: არავინ

არსო. იტუჲს. მამხაღებელი უღმრთოთაჲ და ბოროტის-მოქმედებათა მათთა
 შეკდემულ შეოფელი და წინაგანსიტყუათა და ზედაჲს-ზედათა სწავლათა მიერ
 მამცემელი დაცაღებისა ტუეილისა მიმართ და სიბოროტისა მოძრავთა აღ-
 მარჩეველობითა ნებათა მათთაჲ. ანდ წარესნილად და უოგლითა თავის-უფელ-
 5 ბითა მოქმედებენ ბოროტთა. არაღვინაჲ მუენებელნი რადოთურით. ვინაჲ სხუ-
 თადა მრავალთა მიიხუშენ ზიარათა და თანამოქმედთა სიბოროტისა მათისათა.
 რ უმხილვებელთაჲ მათისა უღმრთოებისაჲ სხუათაჲ კაცთა გულის-სიტყუათა
 არწმუნებს და გულსაგსე ჭოფეს. ვნდ არართ უწესთა იქმან და ამისთჲს ეუფელ-
 ბიან სხუათა. რდითა იგინიცა შურად ბოროტად და კდამად მისვე მათისა და
 10 მსკავსისა | სიბოროტისა და სიმრავლეთა ძვრთაჲს ადიდებნიან და წარმართე- 216a
 ბიან მსკავსადვე მათსა მოქმედებად მათვე საქმეთა მათთა. რ ესე წარმოაჩინა.
 თქუა რაჲ ვნდ ამისთჲს გულსაგსე იქმნა გჴლი ძეთა კაცისათაჲ მათდა
 მიმართ ქმნად ბოროტისა. შერშე წარმოადგინებელმან თუ რაჲ არს ბორო-
 ტი. შეესუფლად შესძინა: რნ ცოლად. ქმნა ბოროტი. მიერითგან და სიშორო-
 15 სა-გან მისისა. რ ცოდვად ცხად არს ვნდ კარეშეიგველობით არს და საუო-
 ველთაჲ და ნათესაობითი სხელი უოგელთა ვნებათაჲ. და დაღათუ ურწმუ-
 ნოფოფთა ვინშე იტუოდის კაცთაჲს. დაღათუ ანკაჲ და მტაცებელუფოფთაჲს.
 დაღათუ ბოროტ ცილის-შწამებელ და შემსმენელთაჲს. დაღათუ შეძე და ბილწ-
 20 უფოფთა ცოდვისაგე თჳსისა ნათესაფისა ქვეშე დაწესებულად იპოებიან უოგელნი
 ესე ანდ მნებებელმან ჩუენებად განუოფილებისა აღსასრულისა. კეთილად-მისსე-
 რებისა ტრფილთა და მართლმადიდებელთა. და სსწრაფოთა საქმეთა. და ს-
 თნოებისა ოფელთა შინა | დამაშურაფთაჲს და კუადად წინაუგოთა ამათთა ანდ 216b
 მრჩეველთა და მოქმედთაჲს უსაშუვლოდ ზედადაჭრით:

VIII, 12-13. ძედბოთოჲ უსოჲ ოლოჲ ბჲ იქმნ უყას ლო-
 26 თოთო ჰაყოფილოთე იმბოთილეთი. მიჲ უყო-
 წიანჲჲს ოსოთილ-უგდნი შიოსილ * ზე ლოთოთო
 დოჲ უყას ოლოთილთილ. ზე დოჲ უგდნილ-
 უსოთაჲს ჴოჲჲს დქოთოთილ უსნილ. ოსაბოთო
 დოჲ უყას ჰაყოჲ ოსოთილ-უგდნი იმბოთილეთი.

216b

30 ესრეთ იტუჲს. ვნდ მე გულსაგსე ვარ და უოგლად-ჭეშმარიტი მატჲს
 სიმტკიცე. ვნდ მქონებელთა ვნემე შიშისა დმრთისათა წინაშე თუაფთა თჳსთა
 და მისსა მიმართ მეტუეფთა: განმსტყაღენ შიშითა შენითა კორცნი ჩემნი არა-
 სდა შეძრვისა მიმართ ჴეროგნისა და სთნოებითისა-გან დაწვნარებისა და

- წარმართებულთა მართლმადიდებლობითისა სარწმუნოებისათა შეკორტულებულად. ამას თანა სიტყუისა სიმათღლისსა ცხორებას შინა თესის მისკებულნი კეთილნი მიეცნენ სულსა მართლმსაჯულობისა მიერ. რაჲ არს დიდებაჲ და ნეტარებაჲ ზეშთაცათათა მათ ანგელოზთა და საცნაურთა შეშეობილებათა და წესთაჲ. შარ-
 5 ვანდელთა მიერ მშისა დიდებისათა მარადის განათლებულთა და აღვსებულთა 217a
 გამოთქმედილთა მით და საღმრთოთა სიხარულითა და შეჴენიერებითა. ხოლო უღმრთოთა და ბოროტთა და შეურაცხის-მოფუცლო საღმრთოთა სიმათღლეთა
 10 სს აზარაჲ ესევეითართა მისკებულთა ნიჭი მიეცეს რაჲთურთით. ანჲ ქირი და 2,9
 იწროებაჲ და გულს-წყრომაჲ და რისხვაჲ ყოველსა ზედა სულსა. მო-
 15 ქმედსა ბოროტისასა. რაჲსა დასამტკიცებულად კობს საღმრთოჲ წყუელი დაჲთა ვად შენ მიაგო კაცად-კაცდსა საქმეთა მათთა-ებრ. ხოლო მცხოვ-
 რებისა ჩუენისა სხარებაჲ იტყეს ვად: აღდგებოდინ კეთილის-მოქმედნი 61, 13
 აღდგომასა ცხორებისასა. ხოლო ბოროტთა მოქმედნი აღდგომასა საშ- 5, 29
 20 ჯელისასა: ყუად წყუელი დაჲნიელ და მრავალნი აღდგენო. კობს. 12, 2
 15 ქუეყანისა-გან მიწისა. ესენი უკუე ცხორებად საუკუნოდ. ხოლო იგინი
 სატანჯველად დაჴსრულებელად. ხოლო იტყოდის რაჲ ვად არა განაგრძობს
 20 დღეთა ჩარდილსა შინა. რი არა იყოს მოშიში პირისაგან ღმრთისა. ღმრთი-
 სს მიერ მოწვევადსა მას უღმრთოთა ზედა საწუთასვე ამას შინა მსწრაფლსა და
 25 სამართალსა რისხვასა ცხად ჰყოფს. რა ჩინდილად თათოუელისა კაცისა ამას
 ცხორებასა სასელსდებს. ვა მადიად წარმბრენელსა და მსკავსად ჩინდილთაჲსა 217b
 არამოფუტებისა შამართ განქარებულსა. რა დაღათუ არა ეოველთა უღმრთოთა
 მსწრაფლისა განუვანებისა და მადიადისა განსლვისა მამთუაფუელად ვჴნობთ
 30 ამიერ. ანჲ ცხად არს ვად თათოუელსა ნათესავსა და ნათესავსა შორის ესევე-
 თარისა რისკეულისა განსლვისა შეუმეველთა-თეს არს სიტყუაჲ ეკლესიასტესი:.
- VIII, 14 ზისი ჯბჲაყუცუ. მოიო იქმნიყუსი ყაოყ-
 25 ყაყნესიუ სიუჯუ. მოღჲყოყუ ყმოყნი ბჲითაჲოწი.
 მოღჲყოყუ ბოყოყყის ბჲითაჲ ბიბჲით იყუ
 ყიბჲოოო ილიბჲითაჲო. ჴუ ყმოყნი ილიბჲითაჲო.
 მოღჲყოყუ ბოყოყყის ბჲითაჲ ბიბჲით იყუ
 30 ყიბჲოოო ბჲითაჲოოო. ჴუ ილიყაყ: ილიყუ
 ჯბჲაყუცუ:.

218

უსიმათღლოდ და ყოველითურთ ცთომილად იბოების კეთილის-მძლეთა და
 ბოროტად-მადიდებულთა და უღმრთოთა კაცთა მიერ ქმნილი კეთილად-მისხურ-

ძალა-იყუდ ღელსიუ სააყრისუ² აქმირთი შაქი-
 ზისიუ შილსიუ³ ათაყყუ. ძალა⁴ ზილსიუ⁵ ყაყილსი
 ღელსი ძალა⁶ ზილსიუ⁷ ზილსიუ⁸ სააყრისუ⁹ ზილსი
 ღელსი¹⁰ ათაყყუ¹¹ ყაყილსი¹² ღელსი¹³ ღელსი¹⁴ ღელსი¹⁵
 5 ათაყყუ¹⁶ ათაყყუ¹⁷ სააყრისუ¹⁸. ძალა¹⁹ ღელსი²⁰ ღელსი²¹
 ყაყილსი²² ღელსი²³ ღელსი²⁴ ღელსი²⁵ ღელსი²⁶ ღელსი²⁷
 ღელსი²⁸ ღელსი²⁹ ღელსი³⁰ ღელსი³¹ ღელსი³² ღელსი³³
 IX, 1. თელსი. * ყაყილსი³⁴ ღელსი³⁵ ღელსი³⁶ ღელსი³⁷ ღელსი³⁸
 ღელსი³⁹ ღელსი⁴⁰ ღელსი⁴¹ ღელსი⁴² ღელსი⁴³ ღელსი⁴⁴.

- 10 უმსგავსად და ურთიერთად შეუტყუებელი წინადადებად იქცეა. ცხად
 არს ვ'დ სახიერთა და კეთილად-მსახურთა და უღმრთოთა და ბოროტთადასა. წა-
 რშობინა. და წინაუგმა ცვალებანი ნაცვლის-მიმღებულობათა მათთანი. ვ'ა გარე-
 შენი საღმრთოდას მართლმსაჯულობისანი. განკმნა. და არაჲ ღირსი შეწენარე-
 ბისა საჭმე ზოა მოქალაქობას შინა ბოროტად-მსახურთა კაცთასა. რაშლისა-
 15 თესტა თანაშეტყუებითა სსუათა უსახურებათა და უღმრთოებათა მათთადას საჭე-
 ბელად დაღუა უკაცობრივესი იგი საჭმელთა და სასუმელთა მიერ შემშინებელი
 შეუება მხოლოდ მათ ოდენ შორის შემწერელმან და შემწერელმან ეპეო-
 თართა კაცთა კეთილსამან. ვ'ა არაჲს სსუსა შემძლებელთა. ანუ თუ უფროს-
 და ითქმოდელ. ვ'დ მწებებელთამან მოგებად კეთილსა აწინდელს ამას ცხო-
 20 რებასა. რ'ლთა არცა რაჲ მერმეს მას ცხოვრებას ზოთნ ეოვლად რაჲთურთით
 გარნა ზოლო საწუთოდას ამისა ესე შეუება და მხარულებად. და საჭმელთა და
 სასუმელთა მიერ ნუკევა. რ' კნინდა და კიბას ვ'დ ეოვლთავე კეთილთა. სა-
 წუთოთადა და საუკუნეთა-გან. დაუკლიან თაგნი ნეფსით მათ. რ'ლთა ეოვლისევე
 უსამართლოდას საქმისა და უწესოთა მოგონებათა და მადიდებულობათა და ამო-
 26 თა შეუებათ დაურწმუნებან იგინი. ვ'ა შესატყვისად და ჯეროვნად მსმენელთა.
 თუთ მის საღმრთოდას მართლმსაჯულობისა მიერ მიგიღებდეს კეთილი თქუ-
 ენი ცხოვრებასა შინა თქუენსა. და ამისთვის აწ იგუემებით. რ' ცოცხლ რაჲ
 იუვენით გრძნობდას მზესა ქუეშე და არდა დაფარულ ქუეყანისა მიერ. არცა
 ერთი ზრუნვაჲ გაქუნდა ეოვლისა-თჳს საუკუნოდას. ამისთვის აწ შესაბამისი უღმ-
 30 რთობათა თჳსთანი ჳზოენით მისაგებელნი. ესენი რაჲ მოვაცნენო. იტყუს
 ბრძენი ეკლესიასტე. მივეც გული ჩემი ცნობად სიბრძნისა და ხილვად
 მიმოტაცება. ქმნილი ქუეყანისა ზედა. რ'ლისა თანამკედრად მქონებელნი
 ბოროტნი და კეთილთ-მოქმედნი არა სცემენ ძილსა თუალთა არცა მრუ-
 ჳსლ 131,4

ლსა წამთა. ად უოველთა დღეთა და დამეთა განიზრახვენ მართალთა და
 თიღმისხურთა კაცთა-თჳს განზრახვითა ბოროტთა და უსამართლოთა. რა თითო-
 სახეთა და მძნეარეთა სატანგველთა მიერ აღადონ ქვეყნით საკსენებელი მათი.
 და რა ვინამათგან წწრთქუა ვად უწეი მე უოფადი კეთილი მოშიშთა ღმრთის- 220ა
 თაჲ. წინამოასწავს საწწრმეტუეულომთა სუფითა. ვრ ვეკონებ. კეთილი იგი. წთა
 მთცქუელთა და მოწამეთა ღმრთისა მიერ მისაკებელი სასუფეველსა შინა ცათა-
 სსა. რელთა მიმართ ხედვითა სიმერით თავს-ისხნეს ტკივილნი და შრომანი ბე-
 რეუელთა სახითა სატანგველთაჲთა აღსრულებულთა. ამისა შემდგომად თქუა
 უოფადი ამაგებაჲ ქმნილი ქუეყანასა ცხად არს ვად ცრუთა მიერ და ბოროტად-
 მისხურთა კაცთა. რელ არს გვალებად იქსა მართალთაჲსა უსამართლოთა მი-
 მართ და უღმრთოთაჲსა კეთილად-მისხურთა მიმართ. და წინამოასწავს სიტუე-
 ათა ამით მიერ უღმრთოთა და უმეუფოთა მეფეთა და მძღაერთა კარმთქცევი-
 თი იგი და განდრეკილი საშეელი. რელსა ჭეოფედეს კეთილად-მისხურებისა მო-
 დუწეთა და ჭეშმარიტებისა წინამბრძოლთა და უსაუფუელისა სარწმუნოებისა
 ჩუენისა მოწამეთა მიმართ. და დუწელსა შინა ღმრთის-მისხურებისასა მომედგრე-
 ბულთა და დიქნისა მათისა მწწმუნებულთა უარის-მოფეულთა მიმართ. და ესე
 უოველნი რაჲ დირსად ფრადისა ბრალობისა დასხნა და განკტმნა. შემდგომობი-
 სა-იერ სიტყუსა მოაწია თქუმაჲ და შესწავებაჲ უწესობასაჲ მამოტაცებისა. რა 220ბ
 დღე და დამე აქენდა ბრძოლისა მიმართ წმიდათაჲსა განბოროტებულთა მათ. რა
 დახადულ უონ და დაკნინელ ქებისა დირსი სიმკერცელე ღთის-მოუყარისა და შენი-
 სსა აღრჩევისა მათისაჲ. ვინამცა ესევითარისა ამის სიბრძნისა მათისა წარმოამჩინე-
 ბელი კუაჲდ იტყუს: და ვიხილე ყოველთა თანა ქმნილთა ღმრთისათა.
 ვად ვერ ძალ-უჲ პოვნა ქმნილი მოქმედისაჲ მზესა ქუეშე. რა არა ცნეს
 და არცა გულის-ხმს ვეგს. ად ბნელსა შინა თჳსისა სიბრძნისა ვადოდეს
 მეტუეულნი ქებისანი ვად შერ შერმქმენ მე და თქრომთ-ქანდაკებულთა და
 ძელით-წანსაგებულთა კერზთან ღმერთი ჩუენი ხარ შერ. რა ვერ უძღეს
 გულის-ხმის უოფადი მრავლისა უნებოებლობისა-გან ვად უოველნივე ხადულ-
 ნი აკებულნი და ღმრთისა მიერ დაბადებულნი ნიფთნი სამსახურად კაცისა
 შეუქმნიან შემოქმედსა. ად ესევითართა ცთომილთა და სუფელთასა ეტყუთა
 მიმართ მიდრეკეს. და ამისთჳს რაჲოდენიცა მოსწრაფებაჲ დადევს ელდენთა
 შორის ბრძანდ-სატანებულთა მათ ძიებად მსოფლიასა ჭეშმარიტისა ღმრთისა.
 ვერ ზოეს. ად ამოა იქმნეს გულის-ზრახვითა შინა მათთა. და დამენლდა^{რომლი} 21-22
 უგულისხმობა გული მათი. მეტყუელნი ბრძენყოფისანი განცოფნეს. სო- 221ა
 დო მე ესე უოველნი. იტყუს. განვიხილენ რაჲ და განვიცადენ გულისა ჩემითა.

ზედამიწეებით შევამცნე და ვცან ვ'დ მართალნი და ბრძენნი და საქმენი მათნი წინაშე ღმრთისა არიან. დაღათუ მკუდრად საკანებელ იქმნეს წინაშე ოფაღების უგუნურთაჲსა და განბოროტებულ შერაცხილ იქმნა განსლვაჲ მათი უკუდაგებითა სავსე არს სასოებაჲ მათი. ესენი უკუე წ'წუეუელ-ებრ წინამოასწავნა ბრძენიან გ-
 5 ლესიასტე უღმრთოთა მეფეთა და მძლავრთა ბორცუეულობისა და კეთილდ-
 მისხურებისა მოღუაწეთა და ძლევაშემოსილთა მოწამეთა-მიმართისა მძნეარებისა-
 თჳს. რ'ლთანა მოღუაწებრივთა წუობათა მუშაკობანი და მრავალფერნი და თი-
 10 თოსახენი წუღუღებანი და გუემანი. ზენასა ზედა და სანესურსა საკურთხეველ-
 სა ღმრთისასა. ვ'ა სულელნი საკუმეველნი. შეწირულ იქმნეს და მუნ აღიწერ-
 15 ნეს უტუეულად მოწამედ და ქადაგად სიძინის. და ყოველთა ღმრთისა-მიმართისა
 სიყუარულისა ღუაწლთ-შემოსილთაჲსა | და მოძაგებისა-გან და სიძულადისა სავ- 222b
 შმაკლას კერძოთა სცნოურისაჲსა. რ'ლთაგა განურჩეველად და განუნსველად უფ-
 რომსდა სათქუმელ არს. ვ'დ გარემოცვევით და წინააღმდეგობად ამაოცნობანი
 იგი და ბოროტად-მისხურნი უწოდდეს სახელთა და აზნობდეს იჭუთა და შე-
 20 სცვლიდეს ბუნებასა საქმეთასა და ჰგონებდეს კეთილსა ბოროტად და ბოროტსა
 კეთილად. და ნათელსა ბნელად და ბნელსა ნათლად. და ტკბილსა მწარედ და
 მწარესა ტკბილად. სიტყვას-ებრ სიღმრთოჲსა წერილისა. რ'ლისა წარმომაჩინე-
 ბელმან ბრძენიან ეკლესიასტე უსაშუვლოდ ზედადაჰრთოთ.

IX, 1. **ზე სიყაყედითაოთიხელდე ზე სიძიყოთიხელ**
დითიუ დიძის შიქსიოჲსი ხელსა. ყაყიყოთიუ კოჩიხელ
ყოხისიუ შიქსიუ დეშეყოყდე ყაყიყოთიუ ყოჩიუ.

223a

20 ცხად არს ვ'დ ამაოცნობათა და კეთილმისხურისა უსამართლოდ და უსა-
 მართლოჲსა კეთილმისხურად სახელის-მდებელთა შორის და ამათ სიღმრთოჲსა
 წერილისა ესრეთ მეტუეულისა-გან უარქმნილთა ვ'დ რ'ნ თქუს მართალა უსა-
 25 მართლოდ. ხოლო უსამართლოჲ მართლად. არაწმიდა და საძაგელ არს წინაშე
 ღმრთისა ხოლო სიტყუენი ესე. ყოვლისავე ჟამისა და ყოვლისა ნათესავისა და 223b
 ნათესავსა შორის გამოჩინებულთა. უღმრთოებითა განლიცებულთა კაცთა შეე-
 ტუეუებიან. ვინაჲთკან მარადის სავსე არს ესეკითართა მიერ ცხორებაჲ ესე.
 რ'ნი უსამართლოთა და ცრუთა მშვეკრთა ბუნებასა ზედა საქმეთასა ტუეალოთ
 30 შემოიხუშენ. ხოლო უფრომსდა მათ ჟამთა შეეტუეუებიან. რ'ლთა შინა ჰგეშმარ-
 ტებასა სძლეოდეს ტუეალო და უსამართლოებაჲ და უღმრთოებაჲ მსძლავრობდეს
 კეთილმისხურებასა და სიმართლესა.

თავი მეექვსე.

მიზეზი მეექვსისა თავისაჲ.

- ასწავებს ამასტა თავსა შინა ვითარმედ საშუაღნი იგი ზოგადნი. სიმრთე- 2241
- ღესა ვიტყვ და სწეულებასა. სიგლასაჲსა და სამდიდრესა. რომელთა იგი
- 5 უწოდეს. სასწაოთა არიან მართალთა-თჳს და ცოდვილთა. ასწავებს უკუე ცოდვითა მომკუდართა-თჳსცა და საღმრთოდ ცხოველთა-თჳს. და თუ ვითარ უფრომს [არს]. სასოებაჲ: კეთილ არს ძალილი ცოცხალი ღოგმისა მკუდრისასა. მერმე მიიღვალბის საღმრთოთა სიტყუთა მიმართ ზურისა და ღვინისა და ზეთისა და სათნოებათა მიერ განსეტკუებულისა სამოსლისათა. დედაკაცისა მიამ
- 10 სკავებელი ეკლესიისაჲ უმოდურის კეთილთ-მოქმედებასა-თჳსცა და იტყვს. ვითარმედ არა სრბაჲ. არცა სიბრძნე. არცა სიმდიდრე სარგებელ ეყოფვიან მჭონებელთა. ცხად არს ვითარმედ თვნიერ შეწევნისა ღმრთისა. მოაკესენებს უცნაურებისა-თჳსცა სიკუდილისა. თევზთა და მიერინეველთა მიამისაკავსებელი კაცთაჲ. ხოლო ქაღაქად ეკლესიასა სახელ-სდებს და ბრძოლისა დიდისა აღმა-
- 15 დგინებელად მის თანა ეშმაკსა იტყვს. და ვითარმედ ესე ქაღაქი ცხონდეს სიბრძნითა ჩუენ-თჳს დაგლასაგებულისა უფლისაჲთა. და იტყვის ვითარმედ ბრძენთა სიტყუთა სასმენელ იქმნიან უფრომს | ურწმუნოთა კმობისა. და ვითარმედ უძ- 2242
- ლიერეს არს სიბრძნე ვაჟუ-ტურთა საბრძოლველთაჲსა. და ვითარმედ მწერნი ზეთსა მენელსაცხებელთასა განჭრუნან. და ვითარმედ სიმცირე სიბრძნისაჲ
- 20 უადრეს არს მრავალსა დიდებასა უკუნურთასა. მერმე მოაკესენებს ბრძნისა-თჳსცა და უკუნურისა და აძენებს განკრძალულოთასა საეშმაკოთა ზეღამოსლგათა-თჳს. ასწავებს უკუნურისა დიდმოქაღვლობასა და მდიდრისა. ნებისთ თავსა თჳსსა და მამაბლებელისა-თჳს. და ვითარმედ მრავალგზის ვიდრემე მონანი ცხენთა ზედა სხენან. ხოლო მთავარნი ქვეყანასა ზედა ვლენან. და ვითარმედ რომელი. ზაგუ
- 25 ვასა ჭკერვიდეს ვისთჳსმე მის მიერვე განხიწწნების. წარმოიტყვს ღოგმისა-თჳსცა სცნაურისა და გუელისა მებერისა და ქვათაგანმურელისა ვისთჳსმე. და შეშათა მკოდლისა და ვნებულისა კოდასა შინა. და გუელისა მცემარისა და მსახრავლი-სა. ამის შემდგომად აქებს სიბრძნესა და განჭედის უკუნურებისა და იტყვს უმე-ცრებისა ღასაბამთა და ღასასრულთა-თჳს. და კუადად შესმენს უკუნურებასა.

- 30 IX, 2-4. მოქმედყოფილი ყოით მდინათოისდ ზე
 თქმითთაისდ. ღყოთოისდ ზე ცათაისდ.
 ქმრისდ ზე ღყოქმრისდ. მოქმედყოფილი

გენგა ვინმე უნდარი და მცირენი და უოფლითურთ უმატიონი და შეურაცხმნილნი მსგავსად ძაღლთაჲსა. სოლო უდმრთობათა მათაჲ [გან] მომეუდარნი და უწინარეს მათსა დაუფლეთა მიმართ მისრულნი ბოროტთა იქუთა და არაწმიდათა საქმეთა შინა ვერდარს მიემთხზენ რასავე უმჯობესად შეცვალებისა. დაღათუ ივენენ მთავარნი ვინმე და მდიდარნი და მეფენი და ძლიერნი რწლთა ძლი მთავრობისა | სწუთოჲსა მათისა მსგავსებულ იუოს ღომთადა და რამეთუ ეტერა მკუდარ იქმნეს და წერილისა მის-ებრ შეაყენა დმერთმან მათ ზედა. და ესე არს რწლსა იგი იტევს ეკლესიასტე: არს სასოებაჲ. რამეთუ ძაღლი ცოცხალი იგი კეთილ უფროჲს ლომისა მკუდარისა. მსგავსად ძაღლისა უმატიონი 10 ქმნილი და შეურაცხი უნინობითა და სიკლახაკითა და ღავრდომილებითა უკეთეს უოფად ითქუმის. უადრესისა მიმართ შეცვალებისა მიერ უფროჲს ღომისა ზუგეისა და დიდად-მოჭადულისა ძუელ სდმე ზორფერსა ზედა და გურგანსა. ეფერეთა ქვათა და მარგალიტთა მიერ განმუენებულსა. სოლო აწ მკუდარად მდებარისა და ამისთვის არცა ერთისა განმართებისა და უმჯობეს ქმნისა მიმართ 15 მოსდგისა ჩუენებად შემძლებელისა. რამეთუ მას ცხად ჭეოფს შემდგომისა სიტყვსა მიერ ვ'დ ცხოველნი სცნობენო. რამეთუ მოკულებიან. და მკუდარნი არა არიან მეცნიერ არარაჲს. და არა არს მათდა მერმეჲ სასყიდელი. რამეთუ დივიწყა საკსენებელი მათი. და სიყუარული მათი და სიძულელი მათი და შური მათი ეგერა წარწყმდა და ნაწილი 20 ლი მათი არა არს მერმე საუკუნოდ ყოვლისა ქმნილისა თანა მზესა ქუთუე. რამეთუ თვსთა უდმრთობათა და ცოდვთა შინა მომეკუდარი. დაღათუ წარჩინებულ იუოს და დიდებითა ბრწყინვალე და გარდაცემული სიმიდირითა და განმუენებული უოფლით-კერძითა დღეკეთალობათა საქაფულობითა უდარეს იზოების ღავრდომილისადა ვისმე უკლახაკისისა და უმიდაბლესისა და დაბეჭუდითა ძონძითა შემოსილისა: გარსა ცოცხლისავე და არა მომეკუდრისა და 25 კეთილსა სასოებასა მოჭტევისა და ცხოვნებისასა ჯერეთა მქონებელისა. რამეთუ მას თანაწარჭევის უოფელნი და მის თანავე უწინო და არაარს იქმნეს. რწლთა მიერ განმართებაჲ და უმჯობესისა მიმართ წარმატებაჲ იქმნების არცადა სულიერთა მოქმედებითა. ესე იგი არს სიუფარულისა და სიძულელისა არცა კორტა- 30 ღლთა ორდნითა ქონებითა მოჭტევისა-თჲს და შენახებისა:.

IX, 7-8 ზაყიუჭ ცუდჲ სიღდისაყოთი იაყისა ყელსა
 ზე საყ ჯაყითოთჲ ჰყოითოთჲ იაყისა ყელსა. ძიდ-
 ზყოთაჲ იუჯიოსჲ სიღთისა იაყისჲ იბჲყისთბდს

ქმნილიყო ყოფნა. * ყაყაყილიც უცხივს უყვინელი
სიღმასილიყო ყოფნა თუთის შუა სილთა თაღისი
ყოფნიც ნიჟ მადელოშვილი.

- გრძნობადისა-ებრ და სანინოღის სიტყუათა ამთ თარგმანებისა მსწავლე-
5 ლად მტონიეს ესე გეგმისათა და მტეგებულობისა უგულებელს-ყოფისა ბორო-
ტათა და ჭეშმარიტებისა მბრძოლეთა კაცთა ღირსულობათა და გულარძნითა
აღაგათა და რა ცხოველ იყვნენ სიმარტოვითა გულისათა და უზაყუელა-
დობითა ღმრთისა-მიმართისა სარწმუნოებისათა. და ზერსა ჭამდენ სანარსუდითა
და ღვინოსა სუმიდენ კეთილთა გულისათა და არასადა მადრკებოდენ სიტყუათა
10 მამართ უკეთურებისათა და გულარძნითა მოქალაქობათა. ად უფროდსა სი- 230a
წრფივითა გულის-ზრუნვითათა და ძალისაგებთა მოწაფეობათა და ჭეშმის-
მოქმედებათათა ცხოვრებოდენ. რდთასა ქცევისა და საქმესა ცხად არს ედ ღმე-
რთიდა სთნო იოფის. და რამეთუ მოქმედებათა შინა ესევეთართა სიმარტოვითა
მგაღთა კაცთასა და სისოებით მოქალაქეთასა თუთრად იბოებიან სანოსუენი
15 მათნი უოგელსა ესმის. რდ არიან კეთილნი და ნათლისა-სახენი საქმენი. და
არაოდეს მოაკლდების ზეთი თავსა ზედა მათთა. რამეთუ სიტუბოებითა მოქმე-
ნათათა და მკასნებულობითა ღმრთისათა ნაცვალად მიიღებენ ღმრთისა-გან უო-
ვლად-წმიდისა სულისა შეწვენიათ მადლსა განმარწენებუვლად თავთა და უო-
ვლასავე ცხოვრებისა მათისად. ხოლო ადევანებითა თარგმანებზე უმადლესისა და
20 უსაადუმდოესისა მიმართ გონებისა ამთ სიტყუათათა ადმიფვანებს ჩუენ. მომ-
თხრობელი გულის-სმის უოფისა საიდუმლოდსა და ზეცისა ზერისა. ზეცით გარ-
დამოსრულისა. და სოფლისა ცხოვრებისა მომცემელისა. და კუვლად სანარსუდისა
ღვინისა კეთილთა გულისათა სულისა. ცხად არს ედ გუერდისა-გან ჭეშმარიტებისა
ვენაკისა ადმოცნებულისა ესმის ცხოვრებასა შემოსილისა გნებისასა. რდთა-თვს იტ-
25 ვს სანარებზე მაცნოვარებისა ჩუენისა: და მოილო ჰური ივ. აკურთხა და 230b
პრეტა წმიდითა მისთა მოწაფეთა და მოციქულთა: მიიღეთ ჰამეთ. ესე
არს კორცი ჩემი თქუენ-თვს განტხალი მიხატევებელად ცოდვთა. ეს-
რეთვე სასუმელიცა და თქუა: სუთ ამის-გან ყოველთა. ესე არს სისხლი
ჩემი ახლისა აღთქუმისა. თქუენ-თვს და მრავალთა-თვს დათხეული მი-
30 სატევებელად ცოდვთა. რამეთუ ესევეთარისა ზერისა მჭამელნი და საიდუ-
ლოდსა ამის ღვინისა მსუმელნი ნამდვლვე კეთილ და მხარულ იქმნებიან და კნი-
ნდა და კომბენ ედ: მოგ სიხარული გულისა ჩუენთა. ხოლო გვკონებ ედ
ესევეთარი ღვინო წიგნისა შინა იგუთასა ცხად უო გუთთანან სიბრძნენ

დმრთისმან. ქრისტემან მაცხოვარმან ჩუენმან. მეტუეულმან ესრეთ: მოვედით ²³³
 ჰამეთ ზური ჩემი. და სუთ ღუნოჲ. რ'ი განგზავე თქუნ. საიდუმლოჲს
 ზარებისა სიტუჟას გამოისხველმან. რამეთუ ღირსებით მიმღებულთა მისთანი
 უოგელსა ჟამსა სომოსელნი. რ'დ არიან საქმენი ნათლისანი. სეტკა იზოებან
 5 მსგავსად ნათლისა. ვ'ა უფალი იტუჟს სსარებათა შინა: ესრეთ ბრწყინვედინ ²³⁴
 ნათელი თქუენი წინაშე კაცთა. რ'ა იხილნენ საქმენი თქუენნი კეთილ- ^{5,16}
 ნი და აღიდებდენ მამასა თქუენსა ზეცათასა. | ა'დ ზეთიდა ზედა თავისა ^{231a}
 მათისა იზოების სამარადისოდ განმავრცებულად. ესე იგი არს სულა ჰეშმარი-
 ტებისაჲ. რ'ი ჰვარავს მას და უოგელსავე მტოდველობითისა განცდისა-გან
 10 გამოაქსნის:.

IX, 9. შ'ე უღუოჲ ღუაძიოცჲო შ'იჭ'ეძეღუძიოც. იაჲ-
 ზოოი ყოყყოღიო ყაყოყოთოჲ შ'იოთოჲ ღუა-
 ძიოცჲო ღებეყოცჲო ყოყიოცოცჲო. იაჲზოო-
 ნი შაგუღნიჲს ყოწი შ'იოცჲო ყაყოცჲო. ირებოთოჲ
 15 უჯი ჩუოოი ღიჲს ყოწიშ'ე ღუაძიოცჲოც ყოწი
 ყოწილ ზ'ე ყოიბეძეღუძიოც. იაჲზოოცჲოც ყოწი
 ყაყოცჲო შ'იოცჲო ყაყოცჲო.

შემდგომად ბრძანებისა. რ'ა კრძალულებით ჰამდეს სიხარულისა ზურსა და
 განმარტებულობითა გულისთა სუმიდეს | ღუნოსა და არა მადრკებოდეს დრკუთა გუ- ^{232a}
 20 ღის-სიტუჟათა მიმართ. სწავებს კუაღად. ერთისა ზოლო დედაკაცისა ქონებისა
 მამაკაცსა. ზირველითგანვე მის მიერ შეუვარებულისა და მიუვანებულისასა. და
 კუაღად რაჲთურთით არასდა ცნობასა სხვასა უოგელთა შინა დღეთა აქამს ამის
 მსხეუმობისათა. ა'დ რ'ა ერთი კმა იუოს ერთმან. სიტუჟას-ებრ და სოზღერასა
 დამბადებულისა და მეტუეულისა ვ'დ: არა კეთილ არს მარტოჲსა ყოთჲ ა- ^{231b}
 25 ც-საჲ. ჟქმნეთ მას შემწე მისებრი. და ესრეთ მიმღებულმან ერთსა გუერდთა
 მისთაგანს. კორცითა აღუესო ნაცვალად მისა. და გუერდი. რ'ლი მაიღო. ს-
 ხედ და ხატად დედაკაცისა შეჭმხადა. ესე უგუო არს მადემული კაცისა ნაწილი.
 რამეთუ ერთი გუერდი ბუნებისა მისისაჲ იუო განცხადებულად. ესე იცნო. ეტ-
 30 უჟს. უოგელთა დღეთა აქამს ცნობებისა და ამოებისათასა. ზოლო სხვასა ნუ
 სადა მეცნავ ექმნები რაჲთურთით. ზოლო ამოებად ცნობებისა სხუელსდვა ქცე-
 ვადობასა და მიმოცვალებას თითოეულისა კაცთა აღრქევისას. რ'ლთა მიერ
 მრავალგზის სატოდველთაცა მოგონებათა მიმართ უცნობელობით და დაქსნილო-
 ბით მიდრკების სწავლობელი კაცი:.

282b

IX, 10. 'ყაყოლინო. იოცაშ'ილინოჲ ყაყოლინო
 ჰენ ყოწმენ ქიშნეშ. იოცაშ'ილი იოცო
 ქიშნო. იოცოთოჲ იოცო იოცო ქიშნოთ
 ზე ზუა-
 ლო-სიდეყოდო ზე ჰიდეყოდო ზე
 სიდე-
 ლო ჯაჯაღოთიჲ ყიწი. სიდეჲ
 ყოწმენ ლოცოღო
 ჰიწი.

5

10

15

20

25

30

კეთილ მოძღვარ და განმზრახ ბრძენ ცხოვრებისა კაცთაჲსა იპოების სა-
 კრველი ეკლესიასტე. რამეთუ შეუნანებელისა და ძალის-ებრ კაცობრივისა
 უტოდველისა მოქალაქობისა ხატთა წინადაუსახვეს შემიდგომითა თჳსთა და ას-
 წყებს. რა არცა ერთი რაჲ უდებოთ და დაუტონ. ძალის-ებრ კაცობრივისა
 ბუნებისა. რაჲოდენი რაჲ საიდეებულად ღმრთისა. და მცნებთა მისთა დასაცვე-
 ლად სრულ იქმნებოდეს. ად დაღათუ ღოცვამა სათანადოჲ იუოს და დიდების-
 შეტუეულებამ. ანუ გონებითი ხედვამაჲ ენათა სიტყუთამა. ანუ კრძალულებამ. და-
 მარხვამ [და] თითოსახეთა ჭამადთა-გან განუენებამ. ანუ მოწყალებამ და ქველის-
 მოქმედებამ გლახკათამ. ანუ მართლმსაჯულობამ და დაუფარველი განმანებამ
 ჭეშმარიტებისამ. ანუ ეკლესიამერობამ უმშავროთა მსაჯულთამ და უღმრთელ-
 თა მთავართა მიმართ მიმიძღვრებულთამ. რა უოველთავე ამით და მსგავსთა
 ამითთა სანეთა სათნოებისათა უდროებულად და უოველთა გულისმოდგინებითა
 აღასრულებდენ. ეწლა ჟამი ესე კეთილთა მოქმედებისაჲ მდგომარე იუოს. რამე-
 თუ მუნ არღარა არს ჟამი რათავე საქმეთა ქმნისამ. რადიკა წარმოაჩინა თქუმი
 ედ: არა არს ქმნილი და გულის-სიტყუთა და მეცნიერებამ და სიბრძნე
 ჯოჯოხეთსა შინა. სადა შენ წარხუალ მუნ. არა თუ ვითარცა განძახხდა
 და სრულიად განქერიდა თანანერგთა თჳსთა გულის-სიტყუთა სული და არსე-
 ბითსა შეცნაურებასა და სიბრძნესა. ად რა გერდარა ძალ-უც შემიდგომად ამერ
 მიცვალებისა ქმნამ აღსარებისა და შენანებისა მათ-თჳს. რანი კორცთა ეცო-
 ღვნენ. გერცა შეცვალებამ უმჯობესთა და საცხოვრებელთა მოქმედებათა მი-
 მართ. რა თანად ორივე არს კაცი. ცხად არს ედ სული და კორცნი. და უოვე-
 ლი წარმართებამ ანუ ცოდვამ. ზოგად ორთავე მიერ ქმნილი აქა. ორთავე მიერ
 მიმდებულ იქმნების კურნებისა. არა არს უკუე ჭოჯოხეთსა შინა სიბრძნე და მე-
 ცნიერებამ და გულის-სიტყუთა. სადა შენ წარხუალ მუნ. ცხად არს ედ აღ-
 მართებამ და ცხოვნებამ. და ამისთჳს ამცნებს რა არარამ საცხოვრებელთა და
 სულისა სარკველთაგანა უდებოთ სანუთოსა ამას შინა ცხოვრებასა. ად უო-
 ველთა ძალითა მოქმედებდენ მათ.

IX, 11-12. ზაყარიაჲლ ზე ყოყოთჲ შიქისე ქაოყყო
 ყიჲ ჯიხე სიყვარულითჲ ჯიხი სიხედა. ზე ჯიხე
 ძიროჲსითჲ გჳსიხათჲ. ზე ჯიხე გჳსიხილთჲ
 ყაოყო. ზე ჯიხე ჯუაოთი-ღჳიოჲსითჲ სიჲზი-
 შიო. ზე ჯიხე ჰელნიოჲსითჲ სიღჳითაო.
 5 ძიღჳითაო ყიჲ ზე ყიჲთაოყიჲსი ყიჲთაო
 ჰეო ყაოყოთჲ. * ძიღჳითაო ყიჲსი ღნი ჯე-
 ღჳნი ყიჲ თაო. ყიჲ თიჲქნი შანიღჳიო-
 10 ჳაოთნი სიღჳიოყიჲთიჲ გჳსიხათჲ. ზე ყიჲ
 ჰიჲნიოყიჲთნი ყიჲსიხაოთნი ჰეღჳითჲ. ყიჲ-
 სიოთ ჰაიჲღჳიოყიჲსი სიოთი ჯეღჳიოყიჲსი
 სი ყიჲსი გჳსიხათჲ. სიღჳიოჲსი სიჲ
 ჰეღჳიოჲსი ჰეო სიჲ ჰეღჳიოყიჲსი.

- გინაჲ იტუჲს მიტუგჳას გარემომტუგჳას მათ მისთა თრიაღთა ზრუნათა და
 15 უოგჳით-კერძთა სურათა-გან. რწნი აქუნდეს. გჳ მეფესა და მსაჯულსა. და 234a
 მმართველსა ღმრთის მიერ კელთ-ღებულისა მისდა ძნაღ ადსარიცხეღთა მათ
 ისრაელის ერთა მთავრობისას. რამეთუ შეგტუგებოდაჲ მას უგაღთოთაჲ
 ღლითი-ღღე მუგოზრითა სურათა და განსაგებელთა შინა. ამიერ უგუ მთ-
 20 ვიქტ. იტუჲს. ესე იგი არს. წინამდებარეთა საქმეთა შეტუგულობაჲ დაუტუგუ.
 და აწ განსხილველისა მის ხედვისა მიმართ მთავრიდჲ გონებაჲ და ვიხილჲ.
 ცხად არს ვღ სანაურთა თუღლითა. ვღ არს უოგელმან მალეთა თუგთა მუ-
 25 მუგელმან და თღ სუბუქისა სრბისა მომტუგელმან ნიჲი ძღუისაჲ მიიღოს.
 რამეთუ მრავალგზის ბრუქმისა რაღსჲ ანუ მუბრკოლეებისა მიერ უდარესად
 გამონდის წინამდებომ ბრძოლისა. ვღ არღალა ძღიერთა-გან აქეს წარმართე
 25 ბუღუბაჲ ბრძოლისაჲ და ბუნებოთისა ძღისა მიერ შეწეგნაჲ წინამდებომად
 ძღუესა. რამეთუ იუვის თღესჲ რომელ უუღღუგისთა და უმღაღესთა-გან
 ძღუელ იქმნან უღღიერესნი. გჳ წამეს გოღათ გჳისა მღღელ გამონანუ-
 30 ღი იგი ურმაჲ დათი | ვღ არა ძღიერებაჲ ცხენისაჲ თრია. არცა სხელ-
 ბარკაღნი მამაკისანი სონდეს. ვღ სონდეს თუღალსა მოშიშნი მისნი
 და მოსაგნი წყალობისა მისიანი. სიღჳთ რაჲ ვინ თქუჲს ღლითი-ღღე სჲი-
 30 რთთა-თჲს საზრდელთა ბუნებისათა ჰურისა და სხუთა გეგუგოართა-თჲს. ნუს-
 და მრავალწაღელთა და ბრძენთა მიტუგუდ არან თუგოთს. ანუ წინაუგით
 უსწაღელთა და გარნა გუთიღად ცხად არს. ვღ მენაგეთაჲ და მსაჯელთა. არღ

ერთს ნაწილს სწავლულობისას მჭონებელთა. ეპოების ზური და პერუთე სხუ
ანი კმასყოფელნი ნიკონი. ა'დ არცაღა გულის-ხმერთა თანა საზოგად არს
მრავალგზის სიმიდირე. რამეთუ ბრძენნი და გულის-ხმერისა მოცადებისა უსუ-
ლიერესთა და უადრესთა შინა წარმმართველნი არს ოდესმე რომელ ნაგუ-
5 ლოვანებენ ამა-გან და უსწავლელთა და უგულისხმთა კელთა შემხედვარ არიან.
რამეთუ არცა სადმერთთა და კაცობრივთა საქმეთა მეცნიერებისა მჭონებელსა
უეტყუილად მიეცემის ნიჭი ძლიერთა-გან და მეფეთა ქუეყანისთა. რამეთუ იმ- 235
ების გ'რ იგი მრავალგზის ქმნილ არს უსწავლელთა-განცა ვიეთ-განმე და
უწურთელთა მიმდებელთაჲ მათ-გან საცემელისაჲ. და რამეთუ ეამი. იტყვს.
10 და შემთხუევაჲ შემთხუვოს ყოველთა ამათ. ჟამად და შემთხუეად კაცო-
ბრივთა და საწუთოთა შემთხუევთა დაუწუნარებელთაჲსა სახელსდგა. რომელთა
მიზეზნი მათნი ზედამიწეებით მხოლოდმან ოდენ უწყნის. თჳსითა კელმწიფეობი-
თა დამსხვლმან ჟამთა და წელიწადთაჲსი და დამაგლახაკებელმან და გან- 18
27-8
ღამდირებელმან და ქუეყანიოთ აღმადგინებელმან გლობაკისამან. და
15 სკორეთა-გან აღმამაღლებელმან დავრდომილისამან მიუწდომელითა მით
მჭკურითა დ'თიგ-შუენიერთა სახიერებათაჲთა. ხოლო უკუეთუ ჩუენცა ვინებოთ
მიჩუებაჲ ვიეთმე მიზეზთაჲ მოცემულისა-ებრ ჩუენდა საზომისა კაცობრივთა
ცნობათა და მიწდომათაჲსა. ესე ვ'ემე ვთქუათ ვ'დ შემთხუევის მრავალგზის
წინადმდგომი სეთა კაცისთა. რ'ა არავინ მოსავი სიმაღლესა ფერკასსა. ანუ
20 ძალსა მკლავთასა. ანუ სიმიდირესა სიბრძნისა გულის-ხმის ყოფისა და მეცნი-
ერებისასა უდებ მყოფელ იშოოს თჳსისა მეუფისა მიერ შეწირვითა ღოცვითა
და ვედრებათა და თსათასსა. ა'დ უოგელთაჲგე მისა მიმართ აქუნდენ სასოებანი 236
და სახიერებისა შუენიერთა კაცო-მოყუარებათა მისთა-გან ითხოვდენ წარმართე
ბასა და კსნასა და ცხოვრებასა და ძლევისა წინადმდგომთა თჳსთასა. რ'ლისა
25 მიზეზისა-თჳს განაცო უცნაურებაჲ თითოეულისა-გან დღესა თჳსისა სიკუდილი-
სასა. რ'ა უმცირებისა-თჳს ჟამისა მის საზარდისოდ ფრთხილ ვიუენეთ და მღუ-
ძარე და ესრეთ განუტყუენველად დაიცვით სახლი სულისა ჩუენისაჲ და საუნ-
ჯენი ღმრთისა-მიმართისა სასოებისა და სარწმუნოებისანი განუგრესველად.
რამეთუ ამისთჳს იტყვს ბრძენი კელესიასტე ვ'დ. ვერცა კაცმან ეამი თჳსი.
30 ა'დ მსგავსად თეგზთა სათხეველითა ბოროტითა მონადირებულთა და მფრინ-
ველთა მახითა შეპყრობილთა მონადირეობიან და შეპყრობიან კანნი. ცხად
არს ვ'დ ცოდვისა მახეთა და საეშმაკითა განზრახვითა სათხეველითა. რაჟამს იგი
მეკსუელად და მოუღოდებულად ზედადაესხას განუგრძალველთა:.

- იგი ღომადღა და მთავრად სოფლისა ამის საშთავროდსა ქმნითა უდაკნინლეს^{და} თაჲთა. და მომთრეგებელი თვითსახეთა ღონეთა ბრძოლისათაჲ. აწ კს/ენებულისა 238ს ამის ქალაქისა აღსაკოცელად. ვინაჲცა უკუე იბოოს[რად] გონებაჲ კაცისაჲ განუძღუელი და ფრთხილი და ზეგარდაშოჲსა მქონებული სიბრძნისა და მადლისაჲ
- 5 იფლტის და უზინო იქმნების ერთისა გლახკისა კაცისა ღონიერებით და სიბრძნითა სასიკუდიანედ მოწულებული და სირცხვილთა ძლეულებისათა აღესებუელი. ესე უკუე არს კაცად წოდებული გონებაჲ. ღმრთისა მიერ მოცემულისა მისდა სიბრძნითა და მადლითა დაჯუეტებს და დამოებს უცხოთესლთა მათ შიბრძოლთა და განაწინებს ქალაქსა სულისასა. რ'ლისცა უმრთავრეს ძალ არს თუთ. და რ'ლისა
- 10 შორის უგნებელად დაიცევის უმცნოჲსა წინააღმდეგომთა საცნაურთა და გრძნობადთა კუეტებისა-გან. რამეთუ საღმრთოჲსა სიბრძნისა და მადლისა ზეგარდაშომოდებული არა ხოლო საუშშაკოთა კუეტებათა ბორცოთა მოგონებათაჲსა. ა'დ ძარის-მოქმედობა და უკეთურთა და მოშურნეთა კაცთა ძმაცულებითისა საკუეისა გრძნობასა მიმდებელი და ზედამიწეებით შეგნებულად დაჰქსნის და ეოვლით-
- 15 ურთ უქმად გამოაწინებს თითოეულთა მათთა თითოთსახეთა ღონეთა და მანქანებათა. ხოლო რამეთუ ქალაქად სიტყუარი სული სახელიადების ცხად ჰყოფს წ'წუეელი დაგით. იტყოდის რად გ'დ: მდინარისა მიმართებანი ახარებენ ქალაქსა ღმრთისასა. ეოვლად-წმიდისა სულისა მოქმედებათა და მადლისა მწოდებული მიმართებად მდინარისა. რ'ნი იგი შეუბულ ჰყოფენ სულსა. ღმრთისა
- 20 მიმართ მქონებულსა სასიკესა. ვინაჲცა ესეგითარისავე ძალისა უმეტესისა საცნაურებისა-თჳს ზედადაჭრით ბრძენსა ეკლესიასტე: და კაცმან არა მოიკესნოს კაცისა მის გლახკისაჲ. რამეთუ არცა ვინ იბოა რაჲთურთით სხუთა ეოვლთა კაცთაგანი არა ვინ მხიდუელი ბრძოლისაჲ და მძლეობისა მისისაჲ. ჟმისა რომელსა გარემოდგომად ქალაქისაჲ. ესე იგი არს სულისაჲ იქმნა. არცა
- 25 სასმენელ ვაუთდამე არან სხუათადა სიტყუანი მისნი. ცხად არს გ'დ გონებისანი. რ'ლთა იტყოდა წინააღმდეგომთა მიმართ. და ამისთჳს შეურაცხ იქმნების და უგულებელს-იქმნების მრავალგზის სიბრძნე ესეგითარისა მის გლახკისაჲ. ვ'ა უცნაური თუ გითარი ეოვლად-მკენე [////] ძლევისაჲ ადადგინა მან. ა'დ ეოვლად-ბრძენი ეკლესიასტე ეგერა ქადაგებს მოღუაწესა მას ღუაწლისა-ღმდებულისა მისისა მიერ
- 30 მიცემულისა-თჳს მისდა სიბრძნისა და მადლისა და იტყვის: და ვთქუ მე. გ'დ კეთილ არს სიბ-ძნე უფროჲს ძალითა. რ'ნი ესე განცხადებულად თანაშეერთების წ'წრმეტყუელისა დაგითის მიერ თქუმულსა მას ზემოკსენებულსა სიტყუასა გ'დ არა ძალი ცხენისაჲ უნდა. და შემდგომსა. რამეთუ ძლეულ იქმნების მწეობრი არაწმიდათა ეშმაკთაჲ. ეგრეთვე მოშურნეთა და კეთილის-მოძუ-

ლეთა კაცთაჲ. სიბრძნისა მიერ და მადლისა და გონიერებისა. ვ'ე ძაღისა ბუნე-
ბითისა. რამეთუ ამისდა წარმოსახანებულად ზედდაჭრთო ბრძენისა ეკლესიასტუ:

XI, 17. სიყვარული ცისიყმითელი უფლისაჲსიყვით რი-
ბისიყვარული. იქმითისა იფიფიჭიყვარული ზიყვითელი-
ხიყ იყვარულიყვითული.

240b

5

ესრეთ იტყუეს ვ'დ სიტყუანიდა და გულის-სიტყუანი ა'ე მოკნენებულისა
ამის ბრძნისანი სხუთა უფელთა-თვსეე უნინო და დაფარულისა საიდუმლოდსა
წინაგანწყობისა მქონებელ არიან. გარსა მხოლოდ მეუღრთობათათა მოსწავებითა
მსმენელნი ოდენ მათნი იმენენ მათ. და რ'ნი კრძალულებით მოუდგომიან
10 მათ განსწავლულ და მცნებერ იქმებიან მათ მიერ. უფროდს უფელასეე თე-
ატრონთა შინა ქმნილისა მის კამაღლობისა და ურთა-ერთისთა კამცემათა-
დსა. რომელთა ჭეოფენ დადადებით სამღერელთა რათმე ხიფვათა-თეს' რამეთუ
ესე წარმოაჩინა. თქუა რაჲ ვ'დ უფროა' ღალადებისა კელმწიფეთაჲსა უგუ-
ნურებოთ.

15

IX, 18. ჩეთითი დის სიყმითი იქმითისა ციყ-
ციყითი ციყითიყმითი. ვ'ე მელაჭიყითი
იქმითიყმითი ციყითიყმითი ჩეთითიყმითი
იქმითი.

241a

ეკლთა-შინაჲსა-ებერ უკუე ძაღისა ეგრეთეე უწარმინებულესად დასდებს
20 ზეკარდაშო სიბრძნესა და მადლსა უფროდს ჭურჭელთა და მანქანათა სიბრ-
ძალეულთასა. რამეთუ არა თუ იეთს ცნობიერებაჲ | ამოდ კამაღლობისა უ-
ეკლთაჲ დონენი და განმსადებულებანი მათნი. ბოლო აღევანებთათა-ებერ სი-
ტყუსა ცნად ჭეოფეს. ვ'დ არარად საჰმარ არიან გრძნობათა რათმე დონეთა
მანქანებანი წინაგანსაწყობულად საეშმაკათა ძაღთა სიფერადისა. თხიერ მხოლოდ
25 კრძალულებითი ოდენ სიფრთხილე. რომელსა მისცემს ზეკარდაშოჲ სიბრძნე
დმრთისაჲ მისა მამართ მქონებელთა სასოებისთა. რამეთუ იგი მხოლოდ გა-
ნამკნობს და განამდებურებს კაცობრივსა გულის-სიტყუასა დასამკნობულად სი-
მადგამობისა და ზედულის-ზედულებისა მათისა. სოლო იტყუადის რაჲ ვ'დ მტო-
ღველმან ერთსამან წარწყმიდის კეთილობაჲ მრავალი. წარმოაჩინებს

241b

მრავალგზის ხელუფლათა ბრძოლათა შინა ქმნილსა შინაგანმტყველობას ვითესა
მე. რომელმან წარწყმიდოს უთვალთუფო თანამტრუმთა თჳსთა მოსწრაფებამ კელ-
პურობილ უთვითა უცხოთესლთაჲთა წარტყუენიას მიმართ და დამდაბლებისა
მათისა. ხოლო გონებისა მიმართ უჩინებს და სწავებს ედ რაჲმს დაჲსისა და
5 ნუფსით დაიწუტოს გონებამან მსგდელობითი თუალი თჳსი და ამისთჳს თან-
დადრეკით დამდაბლეს განუხსნელია შეწყნარების მიმართ უღმრთოებითთა
მოგონებათაჲსა წარსწყმედს ზირველს მას მრავალკეთილობასა. ესე იგი არს
სათნოებისა და კეთილად-მისხურებისა-ძლითთა ძლევაშემოსილთა მათ წუთათა. 242a
რელთა იგი ებრძოდა სანსურთა მათ წინააღმდეგობა ძალთა. რამეთუ სამარ-
10 დისთა სიფრთხილუ უღირს და განმკარგებით მიმოსტუნება ზედამოსჯვის-
თჳს სანსურთა უცხოთესლთაჲსა. რა არაოდეს მოწყუდითა გონებისაჲთა ჭეშ-
მარტებისა-გან საღმრთოთა მოგონებათაჲსა დამეკას მსჯეობისა-განცა და უ-
ვლიდევ წარწყმიდოს ზირველი მოსწრაფებაჲ თჳსი და საქადულობაჲ.

X,1. Զրոյումն թրգովճւմն ըղիւլս ուղաւթին լրլթ-
նեճիլլաւիւ իւղաւիւ ինիլլաւաւսեւիւ:

გრძნობადად უკუთ აწინდელი ეს სიტუაცია ცხად ჰყოფს მცირეთა ამათ მფრინავლებს. ცხოვრობს. რწი იგი სხუთა უოველთა ცხოვლთა თანა კაცთა აშოთებენ. და სულელთა შერ შემსადებულს ზეთს შინა შთავრდომთა სი-
ზრქეს ნათესისა მოკუდებიან და მოაშთებებიან. და სიუდილისა თვისსა შერ ხეშად ესე იგი არს. სულმურად გამაზინებენ მას. ხოლო აღუყვანებით მწერ-
ად მწუჟდარად სხელის-დებზე კეთილის-მოძულეთა ეშმაკთა გულის-ხმა უფო. რწი მსკაცსად მწერთაღს კაცობრივთა სულთა წყლულებსა ზედა დაესხმან და
საწერტელის მიმართ ცოდვითაღს ესე იგი არს საეუდილისა შაასზრებენ. და ესრეთ შემსადებლს საცანკრისა შის სულთა ზეთისსა სათნოებისა სულელთა
შერ შესანელებლად საღმრთოღს სათნოთებისა და ღთაე-შეწინებისა სახი-
რებისა საეუდილთა ცოდვისათა ხეშეჰყოფენ და საყინელად ღმრთისა მიტე-
მელთა შთა ძლთა სულმურადობად გარდასცვლებენ. რა არსადა სულად სულ-
ნელებისად იგნოსის უფელშინ ეგვეთათისა შის სათნოებათა-შერისა ზეთისა
სულეკითლი შეხაეზბ. ხოლო ფად კეთადად შიამზა სატეუშინ მწერთა ში-
სკაცსებად ეშმაკთა. უნაღთგან მსკაცსად მწერთაღს იგნინად ჰერთა შინა მფრ-
ინავლ და მწელელ და მწერტელ არიან კაცთა თვისთა შთა შეუცდემელთა ურ-
ცხანებითა რწი იგი აქეს მსკაცსად მწერთაღს.

გარე-შეშენ-აქცა და ვერდარა თდეს იკადრა მერმეც ბრძოლისა უთფად. ვინაჲთ-
 გან იძლია თითოეულისა სიტყვსა შემსკავსებულთა ზსუსთა ღთაფ-შეწინიარად
 წინაგანწყობითა. ვა მონაჲ ვინმე ღტლფილი გუჟმთა და წელულებათა-გან:.

X, 5-7. ჩინი სიყაბილადი. ძაშუთი ურდოთი შიქილ

247a

5 ყოყუყუ. ურთადილუ იყიყუთოთო. ძაშუთი
 უგზაიარაზე არისილ-უგენი ყოთბოთოთოთილ. *
 ჩოყლუ იყიყილყო სიშდოთოთოთი შაშთი. ში
 შაშდისი შიშდოთოთი. * ყოყოთი შინილი
 10 ღილილუ სიქილ ში შიშდოთილ შიშდოთილ
 ყოთადილუ შინილი ყოყიყილ-ღილ სიქილ.

გრძნობად უკუე ცხად ჭეოთეს აქა განუახველთა და შეუტყუებელთა კელ-
 დებთა მთავრობისა მწერობელთა მიერ. ვრ იგი იზოას მრავალგზის ჭნობთა
 ქატი მკედართ-მთავრობათა შინა და დიდთა სამადლეთა უფროსა ამადლებულა 247b
 და განდიდებული ანუ ნაყისობითისა თესებისა-თეს ანუ ძეგლისა და მრავალ-
 15 ქამეულისა სიყუარულისა-თეს. ანუ სესა რაჲსმე შეუმსკავსებელისა მიზეზისა.
 ცთომილებასა კაცობრივთა მშკატისა შედგომილისა და რამეთუ ესევეთარსა
 მას ზეშთადმტებულეობასა შინა მთავრებრივთა ზატეობასა. იზოას. წინაჲთ
 მიდიდარნი უჩინებებსა შინა და სიმიდებესა. და ზირველ უფლებასა და მეუფეობასა
 ქუეშე მყოფნი მონანა მთავრად იხილებიან. მონებრივთა გუარითა მცხოვრებელ-
 20 ნი ქუეყანასა ზედა სოფო მთავრად და მიდიდრად ვიტყვ მთავრებრივთა ცნობი-
 თა აღსაყესთა და სიმიდრად რლთა ბუნებითნი მოგანებანი ფდ მოსაგებულ-
 ნი აქედენ მთავრებრივისა კელმწიფეობისა მოქმედებათანი. და ამისა იტყვ ვა
 უნებლიეთად ბოროტად ხილვასა შიქსა ქუეშე ბრძენი კელესისტე. რლთა არს
 მწერობელთა მიერ დადგინებაჲ მთავართაჲ შეუტყუებელთა მის ზატეობისთა.
 25 ცთომისა მიერ და უმცრებებისა ანუ უმჯობესთა რათმე სასოებათა მოღოღებისა.
 რამეთუ ამის ცხად ჭეოთეს იტყოდის რაჲ. ვდ ვა უნებლიეთი. რამეთუ არა
 უოფლოთოთი უნებლიეთად იტყვს ამის. ად ვა უნებლიეთად. ესე იგი არს ვდ 248a
 უნებლიეთისა რაჲსმე მსკავსებაჲ მოაქეს განგებულეობასა მას. რლისა-თესცა
 მრავალგზის მწერობელნი მოუღოღებელთა მათ-თეს დასსრულთა საქმისთა
 30 გარდადგენენ ეკევეთართა მათ მათდა ხეუდრებულისა ზატეობთა სიმიდლისა-გან.
 რამეთუ კელმწიფედ აწ ეამად-ეამადისა მეფობისა რწმუნებულთა უწოდს. სო-
 ფო ჭეუდრის მათ არაგამომრჩეველობისა-თეს მთავრებრივისა გონებისა მყო-

- ლთა მათ საბრკეთა. და თჳსთა ზათ კელყოფათა და მოპოვნებათას | მართლად 250b
 მიეკადო [////////] ვა იტყვს წყნედი დავით ვად: ენარცხ თხარა და აღმოპ-
 კუთთა იგი. და შთაფარდეს მთხრებელსა. რომელ კმნა. მიეცეს ტკივილი
 მისი თავსა მისსა და სიკრუთე მისი თხემსა მისსა დაუდეს. ხოლო ამასვე
 5 ცხად ჰყოფს იგიცა ვად მარლუფეელსა ღობისასა დევნა უყარ მას გუელმან.
 მარლუფეელსა უყუა ღობისასა არა თუ სარგებელად მოუყისისა. ად რა დაუყე-
 ნებელ და ადვილ შესავალ იუთს მხარავთა. რამეთუ გუელმან დევნა უყარ ესე-
 ვითარსა მას. ცხად არს ვად სავნებელთა და განსარუენელთა მოუყისისათა მოქ-
 შედსა, რაჟამს თჳთ მათ-განვე მის მიერ კმნილთა გამოადეს ძერი მის-თჳს.
 10 მსგავსად შეცნის რაჟამე კესლიანისა. და განმყრელი ქათამ. ცხად არს ვად
 მარკოლელებელთა მათი. რელთაჲ ენება განტუენვაჲ ვითამე. რომელნიცა უქ-
 მად გამოაჩენდეს განზრახვათა მათთა. დაშურეს. ესე იგი არს. ფად უხადრუა
 იქმნეს. და ესრეთვე გულის-სმა ჰყო მკოლელიცა შეშათაჲ. რამეთუ რომელი
 კოდდეს შუშათა არა რათა გემოანი რაჟამე გბოლეილი შექმნას შესაწინარებელად
 15 და ნუგეშინის-საცემელად უცხოთა. ად რა ალაგზენს წუთთა დაშრეტილნი გუ- 251a
 ლის-სიტუენი და მოგონებანი სიბოროტისანი. არს ოდესმე რად განვრდომითა
 რკინისაჲთა. ესე იგი არს ბოროტისა განმზრახვისა გონებისაჲთა შეუმსგავსისა
 სიტყჳსა მიმართ. უფროჲსდა თჳთ ჰხოებს მათ შინა უფროჲსდა ზღვეულებასა.
 რელისა შემთხვევაჲ ჩუენცა ბევრეულგზის გზილავს მშობელთა თჳსთა მიმართ
 20 მიტყვევითა ბოროტის-განმზრახობისაჲთა და სრულიადსა მოსრულებასა მიტყვევითა
 მათითა. ვერ ესე იხოების მკოლელ შეშათაჲ. ამაოდ მჴმუნვარემოთეული ზირსა
 მოუყისისა. ხოლო უფროჲსდა უმეტეს განმადლიერებელი ძალთა მისთაჲ. ესე
 იგი არს უგანკრძალულეს მეთეული მისი გამოცდილებისა მიერ მომზიარდობა-
 თა თჳსთაჲსა და სამეტობასა სიბრძნისასა. რომელ არს კელოვნებაჲ და შეტ-
 25 ენებაჲ. ზირველსა სიმენესა ზედა მიმცემელი: ხოლო უკუეთუ ვინმე სწორი და
 იგივე ძალი თქჳს ადევანებითათაცა სიტყჳთა. არა სცთეს ჴეშმარიტებისა-გან.
 რამეთუ ჴეზრიაებრთა სიღბილთა და ბოროტის-განმზრ[ახ]ობათა მიერ აღძრულსა.
 რად არიან სამწყალებლნი და ბოროტად-მადიდებლობითნი იტუნნი. მარადის 251b
 აღლესელი აქეს ენაჲ. და ამისთჳს ღობესა შეფლისასა დამარლუეველი და გო-
 30 დოლსა ჴეშმარიტებისასა დამამკობელი სხუასხეთა მოძღურებათა და გარე-
 წართა თარგმანებათა მიერ ჰხოებს გუელსა გულარძილსა. ცხად არს ვად ბორო-
 ტთა დასაპაშსა ეშპასა. გამოჩინებისა თჳსისა მიერ მომწეფეულსა თჳთ მისსა
 და წარუქედისა მთხრებელად მიმკუფებელსა. ვინაჲცა სხუანი უთეელნივე შემდ-
 გომნი სიტუენი ესევითარისავე მქონებელ არიან ხედვისა. და ამისთჳს ადვილად

სა გულის-სიტყუათსა. რა უფელთავე შინა კერძოთა სულისათა განჭთენისს
გესლად სიბოროტისად. მიუერთგან შუქდებულ ანუ თუ ძინად შესაძლებელ იქონ
სიმრთელედგე კუდად-გებად:

X,13-14. Երբպաշտուհ աստիճանից ցածիմուկեղտեղ թռչեալ:

Ծեց զսեպտեմբր արշապնաբնակներն Զեղեմովթյն թեղև. * Ծեղեպեցծ հազարաբայ Թանայ արշապնաբնակդեզո. Ծեց արհաբանեցոսկիդորո առնուհե թնուհե թմախալդորդեզո ցառաւը. * Ծեց արշապնաբնու շեղեմեթնուհորոդդև հազարաբայ.:

10 და აწეს კ'დ მართლმადიდებელი და დადასტოვებული სიბრძნით აღმოთქმულთა
სიტყუათა. მადლად სსხელის-მდებელი და მათ მარტებელთა-თს მსმენელთა-
ცხადარს ვ'დ მრავლით-ვერძო და მრავლით სხით. რამეთუ ესრეთვე იტყუს წიგნისა
შინა იგითას ვ'დ: პირსა მართლისასა დამოსწოთიან მადლნი. რამეთუ გულის-
ხმის მყოფელი ჭეშმარიტებისაჲ ღმრთეობითა მიერ შემამოებელი ღმრთეობისა
15 ღმრთეობისა თვისსა ღმრთისაჲ სიტყუათაჲ კეთილთა: აღმოცენებს შემდგომობის-
სა-ებრ წესისა. და მადლისა შემქმნელთა მსმენელთა თვისასა. რამეთუ გარემო-
დგომილგზას მთდა ენებთა ზედადგომისასა. ანუ ურვისა და მწესარების
რამისა-განმე მოცულებასა შინაგანისა კაცისა კამოიკნის და სიხარულისა და
მხარულებისა და ნუგეშის-ცემისა მიმართ შემდგომელ ექსმების. ა'დ მოწე-
20 რისა და კეთილთ-მოქმედისა გონებისა მქმნებელი. რ'დნა სსხელის-ღმრთისა
უგუნურებისაჲთა წარმოაჩინა. ზედაშესრული სიბრძნის-მეტყუელებათა ბრძნის-
თა. ნიჭიერითა უგუნურებისა სიტყუათა აღმრთლთა. მსგავსად ზღვსა დღესა-
თაჲსა. შეჭრევენი და დანთქმენ მათ. ვ'რ იგი წარმოაჩინებს წიგნისა შინა იგ-
25 ვთასა. იტყუადს რაჲ ვ'დ სიბრძნე და სწავლულებათა უღმრთოთა შეურაცხ
უკიან. ხოლო ბაგენი უგუნურისანი თუთ მას ღმრთე დანთქმენ. ვ'ა იტყუს. და
არაგის სსხელსა. რამეთუ სიტყუათა შენთა-გან განკმართლდე და სიტყუათა
შენთა-გან დანთქმენ სსხელსა შინა კმობს მცნოვარი. და კუალად წიგნი
მრავალმთმინისა იმბისა: გამხილენ შენო. იტყუს. პირმან შენმან. და ბა-
30 გითა შენთა შეგწამენ შენ. თუთ მის უგუნურისა ზედა თავით თვისთ მოწე-
ვრულისა და მჭიდრებისა სიტყუათა თვისთ მიერ გამოაჩინებელი. დადათუ იმბე-
ნენცა მრავალგზის უგუნურისმონი სიტყუანი კეთილის-მოქმედთა კაცთანი სიტ-
ყუებისა ბრძნითაჲსა და მჭიდრებად და უქმად გამოაჩინებულად უსიბრძნოთა

- ბითთა და ღმრთის-მეტყუელებითა თხრობათა მიერ ზოგნილისა და ქაღაგუ
 ბულისაჲ გამოუთქუელისა მის და უოვლითურთ მიუწდომელისა და ნამდვლვე
 მხოლოდსა უოველთა-გან შეუცვისსაჲ. რამეთუ ვერ ცნა კაცმანო. იტუეს. რაჲ
 არს ქმნილი და რაჲ ყოფადო. რამეთუ ვერ მცნობელი სიტყუას თვისის არ-
 5 სებასისა ევნომიოს. ვერცა მიმწდომელი. თუ ვერ იქმნა ოთხთა ურთაერთას
 წინააღმდეგომითა და მბრძოლთა მარტოეთა ნივთთა შეკრებაჲ და შეერთებაჲ შესა-
 მტაცებელად კაცობრივისა ბუნებისა და სხუათა უოველთა ზირუტყუთა ცხოველ-
 თა მყოფობისა. და ფედ უმეტეს ამისა ვერ მეცნიერი ყოფადისაჲ მის. ესე იგი
 არს. თუ ვერ სული განუოფადი და განშორებულად კორცთა-გან ჰტაცეს თვსაგან.
 1 ევე ზოგადისამდე და სყოველთაოდას აღდგომისა. რაჟამს საღმრთოდათ განზრ-
 ხვითა ევალად მიიხსენეს და შეიერთნეს იგინი დიდებულსა მას მყოფად-მო-
 სლვისა ქრისტესსა. აწ უკუე ვერცა ზირველქმნილთა რათმე ვერცა უოვლთა
 მცნობელი. ესოდენად უცნობელობად და განცხებულად მიაწა. ეველა კარდარეუ-
 ღებითა სიდადისაჲთა მიუწდომელისა არსებისა საღმრთოდას მეცნევეებაჲ იხეშა:.
- 15 ამისი უკუე საწინაღმდეგმეტყუელოთა თუაღითა მხედველი ეკლესიასტე დაჰ-
 კობს დიდმოქაღვლეობას და სიტყუადიდობას მისსა და კაცობრივთა სიმიდაბლეთა
 თანაშეზომილისა გულის-სიტყუას მომართ შთაშოიყუანებს და რათა არარას
 ესევეთარსა იგონებდენ ანუ იტუოდინ. ად უცხოთაშელობით მეცნიერ და ქრის-
 ტეს ზიარისა ზაგლეს თანა შემოებულ იევენეს: აწ ვიცოცა საჩკითა და სახითა. <sup>1, ვრ
13, 12</sup>
- 20 ხოლო მერმე ვცნა პირითა პირისა მიმართ: ხოლო ნუ ვინ მგონებს მე
 ესევეთარისა ამის იგვსა შეწმინით და ახალსახობით შემომღებულად. ვრმცა
 არარაჲ ესევეთარი წარმოქმნისა ეკლესიასტეს. რამეთუ უკუეთუ არა ესევეთართა
 ამათ ზიართა მიგანემოთ აწინდელი ესე სიტყუაჲ წარმოთქმულთა მათ შიგეზ-
 თა-თვს. კარეწარად საღმე იზოფს და სამეტაკად. და რამეთუ იტუეს ვედ ვერ
 25 ცნა კაცმან თუ რაჲ არს ქმნილი და რაჲ ყოფადი. ვინაჲთგან გვცნობისა 258ა
 გინიდა და უოველთა კაცთა. ვედ უოველთა შემოქმედისა და კელთან-მოქმედისა
 მიერ არარასისა-გან არსად მოევენებულ იქმნა და შეიქმნა ცისა სივრცე და ქე-
 უანისა სიმიმე მხოლოდ უოვლისა შემღებულთა ოდენ განზრახვითა და ნე-
 ბითა მისითა. და უფსკრულნი და მთანი დღენი და მზე და მთოვარე და ყო-
 30 ველა ვარსკულავთა მწყობრი. და სხუათაჲ უოველთა ცხოველთა ტომობაჲ. ხო-
 ლო უწენით ყოფადნიცა ღთიუ-სულიერთა წერილთა-შიერითა სწავლითა და
 საწმუნებობისა უცხოთაშელობითა. ვედ შეიცვადნენ ცანი და ქუეყანაჲ და მათში-
 ნანი და უადრესისა მიმართ გარდაინივთნენ მყოფობისა. ვერ უკუე ვერ ცნა
 კაცმან რაჲ არს ქმნილი [და] რაჲ ყოფადი, რამეთუ შემდგომი მისი ვინ მიუ-

თხრას მას. რამეთუ აჲ ესერა უფთღთაჲ და უფადთა-თჳს საღმრთოთა უწეს-
 ებათა მიერ განვისწავლენით და უწენით. გარნა კეთილად ცხად არს. ვ'დ
 ამხარტავასა და მგომბარსა ზუაობასა და ბორბრტად-მსახურსა სიტყუადილობასა
 ზემოთქმულთა მათ მსგავსთა მათ წვალებისა მთავართასა წარმომანინებელი
 5 ზომიერისა და კაცთა შესატყვისისა სიმდაბლისა მიმართ აღუწოდეს. ვ'ა მირ-
 გელ ვიტყოდეთ. და რამეთუ ამას ცხად ჰყოფს უსაშუალოდ ზედადართულთა
 მიერ. იტყოდის რაჲ ვ'დ შრომაჲ უგუნურთაჲ განაბორბრტებს მას. რ'ლმან
 ვერ | იცნას წარსაღებაჲ ქალაქად. რამეთუ განმცხრომელისა გონებისა მომგებე- 258b
 ღთა მრავალთა ოფელთა და შრომითა და ტკივილთ-მოუყარებისა მიერ. რ'ლთა-თჳს
 1 განმბორბრტებულთაჲ და საუკუნეთა კეთილთა-გან დაშლებულთაჲ მათი თქუა სი-
 ტყუიანს. ესოდენისა შრომისა და ესევითარისა წურთისა მქონებულთა ვერ ცნეს
 თუ ვ'რ ჟერ-არს სდგამა ზენაქალაქისა მიმართ. ცხად არს ვ'დ საცნაურისა იე-
 რუსლიმისა. რ'ი არს დედაჲ პეტრესი და პავლესი და მსგავსისა მათასა
 ცხოვრებისა მქონებულთაჲ. ა'დ სილაღესა შინა თჳსისა ზუაობისასა განმცხრო-
 15 მელნი და ზეშთაბუნებისა და უოველისავე კატობრივისა მიწდომისა ცნობად შე-
 ოცნენი და მოქადულნი გარკვეან სასუფეველისა დაქუეუდინეს. ტყუილითაჲ
 იტყუთ და ბორბრტად-მადიდებლობითაჲ მადიდებლობათა მათთასა:.

თავი მეშვიდე.

259a

ნიშანი მეშვიდისა ამის თავისაჲ.

20 კუალად ჰგონებს აჲ გინა თუ გრძნობადისა. გინა საცნაურისა ჴაბუკისა
 მეფისა. და ნურთგონებისაჲ შექცეულთა მთავრთა მქონებულსა ქაჯაქსა. და
 ჴნატრის ქუეყნასა. რომლისა | შევეჲ ძე აზნაურისაჲ არს და რომლისა მთავარნი 259b
 ჴამიერად მიიღებენ საზრდელსა. ამისა შემდგომად იგავისა შემოღებით ჴგობის
 მცხარსა სათნოებათა მიმართ სოფო იტყვს საიდუმლოდსა ღვინისა-თჳსცა და
 25 საღმრთოდასა სიტყვასა. და ვითარმედ არა ჟერ-არს წვეგაჲ მეფისაჲ. და მოწე-
 ღებისა-თჳს. და ვითარმედ ძუელთა მათ სულაერებისა-ებრ სახარებისა მიმართცა
 იმოქალაქებისა შუადი. და საცნაურისა-თჳს წჳმისა და ღრუბელთა. და ვითარმედ
 რომელსაჲ ვინ იბოოს ადგილსა ჟამსა აღსასრულისასა. გინა თუ სიბორბრტისა
 ანუ სათნოებისასა. მის შინაჲ დაადგრების. და ვითარმედ სოფელისა-ძლითნი
 30 გარკვებნი უცნაურ არიან კაცთაჲ. და ვითარმედ სიერმიტგან ვიდრე სიბერემდე
 ჟერ-არს ქმნაჲ სათნოებათაჲ. და მზისა სიმართლისა-თჳს. რომელია ახარებს

მხედველობითა თუაღთა. და ვითარმედ მხედველობითი კაცი იკსენებს უღმრთათა მიმდრდეს ბნელსა. მერმე ასწავებს ვითარმედ მოქმედებად კეთილისა განმგნობილთა გონებითა უბიწონი ქქონან თუაღნი და გული. მოიკსენებს სამჯუღასა-თჳს ღთისა და გულის-წურომისა და ჭახუკებისა ამაოებისა-გან სიფლტოლისა და სამარადისოჲსა შემოქმედისა ღთისა კსენებისა-თჳს. ამიერ მიიგვალეების საზოგადოჲსა აღსასრულისა სიტყუათა მიმართ. და წინაჲსწარმეტყუელების სახეთა მიერ წმიდათა კაცთა-თჳს და ჭურათა-თჳსცა მრავალთა ვიდრემე ცხოვნებულთა-თჳს ზოლო მცირელთა წარწმედულთა-თჳს ჟამსა აღსასრულისასა. 260ა წინაჲსწარმეტყუელებს ადგომისა-თჳსცა და ვითარმედ წარსლავსა თანა მწარისა

10 ამისა და საღმრთიერისა ცხორებისა მსგავსად არისა. რომელსა შინა ნუში ადგუგნებისა და მკალი განსხუენების. უოფადი საუკუნოჲ გამობრწინდეს. იტჳს უჟჳ კაცთა კორცთა-გან განსხნასა-თჳსცა. და ფილოსოფოსობს მკაღლითთა მიერ ვითარმედ არა თუ არასსებად მიიწვევის მო-რამ-კუდეს კაცი. ამისა შემდგომად კჳლად გან-მაქიქეული ამაოებასა საწუთოთა ამთდა შედგომილისასა იტჳს ვითარმედ კკ-ელსიასტეს აქენდა მეტი სიბრძნე. რომლისა მიერ ჭეშმარიტი მცნებურებაჲ დაეცვა კაცთა. და ვითარმედ სუღითა წმიდითა შემოკილი და განწმედილი უური შემსდებელ არს გამოძიებად იგავით თქმულთა სიტყუათა. და ვითარმედ სიტ-ჟუსა სასარებისა საცნობად გული უთქმოდა ეკლესიასტეს. რომლისა მიმინიქებელ არს მხოლოჲ მწეჴმისი კეთილი განკაცებულნი სიტყუაჲ ღთისაჲ. და ვითარმედ

20 სიბრძნის-მეტყუელნი სიტყუანი. ვითარცა კარის საწერტელნი. და ვითარცა განკურვებულნი ნივთნი აღადგენენ სათნოებათა მოქმედებისა მიმართ. ზოლო დასასრულსა წიგნისასა ქედ თჳს უწოდეს ეკლესიასტეს შჯუღადებულსა და სათნოებით განშეენებულსა. მცნებებს მას მრავალთა და არა ჩუენისა ეზოჲსა წიგნთა მოგებისა და ფრადისა წურთისა განცდებისა. და შემდგომად გონებისა უოფლისა 260ბ

25 ვე წიგნისა-თჳს მომზადებულებისა და სოფლოთა საქმეთა ცუდად-მაჴურალობისა ჩუენებისა. ზოლო სურვილისა უოფადთა კეთილთა მიმართ ამაღლებისა. და თუ ვითარ წარმართებულ იქმნეს სასწრაფოჲ ესე შემოკრებულსა და თგდამულსა მოადურებისა წინადასდებს. ვითარმედ ჟერ-არს ღთისა შიში და მცნებათა მისთა დაცვაჲ და ამითისა მოქმედისასა განსაზღვრებს კაცუოფასა. მერმე მოიკსენებს

30 საღმრთოჲსა და თუაღუხუასა საშჯელსა. და ვითარმედ უოველთა ცხორებასა შინა ქმნილთა-თჳს მიგუაქჴს მისაკებელი. და ეგრეთვე სრულ ჭეოფს აღმწერელობასა ურვათა შინა დამტკეპელი ჩუენი. რაიჲ სამარადისოდ ქონებითა მათისა კსენებისაჲთა განკუეენებოდეთ ძრთა და ვმოქმედებდეთ ბრძანებულთა ჩუენდა საღმრთოთა მცნებათა.

X.17-18. **ჟიჲო ყელნძე ქიჲოჲქიჲ. იჲაშოჲიჲ ბოქოჲ**
ყელნ ცუჲყიჲ ზე შოჲოჲიჲიჲ ყელნ იჲნოჲ
ცუჲჟიჲ. * ჩოჲიჲიჲ ცუჲიჲ ყელნ ქოჲოჲიჲიჲ. იჲაშ-
ოჲიჲ ბოქოჲ ყელნ იოჲ იჲნოჲიჲიჲიჲ ზე შოჲ-
ოჲიჲიჲ ყელნ იჲიჲიჲიჲიჲ ცუჲჟიჲ იოჲოჲიჲიჲ-
კოჲ ზე იჲიჲ იჲიჲიჲიჲიჲიჲ.

5

წერილისაჲბრისა ვიდრეჲჲ კელთა-შინაჲსა სიტყუათა ამაჲ ძალისა განშა-
 რტებელნი ვიტყუთ ვდ მეფედ ჭაბუკად აწ არა ემითა და ჰასაკითა ჭაბუკი 261a
 თქუა. რამეთუ მრავალნი მრავალგზის ბუნებითა და ჰასაკითა ჭაბუკნი ბევრე-
 10 ლის ცნობისა და დაწინაურებისა და მოხუცებულეებისა გონებისა და მოქალაქე-
 ბისა და ცხოვრებისა უშიშდებელისა მქონებულად იზოგებან. გრ დანიელ. იერე-
 შია. და დავით. გრ იგი სოლომონ. რდსა მსოფლოდ უკუანაჲსენელთაჲ სადმე
 ჟამთა შეუბრკეშა უწესოთა რათმე მიმართ. და ამას ანუენებს სხუათა შინა სიტ-
 15 ყუათა მისთა ესრეთ თქუმიტა თუთ ბრძენი იგი სოლომონ. ვდ ქეშმარიტი
 სიბერე არა მრავალამეულობითა. არცა რიცხვთა წელიწადთაჲთა განი-
 ზომების. რ მკცოვანება კაცთა გონიერებაჲ. და ჰასაკ სიბერის ცხრებაჲ
 უბრალოჲ ვინაჲცა უეჭუელად არა ჰასაკითა ჭაბუკსა იტყოს აწ შეფეს. ად
 ჭაბუკობრივისა ზრახვისა კორცთაჲსა და სძაკელთა გემოთა და გულის-თქუმიტა
 დამრებულსა და დამორჩილებულსა და მსკაცისად წარტყუენელისა ვისმე ეო-
 20 ველსავე ნებასა ქუეშე მწარისა დედულისას. რდ არს ცოდვაჲ. უბადრუკებით
 დადონებულსა. დადითუ მოდღეგებულდი აქუნდეს ჰასაკი და მიმცოვანებულად
 ჩნდეს თმითა თავისაჲთა და წყურთაჲთა. ესევეითარი იქდაგოს რაჲ შეფედ. 261b
 და ვნებულთა გემოთა მიმართ მოცალე იქმნეს. ვაჲ ქაღაცსა და მოქალაქეთა.
 რდთა ზედა შეფე იქმნეს იგი. სოლო აღუვანებით და სხის-მეტყუელებით
 25 შეფედ ითქუმის გონებაჲ. ვა წინამჟღომარე და მთავარი სხუათა ძალთა სუ-
 ლისთა და ბუნებისათაჲ. სოლო ქაღაქ მისა სულდი. რდისა ძალ არს თუთ იგი
 გონებაჲ უმთავრესი და უმირველესი და მეფობელი სხუათა ყოველთა ძალთა
 მისთაჲ. აწ უკუეთუ განუხსებულობითა რაჲთმე და დაკსნიდობითა უზატოისნესთა
 და უნათლისსახესთა მოგონებათ-გან განდგეს და უდთისსახესთა სურვილთა
 30 და წამის-ყოფათა-გან მიდრეკეს. და წარწემიდოს სისმეტაკე და სიწმიდე ბუნე-
 ბითისა უგებულობისაჲ. და წმიდათ-შუენიერისა დაწინაურებისაჲ. იზოგების სხისთა
 რაჲთმე ჭაბუკად და სამოხუცებულოჲსა სახელის-დებისა უდიდსად. ვა ჭაბუ-
 კობრივთა უძლებებათა და შუებათა შედგომიდი. და საჭაბუკოთა კრთომათა მიერ

შუატიო ქმნილად გამოჩინებული. ვინაჲცა ქალაქსა. ესე იგი არს სულსა. ესე
 ვითარად ჭაბუკურად ცხოვრებულისა ამისა შეფისასა ვაგებაჲ შისცა ბრძანა
 ეკლესიასტე. ვა არმქონებულსა შეფისასა. დიდად-შუენიერისა და შეფობრივ
 განმგებულისასა. ხოლო მთავრად უწოდეს სხუათა ძალთა სულისა სიტყუარის-
 5 თა. რამდენიცა შეფისა შედგომილად ანაქიბან უდებუოფისა შინა უადრესთასა 262
 და აღრჩევასა უადრესთასა. უჭამოდ აღესებულნი ენებულთა მოგონებათა. და
 თანერ ჟამისა განმადლანი უწესთა უცნებათა მიერ. რამეთუ ვრ იგი გრძნო-
 ბადისა ძალისა მიმართ ამათ სიტყუათასა მოაერად შემოხუმაჲ უწესი სიტყუამან.
 არცა ერთისა წესიერებასა მკუთხეულთაჲ ჯერანსა ჟამისა შიდეგისა-თჳს საზრ-
 10 დელთაჲსა ად მიერ ცის-კრთიკანვე გემოთ-მოუყარებითა ტაბლათა და შეუ-
 ბის-შემქმნილთა სასოფაკეთა ზედა მსხდომარეთაჲ. და არცა ერთსა ზრუნვასა
 ქალაქისა ანუ მიმდგომთა მათთა და თანამოქალაქეთასა შეკონებულთაჲ. ეგეგე-
 თარსავე ძალსა ცხად ჰყოფს შემდგომთაცა სიტყუათა მიერ. რაჲთაჲ სახის-
 შეტუფილებით უშეტეს სათანადო არს თარგმანებაჲ უფროჲ ვიდრეჲ გარშისა
 15 ძალისა-უბრ სიტყუათაჲსა. რამეთუ იტყუხ: ნეტარ ხარ შენ ქუეყანაო. რომ-
 ლისა მეფე ძე აზნაურის. და მთავარნი შენნი ეამიერად ქამენ ძლიერე-
 ბით და არა სირცხულეულ იქმნენ. რამეთუ თქუა რაჲ ძე აზნაურისაჲ შეფე.
 თუთმერობელი ენებათაჲ და შეფე გემოთაჲ გონებაჲ წარმოაჩინა. ვა ეოფლი-
 თურთ აზნაურისა და არასადა შუატივობისა ენებათა და გორცილთა გემოთადა
 20 დამონებულისა სულისა მორჩი. ანუ თუ გონებასა უწოდეს ან ძედ ეოფლად-წმი-
 დისა და ღმერთმთავრისა სულისად. რაჲთა იგი ხატ ჰყოფს წმიდასა და გონი-
 ერსა გონებასა. და დაჭბეჭდავს და მშობელ ექმნების სიწმიდის-შუენიერებით
 და ნამდვლვე სამეფოედ და ეოფლით დაუმონებელად. რამეთუ თუთმეფობელ
 და ეოფლად თავის-უფად არს სული ჭეშმარიტებისაჲ. ამისთჳს სადაცა უნებნ ან 3,8
 25 ქრინ. და ვითარ რამეცა ენებოს დახატულ ჰყოფს ზიარ თჳსსა ქმნილსა
 გონებასა. რაჲთაჲ ძალთა მისთაჲსა დამკვდრებულისა სულისაჲთა განაწესებს და
 დაადგენს მთავართაცა თჳსთა და დაამტკიცებს მათ სრულთა და მტკიცებითა.
 ცხად არს ვად სხუათა მათ ძალთა სიტყუარისა სულისათა ჟამიერად მიდგების
 მიმართ საცნაურთა და სუდიერთა საზრდელთაჲსა ეოფლითავე ძალთა. რათა
 30 არა სირცხლეულ იქმნენ დამონებითა შუატივობისა ენებათაჲთა. ად ამაღლებითა
 უადრესთა მიმართ და ესადმრთოესთა უცნებათა და ზედუთა მარადის ურცხვრელ
 იუვენენ. ხოლო უკუეთუ ვისმე გრძნობადისა ძალისა-უბრ ენებოს გულის-ხმის
 უოფაჲ ეკლესიასტეს მიერ გსენებულისა ამის ქვეყანისაჲ. ზემოთქმულსა მას
 შინა სიტყუასებრსა თარგმანებასა ვაგებამცემულისა მას ქალაქისასა ზოოსამის-

ტა განმარტებაჲ. რამეთუ წინაჲჲეო მისსა დადებითა ამისთა უოვლად-ადგილი
აქსნაჲ ზოოს მან ამითი. ხოლო ბრძენსა ეკლესიასტეს უფროჲსდა აღუვანებით და
სახის-შეტუეულებით ჰნებაჲს გულის-ხმის უოფაჲ ამითი. ვა ცხად ჰყოფს მექსეუელად
ზედადართულთა მიერ. რამეთუ იტყვს:

5 X, 19. **ბრძანდითჲჲეოთჲ ბოჲსი ზეჲშეჲეოთჲსი შა-
ნაჲშეჲეოთჲ. ზეჲ აჲჲიშეჲეოთჲჲეო აჲჲოთჲჲეოთჲ
ქოთაჲოთჲჲეო აჲჲიშეჲეოთჲსი სეჲეოთჲ.**

263

რამეთუ უჲმ და უოვლითურთ ულუაწ იქმნეს რაჲ გონებაჲ კეთილთა და
საცნაურთა ზედგათა მიმართ. თანაჲმეწე და მცველი მისი ძალი სულისა უოვლად-
10 წმიდისაჲ დაჲმადღებლის ცვისა მისისა მიმართ. არა თჳსისა ძალისა მოკლებითა
და დაცლიერებითა ბუნებითისა მადლისა თჳსისა და დემეტითაგრობითისა სიმ-
კნისა და სრულებისაჲთა. აღ ცვისა მიმართ და შეწვევისა მტონარებათა მიერ
მადლთა ზედგათა-გან დაჲმობილისა გონებისა და ამიერ თავისა თჳსისა უდირსად
გამომანინებელისა მის-მიერისა მის მოსალოდებელისა. ესე იგი არს ფარვისა
15 და ცვისა. ხოლო გრძნობადისა-ებრ გონებისა თჳსისა განცხადებული განმარტებაჲ
აქუს სიტყუისა ამს. რამეთუ უოვლითურთ მტონარ ქმნილი განსჯებისა-თჳს ს- 264
რთულსა ხედულისა სახელისა. ეკერა დაჲმეულებელისა. უმეჲელად უმეჲურეს-
ქმნილად ჰზოებენ მას. ვა გერ მიმნიტებელსა მკედრთა თჳსთა საფარგელისა. და
რამეთუ არა მიმთუაჲგელი კელთა-მიერისა ტკივილთ-მოუყარებისა აღსამართებე-
20 ლად დაჲმობილებისა თჳსისა წითლასა წჳმათასა და ნანქერსა თოვლისასა ზენაჲთ
შთაზიდაჲს:

X, 20. **სეჲდრითჲჲეოთჲჲეო აჲჲიშეჲეოთჲსი აჲჲიშეჲეოთჲ. ზეჲ აჲჲიშეჲეოთჲ
აჲჲიშეჲეოთჲსი აჲჲიშეჲეოთჲსი სეჲდრითჲჲეოთჲ. ზეჲ აჲჲიშეჲეოთჲსი
ზეჲშეჲეოთჲსი აჲჲიშეჲეოთჲსი.**

25 მიუწოდებელი სიმდიდრე სადმერთთა მადლთა სიტკბობებისაჲ ნათესავისა-თჳს
კატაჲსა ერთბამად განცხადებებს უოვლთა ამისთა მომკესნებელთა. თუ ვა
მადლთა ზედგათა თანა შეაუღლა წიგნი და გრძნობადნი გულის-ხმის საუოვლინი.
და ვა სარკეთა რათჲ და კრეტსაბმელთა შინა დაფარა უსუდიერებისა გონებისა
ძალი. რა არა მაშინდელისა მის ჟამისანი იგი გუფიციტელნი და ცთომის-მო-
30 უფარენი ჰურიანი განჰქმნარიტებულთა წინაჲჲეოთჲსი უოვლთაჲთა მოსეს
შეულისა შეურაცხყოფად მომზადებულ ეგეს. ვა დაცნობადისა ოდესმე. ხოლო

- სახარებისაჲს სრულებისა შესიღუმლოანი სრულქმნასა შინა წწრუწებულთაჲსა
 უოფლითაჲ ნუგეშინს-ცემითა და მხარულებითა აღავსეს. შორითვე წწრმო-
 სწავებულთა და წინაუწებულთა ჰირველ. აწ ესერა წინაჲ თუღთა მათთა მღე-
 ბარეობითა. რამეთუ ესრეთ ჰქაობ მრავალგან მოსინათატა შეჯულთა და მოსწა- 265
 5 ვებათა. და სხუთა საწინამსწარმეტყუელთა უწებათა და წინაჲდაკებათა. გრ
 ესე აწინდელს ამაჲ შინა სიტყუასა გელესიასტესსა მრნობლსა ვჰქაობთ ძალსა
 და თარგმანებასა. და გრძნობადთა საჩინოებათა მიერ დაფარულად ვჰხედეთ
 სიტყუასა. რამეთუ თქუა რაჲ ვ'დ სახარულად შეიქმან ჰურსა. და ღვწო
 შუებულ ჰყოფს ცოცხალთა. გრძნობადისა ჰურისა მოქმედთა მისთა მიერ
 10 სახარულად ქმნაჲ წარმოანინა. რამეთუ სიცილად აწ სისხრულსა სახელსდა.
 ვითარ იგი იტყვს საღმე ნეტარი სარსა შობისა-თჲს ისაჲსა ვ'დ | სიცინელი 266a
 მიყო მე უფალმან და რამეთუ ვისაცა ვიკ ესმეს ჩემ თანა უზაროდის. 21.6
 რამეთუ სისხრულისა შექმნელ ვითამე არს შექმნილი ჰური მშოერთა და საზრდე-
 ლისა მოქმენთა-თჲს. ხოლო შეუბულ ჰყოფს ღვწო ცოცხალთა. ვ'ა იტყვს
 15 დავით ვ'დ ღვწო ახარებს გულსა კაცისასა. და კეთილად თქუა გელესიასტე 103,15
 თუ შუებულ ჰყოფს ცოცხალთა. ვინაჲთგან ცოცხალთა მიერ ისუშის და არა მი-
 ცვალბულთა. ხოლო უფრომსდა სიღუმლოსა მას და ზეცით გადმოსრულსა
 და სოფლისა ცხოვრებისა. მომნიშებულსა ჰურსა ჰქაობთ თქუმულთა ამათ მიერ წინა-
 20 უწებულად და წინამსწარმსწავებულად. რ'ლისა-თჲს იტყვს უფალი: მიიღეთ და 26,26
 ჰამეთ. ესე არს კორცი ჩემი თქუნ-თჲს განტეხილი მისატევებლად
 ცოდვითა. და სიღუმლოსა ღვწოსა საშობისა-გან ვენაჲსა მოღებულსა თ'დ
 უმეტეს შეუბულმოფელსა ცოცხალთა. რ'ლისა-თჲს კუალად იტყვს უფალი:
 სუთ აჩისგანი ყოველთა. ესე არს სისხლი ჩემი თქუნ-თჲს და შრავალი 26,27-28
 თა-თჲს დათხეული მისატევებლად ცოდვითა. და კუალად: მე ვარ ჰური 26, 41
 25 ცხორებისაჲ. ზეცით გარდამოსრული. უკუეთუ ვინმე ჰამოს ამის ჰური-
 საგანი. ცხონდეს უკუნისამდე. და კუალად რ'ი ჰამდესო ხ'ორცსა ჩემსა 26, 41
 და სუმიდეს სისხლსა ჩემსა აქუს ცხორებაჲ საუკუნოჲ. ესრეთვე უკუე
 და ვეცხლიტა თრსახედ თარგმანებულ იშოს ყოველმან მნებებელმან. ცხად
 არს ვ'დ გრძნობადად და სახის-მეტყუელებით. რამეთუ გრძნობადისა ვეცხლისა 266b
 30 მქონებელსა კინიდა და უოველინვე მორჩილ და წინაშემდგომარე ექმნებიან.
 და ნათა შეჰმზადებს და სახლთა აშენებს. და სხუთა თითოფერთა კაცობრიუთა
 საკმართა მოქმედებათა სრულ ჰყოფს. ხოლო საცნაურად ვეცხლად საღმრთონი
 წერილინი იხილვებიან. რომელ არს სახარებისაჲსი მოძღვრებისა სიტყუაჲ. 26
 ვ'ა იტყვს უფალი: გიკედაო შენ ვეცხლი ჩემი დადებად საფაჰროსა. და 25,27

11.7

წყვეული დაგით: სიტყუანი უფლოსანი სიტყუა წმიდა. ვეცხლ გამოკურნულ ვეულ. გამოცდილ მიწით და განწმედლილ შვდწილაჲ. საკმარ შუგუ არს გულის-ხმის ვითად ვ'დ წინამთასწავებს საწწტვეულოდ სასარებისაჲბრისა ქა-
დაგებისა განცხადებულსა შედგომასა და დამორჩილებასა უოველსავე ცასა ქვეშე
ერთისა წმიდისა კათოლიკე და ღმრთისა ეკლესიისასა. ვინაჲცა ბრძენი ეკლესიასტე
კუდაჲ ეგვეითარისავე გონებისა მჭონებელსა სიტყუასა ზედაჲჭრთავს
და იტყვს:

X, 21. ვ'ე სიწმინდისაჲ ყინიჲ ყუჩიჲ ჰყოფიჲ ჩაჲ
ვ'ეხყოფი. ვ'ე სიღმიწყოფი ყინიჲ სიღმიწყოფი
ყოჩისაჲთჲ ჩაჲ ვ'ეხყოფი მ'ვ'აწმინდისა. იხეჲყოფი
თაჲ მყოფიწყოფიწმინდისაჲ ცხიჲწმინდისაჲ ცხიჲწმინდისაჲ
ყოჩი ვ'ე მყოფიწყოფი წმინდისაჲ მყოფიწყოფიწმინდისაჲ
ცხიჲწმინდისაჲ.

და ამასცა მრწომლივე განმარტებაჲ აქუს ესე იგი არს გრძნობადი და
სცნაური. რამეთუ მცნებს არასადა წვევად. არა რომელსა ზრახვად და გიობად
მისა. რომლისადა ქუეყნებრი შეფობად სუადრებულ იფოს. არცა მთავრისა ვისმე
და ძლიერისა, რომელცა მდიდრისა სახელის-ღებითა წარმოაჩინა. რ'ა არა მსმე-
ნელმან ვითამე ძვრის-ზრახვითა შენთამან ჰატეინი მიგკადნეს შენ. და მძევარე-
თა გუემათა მიეცე შენ ცუნდრუკობითა სიტყუათა შენთაჲთა და უკანამზრახობი-
თა უადრესთა და უწარჩინებულესთაჲთა: სოლო ამის-განვე ფ'დ უწინარეს ამისსა
წინაგანკრძალებს საღმრთოჲ მოსეცა. მეტვეული ესრეთ: ღმერთსა შენსა ძვ-
რი არა უზრახო და მთავარსა ერისა შენისასა არა ჰატეუა ბოროტი. გმსლ
რ'დითა ასწავებს არასადა გიობად შეფისა და ძლიერისა. ა'დ შინაგან საუნჯეთა
გუელისა თვისისათა მოთმინებით და სუადგრძელებით გარეშისაზღვრებაჲ სი-
ტყუათა თვსთა და გულის-სიტყუათა. რამეთუ მფრინვალმან ცისამან წარი-
ლოს. იტყვს. კმაჲ შენი და ფრთეთა მიუთხრან სიტყუაჲ შენი. სახელის-
ღებისა მიერ მფრინველისა და ფრთათანთასა უოვლითურთსა უცნაურებასა და
უსაქმეულობასა და შეოვლიდებელობასა შენ მიერ თქმულთა განმხილვებისა
წარმომჩინებელი. რამეთუ ესრეთ იტყვს: ნუ დასწვეო შეფისა და ძლიერსა. 267b
რამეთუ ვინაჲ იგი შენ არა ჰგონებდე მიერ მიეთხრას მას სიტყუაჲ შენი. რომ-
დითა არამდგრადნი განსცდელნი და ჭირნი შეგემთხვნენ შენ. ესეგვითარი უმე-
განმარტებაჲ აქუს გრძნობადისა ძალისა მისისა-ებრ სიტყუასა ამას. ა' წმინდ

- ვთქვით სხის-მეტყველებითაც და სინაური: ამცნებდეს რაჲ არაწყევად მეფისა არცა მდიდრისა. ქრისტეს მოსწყევებს უოველთასა და შეეყსა დიდებისასა.
- რწმის მიმართ იტყვს ვად მეფობაჲ შენი მეფობა საუკუნეთა და მეფობაჲ ^{ფსლ 144,13} შენი ყოველსა შორის ნათესავსა და ნათესავსა. რამეთუ არცა თითოეუ-
- 5 ლას-ებრ არსებისა მისისა მეფე და მდიდარი. ესე იგი არს მძლე ვა მთავარი მშვიდობისაჲ და ვა მხოლოდ-შობილი ძე მეფისაჲ უოველისა-მშერობელისა ღმრთისა და მამისაჲ. რაჲ დმერთც არს არსებით. ხოლო კუალად არს მეუფე მის მიერ მიღებულისა მის-ებრცა კაცობრივისა ბუნებისა მისისა. ვა ძე მეფისაჲ.
- 10 ცხად არს ვად დავითასი. ვა წერილ არს სხაბუბასა შინა: რაჲმს ჰქითხა ჰურიათა თუ ვისად ძედ ჰგონებენ მას. ვად დავითისდა. ხოლო მან მათდა მი-
- მართ წინაგანწყობით თქუა რაჲ. ვრ უკუე იტყვსო დავით: ჰრქუა უფალმან ^{მთ 22 41-45} უფალსა ჩემსა დაჯედ მარჯუენით ჩემსა. აწ უკუე უკუეთუ უფალი არს დავითისი. ვრ ძეცა არს მისი. არა დავითის ძეობასა უარ-ჰყოფდა. ად ერ-
- 15 თად შემოკრებასა. და გუამოგნებით შეერთებასა ორთავე ბუნებათა მისთა. ^{268a}
- სადმერთოჲსა და კაცობრივისასა. სარწმუნო-ჰყოფდა. ამისთჳს კუალადცა იტყვს მის-თჳს წწრუეელი დავით: უფალი ძალთაჲ თაყაღი არს მეუფე დიდებისაჲ: ^{ფსლ 23,10}
- ამას უკუე მეფისა ნუსადა დასწყეო. იტყვს. ესე იგი არს. ნუ შეურაცხ ჰყოფ. ნუცა განჰგმობ. ნუცა მიემსკაცებს ბუნებათა ერსა. წინადაუცვეთელსა გულისთა და ქედფიცხელსა. ნუცა სხუასა რომელთამე ურწმუნოთა ნათესავთასა. რამცა
- 20 აუეედრებდი მას კაცობრივისა ჟნდობისა მომართ გარდამოსდგასა და სიმდაბლესა შექმნულისა თჳსისა ბუნებისასა ნეფსით და კაცთ-მოუყარებით შემოსასა მეორედ დიდებისა მისისა და უადრესისა დიდებისა მიმართ კუალად-გებისა-თჳს. ნუცა მოაგონებ საუნჯეთა შინა გულისა შენისთა. ვრმცა შეუტრეუებულად ესევითარისა მეუფისად ჰგონე საიდუმლოჲ განკაცებისაჲ. ნუცა ჰგობ განკორციელებასა
- 25 მისსა. და ნეფსითხა ჟურად-აღსდგასა და სამისა დღისა დაფდვასა. რომელთა მიერ კადის-შეღველი იგი და დიდად-მოქადული სატანა დააკუეთა სამართლითა და მშჳყრითა ჰქმშირბუბისაჲთა. წერილისა მის-ებრ. და უსახურისა მძლავრებისა-
- 30 გან მისისა მის მიერ მიმძლავრებული კაცი კაცთ-მოუყარებით გამოაცხნა და თჳსისა დამდაბლებისა-გან სიმძლედ აღიეყანა: ხოლო იტყოდის რაჲ ვად მფრინვალმან ცისამან მიართუას კმაჲ შენი და ფრთოსანმან | მიუთხრნეს ^{268b} სიტყუანი შენნი. განცხადებულად საქმშიაკოთა ძალთა წარმოაჩინებს. რომელნი იგი მომზირად არიან სიტყუათაცა ჩუენთა და გულის-სიტყუათა. და მსგავსად მფრინვალთა ჰქერისთა სიმადლით მფრინვალე და გარემოჲს-გარემომცველ და მიურულებულად მდჳსარე არიან. და დაუგებელი ბრძოლჲა და წყობისა უოფაჲ

აქუს მოყუარეთა მიმართ ღმრთისათა. ამისთვის რაჟამს აგრძნის სიტუება რაჟამე
 გომბისაჲ. აღმოტყუებული ვის-ცანმე აწ მოკსენებულისა ამის-თვის მეფისა. ანუ
 ბოროტნი მოგონებანი სუხუჟეთა შინა გულისათა შეწუნარებულნი. მეესეულად
 მეტყუელთა ანუ შემწუნარებულად შემასმენელად წინადასხმენ მათ, არა ვითარმცა
 5 უნითათა მოგონებათა გულისათა მეცნიერ და მხედველ იუენეს იგინი. ნუმცა ვის
 ქცონიეს უოგლადვე ესე. ად ნაშთა რათმე შიკრ მათთავე მთესეულბითა
 შთათესუდთა და ბოროტმოგონებაქმნიდთა რცა მისწუთებინ. გინა თუ შეწუნა-
 რებულ ქმნიდ ივენენ მათნი იგი ბოროტნი თესულნი გინა თუ არა:.

XI,1. ჩედილუ ნაჟილი ყილი ნაჟილი 'სიქ'ჲ მოყოლილ-
 სი. იხეშოთაჲ სიქილიყოლილ შოლოდესი ჟოჟაჲ
 უჟი.

296b

ვითარ ეჭვონებ და ამისცა მრწობლი აქუს ძლი. ცხად არს ვდ საცნაურნი
 და გრძნობადი. რამეთუ ასწავებს არა უძღებებით მცამელყოფისა და უოგლისავე
 წინადათესეულბისა შემწამელობისა. ად უოგლიათა ძალითა უოგლისავე კრძალუ-
 5 ღებისა წარმართებად მეცადინობას რაჟოღენთაჲმე ძალ-ედავს და არა ჟამსა
 შეუბისსა მხოლოდ წულისა მიმართ წარსცეს ჰური. და არა სხუთა კამადთა
 და ღწროთა თითოფერობისა მიერ დანთქას გონებაჲ. რა არა დაიუენებოდის
 მაღალთადა და საცნაურთა ხედათა მიმართ. ად სუბუქ და მალე იუოს. და ბუ-
 ნებისა სჭირთათა მიმცემელობითა შექცეულ იუოს უოგელთა ღმრთისა-მიმართათა
 20 ღოგებათა და ეკდრებათ. რამეთუ რა ესრეთ დაუშომიებულად და სუბუქად ნა- 270a
 ვით-მაგალობდეს უფსერულს შინა ამის ცხორებისას. ესევეითარისა ამის უნა-
 მეტრომსა ცხორებისას ქცობეს სასუიდალშემოსილს ნაყოფსა უოგელსავე შინა
 სიმრავლესა ცხორებისა თვისა დღეთასა. რამეთუ ესე წარმოაჩინა. თქუა რაჲ
 25 ვდ: სიმრავლეა დღეთასა ჰპოო იგი. ხოლო აღევანებით და სხვის-მეტრეუ-
 ღებით თარგმანებისა მნებებულნი ვიტყუთ ვდ წარცმასა და მშიერთა მიმართ
 განყოფასა ჰურისას ბრძანებს. ესე იგი არს უხუებითისა მოწყალებისა ქმნასა
 მოქმენთა მიმართ თანაღრვევითა მისითა თუაღთა-გან კარდამოსრულთა ცრემლთა
 წყაროსა თანა ჟამსა შინა ქებათა და დიდების-მეტრეულბათასა და ღმრთისა-მი-
 30 მართთა ეკდრებათას. რა უფროჲს განაცხადა თქუა რაჲ ვდ პირსა ზედი
 წყლისასა. რამეთუ დაწუთა ზედა პირისათა შთამომავალი წუდი ცრემლთა-
 დინებისაჲ წარმოაჩინა. რამეთუ ესრეთ ორთავე ამთ ურთიერთას შეერთებითა
 მოხედის წარმოაჩინებულე მათი ზეკარდამოსა და სდღმრთოსა სიტკობებასა.

გ'ელა სამართლად ესმის მას. რაჲ იგი ესმა კარნელოის[ს] გ'დ:ლიცვანი შენნი^{10,3}
 და მოწყალეობანი აღვიდეს მოსაკსენებელად წინაშე ღმრთისა. ხოლო
 ქმრებს ეტევიითარი იგი უმჭუელად მარკებელსა. უფროჲსდა მაცხოვრებელსა
 საუთესა თვისის მის მოქმედებისას, სიმრავლეს შინა თვისის| ცხოვრების დღეთასა 270¹
 5 რამეთუ მთესველნი ცრემლით სიხარულით მოიმკიან და სანატრელსა მიემ-^{125,5}
 თხუევიან აღსასრულსა. გ'ა იტყვს უფალი: ნეტარ იყვენო მტირალნი. რამეთუ^{6,21}
 იგ'ანი იცინოდნენ. გაშოუტჳუმელისა და საუკუნოჲსა სიხარულისა და მხიარულე-
 ბისა წარმომადგინებელი ამიერ:.

XI, 2. *ჲც წილყოი ყაქთოჲ ჳ'ე ჳიქიშჳი იორუდთაღელ.*

271a

10 *იორუდთაჲ იქილჳ იყოი თაჲ იორუ იქასი ყაჲიჲჲ
 ყაჲიჲჲჲჲჲჲ 'იორუ'ჲ:.*

უმბრძნებს ნაწილს-ცემასა შჯდთას. ცხად არს გ'დ შჯეულობითისა ამის
 საწუთროჲსასა დღებობათა და საუკუნეებითა შჯდ შოქცევისასა. რამეთუ შჯდთა
 მიერ დამადებელისა-გან შექმნულთა დღეთა მომრგულებული სამარადისოდ უო
 15 ველი საუკუნე. უფროჲსდა საუკუნენი. სოფლიოჲსა ამის ქამის-განფენისა შეოფო-
 ბისა შორის თვისის მქონებელ არიან. ეც ჴუკუე. იტყვს. ნაწილ შჯდთა.
 ცხად არს გ'დ ევაცობრივესთა მიერ საწუთროჲსა ამის საჲმართა ბუნებისათა. 271¹
 ესე იგი არს საზრდელისა. საშოსლისა. ცხედრისა. სართულისა. და სხუთა
 უოეულთაგე. რომელთაცა მიერ აწინდელი ესე ცხოვრებაჲ განიცების და შეინიფ-
 20 თების. ამისსა შემდგომად ეც ნაწილით: რეთათაჲ. ცხად არს გ'დ უოფადისა
 საუკუნესა. შემდგომად შჯეულობისა აქათა მათ-თვს საუკუნეთაჲსა განმჩინებელსა.
 რომელისა-თვს იტყვს დაჲთ გ'დ ფსალმონი მერვისა-თვს. უოფადისა ცხოვრ-
 ბისა სახელის-მდებელი მერვედ. რ'დსა შინა შემდგომად შჯეულობითისა ამის
 ცხოვრებისა აღდგენ მკუდრეთით უოველნი კაცნი. და რომელნიმე ცხოვრებაჲ სჳ-
 25 კუნოდ. ხოლო რომელნი[მე] სიტანჯეულად და სჳჳეულად დაუსრულელებად: ა'დ
 შენ კაცო. ეტყვს. ეც ნაწილ რეთათა. ესე იგი არს მოწყალეობას ქოთფლიო უო-
 ველთა მოქმენთა მიმართ: დაუნეტეე მშოერთა ჳური შენი და მიშეუდნი უსარ-
 თულონი შეიუგანენ სხილ შენდა. დათხიენ ცრემლინი ფორიანი. ღოცენი განუ-
 30 ცემელნი. გ'დობის-მეტრეულებანი და გედრებანი საწუთროჲსა ამის შჯეულობითისა
 ცხოვრებისა შინა შემომეკანებელისა და კუადად განმეგანებელისა. და უოფადისა
 მის მერვისა მის საუკუნოჲსა დაწენარებასა შინა დამატეცეცელებისა შენისა
 მიმართ. რ'ა არცა რაჲ აქასა ამის ცხოვრებასა და ქუეენარესა მსხეშობასა შინა

5 ქობო რამე ბოროტი. ესე იგი არს ხენები და მტოდეგლობითი საქმე. ანუ
 მძნეარეთა და ფიცხელთა განსცდელთა შემთხვევაჲ. რამეთუ არს უწით თუ რაჲ
 შემთხვევად გიც შენ ბოროტი ქუეენიერსა ამას შინა მკადრობასა არცა შემ- 272a
 დგომად ამაერ განსლებისა და მიცვალებისა თუ რ'ლთა ტანჯვათა ქობებ და
 5 გუემათა. რამეთუ უკუეთუ არს ერთკერძობით შჯდეულობითსა ამას ცხორებასა
 მიჰმადლო თავი შენი. ა'დ ზომიერი და წესიერი აღასრულო განუოფუელთაჲ
 და მასტნე საწუთოსა ცხორებასა გ'ემე მხოლოდ საჭირონი თდენ ბუნებისნი
 და მჭირე'ლნი სიცოცხლისანი. ხოლო უოფადსა სუეუენსა უმრავლესნი და უაღ-
 რესნი და უმატიოსნენი. მით რამეთუ ფ'დ უმატიოსნეს არს იგი ამისსა.
 10 თაეის-სუფელ იბოო უოფლიხვე ბოროტისა შემთხვევისა და დაშეალებისა-გან
 აწინდექსცა ამას შინა ცხორებასა და მერმესცა:

XI, 3 **Оպакытмак чаруи хисни ин ошакытмак чаруи.**
ყაყყეფნიფსუ გ'ეშაფ'ჟიფნი ძეს. გ'ე აყყაყ-
თაყ გ'ეფელის დო სეშქელისუ ყინუ. გ'ე აყყაყ-
ეთაყ გ'უაყელისუ ყინუ. სეშქელუ გ'ეფელის დო
შაყინლუ ყყასი.

273a

20 გრძნობათა ჭ ბუნებითა მკადლითთა მკუშეველი ფ'დ გუელის-სმა მიუოფს
 მით მიერ სუფიერთა და საიდუმლოთა ხედვათა. რამეთუ გინდა და გმობს გ'დ
 ვითარ იგი რაჟმის ხილულ საცნაურნი ღრუბელნი ადოესნენ ორთქლთა-გან ქუეენი-
 20 სათა და წყალთა-გან ზღვსათა. მაშინ შეის წჳმათა გარდამოუტეობენ ქუეენად.
 ესრეთვე სუფიერნიცა გუელის-სმა ყვენ ღრუბელნი. რომელთა-თჳს იგი იტყჳს
 კმითა ესაიასითა უოკელთა ღმერთი: და ღორუბელთა უბრძანო არა ცურეუად 5,6
 მას ზელა წჳსაჲ. ესე იგი არს. ჰერიათა ერსა ზელა. რამეთუ რაჟმის ადოესნენ
 საცნაურთა და უოკლად-წმიდისა სულისა წყალთა. მაშინ მეესეულად აწჳმებენ და
 25 შოადენენ საცნაურსა წჳმას ქუეენას ზელა. ესე იგი არს მკადრთა ზელა
 ქუეენისათა. ვინაჲცა წინამოასწავებს და წინადასახეს ამიერ წმიდათა და უოფ-
 ლად-ქებულთა მოციქულთა ზელა ქმნილსა მას უოკლად-წმიდისა სულისა გარდა-
 მოსლვასა. რ'ლისა მიერ. ადოესნეს რაჲ იგინა მადლთა-გან და ნიჭთა ზეგარ-
 დამოთა. უოკელსა ზელა სოფელსა აწჳმეს ქადაგებაჲ მაცხოვარქებისა სასარებასაჲ. 273b
 30 და ურწმუნოებისა და უღმერთობისა უნაყოფოებაჲ განაჰარვეს მიერ სულისათა
 მორწევითა ქუეეენისათა. შწუნებოლთა და სამოთხედ სუფიერად ქუელ სადმე
 დაკორდეუელი და უოფლითურთ უნაყოფოთა ქუეეენაჲ გამაწინეს. და რ'ლსცა

ადგილსა დაწერგულ იქმნის მათ მიერ ჟურარის საცხოვრებელისა ძელი. გინათუ
სამხრით-კერძო ანუ ბღურით. მენცა განიგნის ძირნი ეგვეთაძმან ხეშინ. და
მუნ ნუოფის-გამომღებელ იქმნეს წარწემელას ურწმუნოებისა და კერძო-მსახუ-
რებისასა და შემუსრვასა ეშმაკისასა. და დიდებასა ძელსა ზედა ჟურარისასა
5 დამსჭულელისა ქრისტესის მიუწდომელთა წყალობათა მისთა-თჳს და ნათესავისა
კაცთაჲს ცხოვნებისა და გამოსნისა-თჳს. ესრეთ ფად რაჲმე სიბრძნით სი-
დულეობითანი და საკრველნი საქმენი ბრძენიან ეკლესიასტე გრძნობადთა მიერ
სახელთა განმოსნსა რაჲ. შორითვე წინაჲუწუნა უოფადნი სარგებელად და საცხო-
რებელად მათდა. რომელთა ესმოდის გულის-ხმის უოფითა:.

- 10 XI, 4-5. ზამქსიხილთო ყიდილთოჲ დიხი სთჳსილჳრის.
ბელჳდილთო თიხაჲლთოჲ დიხი ჰიაშხის.*
იხაშჳლთოჲ ყაიხის დიხი დიხის ბილქილთო თიჲ
იხილთო დიხის ჯსილთო სიჳთილთო. იჳილთო თიჲლთო
ბილქილთოჲ ყიდილთო ბილქილთოჲლთო. იჳილთო
15 დიხილთო სილქილთო იქმნითილთო. იხაშჳლთოჲ
ყიდილთო თილთოჲ ყიდილთოჲ.

274a

- და გუჲლად აწცა წერილისკებრსა შინსა და კელთა-შინსა გულის-ხმის უო-
ფისა სხვის-მეტრეველებითსა წარმოაჩენს მოძღვრებასა. რამეთუ ვითარ იგი რა
მელი ქართა ურთი-ერთას წინაღმდეგობისა მხედველ და მომზირად იუოს. 274b
20 არა ინებებს თესვას. დაღათუ ჟამი მოწვეწულ იუოს. არცა ღრუბელთა წინა-
უქმობასა მიმოტაცებულობისა მიმართ მჭურეტელი გულის-მოღებინე არს მკად.
დაღათუ არავე უწეის განცხადებულად თუ რომელი დსასრული აქუს ჭკერს
მოძრაობისა თესვისა. რამეთუ ესე წარმოაჩინა. თქუა რაჲ: და რამეთუ ამან
მჭურეტელნი და ნიშნითა და ზმნათა შედგომილნი გერცა თესვასა და გერცა მკას
25 მიეშთხევიან ცუდისა ამისა და ამოღისა შიშნაჲლობისა-თჳს. და ამისთჳს სიუმი-
ლითა ბოროტითა მძნეარად განილევიან. რამეთუ უკმად არაუდებ უოფაჲ ჟამსა
თესვისა და მკისასა. და ამას თანა ღმრთისა-შეშართითა სსსებითა და სარწმუ-
ნოებითა განძლეებულებისა ქონებაჲ გულისაჲ და მის-გან მიწდობით თხოჲ
თესლთა ნუოფიერებისაჲ და გუჲლთა სიმაძღრისაჲ: და ესრეთვე და მენცა
30 კაცო თანაერგთა შინთა გულის-ხმის უოფისა საზღვართა მიერ კელმერობილი
და განმრწეველობითა კელმენებათა დაშაღებულისა-გან სიტყუარობით შერდა
მონატებულთა მიერ უმჯობესთა და მცხონებულთა საქმეთა გულის-ხმის უოფით

განმტონებელი უოგელთაჲჲ ქართა და ღრუბულთა მიმართ მარადის თესვად გულის- 275a
 მოდგინე იქმენ ფერად-ფერადის თესლის სათნოებისა. ეგრეთვე და შეადგა
 ყეგარდამოხსა შემწეობისა და საღმრთოჲს სიტკბოებისა თავისა მიმართ თესისა
 მომზიდვარი. ცხად არს ვ'დ მოწყალებისა და ღოგვისა და ცრემლთა სიმრავ-
 5 ლისა და მართლმსაჯულებისა და სულგრძელებისა. და თანადმოებისა და უძ-
 ლურთა მიმართ და მოქენეთა ჩუენისა შემწეობისათა და მოგებისა უმთავრესთა
 სათნოებათაჲს. რამეთუ გქონან თნიერ საცნაურთაჲჲ ქართა და ღრუბულთაჲს.
 ესე იგი არს დაწერილთა შეუღლთა და მოძღურებათაჲს. ბუნებითი ძალნი და
 განმრჩეველობითი მანებელთა და მარკებელთა. და ამისთვის გიდიარს არაოდეს
 10 უნაყოფო და უღებო უოფაჲ. ა'დ. ვ'ა კეთილსა და მსხმოსა ვახსა და ზოხილსა
 და ნაყოფიერსა ქუეყანასა. შიგან თავით თესით ნაყოფიერებაჲ. და აღსაყვით
 ტყეანთა შტურთველობაჲ. და არავისისა სხვსა შემწეობისა. თნიერ ღმრთისა.
 მოქენებობაჲ. ვ'რ იგი იყო მართალი აბელ. ვ'რ ენოს. ვ'რ ენუქ. ვ'რ ნოე. და
 ვ'რ იგი დიდი მამო-მთავარი აბრაჰამ. რამეთუ არა თუ თუთ აღძრვით ნაყოფიერ
 15 იზოგო ოცდა[?]თეულად. სამოცეულად და ასეულად შეშაობასა შინა სათნოებისა
 ოფელთას. ა'დ სხუათა-შიერისა სწავლისა ცხოვნებისა-თეს მომლოდე იყო. 275b
 ამოდ გეწოდებოდეს სახელი კაცობისაჲ. ვ'ა უქმყოფელსა ბუნებითთა ძალთა
 და სხუათა მოძღურებისა მიმართ მიმხედველსა. მსკავსად მათსა. რომელნი
 20 ქართა და ღრუბულთა მიმართ მხედველობითა მრავალგზის ნაკლულევანად დაშ-
 თიან. არცაღა მკისა-გან რასმე მომსთუფებულნი. და ამისთვის სიემილითა განი-
 ღინიან. რამეთუ ვ'ა უღონო არს კაცისა-გან შეხებით-ზურთაჲ და განსიდვლა
 ძალთაჲ. ჟერეთ საშოსვე შინა მუცელქუშულისსა მეოფისა და არდა-სადა-შო-
 ბილისა ჩულისათაჲ. ეგრეთვე არცა ქმნილთა ღმრთისათაჲ შესაძლებელ არს
 მიწდომიჲ ზედაშეწევით. რამეთუ ვ'დ უოგელნი ერთბაშად მისინი დაბადებულნი
 25 არიან. ამის მეტნიერ ვართ და ვ'დ შემოქმედი არს ზენათა და ქუენათა და
 უოგელთა საუენეთაჲ. სოლო არა უწყით ჰემმარიტისა სიტყვსა-ებრ არცა სიმაღ-
 ლისა და სიერცისა ცათაჲსა საზომი. ანუ ქუეყანისაჲ ანუ ზღვსაჲ. ანუ ღრუ-
 ბულთა და ქართა მიმოტაცებისა ვითარებაჲ. რამეთუ მღირესა შინა წურთასა
 ჟამისსა მოულოდებელისა შეცვალელებისა და სხუაობისა-გან და სხუასხედ გარდა-
 30 ცვალეებისა მქონებულად იხილვებიან. ვინაჲცა თესვაჲ საკმარ არს. მო-რად-იწითს
 ვამი თესვისაჲ. ეგრეთვე სახედ და შეადგა. თნიერ ზმნისა. სასოებით მინდო-
 ბითა საღმრთოჲსა და უოგლად-ძღვირისა ძაღისაჲთა. ცხად არს ვ'დ გრძნობადი-
 სცა და ფ'დ უფრთხილთა საცნაურისა თესლისაჲ. და არაოდეს უქმყოფაჲ ბუ- 276a
 ნებით თანხერცისა ნაყოფიერებისაჲ.

და ძალისაგანს მარხვას. და სიმშვეს და სიუარულს. და მოქმენთა-მიმართს
 მოწყალებას სრულყოფად გულსმოდგინებით. რათა დაღათუ ზირველნი არა მი-
 თუაღულ ეოველთა შეუფისა და შემოქმედისა მიერ და აღმოცენებულ იყვნენ მიმ-
 წუხრისა ესე (კი არს ცხორებისა დასასრულისათა. შეწინარებულუბაჲ და საქმე- 278a
 5 ღობაჲ მიიღონ ანუ შეუეთუ ამათ არა მათ შეტეულად სოლო შეუეთუ ზოგად
 ორნივე მითუაღულ იქმნენ ყოვლისა ზედაშედეგელთა საღმრთოჲსა შეცნოერებისა
 თუაღთა-გან. შემეტეს კეთილ იუოს კეთილა მთესველისა მის. და ნაყოფიერ
 მკაჲ ღმრთისა-მიერთა მოსაგებულთაჲ.

XI, 8-9. **Կառոս ԸԽԿՐՈՒ ԿԻՍԻ ՈՒՇԿՈՒՄՈՒ ԾԿ ԿՐԻՄՈՒ**
 10 **ԹԱՎՐԱԹԱԾ ԸՄԴԻՐԸՅ ԺՆԻՍԻԸՅ. * ԺԻՇԺԻՄԱՍ ՍԽԻՍԻ-**
ԿԻՄԱՍ ԺԻՍԻՐԸՄԱԹ ԽՐԻՄԱԹ ԸՆԸԸԸՐՈ ՍԿԱՍ
ԻԸԸԻ. ԿԱՐԻՄՈՒԹԻՐԻՍ ԺԸԹ ԿՐԻՍ ԿԿԱԿՄԾԻՍ ԾԿ
ԿԻՍԻՄԻԿՄԾԻՍ ԾՈՒԹԱԸ ԿՆԻՄՈՒՍԻԸԹ. ԸՐԻՇԺԻՄԱՍ
 15 **ԺԻՍԻՐԸՄՈՒ ՍԿՐԻՄԻ ԿԱՐԻՄՈՒՍԻՐԻՍ ԿԸՇԿԱԾ-**
ԺԸՐԸՄՈՒՍԻԸՅ.:

გულადღა იკუმევს მათ გრძნობადთა ხატთა. რა მათ მიერ ვა სარკეთა
 რათმე. ზირმშობთა და ჟადრესთა სახეთა თანაშეუტეუებელი შეუენიერებაჲ წარმოა-
 წინოს. რამეთუ ტკბილ არსო. იტყვს. და ფაჲ კეთილ ნათელი ესე. მიუთინოს
 რაჲ ხილული მზე მხედველობასა ზედა გრძნობადთა ამათ თუაღთასა. სოლო
 20 გარეწარ და ნამეტავ იყო ამისა სწავლაჲ და თქუმაჲ. არა თუმცა სხვს უადრე-
 სისა რაჲსმე ნათლისა მიმართ ჰხედვიდა და სცნაურისა მზისა სიმაღლისა მი-
 მართ ენება წარგინებაჲ მსმენელთაჲ. რამეთუ თნიერ ეკლესიასტისაჲ, შეწინ
 ეოველთა კაცთა. ვაჲ ტკბილ არს ნათელი და კეთილ მიხედვაჲ მზისაჲ. და 279a
 რამეთუ ამაჲრ აქვს ცხორებასა კაცისასა სიმტკიცე და ეოველთაჲ მიხეზთა
 25 ცხორებისათა განწესებაჲ და ბუნებანი საქმეთანი ამაჲრ მიიღებენ განრჩევასა
 და ურთი-ერთას განთვასას. რამეთუ არა თუ იუოს ნათელი. შეუეკობელ იუოს
 სოფელი და უმცხორებულ ცხორებაჲ. და ამისთვის ზირველვე წარ[[[[/]]]ბით
 თქუა ღმრთისა-მხილველმან მოსუ: და იხილაო ღმერთისა ნათელი. რამეთუ 280
 30 შეტეულად შეწარცხოს ვინმე ბრპენი ეკლესიასტე და ვა ეოველთა შორის
 ცნადისა და გამოცდილებისა მიერ სცნაურ ქმნილისა მასწავლეულად ჰგონოს. საჭი-
 როდ მიდიხს ჩუენ გულის-მზის ეოფაჲ. ვაჲ გრძნობადისა ამის ნათლისა სა-
 ხელსა მოსკენებთა დიდსა და ჰეშმარტსა და სამარდისისა ნათელსა. რამელი

- განათლებლებს უოველს კაცსა. მომავალსა სოფელად. ცხადარს ვ'დ ქრისტესა მაცხოვრისა სოფლისასა და მკნელსა. საწინააღმდეგობრულად თუაღიოთ განკარგულებულსა და კატობრივისა სიმდაბლისა დასაგულად ჰხედვიდა. რ'ლისა-თეს სსუაჲ წ'წუევი კობდა: აქებლით ღმერთსა და ზუგლობლით სახელსა მისსა. ფსლ 67,5
- 5 გზაუყავით აღმავალსა დასავალით. უფალ სახელი მისი და იხარებლით მის წინაშე. და ზეშთაჴმამაღლი ესაია. ვ'დ: სოფელმან ზაბულონისამან. და ქუეყანამან ნებთალემისმან და სხუათა მკვდრთა ზღუკ-კიდისა და ის 9, 1-2 წიაღიორდანიასათა. გალილიამან წარმართთამან. ერმან. მსხდომარემან ბნელსა. იხილეთ ნათელი ღიღი. მკვდრნო სოფლისა და აჩრდილთა სი-
- 10 კუდილისათანო ნათელი გამობრწყინდა თქუნ ზედა. და ტკბილად ნათლად სახელს/დებდა. და შხისა დიდებისა ზედაჴს კეთილ ეოფად თუაღთად წინაუწევ- 279,5 ბით მოასწავებდა. რ'ი იგი თუთ თავისა თესისა-თეს ჟამსა მის საღმრთოთაჲს განკარგულებისასა ესრეთ იტყოდა: მე ვარ ნათელი სოფლისაჲ. რ'ი შემო- ინ 8, 12 მიღგეს მე არა ვიდოდეს ბნელსა. ა'დ აქუნდეს ნათელი ცხორებისაჲ.
- 15 და კუადა: ესე არს საშჯელი. რამეთუ ნათელი მოვიდა სოფლად. ინ 3, 9 ესრეთ უკუე მზებობითასა ამის და გრძნობადითა თუაღითა ჩუენითა სიღულისა ნათლისა მიერ სცანური მზე სიმართლისაჲ წ'წარწარმოაჩინა. სამდჯეუ ტკბილი მისაჲდჯეულად. მის ჟამისათაჲ მათ მოწაივებისა და გრძნობადითა თუაღითა ზე- ინ 3, 9 დების მისისა დირსქმნილთა-თეს. რაჴამს იგი თანაუვიდოდა და თანაქცევდა
- 20 კაცთა. ვ'ა თითოეული კაცი. დაღათუ არა ვითარცა თითოეული კაცი ზოლო. ა'დ ღმერთიჲ იყო ჴეშმარიტი. და ამის მწესარეთა სედაჴსა და მეკლობელთა სლეჴსა. და ერუთა და უტუეთა სმენასა და მეტუელებასა. და კეთორანთა გან- ინ 3, 9 წმედასა. და მეუდართა ცხორებისა მიმართ კუადად-ქცევასა ბრძანებით სოლო მისაჲსებდა. რ'ი იგი ტკბილ არს. და აწცა საცნაურითა თუაღითა მისა მიმართ
- 25 მსედველთა. და ღმრთიჲ-შუენიერისა სიკეთისა მისისა მეოცნეთა-თეს. და საცნა- ინ 3, 9 რითა თანაქცევითა და ზიარებითა მისითა განათლებულთა და განშუენებულთა და გუფითა დატკობილთა და სუფითა წმიდაქმნილთა. და საღმრთოთა სისა- ინ 3, 9 რუფითა ადესეულთა-თეს ეოველთა დღეთა აჴამსა ამის ცხორებისათა. რამეთუ წარმოაჩინა. თქუა რაჲ ბრძენმან ეკლესიასიტე. ვ'დ უკუეთუ მრავალ წელ
- 30 ცოცხალ იყოს კაცი. ყოველთა მათ შინა იშუებდეს. რამეთუ სამდჯეუ ეოფლისა სისარულისა მომეტუელებელ იქმნების მისა მიმართ მსედველთა სიმართ- ფსლ 67,4 ლისა იგი მზე. რ'ლისა-თეს იტუეს წ'წმეტუეული დაგით: იხარებდენ წინაშე 280,5 ღმრთისა და განცხრებოდენ სიხარულით და კუადად: იხარებლით მართალნი ფსლ 32,1 უფლისა მიმართ. წრფელთა შუენის კებაჲ: ზოლო თქუმითა ამისითა. ვ'დ

- იკნენბდეს ღღეთა ბნელისათა რამეთუ მრავალ იყვნენ. **ტ**ხად არს ვ'დ ზირველნი
 იგი ურწმუნოებისა დღენი დასაზა. და მათ უწოდა დღედ ბნელისად. რომელთა
 შინა [არა] იყო კაცი მხიჯველი ქუეყანას ზედა განკორცოლებას მზის სიმაღლი-
 სისა არცა ნათლის ჭეშმარიტისა. რ'ლთა-თჳს იტყჳს კმაზადლი ესაი ვ'დ
 5 მსხდოზარეთა ბნელსა და აჩრდილთა სიკუდილისათა იხილეთ ნათელი ის 9,2
 დიდი. და ნათელი გამობრწყინდა თქუნ ზედა. ესევითართა უკუე ამათ
 დღეთა უწინარესთა მზის სიმაღლისა აღმოსვლისათა დღედ ბნელისად სასელ-
 სდგა. რომელნი იგი რაცხუთა მრავლად იბოვებია. რ'ლთა შინა ბნელთა კერზო-
 მისაზურებისა და უღმრთოებისათა მოცუულ იყო კაცთა ნათესავი. და რ'ლთა
 10 შემდგომად ტბილის მის და ჭეშმარიტისა ნათლის მიმართ მიმსდეველი უე-
 ჭუელად იკნენბდეს კაცი და იტყოდის. ვ'რ ბნელსა შინა მავალმან ბუნებაჲ
 კაცთაჲ ზირველთა დღეთა არა იცნა თჳსი შემოქმედი და მეუფე და დაზადე-
 ბელი ნათლისაჲ. ა'დ ჭმისაზურებდა დაზადებულს დაზადებულის წილ. და ნეთ-
 სით დამბრძალი გონებითა. თაჳსინ-ტყმად და შემეცნებად სიმდიდრისა-გან და რ'ლ 1,
 15 შექნიერებისა დაზადებულთაჲს ყოველთაჲე მათ კელონისა და შემოქმედისა
 რაჲთურთით არა ინებებდა. ვინაჲცა ესევითარისა ამის წარმოსაჩინებულად იტ-
 ყოდა წ'წუეელი დავითცა: არა ცნეს არცა გულის-ხმა ყვეს. ა'დ ბნელსა
 შინა კერზო-მისაზურები ისა სატოურისაჲ ვიდოდეს. ამისა შემდგომად
 იტყჳს ბრძენი კელესიასტე ვ'დ ყოველი მომავალი ამო. რ'ი უკუე ყოველი მომავ-
 20 ლი. არა ვ'უქე განუთჳსებულად არცა განუსაზღვრებულად გუჲს მიმთუადველ ყოფაჲ
 თქუმულისაჲ ამის. თუ არა უფროჲსა და თჳთ მას მეტრუელსა ამისსა მიეჩემოს
 ამოჲს მეტრუელბაჲ. ვ'ა მკდრთა და მტკიცეთა კეთილთა სასეღითა მათე-
 ბისაჲთა დამკნინებულსა. რამეთუ დიდებისა და სიმაღლისა იგი მ'ზე. რ'ლ 289
 არს დიდი და ჭეშმარიტი ნათელი. და რომლისა-თჳს ზირველ თჳთ იგი იტ-
 25 ყოდა ვ'დ ტბილ არს ნათელი. და კეთილ თუალოად ზედვაჲ მზისაჲ და-
 სისრულსა სუკუნეთასა აღმობრწყინებულად ქუეყანას ზედა განკორცოლებითა.
 არა რათა საჯოს სოფელი. ა'დ რ'ა ატონოს სოფელი. კ'დ მოსდგად არს შჳად.
 ვ'ა ეტყოდეს ანგელოზნი მოწაფეთა. და თჳთ უფალი სასარებათა შინა იტყჳს:
 რაჲმს მოვიდესო ძე კაცისაჲ დიდებითა თჳსითა და ყ'ნი წმიდანი ანგე-
 30 ლოზნი მის თანა. ვინაჲცა ამიერეე მოსაღოდებულ არს სასუფეველი ზეცათაჲ.
 და წმიდათა-თჳს აღთქმუელი იგი გამოუთქმულთა კეთილთა მკდრ წარუვალი
 მისაგებელი. ა' წუეე რაჲ. ნუსაჲ მოსდგად მოსაღოდებულთა ამთგანი თითო-
 ეული ამოება არსა. ნე იყოფინ. ამით განსაზღვრებითა და ჟეოვნითა გან-
 თჳსებით ადინშებითა გუდირს ჩუენ მიმთუადველყოფაჲ სიტყჳს ამის. და რაჲ

მეთუ გინამტან ტპბიჯად სხელსდვა ნათელსა და სედეჯი შიასიჲ თჳე კეთი-
ლად თუაღთად მადღით აღმოსავლთაჲთ აღმობრწეანგებულისა ქრისტეს ღმრთისა
ნუნენისა განკორცეულებასა და მოსლვასა წინამუწეულებამნ. შემდგომობისა-ებრ
წესისა წწუეულებს მისდა-მიმართისა ჰურათა მძჳარედ-ბორცეულებასა. ერთისა-
5 მიერ და მცირისა სიტყვსა. უოუდისევე ზედადღვამისა და შესისხლეობითისა
ცნობისა და ქრისტეს-მგლეულობისა მათისა წარმომჩინებულა. რამეთუ იტყვს
ვ'დ ყოველი მომავალი ამაო. ცხად არს ვ'დ უოველი წინააღსაღვამელი
ტპბიჯისა მის ნათლისა და გზისა სიმაღლისაჲ. რ'ნ განკორცეულებითა ოჲ-
სითა აცნოვნ ნათესავი კაცთაჲ ამისჲჲს მექსეულად ზედადაჰრთო:

- 10 XI, 10-11. 'იღეიჲც' ოქსოჲ ცუცყაჲსა სოცყაჲსოთ ყო-
ნითჲც. 'ზ'ე ლოთოთ ყდოჲ ჯაჲოთა ყოწო 'ზოჲ-
თჲ სოცყაჲსოჲ ყოწოწოთჲ. 'ზ'ე ჟოა'ზ'ოჲ
ჯ'სოთჲ ჯაჲოთოწოთჲ ოქსოთა'ზ' 'ზ'ე ლო'ბ'ოღ-
სოთ ოთჲწოთჲ ყოწოწოთჲ. 'ზ'ე ლენა'ც'. 'ი'ბ' 281a
15 'ზ'ესი ყაოწოთჲ 'სო'ბ'ე ჰაჯაოწოწოთჲ ყოწი
ო'ბ'ოთოწოთჲ სოცყაოთჲ. * 'ზ'ე ჯ'დ'სო'ბ'ო ჯაჲ-
ოთო-ოქოთა'ზ' ჯაჲოთოწოთჲ-ჯ'დ'სი ყოწოწოთჲ. 'ზ'ე
ჯ'დ'სოწოთჲ სოცყაოთჲ ყაოთოთჲ ყოწოწოთჲ-ჯ'დ'სი.
ოღ'ბ'ოთოთჲ სოცყაოთჲ 'ზ'ე ოქსოთოწოთჲ-ბ'ოცყაოთჲ
20 XII, 1 'ზ'ე'დ'აოთჲ. * 'ზ'ე ჯ'ოქოთოწოთჲ 'ზ'ე'ბ'ც'დ'ბ'ოცყაოთჲ
ყოწო 'ზოჲთჲ სოცყაოთჲ ყოწოწოთჲ. 'ი'ბ'-
ოჲ ყდოთჲ ჰაოთოწოთჲ 'ზოჲწო 'დ'სო'ბ'ოთოწოთჲ 'ზ'ე
ოქოთა'ზ' ჯ'დ'სი ჰოთოთჲ. ოა'ბ'ოთოთჲ ყოწოთჲ ოთოთჲ:
'დ'სო 'დ'სი 'ბ'დო ყოწოთჲ ოქოთჲ ოქოთჲ.

- 25 ესრეთ იტყვს ვ'დ იგინი ვ'ემე რ'დ არიან ჰურანი. ცუდთა და ამაოთა
აწურთან უარს-შეოფეღნი მაცხოვრისა ნუნენისანი და მეტყუეღნი ვ'დ. აღიღე. 19, 15
აღიღე ჯ'დ'სი-ა'ც' ეგე. ხოლო ჰ'ბ'ეოთ. მტკიცითა და უცვალებელითა ქრ-
ისტეს-მიმართთა სარწმუნოებითა განჰბუეებულთ. მაგრად იზარ მტკიცე ხ-
რისი მისდა-მიმართისა სსოებისაჲ. და ნუსადა თავს-იდებ განმორებასა სი-
30 უარუდისა და სარწმუნოებისა-გან მისისა. ა'დ იხარებდ და უოუდითა კეთილ-
უოთითა გულისა შენისაჲთა ადგეს ცხოვრებაჲ შენი. რამეთუ ღირს. იქმენ შე-
მცნებაჲ ცხოველისა და ჰ'შმარტისა ღმრთისა დღეთა შინა სიჰბუეისა შენი-
სთა. ესე იგი არს. რომელთა შინა წეღისა მიერ და სულისა აღმოამევე ზე-

გარდაშო და უოველთა ღმრთისა-მიმართისა შეიღებისა ბეჭედი და წინდი სღ-
 მრთოჲს ნათლის-ღებისა მიერ მიიღუჲ. ხოლო თანაშეატრეუებისა აწინდელთა
 ამთ ეკლესიასტეს სიტყუათა ღმრთის-შეტრეუელისა და დიდისა მასარებელისა
 ითანეს მიერ ესრეთ თქმულნიცა იგი: მივსწერო თქუენდა კაბუნო. რამე¹ 2,
 5 თუ გიძლევიც ზოროტისადა. მივსწერო თქუენდა ყრმანო რამეთუ იცანთ
 მამაჲ. მივსწერო თქუენდა მამანო. რამეთუ იცანთ დასაბამისაჲ. მივსწერე
 თქუენდა კაბუნო. რამეთუ ძლიერნი ხართ, და სიტყუაჲ ღმრთისაჲ
 თქუენ თანა ჰგიეს. და გიძლევიც ზოროტისადა | აწ უკუე სახელს ჭაბუ- 282a
 კისას მოკსენებითა ბრძენი ეკლესიასტე სარწმუნოებითა განმტკიცებულსა ვისე
 10 და სულიერითა და სცნაურითა სიმკნითა და ქრისტეს-მიმართითა სიუფარუ-
 ლითა და სსრებითა და სარწმუნოებითა განჭაბუკებულსა და ძეგლისა კა-
 რისა განმძარცვულსა და ახლისა ადამის შემოსეულსა ცხად ჰყოფს. რომელმან
 იგი სიკუდილისა და ხრწნილებისა მძღაგრებაჲ დაჰქსნა: ხოლო ცუდად და ამაოდ
 15 ჰგონეს ვიეთმე ბრძნის ეკლესიასტეს მიერ მაწუგველობაჲ ჭაბუკთაჲ სღუად
 გზათა თჳსისა წადიერებისათა. და ნებებითისა ხედვისა და განცხრომისა თუაფ-
 თაჲსა შედგომისა მბრძნებელობაჲ. რამეთუ უოველსავე ესეკითარა იჭუ წარ-
 ჰუეთა. თქუა რაჲ ესრეთ: და სცნობდ ვ'დ აჲს ყოველსა ზედა მოგიყუა-
 ნოს შენ ღმერთიან საშჯელად. და განაგდე გულის-წყრომაჲ გულის-
 გან შენისა. და განაშორე სიბოროტე კარცთა-გან შენთა. რამეთუ სი-
 20 კაბუკე და უგულისხმოებაჲ ამოცბა. რამეთუ უკუეთუ საშჯელისა და მის-
 გებულისა სიტყუაჲ თუთ მათ სიტყუათა მიერ წინაშე თუაფთა ჭაბუკისათა გან-
 ჰიანს. და გულის-წყრომისა საუხუეთა-გან გულისათა ექსორია ეოფაჲ უბრძანა.
 და კორცელთა და საძაგელთა გემთა. ვ'ა სიბოროტისა, შეურაცხოფაჲ და გან-
 ცდებაჲ კეთილად. ცხად არს ვ'დ ვნებულთა ჩუეულებათა და სცნადველთა სა-
 25 ქმეთა და კორცელთა სიხსენქმეთა-გან უცხოყოფელი ჭაბუკისაჲ სულიერისა ქო-
 ნებას უბრძანებს და კეთილყოფისა გულისთა ქრისტეს ღმრთისა და მცხოვრი-
 სა ჩუენისა მტკიცის: უცვალებელისა სიუფარულისა და სარწმუნოებისა მიერ რომელსა
 იგი ტკბილად ნათლად და მზუდ სიმართლისად სახელსდგა. და სიღუდთა
 და გრძნობადთა სახეთა მიერ ზუშთაცათანი და ზირმშონა სახენი და მოქმდე-
 30 ბითნი მიზენნი | და სახელნი მათნი წარმოაჩინა ტკბილმან მან ნათელმან და 282b
 მზემან დიდებისმან ნათელიცა ესე და სიღუდი მზე არაარსისა-გან არსად მოი-
 ევანა. ხოლო უფროსიდა ორნი იგი დიდნი მნათობნი და უოველი მწყობრი
 ვარსკულათაჲ მხოლოდ ნებებით ოდენ დაჰბდნა. და რამეთუ ესეკითარსა მას
 იჭუს ცხად ჰყოფს. უსშუელოდ ზედადართვითა იტყოდის რაჲ: და გეკსენედ

ქრ. ზე ჯუდისლანის შიქოთ. ზე ჯუდისლანის შიქო
ლიქოთ.

- ეკლესიასტეს მიერ აღთქმულნი ესე აღსასრულისა არიან ნიშ. რწმთა იგი
სახარებათაჲ შინა მოიქსენებს შემოქმედი საუკუნეთაჲ. იტუოდის რაჲ ვ'დ მთ 24,29
სეთულად შემდგომად კირიას მის მათ ღღეთაჲსა მზე დაბნელდეს და შემ-
დგომისა. რწმთა მიერ წინაგამოსასვს და აუწყებს შუადღეობითისა ამის ცხო-
რებისა აღსასრულსა და საშინელსა და დიდებულსა მეორედ-მოსვლასა თჳსსა
წარმოაჩინებს. ვინაჲცა რომელნი იგი უფალმან ნიშად საუფელთაჲსა და ზოგა-
დისა აღსასრულისა განაჩინა ამათ | აწ ბრძენი ეკლესიასტე კაცად-კაცადისა აღსა- 285ს
სრულისა ფ'დ რაჲმე საკმარებით და შეუნიერად მოუხავებს მას უკუყულად გან-
მტონებელი და გულის-ხმის მეოფელი ამისი. ვ'დ ვინაჲთგან ჩუენ თათოყუელი-
სა კაცთაგანისა ცხორებაჲ არა მიიწევის ვ'ე აღსასრულამდე აწინდელისა ამის სა-
უკუნოჲსა. ა'დ თჳსისა ნათესავისა ზე ჰმსახურებს თათოყული ცხორებისა ამის
და კორცთა და ფ'დ უწინარეს საზოგადოჲსა აღსასრულისა განავს აქაჲსა
ცხორებისა-გან. და თჳსისა აღსასრულისა მიერ დააკლდების ზედგასა მზისა და
გრძნობადისა ამის ნათლისა და მნათობთასა. და სახითა რაჲთმე დაბნელდეს მის
ზედა მზე. და მთოვარე და ვარსკულაჲნი დაჰკლდებიან. და ნათელი მრუმე იქმნე-
ბის. და სტო თათოყულისა ამითაგანისაჲ უქმ არს მომეუდრისა მის-თჳს. არცა-
და ერთსა მიმნიჭებელი განათლებასა მიმნიჭებელთაჲთ აღსრულებულისაჲთა. ეს-
რეთ უკუე უოფლითურთისა მის საზოგადოჲსა აღსასრულისა მის წინაუწყებით
კუმეულთა კეთილ და ჯერთან არს კმარებაჲ კერძობითისაჲ ზედა კაცად-კაცადი-
სა სიკუდილისა და აღსასრულისა. ამისთჳს იტუეს: ვ'ე არა დაბნელდესო მზე
და ნათელი და მთოვარე და ვარსკულაჲნი. ესე იგი არს ზირველ მოწყენად-
მდე შენ ზედა აღსასრულსა საწუთოჲსა ამის ცხორებისა. მოიქსენე და მზადებუ-
დი შენი. [...] ნებათანი. რამეთუ ამისთჳს მამაკაცადცა ძღვიერები- 286ა
სად იწოდნეს. ხოლო მცველ ქმნიებანი ივინი მიწიერსაჲ ამას სახლსა კორცთა-
სა. ვ'ა განმრჩეველნი და განმყოფელნი მისადებულად ჯერთანთა და არაჯერთან-
თანი განთავსებულად დამსხმელნი მაცხოვრებელთა და განმხრწნელთანი. ხოლო
თქუა რაჲ ვ'დ უქმ იქმნენ მფქველნი და შემცირდენ და დაბნელ-
დენ მხედველნი ნაპრალოთა მიმართ. კორციელთა ორდანიოთა სახელი
წარმოაჩინა თქუითა შუათა უქმებისაჲთა. რ'დ არიან კბილნი. რ'დთა მიერ
ვუჭკუთ უოველსა ჰმადეს. და მერმე გუგანი თუელთანი შემდირდენ მხედველ-
ბითისა მიმართ მოქმედებისა გულისა შორის თუელთაჲსა. ვ'ა ნაპრალოთა შინა
კურელთასა გარემოცველნი გუგანი. ვითარ საებგურთოთა რაჲთმე ზედა დამეარები-

- სა თვისისა მკონებელ არიან. და მიერ განუტევებენ მხედველობითსა ძალსა წინაშე
 ნამდებართა საქმეთა განმრეკველობისა და განმხილველობისასა. და ამისთვის
 რწმუნებენ ჟამისა ძალნი ბუნებისანი მოუძღურდენ. თანამოუძღურდებიან იგინიცა
 და ზარკელ გეგმე მობრუნდებიან და განდიგდებიან და მერმე სრულებით და-
 5 ბნელდებიან დაჰყაითა კართა თხსთაჲთა. რწმუნა იგი კურულადცა სხელსდჳა. გზა
 ვერდარა მხედველთა და განმცდელთა რაჲსათაჲ. მერმეცა უბანთა ზედა. ცნად
 არს ვად საწუთოჲსა ამის ცხოვრებისათა. ამის შემდგომად კუალად ზედაღმართთ
 ვად: უძღურებიათა შექეულისა კვასათა. რამეთუ რაჲმს იგი ძნად იძრო-
 დან ბატენი ზიარისანი. უძღურა რაჲმე კმაჲ გამოვალს | ენისა და კბილთა-გან. 286ა
- 10 და ესე უოველნი დამსავლენი და წარმოამჩინებულნი არიან კაცად-კაცადისა აღ-
 სსრულისანი. ხოლო კუალად რომელ იტყვს ვად დამდბლდენ ყოვილნი
 ასულნი კვანელ-ბ-ან. თუთ მის აღსრულებისა ჟამისა ბუნებითთა ორდანი-
 თა უძღურებესა წარმოამჩინებს. რამეთუ მოუძღურდენ რაჲ ორდანიანი კმისანი.
 რწმუნა იგი ასულად კმანულობისად სხელსდჳა არცაჲ ესრეთ გამოვალს სიტ-
 15 უჲჲ ანუ ღმრთისა-მიმართისა დიდების-მეტყუელებისა ანუ კაცთა-მიმართისა
 მხრანულობისა. ვად მადლით მოვლინებულთა წათა ანგელოზთა სულისა კორც-
 თა-გან განმეკენებულთა წარმოდგომილად ზედვიდენ. ზირველ საღმე გრძნობადი-
 ნი გრძნობადად. ხოლო აწ სანჯურად მხედველნი გუგანი თუაღთანი და გან-
 კრებულ ივენენ იგინი წინამდებარისა მიმართ მოგზაურობისა. რწმუნა არდარა
 20 საღა მერნერ ქმნილ ივენეს ვად მუნამდე. რამეთუ ესე წარმოამჩინა თქჳა რაჲ ვად
 მილოთი-გამი ჰხედვიდენ. და საკრეველებითა გზასა ზედა. ესე იგი არს
 ჰხედვიდენ მოვლინებულთა და მოწეუნულთა მადლით-გამო და საკრეველებითა და
 განცხრებითა შეპერობილ ივენენ ურევეელისა მის-თვის და საკრეველისა ხილვისა.
 ხოლო აღუყვებაჲ ნუშისა და განსხობაჲ მკლისაჲ სანჯურისა და სუდიერისა
 25 არისა მიმართ მოწეუნისა ცხად ჰქოფს სიმართლითა აღსრულებულთა სულთასა
 შემდგომად ამაერ მიცვალებისა. და მკალსა მიამსკავსებს მთ ფრთოანობისა-თვის
 მის ცხოვლისა და სიმკრცხლისა აღმსოლველობითისა მიმართ მოქმედებისა. 287ა
 რასცა ზედა წამ-უვენეს ნებაჲმ დამბადებულისაჲმ. და რამეთუ ესევეთარივე
 არა უოველი მართალთა სული. ვითარცა მომსოლველი და უწინმოყოფელი უო-
 30 ველისაჲ უდარისისა და ბოროტისა წეველობისა. ხოლო აღუყვებულსა ნუშსა
 მაიმსკავსნა განწმდილნი და ნათლის-სახენი სულნი რამეთუ თეთრი არს უჲ-
 ვილი ნუშისაჲ და ზირველ ჟამისა გაზაფხულისა აღუყვანებიან. და განქარდესო
 კაპარი. ესე იგი არს მკოდელობითი სიწმინდე საწუთოჲსა ამის ცხოვრებისაჲ
 წარდეს. რამეთუ ბუნებით მწარე და გელთან არს ნერგი ესე და აღსავსე უჲჲ-

რებითა. დაღათუ ვითინმე გემიან ჰყოფენ მას მისაღებულად მიკდითა სიმეგრ-
ტესა მომეხუწელობისა სიმწარისასა. ხოლო შორის დაშთომილისა მის მეყლი-
სასა. რა იტყვს. და აღდგეს კმითა სირისაჲთა. ვჰგონებ მოკუდავებისა თანა
კაცობრებისა აღდგომისა მამასწავებულად. რა იქმების ჟამსა მას უკუნაჲს-
ენელისა დღისასა. რაჟამს მთავარანგელოზებრი საყვრი კმობდეს და მკუდარნი
აღდგენ უხრწელნი უოველნი საყვნიტან. რამეთუ კმად სირისა წინამოსწავე-
ბულსა მას და წწრქადაგებულსა საყვრსა მთავარანგელოზისასა სახელსდგა სისუ-
ბუქისა-თჳს მიფრინვაულობისა და სიწმიდისა. ხოლო ცხად ჰყოფს ესეგოთარსა
ამას ძალსა შემდგომთადა სიტყუათა მიერ:

XII, 5-7. ძიუბოთყო კოდისიოზჳდ ღელუ ღელუოზდ ღელუ-
ლიწიასიუ თიხისიუ. ჳჳდ შაკილიყის აყუდნიოზ'იუ-
ზჳდ შაკიყუდნიოზ. * იყო ღისიუ ჳჳდნიოთყოჲ
ღელუყოი აყოღლიოზიუ ჳჳდ ყოიშოქისიჲს ღელუო-
ყოიოჲ აყოიასიუდ. ჳჳდ ყოიშოქისიჲს ღელუოყო-
ყოი ჳჳდნიოთყოიუ 'იოზჳდ. ჳჳდ თელნიდ შაკი-
ლიჲს ყასიყუდოი შოქიჲს 'იოზჳდ. * ჳჳდ შაკი-
ლიჲს შოქიუდ იყოიყუდნიდ. ყოიოჲსილუ იყა. ჳჳდ
ლიყოი შოქილიჲს იოშიოთიუდ. იოაშოქიუდნი შასილუ
იუჳი.

290h

291a

ყოელითურთ ცხად არს და საჩინო. გ'დ საყვნიოდ კაცისად საფლავსა
უწლს. რ'დისა მიმართ იტყვს წარსდვასა მისსა. გ'რ იგი გიბოს წინაჲსწარმე-
ტყუელი დაკითგა: ესე არს განსასუენებელი ჩემი საუკუნოდ. ამას დავემ-^{131,14}
მკვდრო. რამეთუ მონავს ესე. ქვეუენის-ქვეუმისა მკვდრობისა წარმომანინებელი.
რ'დისა მიმართ დამკვდრებულსა და მიცვალებულსა კაცსა გარემოებენ მეტყუ-
ბარნი და მგოდებელნი მისნი უბნთა ზედა. ესე იგი არს საწუთოსა ამას შინა
დაშთომილნი. ვ'ა ვერღარა მხილველნი მისნი თუაღითა მათითა ცოცხალთა შო-
რის ხოლო ამას ჰყოფენ ანუ ნათესაობითისა თჳსობისა ანუ მრავალთა ქველის-
მოქმედებათა მისთა მოკესნებისა მიერ მაძულებელთა. და მათ-გან დაკლებისა-
თჳს ურვეუენი ანუ ოუ საზოგადო. მას-თჳს სათნოებისა გინა სიბოროტისა აღ-
სრულებულისა მისდა. ზოგნი ე'ემე ამის-თჳს. ხოლო ზოგნი მის-თჳს. ჰგო-
დებდინ და იტყებდინ წარსრულთა მათ. ამას უგეჲ. ვ'ა საყვნიოდ სიკუდილად
წა[რ]სრულსა ცბოროებისა-გან. ხოლო მას. რამეთუ დაჰკენდა ნათელი სათნოთა
საქმეთა მისთაჲ. და არდა მერმეცა ნათელ ჰყოფს ელვითა წარმართებათა თჳ-
სთაჲთა მისა მიმართ მხედველთა გუელთა; ხოლო ესე იქმების მიცვალებულ-

- თა-თვს საწუთოს ამს შინა დაშთომილთა-თვს. | გ'დის გვას სოფელი ესე. და
 არა მიედოს აღსასრული უმჯობესისა მიმართ შეცვალუბათა და გარდანივთიანთა.
 რამეთუ ესე წარმოაჩინა. თქუა რაჲ: ე'ე არა განირღუესო საბელი ვეცხლი-
 საჲ და შეიმუხროს საყუადილე ოქროჲსაჲ. რამეთუ საბელი ვეცხლისაჲ არს
 5 საწუთოჲ ესე ცხორებაჲ. რ'ლიცა ნაწილ არს ვეცხლისა. მას შინა მოქალაქობისა
 მისისა ოქროჲს თანა მსკავსად ვარდისა რაჲსმე აღუყუებულისა და ოქროჲს-
 მთუყუარეთა სულთა ტრფიალებითა წარმტყუენგულისა. რამეთუ წილის საზომად
 უწყის წერილმან მრავალგზის წოდებაჲ საზღვისაჲ. ვ'რ იგი გესმის საკრველი-
 ს მისეს-გან: რაჲმს განყვნა მაღალმან ნაიესავნი. ვ'რ მიმოსთენსა ძენი 347, 32, 8-8
- 10 აღამისნი და აღადგინნა საზღვარნი ნათესაეთანი რიცხვსა-ებრ ანგელოზ-
 თა ღმრთისათაჲ. და იქმნა ნაწილ უფლისაჲ ერი მისი იაკოზი. წილის
 საზომ მკვდრობისა მისისა ისრაელი. და კუალად სოფონიასცჲ. საღმრთოჲ სუნ 2,5
 წ'წუელი. წილხუდამასვე ზედამოიხუამს სახელსა წილის საზომისა საზღვისას.
 ამისა შემდგომად იტუეს ბრძენი ევლესიასტე: და შეიმუხროს სარწყული
- 15 წყაროსა ზედი. და მიიქცეს მიწაჲ ქუეყანად ვ'ა იყო: შემუხრავა უყუე
 სარწყულისაჲ წყაროსა ზედა კეცოანსა ბუნებასა კაცობრივისა გუამისას ცხად
 ჭუოფს განცხადებულად. რ'ლისა-თვს იტუეს დიდი მოცაქული ზაფლე ვ'დ. გუაქუს 2, 4, 7
 საფასე ესე კეცის ქურებიითა. და კუალად უწყითო. რამეთუ უკუეთუ ქუეყა-
 ნისა ესე | სახლი საყოფელისა ჩუენისაჲ დაირღუეს. აღშენებული ღმრთისა 2, 4, 5, 1
 20 მიერ. გუაქუს სახლი კელთ-უქმნელი საუკუნოჲ ცათა შინა. ა'დ ბორბ-
 ლისაჲ მოქცევაჲ ჟურღმულსა ზედა თქუა რაჲ. უოგელივე ჟამურე განგრცომაჲ
 კაცად-კაცადისა ცხოვრებისაჲ განცხადებულად წარმოაჩინა. რ'ი მსკავსად ბორბ-
 ლისა ანუ ურმის-თულისა რაჲსმე მოძრავ არს. ვ'ა მათ-გან მათდავე მიმართ
 აღმაჟღი კუალად. და მეტმე შთამავალი ჟურღმულად ანუ მღუმედ. ცხად არს
 25 ვ'დ საუკუდილისა. ვ'რ იგი უოგლით-კერძო წმიდისა წერიდისა საუკუდილსა
 ცხად ჭუოფს მღუმე. ვ'ა გესმის წინაჲსწარმეტყუელისა დავითის-გან: ნუსადა
 დასდუმენ ჩემ-გან და ვეშკავესო შთა?ავალთა მღუმედ. და კუალად წ'წუე-
 ლისა ზაქარიაჲს-გან ქრისტეს მიმართ. სოფლისა მაცხოვრისა. ესრეთ: განავ-
 ლინენ კრულნი მისნი მღუმით არმქონებელთ წყლისათა: და მიიქცეს
 30 მიწაჲ ქუეყანად. ვ'ა იყო. და სული მიიქცეს [ღმრთისა]. რ'ნ მოსცა იგი.
 მიწად უყუე კორცთა ამათ სიმდაბლისა ჩუენისათა სახელსდებს განცხადებულად.
 რ'ლთა-თვს თქუა მოქცევაჲ ქუეყანად. ვ'რ იგი იქმნებოდეს. სოფო საკრველად
 სასიან უო სიტუჟაჲ თვისა თქუითა. ვ'დ მიიქცეს ქუეყანად. ვ'ა იყო. ესე
 იგი არს. ვ'რ იგი იყო ზირველ უწინარეს ესევითარად აკებულებად შემზადებისა

მისის შემოქმედის მიერ. ვა იტყვს დიდი მოსკე; და შექმნა ღმერთმან კაცი 2,7
 მიწაჲ ქუეყანისა-გან. ხოლო განიგადე უოველნივე მნებებელმან. თუ ვითარ კორცთაჲ
 ვ'ემე. ესე იგი არს მიწისაჲ ქუეყანად მიქცევაჲ თქუა განთესებულად. ხოლო სულისაჲ 292b
 ღმრთის მიმართ ვა უმეტელობას უკუდავების მისისას წარმოამჩინებელმან. ჰ რა-
 5 მეთუ თქუა: ხოლო სული მიიქცესო ღმრთისა. რომელმან მოსცა იგი. დ'თავ-
 კიანისა მოსეს სულისა-თჳს. განწყესებულისა შჯულისა დამაპტიცებელმან. რ'ი
 იტყვს: და შექმნა ღმერთმან კაცი მიწისაჲ ქუეყანისა-გან. და შთაჰბერა 32,7
 პირსა მისსა სული ცხოვრებისაჲ. და იქმნა კაცი სულად ცხოვლად. აწ
 უკუე მადლითა საღმრთოჲსა შთაბერვის მიწით დაბადებულის მის კაცისა მიმართ
 10 ქმნადისაჲთა მინიჭებულსა მას მისდა ცხოველეოფისა სულად სახელსდგა აწ
 ეკლესიასტე რ'ლიცა განთესებულად დაღუა ქუეყანად-მიქცევაჲდის მის მიწისა-გან.
 ღმრთისა მომცემელისა მისისა მიმართ მიქცევაჲ წარმოაჩინა. ამისთჳს სათანადოდ
 გუმს შესწავებაჲ. ვ'დ უსამართლოდ და ამაოდ იოცნეს ვიეთმე ზემოთა სიტ-
 15 ყუათა შინა იგივეოფისსა წარმოამჩინებლობაჲ ბრძნისა ეკლესიასტეს მიერ კა-
 ცისა და ზირუტყუთა სულებისაჲ ესრეთ ვითამე თქუმითა ვ'დ: შემთხუევად
 ძეთა კაცისათ. და შემთხუევად პირუტყვსაჲ შემთხუევა ერთ მათი. ვ'ამლს, 19-21
 სიკუდილი ამისი ეგრეთვე სიკუდილი მისი. და სული ერთ ყოველთაჲ.
 და რაჲთა ჰპატს კაცი პირუტყუთა. არა რაჲთ. რამეთუ ყოველნი ამო.
 ყოველნი მივლენ ერთსა აღგილსა. ყოველნი შეიქმნეს მიწისა-გან. ყო-
 20 ველნი მიიქცევიან მიწად. და ვინ უწყის სული ძეთა კაცისათაჲ. უკუე- 293a
 თუ აღვალს იგი ზე. და პირუტყვსაჲ უკუეთუ შთავალს იგი ქუეყანად
 ქუე. რამეთუ აწ მოსმობს უოველსავე ესევეთარსა იტყვს და ამხილებს ესევეთა-
 რისა მამოცნობისა იტყვს მომგონებელთა ესრეთ თქუმითა აწ: და მიიქცეს მი-
 წაჲ ქუეყანად. ვა იყო. და სული მიიქცეს ღმრთისა. რომელმან მოსცა
 25 იგი. რამეთუ საკრწელი და განსაკრთომელი ურთი-ერთას განყოფილებაჲ თი-
 თოჲუდისა მათისაჲ წარმოაჩინა მიწისა ვ'ემე ქუეყანად მიმართ განმჩინებელმან.
 ხოლო სულისა არღარა ვა მიწისმან ქუეყანად. ად ღმრთისა მიმართ შემოქმე-
 დისა და მომცემელისა მისისა უკრძაბუელას მის და უსულოჲს მიწით შესახ-
 30 ლისა ანდრანტისა მადლითა თჳსისა შთაბერვისაჲთა. აწ უკუე ჰრცხუენოდედ
 სარცხუდი მანებებელთა ჰქმნარტყვისათა და ზირნი მათნი აღივსნენ უმატიო-
 ბითა. სედვადენ რაჲ ბრძქისა ეკლესიასტეს მიწისა ვ'ემე. რ'დ არიან კორცნი
 სიმდებლისა ჩუენისანი. [ქუეყანისა] მიმართ. რ'ლისა-გან მიღებულ იქმნეს. კუა-
 ლად-ქცევისა წარმოეტუეულს. ხოლო სულისა უადრესისა დაწყანებისა მიერ
 წარმოამჩინებულსა. რამეთუ განიგადელა გუღსმოდგიებით თუ ვ'რ განთესუ-

- მთხუშისა-თჳს და უოველთაჲე საქმეთა სთნოდ შემოქმედის ღმრთისა ქმნისა-
 თჳს: სოლო იტყოდის რაჲ ვ'დ არა გამოკულებად შ.კ.ო.ბ.ს.ა რავთასა.
 ხატონებოთთა მათ მაგალითთა და გულის-ხმს საუოფელთა სიტყუათა თჳსთა
 წარმანენს სიმრავლესა. რ'ლთა მიერ სახარებისაგონისა ჭეშმარიტებასა ხატი
 5 შემოიფანებინ და გამოისახის გულის-ხმის შეოფელთა-თჳს აწინდელსაჲ ამის
 შინა წიგნსა და სხუთაჲ გრძნობადთა სახეთა და მოსწავებათა უფროდსაჲ კა-
 ტობრივთა სახეთა და ბუნებითთა საქმეთა მიერ. რამეთუ მხოლოდ-შობილისა
 სიტყუსა ღმრთისა კორცთა-შესხმად გარდამოსლვაჲ ცხადად წ'წარქადაკა და ნეფ-
 სითა ძელსა ზედა ჟუარისისა განკურთვად და სიმის ღდისა დაფლავად და აღ-
 10 დგომად ამათ უუვე ესევითართა-თჳსო. კმონს. არა გამოძიებულ იქმნეს სამკაული
 იგავთად. და რამეთუ. ვ'ა სამკაული რამჲე. შიძიმეთა და ფიცხელთა გულ[ი]თა ჭე-
 რითა ხატონებოთთა სახეთა და გრძნობადთა მოსწავებათა გარეშე და კელთა- 296b
 შინაჲ ძალი სიტყუსაჲ თავისა მიმართ თჳსისა მიმზიდველ და შიშქცველ ექმ-
 ნების. და გრძნობადთა და სცნაურთა მოსენისა შჯულისა განსილვითა უგუ-
 15 ღდისხმოდ შემსებელ ჭეოფეს. არა აღევანებით უმადლესთა მოგონებათა მხედვე-
 ღობისა და ხატონებოთთა და იგავობითთა სახეთა მიერ სცნაურქმნილთა გა-
 მოუთქმულთა და დაფარულთა საიდუმლოთა მიმართ თანაშეუბელ უოფად და თა-
 ნამადლვად გონებითა. რამეთუ ბრძენი ვ'ეჲ ეკლესიასიტე სახარებისა ჭეშმარი-
 ტებათა მოსასწავებლად მნებებელ იქმნა თქუმად უოფლისაჲე. და ესევითართა
 20 იგავთა მიერ უმადლესთა გულის-ხმის უოფათა მიმართ აღიევანებს გულის-ხმიერ-
 თა. სოლო ფიცხელი და ძნად მორწმუნე ჭურთათა ნათესავი. რ'ლისა მიმართ
 იტყეს უოველთა ღმერთთ: ეწეი მე ვ'ი ფ'ცხელ ხარ შენ და ძარღურკ-ნისა 297a
 არს ქ'ლი შენი. წინააღმდეგობით ძლევის-მოუყარეობს მხოლოდ გარეშისა ძა-
 ღისა-გებრ ოდენ წერილისა თქუმად და გულის-ხმის უოფად მისა. რ'ლისა
 25 წარმოსაჩინებლად უსაშუფლოდ ზედადაჭრთავს ბრძენი ეკლესიასიტე:

XII, 10. **ჴიხრეზ უხრე უქოთიხრეხლე უაყოლინეზ** სიღ-
 ყაღეთოჲ სიყცხელეთოჲ ჴე ჴეყოთიხოთოჲ სიყოი-
 ყაყოცხოჲ სიღყოღეთოჲ ცუცქძიხრეღყოცხოთოჲ.

297a

- ესრეთ იტყეს ვ'დ ფრად-მრავლთა მოსწრაფებით იძია ზოგნაჲ | სული- 297b
 30 სა ნებისაჲ. რ'ლისა-თჳს იტყეს ღიდი მოციქული ზავლე: ეძიებდითო თუ რაჲ რ'მლ
 არს ნებაჲ ღმრთი'აჲ. კეპილო და სათნ-ა და სრული. ამის თანა სიწრფე-
 ებასაჲ და ჭეშმარიტებასა სიტყუათასა. რ'ნი დაწერნა მოსე ქრისტეს-თჳს ღმრთი-
 სა და მაცხოვრასა წუენისა რამეთუ თჳთ იგი იტყეს სახარებათა შინა: მე ვ-რ

ცხოვრება და ქეშმარიტება. ხოლო ქებასა შინა ქებათასა კიბოს მის, მი-
მართ ესევე ზეშთაბრძენთა სოლომონ. ვინაჲცა სიტყუათა ნების მისისათა
კაცთა-თჳს მიზეზთა ცხრობებისათა ზოვნაჲ ფრიად იძია ეკლესიასტე და ზოვნაცა
და შემდგომთა თჳსთა დაუტევნა. ხოლო უგულისხმომას გულის მიწინებულთა
5 და სცნაურითა თუაღითა დაბნელებულთა ვერცა ქეშმარიტებაჲ მის მიერ თქუ-
მულთაჲ აკრძნეს. ვერცა ნათლის მისისა ხადგაჲ შეუძღეს. რამეთუ არა ცნეს
არცა გულის-ხმა ვუეს. ად ბნელსა თჳსისა ამპარტყანებისას უგულის-ხმოდ
უღმერთობით მავალ იქმნეს. ველა ფრიად განხედებიან და განმწარდებიან სი-
ტყუათა-თჳს ეკლესიასტესთა და სხუთა მსგავსად მისსა მოსდგას სიტყჳს ღმრთი-
10 სსა მომასწავებელთასა. რელათა. ვა ისართა რათმე მიერ. მოიწუღვის უგუ-
ლისხმო გული მათი მათ მიერ. ვრ ესე შემდგომთა სიტყუათა მიერ განაცხა-
დებს აჲ ეკლესიასტე:

XII, 11-12. ხელყოფნი ცისიყოფნი ურე ყდისი
სელოიდელონი ჳე ურე სედსიყოფნი ჳედნიყო-
15 მოყოფილონი. იაბყოფნი ეყოფაყოფიყოფნი ჳი-
ყის შაყოფნი [შყოფსიოდ-ჳდნი ყისთისი] * ჳე
ყოფიყოფნი ჳედ-ჳდნი.

298a

რამელთა ბრძენთა-გან. ცხად არს ვდ მოსეს-გან და ვე განკარტეულე-
ბამელ სიტყჳს ღმრთიას გრძნობადთა სხელთა და იგაობითთა მსგავსებათა მი-
20 ერ სუკუნითგან დაფარულის მის საღმრთოჲს განკაცების სადუმელთა წინამა-
უწევებულთა მიერ. რამეთუ ვა ესევითარნი სიტყუანი შეწუბილებათა მიერ მო-
ცნეს. ესე იგი არს გარდამოცნეს და სასმენელ იქმნეს გულის-ხმის მეოფელთა-
თჳს ღთგ-მზრახვადის მოსეს-გან და წწუეულისა და მეფისა დაფითის-გან
და ამისისა სიბრძნით-მოითხრობელისა ეკლესიასტეს-გან. რამეთუ აღმწერულობისა
25 ამათისა და სხუთა წმიდათა წწუეულთა ბრძენი სიტყუანი გუამოფინის-თჳს სი-
სიბრძნისა უოფლისავე მოგონებისა და განზრახვისა არაარსისა-გან არსად მომე-
ნებელისა წარმამანინებელი იქმნეს მწემისის-გან ერთისა. ესე იგი არს თჳთ 298b
მის ღმერთმთავრობითისა სიტყჳს. და ქრისტეს მაცხოვრისა წყენისა. რამეთუ
თჳთ იგი იტეს: მე ვარ მწყემსი კეთილი. და წწუეული ზაქარა მის-თჳსე 10, 11
30 ვდ: დავსცე მწყემსი და განიბნინენ ცხობანი და უწინარეს მათს დავით: ჳ
რომელი მწყემსი ისრაელსა. კიბაჲ. მოიხილე. რომელი უძღვ. ვა ცხო- 13, 7
ვარსა. იოსებსა. ესევითარისა უკუე ამის ქეშმარიტის მწემისის მადლითა და 79, 2
ნიქათა უოფელნი ბრძენთა აღმომაქმეულ იქმნეს წინამოსწავების მისისა სიტ-
ყუათა და უმეტესსა ჳზოეპენ მათ-გან გულის-ხმის. მეოფელნი მათნი. ცხად არს
35 ვდ სუკუნესა ცხრობაგაყოფთქმელს მხიარულებასა:.

XII, 12. **ჟიროთა სიუზა. უცნოესისიძოთჲ ყიშნიჲ**
ლოჲნთჲ შიხოროთოჲ. ძიდჲთოჲ დიხჲ დიხი
ბეხისიყოიყუდო. ბჲ რაჲთოჲთჲ შიხოროთო ყიხა-
ბჲ დიხი ყაჲსილთოჲ.

- 5 სულიერისა თანადმოებისა და მამობრივისა მოწყალებისა წარმომართებელი 299b
 ეკლესიასტე დირსქმნიდეს სიტყუათასა და მრწამსებელსა მათსა ძედ თჳს სა-
 ხელსდებს და უბრძანებს. რა შინაკან ეგოს საზღვართა ბრძენთა მიერ აღმოთ-
 ქემულთა სიტყუათას. მრავალთა ვემე საღმრთოთა წმუნეულთას. ხოლო ერ-
 თასა მარტოჲსა მწვემისასა მათ მიერ წინამოსწავებულთასათას. და არასდა
- 10 მადრკეს უცხოთა მოძღურებათა და ცთომალთა სარწმუნოებათა მიმართ. რლთა
 ძლით წურთაჲ უკუე იქმნების მრავალი და საშრომელი მიწოთმასა-თჳს საძიებუ-
 ლისა. ხოლო არა იბოების დასასრული. ესე იგი არს არა იქმნების დალეგნაჲ
 ზედმიწევნით შემეცნებათა ბუნებისა მისისაჲთა. ად ჭარი ოდენ აქუს კორც-
 თაჲ რამელ არს ზღუდრებაჲ და უბადრუკებაჲ და ძურის-ხილგაჲ მრავალი
- 15 მომზრახობათა ზედა უსხლესთა მომავლებათასა. და რამეთუ მკლამობითთა უც-
 ლოებათა განმცემელნი თავთა თჳსთანი ამაოდ შურებანი და ვერარას მოიყი-
 დან მათ-გან. ესე ცხად უო დიდმან მოციქულმან ზაულე. ტომოთეს მიმართ
 მიმწერულმან და მეტყუელმან: უკუეთუ ვინმე სხუასა ასწავებდეს და არა 1 ტომ
 მოუკდებოდის სიმართლისა სიტყუათა უფლისა იჲჲ ქრისტესთა და 6,3-5
- 20 მოძღურებასა კეთილად-მსახურებისა. განლაღებულ არს არაიარას მეცნი-
 ერი, ად სნეული ძიებისა-თჳს და სიტყუამბრძოლობისა. რლთა-გან
 იქმნების შური. კდომაჲ. გმობანი. იკუნი ბოროტნი | გულის-წყრომანი 300a
 განზრწნილთა კაცთა გონებ. დაკლებულთაჲ ქეშმარიტებისა-გან. ვინაჲცა
 მსგავსად დადისა ზაულესსა დიდებუ ეკლესიასტე განაზრახებს და აწავებს შედ-
 25 გომილთა ჭეშმარიტებისთა. რა მარტივთა კაცთა მიერ მოცემულსა სარწმუნო-
 ბასა ზედა ეგნენ. და მათ ქადაგებულნი და თქმულნი ღმრთისა უოგელთაჲს ძლით
 მადიდებლობაჲ და იჲჲ უცნაულებად და განურყუნელად დაჰმარსონ და რაჲთ-
 ურთით არაჲ შეურიონ მართლმადიდებლობითთა შეუღლთა ქადაგებისა სიტყუასა
 და გულარძნილთა მიმართ და დირღულთანთა აღავთა საცთურისათა მადრკენ.
- 30 ვითარ იგი შეეშთჳ მათ ბოროტად-მსახურთა და ცნობავნებულთა წაჲლების-
 დასაბამთა. კარდაჰმცემელთა მარტივისა და ერთსახეობითისა ჭეშმარიტებისათა.
 თითოხსნის ტყუილისა ოცნებათა მიმართ განვრდომითა ამისთჳს. რა არა აქცა
 ამოდმზრახვად იყენენ და მართლისა გზასა წარმწემედელნი მიმოვეშუებოდენ.

1.6

რწმუნა-თქს კომის წევრები დავით გ'დ: გზად უღმრთოთაა წაწყმდეს. ზღა
ხელთ მერმეს ცხობებას სტანდუელი ზოთნ და სამედი უღიხებელი. რთ
ლისა შეიდეგთადა სიტყუათა შინა წარმომარინებელი და განმარტადებელი და
სასრულად სიტყუათა თქსთა იტყვს ჭრძენი ეკლესიასტე:

5 XII, 13-14. Ծեղեւոսապետ պարտուեւ իւրպիւհօ րհ-
 ծինդ. ուծիւտուեւ շուրպահաճիւն Ծե թընդլցեւի ծիւ-
 հի Ծեղլորդին. և ծեղլտալ ղիւղ պարտուեւ իւ-
 ըհե. * Ժւեղլտալ պարտութիւն փժհրտի ծարպե-
 հան ուծիւտուծին իւրքադտեճ. պարտուեւ տե-
 10 հեւ ուժլցեւ պարտութեւ. շահեւ տալ իրտրտ
 րհան. շահեւ տալ ղաւուաւ:

ზეკარდაშმოთქმულს ეკლესიასტეს და უოგელთა კეთილთა მიზეზისა და ნიჭიდანსა ღმრთისა მიერ მეცნიერებასა და სიბრძნესა და მადლსა თქემულთა ამათ და აღწერათა შინა ზოგნილთა. ე-ა ოქრობეჭედითა რაჟთმე სამეფუთათა 15 სასულებითა და შიშითა ღმრთისაჟთა და დაცვითა მცნებათა მისთაჟთა საკრეველებით დაჭებულად დასასრულსა. ე-ა სარწმუნოებოფელმან და ფრად სიბრძნით წარმოამჩინებულმან. ე-დ მის მიერ თქემულთაგანი თითოეული მადლითა და სათნაობითა ღმრთისაჟთა თქემულ არს სოღაშინას მიერ. წინაგანმგებელა მცნობარებასა კაცთა ნათესავისა და სანატრულისა აღსასრულისა მიმართ მიმ- 20 უგზებელი კეთილთა ცნობითა მოსწავლეთა და მიმთუაფელთა ეკლესიასტეს მიერ ბრძენთა მოძღვრებათსა. რამეთუ დისასრული. იტყჳს. ყოვლისა სიტყჳსაჲ იხმინე. ღმრთისა გეშინოდენ. მცნებანი მისნი დაიცვენ. რამეთუ ესე ყოველსა კაცსა. ვინმცა იტყოდა ე-დ უოგელთაგე მირველთქმულთა სიტყჳთაჲ ესე არს ძალი.....

დამატება

ეკლესიასტი სოლომონისა

ათონის ვერხია.

მცხეთის ვარიანტი.

თავი ლ.

თავი ლ.

1. სიტყუანი ეკლესიასტესნი. ძისა დავითისნი. მეფისა ისრაელისანი იერუსალემს.

2. ამოებაჲ. თქუა ეკლესიასტე. ამოებაჲ ამოთაჲ. უოველივე ამო:

3. რაჲმე უმეტეს არს კაცისა უოველსა შინა შრომასა მისსა. რომელსა შერებენ მზესა ამას ქუეშე.

4. ნათესავი წარვალს და ნათესავი მოვალს და ქუეყანაჲ უკუნისმდე ჭეივს.

5. და აღმოვალს მცხ და დაჰვალს მცხ და ადგილსა თჳსსა მივალს. აღმოვალს იგი და მუნვე მივალს სამხრით და მოჰვალს ჩრდილოთ.

6. გარემოჲს გარემოვალს სული და სიმრგულესა თჳსსა მიაქცევს სული.

7. უოველივე კევნები შესდინ ზღუასა და ზღუაჲ იგი არა განსდებინ. აღგიდსა მას. სადა იგი კევნები მივალს. მუნვე კუალად მიაქცევინ იგინი მიხლავად.

8. უოველივე სიტყუანი შრომით. ვერ შემძლებელ არს კაცი სიტყუად და ვერცა თუალი განსდეს ზღვად და არცა აღივსოს უერი სმენითა.

9. რაჲ არს ქმნული იგი თავადი უოფადისაჲ მის [და რაჲ არს რელმან ქმნა. იგი არს თავადი რელი ჭყოფს].

1. სიტყუანი ეკლესიასტესნი. ძისა დავითისნი. მეფისა ისრაელისანი იერუსალემს.

2. ამოებაჲ ამოთაჲ თქუა ეკლესიასტე. ამოებაჲ ამოთაჲ. უოველივე ამო.

3. რაჲ უმეტეს არს კაცისა უოველსა შინა შრომასა მისსა. რელსა შერებენ მზესა ამას ქუეშე.

4. ნათესავი წარვალს და ნათესავი მოვალს. და ქუეყანაჲ უკუნისმდე ჭეივს.

5. და აღმოვალს მცხ. და დაჰვალს მცხ. და ადგილსა თჳსსა მივალს იგი მუნვე. მივალს სამხრით და მოჰვალს ჩრდილოთ

6. გარემოჲს გარემოჰვალს სული და სიმრგულესა მისსა მიაქცევს სული.

7. უოველი კევნები შესდინ ზღუასა და ზღუაჲ ვერ განსდებინ. ადგილსა მას. სადა იგი კევნები მივალს. მუნვე კეთილად მიაქცევინ იგინი განსლვად.

8. უოველივე სიტყუანი შრომით. ვერ შემძლებელ არს კაცი სიტყუად. და ვერ განსდეს თუალი ზღვითა და არა აღივსოს უერი სმენითა.

9. რაჲ არს ქმნული იგი თავადი უოფადისაჲ მის და რაჲ არს რომელმან ქმნა. იგი არს თავადი, რომელი ჭყოფს.

მოსკოვის გამოცემა.

პეტრიწონული რედაქცია

თაზი ლ.

თაზი ლ.

1. სიტუენი ეკლესიასტესნი ძისა დავითისა, შეფისა ი^მწლისა ი^მწლიშა შინა.

2. ამაოებამ ამაოთა, თქუა ეკლესიასტე, ამაოებამ ამაოთა, უოველი-ვე ამაო.

3. რამ უმეტესობამ კაცისა უოველ-სა შინა შრომისა მისსა, რომელი შუ-რების მზესა ქუჭუ.

4. ნათესავი წარვალს, და ნათესავი მოვალს, და ქუჭუნამ ჰგაეს უკუნის-მდე.

5. აღმოკდების მზე, და დაკდების მზე, და ადგილადგე თვსდა შიიზიდავს, ესე აღმოაბრწუნივებს მუნ, მივალს სამხრით კერძო, და გარემოვლის ჩრდილოთ კერძო.

6. გარემოს გარემოვლით ვაღს სუ-ლი, და სიმრგულესა თვსსა გარემო-ქცევის სული.

7. უოველნი ღუარნი შესდანი ზღუ-სა შინა და ზღუა არა არს ადვსებულ, ადგილსა ზედა, სადაცა ღუარნი მივლენ, მუნცა იგინი მიიქცევიან მისლვად.

8. უოველნი სიტუენი შრომისა, ვერ შემძლებულ არს მამაკაცი თქუამდ, და არა ადიესების თუალი ხედვითა, და არცა სავსე იქმნების უერი სმენისა-გან.

9. რამ უოფილი, იგაეუ უოფადი: და რამ ქმნადი, იგაეუ ქმნული.

1. სიტუენი ეკლესიასტესნი. ძისა დავითისნი. შეფისა ისრაელისანი [ი-რუსაღმის ზედა].

2. ამაოებამ ამაოთამ. თქუა ეკლესიასტე. ამაოებამ ამაოთამ. უოველი-ვე ამაო.

3. რამ უმეტესობა კაცისა უოველსა შინა შრომისა მისსა. რომელსა შურების მზესა ამს ქუჭუ.

4. ნათესავი წარვალს და ნათესავი მოვალს. და ქუჭუნამ ჰგაეს უკუნის-მდე.

5. აღმოკდების მზე და დაკდების მზე. და ადგილად თვსდა შიიზიდავს. აღმოკდების იგი მუნ. შივალს სამხრით-კერძო და გარემოვლის ჩრდილოთ-კერძო.

6. გარემოას გარემოვლით ვაღს სუ-ლი და გარემოას მისსა გარემოქცევის სული.

7. უოველნი ღუარნი შესდანი ზღუასა და ზღუამ არა არს ადვსებულ. ადგი-ლსა. რომელსა ღუარნი მივლენ. მუნ იგინი მიიქცევიან მისლვად.

8. უოველნი სიტუენი შრომით. ვერ შემძლებულ არს მამაკაცი თქუამდ: და არა ადიესების თუალი ხედვითა. და არა სავსე იქმნების უერი სმენისა-გან.

9. რამ ქმნადი ქმნილი იგი და რამ უოფადი უოფი იგი.

10. და არარაჲ არს უოველივე ახლად მზესა ამაჲ ქუეშე რომლისა-თჳს იტოღის და თქჳს ვითარმედ ესე ახალი არს. მიერთებანვე ქმნულ არს საუკუნეთა მათ უოფილთა უწინარსჲს ჩუენსა:

11. არა არს კსენებაჲ ზარველთა მათ და უკუნაჲსკნელთაჲ. რამელნი უოფილ არიან უწინარსჲს ჩუენსა. არა არს მათი კსენებაჲ ქმნულთა მათ თანა უკუნაჲსკნელთა:

12. მე კელესიასტე ვიჟე მეფეჲ ისრაელსა ზედა იერუსალემს.

13. და მივერ გული ჩემი გამოძიებად და განზრახვად სიბრძნისა უოვლისავე-თჳს. რომელნი ქმნილ არიან. მზესა ამაჲ ქუეშე. რამითაცებაჲ შრომისაჲ მოსცა ესთა კაცთას. რამითაცებაჲ იტაცებოდან მას შინა.

14. ვიხილენ უოვლითურთ რომელნი ქმნულ არიან მზესა ამაჲ ქუეშე. და აჰა ესერა უოველივე ამო და გამორჩევა სულისა.

15. გარდაქმეული იგი ვერ კელეწიფების შემკობად და დაკლებულსა მას ვერ უძლავს აღრაცხუად:

16. ვიტოლდე მე გულსა ჩემსა და ვთქუ: აჰა ესერა მე განვდიდენ უფროჲს მათსა. რომელნი ივენეს უწინარსჲს ჩემსა იერუსალემს:

17. და შევსდინე სიბრძნე უოველსა ზედა. რავდენი ივენეს უწინარსჲს ჩემსა იერუსალემს. და გულმან ჩემმან იხილა მრავალი სიბრძნე და შეცნაურებაჲ.

10. და არარაჲ არს უოველივე მზესა ამაჲ ქუეშე. რომლისა-თჳს იტოღის და თქჳს. ვად ესე ახალი არს მიერთებან ქმნულ არს საუკუნეთა მათ უოფილთა უწინარეს ჩუენსა.

11. არა არს კსენებაჲ ზირველთა მათ და უკუნაჲსკნელთაჲ. რადნი უოფილ არიან უწინარეს ჩუენსა. არა არს კსენებაჲ ქმნულთა მათ თანა უკუნაჲსკნელთა.

12. მე კელესიასტე ვიჟე მეფე ისრაელსა ზედა იერუსალემს.

13. და მივერ გული ჩემი გამოძიებად და განზრახვად სიბრძნისა უოვლისავე-თჳს რომელ ქმნულ არიან მზესა ქუეშე. რამითაცებაჲ შრომისაჲ მოსცა დმერთმან ესთა კაცთას. რამითაცებაჲ იტაცებოდან მას შინა.

14. ვიხილენ უოვლითურთ რადნი ქმნილ არიან მზესა ქუეშე. და აჰა ესერა უოველივე ამო და გამორჩევა სულისა.

15. და გარდაქმეული იგი ვერ კელეწიფების შემკობად. და დაკლებულსა მას ვერ უძლავს აღრაცხუად.

16. ვიტ[ე]ოლდე მე გულსა ჩემსა და ვთქუ: აჰა ესერა მე განვდიდენ უფროჲს მათსა. რადნი ივენეს უწინარეს ჩემსა იერუსალემს.

17. და მივერ გულსა ჩემსა ცნობაჲ სიბრძნისა და მეცნაურებისა. და შევსდინე მე სიბრძნე ედსა ზედა. რადენი ივენეს უწინარეს ჩემსა იერუსალემს. და

10. და არაა არს უოველივე ახალ მზესა ქუჭში, რომელი აღმოიტევს და თქვას. აჰა ესე ახალ არს: აწ იქმნა სუკუნეთა შინა ქმნულთა წინასწარ ჩუენსა.

11. არა არს კსენებად ზირველთა, და უკანასკნელთა ქმნილთა: არა იუოს მათდა კსენებად უოფადთა თანა უკანასკნელ.

12. მე ეკლესიასტე შეფე ვიუგ იწღისა ზედა, იწღიშისა შინა.

13. და მივეტ გული ჩემი რომელ გამოძიებად და განხილვად სიბრძნით უოველთა-თჳს უოფილთა ცათა ქუჭში, რამეთუ ზრუნვა ბოროტი მოსცა ღმერთმან ძეთა კაცთასა, მიმოტაცებად მას შინა.

14. ვიხილენ თანად უოველნი ქმნილნი ნაქმარნი მზესა ქუჭში, და აჰა უოველნი ამაოება, და აღრჩევა სულისა.

15. გარდაქცეული არა შესაძლებელ არს შემოხად, და ნაკლული არა შესაძლებელ არს აღრიცხვად.

16. ვთქუ მე გულსა შინა ჩემსა რომელი თქუმა, აჰა მე განვდიდენ, და შევიძინე სიბრძნისა მიმართ უფროს უოველთა, რომელნი იუენეს უწინარეს ჩემსა იწღიშისა შინა.

17. და გული ჩემი მივეტ ზედად სიბრძნისა და შეტნიერებისა და გულმან ჩემმან იხილა მრავალი სიბრძნე და შეტნიერება, იგაფი და კელოფნებისა ვიც

10. და არა არს უოველივე ახალ მზესა ქუჭში: ვითარმცა თქვა და იზრახა: აჰა ესე ახალ არს. აჰა ეგერა ქმნილ არს სუკუნეთა შინა ქმნილთა წინამსწარ [ჩუენსა]:

11. არა არს კსენებად ზირველთა და უკანასკნელად ქმნილთა. არა არს მათდა კსენებად ქმნადთა თანა უკანასკნელ:

12. მე ეკლესიასტე შეფე ვიუგ ისრაელისა იერუსალიმს შინა.

13. და მივეტ გული ჩემი გამოძიებად და განხილვად სიბრძნით უოველთა-თჳს ქმნილთა ცასა ქუჭში. რამეთუ მიმოტაცებად ბოროტი მოსცა ღმერთმან ძეთა კაცთასა მიმოტაცებად მას შინა.

14. ვიხილენ თანად უოველნი ქმნილნი ნაქმარნი მზესა ქუჭში. და აჰა უოველნი ამაოება და აღრჩევა სულისა:

15. გარდაქცეული არა შესაძლებელ არს შემოხად. და ნაკლული არა შესაძლებელ არს აღრიცხვად:

16. ვთქუ გულსა შინა ჩემსა თქუმა: აჰა მე განვდიდენ. და შევიძინე სიბრძნე უოველსა ზედა. რწნი იუენეს უწინარეს ჩემსა იერუსალიმს შინა:

17. და გულმან ჩემმან იხილა მრავალი სიბრძნე და შეტნიერება. იგაფნი და კელოფნება. და ვცნენ მე გულ და ესეცა აღრჩევა სულისა:

იგაფნი და ზედმიწევნანი ვცნენ მე. რ' ესეცა სულისაჲ გამოჩნებაჲ არს

18. რ' სიმრავლესა შინა სიბრძნისა სიმრავლელ მცნოიერებისაჲ არს, და რომელმან შესძინოს ცნობად. შესძინოს მან საღმობაჲ:

თავი V.

1. ვთქუ მე გულისა ჩემისა: მოვედ აწ და გამოგცადო შენ სიხარულითა და იხილე კეთილსა შინა. და ესეცა ამაოვე:

2. სიცილსა ვარქუ მიმოგანყოფილ. სიხარულსა რასა ეგე ჰესამ:

3. და განვიზრახე გულისა ჩემისა მოზიდვად. ვითარცა ღვწოჲ გულისა ჩემი: და გულისა ჩემი მიძლიდა სიბრძნესა და დაჰერობად მხიარულებასა ზედა ვადრე ვიხილო რომელი-ღი კეთილ არს ძეთათჳს კაცთაჲსა. რომელი იგი უფრო მზესა ამაჲს ქვეშე, რიცხვ ცხოვრებისაჲ დღეთა მათთაჲ.

4. განვადიდენ საჰემნი ჩემნი ვიშენე მე სახლები. დაჰქნერგენ მე სავენაგენი.

5. ვაჰემენ მე მტოილები და სამოთხეები.

6. და ვაჰემენ მე საბანელები წყალთანი რწყევად მათ-გან მადნარნი მცენარეთანი:

7. მოვიკე მონები და მკეველები და

გულისა ჩემისა იხილა მრავალი სიბრძნე და მცნოიერებაჲ. იგაფნი და მიწევნანი ვცნენ მე. რ' ესეცა სულისაჲ გამოჩნებაჲ არს.

18. რ' სიმრავლესა შინა სიბრძნისა სიმრავლე მცნოიერებისაჲ არს, და რ' შესძინოს ცნობაჲ. შესძინოს მან საღმობაჲ:

თავი V.

1. ვთქუ მე გულისა ჩემისა: მოვედ აწ და გამოგცადო შენ სიხარულითა და იხილე კეთილთა შინა. და ესეცა ამაოვე.

2. სიცილსა ვარქუ მიმოგანყოფილ. სიხარულსა რასა ეგე ჰესამ.

3. და განვიზრახე გულისა ჩემისა მოზიდვად ვა ღვწოჲ გულისა ჩემი. და გულისა ჩემი მიძლიდა სიბრძნესა დაჰერობად მხიარულებასა ზედა. ვემდე ვიხილო. რ' კეთილ არს ძეთა კაცთა-თჳს მზესა ამაჲს ქვეშე რიცხვ ცხოვრებისაჲ დღეთა მათთაჲ.

4. განვადიდენ საჰემნი ჩემნი. ვიშენე მე სახლები. დაჰქნერგენ მე სავენაგენი.

5. ვაჰემენ მე მტოილები და სამოთხეები და დაჰქნერგენ ხენი მას შინა უოველნი ნყოფიერნი

6. და ვაჰემენ მე ვაზანნი და საბანელები წყალთანი რწყევად მათ-გან მადნარნი მცენარეთანი.

7. მოვიკე მონები და მკეველები.

ნენ მე, რამეთუ ესეცა არს აღრჩევა სულისა.

18. რამეთუ სიმრავლესა შინა სიბრძნისასა სიმრავლე შეცნირებისა, და რომელმან შეიძინა შეცნირება, შეიძინა ღმრთობა.

თავი V.

1. ვთქუ მე გულისა შინა ჩემსა: მოვედ უკმეს რათა გამოგტადო შენ სიხარულსა შინა, და იხილე კეთილთა შინა, და აჰა ესეცა ამოება.

2. სიცილსა ვარქუ, მოღვაწებასა, და სიხარულსა რასა ჭეოფე ამას.

3. და თანად ვიხილე უკუეთუ გულმან ჩემმან მოიზიდოს, ვითარცა ღვინო, კორცნი ჩემი, და გული ჩემი მიძღოდეს მე სიბრძნესა შინა და რომელი ჰერობად სიხარულისა, ვიდრემდე ვიხილო ვისი კეთილი ძეთა კაცთა, რომელსა ჭეოფენ ჰზესა ქუქშე, რიცხუსა დღეთა ცხოვრებისა მათისათა.

4. განვადიდენ ქმნულნი ჩემნი, აღვაშენენ ჩემდა სხლნი, დავენერგენ ჩემდა ვენაკნი.

5. ვიქმნენ ჩემდა მტრინი და ს. მოთხენი, და დავენერგენ მათ შინა სენი ყოვლისა ნყოფისა.

6. შევიქმნენ ჩემდა საბანელნი წყალთანი, რომელი რწყავდ მათგან ნორჩოვანთა სეთასა.

7. მოვიგე მონანი და მკეკელნი, და

18. რ სიმრავლესა შინა სიბრძნისასა სიმრავლე შეცნირებისა. და რომელმან შეიძინა შეცნირება. შეიძინა ღმრთობა:

თავი V.

1. ვთქუ მე გულისა შინა ჩემსა: მოვედ გამოგტადო შენ სიხარულსა შინა. და იხილე კეთილსა შინა: და აჰა ესეცა ამოება.

2. სიცილსა ვარქუ მიმოყუთება. და სიხარულსა რასა ჭეოფე ამას.

3. და თანად ვიხილე. უკუეთუ გულმან ჩემმან მოიზიდოს, ვა ღვინო. კორცნი ჩემნი: და გული ჩემი ძღუნვილ იქმნა სიბრძნით ჰერობად სიხარულისა. ვე არა ვიხილო თუ რომელი არს კეთილი ძეთა კაცთათჳს. რელსა ჭეოფენ ჰზესა ქუქშე რიცხუსა დღეთა ცხოვრებისა მათისათასა.

4. განვადიდენ საქმენი ჩემნი. აღვიშენენ ჩემდა სხლნი. დაგვენერგენ ჩემდა ვენაკნი.

5. მოვიქმნენ ჩემდად მტრინი და სამოთხენი.

6. შევიქმნენ ჩემდა საბანელნი წყალთანი რწყავდ მათ მიერ მალხარსა მორჩოანთა სეთასა.

7. მოვიგენ მონანი და მკეკელნი.

სახლის ნაშობნი მესხნეს მე. და მონა-
გები მრწაველთა და სამწესოთა ფრი-
ადი იყო ჩემი. უფროას ეოველთა.
რომელნი ივენეს უწინარეს ჩემსა იე-
რუსაღმს.

8. შევიკრიბე მე ოქროცა და ვერ-
ხლიცა და ძალი მეფეთა და სოფელთა და
ვევინ ჩემდა შემსხმელნი. მამანი და
დედანი. საშუებლად ძეთა-თჳს კაცთაჲსა:
მწდენი მამანი და დედანი.

9. და განვდიდენ და შევსძინე უფ-
როას ეოველთა. რომელნი ივენეს უწი-
ნარეს ჩემსა იერუსაღმს: და სიბრძნე
დამადგრა მე.

10. და ეოველი რომელი ითხოვეს
თუაღთა ჩემთა. არა დავაყენე მათ-გან.
არა დავაყენე გული ჩემი ეოვლისა-გან
სიხარულისა. რ' გულმან იხარა ეოველსა
ზედა შრომისა ჩემსა და ესე მეუო მე
ნაწილ ჩემდა ეოვლისა-გან ნაშრომისა
ჩემისა.

11. [და მოვხსიდე მე ეოველსა ნა-
ქმარსა ჩემსა] რომელი ქმნეს გელთა
ჩემთა. და რუდუნებულს მას ჩემსა.
რადენი ვრუდუნე ეოვად. და აჭა ესე-
რა ეოველივე ამო და კდომ სულისა.
და არარა უმეტეს მზესა ქვეშე.

12. და მოვხსიდე მე ხილვად სიბრ-
ძნისა და განცნობისა და სიხარულისა.
და ვინმე იუოს კაცი. რომელი მოვიდეს
შემდგომად კუაღსა ზრახვისა თჳსისა.
ეოველი რომელი იგი ქმნა.

13. და ვინილე მე რ' არს უმეტეს

და სახლის ნაშობნი მესხნეს მე და
მონაგები ველთანი და მრწაველთა
ფრიადი იყო ჩემი უფროას ეოველთა
რადენი ივენეს უწინარეს ჩემსა იერუსაღმს.

8. შევიკრიბე მე ოქროცა და ვერ-
ხლიცა დიდძალი უფროას მეფეთა და
სოფელთა. ვევენ ჩემდა შემსხმელნი
მამანი და დედანი საშუებლად ძეთა
თანა კაცთაჲსა. და ვევენ ჩემდა მწდენი
მამანი და დედანი.

9. და განვდიდენ და შევსძინე უფ-
როას ეოველთა. რ' დენი ივენეს უწინა-
რეს ჩემსა იერუსაღმს. და სიბრძნე
დამადგრა მე.

10. და ეოველი. რ' დი ითხოვეს
თუაღთა ჩემთა. არა დავაყენე მათ-გან.
და არა დავაყენე გული ჩემი ეოვლისა-
გან სიხარულისა. რ' გულმან ჩემმან
იხარა ეოველსა ზედა შრომისა ჩემსა და
ესე მეუო მე ნაწილ ჩემდა ეოვლისა-
გან ნაშრომისა ჩემისა.

11. და მე ვინილე ეოველსა ზედა
ნაქმარსა ჩემსა. რ' ნი ქმნეს გელთა
ჩემთა. და რუდუნებულს მას ჩემსა.
რადენი ვრუდუნე ეოვად. და აჭა ესე-
რა ეოველივე ამო და კდომ სულისა და
არარა უმეტეს მზესა ქვეშე

12. და მოვხსიდე მე ხილვად სიბრ-
ძნისა და განცნობისა და სიხარულისა
და ვინმე იუოს კაცი. რ' მოვიდეს
შემდგომად კუაღსა გულის-ზრახვისა
თჳსისა ეოველი რომელი იგი ქმნას.

13. და ვინილე რ' არს უმეტეს

სახლის წუღნი იქმნეს ჩემდა, და მოგებატა სამროწლისა და სამწყსო იქმნა ჩემდა მრავალი, უმეტეს ეოველთა ზირველ ჩემსა ეოთელთა იწღმისა შინა.

8. შევიკარიბე მე ვეცხლი და ოქრო, და სიმდიდრე შევეთა, და ქუჭუანისა, ვუჭუნ ჩემდა შემდგრენი მამინა და დედანი და დასატობობლად ძისა კაცისა შეწდენი მამინა და დედანი.

9. და განვდიდენ და შევიძინე სიბრძნე უფროს ეოველთა მყოფთა ზირველ ჩემსა იწღმის შინა, და სიბრძნე ჩემი დაჴდინენ ჩემდა.

10. და ეოველი, რომელი ითხოვეს თუალთა ჩემთა, არა დაჴაკლე მათგან, და არა დაჴაყენე გული ჩემი ეოველისა-გან სიხარულისა ჩემისა, რამეთუ გულმან ჩემმან განიშენა ეოველსა ზედა შრომისა ჩემსა, და ესე იქმნა ნაწილ ჩემდა ეოველისაგან შრომისა ჩემისა.

11. და მივიხილე მე ეოველთა ზედა ნაქმნართა ჩემთა, რომელი ქმნეს კელთა ჩემთა, და რუღუნებისა, რომელი ვირუღუნე ქმნად, და აჭა ესეგა ამავთ, და აღრჩევა სულისა, და არა არს ნამეტანებობა მზესა ქუჭუ.

12. და მივიხილე მე ხილვად სიბრძნისა და სცდურისა და უცუნურებისა, რამეთუ ვინ არს კაცი, რომელი მივიდეს შემდგრამად განზრახვისა ეოველისა, როდენი ქმნა მას შინა.

13. და ვიხილე მე, რამეთუ არს

და სახლის-წუღნი იქმნეს ჩემდა. და მოგებატა სამროწლისა და სამწყსო იქმნა ჩემდა მრავალსა. უმეტეს ეოველთა ზირველ ჩემსა ეოთელთა იწღმის შინა.

8. შევიკარიბე ჩემდა ვეცხლი და ოქრომცა. და სიმდიდრე შევეთა და უანებისა: ვუეენ ჩემდად შემდგრენი მამინი და დედანი სმუეებლად ძისა კაცისა: შეწდენი მამინი და დედანი.

9. და განვდიდენ და შევიძინე უფროს ეოველთა ზირველთა ჩემთა იერუსალიმის შინა [და სიბრძნე დამდგრა მე].

10. და ეოველი რომელი ითხოვეს თუალთა ჩემთა. არა დაჴაკლე მათგან: არა დაჴაყენე გული ჩემი ეოველისა-გან სიხარულისა: რ' გულმან ჩემმან განიშენა ეოველსა ზედა შრომისა ჩემსა. და ესე იქმნა ნაწილ ჩემდა ეოველისა-გან შრომისა ჩემისა.

11. და მივიხილე მე ეოველთა მიმართ ნაქმნართა ჩემთა. რომელნი ქმნეს კელთა ჩემთა. და რუღუნებისა. რ' ვირუღუნე ქმნისა ამისა: და აჭა ეოველნი ამო და აღრჩევა სულისა. და არა არს ნამეტანობა მზესა ქუჭუ.

12. და მივიხილე მე ხილვად სიბრძნისა და მიმოკუთვებისა და უცუნურებისა. ვ'დ ვინ არს კაცი რ'დი მივიდეს შემდგრამად განზრახვისა ეოველისა რამოდენი ქმნა მან.

13. და ვიხილე მე ვ'დ უმეტესო-

სიბრძნე უფროჲს უკუნურობისა. ვითარ-
ცა უმეტეს არს ნათელი ბნელისა:

სიბრძნე უფროჲს უკუნურობისა. ვ-
უმეტეს არს ნათელი ბნელისა.

14. ბრძნისა თუაღნი თავსა მისსა
და უკუნური ბნელსა შინა ვაღს. და
ვცან ესეცა. რ' შემთხვევამა ერთი შე-
ვითხვოს მათ უოველთა:

14. ბრძნისა თუაღნი თავსა მისსა
და უკუნური ბნელსა შინა ვაღს. და
ვცან ესეცა. რ' შემთხვევამა ერთი
შევითხვოს მათ უოველთა.

15. და ვთქუ შე გულისა ჩემსა: ვი-
თარცა იგი შემთხვევამა უკუნურისაჲ.
შერა იგივე მთხვევამა შემთხვოს.
და რამსათჳს უმეტეს განგბრძნდი. ვი-
ტუოდი შე გულისა ჩემსა ვითარმედ ესე-
ცა ამოა. რ' უკუნურა ნამეტნავისა-
გან გულისა იტყუნ.

15. და ვთქუ შე გულისა ჩემსა ვ-
იგი შემთხვევამა შემთხვოსა. და
რამსათჳს უმეტეს განგბრძნდი შე. ვი-
ტუოდი შე გულისა ჩემსა. ვ'დ ესეცა
ამოავე არს. რ' უკუნური ნამეტნავისა-
გან გულისა იტყუნ.

16. რ' არა არს ესენებაჲ ბრძნისაჲ
უკუნურისა თანა უკუნისამდე: რ' მიერვე
დღეთა მათ მომავალთა უოველივე დაავი-
წვდა. და ვითარ-მე მოკუდავს ბრძნი
უკუნურისა თანა.

16. და რ' არა არს ესენებაჲ ბრძნი-
საჲ უკუნურისა თანა უკუნისამდე. რა-
მეთუ მიერვე დღეთა მათ მომავალთა
უოველი დაივიწყო. და ვითარმე მოკუ-
დავს ბრძნი უკუნურსა თანა.

17. და მოვიძულე უოვლითურთ ცხო-
ვრებაჲ ჩემა. რ' ბოროტ არს ჩემ ზედა
ქმნული იგი. რომელი იქმნების მზესა
ამას ქვეშე. რ' უოველივე ამოა და გა-
მორჩევა სულისა.

17. და მოვიძულე უოვლითურთ
ცხოვრებაჲ ჩემი. და ბოროტ არს ჩემ
ზედა ქმნული იგი. რ'ლი იქმნების
მზესა ქვეშე. რ' უოველივე ამოა და
გამორჩევა სულისა.

18. და მოვიძულე უოვლითურთ რუ-
დუნებაჲ ჩემა. რომელსა ვშურები მზე-
სა ამას ქვეშე. დაუტოო იგი კაცსა რთ-
მელი იფოს ჩემდა შემდგომად

18. და მოვიძულე უოვლითურთ
რუდუნებაჲ ჩემი. რომელსა ვრუდუნებდი
მზესა ქვეშე. რ' დაუტოო იგი კაცსა.
რ'ლი იფოს ჩემსა შემდგომად:

19. და ვინ იცის გინა ბრძენ იფოს
გინა უკუნურ და კელმწიფებდეს უოველსა
ზედა ნაშრომსა ჩემსა რავდენსა ვშურ
და რავდენსა განგბრძნდი მზესა ამას

19. და ვინ იცის გინა ბრძენ იფოს
გინა უკუნურ. და კელმწიფებდეს უო-
ველსა ზედა ნაშრომსა ჩემსა. რავდენ
ვშურ და რავდენ განგბრძნდი მზესა

უმეტესობა სიბრძნისა უფროს უგუნურებისა, ვითარცა უმეტესობა ნათლისა უფროს ბნელისასა.

14. ბრძნისა თუაღნი მისნი თავსა შინა მისსა, და უგუნურისა ბნელსა შინა ვაღს, და გსტან მეცა ვითარცა შემთხუწვა ერთი შეემთხვევის უოველთავე ამათ.

15. და ვთქუ მე გუღსა შინა ჩემსა: ვითარცა შემთხუწვა უგუნურისა და შემთხუწვის მეცა, და რად განგბრძდი მე. უმეტეს ვთქუ გუღსა შინა ჩემსა, რამეუ ესეცა ამაოება ვინაჲთგან უგუნური ნამეტნავისაგან იტყვს.

16. რამეთუ არა არს ესენება ბრძნისა უგუნურთა თანა უგუნისამდე, რამეთუ აწ დღეთა შინა მამაჲდთა ეოველნი დაგვიწებულ იქმნეს და ვითარ მოკუღების ბრძენი უგუნურთა თანა

17. და მოვიძულე ცხოვრება, რამეთუ ბოროტ ჩემდა ქმნულისა ქმნიდნი მზესა ქუჭშე, ვინაჲთგან ეოველნი ამაჲო და აღრჩევა სულისა.

18. და მოვიძულე მე ეოველი სოფლისა, და შრომა ჩემი, რომელსა მე ვშურებო მზესა ქუჭშე, რამეთუ დაუტეგობ მას კაცსა ეოფადსა შემდგომად ჩემსა.

19. და ვინ უწყის ბრძენ იუოს ანუ უგუნურ: და კელწიფებდა ჩქეს ეოველთა შრომათა ჩემთა, რომელსა დაგუშერ, და რომელსა ვბრძნობდი მზესა ქუჭშე, და ესეცა ამაოება.

ბაჲ არს სიბრძნისაჲ. უფროჲს უგუნურებისსა. ვრ უმეტესობაჲ ნათლისაჲ უფროჲს ბნელისა:

14. ბრძნისა თუაღნი თავსა შინა მისსა და უგუნური ბნელსა შინა ვაღს. და გტან მე ვად შემთხუწვაჲ ერთი შემთხუწვის ეოველთავე მათ:.

15. და ვთქუ მე გუღსა შინა ჩემსა: ვა შემთხუწვაჲ უგუნურისაჲ თუ შემთხუწვის მე და რად განგბრძდი. და მე მეტი ვთქუ გუღსა შინა ჩემსა მით რ უგუნური ნამეტნავსა განიზრახეს. რამეთუ ესეცა ამაოება:.

16. რ არა არს საკსენებელი ბრძნისაჲ უგუნურისა თანა უგუნისამდე ვრ სხედ ეკერა წარსრულნი დღენი ეოველნი დაგვიწენ. და ვრ მოკუღეს ბრძენი უგუნურისა თანა:.

17. და მოვიძულე მე ცხოვრებისა თანა. რ ბოროტ ჩემ ზედა ქმნილი მოქმედისაჲ მზესა ქუჭშე რ ეოველნი ამაო და აღრჩევა სულისა:.

18. და მოვიძულე მე თანად ეოველი შრომაჲ ჩემი. რდსა ვშურებო მზესა ქუჭშე. რ დაუტეგობ მას კაცსა ეოფადსა შემდგომად ჩემსა:.

19. და ვინ უწყის უგუნეთუ ბრძენ იუოს ანუ უგუნურ. და უგუნეთუ კელწიფებდეს ეოველსა ზედა შრომასა ჩემსა. რდსა ვშურ და ვბრძნობდი მზესა ქუჭშე. და ესეცა ამაოება:.

ქვეშე. და ესეცა ამაო:

20. და მოვიქცე ჟმნად გუფითა ჩემითა უოფლის მის-გან შრომისა ჩემისა. რაგდენსა ვშურებოდე მზესა ამას ქვეშე.

21. რ' არს კაცი და შრომაჲ მისი სიბრძნით და მეცნიერებით და სიმკნით. და კაცი. რაშედი არა შურა მას შინა. მოსტეს მას ნაწილი მისი. და ესეცა ამაო და სიბოროტე დიდ:

22. რ' ვუნს ესე კაცსა უოფელსა შინა შრომასა მისსა და გამორჩევითა გუფისა მისისაჲთა. რამელსა იგი შურების მზესა ქვეშე.

23. რ' უოველნი დღენი მისნი საღმობა და გუფის-წეროვით ზრუნვითა მიმოტაცებისაჲთა. და დამეტა არა დაძინის გუფის მისმან და ესეცა ამაოვე არს:

24. არარაჲ არს კაცისა კეთილ უოველსა შინა შრომასა მისსა. გარნა რაჲ იგი ჭამოს და სუას [და უჩუენოს კეთილი სუფსა თჳსსა შრომასა თჳსსა. და ესეცა ვიხილე. რ' კელისა-გან ღმრთი-სა არს:.

25. ვინმე უკუე ჭამოს დი სუას] თჳნიერ მისსა:.

26. რ' კაცსა [კეთილსა] წინაშე ზირსა მოსტა სიბრძნე და მეცნიერებაჲ და სიხარული. და ცოდვილსა მას მოსტა მიმოტაცებაჲ შეძინებად და შეკრებად და მიცემად კეთილსა მას წინაშე ზირსა ღმრთისა და რ' ესეცა ამაო და კდომა სუფისა.

ამას ქვეშე და ესეცა ამაო.

20. და მოვიქცე ჟმნად გუფითა ჩემითა უოფლის მის-გან შრომისა ჩემისა. რაგდენსა ვშურებოდე მზესა ამას ქვეშე.

21. რ' არს კაცი და შრომაჲ მისი სიბრძნითა და სიბრძნით არს. და მეცნიერებით და სიმკნით. და კაცი რ'ლი არა შურა მას შინა. მოსტეს მას ნაწილი მისი. და ესეცა ამაო და სიბოროტე დიდად.

22. რ' რაჲ სარგებელ ეუენს ესე კაცსა უოველსა შრომასა შინა მისსა. და გამორჩევითა გუფისა მისისაჲთა. რ'ლსა იგი შურების მზესა ამას ქვეშე.

23. რ' უოველნი დღენი მისნი საღმობით და გუფის-წეროვით ზრუნვითა მიმოტაცებისაჲთა. და დამეტა არა დაძინის გუფის მისმან და ესეცა ამაოვე არს:.

24. არარაჲ არს კეთილი კაცისაჲ უოველსა შინა შრომასა მისსა. გარნა რაჲ იგი ჭამოს და სუას და უჩუენოს კეთილი სუფსა თჳსსა შრომასა თჳსსა. და ესეცა ვიხილე. რ' კელისა-გან ღმრთისა არს:

25. ვინმე უკუე ჭამოს და სუას თჳნიერ მისსა.

26. რამეთუ კაცსა კეთილსა წინაშე ზირსა მოსტა სიბრძნე და მეცნიერებაჲ და სიხარული. და ცოდვილსა მას მოსტა მიმოტაცებაჲ შეძინებად და შეკრებად და მიცემად კეთილსა მას წინაშე ზირსა ღმრთისა. და რ' ესეცა ამაო და კდომა სუფისა:.

20. და შივაქციე მე განუენებად გუ-
ლი ჩემი უოველთათჳს შრომისა, რო-
მელსა ვშუერ მზესა ქუეშე.

21. რამეთუ არს კაცი, რომელისა
შრომა სიბრძნესა შინა და მეცნიერებასა
შინა და სიმკნესა შინა, და კაცი რო-
მელი არა დაშურვა მისთვის, მისცეს მას
ნაწილი თჳსი, და ესეცა ამაყოება და
სიბოროტე დიდი.

22. რამეთუ იქმნების კაცისა უო-
ველსა შინა შრომასა მისსა, და აღრჩე-
ვასა შინა გულისა მისისასა, რომელსა
იგი შურების მზესა ქუეშე.

23. რამეთუ უოველნი დღენი მისნი
საღმობა და გულისა წერომა ზრუნვისა
მისისა რამეთუ დამესა შინა არა სძი-
ნავს გულისა მისსა: და ესეცა ამაყოება
არს.

24. არა არს კეთილ კაცისა, არა-
მედ თჳნიერ რომელ ჭამოს და სვას,
და რომელ უჩვენოს კეთილი სულისა
თჳსისა შრომისა შინა თჳსსა, და ესე
უიხილე მე რამეთუ კელისაგან ღთისა
არს.

25. რამეთუ ვინ ჭამოს და სვას
თჳნიერ მისსა.

26. რამეთუ კეთილსა კაცსა წინაშე
ზირსა მისსა მისცა სიბრძნე, და მეც-
ნიერება, და სიხარული: და მცოდნეულ-
თა მისცა ზრუნვა, რომელი შეძინებად
და შეკრებად, რომელსა შინა მიცემად
კეთილი წინაშე ზირსა ღთისასა, რამე-
თუ ესეცა ამაყოება და აღრჩევა სულისა.

20. და შივაქციე მე განუენებად
გუელი ჩემი უოველთა-გან შრომისა მე-
მისა. რელსა ვშუერ მზესა ქუეშე.

21. რ არს კაცი და შრომაჲ მისი
სიბრძნით და მეცნიერებით და სიმე-
ნით. და კაცი რელი არა დაშურა მას
შინა. მისცეს ნაწილი მასი და ესეცა
ამაოება და სიბოროტე დიდი.

22. რ იქმნების კაცისა უოველსა
შინა შრომას მისსა და აღრჩევასა გუ-
ლისა მისისასა. რელსა შურების იგი
მზესა ქუეშე.

23. რ უოველნი დღენი მისნი საღ-
მობა და გულისა წერომა მიმოტაცებაჲ
მისი: და დამ არავე სძინავს გულისა
მისსა. და ესეცა ამაოება.

24. და არა არს კეთილ კაცთა
თჳნიერ ჭამაჲ და სუმაჲ და ჩუენებად
კეთილი სულისა თჳსისა შრომისა-გან
მისისა. და ესე უიხილე მე ვიდ კელი-
სა-გან ღმრთისა არს

25. რამეთუ ვინ ჭამოს და ვინ სვას
თჳნიერ მისსა.

26. ვიდ კეთილი კაცისაჲ წინაშე
ზირსა მისსა. მისცა მეცნიერებაჲ და
სიბრძნე და სიხარული: და მცოდნეულსა
მისცა მიმოტაცებაჲ შეძინებად და შე-
კრებად. მიცემად კეთილი წინაშე ზირსა
ღმრთისასა, რამეთუ ესეცა ამაჲ და
კდომა თჳლისა.

თავი II.

თავი II.

1. უოვლისა-თჳს ჟამი არს და ჟამი არს უოვლისა სჳქმისაჲ ცასა ქჳეშე.

2. ჟამი არს შობისაჲ და ჟამი არს სიკუდილისაჲ. ჟამი არს დანერგვისაჲ და ჟამი მოფხურად დანერგულის მის.

3. ჟამი არს მოკლეისაჲ და ჟამი განკურნებისაჲ. ჟამი არს დარღუევისაჲ და ჟამი აღშენებისაჲ.

4. ჟამი ტირილისაჲ და ჟამი სიცი-
ლისაჲ. ჟამი ტყუებისაჲ და ჟამი როკვისაჲ.

5. ჟამი არს დადობად ქვაჲ და ჟამი შეკრებად ქვისაჲ. ჟამი არს გარემო
ზეორობისაჲ და ჟამი განშორებად გარე-
მოცულისა მის-გან:

6. ჟამი არს ძიებისაჲ და ჟამი წარწყმე-
ლისაჲ. ჟამი არს დამარცხისაჲ და ჟამი
განგდებისაჲ.

7. ჟამი არს განზეებისაჲ და ჟამი
შეკერვისაჲ. ჟამი არს დუმილისაჲ და
ჟამი სიტყვისაჲ.

8. ჟამი არს სიუყარულისაჲ და ჟამი
სიძულეილისაჲ. ჟამი არს ბრძოლისაჲ და
ჟამი მშვიდობისაჲ.

9. რაჲმე უმეტეს არს მოქმედის
მის, რომელსა შერების.

10. ვინაჲლე უოვლითურთ მიმოტა-
ცებით, რომელი მოსცა ღმერთმან ძეთა
კაცთას, რა მიმოიტაცნეს მას შინა.

11. უოველივე ქმნა კეთილი ჟამისა
თჳსსა და უოველსა თანა სუკუნესა მისცა

1. უოველთა-თჳს ჟამი არს. და ჟამი
ჩანს უოვლისა სჳქმისა ცასა ქჳეშე.

2. ჟამი არს შობისაჲ და ჟამი სიკუდი-
ლისაჲ. ჟამი არს დანერგვისაჲ და ჟამი
მოფხურად დანერგულის მის.

3. ჟამი არს მოკლეისაჲ და ჟამი
განკურნებისაჲ. ჟამი დარღუევისაჲ და
ჟამი აღშენებისაჲ.

4. ჟამი ტირილისაჲ და ჟამი სიცი-
ლისაჲ. ჟამი ტყუებისაჲ და ჟამი რო-
კვისაჲ.

5. ჟამი არს დადობად ქვაჲ და ჟამი
არს შეკრებად ქვისაჲ. ჟამი არს გარე-
მოცულისაჲ და ჟამი არს განშორებად
მოცულისა მის.

6. ჟამი არს ძიებისაჲ და ჟამი
წარწყმედისაჲ. და ჟამი არს მარცხისაჲ და
ჟამი განგდებისაჲ.

7. ჟამი არს განზეებისაჲ და ჟამი
შეკერვისაჲ. ჟამი არს დუმილისაჲ და
ჟამი სიტყვისაჲ.

8. ჟამი არს სიუყარულისაჲ და ჟამი
არს სიძულეილისაჲ. ჟამი არს ბრძოლი-
საჲ და ჟამი მშვიდობისაჲ.

9. რაჲმე უმეტეს არს მოქმედის
მის, რაჲსა შერების.

10. ვინაჲლე უოვლითურთ მიმოტა-
ცებით, რაჲსა მოსცა ღმერთმან ძეთა
კაცთას, რა მიმოიტაცნეს მას შინა.

11. უოველივე ქმნა კეთილი ჟამისა
თჳსსა და უოველთა თანა სუკუნესა მოსცა

თაზი II.

თაზი II.

1. ეოველთავე ქაში, და ქაში ეოველთა სიეთისა ცათა ქუჩაჲ.

2. ქაში შიბიად, და ქაში სიკუდილად, ქაში დანერგვად, და ქაში აღმოცნურად დანერგულისა.

3. ქაში წუღუღებად, და ქაში კურნებად, ქაში ღარღუღებისა და ქაში შენებად.

4. ქაში ტარილად, და ქაში სიცილად, ქაში გოდებად, და ქაში განცხრომად.

5. ქაში განურად ქუთა, და ქაში შეკრებად ქუთა ქაში გარდასევეად, და ქაში განშორებად გარდასევეულისაგან.

6. ქაში ძიებისად, და ქაში წარწყმედისად, ქაში დამარხვად, და ქაში აღმოთხრომად.

7. ქაში განხვეისად, და ქაში შეკერვისად, ქაში ღუმილისად, და ქაში შეტყუელებისად.

8. ქაში სიუყარუფისად, და ქაში სიძულადისად, ქაში ბრძოლისად, და ქაში მშვიდობისად.

9. რაჲ უშეტკისობაჲ მოქმედისა, რომედსა შინა თუთ იშრომის.

10. ვისიდე ზრუნვა ეოველისავე, რომელი მოსცა ღმერთმან ძეთა კაცთა, რომელ მამისწრაფება მათ შინა.

11. ეოველნი, რომედნი ქმნა, კეთილ არაჲს ქმნა თესსა, რამეთუ ეო-

1. ეოველთავე ქაში და წუთი ეოველთა სიქმისად არს ცათა ქუჩაჲ.

2. ქაში არს შიბისად და ქაში სიკუდილისად. ქაში არს დანერგვისად და ქაში აღმოცნურად დანერგულისად. ქაში არს მოგუფისად და ქაში განკურნებისად.

3. ქაში არს ღარღუღებად და ქაში აღშენებად.

4. ქაში არს ტიბიფისად და ქაში სიციფისად ქაში არს გოდებისად და ქაში რთავისად.

5. ქაში არს განურად ქუთა და ქაში შეკრებად ქუთა ქაში არს გარდასევეისად და ქაში განშორებისად გარდასევეისაგან.

6. ქაში არს ძიებისად და ქაში წარწყმედისად. ქაში არს დამარხვისად და ქაში განკედებისად.

7. ქაში განხვეისად და ქაში შეკერვისად. ქაში ღუმილისად და ქაში შეტყუელებისად.

8. ქაში სიუყარუფისად და ქაში სიძულადისად. ქაში ბრძოლისად და ქაში მშვიდობისად.

9. რაჲ უშეტკისობაჲ მოქმედისა, რაღათა შინა შურების იგი.

10. ვისიდე შე მამოტატებისა თანა რა მოსცა ღმერთმან ძეთა კაცთას მამოტატებად მას შინა.

11. თანად ეოველნი რაღანი ქმნა, კეთილ ქმნა თესსა, და სიუყუარობას თანა

გულის. რა არა ზოოს კაცმა ჩნული
დთისაჲ. რელი ქმნა ღმერთმა დასაბა-
მიოტან ვიდრე აღსასრულამდე;

გულის მათსა. რა არა იზოოს კაცმა
ქმნილი რელი ქმნა ღმერთმა დასაბა-
მიოტან და ეჲ აღსასრულამდე;

12. გულის-ხმა ვეჲ მე რა არს
კეთილი მათ შინა. გარნა რომელი იხა-
როს და უოს კეთილი ცხოვრებასა თჳსსა

12. გულის-ხმა ვეჲ. რა არს
კეთილ მათ შინა. გარნა რელი ისაროს
და უოს კეთილი ცხოვრებასა თჳსსა.

13. და უოველმა კაცმა რომელ-
მა ჳამოს და ხუას და იხილოს კეთი-
ლი უოველსა შინა შრომასა მისსა. ესე
მოცემული დთისაჲ [არს].

13. და კაცმა რომელმა ჳამოს და
სუას და იხილოს კეთილი უოველსა
შინა შრომასა მისსა. ესე მიცემული
ღმრთისაჲ არს.

14. ვცან მე. უოველი, რაჲოდენ ქმნა
ღმერთმა. უკენისმდე ეგოს. მას ზედა
არა არს შეძინებაჲ და მის-გან არა
არს გამოკუებაჲ და ღმერთმა შექმნა.
რა ეშინოდის ზირის-გან მისისა;

14. ვცან მე. უოველი რაჲოდენი ქმნა
ღმერთმა. იგი ეგოს უკუენისმდე. მას
ზედა არა არს შეძინებაჲ. და მის-გან
არა არს გამოკუებაჲ და ღმერთმა
შექმნა. რა ეშინოდის ზირის-გან ში-
სისა;

15. უოფილი იგი მიერთებენ არს
და რაჲოდენი უოფად არს ქმნულ სო-
ლო არს. და ღმერთმა მოიძიოს დევ-
ნული იგი.

15. უოფილი იგი მიერთებენ არს.
და რაჲოდენი იყო. უოფად არს: ქმნულ
ხოლო არს. და ღმერთმა მოიძიოს
დევნული იგი.

16. და მერმე კეჲლად ვისილე მზესა
ამს ქვეშე ადგილი სასჯელისაჲ. და
მუნ იყო უღმრთოჲ. და ადგილი მართ-
ლისაჲ და მუნ იყო მოღმრთლ.

16. და მერმე კეჲლად ვისილე მზესა
ამს ქვეშე ადგილი სასჯელისაჲ და
მუნ იყო უღმრთოჲ და ადგილი მართლი-
საჲ და მუნ იყო მოღლაღე.

17. და ვთქე მე გულის ჩემსა:
მართლისა თანა და უღმრთოადა საჯოს-
მეა ღმერთმა. რა ჟამი არს უოველისა
საქმისაჲ და უოველთა ზედა ქმნულთაჲ.

17. და ვთქე მე გულის ჩემსა:
მართლისა თანა და უღმრთოადა საჯოს-
მეა ღმერთმა. რა ჟამი არს უოველისა
საქმისაჲ და უოველთა ზედა ქმნულთა
ჟამი არს და ჟამივრობაჲ.

18. მუნ ვთქე მე გულის ჩემსა სი-
ტუკსა-თჳს ძეთა კაცთაჲსა. ვითარმედ
განიკითხეს იგინი ღმერთმა და ანუე-

18. მუნ ვთქე მე გულის შინა ჩემსა
სიტუკსა-თჳს ძეთა კაცთაჲსა. ვად განი-
კითხეს იგინი ღმერთმა და ანუენოს რა

გელიცე საგუნენი მისცა გულთა შინა მათთა, რამეთუ რათა არა შთაქცეოს კაცმან ქმნილნი, რომელნი ქმნა ღმერთ-მან დასაბამითგან ვიდრე სრულიადცა.

12. გულისკმა ვეფ, რამეთუ არა არს კეთილი მათ შინა, არამედ გარნა, რომელ იხაროს, და რომელმან ქმნას კეთილი ცხოვრებასა შინა თვისსა.

13. რამეთუ უოველმან კაცმან, რომელმან ჭმოს და სვას, და იხადოს კეთილი უოველსა შინა შრომასა თვისსა, ესე ნაჭი ღთისაჲ არს.

14. ვსცან, რამეთუ უოველი, რაჲ-ოდენი ქმნა ღმერთმან, ესენი იქმნე-ბიან საგუნენი, მათ მიმართ არა არს შეძინებად, და მათგან არა არს კამო-ხვებად, და ღმერთმან შექმნა, რათა შეიშინონ ზირისაგან მასისა.

15. ქმნადი ეკერა არს, და რაჲ-ოდენი აქენ უოფად, ეკერა იქმნა, და ღმერთმან მოაძიოს დევნული.

16. და შერმეცა ვიხილე მზესა ქუეშე ადგილი სასჯელისა, მენ უმსახურებულა: და ადგილი მართლისა, მენ კეთილმსახური.

17. და ვთქუ მე გულსა შინა ჩემსა: მართლისა და უმსახურთადაც სჯის ღმერთი, რამეთუ ეჲმი უოვლისა ნივთისა და უოველთა ზედა ქმნილსა მენ.

18. ვთქუ მე გულსა შინა ჩემსა, ზრახვათათჳს ძეთა კაცთასა, რამეთუ განსჯის მათ ღმერთი, და რომელ

მისცა გულსა შინა მათსა. რა არა მოიხი-კაცმან ქმნილი. რაღი ქმნა ღმერთმან დასაბამითგან და ვიდრე დასასრულამდე.

12. ვცან. რამეთუ არა არს კეთილი მათ შინა. თანად კახარებაჲ და ქმნად კეთილისაჲ ცხოვრებასა შინა თვისსა.

13. და უოველმან კაცმან. რომელმან ჭმოს და სუას და იხადოს კეთი-ლი უოველსა შინა შრომასა მისსა. ესე ნიჭი ღმერთისა არს.

14. ვცან ვად უოველნი რაჲოდენნი ქმნა ღმერთმან. ესენი იუვნენ საგუნო. მათ ზედა არა არს შეძინება და მათ-გან არა არს გამოუყვება და ღმერთმან შექმნა იგინი. რა შეაშინონ ზირისა-გან მისისა.

15. ქმნადი ეკერა არს და რაჲოდენი იქმნების. ეკერა ქმნილ არს. და უოვლმან იძიოს დევნული.

16. და შერმეცა ვიხილე მზესა ქუ-ეშე ადგილი სასჯელისაჲ. მენ უმსახუ-რებულდი. და ადგილი მართლისაჲ. მენ კეთილმსახური.

17. ვოქუ მე გულსა შინა ჩემსა: უმსახურებულსადაცა შჯის ღმერთი. რაჲ-მი უოვლისა საქმისაჲ და უოველსა შორის ქმნილსა.

18. და ვთქუ მე გულსა შინა ჩემსა ზრახვათა-თჳს ძეთა კაცთაჲსა. ვად განსჯის მათ ღმერთი და უნუნების ვად

ნოს რ იგინი ზირუტყუნი არიან. იგინი ზირუტყუნი არიან.

19. და რ მათგა შემთხუვავ ძეთა კატაღვე. ვითარცა შემთხუვავ ზირუტყასა შემთხუვავ ერთ არს მათი: ვითარცა მისი სიკუდილი. ეგრეცა ამისი სიკუდილი. და სული მათ უოველთა შინა. და რაჟთამე ქმატს კაცი ზირუტყუს. არარაჟთ.

20. რ უოველივე ამო და უოველივე ერთსა აღვილსა მივაღს: უოველივე შეიქმნა მიწისა-გან და უოველივე მიიტყუვის მიწადვე:

21. და ვინ იღის სული ძეთა კატაჟ. უკუეთუ აღვილს იგი ზნ და სული ზირუტყუთაჟ უკუეთუ შთავღს იგი ქუეყანად:

22. და ვინილე. რ არს არს კეთილ. გარსა რამელაიხსროს კატმან უოველთა შინა ქმნულთა მისთა. იგი არს სწავილი მისი: და ანუ ვინმე მოიუფანოს იგი სიღვად რაჟ იგი იუოს მისსა შემდგომად:

თავი 8.

1. და მოვაქციე მე და ვინილენ მე უოველნი ცილის-წამებანი. რამელნი იქმნებთან მსესა ამს ქვეშე და აჴეს კერა ცრემლნი ცილის-წამებუელთანი. და არაჴინ არს მათდა ნუგეშინის-მცემელსა-გან ცილის-წამებუელთა ძად. და არაჴინ არს მათდა ნუგეშინის-მცემელ.

2. და ვაქენ მკუდარნი. რამელნი

19. და რ მათგა შემთხუვავ ძეთა კატაღვე ვნ შემთხუვავ ზირუტყუთაჟ ერთ არს მათი. ვნ მისი სიკუდილი. ეგრეცა ამისი სიკუდილი. და სული მათი უოველთა შინა. და რაჟთამე ქმატს კაცი ზირუტყუს. არარაჟთ.

20. რამეთუ უოველივე ამო და უოველივე ერთსა აღვილსა მივაღს. უოველივე შეიქმნა მიწისა-გან. და უოველივე მიიტყუვის მიწად:

21. და ვინ იღის სული ძეთა კატაჟ. უკუეთუ აღვილს იგი ზე. და სული ზირუტყუთაჟ უკუეთუ შთავღს იგი ქუეყანად ქვე.

22. და ვინილე რ არს არს კეთილ. გარსა რელი ხსროს კატმან უოველთა შინა ქმნულთა მისთა. რ იგი არს სწავილი მისი. და ანუ ვინმე მოიუფანოს იგი სიღვად. რაჟ იგი იუოს მისსა შემდგომად.

თავი 9.

1. და მოვაქციე მე. და ვინილენ უოველნივე ცილის-წამებანი. რნი იქმნებთან მსესა ქვეშე. და აჴეს კერა ცრემლნი ცილის-წამებუელთანი. და არაჴინ არს მათდა ნუგეშინის-მცემელსა-გან ცილის-წამებუელთა ძად [და არაჴინ არს მათდა ნუგეშინის-მცემელ]:

2. და ვაქენ მკუდარნი. რნი მის-

უწევებს, რამეთუ ესენი სცნოვარნი სცნობარნი არიან აზიანი.
არიან.

19. რამეთუ შიოტა ვითარცა შეშთ-
სევეა ძეთა კაცთას, და შემთხვევა ს-
ცნოვართ, და შემთხვევა ერთი მათდა,
ვითარცა სავუდილი მისი, ეგრეთ სი-
კუდილი ამითი, და სუფი ერთი ეო-
ველთა, და რაჟთა უმეტეს აქეს კაცს
მარუტყუთა, არა რავე.

20. რამეთუ ეოველნი ამით, ეო-
ველნი მიეღეს აღვიდეს ერთსა შინა,
ეოველნი შექმნენ მიწისაგან, და ეო-
ველნი მიიტყვეიან მიწადგე.

21. და ვინ უწყის სუფი ძეთა კაც-
თასა, უკეთუ იგი აღვიდეს მადლა; და
სუფი სცნოვართა, უკეთუ შთავადს
იგი დაბლა ქუჩიდან.

22. და ვინაღუ რამეთუ არა არს
კეთილი, არამედ გარნა რომელ იხროს
კაცმან ქმნილთა თჳსთა ზედა, რამეთუ
ესე სწილი მისი: ვინათგან ვინ მთი-
უხროს იგი ხადვად მან, რომელიცა
იქმნებინ შემდგომად მისა.

თავი 8.

1. და მიეიტყვ შე, და ვინაღუ ეო-
ვლას ცილის წამებისა ქმნილისა მზესა
ქუჩე, და აჰა ცრემლიანი ცილისა მწამ-
ბელთანი, და არა არს ნუგეშინის მც-
მელი მათი, და კელისაგან ცილისა მწ-
ამბელთა მათ ზედა, არა არს ძალი,
და არა არს ნუგეშინის მცემელი მათი.

2. და ვაქენ შე ეოველთა მკვდართა,

19. რა შემთხვევაა ძეთა კაცთასა
და შემთხვევაა სცნობართაა შემთხვე-
ვაა ერთ მთ ეოველთაა. ვა სავუდი-
ლი მისი. ეგრეთვე სუფილი ამითი და
სუფი ერთ ეოველთაა. და რაჟთა ქმრის
კაცი მარუტყუს. არა რაჟთა.

20. არამედ ეოველნი ამით: ეოველ-
ნივე შეიქმნეს მიწისაგან და ეოველნი
მიიტყვეიან მიწადგე.

21. და ვინ უწყის სუფი ძეთა კაცი-
თასა. უკეთუ აღვიდეს იგი ზე: და
სუფი სცნოვართაა უკეთუ შთავადს
იგი ქუჩიდან.

22. და ვინაღუ რა არა არს
კეთილი. გარნა რა იხროს კაცმან
ქმნილთა თჳსთა ზედა. რა იგი არს
სწილი მისი. რა ვინ მთაქციოს იგი
ხადვად. რომელიცა იქმნებინ შემ-
დგომად მისა.

თავი 8.

1. მიეიტყვ შე და ვინაღუ ეოველისა
შინა ცილის-წამებისა. ქმნილისა მზესა
ქუჩე. და აჰა ცრემლიანი ცილისა-დამწ-
ამბელთანი. და არა არს ნუგეშინის-
მცემელი მათი. და კელისაგან ცილისა-
მწამებელთა მათთაჲსა ძალი. და [არა]
არს ნუგეშინის-მცემელი მათი.

2. და ვაქენ შე თანად მკვდარნი

მომწყდარ არიან. უფროჲს ცხოველ-
თასა. რნი ცოცხალ არიან აქამოდუ.

წყდარ არიან. უფროჲს ცხოველთასა;
რნი ცხოველ არიან აქამოდუ

3. და უმჯობესს არს ამთ ორთავე
რომელი არღარა იყოს. რომელმან არა
იხილა უოცლათურთ ქმნული ესე ბო-
როტი. რომელნი იქმნებიან ცასა ქუეშე.

4. და ვიხილე მე უოველი შრომაჲ
და უოველი მკნე ქმნულთაჲ. რ შური
კაცისაჲ მოუყისის-გან თჳსისა ამო და
კდომა სულისა;

5. უგუნურმან მოისხნა კელნი მისნი
და შეიკაშნა გორნნი მისნი.

6. უმჯობესს არს მჴელი საესე
განსუენებით უფროჲს საესეთა ორთა
მჴელთასა შრომით და კდომითა სუ-
ლისათა.

7. და მოვიქეც მე და ვიხილე ამაო-
ებაჲ მისი მზესა ამსა ქუეშე.

8. არს ერთი და არა არს ორი.
ძნ და ძმაჲ არა არს მისი. და არა
არს დასასრულ უოველისა შრომისა მი-
სისაჲ. და თუღნი მისნი ვერ გან-
ძღებიან სიმდიდრითა. და ვისთ-ჳსმე
ვშურები და დავაკლებ სუფსა ჩემსა კე-
თილისა-გან და უოველივე ამო და მი-
მოტაცებაჲ ბოროტ არს.

9. უმჯობესს არიან ორნი ერთისა.
რომელთაჲ არს მათდა სასუიდელი. კე-
თილი არს შრომისა შინა მისსა.

10. უკუეთუ დაეცნენ. ერთმან აღა-
დგინოს მოუყისი თჳსი. და ვაჲ ერთისა
მის უკუეთუ დაეცეს და არავინ იყოს

3. და უმჯობესს ამთ ორთასავე რდი
არღა იყოს. რომელმან არღა იხილა ქმნი-
ლი ესე ბოროტი. რომელნი იქმნებიან
ცასა ქუეშე;

4. და ვიხილე უოველი შრომაჲ და
უოველი მკნე ქმნულთაჲ. რ შური კაცი-
საჲ მოუყისის-გან თჳსისა ამო და კდომა
სულისა;

5. უგუნურმან მოისხნა კელნი მისნი
და შეიკაშნა გორნნი მისნი.

6. უმჯობესს არს მჴელი საესე გან-
სუენებითა უფროჲს საესეთა ორთა
მჴელთასა შრომით და კდომითა სულისა-
თა.

7. და მოვიქეც მე და ვიხილე ამაო-
ებაჲ მზესა ამსა ქუეშე.

8. არს ერთი და არა არს მეორე.
და ძე და ძმაჲ არა არს მისი. და არა
არს დასასრული უოველისა შრომისა მი-
სისაჲ. და თუღნი მისნი ვერ განძღე-
ბიან სიმდიდრითა. და ვის-თჳსმე ვშუ-
რები და დავაკლებ სუფსა ჩემსა კეთილი-
სა-გან. და ესეცა ამო და მოტაცება ბო-
როტ არს.

9 უმჯობესს არიან ორნი ერთისა.
რდი არს მათდა სასუიდელი. კეთილი
არს შრომისა შინა მისსა.

10 უკუეთუ დაეცნენ. ერთმან აღად-
გინოს მოუყისი თჳსი. და ვაჲ ერთისა
მის უკუეთუ დაეცეს. და არავინ იყოს

გებრა მკუდართა, უფროს ცხოველთა, რადენი ცხოველ არიან აქამომდე.

3. და კეთილ უფროს ორთავე ამათსა, რომელი მერმე არა იქმნა, რომელმან არა იხილა უოვლისა ქმნილისა ბოროტისა ქმნილნი მზესა ქვეშე.

4. და ვინილუ მე უოვლისა შრომისა, და უოვლისა სიძინისა ნაქმნართასა, რამეთუ ესე შერი კაცისა მოუუსისკან თჳსისა, და ესე ამაოება და აღრჩევა სულისა.

5. უგუნერმან გარემოსხნა კელნი თჳსნი, და შეშჳმნა კორცნი თჳსნი.

6. კეთილ არს სავსებამ მკელთა განსვენებას, უფროს სავსებას ორთავე მკელთა შრომისა, და აღრჩევისა სულისა.

7. და მივიქვც მე და ვინილუ ამოვებად მზესა ქვეშე.

8. არს ერთი, და არა არს მეორისა, ხოლო არცა ძე და ძმა არა არს მისა, და არა არს დასრულებამ უოველთა შრომისა მისსა, არცა თუაღნი მისნი განსძებან სიმიდდროთა, და რაჲსათეს ვუშრები მე, და დაჲვალე სულისა ჩემსა კეთილთასკან; და ესე ამაოება და ზრუნვა არს ბოროტი.

9. უმჯობეს ორნი უფროს ერთისა, რომელისა არს სასუიდელი კეთილი შრომისა მისა მათსა.

10. რამეთუ უკეთუ დაეცეს ერთი მათგანი, ალაღვინოს მოუყასმან ზიარმან თჳსმან, და ვამ ერთისა მის რაჲმს

აჭა გებრა შომკუდარნი. უფროს ცოცხალთასა. რაჲოდენი იგი ცოცხალ არიან ვე აქამომდე.

3. და კეთილ უფროს ორთავე ამათსა რნი არცადა იქმნა. რნი არცა იხილა ქმნილისა თა ბოროტისა ქმნილი მზესა ქვეშე.

4. და ვინილუ მე უოვლისა თანა შრომისა და უოვლისა თანა სიძინისა ნაქმნართამსა ვად თუთ შერი კაცისა მოუუსისკან თჳსისა. და ესეცა ამაო და აღრჩევა სულისა.

5. უგუნერმან გარემოსხნა კელნი თჳსნი და შეშჳმნა კორცნი თჳსნი.

6. კეთილ არს სავსებამ მკელთა განსვენებით. უფროს სავსებას ორთავე მკელთა შრომითა და აღრჩევითა სულისამათა.

7. და მივიქვც მე და ვინილუ ამოვებად მზესა ქვეშე.

8. არს ერთი და არა არს მეორე. და ძე და ძმა არა არს მისსა. და არა არს დასრულებამ უოველთა შრომითა მისთამ. და თუაღნი მისი არა განსძებან სიმიდდროთა. და რაჲსათეს ვუშრები მე და დაჲვალე სულისა ჩემსა კეთილყოფისკან. და ესეცა ამაოებამ და მიმოტარებამ არს ბოროტი.

9. უმჯობეს არიან ორნი უფროს ერთისა. რომელთამა არს სასუიდელი კეთილი შრომისა მისა მათსა.

10. რამეთუ დაეცეს ერთი. ალაღვინოს მოუყასმან მისმან. და ვამ ერთისა მის. რეს დაეცეს. და არა იყოს

შეორბ. რომელმან აღადგინოს იგი. შეორე რ'ღნ აღადგინოს იგი.

11. ღა უგუეთუ დაწუნენ თრნა. გან-
ტყენ იგინი. ღა ერთი იგი ვათარმე
განტყეს.

12. ღა უგუეთუ განძიერდეს ერთი
იგი. თრნი ესე დადგეს წინაშე მისსა და
საბუღის მოდებულა არა ადრე განსქდეს.

13. უმჯობეს არს მონაჲ გლახკი
და ბრძენი შეფისა მთხუცებულისა და
გუგუნურისა. რ'ნ არა ცნა ერძალულება.

14. რ' სხლასა-გან საძერობილისა
გამოვიდეს შეუთბად და რ' შეუთბასა
შინა მისსა იქმნა გლახკი.

15. ვახიადენ ეოგელნივე ცხოველნი.
რ'ნი ვლენან შოესა ჭეშეშე ჭაბუკისა
მის თანს შეორისა. რომელი დადგეს
მის წილ.

16. არა არს დასრულება ეოგლისა
ერისაჲ. ეოგელთავე რომელნი იფენეს
უწინარეს მათსა და უგუანასკენელ არევე
იხარებდენ მათ ზედა. რ' ესეცა ამა და
კდომს სულისა.

17. ღაიტვე ფერკი შენი ვიდრე
ხუელ სხლსა შინა ღმრთისა და მიე-
ახლე სმუნად უფროეს საცემელისა უგუ-
ნურისა მსხუცებლისა. რ' არა შეტნიერ
არიან ეოგელ კეთილისა.

11. ღა უგუეთუ დაწუნენ თრნა. გან-
ტყენ იგინი. ღა ერთი იგი ვ'რმე გან
ტყეს.

12. ღა უგუეთუ განძიერდეს ერთი
იგი თრნა ესე დადგეს წინაშე მისსა.
და საბუღის მოდებულა არა ადრე გან-
სქდეს.

13. უმჯობეს არს მონაჲ გლახკი
და ბრძენი უფროესდა შეფისა მთხუცე-
ბულისა და უგუნურისა. რ'ნ არა ცნა
ერძალულება

14. რ' სხლასა-გან საძერობილისა
გამოვიდეს შეუთბად რამეთუ შეუთბასა
შინა მისსა იქმნა გლახკი.

15. ვახიადენ ეოგელნივე ცხოველნი.
რ'ნი ვლენან შოესა ჭეშეშე ჭაბუკისა
მის თანს შეორისა რ'ი დადგეს მის წილ.

16. არა არს დასრულება ეოგლისა
ერისაჲ. ეოგელთავე რომელნი იფენეს
უწინარეს მათსა. და უგუანასკენელ არევე
იხარებდენ მათ ზედა. რ' ესეცა ამა
და კდომს სულისა.

17. ღაიტვე ფერკი შენი ვიდრემდე
ხუელ სხლსა შინა ღმრთისა. რ'
მახდებულ იყო სმუნად. უმჯობეს არს
მოხმადება გ'ელ საცემელთა უგუნურ-
თასა რ' არა შეტნიერ არიან ეოგელ
კეთილისა.

დაეცეს, და არა იყოს შეორების აღმო- შეორე აღმადგინებელ შიხსა:
დგინებულ შიხსა.

11. და უკეთუ დაწესენ ორნი განტ- 11. და უკეთუ დაწესენ ორნი. განტ-
ფენცა იგინა, და ერთი ვითარ განტ- ფენცა იგინა. და ერთი ვერ განტფენცა:
ფენცა.

12. და უკეთუ განმდებრდეს ერთი, 12. და უკეთუ განმდებრდეს ერ-
ორნი წინააღმდეგეს მას, და სპული თი. ორნი წინააღმდეგეს მას. და სპუ-
სამეგდო არა შეის განწყადეს.

13. კეთილ არს ერის გლახაკი და 13. კეთილ არს ერისა გლახაკი და
ბრძენი უფროსს შეფისა მოხუცებულისა ბრძენი უფროსს შეფისა მოხუცებუ-
და უგუნურისა, რომელმან ვერ ცნა ლისა და უგუნურისა, რომელმან ვერ
შეკრძალვად მერმეცა.

14. რამეთუ სსხდისკან კრულთათა 14. ვ'დ სსხდისკან კრულთათა
კამოვალს შეფობად, ვინათკან და მე- კამოვალს შეფე- ვ'დ შეფობასა შიხსა
ფობასა შიხს შიხსა იქმნა გლახაკი. შიხს იქმნა გლახაკი:

15. და ვახილენ ყოველნი ცხო- 15. ვახილენ ყოველნი ცოცხალნი
ველნი შაფაღნი მზესა ქვეშე, ჭბუკისა შაფაღნი მზესა ქვეშე ჭბუკისა თანა
თანა შეორითა, რომელა აღდგენ ს- შეორისა. რა აღდგენ სცგადად შიხსა.
ცულად შიხსა.

16. არა არს დასასრული ყოვლისა 16. არა არს დასასრული ყოვლისა
ერისა, ყოველთაჲ რომელი იქმნეს ერისა, ყოველთაჲ რომელნი იქმნეს
წინაშე მათსა, რამეთუ უკანასკნელნი წინაშე მათსა და უკანასკნელნი არა
არა იხარებდენ მათსა, რამეთუ და ესე იხარებდენ მისდაში. რამეთუ ესეცა ამით
ამოკება, და აღრჩევა სულისა.

17. დაიგვე ფერკი შენი, ოდეს 17. დაიგვე ფერკი შენი რომელსაცა
უკეთუ ვადოდი სსხდის შიხს დ'თისასა, შიხს სხდოდი სსხდის დ'მართისასა. და
და შაფაღნი რომელ სმენად უფროსს მივასლე სმენასა და უფროსს სცემე-
მისცემულსა უგუნურათსა მსხერბელი ღენი, უგუნურათსა მსხერბელი შენი,
შენი, ვინათკან არა გუწიან რამეთუ რ' არა მტნოიერ არიან ქმნასა კეთილსა:
გუფენ ბოროტსა.

თავი IV.

1. ნუ ისწრაფა ზიროთა შენათა და გუფი შენი ნუ იწრაფინ გამოღებად სიტყვას წინაშე ღთისა. რ' ღმერთი ცათა შინა არს და შენ ქუეყანასა ზედა. ამისთვის იუენედ სიტყუანი შენნი მცირედ.

2. რ' მოიწიოს ჩუენებაჲ სიმრავლითა განმცდელისაჲთა და კმაჲ უცურისაჲ სიმრავლითა სიტყუათაჲთა:

3. ვითარცა აღუთქუა ღმერთსა ნუ ჭიოვნი მიცუმაღ მას. არა არს ნებაჲ უცურათა შორის. რ' რავდენ აღუთქუ მიცუმაღ.

4. უმჯობეს არს შენდა არა აღუთქუმაჲ. ვიდრე აღუთქუმაჲ და არა მიცესას.

5. ნუ სცემ ზიროთა შენათა ცოდვად კორცთა შენთა. და სთქუა წინაშე ზიროსა ღთისასა ვითარმედ უშეცრებაჲ არს. რა არა განრახსნეს ღმერთი კმასა შენსა და განრუენეს ქმნულნი კელთა შენთანი.

6. რ' მრავლითა საჩუენე ბეღითა და ამობათაჲთა და სიტყუათა მრავლთაჲთა: ხოლო შენ [ღთისა] გუშინო ღენ.

7. უკუეთუ ცილის-შეწამებაჲ გდახაკისაჲ და ტაცებაჲ სასჯელისაჲ და სიძაროლისაჲ იხილო სოფელსა ნუ გიკურნ საქმესა ამის ზედა: მაღალი მადალსა ზედადაიცვის, და მაღალნი მას ზედა.

თავი IV.

1. ნუ ისწრაფა ზიროთა შენათა და გუფი შენი ნუ ისწრაფინ გამოღებად სიტყვას წინაშე ღმერთისა. რამეთუ ღმერთი ცათა შინა არს. და შენ ქუეყანასა ზედა. ამისთვის იუენეს სიტყუანი შენნი მცირე.

2 რ' მოიწიოს ჩუენებაჲ სიმრავლითა განმცდელისაჲთა და კმაჲ უცურისაჲ სიმრავლითა სიტყუათაჲთა.

[სამარტაველი იოსებ აბრამიშვილი]

თ. 30 II.

თა 30 II.

1. ნუ ისწავთ ბიროთა შენითა, და გულის შენი რათა სწრაფობდეს გამოცდებად სიტყუასა წინაშე ბიროსა ღთისასა, რამეთუ ღმერთი ცათა შინა მადლად, და შენ ქვეყანასა ზედა დაბლა, ამისთვის რათა იფუნეს სიტყუანი შენნი მიტრე.

2. რამეთუ მოიწვევის სიზმარი მრავალთა შინა განსცდელთათა, და კმა უგუნურისა სიმრავლეთა შინა სიტყუათათა.

3. ვითარცა უკეთუ აღთქმეა აღთქმა ღმერთსა, ნუ უოენი მიცემად მას, რამეთუ არა არს ნებაჲ უგუნურთათა, შენ უკუნი რამოდენი უკეთუ აღთქმა მიტრე.

4. კეთილ არს რომელ არა აღთქმად შენდა, ვიდრელა აღთქმასა შენდა და არა მისცემად.

5. ნუ მისცემი ბიროსა შენსა რომელ საცოდველად კორცთა შენთა, და რათა ნუ იტყუ წინაშე ბიროსა ღთისა, რამეთუ უმეტრებაჲ არს, რათა არა განრისხნეს ღმერთი კმისათვის შენისა, და განხრწნეს ქმნილნი კელთა შენთანი.

6. რამეთუ სიმრავლეთა შინა სიზმართათა და ამოგებათათა და სიტყუათა მრავალთათა, ხოლო შენ ღთისა გეშინოდენ.

7. უკეთუ ვნებულება დაჟრდომილისა, და მტაცებულობა მსჯერისა და სიშართლისა იხილო სოფელსა შინა, ნუ დაგიკრძდების ნივთისათვის, რამეთუ მადლი ზედა მადლსა სცავს, და მადლით მთ ზედა.

1. ნუ ისწავთ ბიროთა შენითა და გულის შენი ნუ შეადრეობს გამოცდებად სიტყუაჲ წინაშე ბიროსა ღმერთისასა. რ' ღმერთი ცათა შინა არს და შენ ქვეყანასა ზედა. ამისთვის იფუნედ სიტყუანი შენნი მიტრე.

2. რამეთუ მოიწვევის სიზმარი სიმრავლითა განსცდელთათა და კმა უგუნურისაჲ სიმრავლითა სიტყუათათა.

3. ვ' აღთქმა აღთქმამა ილოცო ღოცვამა ღმერთისამა. ნუ ქეოენი მიცემად მას. რ' არა არს ნებაჲ უგუნურთათა. შენ უკუნი რამოდენიცა აღთქმა ილოცო მიტრე.

4. კეთილ არს შენდა არა აღთქმამა ვიდრე აღთქმამა და არა მიცემამა.

5. ნუ მისცემი ბიროსა შენსა საცოდველად კორცთა შენთა და ნუ იტყუ წინაშე ბიროსა ღმერთისასა ვ'დ უმეტრებამა არს. რ' არა განრისხნეს ღმერთი კმასა შენსა ზედა და განხრწნეს ქმნილნი კელთა შენთანი.

6. რამეთუ სიმრავლითა სიზმართათა და ამოგებათათა და სიტყუათა მრავალთათა. ხოლო შენ ღმერთისა გეშინოდენ.

7. უკეთუ ციფის-წამებამა დაჟრდომილისამა და მიტაცებამა მსჯერისამა და სიშართლისამა იხილო სოფელსა შინა. ნუ დაგიკრძდების საქმესა ზედა. რ' მადლი ზედა კრძომ მადლისა სცავს და მადლით მას ზედა.

ათონის ვერხია.

მთხოვრის გამოცემა.

პეტრიწონული რედაქცია

8. და უმეტესი ქვეყანა-სა ჟოველს ზედა. იგი თა ვადი არს მეუფენ აკარავის-მის შენისაჲ. და იუჲ შენ სარწმუნო ეოველსა შინა. არს იგი შიამე შიტარებულა-ს მის.

9. რამელს უყვარდეს ვერხლი. ვერ განძღეს ვერ-ხლითა. განმე შეიუყარა სი-მრავლითა ნყოფი და ესეცა ამავე არს.

10. სიმრავლითა სიკეთე-საჲთა განმრავლდეს მკესე-ლი მისნი. და მერმე კუადად სიმუნს მის თანა. რ დასაბე-მა ხილვად თუაღთა მისთა.

11. ტბილ არს ძალი მოწინაჲ გინს. თუ შვირედ გინს თუ დიდ ჭამოს. გან-ძღებად და განმდიდრებად არაჲს არს ვინმე უტყუა იგი:

13. შუა მან ძე და არარაჲ არს ევლითა შინა მისთა არ-ცა ერთა.

8. და ღამეტება ქუქანი-სა ჟოველს ზედა არს. მე-ფე აკარავის მოქნილისა.

9. მოუყარე ვერხლისა ვერ განძღეს ვერხლითა და და ვინ შეიუყარა სიმრავლესა შინა მათსა ნყოფი: ესეცა ამავეა.

10. სიმრავლესა შინა კე-თაღისა განმრავლდეს მკესე-ლი მისნი და რაჲ სიმე-ნე მოთვის მასგან; რამეთუ დასაბამ რამელი ხილვად თუ-აღთა თესთა.

11. ტბილ არს ძალი მოწინაჲ, უმეტესი შვირედ ანუ ფრად ექსმოს, და განძღეს განმდიდრებად: რამეთუ არა არს რამელმან უტყუოს მას ძალიად.

12. არს სნეულები, რამელი ვიხილე შუესა ქუქშე, სიმდიდრე დამარხული მასგან განთორტუებასა შინა მისსა.

13. და წარწყმდების სიმ-დიდრე იგი ზრუნვასა შინა ბოროტსა, და შუა ძე, და არა არს გელსა შინა მისსა არარაჲ.

8 და მეტობა ქვეყანი-სა ჟოველს ზედა. არს მეფე აკარავის მოქნილისაჲ.

9. მოუყარე ვერხლისა ვერ განძღეს ვერხლითა. და ვინ შეიუყარა სავსებად თესს იოქლი. და ესეცა ამავეა.

10. სავსებითა კეთილყოფისაჲთა განმრავლდეს მკესე-ლი მისნი. და რაჲ მათი იგი მის-ძლითა სიმე-ნე არად სხუად თენიერ ხილვად იდენ თუაღთა მისთა.

11. ტბილ არს ძალი მოწინაჲ დაღათუ შვირედ ანუ ფრად ექსმოს. და დე-სეუფი განმდიდრებად არს არს რამელმან უტყუოს ძა-ლიად.

12. არს სნეულები, რამელი ვიხილე შუესა ქუქშე, სიმდიდრე დამარხული მას შიგერ განთორტუებად მისსა:

13. და წარწყმდების სიმ-დიდრე იგი განსიძღვლითა ბოროტითა. და შუა ძე, და არარაჲ არს გელსა მისსა არარაჲ.

14. ვითარცა გამოვიდა იგი მუცლისა-გან დედისა თუ-სისა შემეული მიაქცა იგი მი-სჯულ მუნვე მიწად ვითარ-ცა მოვიდა და არარაჲ წარ-დო შრომისა-გან მისისა წარ-სდგისა მის კელათა მისთა.

15. და ესეცა სსეულეებაჲ არს ბოროტი: ვითარცა მო-ვიდეს კერეცა წარვიდეს. და მკრად არს. რომელსა იგი მერეების ცუდად.

16. და ყოველნი დღენი მისნი ბნელსა და გლთვისა შინს და გულის-წერომისა მრავალსა და სსეულეებაჲ და ნ-ვდელსა:

17. აჲ ესეცა ვახილე მე ერთა. რომელ არს კეთილი. ჭამს და სუმს და ხილვად კეთილისაჲ ყოველსა შინს შრომისა მისსა. რომელსა მერეობდას მზესა ამაჲ ქვე-სე. რიცხეთა ამათ დღეთა ცხოვრებისა მისისათა. რომელ-ღი მოსცა მას ღმერთმან. რ' იგი არს ნაწილი მისი.

18. და ყოველსა კაცსა. რომელსა მოსცა მას ღმერთ-მან სიმდიდრე შინებში. და კელმწიფეჲ ეს იგი მოდუ-

14. ვითარცა გამოვიდა მუცლით დედისაგან თუ-სისა შემეული, მიაქცეს მისდუად ვითარცა მოვიდაცა. და არ-რაჲ მიიღოს შრომითა შინა მისთა, რათა მივიდეს კელათა შინა მისთა.

15. და ესე სსეულეება ბო-როტი, რამეთუ ვითარცა მო-ვიდა, კერეთვე და განვიდეს, და რაჲ მკრობასა მისსა, რომელსა მერეების ქარისა ზედა.

16. რამეთუ ყოველნი დღენი მისი ბნელსა შინს, და ტირილისა შინს, და გულის წერომისა შინს მრავალსა, და სსეულეებასა შინს და რისხე-ბასა შინს.

17. ესე ვახილე მე კე-თილი, რომელ არს კეთილი, რომელ ჭამს და რომელ სუ-მა, და რომელ ხილვად კე-თილობისა ყოველთა შინა შრომითა თუ-სთა რომელსაცა დაჰქონა მზესა ქვესე რიც-ხუსა დღეთა ცხოვრებისა მი-სისათა, რომელა მისცნა მას ღმერთმან, რამეთუ ესე ნა-წილი მისი.

18. რამეთუ ყოველისა კა-ცისა, რომელსა მისცა ღმერ-თმან სიმდიდრე, და საქონე-ლი, და კელმწიფეება მისცა

14. ვ' გამოვიდა მუცლით დედისა მისისაგან შემეული, მიაქცეს მისდუად. ვ' ცუდი. და არარაჲ მიი-ღოს შრომითა მისითა. რ' მივიდეს კელას მისსა.

15. და ესე სსეულეება ბოროტი. რამეთუ ვითარცა მოვიდა კერეთვე წარვიდესცა, და რაჲ მკრობასა მისსა. ვ'ელა შრომაჲ ქარისა მი-მართ.

16. და ყოველნი დღენი მისნი ბნელსა შინს და გო-დებისა. და გულის-წერომისა მრავალსა და სსეულეებასა და ნაგდელსა:

17. აჲ ვახილე მე კე-თილი, რომელ არს კეთილი. ჭამს და სუმს და ხილვად კეთილობისაჲ ყოველსა შინს შრომისა მისსა. რ' ღმერთი მე-რეს მზესა ქვესე რიცხუსა დღეთა ცხოვრებისა მისისა-თასა, რომელნი მისცნა მას ღმერთმან. რ' ესე ნაწილი არს მისსა.

18. და ყოველისა კაცისა. რომელი მისცა მას ღმერთ-მან: სიმდიდრე და საქონელნი და კელმწიფეებაჲ მას შინს.

ბად და ჭამად მის-გან ნაწი-
ლი მისა: ესე ნიჭი ღთ-
სად არს.

19. რ არა მრავალნი
აქსენენ დღენი ცხოვრებისა
მისისანი. ღმერთმან უცალო
ყო იგი სიხარულისა-გან გუ-
ლისა მისისა:.

თავი 'ჩ.

1. არს ბოროტი რომელი
ვახილე მზესა ამას ქვეშე.
და ფრად არს კაცთა შო-
რის:

2. კაცი რომელსა მის-
ცეს მას ღმერთმან სიმიდრე
და ნუთო და დიდება და
არაა არს ნაკლუდეკანსად
სულის მისსა უოკლისა მის-
გან. რომელსა გული უთ-
ქემადა და არა გელმწიფე
ყო იგი ღმერთმან ჭამად მის-
გან. რ კაცმან სხუამან შექმის
იგი და ესე ამოეხად და
სხუელეხად ბოროტი არს.

3. უკეთუ შეგს კაცმან
ას შეილი და მრავალთა წელ-
თა ცხოვრდეს და მრავალ
იქვენ წელნი ცხოვრებისა
მისისანი და სული მისი არა

მას ჭამად მისგან, და მილე-
ბად ნაწილსა თესსა და მხი-
არულ უოფად ნაშრომითა
თესითა, ესე ნაჭი ღთისად
არს.

19. რამეთუ არა მრავალ
თა კოცნად აქუსთ დღეთა
ცხოვრებისა მისისათა, ვინა-
თგან ღმერთი მიუხეამს მას
მხარულეხასა შინა გულისა
მისისასა.

თავი 'ჩ.

1. არს სიბოროტე, რომელი
ვახილე მზესა ქვეშე,
და მრავალი არს კაცთა ზედა.

2. კაცი, რომელსა მის-
ცეს ღმერთმან სიმიდრე და
საქონელი, და დიდება და
არა ნაკლუდეკანსად არს სული
მისი უოკელთა-გან, რომელთა
გულმან უთქვა, და არა მის-
ცემს მას ღმერთი ფლობად
მისგან ჭამად, რამეთუ კაცმან
უცნომან ჭამის მისგან და
ესე ამოეკება და სხუელეხად
ბოროტი არს.

3. უკეთუ შეგს კაცმან
ასი [შეღნი], და მრავალთა
წელთა ცხოვრდეს, და ფრად
იქოს დღენი წელიწადთა მის-
თანი, და სული მისი არა

ჭამად მისსა. და მიდეხად
ნაწილსა თესსა და მხარულ
უოფად ნაშრომითა თესითა
ესე საცემელი ღმრთისად
არს:

19. რამეთუ არა მრავალთა
მოკსენენ იქმენს დღეთა ცხო-
რებისა მისისათა. რამეთუ
ღმერთი მამოატატებს მას
მხარულეხითა გულისა მისი-
სათა:.

თავი 'ჩ.

1. არს სიბოროტე, რომელი
ვახილე მზესა ქვეშე.
და მრავალი არს კაცისა
ზედა.

2. კაცსა რომელსა მისცეს
მას ღმერთმან სიმიდრე და
საქონელი და დიდება და
არა ნაკლუდეკანსად არს სული
მისი უოკელთა-გან. რ ღთა
გულმან უთქვა, და არა
აქელმწიფე იგი ღმერთმან
ჭამად მის-გან. რ კაცმან
უცნომან ჭამის მის-გან. და
ესეცა ამოეკება და სხუელეხად
ბოროტი არს:

3. უკეთუ შეგს კაცმან
ასნი და მრავალთა წელთა
ცხოვრდეს და ფრად აუკენ
დღენი წელიწადთა მისთანი.
და სული მისი არა აღავსოს

განძღეს კეთილითა: და დაფუძნდა ვერც მას. და ვთქუ მე: უმჯობეს არს მისსა შორეუნილი.

4. რა მათგანით მოვიდა და ბნელსა წარვიდა. და ბნელმან დაფაროს სახელი მისი.

5. და მცხე არა იხილა და არცა ცნა განსუენებაჲ. ესე უფროჲს მისსა

6. დაღათუშტა ცხოვრდა ათასთა წელთა მრავალგზის და კეთილი არა იხილა. ანუ არა ერთსა აღგიღსა შევლენა.

7. და ეოველი რუფენებოჲ კაცისაჲ ზირსა მისსა და სული ვერ განძეობის.

8. რა უმეტესს არს ბრძენი უგუნური: რა იცის გლახკმან სლვაჲ წინაშე ცხოვრებასა მისსა.

9. უმჯობეს არს ხილვაჲ თუაღთაჲ. ვადრე წარმაკადისა სულითა. და ესეცა ამოვე არს და კდომი სულისა:

10. რადენი იგი ქმნიელ არიან მიერითგანვე წოდებულ არს სახელი მათი. და უწყებულ არს კაცთა რადენი იგი რაჲ არს და ვერ უძლავს

განძღოს კეთილთაგან და დაფუძნდა არა იქმნა მისი ვსთქუ: კეთილ უფროს მისა განკლება.

4. რამეთუ ამავობასა შინა მოვიდა და ბნელსა შინა ვაღს, და ბნელსა შინა დაიფაროს სახელი მისი.

5. და მცხე არა იხილა, და არცა სცნა განსუენებაჲ, ამისი უფროს ამისა.

6. და სცხოვრა ათას წელ ენისებრ და კეთილობა არა იხილა, ნუ თუ არა ერთსა შინა აღგიღსა თუ მიველენ ეოველნი.

7. ეოველი შრომა კაცისა ზირსა შინა მისსა, და სული მისი არა აღივსოს.

8. რამეთუ რაჲ უმეტესობაჲ კაცისა ბრძენისა უფროს უგუნურთასა, ვინათგან გლახკმან სცნა სლვა წინაშე ცხოვრებისა.

9. კეთილ არს ხედვა თუაღთა უფროს მსდგეელისა სულითა, და აჴა ამავობა და აღრჩევა სულისა.

10. უკეთუ რაჲ იქმნა, ეკერა წოდებულ არს სახელი მისი, და იცნობა რომელი არს კაცი, და ვერ შემძლებულ არს განსჯად უძლიერე-

კეთილობისაგან. [დაფუძნდა] დაეფუძნა. არა უკეთეს ქმნილად ვთქუა იგი უფროჲს მორეუნილისასა.

4. რამეთუ ამავობით მოვიდა და ბნელსა შინა ვაღს. და ბნელსა შინა დაიფაროს სახელი მისი.

5. და მცხე არა იხილა და არა ცნა განსუენებაჲ მისი უფროჲს ამისა.

6. და უკეთუ აქმნიელ ათას წელიწადი სიცოცხლე და კეთილობაჲ არა ცნას: ნუ არა ერთსა აღგიღსა მიველენსა ეოველნი.

7. ეოველი შრომაჲ კაცისაჲ ზირსა მისსა. და სული არა აღივსოს.

8. რამეთუ რაჲ მეტობაჲ ბრძენთაჲ უფროჲს უგუნურთაჲსა. მით რამეთუ გლახკმან იცის სლვაჲ წინაშე ცხოვრებისა.

9. კეთილ არს სასიკდგელი თუაღთაჲ უფროჲს მავადისა სამშენველითა და ესეცა ამავობა და აღრჩევა სულისა.

10. რაჲცა იქმნა. ეკერა წოდებულ არს სახელი მისი. და ცნობილ იქმნა ვითარი არს კაცი. და ვერ შემძლებულ არს განსჯად უფროჲს

სამეფელად კდღეურსისის მის
თანა:

11. რ' არიან სიტყუნი
მრავალნი. რამეღნი გან-
ძღეურებენ ამოებინა:

სინა თანა უფროს თავისა
თვისინა.

11. რამეთუ არიან სიტ-
ყუნი მრავალნი განმამრავლე-
ბეღნი ამოებინა.

მისს ძღეურის თანა:

11. რამეთუ არიან სიტყუ-
ნი მრავალნი სავსენი ამოე-
ბითა:

თაზი 'ს.

1. არამედ რაჲ არს ნა-
მეტნეუ კაცისა. ანუ ვინ იცის
რაჲ იგი ცხოვრებასა მისსა
რიცხუსა [დღეთა] ცხოვრება-
სა ამოებინა მისისთანა და
უფსა იგინი აზრდილსა შინა.
ვინ უთხრას კაცსა რაჲ იგი
იუთს შემდგომად მისსა მზესა
ამსა ქუეშე

2. უმთაბს არს სახელი
უფროსს წყალობისა კეთილი
სა და დღეს სიკუდილისაჲ
უფროსს დღისა შინა შობისა.

3. უმთაბს არს მისდ-
ვად სახლსა გლოვისასა ვიდ-
რეად მისდვად სახლსა შუე-
ბისასა, რ' ესე არს დასა-
სრულე უოფლისეუ კაცისა. და
რამელი ცხოველ არს მისცეს
კეთილი გულისა თვისა.

4. უკეთეს არს გულის-
წერომაჲ უფროსს სიციდისა.
რ' განთბორებოთა პირისაჲ
თა განმხარუდეს [გუდი].

5. გუდი ბრძენთაჲ სახლ-

თაზი 'ს.

1. რაჲ უუმეტეს კაცისა,
რამეთუ ვინ უწყის რაჲ კე-
თილი კაცისა ცხოვრებასა
შინა მისსა, რიცხუსა დღეთა
ცხოვრებისა ამოვებისა მისი-
სასა, და უფსა იგინი აზრდილსა
შინა, რამეთუ ვინ მათხრას
კაცსა, რაჲ იუთს შემდგომად
მისსა მზესა ქუეშე.

2. კეთილ არს სახელი
უფროსს ზეთისა კეთილისა,
და დღეს სიკუდილისა უფროსს
დღისა შობისა მისისასა.

3 კეთილ არს სდვად
სახლსა შინა გლოვისასა, ვი-
დრე სდვად სახლსა შინა
სუემისა, ვინადგან ესე ად-
სასრული უოფლისა კაცისა,
და ცოცხალშინ მისცეს კე-
თილი გულისა შინა მისსა.

4 კეთილ არს გულის-
წერომაჲ უფროსს სიციდისა,
რამეთუ შეკუმწევისა შინა ზე-
რისასა ისინტრეფისა გუდი.

5. გუდი ბრძენთაჲ სახლ-

თაზი 'ს.

1. რაჲ უუმეტეს კაცისა,
რამეთუ ვინ უწყის კეთილი
კაცისაჲ ცხოვრებასა მისსა
შინა რიცხუსა დღეთა ცხოვრე-
ბისა ამოვებისა მისისთანა.
და უფსა იგინი აზრდილსა, რ'
ვინ მათხრას კაცსა, რაჲ
იუთს შემდგომად მისსა მზე-
სა ქუეშე:

2. კეთილ არს სახელი
უფროსს ზეთისა. კეთილ არს
დღეცა სიკუდილისაჲ უფ-
როსს დღესა შობისა მისი-
სასა.

3. კეთილ არს მისდვად
სახლად გლოვისა ე' მისდვად
სახლად სუემისა. ვინაჲთგან
ესე არს დასასრული უოფ-
ლისა კაცისაჲ. და ცოცხალ-
შინ მისცეს კეთილი გულისა
თვისა:

4. კეთილ არს გულის-
წერომაჲ უფროსს სიციდისა.
რამეთუ შეკუმწევისა შინა ზე-
რისასა კეთილ ბქმნეს გუდი.

5. გუდი ბრძენთაჲ სახლ-

სა სიხარულისა:

6. უმჯობეს არს შერისხეა ბრძნისა სმენად უფროჲს კაცისა. რომელსა ესმოდის სახიზობად უგუნურთაჲ.

7. ვითარცა კმა ეკალთაჲ ქუეშე სიავთა. ეგრეცა სიცილი უგუნურთაჲ. და ესეცა ამაოვე არს:

8. რ ცილისა შეწამებაჲ შინ ჰქარუიის ბრძენი. და წარწყმადის გული სიმტკიცისა მისისაჲ.

9. უმჯობეს არს უკუნაღსკნელი სიტყუაჲ უფროჲს დასაბამისა მის: უმჯობეს არს სულგრძელი უფროჲს სულისა მადლისა.

10. ნუ ისწრაფი სულითა შენითა განისხებასა. რ გულის-წერომაჲ წილთა უგუნურთასა განისუენებს.

11. ნუ იტყუ რ რაჲმე იყო ესე ზარველნი იგი დღენი ივენეს კეთილ უფროჲს მათსა. რ არა სიბრძნით იკითხუ ამაღლს-თჳს.

12. კეთილ არს სიბრძნე სიმკვდრეულისა თანა და უმეტესობა მათაჲ რომელნი

შინა გლოვისასა, და გული უგუნურთა სახლსა შინა სიხარულისასა.

6. კეთილ არს რომელ სმენად შერისხესა ბრძნისა უფროს კაცისა მსმენელისა სიმედრასა უგუნურთა.

7. ვითარცა კმა ეკალთა ქუეშე სიავისა, ეგრეთვე სიცილი უგუნურთა, და ესეცა ამაოება.

8. რამეთუ ცილის წამებაჲ შესუფთავებს ბრძენსა, და წარწყმედს გულსა კეთილშობილობისა მისისასა.

9. კეთილ არს უკანასკნელი სიტყუაჲ უფროს დასაბამისა მისისა, კეთილ არს სულგრძელი უფროს მადლისა სულითა.

10. ნუ მოსწრაფე ხარ სულსა შინა თჳსითა გულის-წერომაჲ, რამეთუ გულის-წერომაჲ წილთა შინა უგუნურთასა განისუენებს.

11. რათა ნუ იტყუ, რაჲ იქმნა, რამეთუ დღენი ზირველნი კეთილ იუფეს უფროს ამათსა, რამეთუ არა სიბრძნესა შინა იკითხუ ამის-თჳს.

12. კეთილ არს სიბრძნე დამკვდრებით, და აღმატება მხედველთა მზისათა.

სა გლოვისა და გული უგუნურთაჲ სახლსა სიხარულისასა:

6. კეთილ არს სმენად შერისხესა ბრძნისა უფროჲს კაცისა მსმენელისა სიმედრასა უგუნურთასა:

7. რამეთუ ვაჲ კმა ეკალთაჲ ქუეშე სიავისა. ეგრეთვე სიცილი უგუნურთაჲ. და ესეცა ამაოება:

8. რამეთუ ცილის წამებაჲ მიმოიტაცებს ბრძენსა და წარწყმედს გულსა კეთილშობილობისა მისისასა:

9. კეთილ არს უკუნაღსკნელი სიტყუაჲ უფროჲს დასაბამისა მისისა კეთილ არს სულგრძელი უფროჲს მადლისა სულითა:

10. ნუ მოსწრაფე ხარ გულითა შენითა გულის-წერომაჲ. რამეთუ გულის-წერომაჲ წილთა შინა უგუნურთათა განისუენებს:

11. ნუ იტყუ: რაჲ იქმნა. რამეთუ დღენი ზირველნი კეთილნი იუფეს უფროჲს ამათსა. რ არა სიბრძნით იკითხუ ამაღლს-თჳს:

12. კეთილ არს სიბრძნე წილსუღომით და მეტობაჲ მხედველთა შორის მზისათა.

ხედვიდენ მზესა.

13. რ' აზრდილი ვეცხლი-
საჲ და ნამეტნავი სიბრძნისაჲ
განცხოველებს მის შიერ.

14. იხილენით საქმენი
ღმრთისანი. ვინ შემძლებელ
არს შემიკობად მათ. რომელ
იგი ღმერთმან გარდაჰქცაოს.

15. დღეთა კეთილობისათა
ცხოვნი კეთილად და იხი-
ლუ დღესა ბოროტსა. და
იხილუ ესეცა შეტუჟებულად
მათ თანა: ესე უფ ღმერთმან
სიტყუას-თჳს. რ' არა ზოოს
კაცმან შემდგომად მისსა არა-
რად:

16. უოველივე ვიხილუ
დღეთა ამათებისა ჩემისათა:
არს მართალი წარწყმედულ
სიმაართელეს შინა მისსა და
არს უღმრთოჲ რომელი
ჭბიეს და ღვას უკეთურებასა
ზუღა თჳსსა:

17. ნუ იფიქრო მართალი
ფრად და ნუცა ჰბრძნობ
უშეტნს. რ' არა მისდრკუ.

18. ნუ უღმრთოებ ფრად
და ნუცა იქმნები ფიცხელ.
რ' ნუ უხუე მოკუდე არა

13. რამეთუ აზრდილსა
შინა მისსა სიბრძნე ვითარცა
აზრდილსა ვეცხლისსა, და
აღმატება შეცნეურებისა სიბრ-
ძნისა, სიბრძნესა ცხოველ
ჭეოფს მისგან.

14. იხილენ ქმნილნი ღმრ-
თისანი, რამეთუ ვის ძალუცს
შემიკობად, რომელიცა უკეთუ
ღმერთმან გარდაჰქცაოს.

15. დღესა შინა კეთი-
ლობისა მისისა ცხოვნი
კეთილსა შინა, და იხილუ
დღესა შინა ბოროტისასა,
და იხილუ, მათ თანა შეთ-
ქმით. ესე ქმნი ღმერთმან
თქმითაჲს, რათა არა ზოოს
კაცმან უკანით მისა არარად

16. უოველივე ვიხილუ
დღეთა შინა ამათებისა ჩემი-
სასა, არს მართალი წარწყმე-
დილი სიმაართელეს შინა თჳსსა,
და არს არაწმიდაჲ გებული
სიბოროტესა შინა თჳსსა.

17. ნუ იქმნები მართალ
ფრად, ნუცა ბრძნობ ნამეტ-
ნავად, ნუ თუ არაოდეს გან-
ცუფრდე.

18. და ნუ არაწმიდებ
ფრად, ნუ იქმნები ფიც-
ხელ, რათა არა მოკუდე არა

13. რამეთუ აზრდილსა
შინა მისსა სიბრძნე ვითარ-
ცა აზრდილსა ვეცხლისსა. და შეტ-
უცნეურებაჲ სიბრძნისაჲ ცხო-
ველ ჭეოფს მის მიერ:

14. იხილენ ქმნილნი
ღმრთისანი. რამეთუ ვის ძალ-
უცს შემიკობად. რომელიცა
ღმერთმან გარდაჰქცაოს იგუ.

15. დღესა კეთილობისა-
სა ცხოვნი კეთილსა შინა.
და დღესა ბოროტისასა იხი-
ლუ კეთილობაჲ იხილუ ესე-
ცა თანამოწმედ მისსა.
[ესე ქმნი ღმერთმან სიტ-
ყუათა-თჳს, რათა არა ზოოს
კაცმან შემდგომად მისსა არა-
რად]:

16. უოველივე ვიხილენ
დღეთა შინა ამათებისა ჩემი-
სათა. არს მართალი წარწყმე-
დილი სიმაართელეს შინა მის-
სა. და არს უღმრთოჲ გე-
ბული სიბოროტესა შინა მის-
სა:

17. ნუ იქმნები მართალ
ფრად და ნუ ჰბრძნობ ნა-
მეტნავად. ნუსადა მიჰვარდე:

18. ნუ უღმრთოებ ფრად
და ნუ იქმნები ფიცხელ. რა
არა მოჰკუდე თჳნიერ ქმნისა

ყამსა შენსა:

19. კეთილ არს შენდა თავსდებოდა შენა ამის შინა და მის-გან ნუ შეაკინებ გულის შენსა. რ' მოჰაშჰან ღთისამან განგდოს ესე უოველა:

20. სიბრძნე შეეწევის გაცხადოს უფროდს ათისა კელმწიფისა რომელნი იფენეს ქაღაქსა შინა.

21. რ' კაცა არა არს მართალ ქუეყანასა ზედა. რომელმან კეთილი ქმნა და არა ცოდოს.

22. უოველთა სიტყუათა. რომელთა იტყოდიან უღმრთონი. ნუ დაიდებ გულის შენსა. რა არა გესმის მონას-გან შენისა წყევალ შენი:

23. რ' მრავალგზის უკეთურებდეს შენდამა და მრავალგზის განაბოროტოს სულა შენი. რ' ვითარცა იგი. შენ სწევედა სხუათა:

24. ესე უოველი გამოვცადე სიბრძნითა.

25. და ვთქუე: ვითარმედ განებრძნდი და იგი შორად განმეშორა ჩემ-გან უფროდს ზარეკელისა მის და სიდრმის ღრმისაჲ ვინ-მე ზოგოს იგი:

ყამსა შინა შენსა.

19. კეთილ არს შენდა დაჰურობად მისი, და ამის-გან ნუ შეამწიკულებ გულის შენსა რამეთუ მომშიშო დ-თისაჲ მოასწრებს უოველსა.

20. სიბრძნე შეეწევის ბრძენსა უფროდს ათთა კელმწიფეთა ქაღაქსა შინა.

21. რამეთუ არა არს კაცი მართალი ქუეყანასა ზედა, რომელმან ქმნეს კეთილი და არა ცოდოს.

22. და უოველთა შინა სიტყუათა, რომელთა ამოიტყუან არწმინდანა, ნუ დაიდებ გულის, რათა არა ის-მინო მონასა შენისა მწეველ-რისა შენდა.

23. რამეთუ მრავალგზის ბოროტებს შენ ზედა, და მოსდევითა მრავლითა განაბოროტოს გუდა შენი, და ვითარცა შენ სწევედ სხუათა მრავალთა.

24. ჯოველნი ესე გამოვცადენ სიბრძნესა შინა.

25. ვთქუე, განებრძნდე, და ესე განმეშორა ჩემ-გან შორს უფროდს ვიდრე იფენეს, და უფსკრულსა სიდრმისასა ვინ ჰზოგოს იგი.

შენისა:

19. კეთილ არს შენგან-რებაჲ მისი. და ამის-გან ნუ შეამწიკულებ გულის შენსა. რამეთუ მომშიშო ღმრთისაჲ გამოვალს უოველთა მიმართ:

20. სიბრძნე შეეწევის ბრძენსა უფროდს ათთა კელმწიფეთასა. ქაღაქსა შინა:

21. რამეთუ არა არს კაცი მართალი ქუეყანასა ზედა. რომელმან ქმნეს კეთილი და არა ცოდოს.

22. ჯოველთა მიმართ სიტყუათა. რომელთა ჰზოგონ უღმრთონი. ნუ მისცემ გულის შენსა. რათა არა გესმის მონისა შენისაჲ გწევედეს რაჲ შენი.

23. რამეთუ მრავალგზის ბოროტ იქმნეს შენ-აჲს და მოსდევითა მრავლითა განაბოროტოს გუდა შენი. და რამეთუ ვითარ შენ სწევედ სხუათა:

24. უოველნი ესე გამოვცადენ. სიბრძნისა შორის

25. ვთქუე: განებრძნდე მე და იგი განმეშორა ჩემ-გან შორს უფროდს რომელ იუ-და სიდრმითა-სიდრმელ ვინ ჰზოგოს იგი:

26. მოველე [შე] და გუღმან ჩემსა ცნობად და განგუღმანად და ძიებად სიბრძნისა და რიცხვსა და გუღმანს მისსა უფად უღმრთოთა უგუგნუგებასა შოფოტებასა და მიმოტატებას.

27. და ვზოვე იგი და ვთქუ: უმწარეს სიკუდილისა დედაკაცისა თანა რომელ იგი არს მომზადირებული. და მანე გუღი მისი. და ბორკილ კელნი მისნი: კეთილი იგი წინაშე ღმრთის განერეს მისგან და ცოდვილი იგი შეიზერა შიდა.

28. აჰა ესერა ვზოვე. თქუ ეკლესიასტე. ერთი ერთისა თანა ზოგნად გუღმანს სიტუგათა. რომელთა ეძიებდა სული ჩემი და არა ვზოვე. და მამკაცი ერთი ათასისაგან ვზოვე. და დედაკაცი ამას უოველსა შორის არა ვზოვე.

29. აჰა ესერა ვზოვე. რომელი ქმნა დემრთმან კაცისა თანა სიწრფეობა. და მან გამოძინოს გუღმანს სიტუგანი მრავალნი. ვინ-მე იტნეს ბრძენნი და ვინ იტნის განკსნანი სიტუგანთა:

26. გარემოვინე შე და გუღმან ჩემსა რომელ ცნობად, რომელ მიხედვად, და რომელ ძიებად სიბრძნისა და მეტნიერებისა, და რომელ ცნობად არაწმინდისა უმეტრებისა, და გულ ფიტხელობისა და სატურისა.

27. და ვზოვე შე მას, ვრქუ, უმწარეს უფროს სიკუდილისა დედაკაცისა, რამეთუ არს მომზადირებულ, და საფრე გული მისი და სკრველი კელთა შინა მისთა, კეთილი წინაშე ზირსა ღმრთისა მიიღების მისგან, და მტოდველი მადებულ იქმნეს მისგან.

28. აჰა ესე ვზოვე, თქუ ეკლესიასტე, ერთიერთისა რომელ ზოგნად გუღმანს სიტუგასა, რომელი იძიას სულ მან ჩუენმან, და არა ვზოვე. და კაცი ერთი ათასისაგან ვზოვე, და დედაკაცი ამით უოველთა შორის არა ვზოვე.

29. გარნა აჰა ესე ვზოვე, რომელ შექმნა დემრთმან კაცისა წრფელისა, და ამიტა მოძიეს გუღმანს სიტუგანი მრავალთა, ვინ უწეის ბრძენი, და ვინ უწეის განკსნანი სიტუგასა.

26. გარემოვინე შე და გუღმან ჩემსა ცნობად და განხილვად და ძიებად სიბრძნისა და ანდერზობისა. და ცნობად უღმრთოთა უგუგნუგებასა და შოფოტებასა და მიმოტატებას.

27. და ვზოვე შე მას, უმწარესად უფროსს ნაგელისა:

28. აჰა ესერა ვზოვე. თქუ ეკლესიასტე. ერთერთისა ზოგნად გუღმანს სიტუგასა. რომელი იძიას სულ მან ჩემსა და არა ვზოვე და კაცი ერთი ათასისაგან ვზოვე და დედაკაცი ამით უოველთა შორის არა ვზოვე.

29. გარნა ებერა ესე ვზოვე რა შექმნა დემრთმან კაცისა თანა წრფელისა და იგი-ნი ეძიებდეს გუღმანს სიტუგათა მრავალთა. ვინ უწეის ბრძენი და ვინ უწეის ადკსნანად სიტუგასა:

თაზი P.

თაზი P.

თაზი P.

1. საბრძნე კაცისა განათლებებს შირსა მისსა და ურცხვნოა შირითა თჳსითა საქუდედ იოს.

2. ღაბცევი შირი მეუფისა და სიტყვას-თჳს ფიცისა ღთისას ნუ ისწრაფი

3. რ წინაშე შირსა [მისსა] სუალ. ნუ დაადგრები სიტყუას ზედა ბოროტსა რ უოველი რომელი უნდეს ეოს.

4. რ მეუფე არს კელმწიფელ და ვინ-მე ჰრქუას მას: რასა ეგე იქმ.

5. რომელმან დაიმარხნეს მცნებანი მან არა იცნას სიტყუა ბოროტი. და ჟამი ცნობისა იცნა გულმან ბრძნისამან:

6. რ უოველსა საქქესა ზედა არს ჟამი და განკითხვა. რ ცნობა კაცისა დიდ არს მას ზედა.

7. რ არა იცნას რა იგი უოფად არს. და ვითარ იგი იუოს. ვინ-მე უთხრას მას:

8. არა არს კაცი კელმწიფე სუფითა დაუენებდ სულსა თანა და არა არს კელმწიფეა დღესა სიკუდილისა. და არა არს შირიქე.

1. საბრძნე კაცისა განათლებებს შირსა მისსა, და ურცხვინო მოძაგებულ იქმნეს შირითა მისითა.

2. შირი მეუფისა ღაბცევი, და სიტყვას-თჳს ფიცისა ღთისა ნუ მოსწრაფე ხარ.

3. შირისგან მისისა განხვალ, ნუ დასდგები სიტყუას შინა ბოროტსა, რამეთუ უოველი რომელიცა უკეთუ ინებოს ქმნას.

4. ვ თარცა მეფე კელმწიფეული, და ვინ ჰრქუას მას, რაჲ ჰქვავ.

5. და მცველმან მცნებისმან არა იცნას სიტყუა ბოროტი, და ჟამი სასჯელისა უწყის გულმან ბრძნისამან.

6. რამეთუ უოველისავე ნივთისა არს ჟამი და სასჯელისა, რამეთუ მეცნიერება კაცისა მრავალ არს მას ზედა.

7. რამეთუ არა არს მეცნიერ რაჲ უოფადი, რამეთუ ვითარცა იუოს, ვინ უთხრას მას.

8. არა არს კაცი მაკელმწიფე სუფითა, რომელ დაუენებდ სულისა და არა არს მაკელმწიფეული დღესა შინა სიკუდილისას, და არა

1. საბრძნე კაცისა განათლებებს შირსა მისსა და ურცხვნოა შირი მისი მოძულებულ იქმნეს:

2. შირი მეუფისა ღაბცევი და სიტყვას-თჳს ფიცისა ღმრთისა ნუ მოსწრაფე ხარ.

3. შირისგან მისისა ნუ განხვალ. ნუ დასდგები სიტყუას ზედა ბოროტსა. რამეთუ უოველი. რომელიცა ინებოს. ქმნას.

4. ვითარცა მეფე კელმწიფეობით ჰხრასკვს და ვინ ჰრქუას მას: რაჲ ჰქვავ.

5. და მცველმან მცნებისმან არა იცნას სიტყუა ბოროტი და ჟამი სასჯელი-საჲ უწყის გულმან ბრძნისამან.

6. ვ დ უოველისავე საქმი-საჲ იუოს ჟამი და სასჯელისადა. რ მეცნიერება კაცისა დიდ არს მას ზედა.

7. რამეთუ არა არს მეცნიერი თუ რაჲ არს უოფად. რამეთუ ჳა უოფად არს ვინ მიუთხრას მას:.

8. და არა არს კაცი მაკელმწიფეობით სუფითა დაუენებდ სულისა და არა არს მაკელმწიფეობით დღესა სიკუდილისას: და არა არს მოცი-

ლობაჲ დღესა ბრძოლისასა.
და ვერ განაჩინის უღმრთო-
მან მის-მიერი იგო:

9. და ესე უოველა ვი-
ხილე და მივერ გული ჩემი
უოველსა ქმნულსა. რავდენნი
ქმნულ არიან მზესა ამას
ქვეშე. რავდენსა ზედა კელ-
ეწითა კაცა განბორტუბად
მისსა:

10. მაშინ ვიხილენ უღმრ-
თონა შეშავაღნი საფლავად
და წმიდათა-კანცა წარვიდეს.
და იქნეს ივინა ქალაქსა შინა.
და რ' ესრეთ უეეს და ესეცა
ამოგოჲ არს.

11. რ' არა არს უოფილ
იგი სიტყვა-გებაჲ რომელი
ეონ ბოროტთა მსწრაფელ:
ამისთჳს გულზეურობილ იქმნა
გული ძეთა კაცთაჲ მას შინა
საქმელ ბოროტისა.

12. რომელმან იგი ცოლა-
ქნა ბოროტი მაშინდითგან
და უმოწმისითგან მათით.
და მე ვიცი ესე რომელ
იუოს კეთილი მოჰამოთაჲს
დ'თისთა. რ'ა ეშინოდის
პირის-გან მისისა.

13. ხოლო უღმრთოსა
არა ეუოს კეთილი და ვერ
განტყუდენ დღენა მისნი

არს მოციქულობა დღესა ში-
ნა ბრძოლისასა; და არა ცხოფ-
ნდეს არაწმიდაჲ შეოფი მათ
შინა.

9. და უოველივე ესე ვი-
ხილე, და მივერ გული ჩემი
უოველისა შინა ქმნილისა,
რომელი ქმნულ არს მზესა
ქვეშე, უოველსა რაოდენსა
ეკელმწიფა კაცი კაცა შინა
რ'ლ განბორტუბად მისა.

10 და მაშინ ვიხილე
არაწმიდა საფლავსა შინა
მიყვანებუდი, და წმიდისა-
გან განვიდეს, და ქებულ
იქმნეს ქალაქსა შინა, რამე-
თუ ესრეთ უეეს, და ესეცა
ამოგოჲ.

11. რამეთუ არა არს ცი-
ლეების შეოფელისა მოქმელთა-
გან ბოროტისათა მსწრაფადსა
შინა, ამისთჳს ირწმუნებს
გული ძეთა კაცთა მათდა შინა
რომელ ქმნად ბოროტისა.

12. რომელმან ცოლა ქმნა
ბოროტი, მაგრითგან და სი-
შოროისაგან მათთა, რამეთუ
უწეი მე რამეთუ არს კეთი-
ლი მოჰამისა დ'თისა. რათა
ეშინოდეს პირისაგან მისისა.

13. და კეთილი არა ეუოს
არაწმიდისა, და არა განაგრ-
ძაბს დღეთა აზრდიდსა შინა,

ქულობაჲ დღესა ბრძოლისასა;
და არა ცხოფნდეს უღმრთო
მის მიერ:

9. და უოველივე ესე ვი-
ხილე მე. და მივერ გული
ჩემი უოველისა მიმართ ქმნი-
ლისა რ'ლი იქმნების მზესა
ქვეშე. რაოდენსა ეკელმწიფა
კაცი კაცისა მიმართ განმწა-
რებად მისა.

10. და მაშინ ვიხილენ
უღმრთონი საფლავად მიყვან-
ებულნი და წმიდისა-გან გან-
ვიდეს. და იქნეს ქალაქსა
შინა: რ' ესრეთ უეეს. და
ესეცა ამოგოჲ.

11. რამეთუ არა არს ქმნიდ
წინაგანსიტყუაჲ მოქმელთა-გან
ბოროტისათა მსწრაფელ. ამის-
თჳს გულსაგლე იქმნა გული
ძეთა კაცისათა მათდა მიმართ
ქმნად ბოროტისა

12. რომელმან ცოლა და
ქმნა ბოროტი მიერითგან და
სიშოროისა-გან მისისა: რ' ესე
უწეი მე გ'დ იუოს კეთილი
მოყურდეთა ღმრთისათა: რ'ა
ეშინოდეს პირისა-გან მისისა:

13. და კეთილი არა იუოს
უღმრთოჲსა და არა განაგრ-
ძობს დღეთა აზრდიდსა შინა.

ანდლისა შინა. რომელსა იგი არა ეშინოდის ზირის-გან ღთისა.

14. არს ამოება. რომელ ქმნულ არს ქუეყანასა ზედა: რაინა მართალნი და მოიწიას მათ ზედა ვითარცა სჯულს ზართალთაჲ. და ვთქუე: ესეცა ამოეკე არს.

15. და ვაქე მე სიხარულთ. ვითარმედ არაჲჲ არს კეთილ კაცისა მზესა მას ქუეშე: უარსა ჭამაჲ და სუმაჲ და მზიარულთაჲ: და ესე თანაჲს მას შრომითა მისთა შინა დღეთა ცხოვრებისა მისისათა რადეხნი მისცნა მას ღმერთმან მზესა მას ქუეშე:

16. რომელთა შინა მივეც გული ჩემი ცნობად სიბრძნისა და ხილვად მიმოტაცებისა და ზრუნვისა. რომელი ქმნულ არს ქუეყანასა ზედა. რა დღე და დამე ძილი არა იხილის თუადმან მისმან:

17. და ვიხილე ყოველი-თერთ ქმნული ღთისაჲ და

რომელი არა არს მოშიშო ზირისგან ღთისა.

14. არს ამოება, რომელი შექმნულ არს ქუეყანასა ზედა, რამეთუ არიან მართალნი, ვინათგან მიიწვევის მათდა ზედა ვითარცა ქმნილი არაწმიდათა, და არიან არაწმიდანი, ვინათგან მიიწვევის მათდა ზედა ვითარცა ქმნილი მართალი, ვთქუე: რამეთუ ესეცა ამოეკება.

15. და ვაქე მე შეგებულთა, რამეთუ არა არს კეთილი კაცისა მზესა ქუეშე, არამედ თვნიერ რომელ ჭამად და სუმად, და რომელ შეჭებულთად და იგი სისარგებლო მისი შრომისა შინა მისსა დღეთა შინა ცხოვრებისა მისისსა, რომელი მისცა მას ღმერთმან მზესა ქუეშე.

16. რომელთა შინა მივეც გული ჩემი ცნობად სიბრძნისა, და უწყებად ზრუნვა ქმნული ქუეყანასა ზედა, რამეთუ დღესა შინა და დამესა შინა ძილისა თუალოთა შინა იხილთა არა არს მხედველი.

17. და ვიხილე ყოველთა ქმნილთა ღთისათა, რამეთუ

რა არა იყოს მოშიშო ზირისგან ღმერთისა:

14. არს ამოებაჲ. რელი იქმნების ქუეყანასა ზედა. რამეთუ არიან მართალნი. რამეთუ მიიწვევის მათდა მართ ვითარცა ქმნილი უღმერთთაჲ. და არიან უღმერთნი რამეთუ მიიწვევის მათდა მიმართ ვა ქმნილი მართალთაჲ. და ვთქუე: ესეცა ამოეკება:.

15. და ვაქე მე შეგებულთაჲ. ვად არა არს კეთილ კაცისა მზესა ქუეშე, თვნიერ ჭამაჲ და შეებულყოფაჲ. და თანაზიარებაჲ მისი შრომისა მისსა დღეთა ცხოვრებისა მისისათა. რომელნი მისცნა მას ღმერთმან მზესა ქუეშე.

16. რომელთა შინა მივეც გული ჩემი ცნობად სიბრძნისა და ხილვად მიმოტაცებაჲ ქუეყანასა ზედა. რამეთუ დღე და დამე ძილისა თუალოთა მისთა არა არს მხედველი.

17. და ვიხილე ყოველთა შორის ქმნილთა ღმერთისათა

გერ კელ-წიფების კაცს ზოგ-
ნად ქმნილი იგი. რომელი
ქმნილ არიან მცეს ამა
ქმეშე. რადგანვე დაშურეს
კაცი ძიებად და არა ზოგის.
და რადგანვე თქუას ბრძენ-
მან ცნობად. გერ შემძლებელ
არს ზოგნად: რ-ესე უოველი
დაგდევ გულის ჩემსა და
გულმან ჩემმან იხილა უო-
ველი ესე.

თავი ჩ.

1. რადგანნი არიან მარ-
თაღნი და ბრძენნი და საქმწ
მათი გელს შინა ღ-თისას.
ჰ სიუყარუდისცა ჰ სიძუდი-
სცა [არა] არს შეცნეორ კა-
ცი. უოველივე წინაშე ზირსა
მათსა ამაოებ: უოველსა შინა:

2. შემთხვევაჲ ერთი არს
მართლისა და უღმრთოებისა.
სახიერისა და ბოროტისა.
წმიდისა და არაწმიდისა.
შეწირველისა და უწირვე-
ლისა: ვითარცა იგი კე-
თილი. გერცა ცოდვილი.
ვითარცა იგი ცოდ ფიცი. გე-
რცა რომელსა იგი ფიცისა
უშინან:

3. ესე არს ბოროტი უო-
ველთა შინა ქმნილთა მცეს
ამას ქმეშე. რ-შემთხვევაჲ
ერთ არს უოველთა და რ-

გერ ძალუცს კაცსა ზოგნად
ქმნილი შემწული მცესა
ქმეშე, რადგან უკეთუ და-
შურეს კაცი ძიებად, და არა
ზოგის და რადგანვე უკეთუ
თქუას ბრძენმან ცნობად, გერ
შემძლებელ იქმნეს ზოგნად,
რამეთუ უოველი ესე მივერ
გულს შინა ჩემსა და გულ-
მან ჩემმან იხილა ესე უო-
ველი.

თავი ჩ.

1. ვითარცა მართალნი
და ბრძენნი, და საქმენი მათ-
ნი გელს შინა ღ-თისა, და
სიუყარუდისცა და სიძუდი-
ლისა არა არს შეცნეორ კაცი.
უოველი წინაშე ზირსა მათსა
ამაოება უოველთა შინა.

2. შემთხვევაჲ მხოლოდ
მართლისა და არაწმიდისა,
კეთილისა და ბოროტისა, წმა-
დისა და არაწმიდისა, მემს-
ხუწრზელისა და უმსხუწრზ-
ლოდისა, ვითარცა სახიერნი
და გერეთ შეცოდებულნი,
ვითარცა მფუცყენი და გე-
რეთ მოშიშნი ფიცისანი.

3. ესე სიბოროტე უო-
ველთა შორის ქმნილთა მცესა
ქმეშე, რამეთუ შემთხვევა
მხოლოდ უოველთა, და გუ-

ვ-დ გერ ძალუც კაცსა ზოგ-
ნად ქმნილი მოქმედისა
მცესა ქმეშე რადგანვე შე-
რეს კაცი ძიებად და არა
ზოგის და რადგანვე თქუას
ბრძენმან ცნობად, გერ შემძ-
ლებელ იქმნეს ზოგნად. რ-
ამის უოვლისა თანა მივერ გუ-
ლი ჩემი და გულმან ჩემმან
იხილა ამის უოვლისა თანა.

თავი ჩ.

1. ვითარმედ მართალნი
და ბრძენნი და საქმენი მათნი
წინაშე ღმრთისა. და სიუყა-
რუდისცა და სიძუდილისა
არა არს შეცნეორ კაცი. უო-
ველი წინაშე ზირსა მათსა
ამაოება უოველთა შინა:

2. შემთხვევაჲ ერთ მართ-
ლისა და უღმრთოებისა. კე-
თილისა და ბოროტისა.
წმიდისა და არაწმიდისა.
მემსხუერზელისა და არა მემს-
ხუერზელისა. ვ-ა კეთილი.
ვ-ა მცოდველი. ვ-ა მფუცყე.
ვ-ა მოშიშნი ფიცისა.

3. ესე ბოროტ არს უო-
ვლისა ქმნილისა შორის მცეს-
სა ქმეშე. რამეთუ შემთხვე-
ვაჲ ერთ არს უოველთა, და

გული ძეთა კაცთაჲ ადვისო
ბოროტითა და მიმოტაცე-
ბაჲ გულსა მათსა ცხოვრე-
ბასა შინა მათსა და შემდგო-
მად მათსა მკუდართა თანა:

4. და ვინმე იუოს. რა-
მელი ეზიაროს უოველთა
ცხოველთა. არს სისოებაჲ
რ' ძაღლი ცოცხალი უმყო-
ბეს არს ღომისა მკუდრისა.

5. რ' ცხოველთა უწყიან
ვათარმედ მოწყდენ. ხოლო
მკუდართა არა უწყიან და
არცაღა არს მათდა სისუიდე-
ლი. [რ' დაეწიეებულ არს
საკენებელი მათი].

6. და სიუჯარული და სი-
ძულილიცა მათი. და შური
მათი წარწყმდა და ნაწილი
მათი არღარა არს უკუნისამდე
უოველთა ქმნულთა მზესა
ამას ქვეშე:

7. მოვედ ჭამე სისარუ-
ლით ზური შენი და სუ გუ-
ლითა მსიარულითა ღვწოჲ
შენი. რ' სათნო იყვნა უფელ-
მან ქმნულნი შენნი:

8. უოველსა ჟამსა იუენედ
სამოსელი შენი სხეტაკ და
ზეთი თავსა შენსა ნუ მო-
გაკლდები:

ლი ძეთა კაცთაჲ ადვისო
სიბოროტითა: და საცთური
გულთა შინა მათთა და ცხოვ-
რებასა მათსა, და შემდგო-
მად მათ მკუდართა შიშართ.

4. ვინათგან ვინ რომელი
ეზიარების უოველთა შიშართ
ცხოველთა; არს სისოებაჲ,
რამეთუ ძაღლი ცოცხალი,
იგი უკეთეს უფროს ღომისა
მკუდრისა.

5. ვინათგან ცოცხალნი
სცნობენ რამეთუ მოკუდებიან,
ხოლო მკუდარნი არა არიან
მეცნიერ არარაჲსა, და არა
არს მათდა მერმეცა სისუი-
დელი, რამეთუ დაეწიეებულ
არს საკენებელი მათი.

6. და სიუჯარული მათი,
და სიძულილი მათი, და შური
მათი ეგერა წარწყმდა, და
ნაწილი მათი არა არს მერმე
სუკუნოდ უოველსა შინა
ქმნულსა მზესა ქვეშე.

7. მოვედ და ჭამე სისა-
რულსა შინა ზური შენი, და
სუ გულითა კეთილთა შინა
ღვწო შენი, რამეთუ ეგერა
სათნო იმინა დიერთმან ქმი-
ლნი შენნი.

8. უოველსა შინა ჟამსა
რათა იუენეს სამოსელნი შენნი
სხეტაკ და ზეთი თავსა ზელა
შენსა რათა ნუ მოგაკლდები.

გული ძეთა კაცისათაჲ ადვისო
სო ბოროტითა. და მიმო-
კვეთებაჲ გულსა შინა მათსა
ცხოვრებასა მათსა. და უკუნა
მათსა მკუდართა შიშართ:

4. რამეთუ ვინ ზიარ არს
უოველთა შიშართ ცხოველთა:
არს სისოებაჲ. რამეთუ ძაღ-
ლი ცოცხალი იგი უკეთეს
უფროს ღომისა მკუდარისა.

5. რამეთუ ცოცხალნი
სცნობენ. რამეთუ მოკუდე-
ბიან. და მკუდარნი არა არიან
მეცნიერ არარაჲსა. და არა
არს მათდა მერმეცა სისუი-
დელი. რამეთუ წარწყმდა სი-
კენებელი მათი.

6. და სიუჯარული მათი
და სიძულილი მათი. და შუ-
რი მათი ეგერა წარწყმდა.
და ნაწილი მათი არა არს
მერმე სუკუნოდ უოველისა
ქმნულისა თანა მზესა ქვეშე:

7. მოვედ ჭამე სისარუ-
ლით ზური შენი და სუ გუ-
ლითა კეთილითა ღვწოჲ შენი.
რამეთუ ეგერა სათნო იყვნა
დიერთმან ქმნალნი შენნი.

8. უოველსა ჟამსა იუენენ
სამოსელნი შენნი თუთრ და
ზეთი თავსა შენსა ნუ მოგაკლ-
დები:

9. და იხილე ცხოვრებაჲ ცოლისა თანა. რომელი შეიკურე ეოველთა დღეთა ცხოვრებისა შენისათა. რომელნი მოცემულ არიან შენდა მცეს ამაჲ ქვეშე ეოველნი დღენი რიცხუთა შენთანი. რ' ესე არს ნაწილი შენი ცხოვრებაჲსა შენსა და შრომითა შინა შენთა. რომელსა შერებნი მცეს ამაჲ ქვეშე.

10 ეოველივე რამცა ზოგის კელმან შენმან ეოფად. რადგენ ძალი შენი არს ქმერ. რ' არა არს საქმე და განზრახვად და სიბრძნე ჟოჯოხეთსა შინა. ვიდრე იგი შენ მიხრუდ შენ.

11. მოგიქცე და ვიხილე მცეს ამაჲ ქვეშე რ' არა მადლეთაჲ არს სრბაჲ არცა ძლიერთაჲ არს ბრძოლად. და არცა ბრძნისაჲ არს ზური: არა გულის-ხმის მყოფელთაჲ არს სიმდიდრე. არცა მგნობელთაჲ არს მადლი. რ' ესე და შემთხვევაჲ შექმთხვევის მათ ედღათ:

12. და რ' კაცმან არა იცის ესე თჳსი და. ვითარცა თევზნი. მონადირე-ბულ არიან სათხევლითა ბო-

9. და იხილე ცხოვრებაჲ დედაკაცისა თანა რომელი შეიკურე ეოველთა შინა დღეთა ცხოვრებისა ამაოებისა შენისათა, რომელი მოკცა შენ მცესა ქვეშე. ეოველსა დღესა ამაოებისა შენისასა, რამეთუ ესე ნაწილ არს შენდა ცხოვრებაჲსა შინა შენსა, და შრომასა შინა შენსა, რომელსა შენ შერებნი მცესა ქვეშე.

10. ეოველი რამოდენი უკეთ ზოგნეს კელმან შენმან ქმნად, ვითარცა ძაღვკედვს, ქმერ, რამეთუ არა არს ქმნილი და გულის სიტყუა და შეცნიერება და სიბრძნე ჟოჯოხეთსა შინა, სადაცა შენ წარსვალ შენ.

11. მოგიქცე და ვიხილე მცესა ქვეშე, რამეთუ არა სუბუქთა სრბა, არცა ძლიერთა ბრძოლად, და არცა თჳთ ბრძენსა ზური, და არცა გულის ხმის მყოფელთა სიმდიდრე, და არცა შეცნიერთა მადლი, რამეთუ ესე და შემთხვევა შექმთხვოს ეოველთავე ამათ.

12. რამეთუ უკუშ ვერცა კაცმან ესე თჳსი, ვითარცა თევზნი მონადირე-ბულნი ბადეთა შინა ბო-

9. და იხილე ცხოვრებაჲ დედაკაცისა. რომელი შეიკურე ეოველთა დღეთა ცხოვრებისა ამაოებისა შენისათა. რომელნი მოკცნეს შენ მცესა ქვეშე რამეთუ იგი ნაწილ არს შენდა ცხოვრებაჲსა შინა შენსა. და შრომასა შინა შენსა. რომელსა შენ შერებნი მცესა ქვეშე.

10 ეოველნი რამოდენი ნიცა იზოგნეს კელმან შენმან ქმნად. რამოდენ ძალ იუოს ქმერ. რამეთუ არა არს ქმნილი და გულის-სიტყუა და შეცნიერება და სიბრძნე ჟოჯოხეთსა შინა სადა შენ წარსვალ შენ.

11. მოგიქცე და ვიხილე მცესა ქვეშე. ვ'დ არა სუბუქთაჲ არს სრბაჲ. და არა ძლიერთაჲ ბრძოლად. და არა ბრძქთაჲ ზური. და არა გულის-ხმიერთაჲ სიმდიდრე. და არცა შეცნიერთაჲ სისხრული. რამეთუ ესე და შემთხვევაჲ შექმთხვოს მათ ეოველთა

12. რამეთუ ვერცა კაცმან ესე თჳსი ვ'ა თევზნი მონადირე-ბულნი სათხევლითა ბორცითა. და ვ'

როტითა. და ვითარცა მფრინველი მასითა შეიპოვებინა. ეგრეცა ძენი კაცთანი მოინადრებინა ჟამსა ბოროტისა. რაჟამს დაეცეს მათ ზედა შეუსუელად:

13. და ესეცა ვინილეს სიბრძნე მზესა ამაჲს ქუეშე და დიდ არს ჩემდა მომართ.

14. ქალაქი მცირე და კაცი მას შინა მცირედ: მოუხდეს მას ზედა მეფე დიდი და მოიცილეს იგი და აღუშინოს მას გარემო ზღუდის-ზღუდენი დიდი.

15. და იწოვის მას შინა კაცი გლახაკი და ბრძენი და განარინოს ქალაქი იგი სიბრძნითა თვისთა. და კაცსა არა მოეკსენა კაცისა მის გლახაკისაჲ.

16. და მე ვთქუე: უმჯობეს არს სიბრძნე ძალისა უფროჲს და სიბრძნე გლახაკისაჲ შეურაცხ არს და სიტყუანი მასნი არა სასმენელ.

17. სიტყუანი ბრძენთანი სასუნელითა ისმენ უფროჲს დადადებისა კელმწიფთასა უკუნურებით.

18. უკეთეს არს სიბრძნე უფროჲს ჭურისა სიბრძნისა და მცოდნეობითა ერთითა წარწყმდის სიკეთეს მრავალი:

როტითა, და ვითარცა ესენი, მოინადრებინა ძენი კაცთანი ჟამსა შინა ბოროტისაჲ, რაჟამს იგი ზედადაცეს მათ ზედა შეუსუელად.

13. და ვინილეს სიბრძნე მზესა ქუეშე, და დიდ არს ჩემდა მომართ.

14. ქალაქი მცირე, და კაცი მას შინა მცირენი, და მოვიდეს მას ზედა მეფე დიდი, და გარემო მოიცილეს იგი, და შეუქმნას მას ზედასაწერტელი დიდი.

15. და იწოვის მას შინა კაცი გლახაკი ბრძენი, და ამან აცხოვინა ქალაქი სიბრძნითა თვისთა, და კაცმან არა მოიკსენა კაცისა მის გლახაკისა.

16. და ვსთქუე: კეთილ არს სიბრძნე უფროჲს ძალისა და სიბრძნე გლახაკისა შეურაცხ და სიტყუანი მისნი არა არიან სმენილ.

17. სიტყუანი ბრძენთანი განსუენებასა შინა ისმინებინა უფროჲს დადადებისა კელმწიფთასა უკუნურებასა შინა.

18. კეთილ არს სიბრძნე უფროჲს ჭურჭელთა ბრძნითისა და მცოდნეობისა ერთისა ან წარწყმადის კეთილი მრავალი.

მფრინველს, შეიპოვებინა მასითა. ეგრეთ მოიპოვებინა ძენი კაცთანი ჟამსა შინა ბოროტისაჲ. რაჟამს იგი ზედადაცეს მათ ზედა შეუსუელად:

13. და ვინილეს სიბრძნე მზესა ქუეშე და დიდ არს ჩემდა მომართ.

14. ქალაქი მცირე და კაცი მას შინა მცირენი. და მოვიდეს მას ზედა მეფე დიდი და მოიცილეს იგი და აღაშინოს მას ზედა ზღუდის-ზღუდენი დიდნი.

15. და იწოვის მას შინა კაცი გლახაკი ბრძენი. და აცხოვინა მან ქალაქი სიბრძნითა თვისთა. და კაცმან არა მოეკსენა კაცისა მის გლახაკისაჲ.

16. და ვთქუე მე: კეთილ არს სიბრძნე უფროჲს ძალისა. და სიბრძნე გლახაკისაჲ შეურაცხ და სიტყუანი მისნი არა არიან სმენილ:

17. სიტყუანი ბრძენთანი განსუენებითა ისმინებინა უფროჲს დადადებისა მეფეთაჲსა უკუნურებითა.

18. კეთილ არს სიბრძნე უფროჲს ჭურჭელთა ბრძნითისა. და მცოდნეობისა ერთისა ან წარწყმადის კეთილი მრავალი.

თაზი 1.

1. მწერთა მომწუდართა განრეუნიან ქმნულებაჲ სეთისა სულენელისაჲ. ჰატიოსან არს სიტყუჲ სიბრძნისაჲ უფროჲს დიდებას მის უკუნურისა.

2. გუელი ბრძნისაჲ მარჯუენით მისა. და გუელი უტუნურისაჲ მარცხენით მისა:

3. და ოდეს უკუნური ვაჟნ გზასა გუელი მისი ნაკლულევან არნ და რასა იგი ჰზრახავნ უოველივე უკეთურებაჲ არს:

4. უკეთუ სული კელმწიფეებისაჲ მოვიდეს შენ ზედა ადგილ ნუ სცემ. რა ღსინებაჲმან დააცხურნის ცოფვანი დიდ-დიდნი:

5. არს უკეთურებაჲ. რომელი ვახილე მზესა ამას ქუეშე. რომელი არა ნებსით ამოხდა ზირისა-გან კელმწიფეთასა:

6. მიეცა უკუნური სიმადლეთა დიდ-დიდთა და მდიდარნი სიმდაბლეთა დასხდენ:

7. ვახილენ მონანი ცხენთა ზედა და მთავარნი მკურცხლმაჲლნი ქუეყანასა. ვითარცა მონანი:

8. რომელი სთხრადეს მღუ-

თაზი 1.

1. მწერნი მომწუდარნი სენემ ჰყოფენ ზეთისა სიტუბოსა, ჰატიოსან არს მცირედ ბრძნისა უფროს დიდებასა დიდსა უკუნურებისასა.

2. გუელი ბრძნისა მარჯუენით მისა, და გუელი უტუნურისა მარცხენით მისა.

3. და გზასა შინა რაჲმს ვადოდის უკუნური, ნაკლულევან იქმნების გუელი მისი, და რომელთაცა განიზრახეს, უოველივე უკუნურებანი არიან.

4. უკეთუ სული კელმწიფეებისა ადვადეს შენ ზედა, ადგილსა შესა ნუ მაუტყეებ, რამეთუ გურნება დააცხრობს ცოფვთა დიდთა.

5. არს სიბოროტე, რომელიცა ვახილე მზესა ქუეშე, ვითარცა უნებულად გა-მოვიდა ზირისაგან კელმწიფეთასა.

6. მიეცა უკუნური სიმადლეთა შინა დიდთა, და მდიდარნი სიმდაბლეთა დასხდეს.

7. ვახილენ მონანი ცხენთა ზედა, და მთავარნი მკურცხლად ვითარცა მონანი ქუეყანთა ზედა.

8. აღმოთხრელი მთხრე-

თაზი 1.

1. მწერნი მომწუდარნი სენემ ჰყოფენ შემზადებასა ზეთისა სულენელთაჲსა. ჰატიოსან არს მცირედი სიბრძნისაჲ უფროჲს დიდსა დიდებასა უკუნურებისაჲსა.

2. გუელი ბრძნისაჲ მარჯუენით მისა და გუელი უტუნურისაჲ მარცხენით მისა:

3. და გზასაჲ ზედა რაჲმს ვადოდის უკუნური. ნაკლულევან იქმნების გუელი მისი და უსიტყუელ არიან უოველნი [განზრახვანი] უკუნურებისანი:

4. უკეთუ სული კელმწიფეებისაჲ ადვიდეს შენ ზედა. ადგილსა შენსა ნუ მიუტყეებ. რამეთუ გურნებაჲ დააცხრობს ცოფვთა დიდთა:

5. არს სიბოროტე. რომელი ვახილე მე მზესა ქუეშე ვითარცა უნებელითი. რომელიცა გამოვიდა ზირისაგან კელმწიფეთაჲსა.

6. მიეცა უკუნური სიმადლეთა დიდთა. და მდიდარნი დამდაბლდეს.

7. ვახილენ მონანი ცხენთა ზედა და მთავარნი მკურცხლად ვითარცა მონანი ქუეყანასა ზედა:

8. აღმოთხრელი მთხრე-

მესა იგივე შთავარდეს მას.
და რომელია დარღვევებს
ზღუდესა. უკბინოს მას გუ-
ელმან:

9. რომელი გამოიღებდეს
ლოდსა. ელმოდის მას ზედა

10. და რომელი ჰყოდეს
შეშასა. იჭირფოდის მას ზე-
და:

11. უკეთუ წარვარდეს
რკინაჲ. შანდა ზირი შეაძრ-
წუნს და ძაღვი განაძლიერნეს
და უმეტესი კაცისაჲ ანუ
არა-მე სიბრძნე არს.

12. უკეთუ სცეს გუ-
ელმან არა ჩურჩუნებით და
არა არს ნამეტავ მისხრვადისა.

13. სიტყუანი ზირისა
ბრძნისანი მადლითა. და ბა-
გეთა უგუნურისათა დანთქან
იგი.

14. დასაბამი სიტყუაჲ
ზირისა მისისაჲ უგუნურება
არს და უკანასკნელი მისი
მიმორქუეჲ ბოროტი. და უგუ-
ნურმან განამრავლნის სიტ-
ყუანი:

15. არა იცის კაცმან რაჲ
არს უოფილი იგი ანუ რაჲ
არს ქმნული იგი [და რაჲ]
უოფად არს შემდგომად მას
ვიინ უთხრას მას:

16. შრომამან უგუნურთა-

დისა შთავარდეს მას შინა,
და დამარღვეველსა ღობისას
უკბინოს მას გულმან.

9. მიმღებელი ქუთათკიე-
ნუელეს მათგან.

10. მკოდელი შეშათა ჭირ-
სა მიეტეს მათ შინა.

11. უკეთუ განვარდეს
მოკვეთილი და თუთ ზირითა
შეაძრწუნის, და ძაღსა გან-
ძლიერებს, და ჯმატება კა-
ცისა სიბრძნე.

12. უკეთუ უკბინოს გულ-
დმან არა ჩურჩუნებით და არა
არს ნაკლულევანება მისხრე-
ვლისა.

13. სიტყუათა ზირსა ბრძნის-
საჲ მადლი, ხოლო ბაკენი
უგუნურთანი დანთქმენ მას.

14. დასაბამი სიტყუათა
ზირისა მისთასა უგუნურება,
და უკანასკნელ ზირისა მისისა
სიტყური ბოროტი, უგუნური
განამრავლებს სიტყუათა.

15. ვერ ცნა კაცმან რაჲ
ქმნილი, და რაჲ უოფად,
რაჲ შემდგომი მისი, და ვინ
მიუთხრას მას.

16. შრომამან უგუნურთა-

ბლისაჲ შთავარდეს მას შინა,
დამარღვეველსა ღობისასა დევ-
ნა უფს მას გუელმან:

9. განმერელი ქუთათაჲ და-
შურეს მას ზედა.

10. მკოდელი შეშათაჲ
ჭირსა მიეტეს მათ მიერ.

11. უკეთუ განვარდეს
რკინაჲ და მისიანა შეჭუ-
ნების ზირა. და ძაღსა გან-
ძლიერებს და მეტობა სიმ-
კნისა და სიბრძნისა:.

12. უკეთუ უკბინოს გულ-
მან არა ჩურჩუნით. და არა
არს მეტობაჲ მისხრვადისაჲ

13. სიტყუათა ზირისა
ბრძნისათა მადლი და ბაკენი
უგუნურისანი დანთქმენ მას:.

14. დასაბამი სიტყუათა
მისთა უგუნურებაჲ. და უკუ-
ნასკნელი ზირისა მისისაჲ
მიმორქუეთებაჲ ბოროტი. და
უგუნური განამრავლებს სი-
ტყუათა:.

15. ვერ ცნა კაცმან რაჲ
არს ქმნილი და რაჲ უოფადი.
რამეთუ შემდგომი მისი ვინ
მიუთხრას მას

16. შრომამან უ[ცულის]-

მან განაბორტოს იგი რთ-
მელმან ვერ იცნა შესაღად
ქაქაქად;

17 ვაჟ შენდა ქაქაქო.
რ მეფელ შენა ტაბუკ ადს
და მთავარნი შენნი განთიად
ტამენ;

18. ნეტარ ხარ ქუეყანო.
რომელისა მეფელ შენი ძე აზ
ნაურისა და მთავარნი ჟამისა
ტამენ

19. სიციხილითა დამ-
დაზღუდეს სართელნი და უქ-
მებითა კელთაჲთა წითლად
სახლი

20. სიციხე აღმნიან ზურა
და ღვინო და ზეთი სიხარუ
ლად ცხოველ. და გვცხლსა
ერბებს უოველი;

21. ხოლო განებთა შე-
ნითა ნუ სწევს მეფესა სუნ-
ჯეთა შინა სასუენებელთა შენ-
თასა ნუ სწევს მდიდარსა. რ
მფრინველმან მართეს კმაჲ
შენი და რომელსა ასხენ
ფრთენი უთხრეს სიტყუნი
შენნი:

მან განაბორტოს იგინი,
რომელმან ვერა სცნა მისლ
ვად ქაქაქსა შინა.

17- ვაჟ შენ ქაქაქო, რთ-
მელსა შინა მეფე შენი ტა-
ბუკ, და მთავარნი შენნი ადრე
ტამენ.

18. ნეტარ ხარ შენ ქუე-
ყანო, რომელისა მეფე შენი
ძე აზნაურისა, და მთავარნი
შენნი ჟამიერად ტამენ ძლიე-
რებასა შინა, და არა ჭრცხუტ-
ნეს.

19 მცონარებათა შინა
დამაზღუდეს კრძალვა, და
უქმობასა შინა კელთათა წით-
ლად იწვეებს სახლი

20. სიცილსა ჭეოფენ ზუ-
რი, და ღვინო, და ზეთი,
რომელი შეტბულ ჭეოფის
ცოცხლითა, და გვცხლსა თანა
სიმდაბლითა დაუმორჩილთა უო-
ველსა.

21. და სჯილისა შინა
გუფელ შენსა ნუ სწევს მეფესა,
და სუნჯეთა შინა საწოლისა
შენისათა ნუ სწევს მდიდარსა,
რამეთუ მფრინველმან ცისა-
მან წარიდოს კმაჲ შენა, და
მქონებელმან ფრთისმან მუ-
თხრას სიტყუა შენი.

ხმითა მან განაბორტოს იგი,
რომელმან ვერ იცნას წარს.
ვვაჟა ქაქაქად:

17. ვაჟ შენდა ქაქაქო.
რომელისა მეფე შენი ტაბუკ
და მთავარნი შენნი ადრე
ტამენ

18. ნეტარ ხარ შენ ქუე-
ყანო რომელისა მეფე შენი
ძე აზნაურისა და მთავარნი
შენნი ჟამიერად ტამენ ძლიე-
რებითა და არა ჭრცხუენეს:

19 მცონარებათა მიერ
დამაზღუდეს მოღოდებადი და
უქმებითა კელთაჲთა წითლად
იწვეებს სახლი.

20. სახარულად შეიქმან
ზურსა და ღვინო შეეებულ
ჭეოფის ცოცხლითა. და გვცხლ-
სა დაუმორჩილთა უოველი:

21. და სჯილისა შინა
შენსა მეფესა ნუ დასწევს.
და სუნჯეთა შინა საწოლისა
შენისათა ნუ დასწევს მდი-
დარსა. რამეთუ მფრინველმან
ცისამან წარიდოს კმაჲ შენი
და ფრთეთა მისთა მოუთხრან
სიტყუა შენი:

თაზი წე.

1. წარვადგინე ზურდი შენი წინაშე წყლისა და სიძრაველესა დღეთასა ქმნოვო იგი.

2. ევ ნაწილი ზედათა და რუთადა რ არა უწეო რაჲ იუთს ბოროტი ქვეყანასა ზედა:

3. უკეთუ აღივსნენ ღრუბელნი წყმითა. ქვეყანასა ზედა დასხან იგი.

4. დაღათუ დაეცეს ხს სამხრათ გინს თუ ჩიდილოდაჲ კერძო. ადგილსა სადაცა დაეცეს ხს. იგი მუნივე იუთს:

5. რომელი სკავნ წჳმას არა სთესის. და რომელი ქმნადენ ღრუბელთა. არა შეინ

6. რომელსა იგი არა შეცნოერ არს. ვითარ რს გზაჲ იგი სულისაჲ. ვითარცა ძუღა მუცელსა მადგომელსა ეგრესთვე ვერცნეს ქმნულნი ღთისანი რადენნი ქმნეს უფელს თან.

7. განთაღ თესე თესლი შენი. და მწუხრი ნუ დაუტევებ კელი შენი. რ არა უწეო რომელი დაადგრეს ანუ იგი ანუ ესე. და უკეთუ თრიავე ერთბამად კეთილ.

თაზი წე.

1. წარვც ზურდი შენი ზარსა-ზედა წყლისასა, რამეთუ სიძრაველესა შინა დღეთასა ქმნოვო იგი.

2. ევ ნაწილი ზედათა და მერმე რუთადა. რამეთუ არა უწეო თუ რაჲ იუთს ბოროტი ქვეყანასა ზედა.

3. უკეთუ აღივსოს ღრუბელი წყმითა, ქვეყანასა ზედა გარდადინებენ.

4. და უკეთუ დაეცეს ხე ბღვარსა ზედა, და უკეთუ ჩრდილოსა ზედა, ადგილსა-ზედა სადაცა დაეცეს ხე მუცნა იუთს.

5. მოკრძაღე ქართა არა სთესავს, და მხედველი ღრუბელთა შინა არა მოიმიკის.

6. რომელთა შორის არა არს შეცნოერება ვითარ არს გზა სულისა, ვითარცა ძუღნი მუცელსა შინა მიდგომილისა, ეგრეთ არა უწეო ქმნილნი ღთისანი, რადენნი შექმნა თანად უთველნი.

7. განთაღ სთესე თესლი შენი, და მწუხრი რათა ნუ დაუტევებ კელი შენი, რამეთუ არა უწეო თუ რაჲ მოჰხდეს ესე ანუ იგი, და უკეთუ თრიავე ერთბამად კეთილ.

თაზი წე

1. წარვც ზურდი შენი ზარსა-ზედა წყლისასა. რამეთუ სიძრაველესა დღეთასა ქმნოვო იგი.

2. ევ ნაწილ ზედათა და მერმე რუთადა. რამეთუ არა უწეო თუ რაჲ იუთს ბოროტი ქვეყანასა ზედა.

3. უკეთუ აღივსნენ ღრუბელნი წყმითა. ქვეყანასა დამოადენენ მას.

4. და უკეთუ დაეცეს ხე სამხრას შინა და უკეთუ ბღვარსა შინა. სადაცა დაეცეს ხე მუცნა იუთს.

5. მომზიარალი ქართაჲ არა სთესავს. მხედველი ღრუბელთაჲ არა მოიმიკის.

6. რომელთა შორის არა არს შეცნოერი თუ რაჲ არს გზაჲ სულისაჲ. ვა ძუღნი მუცელსა შინა მიდგომილისა. ეგრეთ არა უწეო ქმნილნი ღმრთისანი. რომელნი შექმნა თანად ყოელნი.

7. ცისკარს თესე თესლი შენი და მწუხრი ნუ დაუტევო ბნ კელი შენი. რამეთუ არა უწეო თუ რომელი ამოადეს ესე ანუ იგი. და უკეთუ თრიავე ერთბამად და კეთილი.

8 და ტბილ არს ნათელი და კეთილ ხილვად თუღთა მზისათა

9. დადეთ მრავალ წელ ცხონდეს კაცი და მათ უოველთა შინა ისარებდეს. და მოაკსენნეს დღენი იგი ბნელისანი რ' მრავალ იუენენ: უოველი მომავალი ამო არს.

10. ისარებდეს ტბუკო სიჭაბუკესა შინსა და განცასარენ შენ გუღმან შენმან დღეთა სიჭაბუკისა შინისათა. და ვადლოდო გზათა შერთა უბიწოდ და ნუ ხილვითა თუღთა შერთაჲთა. და გუღმან-ხმა უო რ' ამას უოველსა ზედა მოგიუენოს დმერთმან სსჭელად.

11. და განაშორე გუღმან-წერომაჲ გუღმან-გან შინისა და თანაწარადგანე უკეთურებაჲ კორცთა-გან შერთა. რ' სსჭაბუკეს და უკუწურებაჲ ამო არს:

თაჲნი 'ჲ.

1 და მოაკსენე შემოქმედი შენი დღეთა სიჭაბუკისა შინისათა ვადრე მოსდევამდე დღეთა მათ სიბოროტისათა და მოიწინენ წელნი. რომელთა შინა სთქუა. ვი-

8. და ტბილ არს ნათელი, კეთილ თუღთა ხედვად მზისა.

9. რამეთუ უკეთუ და წელთა მრავალთა იცოცხლოს კანმან, და უოველთათჳს მათ თანა იშუწბდეს, და აკსენებდეს დღეთა ბნელისათა, რამეთუ მრავალ იუენენ, უოველისაგე მომავლისა ამოდ.

10. ისარებდი ტბუკი სიჭაბუკესა შინა შენსა, და რათა განტრადეს შენ გუღი შენი დღეთა შინა სსჭაბუკესა შენსა, და ვადლოდო გზათა შინა გუღმან-გან შინსა თუღთა შერთასა, და სცან რამეთუ ამით უოველთა ზედა მოგიუენოს შენ დმერთმან სსჭელას ზედა.

11. და განაგდე გუღმან-წერომაჲ გუღმან-გან შინისა და განაშორე სიბოროტე კორცისაგან შინისა, რამეთუ სიჭაბუკე და უკუწურებაჲ ამო არს.

თაჲნი 'ჲ.

1. და მოაკსენედ დამბადებელი შენი დღეთა შინა სიჭაბუკისა შინისათა, ვადრემდის არა მოიწინენ დღენი სიბოროტისა შინისანი, და წარმოგიდგენ წელნი რომელთა

8. სოლო ტბილ არს ნათელი და კეთილ თუღთად ხედვად მზისაჲ.

9. რამეთუ უკეთუ მრავალთა წელთა ცოცხალ იქოს კაცი. უოველთაგე მათ შინა იშუებდეს. და აკსენებდეს დღეთა ბნელისათა. რამეთუ მრავალ იუენენ უოველისაგე ამოდ მავლისად.

10. ისარებდეს უკეთუ ტბუკო სიჭაბუკით შენითგან და კეთილ უო გუღი შენი დღეთა სიჭაბუკისა შინისათა. და ვადლოდო გზათა გუღმანთა უბიწოდ და ხედვასა თუღთა შერთასა. და სცნობდეს ვ'დამას უოველსა ზედა მოგიუენოს შენ დმერთმან სსჭელად.

11. და განაგდე გუღმან-წერომაჲ გუღმან-გან შინისა. და განაშორე სიბოროტე კორცთა შერთა-გან. რამეთუ სიჭაბუკე და უკუწინსმავებაჲ ამო არს.

თაჲნი 'ჲ.

1. და გვესენედ დამბადებელი შენი დღეთა სიჭაბუკისა შინისათა. ვადრე არა მოიწინენ დღენი სიბოროტისანი და წარმოგიდგენ შემოქმედელთა შინა სთქუა: არა

თარმედ არა არს ნებაჲ ჩემი მათ შინა:.

2. ოდეს იგი დახნულდეს მზეს და ნათელი და მოთვარს და ვარსკვლავნი და უუნიქტენ ღრუბელნი შემდგომად წმისა.

3. დღესა მას. რომელსა შეიძრნენ მეუმღლ[ე]ნი სახლისანი და გარდაიტენ კაცნი ძლიერებისანი და უქმ იუენენ მფქველნი. რა შემიძრდეს და დახნულდეს მხედველნი იგი კურდუღისა.

4. და დაჰქმან კარები უბნისა ზედა უძღურებისა-გან კმისა მფქველსისა და აღდგეს კმისა სირისისა. და დამდაბლდეს ასუღნი იგი სახიობისანი.

5. და მადლით-გამო იხილონ და დასულებანი იუენენ გზისა ზედა: და ეუფოდის ნუში. განსხუნეს მკალი და განქარდეს კაზარი. რა კაცი ჭფარვოდა სახლსა საუკუნესა თვისსა და მოიცვენს უბანი მტკუვებლთა.

6. ვიდრე არა მართლუჯუნ-იქტეს საბელი იგი ვერცხლისაჲ და შეიმუსროს იერი იგი ოქროჲსაჲ და განტვდეს სარწუელი წყაროსა ზედა და შეიმუსროს ურმის-თუჯლი ჭურდმულსა ზედა.

7. და მიიქტეს მიწაჲ ქუეყანაჲ. ვითარცა იყო. და სუღი

შინა სთქვა: არა არს მათ შინა ნება ჩემი.

2. ვიდრემდე არა დახნულდეს მზე და ნათელი და მოთვარე, და ვარსკვლავნი, და მიიქტენ ღრუბელნი უკანით წმათა.

3. დღესა შინა, რომელსა შინა შეარეიენენ მცველნი სახლისანი, და იცვადნენ მამაკანი ძლიერებისანი, და უქმ იქმნენ მფქველნი, რამეთუ შემიძრდენ, და დახნულდეს მხედველნი ნაზრალთა შინა.

4. და დაეკმნენ კარნი უბანთა ზედა. უძღურებათა შინა კმისა მფქველთასა და აღდგენ კმთა ზედა სირისათა. დამდაბლდენ ეოველნი ასუღნი გალობისანი.

5. და მადლითა ზედა გამოიხდენ და საკრეველებათა გზისა ზედა და აღუყავნეს ნუში და განსხუნეს მკალი და ღარიღეს კაზარი, რამეთუ წარვიდა კაცი სახლსა შინა საუკუნისა თვისისა, და მოიცვენს უბანთა ზედა მტკუბართა.

6. ვიდრემდის არა შესცვალოს საბელი ვერცხლისა, და არა შეიმუსროს გამოცდა ოქროჲსა, და შეიმუსროს სარწუელი წყაროსა თასა, და შეიმუსროს ბორბალი მღუმესა ზედა.

7. და მიიქტეს მიწაჲ ქუქუანასა შინა ვითარცა იყო,

არს მათ შინა ჩემი ნებაჲ:

2. ვიდრე არა დახნულდეს მზე და ნათელი და მოთვარე და ვარსკვლავნი. და მიიქტენ ღრუბელნი უკანაგან წმათასა:

3. დღესა რომელსაგა შეიძრნენ მცველნი სახლისანი და იცვადნენ მამაკანი ძლიერებისანი და უქმ იქმნენ [მფქველნი] და შემციდდენ და დახნულდენ მხედველნი ნაზრალთა მიმართ.

4. და დაეკმნენ კარნი უბანთა ზედა უძღურებითა [შუ]თა კმისაჲთა. და აღდგენ კმითა სირისაჲთა. და დამდაბლდენ ეოველნი ასუღნი კმანულობისანი.

5. და მადლითა გამოჰხედვიდენ და საკრეველებით გზისა ზედა. და აღუყავნეს ნუში. და განსხუნეს მკალი. და განქარდეს კაზარი: რამეთუ წარვიდა კაცი სახლად საუკუნისა თვისისა. და მოიცვენს უბანთა ზედა მტკუბართა.

6. ეჲ არა განირღუეს საბელი ვერცხლისაჲ და შეიმუსროს საუკუნილი ოქროჲსაჲ. და შეიმუსროს სარწუელი ჭურდმულსა ზედა და თანად მიიქტეს ბორბალი მღუმესა ზედა.

7. და მიიქტეს მიწაჲ ქუქუანაჲ. ვითარცა იყო. და

მიიქცეს ღმრთისა. რომელ-
მანცა მოსცა იგი:

8. ამოებად ამოათაჲ. თქუა
ეკლესიასტე. უოველივე ამო.

9. და უმეტეს რ ეკლე-
სიასტე იყო ბრძენი და ას-
წავებდა კაცთა შეცნირებასა
და რაჲდენ იგი გამოიძინა
სამკუფლი იგავთაჲ:

10. ფრად იძინებდა ეკ-
ლესიასტე ჰოვანდ სიტყუათა
ნებისათა და დაწერილთა
სიწრფეობისათა.

11. სიტყუნი ბრძენთანი
ვჲა დეზი კარსა. და ვჲა
სამშუჟლინი განკურგებულნი.
რომელნი სხეთა-გან მიეცნენ
მწყემსისა-გან ერთისა

12. და უმეტესი მათ-
განი: შეიღო განკურძალე
მოკებად წიგნთა მრავალთა.
და არა არს წრთაჲ და სრუ-
ლებად მრავალი შრომაჲ კორ-
ცთაჲ

13. დასსრული სიტყუ-
საჲ: ესე უოველი ისმინე.
ღმრთისა გემიზოდენ და მცნე-
ბანი დაიმარხენ და ესე უო-
ველმანეჲ კაცნი.

14. რ უოველსა თანა
ქმნულსა წარმოადგინოს დმერ-
თმან სამჟელსა უოველივე
უტყულებელი გინათუ კეთილი
გინათუ ბოროტი.

და სული მიიქცეს ღმრთისა
მიმართ, რომელმან მისცა
იგი.

8. ამოება ამოებათა,
თქუა ეკლესიასტე, უოველ-
ნივე ამო.

9. და უმეტესად, რამეთუ
იქმნა ეკლესიასტე ბრძენი, და
რამეთუ ასწავა შეცნირებაჲ
კაცთა და ყურთა გამოი-
კულიონ სამკუფლი იგავთა.

10. ფრად იძინა ეკლე-
სიასტე, რომელ ჰოვანდ სი-
ტყუათა ნებისათა, და დაწე-
რილთა სიწრფეობისა, სიტ-
ყუთა ჭეშმარიტებისათა.

11. სიტყუნი ბრძენთანი,
ვითარცა კარსი საკუჭთელნი,
და ვითარცა სამსჯავლნი გან-
მსჯავლენი, რომელნი შეწე-
ლობილებისაგან მოეცნენ მწყე-
მისა ერთისაგან.

12. და მრავალი მათგან.
შეიღო ჩემო, განკურძალე
ქმნად წიგნთა მრავალთა არა
არს დასრულება და სწავლა
მრავალი შრომა არს კორც-
თაჲ.

13. დასსრული სიტყუსა
უოველი ისმინე: ღმრთისა გე-
მიზოდენ, და მცნებანი მისნი
დაიცვენ, რამეთუ ესე უო-
ველსა კაცსა.

14. რამეთუ უოველი ქმი-
ლი მიიყვანოს დმერთმან
სამჟელსა ზედა, და უოველ-
თათჲ შეცნადებისა, უკეთუ
კეთილი და უკეთუ ბოროტი.

სული მიიქცეს ღმრთისა,
რომელმან მისცა იგი.

8. ამოებად ამოებათაჲ.
თქუა ეკლესიასტე, უოველნივე
ამო.

9. და უმეტესად, რამეთუ
იქმნა ეკლესიასტე [ბრძენი]
და ასწავა შეცნირებაჲ კაცთა
არა გამოკუფავად შეყვამისა
იგავთაჲ:

10. ფრად იძინა ეკლე-
სიასტე ჰოვანდ სიტყუათა
ნებისათა და დაწერილთა სი-
წრფეობისა სიტყუათა ჭეშმა-
რიტებისათა.

11. სიტყუნი ბრძენთანი
ვჲა კარსი საწერტელნი და
ვჲა სამსჯავლნი განკურგე-
ბულნი. რომელნი შეწობი-
ლებისა მიერ მოეცნენ [მწყე-
მისა ერთისა-გან]

12. და უმეტესი მათ-
გან: შეიღო ჩემო განკურ-
ძალე ქმნად წიგნთა მრავალთა.
რამეთუ არა არს დასრულებაჲ
და წრთაჲ მრავალი შრომა
არს კორცთაჲ.

13. დასსრული უოველისა
სიტყუსა ისმინე. ღმრთისა
გემიზოდენ და მცნებანი მისნი
დაიცვენ. რამეთუ ესე უო-
ველსა კაცსა.

14. რამეთუ უოველი ქმი-
ლი მიიყვანოს დმერთმან ს-
ამჟელად, უოველისა თანა უდებ-
მოფედისა. გინათუ კეთილი
იყო გინათუ ბოროტი.

შეამჩნეული შეხსოვნებები.

არის:

V ₂₁	ქარღულად
XXVIII ₈	იმას უშრომია
15 ₂₀	მუნ შიიქტეუიან
17 ₃₂	წინაღსწარ
23 ₁₇	იუენეს
60 ₂₈	დაწვენ
93 ₂	რიცხუსა
94 ₈	ერს
100 ₂₄	ადანებს
111 ₂₃	უღმროებ
115 ₃₄	უღმროთონი
120 ₁₄	იქმნეს
190 ₂₅	და

უნდა იყოს:

ქართულად
იმას არ უშრომია
მუნ იგინი შიიქტეუიან.
წინაღსწარ [ჩუენსა]
იუენეს
დაწვენ
რიცხუსა
არს
ადანებს
უღმროებ
უღმროთონი
იქმნეს
და.

ს ა რ ჩ ე ვ ი

Vorwort

III—IV

შ ე ს ა ვ ა ლ ი :

- I. საეგზეგეტიკო მწერლობა. წარმოშობა საეგზეგეტიკო მწერლობისა. ბერძნული ეგზეგეტიკის სამი პერიოდი: დასაწყისი (I—III ს.), კლასიკური (IV—V ს.) და ბიზანტიური (VI—XV ს.). კატეგორიები: ქართული ეგზეგეტიკა მომდინარეობს სომხურიდან და ბერძნულიდან. მიმოხილვა ქართული საეგზეგეტიკო მწერლობისა. ქართული კატეგორიები: „ფსალმუნთა თარგმანება“ ეფრემ მცირისა და „ბიბლიის თარგმანება“ უცნობი ავტორისა. V—XXX
- II. თარგმანება ეკლესიასტისაჲ მიტროფანე სმირნელისა. ახლად აღმოჩენილი საეგზეგეტიკო თხზულება მიტროფანე სმირნელისა. ეპოქა, რომელშიაც ცხოვრობდა მიტროფანე. ცნობები მისი ცხოვრებისა და სალიტერატურო მოღვაწეობის შესახებ. ანალიზი თხზულებისა შინაარსის მხრივ. .XXX—LV
- III. ქართული თარგმანი მიტროფანეს თხზულებისა. ვინ ან როდის თარგმნა ქართულად ეს თხზულება? იოანე პეტრიწი თუ იოანე ჭიჭინაძე? მიტროფანეს თხზულებასთან ერთად გადმოღებულია ქართულად „თარგმანებაჲ ეკლესიასტისაჲ“ ოლიმპიოდორე ალექსანდრიელისა; შედარება ამ უკანასკნელისა ბერძნულ დედანთან. მიტროფანეს საეგზეგეტიკო მეთოდი და ტერმინები და მათი ქართული შესატყვისები. ენა თარგმანისა. ზოგიერთ სიტყვათა განმარტება. .LV—LXXV
- IV. ხელნაწერი № 61. ერთადერთი ნუსხა მიტროფანეს თხზულებისა, მისი აღწერა და რამოდენიმე დამახასიათებელი თვისება. ოლიმპიოდორეს და მიტროფანეს თხზულებათა კომპარატივი და ჟრთიერთშორის დამოკიდებულება ამ ხელნაწერით. .LXXV—LXXIX
- V. დამატება. ეკლესიასტე სოლომონისა. ეკლესიასტის ოთხი რედაქცია ქართულ ენაზე: ოშკისა (ანუ ათონისა), მცხეთისა; მოსკოვისა და პეტრიწონისა. მიმოხილვა ხელნაწერებისა. ზოგადი დამახასიათებელი რედაქციებისა. რამოდენიმე ტექსტუალური შენიშვნა. .LXXIX—LXXXIII

ტექსტები:

A. ღირსისა მამისა შიტროფანე ზმურნელ შიტროპოლი.
ტიხა მიერ აღწერილი თარგმანებაჲ ეკლესიასტისაჲ

თავი I	1— 26
თავი II	26— 33
თავი III	33— 59
თავი IV	59— 99
თავი V	99—126
თავი VI	126—149
თავი VII.	149—178

B. ეკლესიასტე სოლომონისა

თავი I—V,2 ოთხი რედაქციით: ოშქის ან ათონის, მცხეთის, მოსკოვის და პეტრიწონულის	179—203
თავი V,3.—XII,14 სამი რედაქციით: ოშქის ან ათონის, მოს- კოვის და პეტრიწონულის	204—226
შემჩნეული შეცდომები	227
სარჩევი	228—229

საქართველოს საბჭოთაო
საბჭოთაო
საბჭოთაო

K 17.174/3